

Мирослав Мамчак

ГБРИДНО-ФЛОТСЬКА ВІЙНА
ІНФОРМАЦІЙНА ОБОРОНА

Севастополь

УДК 32 (477)
ББК 66.2 (4УКР – 2СЕВ)
М 22

Морська бібліотека
Серію започатковано в 2005 році

Мирослав МАМЧАК
Гібридно-флотська війна.
Інформаційна оборона

До книги увійшли статті, які були надруковані у вітчизняній і зарубіжній пресі в період відродження і розвитку Військово-Морських Сил України, розподілу Чорноморського флоту і охоплюють період 1992 – 2014 рр. Автор послідовно відстоює право України на флот, Севастополь і Крим, розвінчує міфи ідеологічних і інформаційних противників, аналізує процеси, що мали місце навколо ВМС України, у Севастополі і в Криму у ці роки.

© Мамчак М.А.

Мамчак Мирослав. Гібридно-флотська війна. Інформаційна оборона
- Збірник публіцистичних статей, нарисів і есе

До читача

Після проголошення незалежності України і початку відродження Військово-Морських Сил України проти них відразу була розгорнута потужна і жорстка інформаційно-ідеологічна протидія. Щоб не допустити створення військового флоту України Кремлем були задіяні всі ресурси Чорноморського флоту та Кримського рескому і Севастопольського міськкому КПУ, які в Криму діяли відкрито і легально, за напрямками: історичному, ідеологічному, інформаційному, культурному, організаційному, освітньому. У повній мірі були задіяні флотські і колишні партійні ресурси пропаганди, спецпропаганди і контрпропаганди. Севастопольцям і кримчанам, які в своїй більшості проголосували на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року за незалежність України, постійно, наполегливо і нав'язливо просувалася думка про їх «історичну помилку», про небезпеку, яку їм несе відсутність російського флоту у Криму та російського статусу Севастополя.

Інформаційно-ідеологічна агресія вимагала відсічі, бодай належної відповіді чи спростування антиукраїнської пропаганди як з сторони української патріотичної громади так і молодого флоту України, однак їх ресурси виявилися вкрай обмеженими. З 1992 року опір ворожій пропаганді чинили лише тижневики «Флот України» і «Кримська світлиця», нерегулярні випуски просвітянського «Дзвін Севастополя», з 1994 року у ВМС України почала працювати ТПК ВМС «Бриз». Журналістів, які твердо і послідовно протистояли гібридному наступу на державність України і її флот в Севастополі було небагато і їй приходилося працювати вкрай важко. Найактивнішими серед них були кандидат філософських наук Ігор Лосєв, Петро Фечеп, Олександр Полуциганов, Микола Владзимірський, Лідія Степко, Люба Гуляєва, Микола Гук. Всі ми разом в Севастополі тримали інформаційну оборону молодій державі Україна та її права на власний флот, ще не відаючи слова «гібридна війна», але на собі відчували неоголошену жорстку війну інформаційну, яка досить часто прибирала гарячі прийоми ведення.

Аналіз інформаційного протистояння за флот України у Севастополі і в Криму, за єдність Криму з Україною наразі відсутній. Лише Ігор Лосєв зуміти зібрати свої публікації в томик під красномовною назвою: «Севастополь – Крим – Україна: хроніка інформаційної оборони». Саме так – оборона – бо про наступ на ворожу пропаганду годі було думати: під тиском партії Регіонів і режиму Президента В. Януковича, з 2010 року опір гібридному наступу залишилася чинити лише «Кримська світлиця», флотські структури змушені були відступити в інформаційну тень. Протидіяли нам не лише російська преса. І сам командувач ВМС України адмірал М. Єжель не раз грізно обстоював тезу, що для флотських журналістів «Чорноморського флоту не існує!». А він, ЧФ, не лише існував, а й при підтримці вищого керівництва Росії налягав всіма своїми численними пропагандистськими рупорами на ВМС і мешканців Криму, сів смуту, доводив «єдність і героїчність ЧФ», його неподільність, неприродність існування ВМС в українському Севастополі та російський статус Севастополя.

До даної книги увійшли деякі мої публікації у газетах «Флот України», «Кримська світлиця», «Народна армія» та інших виданнях, які вдалося зберегти, і

які віддзеркалюють той непростий час, коли приходилося не стільки забезпечувати, як відстоювати в інформаційному і ідеологічному протиборстві з російською пропагандою право і шлях розвитку національного флоту та ствердження України як морської держави. Решта мого архіву під час анексії Криму втрачена. Як журналісту і керівнику ЗМІ приходилося боротися проти пропагуємої неправди, грубого викривлення нашого історичного минулого в різних напрямках. Тому і статті різні: полемічні, аналітичні, публіцистичні, просвітницькі. Статті, написані свого часу для севастопольської громади російською мовою, я зважив за краще сьогодні перекласти рідною мовою – вони передають дух того часу. Для цього, щоб читач міг відчувати дух тієї пори, я зібрав збережені друковані різними виданнями свої публікації воедино - як учасник і свідомий свідок тих непростих подій першого десятиліття становлення і вітчизняного флоту, і нашої держави. Бо роки протистояння з російською інформаційно-ідеологічною машиною за український флот, за українську національну свідомість в зросійщеному Криму потребують прискіпливого вивчення.

Як офіцер українського флоту і як військовий журналіст я виконував свій обов'язок. Роки боротьби за відродження флоту України були вкрай важкими. Але вони є кращими в моєму житті і в моїй військовій службі.

З ТОГО ЧАСУ НАС СТАЛИ ЗВАТИ «КЛЯТВОВІДСТУПНИКАМИ»

Я склав військову присягу народу України. І не лише тому, що я українець. Це рішення мною прийняте після довгих і обтяжливих спроб розібратися в ситуації, що склалася, після даремних надій на те, що наші високі начальники, політики і вожді кінець-кінцем вирішать ними ж вибудувати політичну головоломку.

Зрозумівши, що я, як і багато інших, всього на всього лише пішак в політичній грі, я зробив свій усвідомлений політичний вибір. Зробив його разом з своїми товаришами по зброї: в строю стояло більше тридцяти офіцерів і мічманів чотирьох національностей. Наступного дня наш стрій поповнило ще більш чим сорока офіцерів і мічманів.

Не буду говорити про реакцію на наш вибір з сторони тих, хто денно іночно обіцяє сприяти будівництву ВМС України. Для них ми з того самого дня стали зрадниками, клятвовідступниками, в гарнізон була введена бронетехніка і особовий склад військ берегової оборони, а сам штаб вночі захопили офіцери дивізії десантних сил і евпаторійського полку берегової оборони. Оперативна служба і чергововахтова служба були грубо витурені за межі штабу, вранці до місця служби нас не пропустили. Лейтенант з емблемами морської піхоти на КПП штабу оголошував капітанам другого і третього рангу вихідні. Відзначу, що всі ми, склавши клятву воїнам народу України, прийняли рішення нормально, чесно далі виконувати свої обов'язки по службі і припинити політичні дискусії. Ми свій вибір зробили. Сьогодні пристрасті уляглися і можна спокійно розібратися в ситуації, що склалася. А. Марета в газеті «Слава Севастополя» від 22.04.92 р. і командувач ЧФ адмірал І. Касатонов офіцерів, склавших присягу народу України, називають «присягонасильниками». Ну що ж, це їх право. Приходилося чути епітети і сильніші.

Адмірал І. Касатонов глибоко переконаний, що нами рухають своєкорисні інтереси. «Ще вчора, - говорить він, - вони клялися у вірності і безмежній любові одному «богу», а сьогодні топчуть його, намагаючись першими отримати милості, а заодно і посади від нового господаря, побоюючись бути обійденими більш талановитими і трудолюбивими товаришами по службі». Хай ці твердження остануться на совісті їх автора. Що стосується «милостей» господаря, то в цьому питанні не мені тягатися з адміралами. На відміну від них дач, особняків, машин я не маю, хоча служив чесно, не гірше інших, і, судячи по всьому, якихось придбань у ближчій перспективі не передбачається.

Поступаючи на військову службу, всі ми складали військову присягу, і я її, на відміну від багатьох власників високих кабінетів, пам'ятаю напам'ять. Командувач «ВМФ СНД» адмірал флоту В. Чернавін, який не так давно відвідав донузлавські підрозділи, з наївною простотою спитав: «А що поганого в старій присязі?». І сам же й відповів: «В ній нічого поганого немає. У ній написано «беззаперечно виконувати військові статuti, накази командирів і начальників». Втім-то і справа, що високе начальство лише ці слова бачили в присязі, а за ними наше право лише тільки виконувати, схвалювати і підпорядковуватися, а за собою – наказувати, вершити суд праведний, за яким частенько проглядалося беззаконня. Та військова присяга має і продовження. Як сьогодні розуміти бути вірним своїй радянській Ба-

тьківщині і радянському уряду? Такі розуміння як радянська Батьківщина і Радянський уряд Герой Радянського Союзу адмірал флоту В. Чернавін і адмірал І. Касатонов ретельно обходять, мов би їх і ніколи не було. З чого б це? Невже не проголошували і вони, між іншим, з зброєю в руках, урочисто слова клятви воїна, як і їх батьки, які відстояли радянський уряд і радянську владу в роки війни? А під якими прапорами вони проголошувалися? Під Андріївським прапором, який вони зараз трепетно освячують у Володимирському соборі? У жодному разі! Присягали державі, якої вже немає, під прапорами, яких тожте немає. Заклики чекати політичного рішення при силовім тиску на склавших присягу народу України і протидія будівництву ВМС України – не що інше як ширма і спроба виграти час, який сприятиме тим силам, які хочуть зіткнутися два братських народи – росіян і українців. Слова турботи про долю людей – пустий звук. Як колишній політпрацівник я цю турботу відчув сповна на собі.

Радянського Союзу, а заодно і радянського народу більше немає. Радянський уряд тихо зійшов з сцени. Герої ГКЧП, в тому числі і ті, хто заявляв себе вірним «єдиної даної» присязи, проводять дні в Матроській тишині. Державний прапор колишнього Союзу стягнули вночі тайно, як білизну з сусіднього балкону. Саме тому від тієї, раніше складеної мною військової присязи, юридично я вільний. Ми відмовилися від соціалізму і більше не визнаємо серп і молот, тому до Дня ВМФ плануємо повністю змінити символіку флоту, заявив на зустрічі з нами ще вчорашній член ЦК КПРС адмірал флоту В. Чернавін. До слова, нинішню символіку ЧФ на відміну від командувача ЧФ, офіцери, які склали українську присягу, глибоко поважають і зривати з щогл кораблів не спішать. Впевнений, що у ВМС України при зміні символіки нинішньому Військово-морському прапору ВМФ будуть віддані всі почесті, яких він заслуговує. Традиції майбутніх Військово-Морських Сил України стануть прямим продовженням традицій Чорноморського флоту і говорити про їх розірвання та про загибель флоту взагалі-то, в меншій мірі, неетично.

Держава наша пропала кудато, а ми ось осталися. І тому маємо бути єдиними, заявив на зустрічі з офіцерами адмірал І. Касатонов. Єдині навколо кого і чого? Уважимо виваживши слова присязи «і до останнього подиху бути відданим своєму народові», я остався вірним йому – народу України, українському народові, українській державі. Кого я зрадив? Мене ж поставили перед фактом вибору країни, в якій мені жити і де бути громадянином.

Воля народу України, у тому числі і мешканців Криму, виявлена на референдумі 1 грудня минулого року. Як син свого народу я не можу піти проти його волі, якими би карами мені не погрозували. Так хто «присягонасильник»? Напевно той, хто вимагає присязи абстрактній СНД, громадянином якої ніхто по сей день не являється і бути не може при всьому бажанні, та ті, котрі являються громадянами України і заявляють, що її закони виконувати не будуть. Ну, а тепер, хто кого заставляє приймати присягу. Про це краще могли б розказати в штабі флоту, бо саме звідти всю зиму йшли вимоги терміново скласти присягу СНД. Віце-адмірал А. Фролов 26 січня протягом години за цією ж командою привів до присязи Співдружності все молоде поповнення Донузлава. В один і той же час, що і з'єднання Юрія Шалита, склавше присягу Україні. Можна привести не один десяток рапортів молодих матросів, як їх «організовували» складати присягу СНД. Так чому антиукраїнські дії адмірала І. Касатонova і А. Фролова видаються в Севастополі законними, а Є.Лупакова і Ю. Шалита ні? Що-то не узгоджується з українським чинним законодавством.

Так, що «стихийно розколюють флот» не ті, хто склав присягу українському народові, хто готовий, як і раніше, служити чесно і добросовісно, хто бажає зберегти єдність флоту, а, напевно, ті, хто відмовляє нам в цьому праві, хто приховує закони

України від підлеглих, лякаючи їх націоналізмом, а насправді сповідує великодержавний шовінізм і прикривається гучною фразою захисту «народу, того єдиного і неділимого, якому один раз присягали».

Ця стаття російською мовою була надрукована у севастопольській міській газеті «Слава Севастополя» № 75 від 5 травня 1992 року і стала єдиною у цій газеті по інформаційній підтримці українських моряків протягом всіх років розподілу Чорноморського флоту. На всі подальші спроби подати інформацію від ВМС звучала однозначна відповідь її редактора: вашу позицію севастопольці вже знають. А проти ВМС і України – злива антиукраїнських наклепів, цинічної брехні і облуди. З бібліотек міста номер газети був вилучений.

ЯК УКРАЇНІ ДОПОМАГАЮТЬ БУДУВАТИ ФЛОТ

Громадяни України, у тому числі військовослужбовці і мешканці Криму, розпочали відродження і будівництво молоді правової держави Україна, спроможної забезпечити реалізацію права людини і громадянина, нації і народу на рівні індивідуально-особистого життя кожного. Держава, яка би свою діяльність фіндувала би на загальнолюдських цінностях і принципах загальнолюдської моралі, створювало умови для задоволення національно-культурних потреб і інтересів представників всіх націй, народностей і національно-етнічних груп, забезпечувало самореалізацію і розвиток особи, фізичне і моральне здоров'я, матеріальне і духовне благополуччя громадян України, у тому числі військовослужбовців і цивільного населення Криму. Для цього Україні необхідні перш за все громадянський мир, міжнародна згода, стабільність, добрі, дружні відношення з сусідами, гарантії безпеки і, стало бути, серед інших інститутів державності – власні армія і флот, відповідні оборонній доктрині України і побудовані по новому типу соціальних відносин між військовослужбовцями, відносин нерепресивних, ненасильницьких, що поважають людську гідність, права людини і громадянина. Кого не влаштовують така держава, такі армія і флот України видно з статті капітана 3 рангу М. Мамчака. Стаття коментарів не потребує.

Полковник Володимир Мулява, начальник соціально-психологічної служби Збройних Сил України, член колегії Міністерства оборони України

Штучне затягування проблеми Чорноморського флоту і процесу будівництва Військово-Морських Сил України все більше загрожує перерости в морський вузол невіршувемих протиріч між Росією і Україною. Вже і термін приготували – столітні переговори. Кому це вигідно?

Флотська газета «Флаг Родины» з часу відвідування міста-героя віце-президентом Російської Федерації А. Руцьким цього вже і не приховує. В протиріч законам України флотський «ренесанс» хочуть звершувати ті, хто проявляє твердість у відстоюванні інтересів Росії, яка, за твердженнями газети «Крымская правда», приречена володіти флотом в Чорному морі. А раз так, то робиться безперечний висновок, що перехід флоту під юрисдикцію України означатиме його загибель. А цього допустити ми не можемо, зробив висновок в одному з своїх виступів перед офіцерами головнокомандувач «ВМФ СНД» адмірал флоту В. Чернавін. Якщо використати його термінологію, то саме в цьому криється «російська політика московського штабу ВМФ СНД». При чому всі обумовлюють право суверенної України мати свій флот і готовність надати їй допомогу в його будівництві, правда, як виявилось,

в основному за межами Криму і не більшим за ранг базових тральщиків. Врешті, часу після заяв про готовність допомогти пройшло вже чимало, то вже можна підвести деякі підсумки цієї допомоги.

В день оголошення відомого Указу Президента України про будівництво Військово-Морських Сил України на базі сил Чорноморського флоту, що базуються на території України, оперативним черговим ЧФ була оголошена бойова тривога і дана команда створити на кораблях бойові підрозділи для відбиття захоплення кораблів їх націоналістами, відповідно їх озброїти і прибрати трапи на борт кораблів. Врешті, штурмувати кораблі ніхто не збирався, тому трапи прийшлося спустити на пристані.

З цього, так сказати, розпочалася «допомога». Даліше адміралом І. Касатоновим було заявлено, що очолити ВМС України могла тільки людина з ослабленим здоров'ям і хворою головою, що воєнна доктрина України з точки зору академічної науки є «бред» - це як заклик до співпраці.

Далі, склавши присягу народу України батальйон морської піхоти, з якого, до речі, бере свій початок бригада морської піхоти ЧФ, був оперативно розформований в кілька днів. А тепер ось думають, як поступити з навечно зачисленим в списки батальйону Героєм Радянського Союзу Цезарем Куніковим. За розпорядженням штабу ЧФ направили в будівельні загони моряків крейсера «Михаил Кутузов», теж присягнувши Україні. Напевно, для підвищення бойової майстерності. Бетономішалка і лопата, вважають в штабі флоту, являються кращим засобом для підвищення морально-бойових якостей майбутніх моряків України. Офіцери, склавши українську присягу в частині і на кораблі не допускаються, перепустки у них відібрані. І це коїться в суверенній Україні! Незалежній державі! Якщо автора цих рядків вахтовий КПП зважиться пропустити в частину – йому загрожує арешт не менше трьох діб, а черговому – тривале розслідування. Телефон в моїй квартирі мовчить з часу складання мною присяги рідному народу. Для надання допомоги «допомоги» офіцерам і мічманам Кримської військово-морської бази, які зробили свій вибір на користь України, був викликаний евпаторійський полк берегової оборони. Ось так. Просіпають вранці, а на клумбі перед будинком танк стоїть і жерлом гармати заглядає у вікна. Переконає в непохитності інтернаціоналізму і пролетарської єдності. А заодно і єдності флоту.

Генерал-майора Васильєва, який прибув з Міністерства оборони України, в штаб Кримської бази після її захвату «вірними СНД», не пропустили, а керівників РДК (русское движение Криму) Мешкова і Межана – будьте ласкаві, входьте у любі двері. Для обміну досвідом надання цієї самої «допомоги».

29 квітня 1992 року, в день початку переговорів в Одесі по Чорноморському флоту, делегатів Спілки офіцерів України на загальнофлотські збори не допустили. А щоби ті з офіцерів, котрі мають відмінну від адмірала І. Касатонова думку, не пробралися, збори провели в штабі флоту за попередній складеному списку учасників при відповідній охороні і пропускному режимі. І це проводилося, відмічу, в той час, коли керівник української делегації В. Дурдинець звернувся з проханням до командування флоту не проводити ніяких заходів політичного характеру. Но мораторій президентів, як бачимо, односторонній.

Надана була «допомога» і офіцерам військової кафедри Кримського медінституту. Як тільки вони склали присягу народу України, відразу були зняті з усіх видів забезпечення в дивізії берегової оборони. А де служать матроси з СКР «Безукоризненный», що вимагали складання української присяги? Шукайте їх на просторах флоту. Перед мною лежить рапорт молодого матроса М. Заграновського: *«Настоящим докладываю, что я... 26.01.92 г. Принял присягу СНГ, которая была принята только в четвёртый раз. Три раза мы отказывались, но на четвёртый раз*

нас заставили її прийняти. Наші офіцери говорили нам, що якщо ми не приймемо цю присягу, то будемо строго наказані, що є багато статей закону, щоб нас покарати. Так що ми були вимушені прийняти присягу СНГ.

Ми дуже просимо вас допомогти нам прийняти нашу рідну українську присягу. Ми хочемо служити своїй Батьківщині і своєму народові. 24.04.92 г.». Висновки хай робить сам читач.

У цей же час, паралельно з наданням «допомоги» в будівництві ВМС України, місто-герой повніть чутками і домислами, прямо-таки сенсаціями. Офіційне підтвердження вони знаходять на сторінках «Флага Родины», органі військової ради ЧФ. Найперше розпускають чутки типу: «Полундра! Рух флоту чистити буде, в Києві на з'їзді Союзу офіцерів вирішили... В першу чергу будуть звільнені колишні комуністи..., а кораблі після підняття прапора України продадуть в обмін на іранську нафту». Мало того, виявляється, що служити залишаться ті офіцери, які підтверджують свою готовність воювати з Росією і зуміють довести свою щирість прийняття присяги Україні. В квартири виселених офіцерів вселять дезертирів з СНД. Слова з звернення до кримчан Президента України Л. Кравчука, що нікому не вдасться посварити народи Росії і України в розрахунок не беруться: авось і вдасться комусь небудь?

Зусиллями журналіста А. Марети і «наш корра.» «Флага Родины», творчістю яких так насолоджується редакція, наполегливо намагаються вдовбати в голови читачів, що склавши присягу Україні офіцери Донузлавського гарнізону тільки те й роблять, що замість служби займаються політичними інтригами. Хоч все якраз на оборот. Заклик отримати зброю, не здороватися з нами, не подавати нам руки кинули якраз ті, котрі не хочуть прийняти присяги Україні, але хочуть жити в Україні, в СНД по-їхньому. У тому числі і «наш корр.», тобто помічник командира Кримської в/мб по роботі з особовим складом капітан 2 рангу А. Шихов.

Напередодні Дня Перемоги «Флаг Родины», а за ним і «Слава Севастополя» розказали читачам про «героїчний» поступок старшого лейтенанта А. Комісарова, який не маючи допуску до управління кораблем, без єдиного корабельного офіцера і мічмана, обманувши екіпаж вночі п`ятого квітня самовільно знявся з якоря і швартових і вивів корабель з озера Донузлав на севастопольський рейд. Цей корабель представлений як непереможна цитадель «четвертої оборони Севастополя», а сам Комісаров – чорноморським Саблінім. Тільки ось ваятелі слави кандидата в адмірала одного не врахували. Того ж дня, коли вони вихваляли цього героя, він сам знаходився... в севастопольській комендатурі за п'янство і дебош. Важким виявився ореол слави. Та, як положено з новоявленого героя, з нього за все содіане як з густа вода.

Всі оті «політичні переслідування» за непокірність, якими, мовляв, переслідується А. Комісаров, не більше чим його марення. Як би відреагував любий командир бригади, якби перед офіцерами штабу, направленими для перевірки бойової готовності корабля перед заступом на бойове чергування, прибирався трап за наказом того ж Комісарова, який до того ж знаходився, м'яко кажучи, в неробочому стані в робочий час? Однак за реакцію на все це і на багато інших проступків цього офіцера знятий з посади якраз командир дивізіону капітан 3 рангу С. Просяник. І це виставляється громадськості так як треба борцям за «єдинство флоту»: склавший українську присягу комдив переслідує не склавшого таку присягу А. Комісарова.

Не суди і не судим будеш – гласить біблейська мудрість. Бажано, щоб її згадали як А. Марета, так і інші, перед тим як судити одних і ваяти ореол слави іншим по неперевіраних фактах і доповідях «наш корра».

Так хто кого чистить, хто не хоче дочекатися політичного рішення? Хто силою намагається під видом «допомоги» нав'язати нам СНДовський простір, в якому ні жити, ні служити? Хто уганяє кораблі і знімає з посад? Спілка офіцерів, Рух-чистильник і склавші присягу Україні офіцери? Немає таких прикладів. Всі, хто склав присягу народу України відсторонені від посад, звільнені з служби і знаходяться в рідній державі в стані підпільників. І не добровільно вони в ньому опинилися. Щойно капітан-лейтенант В. Петренко, в грудні ще один з кращих офіцерів бригади підводних човнів, появляється в рідному з'єднанні, як тут же грубо видворяється за КПП.

- Ты нам не нужен, можешь идти в кадры, - прямо на нараді офіцерів заявив йому капітан 1 рангу Ю. Тарарієв. Дещо пізніше він добавить:

- Ты у меня всё получишь: и квартиру, и звание!

Дуже знакомі нотки ввічливості на ЧФ і відверта демонстрація майбутніх умов служби на так званому «флоті СНД».

Чергова «допомога» в будівництві українського флоту криється в тому, що особовому складу Севастопольського гарнізону і флоту абсолютно не відомі законодавчі акти України по військових питаннях. Адмірал Касатонов суворо контролює щоби на флот, навіть у військову прокуратуру нічого не просочилося «ворожого», такими він вважає законодавчі акти України. Інша справа листи саратовських «девочек», які погрожують нас не любити, раз готовимося служити Україні. Тут пряма резолюція – довести до кожного матроса. Роз'яснення чинного законодавства України для нього – націоналістична, ворожа пропаганда. Заборонити!

Так і не зуміли ми опублікувати у флотській пресі і у Севастополі «Протокол про договір між Головним командуванням ОЗС СНД і Міністерством оборони України про організацію підготовки офіцерського складу, порядку переведення (відрадження) і звільнення в запас осіб офіцерського складу прапорщиків і мічманів», хоча ці питання сьогодні особливо хвилюють всіх на флоті. Що тожє крамола? Як пояснив редактор газети «Флаг Родины» для цього немає дозволу командувача.

Школа прапорщиків, де розміщується командувач і офіцери орггрупи ВМС України, з вечора і до ночі знаходиться під неусипним оком офіцерських патрулів гарнізонної комендатури ЧФ. Тайни немає, всі знають, що в орггрупі знаходяться офіцери, які стали непотрібними в своїх частинах і кораблях після складання присяги на вірність народу України. Відомий вислів адмірала І. Касатонова: «не бігти поперед паровоза». Одна справа, коли паровоз на ходу. А якщо він, любий адміралу паровоз цей, стоїть, а колія перед ним розібрана навмисне?

Но історія – не паровоз. В 1920 році Лев Троцький, направляючи в якості «допомоги» загін агітаторів в Україну навчав: *«Коммуну, чрезвычайку... возненавидел украинский крестьянин до глубины души. В нём проснулся спавший сотни лет вольный дух запорожского казачества. Это страшный дух... Нам необходимо возвратит Украину России. Без Украины нет России. Без украинского угля, железа, руды, хлеба, соли, Чёрного моря Россия существовать не может. Знайте, что для достижения намеченной цели все средства хороши... Украина должна быть нашей...»*.

Читаю телеграму віце-президента Російської Федерації А. Ружогого командувачу ЧФ адміралу І. Касатонову: «Ваша твёрдость в отстаивании интересов России, верность долгу перед народом и Отечеством высоко оценивается». Звучить, звичайно, по-слабкіше, проте, які знакомі нотки. Може, хватить «допомагати», може самі справимося? Однак, маю підозру, що якраз цього найбільше опасаються незвані «помічники» як з Москви, так і з штабу Чорноморського флоту.

«Правда Украины», 9.06.1992 р.

ЧИ ІСНУЄ ВЖЕ ШТАБ ВМС УКРАЇНИ?

Останнім часом в засобах масової інформації доволі часто появляються повідомлення про те, що продовжується формування штабу ВМС України, що офіцери цієї установи своєю націоналістичною пропагандою дестабілізують ситуацію на флоті, переманюють офіцерів високими посадами і окладами.

А чи так є насправді? Чи існує той штаб ВМС України, і якщо так, то чим займається при наявності штабу Чорноморського флоту? Прийдеться розчарувати багатьох, тому що штабу ВМС як такого немає і не було. Існує орггрупа, що як говорять в Одесі, тут велика різниця. В орггрупі знаходяться офіцери, що виявилися не при справах на своїх кораблях і у військових частинах після складання ними присяги на вірність народу України. У військовій раді Чорноморського флоту прекрасно знають про це, як і про те, що ніхто з офіцерів орггрупи на посадах не знаходиться. По тій простій причині, що ніяких штатів в орггрупі немає. Указом Президента України призначений лише Командувач ВМС.

Спроби звинуватити орггрупу в дестабілізації обстановки на флоті безпідставні, позаяк ще ніхто не бачив офіцерів орггрупи на мітингах, в пікетах і других заходах на флоті, які проводить там РДК (Российское движение Крым). Не проводимо ми і зборів військовослужбовців по з'єднаннях і частинах в залежності від їх переконань, не закликаємо їх демонструвати єдність навколо Києва, як це закликають навколо Москви, не створюємо організацій матерів, які би вимагали направити служити їх синів виключно до Львова чи Тернополя, хоч з такими пропозиціями до нас вже зверталися. Основна наша діяльність – це робота з людьми, які до нас ідуть самі, добровільно, не зважаючи на офіцерські патрулі біля воріт колишньої школи прапорщиків, де ми знаходимося. Ідуть, щоби узнати правду, запропонувати свої послуги і допомогу. Відзначу, що люди приходять до нас з власної ініціативи без оголошень і закликів орггрупи. Приходять в пошуках правди і захисту.

За місяць існування організаційної групи ВМС України її відвідало більше 400 чоловік, з яких більше 250 – військовослужбовці. Решта – члени сімей військовослужбовців, робітники і службовці флоту, пенсіонери. Майбутнє сьогодні хвилює всіх і особливо – правова база військового будівництва України. Тому основними питаннями, які задаються нам, стосуються пакету законів по військових питаннях, особливо законів «Про пенсійне забезпечення військовослужбовців», «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців і членів їх сімей», Постанови Кабінету міністрів України «Про грошове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України» і інших законодавчих актів, які під видом мораторію утримуються на Чорноморському флоті як особлива державна таємниця чи просто спотворюються.

Ось такий приклад. Газета ЧФ «Флаг Родины» повідомила, що українськими законами максимальна пенсія військовослужбовцям обумовлюється в розмірі 70 відсотків від грошового забезпечення. Посилання було на інформацію, отриману в «Красной звезде». Як бачимо, більш достовірного джерела «Флажок» знайти не зміг, тому люди пішли до нас. Ми ж керуємося Законом, а не коментарями газет і пояснюємо людям, що Закон України встановлює пенсію в 50 відсотків при 20 роках вислуги і її максимумі 75 відсотків, а для окремих категорій військовослужбовців і 85 відсотків. Чи схожа ця роз'яснювальна робота на роботу «емісарів» з метою агітації за складання «повторної присяги»?

Побувало у нас і більше шістдесяті представників засобів масової інформації як з країн СНД, так і із-за рубежу: США, Великої Британії, Німеччини, Японії, Італії, Франції, Канади і інших країн, на всі, що їх цікавили питання, вони отримали повні відповіді. Ось лише «Флаг Родины» твердить про нашу підривну роботу.

Багато хто, хто приходять до нас, хвилюють питання кадрової роботи, організація навчання у ВВМУЗах. Із спілкування з ними стає ясним, що масова антиукраїнська пропаганда дає результати: багато хто справді вірить, що у ВМС України будуть служити тільки «істинні» українці, які пройшли спецвідбір і виявили готовність воювати з Росією. Але після ознайомлення з національним складом орггрупи такі погляди відпадають самі собою, тим більше, що у нас є можливість познайомити всіх бажаних з текстом Протоколу про домовленості МО України з командуванням ОЗС СНД про перевід (відрадження), звільнення в запас офіцерів і мічманів, організації їх навчання у військових навчальних закладах країн СНД, який визначає цивілізовані шляхи переведу офіцерів в рамках СНД. Окремих людей хвилюють питання історії флоту. І тут ми здатні впевнено довести, що історія Чорноморського флоту бере свій початок задовго до 1783 року і має набагато більше героїчних сторінок, чим нас повчали раніше.

Одне із головних завдань, яке ми бачимо перед собою, - це попередження розколу військових колективів по національному признаку. Офіцери орггрупи ВМС поважають позицію тих, хто не бажає складати присягу Україні, но при цьому просять не вшати ярлики зрадників на тих, хто склав таку присягу. До нас приходять і ті, хто не збирається служити у ВМС України і самі переконуються, що орггрупа ВМС – не «кучка заговорщиків», що ми стояли і стоїмо на подальшому зміцненні братської солідарності народів України і Росії. На тому, що Україна як морська держава, мала і буде мати свої Військово-Морські Сили і такі, які потрібні для її безпеки з морських направлень.

«Флот України», № 1. 08 червня 1992 р.

ВЗАЄМОДІЯ ЧИ ПРОТИДІЯ?

Здається, що військова рада Чорноморського флоту вже весь світ заперила про свою готовність «взаємодіяти» з Україною в питаннях будівництва її Військово-Морських Сил. Бачиться, що готується вона до цього усестороннє. Судить самі. Для справжньої взаємодії необхідний надійний зв'язок. У тому числі і телефонний.

Організаційна група ВМС України знаходиться в школі прапорщиків, де крім голих стін нічого не має. Виходячи з цього, керівництво школи віддало орггрупі свій єдиний телефон АТС. Но попрацював він рівно двадцять днів і замовк. Відключила «взаємодіюча» сторона, яка підпорядкована адміралу І. Касатонову. Щоби в'яснити причину в.о. обов'язки начальника зв'язку орггрупи капітан 2 рангу О. Ніколаєв підготував відношення на ім'я начальника зв'язку Чорноморського флоту капітана 1 рангу З. Ляпіна і приніс його у відділ зв'язку флоту. Його заступник і колишній начальник Ніколаєва по Кримській вміб капітан 2 рангу В. Рябов, здається, більше вивчав печатку з тризубом, чим сам документ. А затим заявив, що рішення поновити телефонний зв'язок орггрупі ВМС прийняти не може. Ніколаєв заперечив, ви ж за оплату встановлюєте телефони навіть приватним особам. Але йому дали зрозуміти, що навіть за плату (хай і конвертуєму) телефон в орггрупі працювати не буде. По обіді Ніколаєв таки знайшов начальника зв'язку.

- Я б з радістю, - сказав З. Ляпін, - та у мене всі телеграми з Міністерства оборони України з резолюціями командувача і начальника штабу флоту «Не ісполнять!». У той же час на столі Ляпіна дійсно лежали телеграми з Міністерства оборони України з пропозиціями повідомити підсумки і результати бойової підготовки ча-

стин зв'язку за зимовий період навчання з резолюцією командувача ЧФ: «Не ісполнять!». Поряд на іншій телеграмі красувалася така ж резолюція, лише авторства начальника штабу флоту.

Начальнику штабу флота віце-адміралу Гурінову тоже не вистачило поважень вирішити питання Ніколаєва – направив до командувача флотом.

Адмірал І. Касатонов майже місяць «вирішує» це питання. Телефон мовчить. А разом з ним мовчать телефони і у всіх організаціях і установах флоту, які розміщені поряд з школою прапорщиків. Причина «об'єктивна», вийшов з ладу телефонний кабель. Таким чином, командування флоту намагається кінець-кінцем впровадити популярне свого часу гасло «нового мислення»: «Бути ближчими до людей. Зупинити кабінетне керівництво». А насправді, щоб офіцери «вражеской» орггрупи не дзвонили в ті установи, чи наоборот, щоб бува, не переманили служити Українській державі.

Подібна доля уготована і проханню дозволити орггрупі користуватися послугами фельд'єгерсько-поштової служби. Надійшла відповідь, що у зв'язку з відсутністю моторесурсів і топлива, задовольнити прохання ВМС України на ЧФ можливостей немає. Порадили звернутися до цивільних організацій. Відповідь підписав той же капітан 2 рангу В. Рябов.

Тепер очікуємо, що на днях має вийти з ладу телефонний кабель команди військової частини, на території якого розміщується типографія газети «Флот України».

«Народна армія», № 128. 15 липня 1992 р.

ЗУСТРІЛИ НЕ ПО-ФЛОТСЬКИ

Біля контрольно-пропускного пункту флотського екіпажу сидять під деревами, лежать на траві, стоять, опершись на огорожу, група з 28 новобранців, призваних з Івано-Франківської області для служби на Чорноморському флоті. Виявляється, до флотського екіпажу їх не пропускають, так же як і групи призовників з Закарпатської, Хмельницької, Полтавської областей, яких вже доставили патрулі ЧФ з залізничного вокзалу в орггрупу ВМС. Військові патрулі від ЧФ на Сімферопольському вокзалі виставлені командуванням флоту як передовий дозор по зустрічі призовників з України, багато пояснень офіцерам супроводження новобранців не давали. Отримали, мовляв, наказ, до флотського екіпажу новобранців з України не допускати. А якщо наполягаєте на службу на флоті, то йдіть до організаційної групи ВМС України.

Розказують новобранці Д. Фодчук з села Залуче-Доліщне і Р. Троян з с. Перегінськ Івано-Франківської області:

- Ми з бажанням йшли служити на флот і хочемо стати моряками. В Івано-Франківську нас провели гарно, дали наказ служити своєму народу. Ми були раді, що в місто-герой служити їдемо, стільки про нього чули! До служби готувалися загоді. В Сімферополі нас зустрів патруль. Ми думали, що так має бути. Начальник патруля щось довго доводив нашому майору, та незабаром нас всіх посадили в електричку. У Севастополі знову нас зустрів патруль. Ідїть, сказали, з нами. Довели до КПП і повернулися. Ми промокли всі, сніданку і обїду не було. У штабі ВМС нас, само собою, не чекали – ми ж направлялися на Чорноморський флот. Виходить, що нас обманули?
- Знаєте, що, - до розмови приєднується М. Фріюк з Хмельницької області, – будівельний загін є зовсім недалеко від моїх Яхнівців. Я би і там міг служити, якщо б побажав. Но ми всі бажаво служити на флоті. Начальник патруля сказав, що

командувач Чорноморським флотом наказав не пускати нас на кораблі, а матроси кажуть, що в екіпажах не хватає людей. Це що за СНД таке, що не дозволяється служити у своїй країні? В групі закарпатців, серед якої є румуни і угорці, такий же настрій.

У цей же час терміново прибули представники Міністерства оборони України, які разом з офіцерами орггрупи ВМС України вели переговори з офіцерами ЧФ про розміщення новобранців у флотському екіпажі. Вже надвечір прийшла новина – дозволили. Гучним, маже флотським «ура!» зустріли новобранці цю радісну звістку – будуть служити на флоті.

Будете, хлопці, служити на флоті України, і вірю, що ви станете гідними морської слави старших поколінь. Перший свій шторм, правда, поки не морський, ви витримали з честю. Тільки виникає питання: для чого, і для якої мети цілих три дні продовжувався конфлікт, страждали юнаки? Невже таким способом треба зміцнювати СНД? Не могу в це повірити.

«Народна армія», №141. 1 серпня 1992 р.

УЛЬТИМАТУМ

Моє відрядження в Донузлавський гарнізон почалося з ультиматуму. Прибувши пізнім вечором в селище Новоозерне, зайшов додому. Дружина зустріла мене рішуче:

- Приїдеш наступного разу у відрядження, знайдеш нас з сином на сходовій площадці. Сьогодні нам поставили ультиматум.
- Який ультиматум, - перепитую, - хто поставив? Що сталося? Розкажуй...
- Запитуеш, - сердиться дружина. – Ти що там в «Правде України» написав? Так ось сьогодні в дев'ять ранку дзвонить якийсь капітан 2 рангу і рішучим тоном заявляє, що якщо я до 12 годин дня не дам у тій газеті спростування, то після обіду в нашій квартирі відключать телефон. З 13 годин телефон мовчить.

Я підняв трубку – дійсно мовчить. Ладно, кажу, розберемося.

Вранці я стою біля КПП штабу, через який проходив вільно три роки підряд. Поки вахтовий вивчав моє посвідчення з печаткою і тризубом, з штабу вийшов капітан 2 рангу А. Шихов, якого недавно призначили помічником командира бази по роботі з особовим складом, і кабінет якого зовсім недавно був поруч з моїм. Почав без передмови:

- Чого приїхав, що тобі тут треба?
- По-перше, прибув по завданню редакції газети «Флот України». Хочу написати репортаж про проблемах особового складу бригади охорони водного району, яка першою на флоті склала присягу народу України. Маю намір побувати на БТЩ-40, узнати про життя і службу тих, хто не складав української присяги. По-друге, хочу в'яснити відносно ультиматуму і на якій підставі відключили телефон? Я ж оплатив за нього за цілий рік.
- Ноги твоєї не буде на моїй території, - відрізав капітан 2 рангу. І потряс пачкою газет, з обуренням завершив:
- Наводнили тут підривною літературою...

Упевнившись, що «консенсусу» досягти не вдасться, я відійшов від штабу і попросив вахтового запросити начальника зв'язку або пропустити мене до нього. Незабаром мене запросили до командира бази О. Цубіна. Він пообіцяв розібратися відносно телефону і вирішити питання позитивно. У той же час порадив

не писати про тральщик. Краще вже про те, як у тій же бригаді хто-то по підставних документах незаконно отримав паливо. Там, мовляв, замішані і ті військовослужбовці, які склали українську присягу.

Чесно кажучи, дивна логіка у командира. Про це писати не треба, нема необхідності, там все добре, позаяк на тральщику не служать моряки, які склали українську присягу. Зате в другому колективі є матроси з українською присягою, які підозрюються у крадіжці. Як відомо, існує презумпція невинуватості: поки вина не доведена, людина не винна. В даному гарнізоні опинився без посади і капітан 2 рангу Костянтин Іванко, тепер вже колишній заступник командира бригади по роботі з особовим складом. Коли я зайшов до нього, Костянтин Опанасович з сумом відзначив:

- Я вже тут не служу. Зняли з посади за українську присягу та наказу про усунення мене від посади в очі ще не бачив. Капітан 1 рангу Калашніков, новий комбриг, усно мене попередив, що з завтрашнього дня для мене вхід на територію бригади заборонений.

Далі офіцерові ще поставили ультиматум: якщо він зробить спробу поїхати попрощатися з офіцерами в бригаду, то його на кораблі не пропустять. Так, що краще вже не випробовувати судьбу і їхати звідси подобру-поздорову.

Відчувши всі принади місцевого життя, звернувся до за роз'ясненням ситуації до помічника військового прокурора гарнізону майора юстиції Олександра Біляченка. Юрист розцінив факт оголошення ультиматуму за публікацію статті в газеті як шантаж і зловживання владою. Жаль, що цього не розуміють люди, наділені владою і покликані застосовувати її у відповідності до закону.

«Народна армія», №141. 1 серпня 1992 р.

КРОКОМ РУШ В СНД

Відзначу як факт, що складання військової присяги молодим поповненням на базових тральщиках Донузлавського гарнізону було організоване вже після зустрічі президентів України і Росії в Дагомисі, де ними було визначено (Угода між Україною і Російською Федерацією про принципи формування ВМС України та ВМФ Росії на базі Чорноморського флоту колишнього СРСР від 03.08.1992 р.), що військовослужбовці приводяться до присяги тих держав, громадянами яких являються. Здавалося б, все всім ясно і зрозуміло. Однак командир бригади капітан 1 рангу П. Калашніков, судячи по всьому, з цього приводу має свою, інакшу від президентів, думку.

В дивізіон прибуло молоде поповнення, в основному з різних областей України. Питання приведення їх до присяги заволоділо думками і помислами командира бригади і відданих йому офіцерів штабу. План «загону» молоді під присягу СНД відпрацювали за всіма правилами військового мистецтва. Спершу з молодими моряками веде бесіду про СНД капітан 1 рангу П. Калашніков, підсумком його бесіди становиться твердження, що тільки СНД врятує Україну і вірних йому громадян. Наступного дня «знакомились» з матросами помічник комбрига по роботі з особовим складом капітан 3 рангу В. Новосьолов. Ну а на третій день реалізується цілий ритуал під керівництвом заступника начальника штабу бригади капітана 3 рангу Скачкова.

Прибувши для проведення чергово-вахтової служби дивізіону, він поздоровив екіпаж БТЩ-40 з корабельним святом. Вручив грамоту без печатки і зачитав вітальний наказ без номера і підпису. Затим наказав привести матросів до присяги.

Зарані підготувивши списки і текст присяги СНД, командир корабля капітан-лейтенант М. Ібадулін привів своїх підлеглих до присяги. Матроси наказ виконали, хоч їх ніхто не попереджував раніше до цього відповідального моменту.

У цей святковий і відповідальний для дивізіону час виконуючий обов'язки командира дивізіону капітана 3 рангу Юрія Шихова з заступником, знаючи їх проукраїнські настрої, зранку викликали в штаб бригади на нараду, яка тривала до обіду. І лише повернувшись з наради, вони узнали про приведення їх підлеглих до присяги СНД.

Після обіду, розібравшись що сталося, матроси заявили, що вважають себе обманутими, відмовляються від складеної присяги і заявили, що будуть присягати лише на вірність народу України. Вияснилося, що і двоє других матросів, які прибули з навчального загону Балтійського флоту, військову присягу взагалі не склали, хоча у військових квитках вже стояла печатка, дата і запис про приведення їх до присяги.

«Не мытьем, так катаньем» стараються прихильники «единой и неделимой» обманути людей, строєм загнати їх у бажану для них новітню імперію під назвою СНД. А це не може не відбитися на морально-психологічному кліматі в екіпажах кораблів дивізіону. Вже через день після "присяжного дня" самовільно залишив БТ-76 один з молодих матросів. Прибувши в дивізіон, командир бригади капітан 1 рангу П. Калашніков гучно заявив, що «все хохлы такие». В цьому, вважаю, вся суть розіграного ним сценарію вірності кремлівському СНД.

«Флот України», №4. 22 липня 1992 р.

I ХАРЧЕНКА «СХАРЧИЛИ»

Існує в Очакові склад ЧФ. Начальником його являється тов. Нікітін. Той самий офіцер, який по заяві начальника тилу флоту капітана 1 рангу Богданова цілковито ситуацією в частині не володіє і до того ж, не контролює її «по-богданівськи». Випустив з під зіркового командирського ока начальника АГЧ мічмана В. Харченка. А той при «пособничестве» емісарів Спільки офіцерів України склав присягу українському народу, котрого, на відміну від товарища Богданова, вважає для себе рідним.

Терміново вирішив поправити обстановку в частині начальник тилу флоту. Вказав сидячому в Одесі тов. Орлову на слабку роботу з підлеглими в Очакові. За несанкціоновані дії і порушення порядку підлеглості суворо попередив тов. Нікітіна про його неповну службову відповідність. А ось для мічмана Харченка своєї влади не вистачило. Допоміг вийти з незручної ситуації командувач Чорноморського флоту адмірал І. Касатонов. За несанкціоновані дії і підрив бойової готовності, читаємо в наказі 0113, мічмана Харченка звільнити в запас з позбавленням військового звання «мічман». Так «схарчили» Харченка. Був мічманом - став матросом. Добре, що хоч у солдати не заслали.

Все це твориться під виглядом «збереження цноти» мораторію по Чорноморському флоту і одночасно робиться крива міна, що зовсім не існує Дагомиської угоди між президентами України і Росії про заборону переслідування за вибір громадянської позиції військовослужбовцями флоту. Невже на ЧФ серйозно сприймають можливість зводити в одне ціле девіз колишніх гедеєрівських піонерів з громадянською позицією воїна?

Як би відчував себе той же товарищ Богданов, якщо би його за зневажання законів України та міждержавних угод «схарчили» до лейтенанта?

Було б адекватно.

«Флот України», №4. 22 липня 1992 р.

P.S. Через 11 днів після наказу І.Касатонова про звільнення В. Харченка в запас, наказом командувача ВМС України контр-адмірала Б. Кожина він був поновлений у Збройних Силах України. В. Харченко був атестований офіцером ВМС України і з часом став командиром тієї ж частини в Очакові.

БУРЯ В СТАКАНІ

Севастополем пронісся прямо паки політичний смерч – військова комендатура перейшла до складу ВМС України. Однак, у штабі Чорноморського флоту були проінформовані завчасно, що особовий склад військової комендатури Севастопольського гарнізону налаштований скласти військову присягу народу України. За словами військового коменданта В. Зверева, в питанні вибору громадянської позиції вони визначилися ще в березні. І підійшли по складання присяги обдумані: збиралися і обговорювали цю проблему не один раз.

У неділю, 9 липня, з додержанням ритуалу, військовий комендант склав військову присягу сам, затим привів до неї своїх підлеглих. Серед склавших присягу – більше двох третин росіяни, українців всього двоє. В кар'єризмі звинуватити їх теж не можна – мічману чи лейтенанту адміральського чину у жодному флоті не запропонують.

Після доповіді начальнику гарнізону про складання присяги віце-адміралу В. Ларіонову, підполковник В. Зверев почув емоційну заяву, що його з комендатури спробують «вышвырнуть». Тоді, щоб запобігти насиллю, в комендатуру з взводу охорони орггрупи ВМС було направлено відділення озброєних матросів. Комендатура продовжувала нормально функціонувати.

Для запобігання конфлікту командувач ВМС контр-адмірал Б. Кожин і виконувач обов'язків командувача ЧФ віце-адмірал В. Ларіонов наступного дня домовилися, що військовий комендант продовжує виконувати свої обов'язки. Матроси охорони з ВМС України з комендатури були відведені.

Більше двох діб комендатура функціонувала в чіткому і нормальному ритмі. Но вечором третього дня до Севастополя з Санкт-Петербурга та ще й з титулом почесного громадянина Росії повернувся командувач ЧФ адмірал І. Касатов. Близько опівночі в супроводі взводу морських піхотинців з десантно-штурмового батальйону особисто прибув в комендатуру, оглянув всі приміщення і, впевнившись у відсутності озброєних українських військовослужбовців, змінив чергово-вахтову службу і усунув коменданта від виконання посадових обов'язків. Підполковник Зверев, виконуючи наказ міністра оборони України, відмовився покинути своє робоче місце. Використовуючи його відмову та відсутність охорони комендатури з боку ВМС України, адмірал І. Касатов наказав морським піхотинцям захопити її. Генерал-майор В. Романенко наказ виконав завзято: офіцери комендатури опинилися на вулиці, а матроси – в спортзалі. У цей же час за наказом Касатонова на КП почали викликати командирів частин і з'єднань флоту. Пристрасті спеціально розпалювалися, ситуація уміло загострювалася. В стакані води, як мовиться, розвернувся шторм. Статтю звинувачення сформулювали в знайомому стилі: озброєне захоплення об'єкту флоту. А раз так, то озброєним методом треба його повертати.

То ж не випадково вранці наступного дня в Севастополь прибула група народних депутатів Верховної ради України. Зустріти їх біля штабу ЧФ оперативно мобілізували пікетників з РДК. Но вийшла осічка: переговори розпочалися в міськвиконкомі. Літні наймані пікетники не встигли вчасно подолати складну дистанцію і відстали... Розпочалися обурення уже серед них самих.

Тим часом у знак протесту проти свавілля флотського лідера військовий комендант підполковник В. Зверев у своєму кабінеті оголосив голодування. Його підтримав представник орггрупи ВМС полковник В. Інділо. Но дужі морпіхи, заломивши полковникам руки, виштовхали їх на вулицю. Військовий прокурор Севастопольського гарнізону полковник юстиції А. Воронін підтвердив законність складання особовим складом комендатури військової присяги на вірність народу України і кваліфікував дії адмірала Касатонова як неправомірні.

Однак адмірал Касатонов отримав оцінку своїх дій іншого «правоведа», з Москви - визначився головнокомандувач ВМФ «СНД» адмірал флоту В. Чернавін, телеграфуючи з Москви Касатонову:

«1. Действия одобряются – нарушителей моратория из комендатуры убрать.

2. Приказ МО Украины не исполнять.

3. Предупредите Кожина, чтобы не баловался с вооружёнными людьми, так как в случае нападения будет применено оружие на поражение бандитов».

А між рядків можна прочитати далі: як це було в Тбілісі, Баку, Вільнюсі. Дуже прозорливий натяк на до болі знайомий сценарій.

Переполюх, спричинений на флоті, треба думати, був лише прелюдією до дій, які теж будуть схвалені і де, не виключено, буде застосоване «оружие на поражение бандитов». Залишилося лише виждати, а може і організувати зручний випадок з участю «бандитов». До останніх можна буде віднести кого завгодно, на погляд Чернавїна чи вже і самого Касатонова. Чи не пора вже зупинитися в подібних прагненнях?

«Флот України», № 5. 7 серпня 1992 р.

ВИКЛИК СКР-112

Перехід сторожового корабля (СКР) -112 із Кримської військово-морської бази в Одесу став сенсацією світового рівня. Особливо старався командувач Чорноморським флотом адмірал І. Касатонов і його оточення. Однак, що побудило екіпаж корабля на такий відчайдушний крок?

Побувавши на борту корабля відразу по його прибутті в Одесу і побесідувавши практично з усіма членами екіпажу можу погодитися тільки з тим, що, дійсно, провокації в Донузлаві були. Та тільки з сторони шовіністично налаштованого командування бригади. До екіпажу СКР-112, який склав присягу народу України ще 26 січня, засоби впливу продумувалися і підбиралися дбайливо і всебічно. Не цуралися і приниження людської гідності. А терпіння людей не безмежне. Тому і пішли на несанкціонований вихід з бази, знаючи про розправу, яка готувалася над ними.

Адмірал І. Касатонов на прес-конференції стверджував, що «угон і захоп» звершили офіцери, які дискредитували себе по службі. І в Одесу «ушли за звездами и наградами, на которые так щедро министерство обороны Украины». Чи об'єктивне це твердження?

За підсумками зимового навчального періоду СКР-112 став єдиним кораблем у бригаді, який отримав оцінку «добре» і був оголошеним кращим кораблем

з'єднання. Він же був визнаний кращим кораблем по протичовновій, протиповітряній і протидиверсійній підготовці. Кращими в дивізіоні були його аварійно-рятувальна група і аварійна партія. Корабель більше всіх кораблів бригади ніс бойове чергування по флоту. І ось за таку службу від його командира капітан-лейтенанта Сергія Настенка стали вимагати рапорту на дострокове звільнення в запас. Причиною стали його відданість своїй Батьківщині – державі Україна. Подібні ультиматуми отримали старший лейтенант Ю. Воробйов, капітан-лейтенант В. Заремба, яких в той день на борт корабля командування дивізіону просто не пустило.

У дні, що передували переходу корабля в Одесу, були відсторонені від посад начальник штабу бригади капітан 2 рангу М. Жібарева, заступник командира бригади Ю. Тарабукін, помічник командира дивізіону капітан-лейтенант В.

Горобець. Ряду офіцерів безпідставно затримано присвоєння чергових військових звань, гальмується просування по службі. Офіцерів і мічманів, які склали присягу народу України, шантують відмовами у наданні житла,

місце в гуртожитках і дитячих садочках. Словом, всі, хто склав присягу народу України, в рідному з'єднанні були прирівняні до другосортних людей. Незважаючи на факт, що більшість членів екіпажу призовані з України, на корабель було заборонено доставляти українські газети, особливо «Народну армію», «Флот України», «Слава і честь». Командуванням бригади вони розглядаються як націоналістичні спецпропагандистські видання. Особовому складу строкової служби корабля не видавалося обмундирування. Цю акцію вони прямо пов'язують з виконанням погрози, висловленої їм свого часу адміралом І. Касатоновим.

- Нічого вам не дам, - заявив він на борту їх корабля після складання екіпажем присяги народу України.

Про те, що такі дії являються грубим поправням закону, свідчить і протест військового прокурора Донузлавського гарнізону. Та командування Чорноморського флоту закони України, м'яко кажучи, ігнорує. Все це потроху наповнювало чашу терпіння екіпажу. Останньою каплею стала спроба відсторонити від посади командира корабля капітан-лейтенанта Сергія Настенка, який користується у моряків екіпажу високим авторитетом. Рішення йти до Одеси в знак протесту проти свавілля вищого командування було підтримане всім особовим складом, у тому числі і тими, хто не складав українську присягу. А таких на борту 14 чоловік громадян Азербайджану, Росії, Білорусії, Молдови.

... Часу виходу ніхто не знав, він зарані не визначався. Та коли СКР-112 в складі групи кораблів, учасників водноспортивного свята, вийшов в озеро для тренування, начальник штабу бригади капітан 2 рангу Микола Жібарева і командир корабля капітан-лейтенант Сергій Настенко прийняли рішення іти до Одеси відразу, так як розуміли, що наступного разу їх на борт корабля вже не допустять, так як оставили на березі і не допустили на борт того дня командира малого протичовнового корабля капітан-лейтенанта Зарембу. Посеред озера за наказом

Жібарєва Державний прапор України на гафелі корабля підняв командир відділення сигнальників старшина 2 статті Андрій Палашов, призваний з Ялти.

- Коли ми побачили на щоглі наш Державний прапор України і почули заяву командира, що йдемо в Одесу, - розказує матрос Олександр Шохов, у екіпажу піднявся настрій. Ми були раді. Це був наш час перевірки на державність, і ми його давно вже чекали. Сумніву в нашій правоті і діях командира корабля не виникало ні в кого.

Чи не є ці слова матроса відповіддю на заяву адмірала І. Касатонова, що український прапор на кораблі підняли «по воровски», втікаючи від переслідування. А воно почалося, коли на щоглі СКР-112 побачили розвівавшийся державний прапор України. До речі, підняті Андріївські прапори на флагштоки деяких суден, що стоять біля Куріної пристані, в Стрілецькій бухті у військової ради флоту думок про переслідування не викликають.

А тепер про те, як відгукнулося керівництво флоту на прохання Міністра оборони України вирішити конфлікт мирним шляхом. З командного пункту Кримської військово-морської бази віддали наказ десантному кораблю на повітряній подушці МДК-184 перекрити бонові ворота. Затим група переслідування у складі малих протичовнових кораблів МПК-93, МДК-184 і ракетного катера РК-260 догнала йшовший з далеко не з повними можливостями своїх машин СКР-112 і почала організовувати «тиски» - спробу взяти на бордаж з обох бортів, створюючи цим передумови до навігаційної аварії. Однак СКР-112 вмiлим маневруванням не дозволив їм цього зробити. Тоді начальник штабу Кримської військово-морської бази капітан 1 рангу Орлов і командир дивізіону капітан 3 рангу Долгов декілька разів попередили Сергія Настенка, що якщо він не застопорить хід і не повернеться в базу (вважай в СНД), то по ньому буде застосована зброя на враження. А якщо виконає наказ, то з врахуванням його бажання, йому дадуть можливість перевестися до нового місця служби за його бажанням.

Капітан 2 рангу М. Жібарєв відповів кораблям, які його переслідували, що знаходиться в територіальних водах України під її Державним прапором, прямує до Одеси і попросив не заважати руху по обраному ним курсу. У відповідь МДК-184 кілька разів пройшов в десятки метрах від борту, затим з паралельного курсу дав попереджувальну чергу в повітря з артилерійської установки АК-230. Далі здійснив залп по курсу корабля, знову стрільба в повітря і... по кормі. Всього артвогонь відкривався чотири рази. Впевнившись, що на СКР-112 артвогню не злякалися, з малого протичовнового корабля, з ракетного катера по курсу СКР-112 почали скидати у воду швартові канати з намаганнями вивести з ладу його гвинторульове улаштування. В повітрі баражувала пара літаків ЧФ Бе-12. На прес-конференції Касатонов запевняв, що вони застосували авіацію... для визначення курсу уходящого корабля. Виходить, що сили групи переслідування визначити істинний курс СКР-112 не могли.

Тим часом з флотського командного пункту поступила команда розпочати імітацію торпедної атаки на СКР-112. Відчуваючи провокацію, командир ланки літаків попросив повторити наказ при включеному його магнітофоні. Повторення наказу не відбулося. Але з Одеси вже піднявся винищувач СУ-27. Підоспіли і прикордонні кораблі.

- Особисто у мене, - ділиться пережитим матрос А. Шохов, - була тверда впевненість, що у відповідь на провокаційну стрільбу ми стріляти не будемо. При виході на зовнішній рейд Донузлава весь боєзапас нами був спущений в погреби. Ну і надія була у екіпажу, що флотська дружба спрацює. Після третього залпу з

«Джейрана» впевнилися, що так воно й буде. Там же служать наші друзі, розуміють, що Україна таки буде мати свій флот, як би цьому не протидіяли військові номенклатурщики від КПРС.

На думку багатьох моряків, самий «крутий» момент наступив тоді, коли до їхнього корабля підійшов СКР «Разительный» з приспущеним правим якорем і пішов на навал з наміром ударом якоря вивести з ладу наші гвинти і рулі. На баці в нього в готовності стояла група захоплення. З борту «Разительного» один з офіцерів жестами рук давав зрозуміти, що у них немає наміру брати участь у

цьому постидному заході.

Уже на одеському рейді з «Разительного» поступила пропозиція розпочати переговори, на які направився капітан 2 рангу Жібарєв. Не домовилися.

Незабаром до борту СКР-112 відшвартувався гідрографічний катер. Прибувши старший морський начальник Одеси, він же начальник гідрографічного району, капітан 2 рангу А. Нерубаскій, будучи випивший, заявив, що він має наказ капітана 1 рангу Орлова загородити вхід в порт, і він його виконає. І намагався загородити, коли СКР-112 отримав дозвіл на вхід в базу.

До пізньої ночі, вже біля пристані, втомлений сторожовик атакували настипливі журналісти. Біля КПП бригади морських прикордонників корабель зустрічало біля тисячі представників різних партій і громадських організацій, мешканців Одеси. Одні, вітаючи моряків, несли їм фрукти. Деякі шукали продовження конфронтації.

- До мене підійшов кореспондент телекомпанії «Останкіно», - розказує головний корабельний старшина Аяз Алієв, виконуючий обов'язки командира мінно-торпедної бойової частини, - і пропонує в усамітненні, як земляку, розказати як мене націоналісти під снаряди ставили, хотіли вбити. Я йому кажу, - продовжує Алієв, - що на кораблі у мене всі друзі, і, хоч я присяги Україні не складав, я їх підтримую. Два роки разом служимо: мені довіряють, і я своїм товаришам довіряю. А земляки мої в Баку, а не в Москві живуть.

Після отриманні відпору у «земляка» Алієва бажання брати телеінтерв'ю відпало.

- У мене теж брали інтерв'ю з центрального телебачення, з Москви, - з обуренням говорить матрос Пало Корякін. - І я їм сказав, що перехід нашого корабля – це не зрада Росії. Нам з українцями ділити нічого. Наступного дня мене показують в «Новинах», а за кадром диктор говорить, що нас, мовляв, заперли в кубрику силою,... погрожували. Но це брехня, я такого не говорив. І де у журналістів совість?

Вечором наступного дня на корабель поступило розпорядження з штабу ЧФ відправити з корабля моряків, які не склали присягу Україні. Порадившись, вони звернулися до командира з проханням оставити їх продовжити службу на рідному кораблі. Їх прохання Сергій Настенко задовільнив.

Екіпаж СКР-112 зробив свій вибір самостійно і свідомо. На їх плечі сьогодні намагаються перекласти тягар відповідальності ті, хто не може змиритися з втраченою своєю отчизною в Криму, з державністю України, хто намагається на Чорноморському флоті створити жалюгідну подобу якоїсь недоторканої держави.

Судячи по всьому, погроза адмірала В. Чернавїна, що «будет применено оружие на поражение против бандитов» не пустий звук. Декілька днів по тому, після його застосування на траверзі мису Тарханкут, воно заgrimіло в Таллінні.

В цій історії звертає на себе увагу така обставина. Коли з території України по злодійськи було угнано шість літаків-винищувачів в Росії їх зустрічали і відзначили як героїв. Або інший приклад. В квітні нинішнього року із цієї ж бригади старший помічник командира корабля старший лейтенант Комісаров угнав корабель з Донузлава в Севастополь. Його зустріли як героя флоту... А тут екіпаж у себе на Батьківщині, уходячи від розправи, змінив місце дислокації, і пішла в хід зброя.

Виклик СКР-112 треба розглядати як предосторога всім тим, хто намагається нам на своїй землі і морю диктувати свої волю і умови. Бо всяке терпіння має свою межу.

*****

Прибувши в Одесу, члени екіпажу сторожового корабля СКР-112, які добровільно перейшовши під юрисдикцію Української держави, звернулися до Міністра оборони України з проханням розглянути питання про перейменування корабля і присвоїти йому ім'я кошового отамана Чорноморської козачої флотилії Сидора Білого.

Сидор Білий прославився в морських битвах за вихід Російської імперії, у тому числі до розширення українських земель, до Чорного моря. Під його керівництвом в травні 1873 року кораблі Дніпровської флотилії увійшли до Севастопольської бухти і склали основне ядро формуемого там Чорноморського флоту.

Сидір Білий по праву являється одним з тих, хто приймав безпосередню участь у будівництві Чорноморського флоту, а ім'я його незаслужено забуте.

Прийнято на загальних зборах особового складу СКР-112 25 липня 1992 р.

«Флот України» № 5. 7 серпня 1992 р.

КОРАБЛІ-ГЕРОЇ. СКР-112. ЯК ЦЕ БУЛО

Сторожовий корабель СКР-112 першим серед кораблів Чорноморського флоту колишнього СРСР проніс Державний прапор України Чорним морем і, не зважаючи на збройну протидію, став першим бойовим кораблем сучасних Війсь-

ково-Морських Сил України. Він став не лише першим кораблем і легендою вітчизняного флоту, але й героєм боротьби за відродження Українського флоту у Чорному морі.

Акція підняття державного прапора України на кораблі, відкрите повстання проти національного переслідування структурами колишньої флотської колоніальної комуністичної влади, відкритий опір насиллю і, без сумніву, героїчний перехід із озера Донузлав до порту Одеса явилися проявом апогею драматичних військово-політичних подій, пов'язаних з агонією військової системи колишнього СРСР і відродження на їхній базі Військово-Морських Сил незалежної України. Екіпаж СКР-112, не відаючи про події минулого морської історії України, повторив подвиг 1917 року крейсера «Пам'ять Меркурія» і есмінця «Завидний», і цим об'єднав історичний процес розвитку України як морської держави, довівши його поступовий природний характер.

Сміливий і відважний перехід СКР-112 під командуванням капітан-лейтенанта Сергія Настенка з Кримської військово-морської бази до порту Одеса підняв на Чорноморському флоті справжній політичний «дев'ятий» вал, викликав світову інформаційну сенсацію, а сам корабель був охрещений «Потьомкіним» українського флоту – про перехід до Одеси у грудні 1917 року під Державним прапором України крейсера 1 рангу «Пам'ять Меркурія» на флоті і в Одесі ще не знали. Старшим на борту на переході і керівником походу був начальник штабу 17-ї бригади кораблів охорони водного району капітан 2 рангу Микола Жібарев.

Сторожовий корабель третього рангу СКР-112 проекту 159А був закладений 26 квітня 1967 року на стапелі Прибалтійського суднобудівельного заводу «Янтар» у Калінінграді під заводським номером 191 і спущений на воду 15 серпня того ж року. Після завершення добудови на воді і проходження заводських випробувань він 12 січня 1968 року був зарахований до реєстру кораблів ВМФ, а 30 травня 1968 року – до кампанії Балтійського флоту. 11 червня 1968 року був зачислений до військово-морської бази Балтійського флоту з базуванням на порт Балтійськ. Корабель мав довжину 82,3 м, ширину – 9,2 м і осадку у воді – 2,85 м. Водотоннажність корабля була рівною 1077 тон, а екіпаж корабля нараховував 108 чоловік. Слід сказати, що у 1950-1960-х роках у ВМФ СРСР для заміни застарілих паросилових сторожових кораблів проекту 50 велись активні дослідження по розробці нового покоління невеликих, проте потужних, морських протичовнових і сторожових кораблів. Підсумком цієї роботи став проект 159, модернізований в 1960-і роки в проект 159А. Характерною особливістю їх енергетичної установки було цікаве конструкторське рішення по застосуванню комбінованої газотурбінної головної енергетичної установки (ГЕУ), в якій головні дизелі працювали на середній вал, а головні турбінні установки – на бортові. Потужність енергосилової установки складала 36000 к.с. і корабель міг розвивати швидкість до 33 вузлів. При економічному 14 вузловому ході дальність плавання складала 2000 миль. На озброєнні корабля знаходилися дві протиповітряні артилерійські башти закритого типу (носова і кормова) двоствольних автоматичних артустановок АК-726 калібром 76мм і управлінням від радіолокаційної станції ППО «Фут-Н», два п'ятитрубних торпедних апарати калібром 400мм, чотири протичовнові реактивні бомбометні установки РБУ-6000. В якості основного радіотехнічного озброєння на кораблі були установлені РЛС «Фут-Н» і гідролокаційні станції «Титан» і «Вицегда». Антена ГАС розміщувалася під кілем корабля в титановому обтікачеві, що було першим досвідом у ВМФ застосуванням титану в кораблебудуванні. 21 вересня 1968 року СКР-112 був переданий Чорноморському флоту і осінню того ж року здійснив перехід навколо Європи з Балтійська до Севастополя. У Севастопо-

полі був включений до складу бригади охорони водного району і, поряд з бойовим чергуванням по охороні головної бази флоту, виконував завдання бойової служби в Середземнім морі. З 30 серпня 1969 року по 31 січня 1970 року під час бойової служби надавав збройну допомогу ВМС Єгипту. З створення нової на Чорноморському флоті Кримської військово-морської бази на озері Донузлав СКР-112 увійшов у 1975 році був включений до складу кораблів 17-ї бригади охорони водного району з базуванням на оз. Донузлав. Для розміщення нової бази в пустинному до того озері на його узбережжі був спеціально збудований портовий комплекс і селище Новоозерне.

З липня 1972 року по червень 1975 року сторожовим кораблем СКР-112 командував капітан-лейтенант Борис Кожин, майбутній перший командувач ВМС України. Під його командуванням СКР-112 п'ять разів у Середземному морі виконував завдання бойової служби тривалістю по шість місяців кожний з виходом корабля в Атлантичний океан. З 27 травня 1980 року по 10 лютого 1981 року СКР-112 пройшов середній ремонт на севастопольському «Севморзаводі імені С. Орджонікідзе».

З розвалом Радянського Союзу і проголошенням незалежності України 24 серпня 1991 року на Чорноморському флоті військова служба почала штучно політизуватися, направлятися командуванням ВМФ СРСР в русло відвертої антиукраїнської діяльності. Політизацією флотського життя, а з ним і територій його базування, командування флотом намагалося в руслі тодішньої російської політики якщо не втягнути Україну під покров СНД, то, принаймні, при допомозі створеної флотської проблеми залишити в кордонах Росії якщо не Крим, то бодай Севастополь. Незважаючи на Дагомиську угоду Президентів України і Росії 1992 року, на кораблях і в частинах флоту посилювався тиск командування флотом на тих військовослужбовців і військові колективи, які присягнули на вірність українському народові. Такі дії відверто підтримувала кримська влада та багато-хто з київських урядовців. Складалася парадоксальна ситуація: за патріотизм до своєї країни і вірність своєму народу у ній же жорстко переслідувалися ті військові, хто присягнув її обороняти, і переслідувалися людьми, по-суті, зайшлими, чужими Україні. Ці люди займали в Україні, а надто у Севастополі і в Криму, керівні посади хоча являлися відвертими колаборантами і зрадниками українського народу. В українських моряків не вистачало терпіння, щоб винести всі приниження і утиски з боку у першу чергу командування Чорноморського флоту і місцевої влади, дії яких були синхронними. Не витримуючи щоденного психологічного натиску, моряки-чорноморці, які присягнули на вірність українському народу, в буквальному значенні втікали з кораблів ЧФ і зверталися за допомогою до орггрупи командувача ВМС України.

Перебуваючи у складі 17-ї бригади кораблів охорони водного району СКР-112 постійно відзначався у бригаді й Кримській вМБ як один з кращих кораблів з багатьох видів бойової підготовки, продовжував регулярно і успішно виконувати завдання бойової служби та бойових чергувань по флоту в Середземному і Чорному морях. В 1989-93рр. командиром СКР-112 являвся капітан-лейтенант Сергій Настенко.

Особливої гостроти набрали події у Кримській військово-морській базі по відношенню до особового складу 17-ї бригади кораблів охорони водного району (овр). СКР-112 одним з перших визначився у тій ситуації, був чи не головним ініціатором складання присяги українському народу. Вранці у неділю 26 січня 1992 року екіпаж СКР-112 під керівництвом начальника штабу бригади капітана 2 рангу Миколи Жібарєва, який першим склав присягу народу України, і коман-

дира корабля капітан-лейтенанта Сергія Настенка урочисто склав присягу на вірність народу України. Саме з опорою на цей екіпаж абсолютна більшість екіпажів кораблів 17-ї бригади кораблів ОВР того ж дня урочисто присягнула на вірність народу України, ставши першим з'єднанням Чорноморського флоту, яке майже повним складом присягнуло Україні. Для командування ЧФ, як і в цілому для командування ВМФ колишнього СРСР бригада зламала план підпорядкування флоту СНД, під вивіскою якого вбачалося зберегти флот в бухтах України для ВМФ Росії.

Тому командування флоту і Кримської бази з особливим прискіпливістю стало відносилось до командира СКР-112 і його екіпажу. Розгром бригади і дивізіону розпочали з їх командування. Слідом за арештом і усуненням від посади командира бригади капітана 2 рангу Юрія Шалита у лютому місяці, 13 червня 1992 року усувають з посади і начальника штабу бригади капітана 2 рангу Миколу Жібарева, за ним – заступника командира бригади капітана 2 рангу Юрія Тарабукіна, помічника командира дивізіону по роботі з особовим складом капітан-лейтенанта Василя Горобця, начальника берегової бази майора В'ячеслава Устименка. Офіцерів бригади, які присягнули Україні, командування бази відразу розпочало сприймати як неблагонадійних, стали виключати зі списків на отримання житла, заборонили їхнім сім'ям поселятися у військовий гуртожиток, позбавляли чергових звань, а їхніх дітей – місць у дитсадках. Хотіли України – хай терплять цю «незалежність»! – досить часто з сарказмом лунало на різноманітних нарадах україноненависників.

На кораблі бригади заборонили доставку української преси, у першу чергу газет Міноборони України «Народна армія» і «Флот України». Матросам і старшинам строкової служби заборонили видавати обмундирування, протести прокурора Донузлавського гарнізону на антизаконні дії новопризначеним командиром бази контр-адміралом О. Цубінім просто ігнорувалися. Все це виявилось останніми краплинами, що перепоновили чашу терпіння українських моряків, бо тих, хто присягнув Україні, зводили до положення другосортних людей в їхній державі.

Особливої гостроти набрали події у Кримській військово-морській базі по відношенню до особового складу 17-ї бригади кораблів ОВР, у тому числі і СКР-112, який під керівництвом командира бригади капітана 2 рангу Юрія Шалита ще 26 січня 1992 року урочисто у складі бригади прийняв присягу на вірність народу України. Що стосується СКР-112, то міри впливу на нього підбиралися прискіпливо та усестороннє. Слід сказати, що за підсумками зимового періоду навчання 1992 року СКР-112 єдиним кораблем у бригаді отримав оцінку «добре» і був оголошений кращим кораблем бригади, він же був визнаний кращим бригади по протичовновій, протиповітряній і протидиверсійній підготовці. Кращими в дивізіоні були його аварійно-рятувальна група і аварійна партія. Корабель більше всіх кораблів бригади ніс бойове чергування по флоту. І ось за таку службу від його командира капітан-лейтенанта Сергія Настенка стали вимагати рапорту на дострокове звільнення в запас. Причина: його відданість своїй Батьківщині - державі Україна. Коли за складання присяги на вірність народу України звільнення у запас було запропоноване і офіцерам штабу та командирам інших кораблів, терпіння в українських моряків увалосся – юридичного захисту не існувало, дії оборонного відомства України були млявими і не відповідали ситуації.

13 липня 1992 року начальник штабу бригади капітан 2 рангу Микола Жібарев вийшов з відпустки. Того ж дня він доповів начальнику штабу орггрупи ВМС України, своєму колишньому комбригу кап. 2 рангу Юрію Шалиту, що новопризначений командир бригади кап. 2 рангу П. Калашніков без оприлюднення

наказу оголосив йому про його усунення з посади начальника штабу з'єднання та заборону знаходитися на території з'єднання. Далі Жібарев доповів про підготовку розправи з його підлеглими офіцерами В. Устименком, В. Горобцем, В. Зарембою, С. Настенком, Ю. Воробйовим, Ю. Петровим та іншими. Офіцери, відчуваючи пасивність керівництва Міністерства оборони України до бригади, що вже давно прийняла присягу на вірність народу України, вирішили на знак протесту проти дій командування бази і флоту, підняти на кораблях Державні прапори України і офіційно перейти в підпорядкування ВМС України. Було запропоновано використати для цього вихід кораблів на тренування до дня ВМС, яка була спланована на 21 липня.

Юрій Шалит погодився з таким планом і для остаточного обговорення ситуації та прийняття рішення направив офіцера орггрупи ВМС капітана 3 рангу Мирослава Мамчака, автора цих рядків, для проведення наради з М. Жібаревим в селищі Новоозерному. Нарада відбулася на квартирі М. Жібарева ввечерю 20 липня. Були присутні, крім М. Жібарева і М. Мамчака, капітан-лейтенанти В. Заремба, Хачатуров і мічман С. Палій. Настенко був відсутній, проте з ним Жібарев питання узгодив раніше. Було вирішено, що вранці знімаються з якорів і вийдуть в море а затим в Одесу СКР-112 (командир – С. Настенко), МПК-93 (командир В. Заремба) і катер КСВ (командир м-н Палій).

Вранці першим знявся з швартових і якорів СКР-112. На його борту були присутні начальник штабу бригади кап. 2 рангу М. Жібарев, офіцер штабу бригади С. Шитіков, заступник командира дивізіону В. Горобець і прибувший на борт старший тренування начальник штабу 307-го дивізіону кап. 3 рангу С. Семенов. Коли корабель знявся з якоря і швартових кап. 2 рангу Микола Жібарев о 8.15. оголосив по кораблю, що як старший по посаді і військовому званні, вступає в управління кораблем і поставив завдання командирю корабля вийти на зовнішній рейд. В 8.30. кап. 3 рангу С. Семенов зробив спробу відсторонити командира корабля і вступити в управління кораблем, але був відсторонений командиром корабля і офіцерами штабу та відправлений в каюту. В Державний прапор України на гафель корабля підняв командир відділення сигнальників старшина 2 статті Анатолій Палашов, призначений з Ялти. «Коли ми побачили на щоглі Державний прапор України і почули заяву командира корабля, що йдемо в Одесу, - розповідав згодом матрос Олександр Шохов, - в екіпажі піднявся настрій. Ми були раді. Це був час нашої перевірки на державність, і ми його чекали. Сумніву в нашій правоті і діях нашого командира ні у кого не виникало. І ми за наказом командира йшли вперед не змінюючи курсу».

Як згодом вияснилося, командуванню дивізіону і бригади вранці 21 липня стало відомо про намір групи кораблів взяти курс до Одеси. За свою помилку поплатився В. Заремба – він сказав одному з офіцерів, який не прийняв присяги на вірність українському народу, що корабель піде в Одесу і порадив тому зійти на берег. Офіцер доповів командирю дивізіону, який з групою штабних офіцерів в час приготування МПК-93 до виходу в море просто пов'язав В. Зарембу на борту його ж корабля і командира грубо вивели на берег. Корабель очолив командир дивізіону кап. 3 рангу О. Долгов і під його управлінням він перетворився в переслідувача СКР-112, правда, не досить активного. Екіпаж МПК, абсолютна більшість якого ще у січні прийняла присягу на вірність українському народові, все робив до того, аби збити курси і швидкість свого корабля в гонитві переслідування – у морі на кораблі заклинювали рулі, втрачався хід, самостійно мінявся курс, виявлялися різні несправності і МПК таки повернули в базу. Одночасно з МПК командування бази розправилися і з командою КСВ. Офіцери штабу бази

захопили катер зв'язку, викинули його екіпаж на стінку, а сам катер пришвартували без екіпажу посеред бухти до буя.

Командир бази контр-адмірал О. Цубін негайно доповів в штаб флота: «Докладываю: 21 июля с.г. в 8 часов 56 минут командир сторожевого корабля Крымской военно-морской базы СКР-112 капитан-лейтенант Настенко под руководством бывшего начальника штаба бригады капитана 2 ранга Жибарева, вместо выполнения мероприятия по плану тренировки празднования Дня ВМФ, самовольно вышел из района базирования, поднял флаг Украины и, не отвечая на запросы и приказания штаба флота, убыл в порт Одессу».

Проте, це була не вся правда, бо С. Настенко, вийшовши у відкрите море, сповістив по зв'язку оперативного чергового Кримської бази: «Корабель підняв Державний прапор України і прямує в порт Одеса. Пришліть на борт представників Міністерства оборони України і ВМС України». Переслідування СКР-112 було організоване досить оперативно. Вийшовши з оз. Донузлав на зовнішній рейд, СКР-112 виявив факт погоні вчорашніх бойових побратимів. Внутрішнім рейдом оз. Донузлав на вихід в море вже йшли малий десантний корабель на повітряній подушці МДК-184 типу «Джейран» та малий протичовновий корабель МПК-93. При цьому командир МДК-184, вважаючи МПК-93 єдиним в діях з СКР-112, заблокував йому вихід з озера в море. Розбиралися без малого пів години.

Події починали набирати калейдоскопічного і небезпечного характеру. В 9.25. начальник штабу ЧФ віце-адмірал Г. Гурінов віддав наказ підняти у повітря два гідролітаки БЕ-12 «для контролю за діями СКР-112 і встановленням з ним зв'язку». О 10.00. на зв'язок з начальником штабу ЧФ вийшов командувач ВМС контр-адмірал Борис Кожин, який запропонував: «Если есть воля людей, то пусть корабль идет в Одессу». Однак начальник штабу ЧФ заявив, що при необхідності він застосує зброю.

СКР-112 йшов 20-вузловим ходом. У цей час кораблі погоні вийшли у відкрите море і, догнавши СКР-112, намагались з корми взяти його у «тиски», створюючи передумови навігаційної аварії. При цьому начальник штабу Кримської вміб кап. 1 рангу Орлов і комдив кап. 3 рангу О. Долгов по радіозв'язку постійно погрожували Сергію Настенку застосувати по ньому зброю на враження, а якщо стане на зворотній курс і повернеться в базу, обіцяли надати можливість перевестись до іншого місця служби. Та СКР-112, вміло маневруючи на швидкості, гордо йшов під Державним прапором України. Реакція на вихід СКР-112 командування Чорноморського флоту на чолі з адміралом І. Касатоновим була передбачливою і, як завжди, антиукраїнською. Буквально через годину після виходу корабля в море відбулася його перша прес-конференція. Як і очікувалося, адмірал назвав підйом Державного прапора України на кораблі «воровским, убагая от преследования», факт виходу в море походом «за должностями и звездами в Минобороны», а перехід СКР-112 під Державним прапором - злочином. Далі прозвучала заява для представників ЗМІ, де Мінобороны України звинувачували в односторонніх діях, внаслідок яких становище на підлеглому йому флоті продовжує бути вибухонебезпечним. На його думку, орггрупа ВМС України перейшла до практики вихоплення кораблів із бойового складу флоту, приведення їх до присяги, захоплення бойової техніки та пунктів управління. Командувач Чорноморським флотом та залежна від нього яничарська преса аж із шкіри лізли, щоби скласти в усьому світі громадську думку про СКР-112 як про корабель, що порушив усі норми і правила мореплавства, став справжнім терористом у Чорному морі та створювали імідж проведення в такий спосіб протиправної акції міждержавного рівня. Посипалися протести і заяви створених при ЧФ громадських ор-

ганізацій, активізувалися прес-конференції, на яких за старим сценарієм звинувачували керівництво Міністерства оборони і ВМС України. Орггрупа ВМС виставлялася гніздом піратства і злочинності.

Тим часом у морі з радіообміну між кораблями погоні на СКР-112 зрозуміли, що начальник штабу дивізіону кораблів на повітряній подушці (КПП) капітан 3 рангу С. Трушев, який знаходився на МДК-184, таки отримав наказ на застосування зброї. Зараз же по курсу і над СКР-112 було зроблено 4 бойові черги з арт установки АК-230, які лягали перед носом корабля. Розстрілявши набої, Трушев вийшов на радіозв'язок з М. Жібаревим: «Получил приказ всеми способами остановить корабль и вернуть СКР-112 на базу». У відповідь отримав тверде: «Іду під Державним прапором України в її територіальних водах і прямую в український порт Одеса. На провокації відповідати не буду, але готовий себе захищати». У цей час два літаки БЕ-12 на бриючій висоті вийшли на курси торпедної атаки корабля... На реї корабельної щогли СКР-112 підняли сигнал про готовність корабля до бою.

О 10.25. на перехват двом гідролітакам ЧФ БЕ-12 з аеродрому Одеси стартував український винищувач СУ-27 та вийшли два прикордонних кораблі. Близько 12.00. на траверсі Тарханкутського маяка, у МДК-184 почало закінчувалося паливо. У зв'язку з лімітом часу, командний пункт ЧФ дав йому наказ провести таран СКР-112. «Джейран» розпочав небезпечне маневрування, приближаючись до 10-15 метрів до борту непокірного сторожовика, але С. Настенко вмілим маневруванням щасливо уникнув зіткнення – таран не вдався.

Під Тарханкутом СКР-112 догнав прикордонний сторожовик Морського прикордонного загону України з Севастополя, але йшов стороною, не вмішуючись в ситуацію і практичної допомоги СКР-112 не надавав. Десь в 13.00. через нехватку палива МДК-184 вимушений був повернутися в базу. На його заміну командування ЧФ з 30-ї дивізії ЧФ направило сторожовий корабель «Разітельний», а з порту Чорноморськ - ракетний катер РК-260 з старшим на борту командиром дивізіону капітан 3 рангу В. Захаровим, який теж отримав наказ любою ціною зупинити Настенка з Жібаревим.

Підняті у повітря два БЕ-12 отримали наказ з КП ЧФ провести з повітря торпедні атаки на корабель. Однак передбачаючи відкриту провокацію командир ланки гідролітаків запросив повторити команду при включеному магнітофоні – більше таких команд з КП на борт літака не поступало. В подальшому літаки просто пролітали над кораблем, підсилюючи лише психологічну складову ситуації.

На думку екіпажу СКР-112, найскладнішим був момент, коли в районі 17.00. їх догнали СКР «Разітельний» і ракетний катер РК-260. Користуючись значною більшою швидкістю свого ходу, ракетний катер почав по курсу СКР-112 з дистанції 100 метрів скидати в море десятки метрів швартових канатів з надією вивести з ладу його гвинторульові механізми, маючи надію, що гвинти українського сторожовика захватять канати, накрутять на вали і таким чином він вимушений буде зупинитися. Та вмілим маневруванням С. Настенко такої радості переслідувачам з Снд не надавав. Тоді РК-260 почав загрожувати черговим тараном. Побачивши спробу РК йти на таран, кап. 2 рангу М. Жібарев вимушений був оголосити бойову тривогу і віддати наказ: «Боезапас тримати в готовності до подачі на гармати». Побачивши поворот артилерійських башт СКР-112, РК-260 відійшов від гріха подалі.

Тоді, щоб зупинити СКР-112, командир «Разітельного» був виданий наказ взяти його на абордаж. Спершу він переплутав СКР-112 з МПК-93 і пішов на

останнього. Коли порозумілися, вже три кораблі взяли курс на СКР-112 та організувати йому тиски. Під час наближення до СКР-112 у МПК-93 раптово вийшли з ладу рулі, і він, циркулюючи, пройшов декілька метрів від СКР «Разительный» вздовж корми, випадково його не протаранивши.

Після цього МПК-93 остаточно відстав. Ракетний катер, не зумівши виконати свого завдання, за командою з командного пункту флоту повернув назад. У цей час СКР «Разительный», приспустивши правий якір і вишикувавши на баці десантну групу, розпочав небезпечно зближення з СКР-112 з кормових курсових кутів лівого борту з метою провести навал, якорем зачепити СКР-112 і в цей час висадити на нього групу захоплення або бодай протаранити його. Однак СКР-112 умілими маневрами позбавив «Разительный» такої можливості.

При таких діях конфлікт доходив свого логічного завершення. З Одеси на підтримку СКР-112 вийшло два прикордонних сторожовика: ПСКР - 632 і ПСКР - 626, чисте небо над сторожовиком забезпечував винищувач СУ-27, перед яким БЕ-12 поспішили на свій аеродром в селищі Мирний. Тай сили погоні почали рідіти – ще за мисом Тарханкут зламався МПК-93, знизив хід і почав відставати – матроси з українською присягою так і не дозволили кораблю продовжити погоню українського корабля під їх рідним прапором, вимушені були повернутися і РК-260 з десантним кораблем на повітряній подушці МДК-184.

Тоді, вже перебуваючи під Одесою, старший на борту «Разительного» начальник штабу 11-ї бригади протичовнових кораблів капітан 1 рангу О. Сілін запропонував командирі СКР-112 переговори. М. Жібарев вирішив піти на переговори самому, оставивши командира корабля на борту, але виставив тверду умову, щоби між кораблями підтримувалася дистанція не менше 2 кабельтових. З Сергієм Настенком домовилися, що у випадку арешту Жібарєва на «Разительном», він через 30 хвилин самостійно поведе корабель до Одеси.

На шлюпці, присланій з «Разительного», М. Жібарев, забравши з собою С. Семенова, направився на переговори. Про перебування на «Разительном» розказував сам Микола Жібарєв: «На кораблі мене зустрів старший помічник командира корабля і провів до О. Сіліна в каюту флагмана. За чаєм я йому пояснив становище і нашу позицію. У цей час особовий склад 11-ї бригади ЧФ теж готувався присягнути Україні, тому від О. Сіліна не відчув ворожого ставлення. Навпаки, знайшов повне порозуміння. Мені упало в очі, що моряки на кораблі чимось пригнічені, ймовірно, неприємною місією, яку їм довелося виконувати. Олександр Сілін мені сказав, що на зв'язку у нього КП Чорноморського флоту знаходиться представник ВМС України капітан 1 рангу Євген Лупаков. Якщо хочете, можу з ним вийти на зв'язок. Я відповів, що на зв'язок виходити не буду, бо можу помилитися стосовно голосу, тому готовий розмовляти з контр-адміралом Б. Кожиним або капітаном 2 рангу Ю. Шалитом. Сілін погодився. Він показав мені телеграми від віце-адмірала В. Ларіонова і народного депутата О. Тарасенка, тон яких мене переконав, що наші дії обидві сторони не виправдовують. Я залишився непохитним: «Йти вперед не змінюючи курсу». По апаратурі БПЧ ЗАС отримав телеграму від Б. Кожина: «Доложите о Ваших намерениях и действиях!» Моя відповідь: «Следую рейд Одесса. По прибытии жду представителя МО Украины». Зв'язався з капітан-лейтенантом С. Настенком і наказав зберігати спокій і без мене не йти. Отримав по радіо від Б. Кожина: «Следовать на рейд Одессы. Стать на якорь! Ждать представителя МО Украины». О. Сілін прочитав радіограму, на морській мапі визначив точки якірної стоянки для СКР-112. Згодом і О. Сілін, і вся команда СКР «Разительного» дружно мене провели. Прибувши на СКР-112, показав С. Настенку широту і довготу якірної стоянки, на що він відповів, що вважає

за доцільне на зовнішньому рейді на ніч не залишатися, а зайти до внутрішньої гавані порту. Морські прикордонники перешкоджати не будуть».

Отже, народному депутату О. Тарасенку виклик старій системі СКР-112 не сподобався, порушив його депутатський спокій – про спокій на флоті депутату не думалося. Та у цей час у конфлікт вмішався Міністр оборони України Костянтин Морозов і командувач Одеським військовим округом генерал-лейтенант Віталій Радецький. Реакція Радецького на агресивні дії Касатонова була надзвичайно різкою. Його погроза викинути адмірала з його флотом на середину Чорного моря значно остудила агресивні антиукраїнські амбіції командувача ЧФ. Ескадра заховату вимушена була повернутися ні з чим.

В 18.50 21 липня 1992 року СКР-112 прибув до порту Одеса. На Одеському рейді їх зустрів начальник гідрографічного району і старший морський начальник в Одесі кап. 2 рангу О. Нерубаський, який спершу пригрозив не допустити швартування корабля в порту. Однак, щоб «грізний» одеський начальник не мішався, Жибарев його акуратно відправив на катер, яким той прибув на борт, а СКР-112 успішно пришвартувався в Практичній гавані Одеського порту поряд з прикордонними кораблями. Позаду осталися більше восьми годин переслідування, війни нервів, напружених змагань у бойовій майстерності, умінню маневрувати, в морській практиці одного корабля проти чотирьох. СКР-112 вийшов переможцем. Він кинув у вічі своїм переслідувачам виклик, і цей виклик став пересторогою всім тим, хто намагався українцям диктувати свою волю і свої умови. Курс СКР-112 до Одеси прокреслив курс молодих ВМС в морське майбутнє, в широке море, засвідчив незворотність процесу військово-морського будівництва в Україні.

Вечері втомлений, але не переможений, сторожовик вітали з прибуттям і зустрічали більше тисячі одеситів, представники місцевих органів влади, різних партій і громадських організацій. Вітали квітами, несли матросам гостинці, фрукти і овочі. Але було немало і таких, які шукали продовження конфронтації, у першу чергу представники російської преси. «До мене підійшов кореспондент телекомпанії «Останкіно», розказував головний корабельний старшина Аяз Алієв, виконуючий обов'язки командира БЧ-3, і пропонує наодинці, як земляку, розказати як мене націоналісти під снаряди ставили, хотіли вбити». І таких спроб було чимало.

Перед постановкою на швартові радисти доповіли командирі, що щойно по радіо прийшло повідомлення про СКР-112, який підняв Державний прапор України і подібно до повсталого «Потьомкіна», йде до порту Одеса, а сили ЧФ вживають заходи для його затримання і повернення назад. Але на той час це була вже запізнена інформація. О 21-й годині 30 хвилин на корабель прибули командувач ВМС України контр-адмірал Б. Кожин, начальник штабу орггрупи ВМС капітан 2 рангу Ю. Шалит, командир Кримської ВМБ ЧФ контр-адмірал О. Цубін, офіцери штабу ЧФ капітани 1 рангу Александров і Кучін, від Севастопольської міської держадміністрації М. М'ясоєдов. Пізніше на корабель прибули командувач ОдВО генерал-лейтенант В. Радецький з групою офіцерів і представник Президента України в Одеській області В. Ільїн.

Група адміралів і офіцерів Чорноморського флоту спершу пробувала відчувати себе в Одесі як вдома і, за словами М. Жибарева, насамперед пред'явила вимоги про те, що корабель належить ЧФ, а не ОдВО, тому не просить, а наказує зняти корабель з якоря і швартових і вивести на зовнішній рейд. М. Жибарев відмовив і доповів командувачу ВМС контр-адміралу Б. Кожину, що корабель вийти в море не готовий, бо особовий склад стомився і потребує необхідного відпочинку. Б. Кожин розпорядився: все залишити до ранку як є і нічий команд, крім його, не виконувати. Контр-адмірал О. Цубін запитав командира корабля С.

Настенка чиї буде виконувати накази: його чи командування ВМС України. І отримав тверду відповідь, що тільки ВМС України!, а затим поставив йому вимогу покинути корабель. Ось тоді з чорноморських офіцерів злетіла пиха і вони попросили дозволу переночувати на кораблі. С. Настенко погодився за умови, що вони не вестимуть ніякої агітації. Зранку контр-адмірал О. Цубін запропонував С. Настенку вишикувати екіпаж корабля, але останній відмовився. Адмірал знітився і зрозумів, що йому на українському кораблі робити більше нічого. 22 липня, побачивши безглуздість свого перебування на СКР-112, чорноморські офіцери покинули корабель.

Для надійної охорони корабля з берега командування ОдВО надіслало взвод національних гвардійців з 15 чоловік, а на пірсі біля корабля була розвернута радіостанція, на СКР-112 встановлено телефон із комутатором. Через деякий час контр-адмірал Б. Кожин, давши вказівки і рекомендації, зі своєю групою теж зійшов з корабля. У місті він дав інтерв'ю для засобів масової інформації, в якому підкреслив, що треба правильно розуміти волевиявлення екіпажу корабля, а міське керівництво попросив надати морякам СКР-112 всебічну моральну і матеріальну допомогу. Контр-адмірала Б. Кожина відверто визнав, що перехід СКР-112 є криком душі людей, які в числі перших чесно і щиро присягнули Україні, а у відповідь зазнали лише приниження та морально-психологічного тиску і у рідній країні, на рідній землі знаходилися у безправному становищі.

Незабаром наказом Міністра оборони України СКР-112 було включено до складу ВМС і він став першим бойовим кораблем Військово-морських сил України, першим кораблем 1-ї бригади надводних кораблів ВМС України. Однак, не зважаючи на включення корабля до складу ВМС України навколо нього продовжували нагнітати політичну ситуацію. Адмірал Касатонов став погрожувати про самостійне формування російського флоту у бухтах України. З цього приводу газета «Народна Армія» 24.07.92 р. опублікувала заяву Міністра оборони України генерал-полковника К. Морозова з приводу становища, що склалося на Чорноморському флоті: «Як стало відомо, 21 липня сторожовий корабель Чорноморського флоту СКР-112 згідно з рішенням екіпажу перейшов із Кримської військово-морської бази до порту Одеса. При виході в море екіпаж підняв Державний прапор України. На кораблі знаходились начальник штабу 17-ї бригади кораблів охорони водного району та офіцер штабу бригади. Протягом восьмигодинного переходу корабель переслідували направлені з командного пункту флоту кораблі з метою примусити його повернутися. Застосовувалося все: стрільба із артилерійської установки в повітря та по курсу корабля, небезпечне маневрування із зближенням з метою навалу і нанесення пошкоджень, спроби висадження на корабель групи захоплення.

Сторожовому кораблю вдалося все ж таки прибути до порту Одеса і о 18 год. 50 хв. пришвартуватися біля пірса бригади прикордонних кораблів України. Як заявив командир корабля капітан-лейтенант С. Настенко, причиною, що примусила екіпаж до несанкціонованих дій, були неправомірні дії командування Чорноморського флоту в умовах відсутності рішень щодо флоту на рівні державних комісій. З цього приводу Міністерство оборони України змушене заявити рішучий протест командуванню Чорноморського флоту і поставити вимогу негайно припинити протиправні дії проти громадян України, які проходять військову службу у своїй державі. ...На флоті служать люди, більшість з яких є громадянами України, які мають конституційне право служити своєму народові та захищати землю своїх батьків. Флот базується у водах України, забезпечується державою та фінансується з її бюджету.

Виходячи з цього, Україна розглядає питання про флот на підставі постанов Верховної Ради про цілісність, неподільність та недоторканість її території, законодавства України про державну власність, виходячи з інтересів обороноздатності країни. Для розвитку Дагомиської угоди між Україною та Російською Федерацією державна делегація України на переговорах з питань Чорноморського флоту запропонувала головні напрямки їх рішення, які привели б до окремого базування флотів України і Росії на її територіях.

Незважаючи на правове основу розгляду Україною саме таких напрямків, російська сторона заявляє свої претензії на частину Чорноморського флоту, включаючи інфраструктуру, і, не погоджуючись на роздільне базування сил, заводить переговори у глухий кут. У цих умовах серед особового складу флоту зростає незадоволення ходом переговорів, з'являються сумніви щодо можливості вирішити питання політичним шляхом. Збільшується кількість випадків самовизначення офіцерів, екіпажів кораблів, частин. З особовим складом, що присягнув Україні, чинять розправи, на землі їхніх батьків грубо порушуються їх права та свободи, гарантовані Конституцією і законами держави. На знак протесту та керуючись бажанням привернути увагу до своїх питань, проявляють непослух екіпажі кораблів. Це веде до нарощення протиправних дій з боку командування Чорноморського флоту. У своїй телеграмі адмірал І. Касатонов попереджує про готовність і надалі вживати рішучі заходи та про можливість рівнозначних дій екіпажів з протилежними політичними цілями.

Скалося становище явного протистояння з великою вірогідністю виникнення конфліктів із застосуванням зброї. Назріла гостра необхідність переглянути свої позиції людям, що причетні до питання про Чорноморський флот, переглянути з точки зору особистої відповідальності за нагнітання обстановки і можливих негативних наслідків. Розглядаючи статус незалежної держави України, як тимчасовий, у зв'язку, мовляв, з помилками її керівництва, ті, хто примушує особовий склад зберігати міфічну єдність флоту на чужій землі, роблять офіцерів, мічманів, старшин та матросів заручниками своїх політичних амбіцій, позбавляють їх елементарних прав, примушують піднімати руку Один на одного. Виношуючи ідею реваншу за так звані помилки, внаслідок яких Україна створює структури своїх Збройних Сил, роблячи ставку на силу, помилку допускають ті, хто не поважає прав іншої держави, завдає політичної шкоди своїй країні. Ми не за флот тримаємося, ми відстоюємо цілісність нашої держави. Позиція України справедлива.

В цьому давно розібралися наші військовослужбовці, люди в країні та за її межами. Ми не претендуємо на те, що знаходиться за межами нашої держави, поважаючи право інших держав на свою власність. Ми не можемо дарма віддавати те, у що вкладена праця мільйонів наших громадян, що давно заслужили покращення свого життя. Ми зобов'язані виходити з необхідності створювати свою оборону на землі, в повітрі і на морі. Для цього потрібна надійна армія, яка складається з громадян нашої держави, служить своєму народові, захищає свою Батьківщину. Ми не входимо у військові блоки, не розміщуємо свої війська на територіях інших держав. І на нашій території не повинно бути військ, підлеглих іншим державам. І вирішимо це шляхом переговорів. Ми готові на компроміси, готові проявити добру волю, але ділити Україну - ніколи! Вона неподільна і недоторкана!».

Події, пов'язані з СКР-112 вийшли на міждержавний рівень. 29 липня 1992 року МЗС Росії направило МЗС України ноту такого змісту: «21 июля 1992 года в результате грубого попрания воинской дисциплины и неправомерных действий командования сторожевого корабля СКР-112, поднявшего Государственный флаг Украины, был совершен угон этого корабля с базы Черноморского флота на

озере Донузлав. Командир корабля не подчинился требованиям командования Черноморского флота о возвращении корабля на место постоянного базирования и осуществил переход в порт Одесса. Обращает на себя внимание, что высокопоставленные представители Вооруженных Сил Украины отказались сотрудничать с командованием Черноморского флота в пресечении и скорейшем урегулировании этого инцидента. Все это, равно как и факт нахождения корабля в сложившихся обстоятельствах в порту Одесса, вносит дестабилизирующий элемент в обстановку на Черноморском флоте и создает сложности в деле стабилизации Дагомыских соглашений между Российской Федерацией и Украиной о дальнейшем развитии межгосударственных отношений от 28 июня 1992 года в части, касающейся Черноморского флота. Министерство иностранных дел Российской Федерации выражает озабоченность в связи с вышеизложенным и полагает, что интересам достижения общей поставленной Украиной и Россией цели - решения проблем Черноморского флота путем переговоров - отвечало бы возвращение украинского корабля в состав Черноморского флота с проведением тщательного расследования по факту угона СКР-112».

Перехід СКР-112 до Одеси проявив світу суть флотської проблеми та розкрив істинні наміри тих, хто денно і нічно клявся у слов'янському братерстві. Події навколо СКР-112 заставили керівників України і Росії, світову громадськість присіплювати подивитися на факти, які супроводжували флотську проблему і процес флотського будівництва в Україні.

Через два дні після переходу бойового корабля у Севастополі зустрілися парламентські делегації Росії та України. Присутніх на прес-конференції особливо цікавила позиція І. Касатонова. Ось найсуттєвіше із адміральської анафемі України: «Міноборони України і Служба Безпеки перейшли на поодинокі вербування кораблів», «це інспірована операція», «втеча корабля...результат того, що приймається українська присяга», «таємна війна проти Чорноморського флоту» та ін.

Проте, «касатонівцям» не вдалося очорнити цей героїчний вчинок в очах представників світової громадськості. Поодинокі люди, колективи та представники різних громадських організацій всебічно підтримували моряків СКР-112. Про це свідчить наявність багатьох листів і подяки, які надходили як на корабель, так і до штабу ВМС України. Наприклад, мешканка міста Севастополя Бондаренко писала у ті дні командувачу ВМС Борису Кожину: «Підтримую дії екіпажу СКР-112. Це приклад для всіх, як треба любити свою Вітчизну. Ті, хто вболіває за флот України і за свою Вітчизну, усі з Вами, адмірал Кожин!»

17 грудня 1992 року СКР-112 повернувся до Севастополя і разом з КУ «Славутич» увійшов до складу 1-ї бригади надводних кораблів ВМС України, у складі якої отримав бортовий номер U102. Однозначно кораблю необхідний був середній ремонт, терміни якого давно пройшли. Коштів на ремонт у ВМС не було і так він три роки стояв біля Куриної пристані без права виходу в море. І там, біля тієї пристані розпочалася і завершилася остання гучна історія навколо імені СКР-112.

Включений до складу ВМС України СКР-112 став першим бойовим кораблем Військово-Морських Сил України, з нього почалося формування 1-ї бригади надводних кораблів вітчизняного флоту України.

Однак, незважаючи на включення корабля до складу ВМС України, навколо нього продовжували нагнітати політичну істерію. Адмірал Касатонов став погрожувати самостійним формуванням російського флоту у бухтах України. З цього приводу газета «Народна Армія» 24.07.92 р. опублікувала заяву міністра оборони України генерал-полковника Костянтина Морозова з приводу стано-

вища, що склалося на Чорноморському флоті: «Як стало відомо, 21 липня сторожовий корабель Чорноморського флоту СКР-112, згідно з рішенням екіпажу, перейшов з Кримської Військово-морської бази до порту Одеса. При виході в море екіпаж підняв Державний прапор України. На кораблі знаходились начальник штабу 17-ї бригади кораблів охорони водного району та офіцер штабу бригади. Протягом восьмигодинного переходу корабель переслідували направлені з командного пункту флоту кораблі з метою примусити його повернутися. Застосовувалося все: стрільба з артилерійської установки в повітря та по курсу корабля, небезпечне маневрування зі зближенням з метою навалу і нанесення пошкоджень, спроби висадження на корабель групи захоплення.

Сторожовому кораблю вдалося все ж таки прибути до порту Одеса і о 18 год. 50 хв. пришвартуватися біля пірса бригади прикордонних кораблів України. Як заявив командир корабля капітан-лейтенант С. Настенко, причиною, що примусила екіпаж до несанкціонованих дій, були неправомірні дії командування Чорноморського флоту в умовах відсутності рішень щодо флоту на рівні державних комісій. З цього приводу Міністерство оборони України змушене заявити рішучий протест командуванню Чорноморського флоту і поставити вимогу негайно припинити протиправні дії проти громадян України, які проходять військову службу у своїй державі. ...На флоті служать люди, більшість з яких є громадянами України, які мають конституційне право служити своєму народові та захищати землю своїх батьків. Флот базується у водах України, забезпечується державою та фінансується з її бюджету. Виходячи з цього, Україна розглядає питання про флот на підставі постанов Верховної Ради про цілісність, неподільність та недоторканість її території, законодавства України про державну власність, виходячи з інтересів обороноздатності країни. Для розвитку Дагомиської угоди між Україною та Російською Федерацією державна делегація України на переговорах з питань Чорноморського флоту запропонувала головні напрямки їх рішення, які привели б до окремого базування флотів України і Росії на її території. Незважаючи на правову основу розгляду Україною саме таких напрямків, російська сторона заявляє свої претензії на частину Чорноморського флоту, включаючи інфраструктуру, і, не погоджуючись на роздільне базування сил, заводить переговори у глухий кут. У цих умовах серед особового складу флоту зростає незадоволення ходом переговорів, з'являються сумніви щодо можливості вирішити питання політичним шляхом. Збільшується кількість випадків самовизначення офіцерів, екіпажів кораблів, частин. З особовим складом, що присягнув Україні, чинять розправи, на землі їхніх батьків грубо порушуються їхні права та свободи, гарантовані Конституцією і законами держави.

На знак протесту та керуючись бажанням привернути увагу до своїх питань, проявляють непослух екіпажі кораблів. Це веде до нарощення протиправних дій з боку командування Чорноморського флоту. У своїй телеграмі адмірал І. Касатонов попереджує про готовність і надалі вживати рішучі заходи та про можливість рівнозначних дій екіпажів з протилежними політичними цілями. Склалося становище явного протистояння з великою вірогідністю виникнення конфліктів із застосуванням зброї. Назріла гостра необхідність переглянути свої позиції людям, що причетні до питань про Чорноморський флот, переглянути з точки зору особистої відповідальності за нагнітання обстановки і можливих негативних наслідків.

Розглядаючи статус незалежної держави України як тимчасовий, у зв'язку, мовляв, з помилками її керівництва, ті, хто примушує особовий склад зберігати міфічну єдність флоту на чужій землі, роблять офіцерів, мічманів, старшин та матросів заручниками своїх політичних амбіцій, позбавляють їх елементарних

прав, примушують піднімати руку один на одного. Виношуючи ідею реваншу за так звані помилки, внаслідок яких Україна створює структури своїх Збройних Сил, роблячи ставку на силу, помилку допускають ті, хто не поважає прав іншої держави, завдає політичної шкоди своїй країні.

Ми не за флот тримаємося, ми відстоюємо цілісність нашої держави. Позиція України справедлива. В цьому давно розібралися наші військовослужбовці, люди в країні та за її межами. Ми не претендуємо на те, що знаходиться за межами нашої держави, поважаючи право інших держав на свою власність. Ми не можемо дарма віддавати те, у що вкладена праця мільйонів наших громадян, що давно заслужили покращення свого життя. Ми зобов'язані виходити з необхідності створювати свою оборону на землі, в повітрі і на морі. Для цього потрібна надійна армія, яка складається з громадян нашої держави, служить своєму народові, захищає свою Батьківщину. Ми не входимо у військові блоки, не розміщуємо свої війська на територіях інших держав. І на нашій території не повинно бути військ, підлеглих іншим державам. І вирішимо це шляхом переговорів. Ми готові на компроміси, готові проявити добру волю, але ділити Україну — ніколи! Вона неподільна і недоторкана!».

Події, пов'язані з СКР-112, вийшли на міждержавний рівень. 29 липня 1992 року МЗС Росії направило МЗС України ноту такого змісту: «21 июля 1992 года в результате грубого попрания воинской дисциплины и неправомерных действий командования сторожевого корабля СКР-112, поднявшего Государственный флаг Украины, был совершен угон этого корабля с базы Черноморского флота на озере Донузлав. Командир корабля не подчинился требованиям командования Черноморского флота о возвращении корабля на место постоянного базирования и осуществил переход в порт Одесса. Обращает на себя внимание, что высокопоставленные представители Вооруженных Сил Украины отказались сотрудничать с командованием Черноморского флота в пресечении и скорейшем урегулировании этого инцидента.

Все это, равно как и факт нахождения корабля в сложившихся обстоятельствах в порту Одесса, вносит дестабилизирующий элемент в обстановку на Черноморском флоте и создает сложности в деле стабилизации Дагомыских соглашений между Российской Федерацией и Украиной о дальнейшем развитии межгосударственных отношений от 28 июня 1992 года в части, касающейся Черноморского флота. Министерство иностранных дел Российской Федерации выражает озабоченность в связи с вышеизложенным и полагает, что интересам достижения общей поставленной Украиной и Россией цели – решения проблем Черноморского флота путем переговоров – отвечало бы возвращение украинского корабля в состав Черноморского флота с проведением тщательного расследования по факту угона СКР-112».

Перехід СКР-112 до Одеси проявив світу суть флотської проблеми в Україні та розкрив істинні наміри тих, хто денно і нічно клявся у слов'янському братерстві. Події навколо СКР-112 заставили керівників України і Росії, світову громадськість прискіпливіше подивитися на факти, які супроводжували флотську проблему та на сам процес флотського будівництва в Україні. Через два дні після переходу бойового корабля у Севастополі зустрілися парламентські делегації Росії та України. Присутніх на прес-конференції особливо цікавила позиція І. Касатонова. Ось найсуттєвіше із адміральської анафемі України: «Міноборони України і Служба Безпеки перейшли на поодинокі вербування кораблів», «це інспірована операція», «втеча корабля... результат того, що приймається українська присяга», «таємна війна проти Чорноморського флоту» та ін.

Одразу ж після прибуття СКР-112 до Одеси проти нього була розвернута справжня інформаційна війна. Флотські і міські журналісти А. Лоскутов, С. Должіков, Є. Юрздіцкая та інші «акули пера», сам адмірал Касатанов на спеціальних прес-конференціях 22 липня і 4 вересня, у зверненні до генерального прокурора України і т.і. екіпаж СКР-112 відверто звинувачували у зраді, наводилися видумані брехливі факти, які зневажали честь і гідність корабельних офіцерів і матросів, їхню людську гідність. З цього приводу 15 вересня 1992 року екіпаж сторожовика звернувся до особового складу Чорноморського флоту та журналістів флотської газети «Флаг Родины» зі спеціальним зверненням, в якому закликав моряків не вірити брехливим повідомленням преси ЧФ, які підривають дружбу і товариські стосунки між моряками ЧФ і ВМС, принижують авторитет флоту і флотської газети, служать антиукраїнським силам.

«Касатонівцям» так і не вдалося очорнити героїчний вчинок українських моряків в очах представників світової громадськості. Поодинокі люди, колективи та представники різних громадських організацій всебічно підтримували моряків СКР-112. Про це свідчить наявність багатьох листів і подяки, які надходили як на корабель, так і до штабу ВМС України. Наприклад, мешканка міста Севастополя Бондаренко писала у ті дні командувачу ВМС Борису Кожину: «Підтримую дії екіпажу СКР-112. Це приклад для всіх, як треба любити свою Вітчизну. Ті, хто вболіває за флот України і за свою Вітчизну, усі з Вами, адмірал Кожин!».

НАСЛІДКИ ПЕРЕХОДУ СКР-112

Перехід СКР-112 до Одеси прискорив і зустрів президентів Росії і України – Бориса Єльцина і Леоніда Кравчука – і заставив їх особисто взятися за вирішення флотської проблеми, ними ж і створеної. За підсумками цієї зустрічі в Ялті 3 серпня 1992 року була підписана угода «Про принципи формування ВМС України і ВМФ Росії на базі Чорноморського флоту колишнього СРСР».

15 грудня 1992 року СКР-112 вийшов з Одеси і в умовах повного ефірного радіомовчання радіотехнічних постів спостереження і вузлів зв'язку ЧФ у 5-бальний шторм успішно здійснив перехід морем до Севастопольської бази і 17 грудня благополучно ошвартувався біля Куріної пристані, яка стала місцем його постійного базування. Наказом командувача ВМС України контр-адмірала Бориса Кожина від 25 грудня 1992 року № 90 СКР-112 був включений до складу ВМС України і поставлений на всі види забезпечення. Разом з кораблем управління «Славутич» він увійшов до складу новосформованої 1-ї бригади надводних кораблів ВМС України, отримавши бортовий номер вже української військово-морської кваліфікації – У102. Начальником штабу бригади, а згодом і командиром став капітан 2 рангу Микола Жибарев.

Корабель у Севастополі урочисто зустрічали представники української громади, товариства «Просвіта» та офіцери штабу ВМС України. Прибувши до місця постійної дислокації, СКР-112 розпочав планову бойову підготовку і з лютого 1993 року почав нести бойове чергування по охороні морських інтересів України. Другого лютого 1993 року сторожовик змінив бортовий номер на У200. З прибуттям до Севастополя Сергій Настенко незабаром був призначений командиром флагмана українського флоту - сторожового корабля «Гетьман Сагайдачний», щойно збудованого на Керченському суднобудівному заводі і зачисленого до бойового складу ВМС України.

ДОЛЯ СКР-112

Час брав своє. СКР - 112 ще в часи його знаходження у складі Чорноморського флоту назрів середній ремонт, терміни якого давно пройшли і більше їх

продовжувати було неможливо. Перехід з Одеси до Севастополя виявився останнім його морським походом. Оскільки коштів на відновлювальний ремонт у молодих Військово-Морських Сил України не було, СКР-112 в ремонт поставленим бути не міг і у море більше не виходив.

В липні 1994 року корабель знову змінив бортовий номер на U132. За іронією долі, у 1997 році цей же бортовий номер отримав і фрегат «Севастополь», який раніше йменувався «Разительный» і був переданий Військово-Морським Силам України при розподілі Чорноморського флоту. Так доля знов поєднала на час переслідувача і того, кого він переслідував. Коштів на ремонт у ВМС не поступали, і так три роки СКР-112 стояв біля Куриної пристані без права виходу в море. І там, біля цієї пристані, розпочалася і завершилася остання гучна історія навколо СКР-112.

На початку 90-х років корабель безнадійно очікував капітального ремонту і модернізаційних заборів. Врешті, стояв приреченим СКР-112 на швартових і якорях не тому, що застарів чи у ВМС не було коштів на його ремонт – їх спеціально після відставки Костянтина Морозова Міністерство оборони не виділяло! Тепер шукали причини відсторонення від посади командувача ВМС віце-адмірала Володимира Безкорвайного, і переноси міжремонтних термінів СКР-112 якраз підходили під таку вагону причину.

Врешті, наявність цього корабля у ВМС і його стоянка саме у Севастополі багато кому не подобалося, і не лише у Севастополі. Згадайте телеграми народних депутатів, окрики окремих високих чиновників на адресу СКР-112 і ВМС України в 1992-93 роках і стане ясною їхньої хуторянської позиції – не було б ВМС, не було б у них проблем. Як наслідок цієї політики, ніхто з екіпажу СКР-112 не був представлений до нагород. Серед політичного бомонду Києва, у великій мірі навіть демократичного, побутувало враження, що наявність нескореного сторожовика у Севастополі не дозволяє їм з Російською Федерацією успішно вирішувати проблему розподілу Чорноморського флоту та підриває «братство» і «російсько-українську дружбу». До штабу ВМС почали приходити обґрунтування недоцільності ремонту СКР-112, окремі фахівці і в штабі ВМС, особливо в управліннях оперативному і бойовій підготовки, радо з цим погоджувалися – знімалося багато проблем, пов'язаних з ремонтом і експлуатацією сторожовика.

В 1995 році в Міністерстві оборони України прийшли до думки поступити з гордим і відданим Україні СКР-112 так, як більшовики свого часу поступили з «непереможною територією революції 1905 року» – повсталим броненосцем «Князь Потьомкін-Таврійський»: розібрати на брухт. Зі сторони міністра оборони України Валерія Шмарова та головних управлінь оборонного відомства почався відкритий тиск на командування ВМС України позбутися і списати корабель, наявність якого у Севастополі піднімала кров'яний тиск у московських україноненависників. Враховуючи технічний стан СКР-112, відсутність коштів на його утримання та ремонт і наполегливі пропозиції Міністерства оборони України, командуванням ВМС, хоч і з важким серцем, таки прийняло рішення про виведення його з бойової лінії флоту і доручило останньому командирі СКР-112 капітану 3 рангу Жуку підготувати документи на списання корабля.

У цей же час у Севастополі багато громадських організацій хотіли бачити СКР-112 в якості музею Військово-Морських Сил України. Зважаючи, що пропозиції утилізації корабля перемагають громадську думку, у Севастополі був навіть створений «Комітет захисту сторожового корабля СКР-112», до якого долучилися представники громадських організацій з багатьох областей України.

На початку серпня 1996 року в українських газетах, по радіо і телебаченню було оголошене звернення «Комітету захисту сторожового корабля СКР-

112», до вищих посадових осіб держави з проханням не допустити знищення корабля. «Ми, представники громадських організацій і демократичних партій міста Севастополя, - говорилося в ньому, - глибоко стурбовані тим, що СКР-112, військовий корабель, який першим підняв український прапор, сьогодні проданий комерційним структурам і має бути порізаним на металобрухт. Практично, на металобрухт відправляють нашу історію. Просимо вас не допустити цього святотатства. Ціна металу в сотні тисяч разів нижча за ціну нашого духу. Тому просимо вас дати розпорядження про скасування рішення щодо продажу СКР-112. Цьому корабелю місце в музеї Військово-Морських Сил України. СКР-112 — це не металобрухт, це наша святиня. Її знищення — це знищення нашого майбутнього. Просимо вас не допустити цього».

Підписали:

Голова «Комітету захисту сторожового корабля СКР-112»

Клавдія Трубнікова.

Голова Севастопольської «Просвіти» Микола Гук.

Голова Севастопольського КУНу Олександр Кравчук.

Голова Севастопольського відділення товариства «Україна»

Петро Марчук.

Голова Севастопольської організації НРУ Олександр Подольний.

Голова Союзу українок Севастополя Богдана Процак.

Поступало багато пропозицій і з інших приморських міст. Наприклад, заporожці досить активно добивалися визначити місцем його «вічної стоянки» Дніпровську набережну в місті Запоріжжі, де на його базі бажали створити діючий військово-морський музей, який служив би справі військово-патріотичного виховання молоді. Запевняли, що є бажані меценати взятися за цю справу. Подібні пропозиції поступали з Миколаєва і Одеси, особливо наполягала одеська громадськість, вважаючи СКР-112 своїм героєм.

Та перемогла позиція нового міністра оборони України генерала Олександра Кузьмука – восени 1996 року СКР-112 реалізували комерційній фірмі на брухт. Пірс на Чорній річці став останньою пристанню легенди українського флоту, там його швидко розібрали на метал. Так безглуздо було втрачено корабель-історію, живу морську історію сучасних Військово-Морських Сил України, її військово-морську реліквію. А в 1997 році, мовби на посміх українським морякам та й всім українцям, замість СКР-112 у складі ВМС України опинився його переслідувач – СКР ...«Разительный», переданий по розподілу Чорноморського флоту. І командував ВМС контр-адмірал М. Єжель з задоволенням його прийняв до складу ВМС, а через кілька років його вже як фрегат «Севастополь» теж з меншим задоволенням списали і продали на металобрухт.

Противники відродження флоту України відверто раділи з розправи і знищення у Севастополі українського героя-корабля руками самих українських моряків. Різноманітні проросійські організації, що почали пишним цвітом квітнути у Севастополі, разом з чорноморськими адміралами на міських і громадських заходах почали глумитися і глузувати з малоросійства українських чиновників від оборони, їхнього показового хуторянського нерозуміння історичної складової бойової готовності флоту. Вже через кілька місяців після знищення першого українського бойового корабля командував ЧФ адмірал Е. Балтін злорадно кривлявся в телеєфірі загальноросійських каналів і вся Європа дивилася і дивувалася: «Де СКР-112, ота «Аврора» українського флоту? Вони її знищили своїми руками. Їм не можна передавати флот, бо вони (українці – М.М.) поступлять з ним так, як і зі своїм СКР-112 – все продадуть на метал!». Та історичну правду порізати як метал

корабля неможливо. Неможливо приховати непростий шлях відродження національного флоту та правду про те, хто і як прокладав йому перші курси в море.

Віце-адмірал Борис Кожин, колишній командир СКР-112 і командувач ВМС України, який на час ліквідації корабля вже був у відставці, прокоментував знищення легендарного корабля так: «Навіть у страшному сні, я не міг уявити, що ми так безглуздо втратимо живу морську реліквію України, корабель, який міг стати діючим музеєм для громадян України, служив би справі військово-патріотичного виховання молоді. Комусь цей корабель був як кістка в горлі. На мою думку, скоріше всього, на чесьх замовлення хтось спеціально хотів знищити героїчну славу корабля СКР-112. Історія СКР-112 свідчить про те, як нам треба берегти і плекати свої духовні святині. Бо яким важким не було б економічне становище в Україні, але наші люди, мабуть, як ніхто, добре знають, що не хлібом єдиним живе людина. Вона потребує духовної їжі, яка дає потужний заряд енергії, моральної та фізичної сили, перш за все нашій молоді».

Врешті, історія з СКР-112 є яскравим свідченням того, що і у незалежній Україні ще існують впливові сили, які своїм завданням ставлять знищення нашої національної пам'яті, історичних традицій в армії і на флоті. Та нам, не зважаючи на протидію, слід наполегливо берегти і плекати свої духовні святині. Бо не хлібом єдиним живе людина і не економічне становище України визначає ступінь патріотизму і відданості своєму народові. Лише вітчизняні приклади мужності, патріотизму і вірності військовому обов'язку перед своєю країною і народом незаперечно формують духовну складову воїна, без якої обороноздатність країни забезпечити неможливо.

Екіпаж СКР-112 у надзвичайно складній військово-політичній ситуації в Криму виразно проявив свою національну свідомість, любов і відданість рідному народу, сміливо і професійно прокреслив курс в море молодому флоту України, поборов спробу силової протидії відродженню національного флоту нашої держави, продовжив і переніс традиції старших поколінь українських моряків у день сьогоднішній.

Через десятиліття, повторивши подвиг крейсера «Пам'ять Меркурія» СКР-112 об'єднав воедино наше історичне флотське минуле з сучасним періодом військово-морського будівництва. СКР-112 не просто здійснив перехід з доби Радянського Союзу в добу незалежної України. Він продемонстрував усьому світу реальний початок практичної роботи по відродженню національного військового флоту Збройних Сил України, в які рішуче заклав відданість народу, звитягу, мужність, професіоналізм і відвагу, віднайдену ним на старих козацьких румбах Чорного моря.

Та історичну правду порізати як метал корабля не можливо. Не можливо приховати непростий шлях відродження національного флоту та правду про те хто і як прокладав йому перші курси в море. Екіпаж СКР-112 у надзвичайно складній військово-політичній ситуації в Криму виразно проявив своє українство, сміливо і професійно прокреслив курс в море молодому флоту України, поборов спробу силової протидії відродженню національного флоту України, продовжив і переніс традиції старших поколінь українських моряків у день сьогоднішній.

20 листопада 2002 р.

<http://www.chm.plast.org.ua/2013/07/21/skr-112.-jak-ce-bulo..html>
http://sevsou.io.ua/s39872_1/korabli-geroe_nasha_doba_skr-112

В ПОЗІ ПАВЛІНА

Кожному з нас доводилося слухати гучні заяви з високих трибун командувача Чорноморським флотом адмірала І. Касатонова про його готовність надати допомогу Україні в будівництві її Військово-Морських Сил. Те, як ця «допомога» виглядає насправді, виглядає з відповіді на телеграму командувача Військово-Морських Сил. Він звернувся до Касатонова з проханням дати список об'єктів, які у відповідності до Дагомиської угоди підлягають розподілу.

І ось у відповідь 1 липня 1992 року поступила роздратована шифрограма Касатонова. У ній на правах начальника зневажливо, менторським тоном Касатонов повеліває (подаємо мовою оригіналу):

«...2. Напоминаю вам: глупостей больше не делать и таких телеграмм не присылать, а что будет вам (то есть Украине, - прим. редакции) передаваться, будет определено директивами т. Шапошникова, т. Грачёва, т. Чернавина.

3. Кожин, мне вас и вашу орггруппу очень жаль, так как вы ещё не определились.

4. Вам общаться только через ваше МО Украины, так как все ваши обращения надо фильтровать. А согласно Соглашению, вам придётся ждать ещё очень долго. Не надо торопиться, а то опоздаете, и не занимайтесь больше этим вопросом.

5. И последнее, что бы вы запомнили – в обозримом будущем вам ничего не буду передавать. И очень личное – если можно, пришлите мне, пожалуйста, перечень павлинов и их гнёзд в военном городке, начальником гарнизона которого вы являетесь.

По порученню обладателя Титула и Диплома почесного гражданина Росии адмірала Касатонова, под его диктовку капитан 2 ранга Антишалыт».

Зміст цієї шифровки без кодового ключа розкриває політичні цілі тих, хто координує дії Касатонова: зірвати мирний процес розподілу флоту. Хочеться вірити, що уряд України зверне увагу на той факт, що передачею матеріальної частини і об'єктів флоту, виявляється, будуть керувати не експертні групи з двох сторін, а Шапошніков, Грачов, Чернавін.

Глузливий тон цієї шифрограми наносить зневагу не лише посадовій особі, якою являється командувач ВМС України Б. Кожин, но і всій нашій державі, якій Касатонов нічого в ближчому майбутньому не збирається передавати. Треба думати, що іменно за таку позицію він і удостоєний звання почесного громадянина Росії. Тут є над чим задуматися на всіх рівнях державних структур України.

«Флот України», № 5. 7 серпня 1992 р.

ЧИЙ НАКАЗ ВИКОНУВАВ АДМІРАЛ І. КАСАТОНОВ?

Задавалось би, що Ялтинська зустріч Президентів України і Росії по проблемі Чорноморського флоту остаточно погасила іскри конфронтації по проблемі Чорноморського флоту, які викликали різні підходи до проблеми флоту. Однак, суспільна ситуація в м. Севастополі черговий раз дестабілізована. Причиною конфронтації стали причини, пов'язані з виконанням наказу міністра оборони України по включенню Чорноморського вищого військово-морського училища ім. П.С. Нахімова до складу Збройних Сил України, виданого у точній відповідності до раніше досягнутих з Росією домовленостей.

За невідкорення наказу і організацію протидії в училищі рішенням генерал-полковника К. Морозова від посади начальника училища був відсторонений начальник училища контр-адмірал В. Денісенков. Цей факт і був використаний як відправна точка організованого протистояння. В училище в буквальному смислі були зігнані сотні офіцерів із різних військових частин і кораблів гарнізону без оголошення причин, що там відбувається. Та більшість з них, прознавши про мету їх доставки в училище, пішли з стройового плацу. На мітингу були присутні не більше 60 чоловік, хоча оголошено, що їх було півтори тисячі учасників.

Міністерство оборони, командування ВМС України від скороспілих рішень утрималося. Їх представниками робилися спроби в діловій, спокійній обстановці розібратися в ситуації, що склалася, змягчити напругу і позиції сторін. Не було і офіціальних оцінок і матеріалів у флотській пресі.

Слідуючи букві і духу Дагомиських і Ялтинських угод, українська сторона найшла можливим вирішувати назрівші проблеми будівництва своїх Військово-Морських Сил в дусі конструктивного діалогу і розуміння суперечливих питань.

Як і після Дагомису, при практичному підході до вирішення задач, визначених Ялтинською угодою, на Чорноморському флоті включили потужний генератор створення штучної напруги. Де його джерело, які її причини? Чому визначені Президентами статті угоди не вдається спокійно перекласти в практичну площину роботи комісій?

Про те, чому не вдалося досягти конструктивного діалогу в ситуації навколо ЧВВМУ ім. П.С. Нахімова, позиції командувача Чорноморським флотом адмірала І. Касатонова і його оточення говорять рядки його шифротелеграми, вибірки з якої приводимо з деяким скороченням, але зберігши стилістику автора:

«Незаконная попытка снятия с должности контр-адмирала Денисенкова В.А. имеет криминальный смысл и последствия. Такие ваши действия, подобные топтанию слона в посудной лавке...»

«В настоящее время допущены унижительные для российских адмиралов действия, затрагивающие честь и достоинство любого адмирала:

а) адмирала сняли по навету постороннего некультурного, невежественного человека, полковника других вооружённых сил;

б) адмирал, не принявший украинскую присягу, не состоит согласно уставам, которыми все пользуются, во взаимоотношениях с генерал-полковником МО Украины. Он его на эту должность не назначал, и снят не имеет права, так же, как с материальной частью, людей, военнослужащих не приватизируют;

в) контр-адмирал Денисенко В.А. снят ни за что, у него нет вины. Это прославленный адмирал, командир дивизии;

г) произведён беспрецедентный в мировой практике всех ВС акт, когда генерала снимают с должности перед солдатами, общественно уважаемый генерал был подвергнут унижению и бесчестию».

«Одновременно сообщаю о грубости в ступенях начальник – подчинённый, старший – младший так называемого представителя системы образования МО Украины. С позволения сказать, намёки, и грубо оккупировал кабинет контр-адмирала Денисенкова В.А., уселся в его кресло, физически силой ... воспрепятствовал использованию средств связи... «рычал» физически».

«Ваши неквалифицированные суждения вызывают глубочайшее возмущение».

«Из самых добрых побуждений хочу вам подсказать, что в очередной раз вас подставили, и вам, конечно, очень трудно, потому, что всё только начинается. Все такие действия не придают авторитета вам и Вооружённым Силам. И последнее: не вздумайте меня пугать...».

Як бачимо, у Касатонова все просто. Офіцери міністерства оборони України – це темні, неосвічені люди. Зняти з посади російського адмірала не адекватне тому, щоби вигнати за паркан військової частини українського офіцера. Відстоювати позицію своєї країни – це «рычать физически». І, природно, у російського адмірала «который никогда не будет украинским, вызывают глубочайшее возмущение рассуждения» української сторони про законні права України на військове майно, яке, до того ж, знаходиться на її землі.

Своєрідний підхід адмірала І. Касатонова до статей Ялтинської угоди наглядно демонструє і його друга телеграма: «В настоящее время... осуществляются широкомасштабные попытки по реализации... замысла. Руководит всеми действиями спецслужба Украины во главе с полковником Скипальским, ярим врагом всего русского, и полковник Омельченко. Основная задача – к концу года последовательной украинизацией захватить флот в обход любых политических решений». Ось вам і нове відкриття в теорії військово-морського мистецтва – українізацією захопити флот!

Підсумком цих письмових творів командувача ЧФ у повній мірі служить його недавня «шутка» на загальнофлотських зборах офіцерського складу: «Флот делить начнём в 1996 году, 2 января в 16 часов после обеда», - заявив він з трибуни з іронією. Значення сказаного, думаю, ясне кожному: флот почнуть ділити після новорічного похмилля адмірала.

Подібних його телеграм і висловлювань можна привести ще чимало. Однак всі вони характеризують командувача ЧФ, почесного громадянина Росії адмірала І. Касатонова як людину високомірну, своєрідну і безтактну по відношенню до українського народу. І таким він став не у боротьбі за російський флот на Чорному морі, розмістити який в портах України його найбільше бажання. Таким прибув він на флот з твердо сформованим відчуттям свого верховенства над другими і манією потомственої адміральської величі. Ось що писали про Ігоря Володимировича ще у 1989 році капітани 1 рангу В. Оппоков і Б. Смыслов в статті «Послесловие к визиту» в журналі «Коммунист Вооружённых Сил» № 10. «Основная черта стиля деятельности командира отряда (тоді віце-адмірала І. Касатонова – Авт.) – нагнать страху в полной мере. Такая странная манера «укрепления авторитета» проявилась на флагманском корабле. Несколько примеров тому. Вывел флагмана из себя весёлый разговор в кают-компани. «непонятно, - возмутился он, - Лейтенанты впервые видят адмирала, но вместо того, чтобы испуганно и незаметно выйти, сидят вместе с ним, смеются.» Или такой случай. Командир отряда даёт указание молодому офицеру. Тот не понимает, чего хочет адмирал, и желает это выяснить. Ну а начальник – в недоумении и крайнем раздражении. Он во весь голос негодует. «Лейтенант глуп. Адмирал даёт ему распоряжение, а он не боится при адмирале чего-то там выяснить. Он не боится адмирала!..»

... Страх, слепое повиновение подчинённых и вместе с тем непоколебимая властность командира отряда изо дня в день втискивались, втирались в корабельную жизнь. Корабельный врач сказал о морально-психологической обстановке в экипаже – продолжают авторы статьи, - что она стала взрывоопасной». Чи не подібними методами створюється відповідна обстановка сьогодні на Чорноморському флоті?

Властні методи взаємовідносин з підлеглими випестували в період глухого застою, у повній мірі перенесені в практику сьогоднішніх політичних подій і дійсно нагадують «топтанье слона в посудной лавке», в якості якої він розглядає Чорноморський флот.

Звідки таке відношення до флоту і стільки самовпевненості? Не трудно припустити, що спиною Касатонова стоять політичні сили в особах А. Рущкого, В. Жириновського, РДК і інших прихильників єдиної і неділимої. Без цих сил, без їх підтримки, впевнений, він би не ризикнув би протиставити себе уряду, міністерству оборони України та особисто визначати виконувати чи ні Дагомиські угоди. Сьогодні їм флоту уже мало, розглядають все місто, бо училища ніколи флоту не належали. Перед тим, як розіграти спектакль по захисту «прославленого» адмірала Денісенкова В.А. про «героїчні подвиги» якого в училищі належало б окремо розказати, в Москву, на адресу головнокомандувача ВМФ Росії Ф. Громова направлена телеграма (№ 46 1400 від 28.08.92 р.) наступного змісту: «Готов к любым решительным действиям по Вашей команде. Касатонов». Цікаво, що треба розуміти під «решительным», невже застосування зброї? З Москви у відповідь телефонограмою № 237 від 30.08.92 р. доводять резолюцію Міністра оборони Росії генерала армії П. Грачова: «Не допустить украинских эмиссаров в ЧВВМУ».

У змісті цих телеграм, вважаю, і криється істинне відношення військового керівництва Росії до державної незалежності України, до проблем флоту. Зневажуюча гідність держава Україна телеграми і резолюція з Москви високомірно писалися з видом, мовби «емісари інших Збройних Сил», тобто офіцери управління військової освіти Міністерства оборони України прибули в Тихоокеанське у Владивостоці чи ВВМУ ім. М.В. Фрунзе в Санкт-Петербурзі, а не в училище, розміщене на території своєї країни.

Затим, уже після «решительных действий», адмірал І. Касатонов запевняв журналістів на прес-конференції, що підпорядковується виключно двом президентам: Росії і України. Це не що інше, як спроба зробити ставку на наївних прославаків.

- Я виконав наказ, - твердо заявив недавно Ігор Володимирович в газеті «Крымская правда».

Чий наказ і якого змісту, по-касатонівськи «благородно» замовчується. Виходячи з флотських буднів і дій адмірала І. Касатонова, візьму на себе сміливість припустити, що наказ був не допустити формування Україною своїх Військово-Морських Сил, не беручи до уваги всі запевнення Москви у віковій і братській дружбі.

«Народна армія», № 176, 22 вересня 1992 р.

УКРАЇНА БУДУЄ ФЛОТ

Не зважаючи на протидію командування Чорноморського флоту, похмурі прогнози «військових оглядачів» із апарату контр-адмірала А. Пенкіна і газети «Слава Севастополя», Україна, затвердивши довгострокову програму кораблебудування, створює свої Військово-Морські Сили. При тому такі, які необхідні для надійного захисту її морських рубежів.

Первенець ВМС, корабель управління «Славутич» успішно проходить в морі державні випробування. В Керченськiм суднобудiвнoму заводi «Затока» iменi Бутоми завершується будiвництво на водi сторожового корабля другого рангу, розпочатi монтажнi роботи на другому корпусi корабля такого ж проекту.

Спущеному на воду сторожовому кораблю присвоєно ім'я прославленого своїми морськими походами на початку XVII століття, основоположника морських сил Запорозької Січі українського гетьмана Петра Сагайдачного.

Штабом ВМС завершується формування його екіпажу. Атестаційною комісією рекомендований на посаду командира СКР «Гетьман Сагайдачний» капітан

3 рангу В. Катушенко. Прибув він до ВМС після закінчення Вищих офіцерських курсів ВМФ в Санкт-Петербурзі. Раніше проходив службу старшим помічником командира СКР «Пытливый». Начальником соціально-психологічної служби-заступником командира корабля призначено капітан-лейтенанта В. Лещенка, а старшим помічником командира – капітана 3 рангу Сурена Сулейманова, колишнього командира тральщика «Сигнальщик», відстороненого від посади адміралом Касатовим за складання присяги на вірність народу України. Вихід СКР «Гетьман Сагайдачний» в море на заводські випробування заплановано на грудень місяць.

Однак, і тут не обходиться без штучно створюємих перед екіпажем проблем. Виявляється, Керченський дивізіон кораблів, що будуються і ремонтуються, яким командує капітан 1 рангу Ушаков, розміщувати екіпаж української новобудови не бажає, немає на те у командира дивізіону вказівки адмірала І. Касатонова, якому дивізіон поки що підлеглий. Тому просто диву дивуєшся, як може командир дивізіону, який являється громадянином України, порушувати накази Міністра оборони України і «не пущать» український екіпаж на український корабель в українському порту. Одночасно з новобудовами в Керчі завершується будівництво на суднобудівному заводі в Феодосії десантного корабля на повітряній подушці проекту «Зубр», командиром якого уже призначено капітан-лейтенанта А. Зверева. Завершується формування його екіпажу. Командування ВМС України планує новозбудовані кораблі разом з СКР-112 включити до складу першого з'єднання надводних кораблів Військово-Морських Сил України з базуванням в головній базі ВМС – місті-герої Севастополь.

Разом з незалежною молодістю країною відроджуються і її Військово-Морські Сили. І недалеко той день, коли бойові кораблі з гордістю будуть нести на морських просторах прапор України як символ їх морської держави.

«Флот України», № 8. 8 жовтня 1992 р.

СЕНСАЦІЙНА БРЕХНЯ

Останнім часом газети «Флаг Родины», «Слава Севастополя» створили ажіотаж навколо СКР-112. Щоби досягти головної мети – очорнити в очах громадськості військовослужбовців, які склали присягу на вірність народу України, в хід пішли відверта брехня, фальсифікації, викривлення фактів, обман читачів.

Дивно, но факт, що початок всьому цьому закладено на прес-конференції командувача ЧФ адмірала І. Касатонова на початку вересня поточного року. «Естафетну палочку» підхватили кореспондент газети «Флаг Родины» старший лейтенант С. Должіков в статті «Погиб. По чьей вине?» за 4 вересня і Є. Юрздіцкая в «Славе Севастополя» за 10.09.92 року в статті «Печально известный СКР-112: почему погиб старший лейтенант П.Д. Канюков?». Затим ще раз Ігор Володимирович (Касатов – авт.) в «Открытом письме». Всі вони, опріч іншого, стверджують, що на СКР-112, який попри волю командувача ЧФ увійшов до складу ВМС України, бойова підготовка практично не проводиться, провадиться розклад особового складу, процвітає п'янство, на корабель проводяться і залишаються на ніч жінки...

Звідки ж «дровішки», на якому фактичному матеріалі ґрунтуються настільки дикі звинувачення? С. Должіков стверджує, що інформацію почерпнув з розповідей колишнього командира мінно-торпедної бойової частини старшого лейтенанта П. Нікітіна і матроса Пестова, які повернулися з СКР-112 в Донузлавський

гарнізон. Є. Юрздіцкая посилається на інформацію контр-адмірала А. Цубіна, начальника Донузлавського гарнізону, який мовби ще і підвів підсумок, що СКР-112 «продолжает оставаться объектом всевозможных трагических происшествий и преступлений». Адмірал Касатонов, уви, своїх джерел не називає...

Однак осічка вийшла. Автори сенсацій, напевно, забули попередити «джерела», на які посилаються. Так, контр-адмірал А. Цубін і старший лейтенант П. Нікітін категорично заперечують, що подібна інформація виходить від них. Більше того, вони прямо заявили, авторів цих писань не знають і ніхто з «Флага Родины» і «Славы Севастополя» по факту загибелі П. Канюкова, а так же по обстановці на СКР-112 до них не звертався. Крім того, старший лейтенант Нікітін глибоко обурений. Подія на кораблі відбулася коли він знаходився в черговій відпустці, і всіх подробиць про подію в Одесі знати не міг.

- Мені ніяково перед екіпажем, - сказав Нікітін, - там же подумують, що це я дійсно, як не склавши присягу Україні, обмовив екіпаж.

На вимогу опублікувати спростування в редакції газети «Флага Родины» Нікітіну відповіли, що всю інформацію їм дав командир військово-морської бази.

Коли флотський журналіст, забувши про офіцерську етику, шельмує своїх колег з сусіднього флоту – це ще якось можна зрозуміти. Но як зрозуміти той факт, що ради задоволення амбіцій Касатонова старший лейтенант «кидає під танк» адмірала з власного флоту? Ось вже істинно чужих і своїх не щадимо ради того, щоби спритніше навести «тьнь на плетень», довести, що до ВМС України ідуть лише негідники, що служби морської там бути не може взагалі і таким ось буде флот України. А в таких випадках, відомо, всі засоби і прийоми є добрими.

Навіть нещасний випадок, пов'язаний з загибеллю чесного і порядного офіцера, безпардонно масирується. При цьому автори писульок не цураються шельмувати і мертвого. Особливо в цьому з рельсовою закомплексованістю досягає успіхів військово-стратегічний експерт «Славы Севастополя» Є. Юрздіцкая. Прямо диву дивується її здатністю все ставити з ніг на голову, а біле перетворювати в чорне. Хоча чому дивуватися виучці колишніх підручних керівної і направляючої сили? Це вони і їх подібні з сторожовою угодливістю по указці комуністичних вождів запекло чорнили, топтали, клеймили тих, хто намагався говорити правду, відстоювати свою честь, протестував проти партійних бонз і червоних поміщиків. Люди, подібні Должікову, Мяснікову, Юрздіцкой, Лоскутову все ще продовжують службу владу предержажих. Но їх час безповоротно минає. І ніякі сребреники їх на плаву вже не втримають. Скільки би дьогтю на своїх сторінках строптиві борзописці не зводили, будівництво ВМС України не зупинити.

Незалежна українська держава буде мати свої ВМС такими, які вважає за потрібне для своєї безпеки, но не такі, яко настирливо і нудно нам пропонують військові радники в спідниці чи фахівці, які не відрізняють баркас від крейсера.

Що стосується сторожового корабля СКР-112, то на ньому я не так давно побував. Ніяких оргій і жінок на сторожовику не бачив, їх там не було і немає. В екіпажі порядок. Він готується до виконання черговий учбово-бойових завдань командування і незабаром увійде до складу формуемого з'єднання ВМС України.

З цього всього, якщо в опусах вірних підручних і є що-то сенсаційне, так це чудовищна брехня. У них так було завжди. І будуть дальше туманити дешевими творіннями продажних писарів свідомість довірливих людей. Но лише до тих пір, поки у владі на всіх рівнях будуть стояти ті, хто через концтабори, голодомори, тюрми і психушки вели нас до світлого майбутнього, а підвели до злиднів і розрухи, а тепер шукають ворога в особі України і її Збройних Сил при допомозі вчорашніх борзописців, які вже не за тридцять, а за три сребреника можуть продати і продатися.

Звернення екіпажу сторожового корабля СКР-112 до особового складу Чорноморського флоту

Через газету «Флаг Родины» і інші засоби масової інформації адмірал Касатонов, кореспонденти газет «Флаг Родины», «Слава Севастополя» звинуватили наш екіпаж в зраді, розповсюджують свідомо брехливі чутки, які принижують людську гідність офіцерів, мічманів, старшин і матросів. Всі ці домисли, м'яко кажучи, не відповідають реальним справам. Ні адмірал І. Касатонов, ні А. Лоскутов, С. Должіков, Є. Юрздіцкая жодного разу на кораблі з моменту його переходу в Одесу не були. Приведені ними факти являються грубою видумкою.

У читача, який уважно слідкує за подіями на Чорноморському флоті за публікаціями в газеті «Флаг Родины» може скластися враження, що чорноморський флот в основному складають зрадники, п'яниці, порушники військової дисципліни, людей меркантильних і непорядних. Чи не забагато негідників у підпорядкуванні адмірала Касатонова?

Все більше воїнів-чорноморців переконуються в тому, що не штаб ВМС України загострює ситуацію на флоті, розділяє людей за національністю, та веде діло до зриву Ялтинської угоди.

Моряки-чорноморці! Кожний з нас має моральне і юридичне право вибору вірою і правдою служити своїй Батьківщині. Не давайте себе обманювати. В недалекому майбутньому на Чорному морі будуть нести службу кораблі під Українським і Андієвським прапорами, і немає сумнівів в тому, що українські і російські моряки завжди будуть зустрічатися на морських просторах як старі бойові друзі.

Шановні журналісти газети «Флаг Родины». Ми звертаємося до вашої офіцерської честі, журналістської етики і порядності у висвітленні подій на флоті. Непереверені, брехливі публікації підривають авторитет флотської газети і не сприяють подальшому зміцненню вікової дружби між російським і українським народами.

«Флот України», № 8. 8 жовтня 1992 р.

ПТАШКА ЩАСТЯ... ВІДЛІТАЄ

В ніч з 22 на 23 жовтня мешканці одного з будинків по вулиці Горпіщенка не піддавалися сну, Причина не в тому, що страждають безсонницею. Просто спати їм не дали працюючі друкарські верстати типографії військово-будівельного управління Чорноморського флоту, розташованої на першому поверсі їх будинку. Вхід до приміщення типографії пильно сторожила десяток молодців, озброєних штик-ножами, з бригади морської піхоти ЧФ. Ця обставина викликала особливу цікавість мешканців.

Що таке термінове і секретне друкувала типографія будівельного управління? Виявляється, агітаційні листівки на кандидата в депутати парламенту Російської Федерації адмірала І. Касатонова. Засоби масової інформації вже повідомили, що трудові колективи м. Новоросійська по національно-територіальному округу № 17 Краснодарського краю висунули Касатонова кандидатом в депутати російського парламенту.

Тому відразу за справу взявся прес-центр ЧФ і апарат контр-адмірала А. Пенкіна. Вони-то і прийняли рішення виготовити листівки в типографії газети

«Трудова вахта». Чом не вихід з положення? Редактору газети капітану 3 рангу С. Серебрянському наказали взамін двох чергових номерів газети до ранку віддрукувати двадцять тисяч листівок. Відділ технічних засобів пропаганди забезпечив відповідним папером, флотські пропагандисти текстом і фотографією кандидата в депутати. І по команді капітана 1 рангу Лазебнікова щойно загорілася перша зірненька на нічному небі загуркотіла типографія!

Але тут, розказують свідучі люди, в редакцію дзвінок поступив: що ви, мовляв, таємно друкуєте в порушення закону Російської Федерації «Про вибори»? Перестрахувавшись чи-то боячись злого наврочення, за вказівкою кандидата в депутати і була введена охорона типографії любимою ним морською піхотою. До ранку весь пакет в 20 тисяч листівок був готовий, правда половина вийшла з дефектами. Прийдеться, напевно, папір ще двох номерів газети використати на ті ж листівки. Проте нетерпеливі виборці Новоросійська уже на днях зможуть прознати на випавше на їх долю щастя: голосувати за почесного громадянина Росії адмірала І. Касатонова.

А у Севастополі бабусі з розваленого РДК, напевно, будуть тільки зітхати в подушку, - їх невдалий президент Криму зібрався відлітати від них до російського парламенту. Його чергова акція пов'язана з виготовленням агіток, поповнила уже солідний список протиправних дій адмірала. У зв'язку з цим виникає законне питання: чи не для того Касатонов включився у передвиборну боротьбу, щоби ставши депутатом парламенту Російської Федерації, відгородити себе депутатською недоторканістю від грядучої відповідальності за незаконні дії на території суверенної держави Україна?

«Флот України», № 10. 12 листопада 1992 р.

БАРТЕР В ТОЧЦІ РАНДЕВУ

В газеті Чорноморського флоту «Флаг Родины» від 8.10.1992 р. опубліковано інтерв'ю начальника служби паливно і мастильних матеріалів Чорноморського флоту А. Борисова під заголовком «топливна криза. Де вихід?».

Відповідаючи на питання, про те, чому служба ПММ флоту виконує замовлення командирів з'єднань і частин менше, чим на половину, полковник Борисов пояснював кореспонденту, що потреби флоту в паливі ростуть, а ресурси з кожним днем тають. Щоби їх поповнити, він вимушений майже щодня направляти тривожні телеграми в адрес міністерств оборони України і Росії. Но уви... флот паливом забезпечують погано, постачальники держзамовлення не виконують. Тому, як пояснювалося у відповідях, топливна немає, не зважаючи на громадну роботу по його економії, проведену службою ПММ.

Та чи так воно насправді? Як відомо, у зв'язку з топливною кризою бойові кораблі різко скоротили виходи в море, а про бойову службу і океанські походи у з'єднаннях вже і не думають. Значить, потреби в паливно-мастильних матеріалах мають зменшуватися, а не зростати. Тоді чому їх не хватає? Де утворився витік, якщо працівниками служби ПММ, як стверджує А. Борисов, поставлено надійний заслін безгосподарності?

Щоби знайти відповідь, візьмемо в руки лише один інтересний документ, ще 15.07.92 року підписаний Борисовим в адрес командувача ЧФ, ксерокопія якого, до речі, є в редакції. Називається він «Про порядок передачі горючого Концерну «Інтеркомцентр-формула 7 – по договору». Полковник Борисов, між іншим, пропонує, пропонує відправляти вантаж попутно танкером «І. Бубнов»,

який 5 серпня направляється на бойову службу. «На все грузовые запасы танкера выписывается пропуск на вывоз с за подписью зам. командующего ЧФ по тылу», - говориться у другому пункті документу і далі уже в наступному параграфі: «По согласованию сторон и готовности танкера концерна к приёму топлива капитану танкера «И. Бубнов» зам. командующего по тылу даёт распоряжение о точке рандеву, времени и количестве горючего по маркам, подлежащего передаче».

Накладеною резолюцією: «Планировать только через меня» начальник тилу стверджує, що цю бартерну операцію планується повторити. А раз так, то можна робити висновок, що наявних запасів пального на флоті набагато більше потреб бойової підготовки. Інакше нічого було би пропонувати московському концерну. Цей концерн, згідно «Договору о совместной деятельности в строительстве жилых домов», взяв зобов'язання разом з Управлінням будівництва № 12 Головоцпецбуду Росії побудувати в м. Новоросійську 800 квартир для ВМФ Росії, а Чорноморський флот в обмін «обязуется снабдить для осуществления совместного проекта горюче-смазочными материалами для воздушного, речного и наземного транспорта в указанное концерном место и время (в соответствии с дополнительным графиком, подписанном договаривающимися сторонами)».

Таким чином, за будівництво житла для військовослужбовців ВМФ Росії в Новоросійську, не Росія, а Чорноморський флот збирався розраховуватися паливом, поповнення запасів якого щоденно вимагає від України. Якщо би цей договір відповідав двостороннім угодам України і Росії, то, впевнений, служба ПММ ЧФ не планувала би відправляти його як контрабанду танкером, який направляється на бойову службу, з перезавантаженням в морі і тайком від ВМС України. Виходить, що «Иван Бубнов» направляється виконувати задачі бойової служби біля берегів Малої землі? Тут, вважаю, здійснена спроба створити видимість, що пальне інтенсивно використовується при бойовій підготовці по захисту «южных рубежей славянских государств». При цьому зазначаю, що бойова служба кораблями і суднами ЧФ проводиться в Середземному морі, а там зараз кораблів ВМФ РФ давно немає, ескадра скорочена, отже, і забезпечувати танкеру «И. Бубнов» там нікого.

Хоча А. Борисов просити ПММ в Києві не забуває, в укладенім тексті договору, як і в доповідній записці командувачу флотом, згадки про Україну і її право контролю над вивозимими з її території матеріальними цінностями нема і близько, мовби Україна для «договаривающихся сторон» взагалі не існує. Відзначений недавно орденем інтерв'юєр, нарікаючи на зношену матеріальну базу сховищ, яка не дозволяє перекріти втрати бензину, повідомляє, що нові шляхи вирішення цієї, ох як важкої, проблеми, на кінець, знайдено. Про один такий «путь», що повністю спростовує зведені полковником Борисовим перешкоди безгосподарності, розказали офіцери-підводники.

Капітану 3 рангу В. Ковальову, командирю електромеханічної бойової частини підводного човна, яким командує кап. 2 рангу А. Монучаров, було запропоновано оприходувати 5 тон пального, яке... мало поступити в Інкерман в обмін на будівельний камінь. Коли ж Ковальов відмовився стати співучасником цього «бартеру», то з ним тут же почали проводити «виховну роботу» з досвіду недалекого минулого. Затим щодня і не один раз підганялися автоцистерни до борту підводного човна Б-569, завантажуючись паливом, призначеним для бойової підготовки.

Може бути, в службі ПММ флоту про цю «бартерну» економію не знають? Сумніви беруть, тому, що нею зацікавилися в в прокуратурі гарнізону. Врешті,

затверджуючи підставні акти про списання пального, в службі ПММ роблять вид, що у прикованих до пристані підводних човнів потреби в топливі ростуть...

Ось таким чином, вважаю, заганяється Чорноморський флот в «критическое положение по запасам горюче-смазочных материалов и в топливный кризис». І хоча тов. Борисов відповідь з Києва передбачити не береться, вважаю, було би правильно, якщо б його визначила київська перевірка «существенной» роботи служби ПММ Чорноморського флоту. Гляди, і вихід з паливної кризи знайдеться?

Від редакції: поки номер готувався до друку, наказом міністра оборони Російської Федерації № 226 від 14.11.92 р. начальнику тилу ЧФ полковнику Б. Богданову без погодження з МО України присвоєно військове звання «генерал-майор».

«Флот України», №11. 5 грудня 1922 р.

ЧОРНОМОРЬСЬКА «ДУШЕЧКА» ПОВЧАЄ

В статті «Давайте жить дружно» у газеті «Флаг Родины» від 6.11. 1992 р. співробітник прес-центру ЧФ офіцер запасу В. Кощєєв вирішив перевірити об'єктивність заяви севастопольського відділення Спілки офіцерів України, та й зробив висновок, що у виконкомі СОУ явно поспішили з голосливим звинуваченням на адресу командування ЧФ за гоніння і переслідування ним офіцерів і мічманів, які присягнули народу України. Однак з пояснень голови севастопольської організації Спілки офіцерів України О. Пляшечникова виразно проглядається, хто хоче жити дружно, а хто дружбою прикриває своє лицемірство.

Живши «дружно» з прес-центром ВМС Кощєєв вирішив перепроверити нашу заяву, - говорить О. Пляшечников, - чомусь в іменно у відділі кадрів ЧФ, де йому твердо заявили, що ніхто з офіцерів ЧФ, склавших присягу на вірність народу України, при відсутності житла в запас не звільнений. А про затримку присвоєння чергового військового звання і мови бути не може. Всім, на кого подані документи, звання присвоєні в строк.

От іменно, на кого документи були подані! Тільки подавалися документи не на всіх-то, про що у відділі кадрів добре відомо. Невже кадровики не знають, що не тільки без квартири звільнені в запас капітан 2 рангу М. Тіхонов, капітан-лейтенанти В. Кравченко, Ю. Шарлай, а й без права ношення військової форми одягу? Більше як пів року затримується присвоєння чергового військового звання старшому лейтенанту А. Слепцову, О. Прядкіну, В. Пашенко, лейтенанту А. Пономаренко і другим офіцерам. А причина одна: вони склали присягу на вірність народу України. Мало того, ще недавно перспективні офіцери, як у випадку з капітаном медичної служби С. Шевченком, в терміновому порядку атестуються за «проукраїнські настрої» на нижчі і на такі посади, які скорочуються.

Для надання цим діям законності уміло використовується принцип єдиноначалія. Тим, хто присягнув народу України, наприклад, в Донузлавському гарнізоні, віддаються такі накази, які, не порушивши закони України, виконати неможливо. Затим, під виглядом боротьби з їх невиконанням, видаються антизаконні накази на «задержание присвоєния очередного воинского звания», організуються незадовільні атестації, а то і звичайне цькування. І можна лише поспівчувати автору, який, закликаючи жити дружно, сіє конфронтацію, використовуючи антиукраїнські настрої прес-центру і відділу кадрів ЧФ.

Що завадило В. Кощєєву, виясняючи істину, подзвонити по добре відомому йому телефону у прес-центр ВМС, в СОУ, зустрітися, на кінець-то, з самими

гонимими офіцерами? В СОУ йому пред'явили би документи на тих, хто не вписується в «касадонівську теорію єдності флоту». А завадило те, що Кошечев сам став виконавцем тієї ж задачі, яку вже незабаром як рік виконує відділ кадрів ЧФ, - витравлення на Чорноморському флоті духу українського національного відродження.

Врешті, про самого автора, який натягує на себе функції отакого наставника нерозумних «хазар» з ВМС України. Вже хто-би, лише не він має на це право. Хай згадає, як «служив» Вітчизні в Североморську, як дизертував з гарнізону під час вибуху боезапасу в арсеналі на Окольній. У той час, коли всі по сигналу «Бойова готовність по флоту фактична!» спішили до місця служби, боролися з вогнем, капітан 3 рангу В. Кошечев з сім'єю в числі небагатьох «лицарів без страху» на автомобілі рвонув аж в Мурманськ. За цей «подвиг» він був видворений з редакції газети «На страже Заполяр'я» і отримав партійне стягнення. А тепер гляди, виховує нас, поучає нас ця чорноморська душечка. Цікаво, у чиїх обіймах буде вона завтра, коли командування ЧФ розбереться, чиїми послугами користується?

Що стосується заяви СОУ, то вона обґрунтована фактами. І ми, завершує А. Пляшечников, не тільки поквапилися, а прогаяли час, маючи надію, що беззаконно на Чорноморському флоті таки буде покладено кінець. Однак, як зараз нам не прикро, помилилися.

«Флот України», № 11. 5 грудня 1992 р.

«ЯМАЛ» ПОДАЄ SOS

У травні місяці 1992 року за вказівкою головного штабу ВМФ РФ (СНГ) пошуково-рятувальний корабель ЧФ «Ямал» був направлений для надання допомоги Балтійському флоту у перевозці вантажів Західної групи військ. Під керівництвом командира бригади капітана 1 рангу Г. Чернохлебова корабель готували терміново і з ентузіазмом: за похід обіцяли виплатити валюту.

В період походу на Балтику «Ямал» доставив попутний вантаж в сірійський порт Тартус і вивіз вантаж з польського порту Свіноуйсце. Після прибуття в Балтійськ голодному і обідраному екіпажу, ні гроша не отримавшому за 53 діб походу навколо Європи, представником штабу Балтфлоту капітаном 1 рангу Крашенінін було заявлено, що не тільки валюту, але і рублі їм платити не будуть, позаяк на Балтиці нікому не відомо, для чого вони туди прийшли.

«У підсумку, - звертаються члени екіпажу «Ямал» до президентів України і Росії, - весь особовий склад не має наявних грошей, так як грошове утримання виплачувалося останній раз перед виходом в море. Матроси не мають змоги закупити навіть предмети першої життєвої необхідності».

Однак, не всі на «Ямалі» бідували. За словами членів екіпажу, старший на переході командир бригади капітан 1 рангу Чернохлебов під час стоянки в польському порту Свіноуйсце зумів за отриману ним валюту закупити в Німеччині (?) для себе «Ладу» і спокійно доставити її в рідний Донузлавський гарнізон. До того ж, напередодні клявся перед екіпажем своїми поганями офіцера, що рублі і валюту отримають всі, як і положено.

Підсумком цього походу стало те, що екіпаж остався «з носом», комбриг – з автомобілем, на якому і повернувся в Крим, Балтійський флот – з пошуково-рятувальним кораблем. Тепер комбриг Г. Чернохлебов аврально готує в похід пошуково-рятувальне судно «Баскунчак». Дозволів на міжфлотський перехід та

передачу кораблів з флоту на флоту «об'єднаний флот» в Україні як не запрошував так і не збирається цього робити.

«Флот України», № 11. 5 грудня 1922 року.

ХТО І ЯК БУДУВАВ СЕВАСТОПОЛЬ

У пресі Севастополя і Криму розрекламовані вимоги народного депутата міськради А. Круглова повернути місто-герой в лоно матері-Росії як «ісконно руський город». На жаль, депутат А. Круглов, окрім постанови Верховної Ради РРФСР від 29.10.1948 р., в своїх статтях, промовах і виступах більше «ісконних» доказів не приводить.

Тут одне з двох. Або він нічого з історії рідного міста не знає, або свідомо замовчує. Тому у багатьох сьогодні виникає питання: хто і як будував Севастополь? Та інформація, яку нам представляє музей ЧФ і пам'ятний знак біля міськради уже не може задовільнити нікого. Давайте повернемося до спогадів тих хто був свідком подій і вивчав це питання: українського історика А. Кащенко і російського прозаїка Георгія Шторма, останнього трудно запідозрити в українофільстві.

В 1778 році генерал Прозоровський при підтримці козачих полків розбив на кінець-то легендарного Батир-Гірея, який будоражив околиці в Криму, нападав на царські гарнізони, загрожував Бахчисараю. В 1872 році імператриця Катерина II поставила завдання своєму фавориту Потьомкіну зайняти Ахтіарську гавань і розпочати там будівництво військово-морської бази. До цього, з 1775 року патрулювання кримського узбережжя з суші і моря вели запорожці. 8 квітня 1783 року Катерина II видає указ про відміну незалежності Криму і його включення до складу імперії, в цьому ж році Прозоровського в Криму змінив Суворов.

Першою справою він розігнав запорізьські патрулі на узбережжі, змінивши їх донськими козаками, затим взявся за укріплення Ахтіарської бухти. 2 травня 1783 року до неї увійшли 17 бойових вітрильних фрегатів під командуванням кошового отамана Чорноморської козачої флотилії Сидора Білого, збудовані в Херсоні. 17 травня до Ахтіарської гавані увійшли судна Азовської флотилії під командуванням віце-адмірала Клокачова, який і був призначений командувачем новоствореного Чорноморського флоту. З цього часу і бере початок свого існування російський чорноморський флот.

З захопленням Криму і берегів Чорного моря розпочалося поспішне освоєння прибережної полоси і будівництво морського військового і торгового флота, а найперше - адміралтейства (комплексу верфей, заводів, установ і шкіл для моряків). Все це будували українські козаки і селяни. «Перші севастопольські побудови, - пише про будівництво Севастополя Георгій Шторм, - походили на звичайні малоросійські хати. Їх будували просто: робили пліт, обмазували глиною, накривали очеретом – і будинок був готовий. Такі мазанки всюду тіснилися по берегових кручах. Мазанки ці будували матроси з кораблів».

Севастополь будували українці – моряки з кораблів того флоту, на якому волею судьби їм прийшлося служити – Чорноморського флоту, тому їх будівлі і були схожими на українські хатинки. Будували з того матеріалу, який був під руками: на берегах бухти росли кущі і рідкий ліс. «Ушаков, - продовжує Г. Шторм, заледве зійшовши на сушу, оголосив аврал на березі пустинного Ахтіару. Засучивши рукави сам – за майстра, призначив офіцерів десятниками, він поставив на роботу весь екіпаж».

Восени 1782 року «состоялся» указ про перевід флоту з Херсону в Севастополь. І прийшлося тоді ще капітану 1 рангу Марку Войновичу просити лоцманів у

Потьомкіна, так як ніхто не знав фарватера Дніпровського лиману. І тоді згадали про кошового Лиманської Дніпровської флотилії українця Сидора Білого, який і привів кораблі в Севастополь.

Історик Андріан Кашченко стверджує, що при будівництві Севастополя і флоту повторилося все те, що творили, прийшовши в Україну, петровські генерали ще в той час, коли гетьман Мазепа був у фаворі Петра I: до козаків і старшини відносилися як до робочої худоби... особливо важко козакам прийшлося в холодну зиму 1787-1788 років, коли Потьомкін і Суворов стали ганяти героїв Лиманського побоїща на саму важку і грязну роботу: на будівництво Севастополя, на верфі Херсона. Вони рили траншеї і окопи, возили трупи, виконували і такі роботи, від яких відмовлялися навіть турецькі військовополонені, ними ж взяті у полон, але знаходилися під захистом царських військ.

Суворов, відзначає історик, хоча в своїх репліках називає запорожців «вірними», відносився до них гірше, чим до «невірних»-мусульман і військовополонених турків, заставляючи козаків працювати без теплої одежі і провіанту. З Росії для цих робіт приганяли каторжників і засуджених: прощтрафлені офіцери і чиновники наглядали за роботою козаків і українських селян, а охороняли їх драгуни і донські козаки. І не випадково багато запорожців втікало на Задунайську Січ.

Так будувався не лише Севастополь, но і Херсон, Миколаїв і Одеса (колишній Гаджі-бей, взятий козацькою кіннотою Захарія Чепіги і Антона Головатого). І після всього, що створювалося потом і кров'ю українського народу, його руками і розумом, з українських матеріалів – все це стало російським. Все це, в тому числі і Чорноморський флот, збудований в Україні і українцями.

Згадувати сьогодні про це члену комісії міськради по гласності, звичайно, не з руки. Тому, що спотворена шовінізмом його свідомість про «исконно русский город» розвалиться відразу як картонний будиночок. Для нього залишається завданням множити у суспільстві свою уяву – де ступила нога русского солдатшкі, там – «исконно русская земля». Врешті, зазначимо, що як і би сильно не грюкав великодержавним кулаком депутат С.Ю. Яров, як би довго в кремлівських кабінетах разом з Кругловим не складали плани анексії від України Криму, історію назад в спецхрані не загнати. Історія, справи наших предків переконають нас ще раз, що Крим входить до складу України по історичному праву. І проімперські «хори» Круглову тут не допоможуть.

«Флот України», № 12, 10 грудня 1992 р.

ЧИЇ, ХЛОПЦІ, БУДЕТЕ?

Поверненню СКР-112 з Одеси до Севастополя газета Чорноморського флоту «Флаг Родины» за 19 грудня присвятила розлогу публікацію капітана 2 рангу В. Пасякіна «Возвращение блудного СКР-112». Устами своїх героїв він висловлює неприкриту роздратованість рішучими діями командира українського корабля. А між рядками статті не трудно завважити і неповагу до суверенітету держави Україна.

Інакше як пояснити фразу: «Бесконтрольный, самостийный переход боевого корабля идёт в нарушение существующих правил и порядка»? Доречно уточнити: хто і для кого встановлював ці «правила і порядки» в територіальних водах суверенної держави Україна? Чи-де не бажає впровадити такі військове керівництво Росії, рупором якого постійно виступає офіцер Пасякін? Вже стало очевидним, що це уже не перша його публікація, в якій автор з неповагою озивається в адрес нашої країни, уряду і військового керівництва, проводячи в засобах масової інформації лінію російських імпер-шовіністів. У зв'язку з цим виникає законне питання:

кого, власне, представляє сьогодні в нашій країні і у Севастополі колишній кореспондент центрального органу колишнього міністерства оборони СРСР «Красная звезда» капітан 2 рангу Владімір Пасякін. Пом'янута газета вже стала органом міністерства оборони Російської Федерації. Якщо він є її кореспондентом, то у такому випадку відкриття кореспондентського пункту і акредитація журналіста іноземної держави має здійснюватися на міжурядовому рівні, чого, між іншим, не було здійснено. Наскільки відаю, по всій Україні кореспондентські пункти, подібні тому, який існує в Севастополі, уже закриті, а їх обладнання і транспорт передані окружним прес-центрам.

Видно, і в нашому випадку належить поступити саме так з усіма неукраїнськими структурами, що ведуть антиукраїнську риторику. А то, чого доброго, хлопці від журналістики ще виступлять з закликом до дядьків з сторони взяти під контроль не тільки наші територіальні води, но і сухопутні регіони.

«Флот України» № 14. 25 грудня 1992 р.

ЗУПИНИТИ СВАВІЛЛЯ НА УКРАЇНСЬКІЙ ЗЕМЛІ

ЗВЕРНЕННЯ

позачергової сесії Снятинської районної і міської Рад народних депутатів, політичних партій, громадських організацій, трудових колективів, релігійних общин до Верховної Ради України, Президента України Л. Кравчука, Міністра оборони України, командувачів Військово-Морських Сил України і Чорноморського флоту

Останнім часом мешканці Снятинського району з все більшою тривогою спостерігають слідкують за розвитком ситуації в Севастополі і навколо проблеми

Чорноморського флоту. І це не безпідставно, оскільки юнаки Снятинщини проходять службу як у Військово-Морських Силах України, так і на Чорноморському флоті. Нас не може не турбувати, що у Севастопольському гарнізоні ЧФ продовжується, як і при Касатонові, фізична розправа над нашими синами, що присягають народу України. Це не розв'язує, а загострює проблему флоту.

Останній такий випадок пройшов під безпосереднім керівництвом НШ ЧФ віце-адмірала Святашова, який силами десантно-штурмового батальйону російської морської піхоти викинув на вулицю офіцерів медичного управління ЧФ і 110-ї поліклініки ЧФ, особовий склад яких склав присягу українському народу. Морська піхота ЧФ в українському Севастополі на очах перетворюється в жандармську силу, творить розправу і беззаконня над громадянами України, і це все проходить безкарно як для них, так і для сил, що стоять за ними. Представляючи трудовий народ краю, ми вимагаємо:

1. негайно зупинити свавілля на українській землі у відношенні до офіцерів – громадян України.

2. Вивести з української землі підрозділи морської піхоти СНД, які фактично стали окупаційними і не визнають українських законів, припинити їх фінансування і матеріально-технічне забезпечення.
3. За здійснення наруги над громадянами України і державою оголосити персоною нон-грата віце-адмірала Святашова, який призначений на посаду з грубими порушеннями Ялтинських угод усупереч наказу Міністра оборони України.

Ми звертаємося до всіх політичних сил і рухів нашої країни – дати належну оцінку ситуації в Севастополі і тим силам, які загострюють ситуацію перед кожною нарадою керівників держав СНД, силам, які ігнорують закони нашої держави, сіють розбрат, порушують спокій і намагаються перенести в Крим придністровський варіант. З нами Бог! Слава Україні!

Прийнято на позачерговій сесії Снятинської районної і міської Рад народних депутатів Івано-Франківської області.

Голова райради М.В. Буграк.

17 січня 1993 р.

(Звернення позачергової сесії Снятинської районної і міської Рад народних депутатів Івано-Франківської області стало першим в Україні виявом народного занепокоєння ситуацією навколо Чорноморського флоту)

ОБРАЗИЛИСЯ... НА ДОПОМОГУ

Хто би міг подумати, що безкорислива допомога мешканців Снятинського району Івано-Франківської області до матроського столу Військово-Морських Сил України, а також багатьом ветеранам і багатодітним сім'ям Севастополя в нелегкий для нас час образить газету Чорноморського флоту «Флаг Родины» і особисто офіцера А. Казакова. На їх думку, міцніючі кожного дня шефські зв'язки між ВМС України і Прикарпаттям є не що інше, як рязанські «страданія» мешканців карпатських полонин «оттого, что наше самостоятельное государство не имеет пока собственного военно-морского флота. Поэтому оно сильнее других озбочено проблемами его создания».

Відкусивши смачного українського пирога, автор статті «Дипломатия по-снятински» («Флаг Родины» от 10.02.93 г.) угледів особисту загрозу у зверненні Снятинської районної і міської рад до нового командувача об'єднаного флоту в українським Севастополі. Міститься вона в тому, «що морская пехота ЧФ в украинском Севастополе на глазах превращается в жандармскую силу, творит расправу и незаконие над гражданами Украины, и это всё проходит безнаказанно как для них, так и для сил, что стоят за ними». Якщо йти за логікою А. Казакова, то краще других мають бути обізнані «об обстановке, складывающейся на флоте и главной базе ЧФ» не громадяни України, а саратовські дівчата, які погрожують не любити чорноморців за складання ними української присяги, керівники сибірських і уральських заводів, що розірвали економічні зв'язки з Україною через проблеми з крейсерами, ну і милі його серцю бабусі з РДК, які завжди спостерігають флотське життя з Приморського бульвару. В результаті перший в Україні голос протесту трудових колективів проти свавілля, чинимого в Севастополі над їх синами, виставляється як загроза націоналізму і провокація. Чує кішка чие сало з'їла! Тому автор статті за «повышенное внимание» до матроського столу у ВМС дає зрозуміти тим, хто справно годує у тому числі і ЧФ, що у верхоріччі Пруту мають лише доїти корів та регулярно посилати своїх синів в порохову бочку, в яку активісти РДК усердно намагаються перетворити головну базу ЧФ. І при

цьому на карпатських полонинах мають помовчувати, стулити писки. А щоб було переконливіше, розпочали пошук, хто це в «пропагандистских структурах ВМС України родом из Снятинского района?».

Для полегшення пошуку А. Казакову і редакції флотської газети представлюсь, що то я є родом з Снятинського району. Мало того, будучи у відпустці, був запрошений на ту саму розширену позачергову сесію районної ради. Там і розказав землякам як Україні допомагають будувати флот ті, хто більше всіх клянеться у вірності, у віковій дружбі слов'янських народів. Та до сих пір суворо не допускають мене з товаришами на кораблі і в частини Чорноморського флоту, і роблять вид, що незалежної України для них в Севастополі досі не існує.

При бажанні Казаков зміг би особисто переконатися, що у верхоріччя Пруту і Дністра всерйоз думають про український флот. І не лише думають, але й допомагають. Свідчення цьому – міцніючі шефські зв'язки не лише Прикарпаття, але і Львівщини, Запоріжжя, Київщини, Тернополья з ВМС. Вслід за зверненням Снятинської районної і міської рад до командувача ЧФ, що так не сподобалося Казакову і, треба думати, не сподобалося і самому командувачу, інакше як би воно в редакції газети опинилося?, з Снятина в

Севастополь прибуло п'ять важких вантажних автомобілів, які доставили морякам ВМС, ветеранам і багатодітним сім'ям міста 56 тон продовольства тридцяти п'яти найменувань. Особливо відзначу, що цей безплатний подарунок місту-герою взятий не з барського плеча, не з державних запасів. Мешканці Снятинщини самі зносили в школи, сільради, в церкви і управління колгоспів хто що міг: хто відро картоплі, хто банку варення, хто кусок сала чи кілограм муки.

Відчисляли з своїх мізерних бюджетів навіть купоно-карбованці. В селі Джурів, наприклад, зібрали 20,7 тис. купоно-карбованців, в селах Попельники і Тучапи – 57,5 тисяч, Мирослав Нижник з своєї пенсії відрахував тисячу, а В. Шулепа і Р. Синоп – по п'ятсот купоно-карбованців. Селяни сіл Драгасимів і Княже зібрали п'ять тон продуктів і 26 тисяч карбованців, колгосп «Верховина» відрахував українському флоту 14,5 тисяч, а мале підприємство «Черемош» вирішило виділити в фонд ВМС сто тисяч купоно-карбованців. Снятинський меблевий комбінат взяв зобов'язання забезпечити меблями і відремонтувати службові кабінети для штабу ВМС та поставляти по договірних цінах меблі для квартир офіцерів і мічманів ВМС України. При цьому люди заявляли, що готові зняти з себе останню сорочку, але допоможуть своїй державі збудувати флот. Чи це не народна підтримка відродження українського флоту? Тут доречно провести і історичні паралелі, які «Флаг Родины» воліє замовчувати. Так, в протиріччю рішенням В.І. Леніна і Політбюро РКП (б) в 1922 році» продати на металолом Німеччині піднятий крейсер «Нахімов, постановою уряду України і на пожертви українського народу він був відновлений. Пізніше «Червона Україна» вписала свої сторінки в героїчний

літопис Великої Вітчизняної війни. На зібрані кошти українських селян були відбудовані есмінець «Занте», отримавший назву «Незастожник». Так Україна відновлювала Чорноморський флот.

І сьогодні українські селяни простягнули руку допомоги українському флоту, вбачаючи в ньому захисника своєї гідності, гаранта стабільності і незалежності рідної держави. Коли колона з вантажем для Севастополя уже стояла готова до відправки, до неї підійшла мешканка Снятина Галина Шубська.

- Я чула, - сказала вона, - що відправляють допомогу нашим морякам. Ось принесла кілька книг з сімейної бібліотеки, візьміть, хай читають моряки.

Ясна річ, що А. Казакову ці книги не потрібні. В них він бачить загрозу місту «русской слави» і дивується, що навряд чи це могло «созреть стихийно». Щоби знав не лише він, можу заявити, що головні протести проти правового свавілля в головній базі ЧФ відносно військовослужбовців–громадян України приймалися не лише на сесії райради, а і на сходах і зборах селян в с. Попельнику, Заболотів, Любківці, Белелуя, Тучапи, Драгасимів і других, учнями технікуму і шкіл, працівниками меблевого комбінату Снятинщини. І це належить сприймати як нагадування всім, що так буде і надалі. Всі ті, хто піднімає руку на державність України, переслідує громадянську позицію українців на рідній землі, мають знати, що трудовий народ подібне більше терпіти не буде. Тому, що братство народів, вважають у верхів'ї Пруту, передбачає братство їх армій. Надалі почесні громадяни сусідніх держав будуть впорядковувати свій, а не наводити ГКЧПістський порядок в чужому домі. Ось тому і образився А. Казаков та іже з ним на шефську допомогу.

«Флот України», № 8. 27 лютого 1993 р.

3 НАГОДИ ОДНОГО ПРОТЕСТУ

Щойно стало відомо про заплановане на 28 березня 1993 року проведення I Конгресу українців Севастополя під гаслом «Севастополь. Україна. Державність» як лідер РДК А. Круглов від «великої любові» до українського народу тут же на услужливо поданій сторінці газети «Флаг Родины» висловив рішучий протест. В уяві цього борця за дружбу і братство «в едином и неделимом СНГ» Конгрес, бачите, являє собою загрозу українізації «русскоязычного населения», і він вимагає його заборонити. В подібній заяві нічого нового немає. Можна було б здивуватися, якби її не було. Абсолютно впевнений, що вже пишуться антиукраїнські плакати та підбираються з відповідними голосовими зв'язками бабусі для пікетування драмтеатру, де планується робота Конгресу.

Тренування кругловської команди та її болільників щонеділі проходять на площі Нахімова, де більш детально, ніж на газетних сторінках, демонструють бажаним найсправедливішу по-Круглову ідеологію, яка зводиться до осанни двоглавому орлу і вереску: «ненавиджу хохлов», «Украины никогда не было и не будет», «плевать», «стрелять» і таке інше, що століттями випробовувалося на спині українського народу.

Було б правильно, якби місцева влада, розглядаючи протест Круглова, взяла та й направила його разом з його Фронтом національного порятунку рятувати загублене російське Нечорнозем'я чи покинуті нафтові свердловини Тюмені, які порятунку дійсно потребують. Ось тут, а не на площі Нахімова, дійсно виявили б себе активісти РДК щодо свідомості та російського патріотизму.

А Конгрес українців треба проводити обов'язково. Немала українська громада в Севастополі не має координаційного центру, розпоршена, не знає своєї

історії. В місті до цього часу відсутні українські національні центри, школи та бібліотеки. Мало того, в українському Севастополі українця, що осмілиться заговорити рідною мовою, на відміну, наприклад, від росіянина, називають націоналістом. Такого не зустріти ні в одній державі світу.

Вірю, що українська громада нашого міста разом з російськими, вірменськими та іншими національно-демократичними організаціями на рівноправній основі закладе міцну основу дійсної, а не надуманої дружби, миру та злагоди в нашому домі, спільного вирішення назрілих проблем

«Флот України», № 7. 20 лютого 1993 р.

НЕ У ТУ КИШЕНЮ ПОКЛАЛИ ГРОШІ

Відомо, що від того, які газети читають військовослужбовці, у багатьох випадках залежить їх погляд на процеси, що відбуваються у країні. Тому в центрі уваги нашого аналізу проведеної в 1992 році підписки на газети і журнали в 111 військових частинах ЧФ було питання: які іменно газети були виписані цими частинами за рахунок бюджетних коштів України, тобто на колективну підписку? Проблема ця постала, виходячи з виконання Ялтинських Угод президентів України і Росії, де одним з пунктів визначено комплектування Чорноморського флоту призовниками з України і Росії у співвідношенні 50 на 50 відсотків.

Ще в роки застою колишні політвідділи тримали під жорстким контролем питання підписки газет на національних мовах народів колишнього СРСР. Тому і приходили навіть на Сахалін, Камчатку, Нову Землю, навіть в далекі моря і океани газети на українській, узбекській, казахській і других мовах. Їх читали моряки, згадуючи при цьому свій рідний дім і рідну мову...

А як же справи у цьому питанні на ЧФ? Відразу нагадаю, що тут служать більше 50 відсотків юнаків з України. Для організації колективної підписки на кораблі, частини і з'єднання з бюджету Міністерства оборони України було виділено 900 тисяч карбованців. На них в частинах ЧФ по перевірених документах виписано газети: «Красная звезда» (орган Міністерства оборони РФ) – 222 екземпляри), «Народна армія» (орган Міністерства оборони України) – 64 екземпляри, «Известия» (орган Верховної Ради РФ) – 55 екземплярів, «Голос України» (орган Верховної Ради України) – 59 екземплярів. Тепер приведу дані про те, які видання, маю на увазі українські і російські, виписувалися на військові частини. Тільки російські газети виписували 59 частин, тільки українські – три. А ось українські і російські видання виписали лише в 20 військових колективах. Решту 30 - взагалі утрималися від підписки на газети, обмежившись журналами пізнавального чи спеціального характеру. В двадцяти частинах підписка на українські і російські видання в середньому була 1 : 3. І це при тому, що військовослужбовців з України на Чорноморському флоті більше половини особового складу.

Підводячи підсумки, становиться ясно, що за рахунок коштів Міністерства оборони України в частинах ЧФ проводиться підписка в основному на російські громадсько-політичні видання. Особи, які проводили таку підписку, зарані відмовили матросам і старшинам, призваним з України, в можливості читати на рідній мові і отримувати інформацію про події, що відбуваються в їх Батьківщині.

Приведені дані про підписку я отримав у відділі підписки агентства «Союзпечать», перебравши там біля тисячі замовлень від підприємств, організацій міста, військових частин. По отриманій інформації виокремлюються окремі висновки про діяльність апарату по роботі з особовим складом Чорноморського

флоту. В господарстві контр-адмірала А. Пенкіна в частині відомостей про підписку частин ЧФ на українські газети і журнали мені нічим допомогти не змогли. Зараз у нас свобода: хочу – підписуюсь на російські видання, хочу – на українські, а хочу – взагалі не підписуюся. Однак мова йшла про підписку за рахунок бюджетних коштів, яка призвана уможливити і забезпечити доступ до інформації військовослужбовцям, і в першу чергу строкової служби. На перевірку виявилось, що 900 тисяч карбованців було віддано на відкуп помічникам командирів по роботі з особовим складом. А ті, кожний в міру своїх політичних вподобань, виписали газети на свій погляд. І читають матроси, призовані з України, московські газети з «Флагом Родины». І продовжуватиметься так до 30 червня.

Незабаром має розпочатися підписна кампанія на друге півріччя 1993 року. Хочеться надіятися, що приведені факти дадуть привід до роздумів про діяльність апарату по роботі з особовим складом ЧФ. А він, у свою чергу, має зробити правильні висновки. Інакше Україна, напевно, оплачувати своїми коштами антиукраїнську обробку громадян України у себе дома більше не буде. Тому рівноправна, пропорційна підписка на українські і російські газети і журнали зобов'язана стати необхідною умовою для проведення підписки на друге півріччя 1993 року

«Флот України», № 8. 27 лютого 1993 року.

ЧИ БУВАЄ ДИМ БЕЗ ВОГНЮ?

Останні пів року в гарнізонах Чорноморського флоту проводиться масова пропаганда, що Україна, мовляв, приватизувала російські рублі, які призначалися для грошового забезпечення військовослужбовців Чорноморського флоту. Це викликало там тривалі затримки у виплаті морякам грошового забезпечення. Цифри називають різні – в сотні мільйонів рублів. Аргументи про те, що справа виглядає зовсім інакшою, не сприймаються.

В народі кажуть, що диму без вогню не буває. Тому я і зацікавився: чи поступали російські рублі у військові частини Чорноморського флоту? Виявляється, поступали. Порядок і умови їх видачі були навіть визначені спеціальною директивою начальника штабу ЧФ ще 20 серпня 1992 року.

Та даремно начальник штабу ЧФ покладав надії, що видана ним директива стане законом для підлеглих. На місцях розсудили інакше. Так, у військову частину, якою командує народний депутат Криму і Севастопольської міської ради С. Маслов, для виплати грошового забезпечення військовослужбовцям було перераховано 460 тис. рублів. На той час Сергій Олексійович, ще капітан 2 рангу і начальник штабу частини, тимчасово виконував обов'язки командира. Своя рука, як відомо, владика, а якщо на ній ще депутатські браслети, то море по коліна. Чутко вловивши біржову ситуацію українського купона, капітан 2 рангу Маслов у «власній» фінансовій частині провів нехитру фінансову операцію, обмінявши власні 155 тисяч купонів на таку ж суму рублів. Решта рублів пішли на обмін його помічникам, заступникам, командирам підлеглих частин, які майже всі являються його однокурсниками. Простим «смертним» офіцерам і мічманам були виплачені купони. Вповні природньо, що виникла ситуація незадоволення, так як на рублі мали надію всі.

Повернувшись з відпустки командир частини, щоб вирівняти ситуацію, видав наказ № 544 від 5 листопада (справа оргнаказів, т. 2, стор. 181), в якому в якості подарунка до дня великого жовтня начальнику штабу С. Маслову «за зло-

употребление при распределение денег» оголосив сувору догану і поставив вимогу в тижневий термін взятую суму рублевої маси повернути в касу. Однак... командира частини незабаром звільняють в запас, а на його місце напередодні Нового року призначається покараний «законодавець». Майже одночасно з призначенням йому присвоюється військове звання «капітан 1 рангу».

Через кілька тижнів після вступу на посаду командира новоспеченого капітана 1 рангу, «за власним бажанням» звільняється з роботи фінансистка частини М. Петрушина, яка відпрацювала там більше 10 літ... Депутат Маслов грізно заявив підлеглим, що, на кінець-то, появилася директива, відповідно до якої він сам може вирішувати: кому служити, а кого слід звільнити в запас. І він її зібрався виконувати не в приклад фінансової директиви начальника штабу флоту.

В частині незадоволення відсутності рублів вже не видно. Лише матроси, підлеглі Маслова, розказують, що їх діловитий депутат-командир останнім часом зайнявся проблемою кольорових телевізорів, закупивши і зберігаючи їх три десятки у частині. А на Чорноморському флоті продовжують твердити морякам, що українські нацики за командою з Києва» прихватили» рублі вірних Росії чорноморців. Так що диму без вогню, переконуємося, таки не буває.

«Флот України», № 10. 13 березня 1993 р.

«ШЛЯХЕТНІСТЬ» АДМІРАЛА

Про труднощі в службі адмірала І. Касатонова написано чимало. Не стільки військова, скільки політична діяльність Ігоря Володимировича, а в останній час і активне підприємництво, отримавши велику огласку, безперечно, легшим його життя не зробили.

Чисельні інтерв'ю, прес-конференції цілеспрямовано створювали образ отакого скромного аскета – революціонера, який благородно відмовився від благоустроєного особистого життя ради втілення на кримських берегах великодержавної ідеї. Сам адмірал про скромність свого буття пише так: «До 1992 року я з сім'єю проживав в квартирі, яку отримував мій батько, будучи командувачем ЧФ. Убуваючи на Північний флот, квартира, в якій вже проживало п'ять чоловік, була заброньована за моєю сім'єю у відповідності до законодавства. Повернувшись у 1922 році на Чорноморський флот в якості його командувача, я отримав квартиру в 1992 році на себе і свою сім'ю шляхом обміну. В квартирі прописано і проживає п'ять осіб на повні законних підставах».

Читаючи це, не можна не захопитися скромністю і шляхетністю командувача флотом, помисли якого, як і античного Діогена, направлені виключно на співчуття до неімущих і страждальців. Якщо врахувати ще і публікації «Крымской правды», то виходить не життя у адмірала, а справжня боротьба за виживання: від полочки до полочки... Но адміральська платня - не шахтарська, та й сім'я ще привикла віддихати виключно на півдні. Тут стає зрозумілим, чому флот для нього не стільки любов, як біль...

Так, дійсно, Ігор Володимирович в московській квартирі батька на Сирцевому Вражку не живе. Тому, вступивши в командування Чорноморським флотом, першою справою зайнявся вирішенням свого квартирного питання. На повні «законних» підставах. В севастопольській квартирі батька, яка, за твердженнями самого І. Касатонова «була заброньована за його сім'єю», по карточці прописки виявилася прописаною лише його дочка Тамара. Напевно, виходячи з того факту, що «заброньована» квартира виявилася зайнятою, Ігорю Володимировичу з синами прийшлося прописатися, як виходить з документів морської інженерної

служби, при військовій частині 115-ї комендатури. Таким чином він став... в одну стрій з тисячами безквартирних офіцерів флоту, десятками років опікуючих жила.

Далі постало питання про возз'єднання «роз'єднаної» сім'ї. Командувачу приглянулася квартира в «адміральському» будинку на Великій Морській, площею в 68 квадратних метрів, де проживали сім'я П. Стенкова і Г. Денисенко. Визначивши місце сімейної «якірної» стоянки, адмірал указав 1997-му відділенню морської інженерної служби ЧФ шлях «обміну». В батьківську квартиру, яка числилася за дочкою, вселяється сім'я П. Стенкова. А Г. Денисенко, 1969 року народження, із жилфонду гарнізону виділяють окрему благоустроєну квартиру на вил. Луначарського, 23. «Возз'єднання» сім'ї успішно відбулося і ордер за номером 854 на право заняття нової чотириохкімнатної квартири був виписаний 21 грудня 1991 року. Що особливо цікавим в цій операції по обміну, так те, що обмін здійснювався на площу 68 квадратних метри, а ордер виписаний на... 82 кв. м. Скажете, таке не можливе. У Севастополі, виявляється, ще й як можливо. Но для цього треба, щоби ремонтом зайнялися бригади УНР полковника Бондаренка і підполковника Білана. Між іншим, бригада оздоблювачів із УНР полковника Бондаренка для ремонту квартири командувача була доставлена за 150 кілометрів від Севастополя з селища Мирний. Особливі клопоти з ремонтом квартири випали підполковнику Білану – йому прийшлося проявляти чудеса підприємництва в пошуках будматеріалів, особливо відповідаючого рангу господаря дубового паркету.

І, о диво! Факіри ці Бондаренко і Білан. Після проведеного ремонту житлова площа ремонтуємої ними квартири збільшилася рівно до 82 квадратних метрів. У зв'язку з чим в журналі обліку жилфонду акуратно перекреслено 68,0 кв. м. і зверху написано 82,0 кв. м. Хто не вірить, може перевірити – всі документи по квартирі командувача знаходяться особисто у начальника 1997-го відділення МІС підполковника А. Левашова. Ось так би взятися би і розвернутися ще раз Левашову, Бондаренку, Білану і, можливо, декілька бездомних командирів кораблів, якщо і не окрему квартиру, як Г. Денисенко, то хоча би свій куток отримали. Но на цей випадок, їм щось перешкоджає проявити колишню запозятливість.

Врешті, треба зазначити, що труд підполковника Білана гідно винагороджений. Сьогодні він – головний інженер будівельного управління ЧФ. По правді – заохотили за діло. Бо проведена робота ремонтом тільки називалася. Легше, напевно, було збудувати нову квартиру: міняли-то в ній все, що можна було замінити. Задіяли, розказують, навіть гальванічний цех судноремонтного заводу.

У флотській прокуратурі, де ще не до кінця в цьому питанні не розібралися, ціну ремонту називають різну: від 200 до 600 тисяч в цінах минулого року. І це в той час, коли мешканці семи будинків по вулиці Одінцева який рік вимагають у того же флоту 20 тисяч рублів на підвід до їх будинків центрального опалення і газу, лінія якого проходить поряд. Коштів таких для ветеранів війни, праці і флоту не знайшлося – були більш важливі об'єкти для гарнізону. А Касатонов свою квартиру уже викупив за 19 660 рублів згідно плану, затвердженому на 1992 рік ... його заступником «с согласия всех совершеннолетних членов семьи». Особовий рахунок відкритий на його дружину. По прибуттю для подальшої служби в Москву Касатонов з синами може сміливо, з врахуванням набутого досвіду, знову стати на облік безквартирним, лише тепер до кремлівської комендатури.

Інвентаризація перед викупом квартири дружиною командувача обійшлася теж в кругленьку суму. Але її, як і вартість ремонту, в МІС вам не назвуть – це тайна, за розголошення якої, за словами А. Левашова, для винуватців грядуть «особливі неприємності».

Немає у Касатонова і дачі – вірно написала «Крымская правда». Державна дача командувача і приєднана до неї колишня дача головнокомандувача ВМФ СРСР – не в рахунок. Неможна вважати власністю Касатонова і «дачку» батьків дружини на Фіоленті. Не являються поки що дачею виведені два поверхи особняка в «Царському селі» на тому ж мисі Фіолент, позаяк не виведений ще третій – занадто мало часу Ігор Володимирович перебував на посаді командувача флоту, а проблем йому приходилося вирішувати, як бачимо, дуже багато.

Позаяк як все це робилося «на вполне законных основаниях» - сам собі наказав – то не лише флотська, а й українська прокуратура не зуміли знайти порушень. Це дало підставу «ведучій журналістці міста-героя» Є. Юрздіцкой разом з Координаційною радою офіцерських зборів ЧФ виступити в «Славе Севастополя» на захист шляхетного адмірала, на якого, бачите, деструктивно-націоналістичні сили збирають компромат. А збирати-то, виявляється нічого. Про обмін і ремонт квартири Касатонова пів міста обурюється. Правда, говорять по кутках і шепотом.

Так, що не зважаючи на зусилля Є. Юрздіцкой, прес-центру ЧФ і газети «Флаг Родины», не виходить з адмірала Касатонова прообраз благородного Дюгена, котрий, як відомо, жив на майдані міста у бочці.

«Народна армія», № 48. 16.03.1993 р.

ЩО СТОІТЬ ЗА ПАРАДОМ АНДРІЇВСЬКИХ ПРАПОРІВ або ХТО КОМАНДУЄ ФЛОТОМ: адмірал Е. Балтін чи Координаційні збори офіцерів ЧФ?

Недавня зустріч президентів України і Росії в Москві обстановку на Чорноморському флоті не оздоровила. Та й не могла її оздоровити, позаяк любі компромісні рішення сепаратистів і шовіністів в Криму не задовольняють. Засобом боротьби за перехід до «історической Родины» вибрали Андріївський прапор, парад якого усердно намагаються організувати на Чорноморському флоті.

Наглядним підтвердженням цього висновку стали «делегатські» загальнофлотські офіцерські збори ЧФ, проведені на днях. Первісна їх повістка мала метою провести офіцерами «анализ состояния дел в воинских коллективах» і «выработать предложения командованию флотом по поддержанию боевой готовности, дисциплины, исполнительности на кораблях и в частях». Треба відзначити, що повістка архаїчна і її обговорення було б корисним для флоту.

Проте доповідача і ініціатора зборів голову Координаційної ради офіцерських зборів ЧФ капітана 1 рангу В. Володіна справи у військових колективах не хвилювали. Тому він відразу відкрив політичну дискусію по обговоренню підписаної президентами України і Росії Угоди, яка відкриває шлях до формування ВМС України і ВМФ Росії на базі Чорноморського флоту. Визначивши позицію України вкрай не вірною, В. Володін вирішив її підправити. Долю флоту, на його думку, має вирішувати республіка Крим, а не Україна. Розподіл флоту означатиме його загибель, чого Координаційна рада твердо вирішила не допустити.

Все це говорилося попри факт того, що на Чорноморському флоті проходять службу і складають 80 відсотків його особового складу громадяни України, які кровно зацікавлені у зміцненні своєї держави. Но В. Володіла такий стан не влаштовує, і він аж з шкіри лізучи, намагається довести, що лише російський ЧФ в українських портах очікує процвітання. Щоб ця теза виглядало переконливою,

потужна пропагандистська машина щоденно твердить, що Україна не спроможна утримувати Чорноморський флот, а все йому необхідне поставляється з Росії.

Проте факти - річ вперта. У фінансовій службі ВМС мені показали документи, з яких виявляється, що із 14 мільярдів рублів, використаних Чорноморським флотом в 1993 році, 13 виділено з бюджету України. У відношенні того, хто кого годує, перекожливо свідчать маршрути відряджень представників продовольчої служби ЧФ.

Однак, повернемося до «собранія». Коли вже президенти не можуть вирішити судьбу флоту так, як того хочеться В. Володіну, то, підсумував він у доповіді, Чорноморський флот доцільно передати Росії. Саму доцільність волів не розкривати. По протореному фарватеру пройшло і обговорення доповіді. Суть всіх виступів звелася до наступного: запропонувати Верховним Радам України і Росії не ратифікувати Угоду, флот зберегти єдиним для України і Росії і підпорядкувати його міністерству оборони Російської Федерації. Щоб поставити парламенти двох держав перед dokonаним фактом, запропоновано 1 липня підняти на бойових кораблях, в з'єднаннях і установах флота Андріївські прапори. Та і цього виявилось замало впадшим в політичний раж офіцерам. Так, начальник технічного управління ЧФ контр-адмірал Аладкін запропонував ВМС України викинути в Одесу. Капітан 2 рангу Сілін наполягав не тільки на підйомі Андріївських прапорів 1 липня, но і відкрити з 1 серпня на ЧФ штати російського ВМФ.

Багато страху нагнав на присутніх виступ народного депутата Криму А. Меньяйлова. За його інформацією, міністр оборони України уже зібрався ділити флот з 1 вересня, про що повідомив у війська таємною телеграмою. Та впевненості в діях ініціаторам «собранія» придала підтримка віце-президента РФ А. Рущого і народного депутата російського парламенту Є. Пудовкіна, які прислали на флот свої телеграми, витримані в дусі революційних прокламацій і українофобства. Вони-то в Москві добре знали, про що іде мова в конференц-залі штабу ЧФ. Врешті, підтримка є підтримкою, а життя – життям. З 129 присутніх на зборах офіцерів за підняття Андріївських прапорів на флоті проголосувало 67. І хоч Координаційна рада з великим скрипом свою затію через збори протягнути, стало ясно, що виконання її на місцях під загрозою зриву. Тут доречно задати питання: як організовувалося ці збори і чи правомочні воно приймати рішення від імені флоту, як це гучно представили проРДКівські засоби масової інформації?

Виявляється ініціатива підняти на флоті Андріївські прапори виходить аж ніяк не з флотських низів. Не звіти поступили і пропозиції організувати «общефлотское собрание». Цим зацікавлені виключно члени Координаційної ради, призначені такими же адміралом І. Касатоновим, а також окремі офіцери флоту і командири крупних з'єднань. Наочний приклад, що це є саме так, - підготовка до зборів на флагманському кораблі ЧФ – протичовновому крейсері «Москва». Делегатів на них тут взагалі ніхто не обирав, думкою корабельних офіцерів не цікавився, а мічманів, старшин і матросів взагалі до уваги не брали. На ПРК «Москва» делегати на «общефлотское собрание» просто були призначені. А як інакше можна було поступити? В. Володіну ризиковано було вимагати дотримуватися демократичних інститутів – затія могла провалитися так і не народившись. Між іншим, на ПРК «Москва» двічі вже не виконували прямих вказівок Координаційної ради підняти Андріївський прапор. Не здійнявся він на гафелі навіть і тоді, коли його, освяченого у Володимирському соборі, урочисто доставили на корабель.

Подібні «вибори» відбулися і у багатьох других з'єднаннях Чорноморського флоту. Тому 29 червня 1993 року в штабі флоту відбулися не офіцерські

збори, а звичайна нарада однодумців антиукраїнського толку. Висловлювати інтереси флоту, як це представлено «Флагом Родины», вона не має права. Це груба фальсифікація громадськості і обман особового складу флоту.

За подіями, що розвиваються на флоті в останні дні, стає ясною і цілє проведення цього «зібрання». За задумом його організаторів, воно мало замкнути ланцюг широкої підготовчої роботи напередодні масового підйому на флоті Андріївських прапорів і самовільного перепідпорядкування всього флоту Росії. Треба було створити видимість, що моряки-чорноморці навіть у сні бачать себе під омоформ Петровського знамена. Якщо би це вдалося досягнути, то російська делегація на переговорах могла би заявити українській стороні, що предмету подальших переговорів немає, так як флот з базами дислокації добровільно перейшов під юрисдикцію Росії.

Ще напередодні зборів на кораблі і в частини флоту виїжджали забамбурені політикою офіцери, підбурювали негайно виготовляти Андріївські прапори, гойси, вимпели. З тими, хто не погоджувався, велася «виховна» робота, особливо у бригаді морської піхоти, де командиром полковник Ясінській. Сам командувач Чорноморським флотом Едуард Балтін зберігав утаємничене мовчання, роблячи вид, що нічого не відбувається. Однак з виступів на «зібранні» впливало, що Координаційна рада була добре проінформована про події в кабінеті командувача. Така позиція Е. Балтіна дала Координаційній раді ПРАВО ВИРІШУВАТИ, яке інакше, як спробою вмішатися в командування флотом назвати не можна. Фактично громадська офіцерська організація взяла на себе функції Центрфлоту, існуючого в 1917-1918 роках, не без допомоги якого значна частина ЧФ була зруйнована дощенту.

Наступного дня, 30 червня, адмірал Е. Балтін, спохватившись, дав вказівку на кораблі і у частини Андріївські прапори не піднімати і нагадав, хто командує флотом. Першого липня на стройовому плацу бригади морської піхоти ЧФ прапори ВМФ Росії все-таки появилися. Підняли Андріївський прапор і на флагшток плавбази «Магомет Гаджиев». Як видно, не всі командири вважають адмірала Е. Балтіна своїм командувачем. Вважаю, що це перша ознака нав'язуемого двовладдя на ЧФ.

Так що ж стоїть за парадом «Андріївських прапорів, які насильно хочуть впровадити на Чорноморському флоті навіть в протиріч позиції президента Росії? Впевнений, що це є черговою спробою сепаратистських, проімперських, шовіністичних сил Криму і Росії вбити клин між двома сусідніми народами, не дозволити Україні мати власний флот. Через силове привласнення флоту з усією його береговою інфраструктурою намагаються взяти під свій контроль Крим і українське Причорномор'я і, таким чином, обмежити державність України. Намагаються довести, що нема України і українського народу, а є Малоросія з малоросами. Для цього і потрібний «парад» Андріївських прапорів, під овидом яких державність України вже колись була похоронена.

«Народна армія», № 131. 14 липня 1993 року.

ЗАШТОРМИЛО В ЧИСТІМ МОРІ

Моряки знають, що в морі навіть при тихій погоді може розігратися шторм. Приблизно так, лише шторм політичний, розвернувся навколо Ялтинської угоди по проблемі Чорноморського флоту. Показовим в цьому плані став Севастополь. Сьогодні тут не спокійно. Мітингові пристрасті окремих політичних сил навколо

статусу головної бази флоту і вимоги повернутися в «лоно матері-Росії» до іншого привести не могли. На це й робився, вважаю, весь розрахунок.

До прикладу, на заяву Міністерства оборони України про грубе порушення Ялтинської угоди по Чорноморському флоту з міністерства оборони Російської Федерації тут же пролунала грізна заява-відповідь. В ній без належного аналізу причин ситуації, яка склалася на Чорноморському флоті українська сторона звинувачується у спробі позбавитися Ялтинської угоди, в проведенні курсу «на затягування переговорів державних делегацій Росії і України по реалізації уже досягнутих домовленостей...» і спрямуванні його на «на розкладання і розвал бойової готовності флоту, спробу насильницької зміни його структури і українізацію». Мало того, міноборони України, вважає російська сторона, систематично порушує Ялтинські буквально з дня їх підписання.

Для якнайбільшої переконливості із-за відсутності достовірних фактів автори заяви-відповіді в список цих порушень включили і відомий перехід СКР-112 в Одесу. Вони цілком «забули», що саме цей несанкціонований перехід явився апогеєм літнього політичного протиборства, який і викликав Ялтинську зустріч президентів України і Росії. Подібні звинувачення в адрес України і її ВМС услід виголосив Главком ВМФ РФ адмірал Ф. Громов, його перший заступник адмірал І. Касатонов, Координаційна рада офіцерських зборів ЧФ. Причому ніхто з них не вказував конкретні статті Ялтинської угоди про принципи формування ВМС України і ВМФ Російської Федерації на базі Чорноморського флоту, які так вперто порушує українська сторона. Слухаючи з екрана телевізора чи читаючи в пресі ці звинувачення, люба людина здорового глузду вправі задатися питанням: невже позиція Міноборони України настільки недружелюбна і егоїстична? Судячи з цього, для виявлення істини необхідно ще раз нагадати статті Угоди, тим більше, що пройшло уже більше дев'яти місяців з часу її підписання і вже можливо підвести деякі підсумки її виконання.

І так, стаття 1 визначає, що Чорноморський флот підлягає розподілу з метою створення на його базі Військово-Морських Сил України і Військово-Морського Флоту Російської Федерації, а ст. 3 виводить ЧФ з складу Об'єднаних Сил СНД, підпорядковуючи його безпосередньо президентам України і Росії. Здається, все ясно. Та, певно, не всім, бо позиція «прагнучої до співпраці» державної делегації і Міноборони Росії у відношенні цих статей у повній мірі відповідає відомому виразу адмірала І. Касатонова, яку він вимовив відразу після підписання Угоди в Ялті, що, мовляв, флот почнемо ділити першого січня 1996 року після обіду. Далі, разом з бойовими кораблями, страждаючи «безтямно дружити» бажать поділити і берегову інфраструктуру флоту, тобто причорноморську частину території України від Ізмаїла до Керчі. Зовсім недавно міністр оборони Росії генерал армії Павел Граčov прямо заявив, що не бачить іншої головної бази для ВМФ Росії на Чорному морі, крім Севастополя. А це, - з якої сторони не заходить – територіальні претензії до України, порушення її законодавства, які не передбачають розміщення на її території військових формувань інших, навіть саме близьких і дружніх держав. До речі, як і закони Росії на території Росії.

Враховуючи інтереси України і Росії обидва президенти визначили на період формування ВМС України і ВМФ РФ встановити перехідний період до 1995 року включно і консенсусом назначити об'єднане командування ЧФ.

Своєрідно російською стороною сприймається і стаття 5, яка визначає норми комплектування ЧФ. На думку штабу ЧФ, а вона вперто перетворюється в практику, з боку Росії іде повне комплектування флоту офіцерами і мічманами та на 50 відсотків – матросами і старшинами. Україні «дозволено» направляти на флот лише половину від потреб строкової служби. Щоби витримати ці установки,

не зупиняються і перед застосуванням сили: жодний випускник-офіцер військових училищ з українською присягою на ЧФ не був допущений, в учбові заклади мічманів і прапорщиків, осіб, які склали військову присягу народу України, не допускають.

Як же виконується ст. 6, яка визначає, що на перехідний період військовослужбовці приводяться до присяги державі, громадянами якої являються? Про це краще слів свідчить зовсім недавній приклад ВПК «Способный», моряків якого «передислокували» на корабель управління ВМС України «Славутич» якраз після складання ними української присяги. При цьому роблять вид, що одночасно з статтею 6 на ЧФ виконується стаття 9, яка визначає, що «сторони, що домовляються, забезпечують громадянські, політичні, економічні і соціальні права військовослужбовців Чорноморського флоту, які по власній волі увійдуть до складу ВМС України і ВМФ Російської Федерації... у відповідності до законодавства країни, на території якої вони проживають». Наочний приклад в товкмаченні статті 9 був продемонстрований офіцерам севастопольської гарнізонної комендатури, Кримської військово-морської бази, 110-ї поліклініки і багатьом іншим військовослужбовцям ЧФ, які виявили «власну волю». Слід вважати, що нагородження російськими орденами «За личное мужество» адміралів А. Цубіна і В. Свірідова відзначені і їх заслуги по організації гонінь своїх підлеглих за складання ними присяги народу України. На ЧФ реальність така, що «власна воля» військовослужбовців увійти до складу ВМС України має відповідати бажанню... міністерства оборони Росії.

Видання наказів і директив міністра оборони України, доведення їх до особового складу флоту, за заявами міноборони Росії, являються прямим втручанням в життя і діяльність Чорноморського флоту. Тоді як розуміти стан, коли вся діяльність ЧФ, який базується на території України, регламентується законами Росії, наказами і директивами міноборони РФ? Цим самим флот фактично виведений з під юрисдикції українського законодавства, з під управління Президента України, якому мав би бути підпорядкований, а військовослужбовців—громадян України — позбавляють можливостей ним користуватися.

У відповідності до вимог ст. 7 Угоди до третього вересня 1992 року мала бути затверджена символіка флоту на перехідний період. Питання не другорядне. Однак не зважаючи на те, що пропозиції України давно знаходяться на робочому столі російської делегації, символіки досі не має. Замість неї на багатьох кораблях ЧФ підняті Андріївські прапори, що за існуючими міжнародними законами визначає їх належність до Росії. Таким чином, міноборони Росії фактично односторонньо розпочало розподіл бойових кораблів і суден і, вимагаючи повернення до складу ЧФ СКР-112, який вийшов з складу ЧФ ще до Ялти, попросту лицемірить.

Протягом перехідного періоду, визначає ст. 8, сторони домовляються спільно використовувати існуючу систему базування і матеріально-технічного забезпечення. Спільне використання, доповнює ст. 10, здійснюється з належною повагою законодавства сторін і без втручання у внутрішні справи один одного. Про заборону втручання у «внутрішні справи» Чорноморського флоту в Угоді і слова немає, і це об'єктивно, так як ЧФ не являється державним утворенням. Таким його намагаються зробити, повністю відгородити від впливу України і підпорядкувавши міноборони Росії. Тому припинення ВМС України спроби перебазувати катери з Очакова в Крим, що здійснювалося без відома відповідних інстанцій України, не являється порушенням, а виконанням вимог ст. 10 Угоди і нагадуванням флотським можновладцям про необхідність належної поваги до законів країни, на території якої флот і базується.

На спільному використанні системи базування і матеріально-технічного забезпечення необхідно зупинитися окремо. Положення таке, що російською стороною спільне сприймається як своє власне. Українська же наївно вважає, що її заявки будуть виконуватися в душі співпраці, як це визначає ст. 12 Ялтинської Угоди. Саме тому, впевнений, екіпаж першого українського корабля «Славутич» складав присягу в старій армійській формі одягу, у ній же і був відправлений на корабель. Історія, безсумнівно, ще дасть оцінку цьому факту. Не отримав «Славутич» і документів по зв'язку на період переходу з миколаївського суднобудівного заводу в Севастополь Три доби тривали переговори ВМС України з ЧФ про дозвіл його входу в Севастопольську бухту. Це треба було бачити, як перешвартовувалися кораблі ЧФ, як ставили їх лагом до пристані морського вокзалу з однією метою: показати, що місця в Севастопольській бухті для швартування «Славутича» немає.

Подібний сценарій відбувся і з СКР «Гетьман Сагайдачний». Спершу за вказівкою командувача ЧФ йому не видали належне майно. Причина? Не визначені права об'єднаного командування флотом і механізм розподілу флоту... Ще складніше вирішувалося питання про боєзапас для забезпечення заводських випробувань корабля. Виконання заявок штабу ВМС України ціленаправлено затягувалося відповідними службами ЧФ. Саме тому частину матеріально-технічних засобів, у тому числі і боєприпаси, терміново завозилися автотранспортом з Одеси і других міст України. Аналогічно вирішувалося питання і стоянки корабля у Севастополі. Йому була надана не обладнана для подібного рангу кораблів і відкрита для вітрів Курина пристань, де, до речі, змушений був відшвартуватися раніше і «Славутич». Це було зроблено, як високомірно заявили у штабі ЧФ, для зручності управління і їх контролю, а насправді – для вимушеного розходування ними свого моторесурсу. За такі ось «зручності» за використання бази ЧФ і засобів забезпечення випробувань СКР «Гетьман Сагайдачний» з ВМС України вимагають 2,5 мільярдів карбованців. Це в три рази більше вартості будівництва корабля! Вповні природно, що ця ціна викликала сумніви в її законності. Тим більше, що Україна, між іншим, чесно представляє можливість випробувань в Севастополі кораблів з других флотів Росії в обмін на забезпечення випробувань кораблів, що будуються, своїх ВМС. Однак бачимо, що це в розрахунки не береться.

Приведені приклади наочно свідчать, як наші «доброзичливіці» штучно затягують реалізацію досягнутих в Ялті двосторонніх Угод. Однак ці факти міністерство оборони Росії, прес-центр і координаційна рада офіцерських зборів ЧФ воліють замовчувати, роблячи добру міну, що всі їх зусилля направлені на зміцнення братської дружби і взаєморозуміння з Україною і її ВМС, а дії носять правовий характер.

Міноборони Росії виражає рішучий протест з приводу спроб української сторони добитися узгодження з нею перебазування бойових кораблів флоту. Ще б пак не обурюватися! Ну не можуть же з Москви чи Севастополя повідомляти в Київ про те, як під час відомих походів на Кавказ торгують дефіцитним в Україні паливом, як на ВДК «Крымский комсомолец» вимагали з біженців по 800 рублів за їх доставку в Новоросійськ, або про «чайні» махінації. Не повідомлять про те, як матері капітана 2 рангу В. Цваріані, «що продався Україні», яка намагалася виїхати з Поті, наставляли в груди автомат, як комбриги записують себе мічманами в склад екіпажів підлеглих кораблів, що виходять за кордон, як чорноморські миротворці розграбували учбовий центр в Поті і закидували тамтешні флотські склади гранатами, чи, як командири кораблів за один похід на Кавказ ставали власниками автомобілей, як багато хто наживався на сльозах і горі людей, допомогти яким вроді би і направлявся. Ось такі їх «миротворчі» акції на Кавказі.

Та про це – ні слова обурення, все це є «внутрішньою» справою і життям Чорноморського флоту, втручатися в які забороняється.

Впевнений: приведених фактів достатньо і бажаючий побачити – побачити, хто веде нечесну гру і вибудовує bastiони навколо досягнутих домовленостей в Ялті. І розбереться, хто на словах, а хто насправді прагне до співпраці на базі домовленостей для нормалізації обстановки на Чорноморському флоті і навколо нього. І виясниться чиї і ради чого виконуються накази адмірала І. Касанова.

«Флот України», № 20. 22 травня 1993 р.

ЯК НАРОДЖУЮТЬСЯ ПРОВОКАЦІЇ, або що лежить в основі «добровільного волевиявлення»

Недавно прес-центр ЧФ з погано прихованою радістю повідомив, що 171-й дивізіон допоміжного флоту тилу Кримської військово-морської бази у відповідь на односторонню дію ВМС України підняв Андріївські прапори.

Судячи з повідомлення, особливу радість у громадян СНД і світу мала викликати та обставина, що Андріївський прапор був піднятий і на рейдовому катері РВК-450, екіпаж якого складається з українців на чолі з старшиною 2 статті Родіоном Волосовичем, призваному з Києва. Жаль, що у прес-центрі ЧФ була відсутня інформація про наявність в складі екіпажу РВК-450 водолаза-матроса Василя Твардовського, уродженця Львівщини. Тоді, напевно, картина «масштабності» події була би більш вражаючою.

Не знаю, що мав на гадці прес-центр ЧФ, но я особисто акцент на національному складі цього маленького катера сприймаю як неуклюжу спробу довести, що не лише на ЧФ, а уже по всій Україні шириться рух, для якого ідея будівництва національних Військово-Морських Сил є чужою. З іншого боку, молоді, наївні і довірливі люди використовуються в нечистоплотній політичній возні, яка, як правило, зворушується, як це було перед Дагомисом і Ялтою, напередодні чергової зустрічі Президентів України і Росії по проблемі Чорноморського флоту.

Щоби на місці вивчити ситуацію, побував в цьому дивізіоні і поговорив з особовим складом допоміжних суден. Так, дійсно на зоглі РВК-450 піднятий саморобний Андріївський прапор. Служить в українському екіпажі і Родіон Волосович. Оце, врешті, і вся правда з повідомлення прес-центру ЧФ. Решта перевернута з ніг на голову. Хоч Волосович і киянин, але не старшина 2 статті і не командир катера, а старший моторист і старший матрос. Командира катера мічмана П. Лотоцького, який знаходиться у відпустці, заміщує старшина 1 статті Сергій Прокопченко. Невеликий екіпаж катера обурений повідомленням прес-центру ЧФ. Мор'якам стидно перед службовцями дивізіону, особливо Р. Волосовичу, оскільки зборів екіпажу з приводу підйому Андріївського прапора на судні не було.

- Нас вишикували на баці, - розказує старший матрос Волосович. – З штабу дивізіону прийшов Г. Чувалов і оголосив, що командуванням прийняте рішення підняти Андріївські прапори на судах дивізіону, у тому числі і на нашому катері.
- Пояснили що цей прапор, - уточнює матрос В. Твардовський, - спільний для України і Росії, і якщо його підніmemo, то нам значно піднімуть грошове забезпечення, врахують коефіцієнт рубля до карбованця, як і офіцерам. Ми погодилися, бо нашої получки не хватає навіть на цигарки. А тут ще у відпустку обіцяють відпустити...

Чи знають моряки, що Андріївський прапор – це прапор ВМФ Росії? Чи задумуються про наслідки? Розмовляю з командиром катера мічманом П. Лотоцьким:

- В дивізіоні добре знають, що я проводжу відпустку в гарнізоні. Могли би хоч порадитися зі мною. Однак, в штабі дивізіону ніхто не вважав це за необхідне. Мовби я і не командир катера. Коли узнав, що на ньому підняли Андріївський прапор поставив вимогу відновити прапор допоміжного флоту ВМФ. Але в штабі моє розпорядження відмінили.

Лотоцькому дали зрозуміти, що йому осталося до пенсії два роки, можна і не дослужити...

А яке відношення до минулої події у робітників і службовців дивізіону? Матрос рейдового катера РК-510 Ізмаїл Сайфулін, наприклад, вважає затію з підняттям прапорів ВМФ Росії провокацією і категорично з цим не погоджується. Причина, пояснює, не в політиці, хоч людей часто агітують члени РДК. Справа вся у зарплаті. Матрос 2 класу отримує 7600 карбованців, тоді як двірник в селищі – 17 тисяч. Зарплата Сайфуліна разом з премією ледьве «витягує» на три кілограми м'яса. І так майже у всіх. Чим дітей годувати? А їх ще й одіти треба. Тому й повірили на суднах уговорам, що разом з підняттям прапорів цивільним спеціалістам збільшать зарплату, як і офіцерам, які не хочуть служити Україні.

У розмові з службовцями дивізіону вималювався механізм політичної провокації. Судьби людей в розрахунок не приймалися. І не ПЖК-38 з Очакова цьому винний, як заявляють з ЧФ. Впевнений, не будь його, знайшли б іншу причину.

Закрившись в кабінеті, три дні складали план «дій» твою командира бази капітан 1 рангу Є. Орлов і командир дивізіону допоміжних суден В. Бершадський. Той самий Орлов, котрий особисто зривав Державний прапор України з щогли МТ «Сигнальщик» в Стрілецькій бухті Севастополя, за що і отримав підвищення по службі. Той самий Бершадський, який службовців, не згідних з його політичними вподобаннями, саджав... у ланцюговий ящик судна.

План був продуманий ретельно. Зібрали капітанів судна, (в дивізіоні стверджують, що лише росіян за національністю) провели нараду. Перед обіцянками отримати грошове забезпечення за російськими тарифами багато не устояло – життя стало нищим і для капітана, і для буфетниці. Однак не всі в дивізіоні спокусилися російським рублем. Відмовилися піднімати Андріївські прапори морський буксир МБ-23, танкер ВТН-99, буксири РБ-256 і РБ-308.

В день, коли я відвідав судна дивізіону, туди поступив письмовий наказ командира з вимогою всім суднам підняти російські прапори Що буде з непослушними – ланцюговий ящик чи звільнення з роботи – покаже ближчий час.

Ось таким був механізм «добровольного волезъявлення», або, говорячи інакше, звичайної політичної провокації кучки політиканів у російській військово-морській формі на території України.

«Флот України», № 21. 29 травня 1993 р.

«Народна армія», № 105. 8 червня 1993 р.

P.S. Після публікації цієї статті «спільна» військова прокуратура ВМС України і ЧФ відкрила проти автора карну справу

МЕМУАРИ НА ЗАМОВЛЕННЯ

Газета Чорноморського флоту «Флаг Родины» (№ 93 за 10.07.93 р.) почала друкувати видержки з мемуарів Героя Радянського Союзу, екс-Головнокомандувача ВМФ РФ, чи тож-бо ВМФ СНД, адмірала флоту В. Чернав'їна, над якими

він зараз працює. Відразу кинулося в очі, що Володимир Миколайович, який сьогодні мав би бути далеким від політики, не лише грішить необ'єктивним висвітленням, а відверто перекручує факти, що мали місце в останні роки його керівництва флотом. Для чого це відставному герою і колишньому члену ЦК КПРС?

- Я не вірю людям, - пише Чернавін, - які швидко і легко міняють на протилежні свої погляди, свої принципи і свої переконання.

Добре є! Але чи стосується написане його самого, чи вірить він сам собі в такому разі? Подібне питання постає відразу, бо пригадується 1990 рік, коли член ЦК КПРС, Главком ВМФ адмірал флоту В. Чернавін приїзжав в Донузлавський гарнізон ЧФ, де я проходив службу. Він тоді доволі широко і переконливо розказував нам про підсумки роботи XXVIII з'їзду КПРС, ставив завдання, закликаючи віддавати свої сили і знання справі партії. І в нікого з нас тоді не могла народитися і думка, що вже у березні 1992 року виступаючи у тій же аудиторії, з тієї ж трибуни, у тому ж Будинку офіцерів і перед тією самою аудиторією Главком ВМФ В. Чернавін каменя на камені не оставить від КПРС і ЦК, членом якого він вже себе не вважав. Там він виступав вже як Главком ВМФ СНД, український флот – не серйозною затією, а українську присягу назвав гальюнною, тобто туалетною, і страх як картав та принижував 17-у бригаду кораблів овр, яка ще у січні склала присягу не СНД, а Україні. Ось і виникло питання: а коли був відвертим і щирим адмірал В. Чернавін?

Людину з зіркою Героя слід поважати, але і герої мають нести відповідальність за достовірність фактів, які оголошують. Особливо таких:

- Нас упрекают господа з України в том, - нарікає адмірал флоту, - что мы прелятствовали –де приёму украинской присяге, что мы прелследуем тех «честных» офицеров, которые приняли украинскую присягу. Это ложь... Я совершенно ответственно заявляю, что на Черноморском флоте не было ни одного случая прелследования мичмана, матроса или офицера, которые открыто приняли украинскую присягу...

Ай- я-яй, і не стыдно так обманувати суспільство, господін адмірал флоту? Виходить, що у російських адміралів-флотоводців якась не така «совершенно ответственность» як у простих людей, має властивості все бачити верх ногами. Якби ці слова винирили не з-під пера Головнокомандувача Військово-Морського флоту РФ-СНД, а якогось командира батальйону чи сторожовика, де й українця не знайти, то ще можна було б повірити. А то ж пише людина, яка сама бачила і володіла всією інформацією на всіх флотах. І яка особисто більше всіх переслідувала українців і заганяла їх в СНД. А як бути, пане адмірале, з арештом комбрига 17-ї бригади овр кап. 2 рангу Юрія Шалита, бригада якого за вашими словами (сам чув на власні вуха) склала не українську, а «гальюнну» присягу. З СКР-112, по якому відкривали артилерійський вогонь у водах України? А як бути з нічним штурмом штабу Кримської вмі і згодом вивішеним на КПП очищеного від українців штабу списку кого заборонено туди пропускати, у тому числі і мене? А як бути з вашою телеграмою командувачу ЧФ з дозволом застосувати зброю на ураження проти «бандитів» з гарнізонної комендатури, які урочисто присягнули Україні?, а з «деукраїнізованими» тральщиками 68-ї бригади, з вигнаними з бригади підводних човнів капітан-лейтенантом Валерієм Петренком, капітаном 1 рангу Євгеном Лупаковим, з звільненими в запас кап. 2 рангу Миколою Тіхоновим, капітаном 3 рангу В. Кравченком, капітан-лейтенантом Ю. Шамрай. І цей список можна продовжувати ще довго. Із-за гонінь і переслідувань вимушені були покинути кораблі, підводні човни і військові частини десятки офіцерів, мічманів і матросів, і всі вони водночас оголошувалися затятими негідниками, хоча до цього

нагороджувалися і заохочувалися за достойну службу. Зараз всі вони служать у Військово-Морських Силах України і не жалкують про свій вибір.

Звичайно, адмірал флоту В. Чернавін не стане переписувати свої «мемуари», навіть якщо і десять появяться статей з спростуваннями тиражуємої ним неправди. Школа ЦК пройшла для нього недаремно. Бо його «мемуари» це виконання соціального замовлення політичного бомонду російської столиці, направленою обілити різко винирнувший з-під впавших комуністичних «інтернаціональних» лаштунків біологічний російський великодержавний шовінізм. А заодно показати такий собі «мирний процес» розмежування флоту на Чорному морі, в якому місця ВМС України зовсім немає, де всі горять непереборним бажанням створити флот СНД, який має охороняти окупацію українців тепер вже навіки. Однак хід історії не спинити. Свої Військово-Морські Сили Україна відродить силами своїх синів, які б у сусідніх столицях мемуари на замовлення проти них не писали колишні члени ЦК у флотських мундирах.

«Флот України», № 33. 17 липня 1993 р.

КУРСОМ ВОЛІ НАРОДУ

Тернопіль урочисто, шанобливо, як тільки вміють у Галичині, святкував свою чергову річницю. Між численними гостями, запрошеними на свято, виділялася делегація Військово-Морських Сил України. Особливо тернополянам примітилась форма з емблемами української морської піхоти, яку представляв статний матрос Володимир Дзюба, до речі, тернополянин. На вулицях святково прибраного міста дехто з зацікаленістю розпитував, яким це курсом занесло моряків до Тернополя, від якого до Чорного моря дорога таки чималенька.

Та треба сказати, що всупереч морській практиці, курс в Тернопіль прокладений був не в штабі українського флоту. Вперше це було зроблено якраз в сухопутному Тернополі. І прокладався він в найважчу хвилину відродження українського флоту, коли шовіністична хвиля в Севастополі «грала свій дев'ятий вал». Тоді, майже рік тому, в Севастополь вперше прибула представницька делегація з Тернополя з гуманітарною допомогою та духовною підтримкою. Почин відразу ж був підхоплений прикарпатцями. І в Севастополі почало прояснятися. Багатьом стало зрозумілим, що будівництво ВМС України являє собою всенародну справу, і що народ не допустить розправи над своїми синами. З того часу у головній базі ЧФ, хоч і частенько «штормило», та розбудова українського флоту набула незворотного характеру. В севастопольській бухті біля рідних пристаней стали на швартови перші кораблі з тризубом на кормі та Військово-морським прапором на флагштоці.

Відповідно до угоди, укладеної 8 січня ц. р. в Тернополі представником Президента України в області Р. Гром'яком та командувачем ВМС України віце-адміралом Б. Кожиним, була налагоджена постійна шефська допомога установ області національному флоту. Так, ТО «Текстерн» забезпечує виготовлення емблем для однострою берегових військ ВМС, практикуються поїздки дітей військово-службовців ВМС по «великому чумацькому шляху» Севастополь – Запоріжжя – Тернопіль під час зимових і літніх канікул. То ж делегація ВМС на урочистості в Тернопіль прибула до своїх друзів на заклик тих, хто душею заодно з українським флотом, хто, не дивлячись на економічну розруку, допомагає ставити бойові кораблі на «рівний кіль».

Перша зустріч делегації ВМС відбулася з працівниками виробничого об'єднання «Харчпром». Генеральний директор Олег Косінський запросив гостей на

нараду керівників підприємств об'єднання, де одностайно вирішили передати морякам телевізор, відеомагнітофон та телефони для штабу ВМС. Особливо слід відзначити теплоту зустрічі та прийняття до серця присутніми проблем будівництва українського флоту. Всі розуміли, що флот – це опора держави на теренах Криму, що її морські інтереси повинні бути під належним захистом, і що це вимагає спільних зусиль. Заступник генерального директора Андрій Бернацький, здається, показав гостям не тільки всі куточки, а й саму душу прекрасного Тернополя. Він познайомив всіх з працівниками управління, запросив до свого дому.

Щирі, серцем віддані Україні люди оточували нас в ті дні на святковому вечорі, на вулицях міста. Вільний народ чествував свою волю, і всюди, як веселка, світилася віра в майбутнє, яке будується власними руками. Ми впевнелись: при такій духовній насназі приготовлена нам економічна яма не довговічна...

Біля берегів древнього Херсонесу, в хвилях Чорного моря ми відчуваємо стрімку течію Серета, що принесла святую волю рідного народу. Виконуючи її, зовсім недавно на стапелях Київського суднобудівного заводу закладено корабель – корвет «Тернопіль». І витримає він будь-який шторм та урагани, бо в його основі криця народу, його морська слава, його воля.

А подарований телевізор «Електрон» красується в матроському кубрику вузла зв'язку штабу ВМС як візитна картка галицької землі, як частинка рідного краю. Матроси на боковій стінці телевізора приладнали табличку «Телевізор подаровано працівниками тернопільського ВО «Харчпром» (ген. Директор О. Косінський) з наказом стояти за рідну землю». Цей дарунок краще від всяких лекцій і розмов примушує кожного з нас задуматися над історією і долею свого народу, відчутти його волю, краще бачити рідну Україну, що на подив світу воскресла із небуття.

Спасибі вам, дорогі тернопільчани! В біді, як кажуть, пізнаються друзі. Будьте певні: мужніючий флот України, як колись в часи Петра Сагайдачного, буде твердо стояти за рідну землю. І ніякі зазіхання, штормові шовіністичні намагання твердочолих творців голодоморів не звернуть нас з курсу, вибраного нами.

«Флот України», №59. 20 жовтня 1993 р.

БІЙ З ТІННЮ, або кому вигідно лякати кримчан націоналізмом

Свіжа тема для розмов в севастопольських тролейбусах – закриття «проклятими націоналістами» всіх російських шкіл у Львові. Тема ця народилася, звичайно, не на пустому місці. Підкидають її обивателям, останнім часом значно активізувавшись, деякі журналісти з кримських і і севастопольських газет. Врешті, що осталося цим журналістам, якщо їх ідейні натхненники з недавно розпущеної Верховної Ради РФ втратили свій вплив на Крим? Залишається тільки лякати. Може, гадають, з цього щось і вийде.

Начитавшись деяких кримських і севастопольських газет, задумався: а може, дійсно мої земляки такі заборонили російську мову у своїх школах? Під час одного з відряджень до Львова вирішив в'язнити як справи насправді. Зайшов до місцевої управи Народного Руху і поцікавився у одного з його керівників Михайла Костіва, чого, мовляв, позбавили росіян можливості навчати дітей рідною мовою.

- Брехня, - махнув Михайло рукою, і порадив, - поїдь сам в школи і переконайся насправді.

І я поїхав. В середній школі № 19, саме про неї багато пишуть кримські газети, мені розказали наступне. Виявляється, «історично» так склалося, що всі школи, розташовані в центрі Львова, були або польськими до 1939 року, або російськими після 1939 року, а українські – на окраїнах міста. І це при тому, що 90 % львів'ян розмовляють і думають по-українськи. Тому вповні природним було рішення влади трохи потіснити російські школи. Тим більше, що багато з них працюють в одну зміну, з великим некомплектом учнів в класах, а українські «душаться» від «перенаселення» і двозмінно. Одним словом, зараз у Львові стільки українських, російських і змішаних шкіл, скільки потрібно, щоб повністю забезпечити потреби всіх бажаючих отримати освіту рідною мовою. Причому, більше половини з них російські. І ця обставина не викликає у львів'ян злоби. Вони надзвичайно терпимі до людей, що розмовляють іншою мовою. Про це свідчить і той факт, що у місті існують польські, єврейські і вірменські школи.

Тоді звідки появляються в кримській і севастопольській пресі «страшилки» з приводу «закриття» російських шкіл у Львові, Кому це вигідно? Думаю, не відкрию Америки, якщо скажу, що займаються цим деякі педагоги, які виростили, отримали освіту у Львові, но так і не спромоглися осилити хоча б розмовну мову народу, серед якого живуть і який, до речі, вільно володіє двома, а то і більше, мовами. Звичайно, що зойки про «українізацію» таких педагогів підхопили деякі партії, рухи і їх засоби масової інформації, які мріють про одне: посягти недовіру в Криму і Севастополі до України, залякати націоналізмом, щоб хоч таким чином придбати собі прихильників.

З іншого боку, пугало українського націоналізму в Севастополі – це останній аргумент деяких партійних і шовіністичного толку газет, які намагаються заткнути рот громадянам України, щоб вони і не помишляли про право вільно спілкуватися і навчатися рідною мовою. Бо досить трудно пояснити чому в «інтернаціональному» Севастополі немає українських, грецьких чи вірменських шкіл. А якщо мешканцям міста вдовблювати зранку до вечора страх перед українським націоналізмом, то цього і пояснювати не треба. Досить заявити, що українська мова, це мова тих самих націоналістів.

«Флот України», № 60. 23 жовтня 1993 р.

ПРО ВЛАСНИЙ ФЛОТ МАЄ ТУРБУВАТИСЯ ДЕРЖАВА

В складних умовах проходить будівництво ВМС України. Перші українські бойові кораблі уже стоять в Севастопольській бухті, формується інфраструктура флоту. Одна, не зважаючи на майже дворічний термін, що передує розбудові ВМС, державної програми будівництва флоту досі не затверджено. Кораблі, що увійшли до складу ВМС та які ще знаходяться на стапелях суднобудівних заводів, закладено ще за програмою модернізації ВМФ колишнього Союзу. Будівництво та ремонт багатьох з них через відсутність коштів в Міністерстві оборони заморожені. Яскравий приклад цьому – консервація недобудованого авіаносця «Варяг», продаж якого дав би нашій державі чималі валютні прибутки. Сьогодні, здається, стає ясно всім – будівництво ВМС силами Міністерства оборони займе десятиліття, що не додасть нашій державі престижу у світі.

Щодо майбутнього національного флоту, то у ВМС надходять різні пропозиції. Всі вони уважно розглядаються. В штабі ВМС, флотськими науковцями вивчається досвід вирішення подібних проблем в інших державах світу. Але, на мій погляд, існує і суто досвід будівництва флоту. Ним не варто би сьогодні нехтувати. Маю на увазі будівництво та становлення ВМФ колишнього Союзу, в який

Україна зробила значний внесок. Особливо у відродження Чорноморського флоту. Умови будівництва тодішнього союзного флоту повністю нагадують ситуацію з ВМС: опора на внутрішні економічні можливості та зовнішня протидія. З чого тоді, після далеко більшої розрухи першої світової та громадянської війни починалося? Як свідчать історичні факти, спочатку було розроблено та затверджено на партійному з'їзді державну програму будівництва ВМФ, разом з якою було прийняте рішення про шефство комсомолу над флотом. Якщо відкинути всю ідеологічну і партійну запону, що повністю покривала флотську проблему, то залишається саме те, що необхідно нам сьогодні: розбудову флоту було винесено на рівень державних завдань і на її вирішення було спрямовано зусилля всієї країни. Крім цього, до цієї життєво важливої справи була залучена молодь. Служба на флоті набула престижного характеру. Там служили кращі юнаки, службою і моряками пишалися. Можна пригадати, як на кошти селян України було підняті і введені до бойового строю флоту крейсери «Комінтерн», «Червона Україна», есминець «Незаможник», багато інших кораблів і підводних човнів, як кращі юнаки України урочисто направлялися для служби на флоті. Над з'єднаннями, кораблями взяла шефство краї і області, міста і райони. Народна допомога дала змогу в короткий термін не тільки поповнити бойову готовність Чорноморського флоту, а й створити Північний і Тихоокеанський флоти, гідно підготувати їх до фашистської навали.

Відсутність сьогодні державної програми будівництва ВМС не дає змоги концентрувати зусилля народу України на вирішення проблеми національної безпеки з морських напрямків. А бажання нашого народу мати свої ВМС очевидне. І не тільки в Галичині і Запоріжжі. У Снятині, Львові, Косові, Каховці уже започатковані і діють народні фонди відродження ВМС. У Києві, на Вінниччині, Житомирщині, Волині, Херсонщині, в Донецьку поширюється ідея будівництва ВМС за допомоги їхніх коштів. Але народний почин сам по собі ще не вирішує проблеми будівництва ВМС – бо флот це не тільки бойові кораблі. Необхідна координація зусиль народу. Впевнений, що ініціативі, що народилася волею і в гущі народу України, необхідна підтримка на рівні вищого державного керівництва, яке поки що робить вигляд, що такої ініціативи не існує. Народне прагнення, поставлене на засади національного відродження, дало б змогу значно прискорити процес будівництва українських ВМС як гаранта безпеки держави з морських напрямків. Посильна допомога у відродженні морської слави нашого народу уже є і має стати ще більш почесною справою кожного свідомого українця, кожного громадянина нашої країни.

Дуже гостро постає проблема комплектування Військово-Морських Сил. Їх, як і інші флоти світу, необхідно укомплектовувати не загальним порядком, як зараз, а молодими, фізично і морально підготовленими до служби на морі людьми, відданими ідеї незалежності своєї Батьківщини, що вище за все цінують національну гідність, свободу свого народу. На мій погляд, зараз уже необхідно, щоб на бойових кораблях, особливо іменних, проходили службу юнаки з одної області чи краю, міста. Це б дало змогу в короткий строк подолати таку радянську спадщину як «годковщина», передати естафету ратних справ із покоління до покоління самими земляками, завести патріотичні братства моряків на місцях проживання звільнених в запас, зв'язати постійними, взаємовигідними шефськими зв'язками з'єднання, кораблі ВМС з областями, містами, районами, безпосередньо з трудовими колективами. Розумію так, що це є незаслужено забутий досвід подальшого нарощування бойової готовності, зміцнення військової дисципліни і правопорядку в ВМС. Тут є велике поле для виховної, героїко-патріотичної роботи всього суспільства по підготовці молоді для служби у Військово-Морських

Силах. Необхідно, щоб не тільки окремі ентузіасти, а всі в Україні пам'ятали віщі слова Лесі Українки: «Хто визволиться сам, той буде вільним».

«Народна армія», № 237. 23 грудня 1993 р.

ХТО РОЗКАЧУЄ «ЧОВНА»?

Судячи по газетних публікаціях, в Криму розгорнута нова політична кампанія по нагнітанняу пристрасстей навколо проблеми Чорноморського флоту. Так, заяву прес-центру ЧФ від 12 січня 1994 року не можна сприймати інакше чим офіційну команду по дестабілізації ситуації на флоті. Цією заявою ВМС України який раз звинувачуються в односторонніх діях по перепідпорядкуванні собі військових частин і окремих офіцерів Чорноморського флоту.

Однак «обличителі правди» з ЧФ забувають про те, що згадані ними військові частини «спільного з РФ» флоту знаходяться не в Рязанській чи Новосибірській областях, а в Николаєві, в Ізмаїлі, на землі України. Автори документу намагаються довести нам, що керівництву їхнього флоту не відома стаття шоста Домовленості між Міністерствами оборони України і РФ від 23 червня 1992 року і стаття дев'ята Дагомиської угоди між Україною і Росією, де сказано про те, що необхідно виключити будь який тиск на військовослужбовців, які за власною волею увійдуть до складу обраних ними флотів.

А що ми бачимо насправді? Якщо офіцер переводиться для подальшої служби з Чорноморського флоту на Балтійський чи Північний, то він вважається патріотом, а якщо бажає служити у ВМС України, його клеймлять як «клятковідступника», гідного загального презирства. В наших умовах, це не що інше, як масована пропаганда російського націоналізму за допомогою реінтеграції. Мовляв, ви дивіться там, ми таки ще чуть-чуть натиснемо і ... флот з Кримом стануть нашими. Ми силою відновимо «єдиний» Чорноморський флот і піднімемо на всіх кораблях Андріївські прапори.

Штаб ЧФ постійно інформує про значне скорочення особового складу флоту. Все це не може не впливати на судьби людей, які не хочуть у важкий час остатися без роботи, квартири і куска хліба. Офіцери ЧФ не вірять в байки про підмосковні дачі, які їм подарують за вірність інтересам Росії в Криму. Сьогодні вони вимушені діяти самостійно, приймаючи рішення виходячи з реальної ситуації. А вона така: Чорноморський флот скорочується, а на його місці Україна впевнено буде свої Військово-Морські Сили, які вже визнані багатьма країнами світу. Тому багато офіцерів і мічманів з ЧФ добровільно йдуть служити до ВМС України. Золотих гір їм там ніхто не обіцяє, про те люди твердо знають, які перспективи їх очікують в службі. В свою чергу командування ВМС завжди йде назустріч людям. Саме так було в Николаєві і Ізмаїлі.

І не по-флотськи поступив Олег Мясніков, який на сторінках газети «Флаг Родины» (№ 3 за 6.01.94 р.) звинуватив підполковника Є. Кричевського у відсутності офіцерської честі, який спокусився на міфічні обіцянки. Краще би розказав своїм читачам про те, як деяким військовослужбовцям ЧФ з гарнізонної комендатури протягом двох годин виділили квартири в Севастополі, лише б вони не склали присягу Україні. Або хай розкаже про те, як підполковник А. Горбунов зі складу ПММ, замість звільнення в запас став полковником, чого з роду не бувало. І таких прикладів можна привести велику кількість.

Олег Мясніков, як і ті, хто замовляє у нього сюжети, мали би знати, що офіцерська честь базується на вірності своєму народу і рідній землі, на якій зроблені перші кроки в житті. Маршал Перемоги Георгій Костянтинович Жуков, як

відомо, чотири рази складав військову присягу, але це не стало йому завадою вийти на гребінь слави російського народу і отримати чотири зірки Героя.

Замість того, щоби чинити перепони будівництву ВМС, розхитувати в «політичному штормі» човна, в якому знаходимося разом, окремим посадовим особам ЧФ краще належало би зайнятися вирішенням питань з визначенням судьби російських моряків, які проходять службу на Чорноморському флоті, закладати основи зміцнення морського побратимства між двома флотами. Тоді й перехід офіцерів із одного флота на інший буде виглядати не трагедією для Росії, а дійсним прикладом взаємодопомоги, про який деякі представники ЧФ так люблять говорити перед телекамерами і прес-конференціях.

«Флот України», № 8. 16 лютого 1994 р.

ЯК РОЗДІЛИЛАСЯ РУСЬ НА «ВЕЛІКІЯ» І «МАЛІЯ»

У «передовій» російській чи радянській історіографії стверджується, що відношення Великої Росії до Малоросії визначає верховенство першої над другою, позаяк остання нездатна «стать ядром для России» (С. Соловьёв. Чтения и рассказы по истории России. с. 188). Радянська ж історіографія мистецьки приховувала твердження про верховенство Великої Росії над Малоросією, висунувши положення про «старшого брата», чим виводила «родство» трьох слов'янських народів: українців, білорусів з росіянами.

Місіонерська роль Росії (Великої Росії), за Соловйовим, полягає в тому, що її «выпал узел – закрепляют приобретённое, связать...» (там же, с. 190). Записи в древніх літописах про Київ як «мать городов русских» мають сприйматися, навчають нас, як підтвердження того факту, що Малоросія, тобто Україна, і її народ являються «ісконними окраїнами» великої Росії.

Однак, правду історії «связать» не вдалося. Академік М. Грушевський переконливо довів, що первинна Русь – це Київська земля, земля племені полян. «Поляне же, что ныне зовемая Русь, - свидѣтъ очевидецъ в «Київському літописі». І ця Русь була багато меншою нинішньої України. З цього приводу М. Грушевський в дослідженні «Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV століття» (Київ, 1992 р. стор. 1) доводить, що слово «Русь» застосовується в трьох значеннях: «Русь» - земля полян; «Русь» - батьківщина слов'ян; «Русь» - держава, якщо мова йшла про спілкування з іноземцями.

Так, в Іпатіївському літописі за 1185 рік повідомляється, що коли переяславський князь Володимир Глібович був поранений в поході, то Русь реагувала з зажуrom, а в записі за 1187 рік, коли князь простудився в поході і помер, повідомляється: «О нём же Украина много простонала». В літописах прослідковується цікава закономірність: коли вживається назва «Україна», то про Русь взагалі згадки немає. Це означає, - робить висновок професор С. Шелухін, - що Русь була складовою частиною України і повністю нею покривалася. «Україна» - народна, не літературно-книжна, назва землі на якій жили і живуть українці.

Після захоплення монголо-татарами Києва Русь повністю зруйнована не була. Центр руської держави перемістився не на північний схід, де вже кілька десятиків літ господарювали татарські орди, а на захід, в Галицько-Волинське князівство, в Україну Галицьку (Іпатівський літопис за 1189 р.). Об'єднавшись, Галицьке і Волинське князівства створили сильну державу від Бреста до Чорного моря і Дніпра, яка впала тільки в XV столітті після кровопролитної боротьби з Польщею, Угорщиною, Литвою і Золотою Ордою.

І саме Галицько-Волинська держава послужила причиною поділу Русі на «велікія» і «малия». Но зовсім не у державно-адміністративному, не у такому розумінні, в якому це видається сьогодні Жириновським, Мешковим, Грачом і іншими сторонниками відновлення Російської імперії. Терміни «Малая» і «Велікія Русь» дані грецькими географами у зв'язку з створенням Синодом Царьградського Патріархату в 1303 році православної Метрополії в Галицько-Волинській державі. Цей термін застосовується для церковно-адміністративного поділу – і лише для нього. Використовуючи свою термінологію, греки в 1303 році назвали корінну, метропольну Русь «Мікра Русія» (Мала Русь), а її території на півночі – «Мегале Русія», тобто «Великою Русією», окраїною, що залежить від своєї метрополії. Таке ж значення мають «Велика» і «Мала» Британії, «Велика» і «Мала» Польща, «Велика» і «Мала» Вірменія тощо. Але там вони сприймаються так, як воно закладалося первісно. Лише у російській і радянській «передовій» офіційній історичній науці все перевернуте з ніг на голову в угоду імператору і великодержавній ідеї. Таким чином Велика Русь, чи Великоросія зовсім не означає її зверхність і верховенство над Малоросією, тобто Україною, а, наоборот, підкреслює залежність Великоросії від своєї метропольної Русі. Врешті, виходячи із тодішньої об'єктивної реальності, літописи і називають Київ «матір'ю городов руських».

Необхідно окремо зазначити, що «книжна» назва «малороси» на території України народом не сприймалася, вона вводилася силою, в наказному порядку, як і все, що робилося в Російській імперії. По царському Указу в 1796 році правобережна Україна називається Україною, яку імператор звелів поділити на три губернії :Волинську, Подільську і Київську, а згодом їх перетворять в Південно-Західний край. Дещо пізніше в тому ж 1796 році духовний термін «Малоросія» вирішили поєднати з державно-адміністративним і вже читаємо в законі: «Киев... от Малой России отделить и создать в г. Чернигове губернию Малороссийскую» (Полное собрание законов Рос. Им., ч. 17, 594). Цей закон свідчить, що термін «Малороссия» був не віковичним і не був географічно прив'язаний до конкретної території України. У той час Харківщина, Запоріжжя, Дніпропетровщина, Херсонщина, Донбас, не кажучи вже про Миколаївщину і Одещину, в Малоросію не входили, як сьогодні багато-хто нам намагається розказати. З часом термін, народжений для сугубо справ духовних, став бездуховним шовіністичним терміном влади радянської і нинішньої російської.

Москва, користуючись захопленням Царграду османами, намагається стати «Третім Римом» виграє боротьбу за введення патріархату. Відомо, яку роль грав московський самодержець у світському і духовному житті. Наявність поряд патріарха добавило в титул московського царя слів: «Государь всея Руси, Великыя и Малыя, и Белья», тобто тих земель, на які розповсюджувалася православна віра, хоч вони ще в Московську державу не входили. Похожі титули брали на себе і інші монархи. Наприклад, польський король Август II теж іменував себе «Великий князь Руський». Не проти були заволодіти подібним титулом і «хранитель Гроба Господнього» падишах Порога Щастя. В 1654 році Богдан Хмельницький в листі до турецького султана підписався як «Гетьман всіх Русей».

Духовний термін Царьградського Синоду з часом перетворився в світський і став причиною кровопролитних війн. Під час боротьби за «закрепление» і «связывание» захоплених територій він був вправно перевернутий. Велика Русь стала Великоросією, з другорядної окраїни стала панівною, і роздавила давшу їй життя Малу Русь-Україну. Однак, не зважаючи на виселення мільйонів, Геноцид Голодомором і інші кроваві експерименти, «связать», асимілювати українців в малоросів, не вдалося. Щезнути з карти світу їй не дозволила інша, справжня назва – Україна.

ЛІКБЕЗ ДЛЯ НЕПОСВЯЧЕНИХ

Екіпаж протичовнового крейсера ЧФ «Москва» з традиційною флотською гостинністю зустрічав шефів з першопрестольної на чолі з мером російської столиці Юрієм Лужковим. Після «теплої зустрічі» командувач ЧФ адмірал Едуард Балтін не став відповідати на питання кримчан, а сам став задавати зустрічні питання. Судячи по їх змісту, його обурює «імперська політика» України, і той факт, що до 1939 року її територія включала п'ять областей, а нині, бачите, - двадцять шість. До того ж, на думку Едуарда Дмитровича, визначення і маркування кордонів України ніхто не проводив.

Звичайно, командувач Чорноморським флотом може запитувати про що завгодно, но виявляти сумніви у наявні кордони, за недоторканість яких вроді і він несе відповідальність, - це вже аполітично. Кидається в вічі і те, що його помічники у питаннях історичного минулого, прямо скажемо, слабкуваті.

Тому хоч нагадати адміралові Едуарду Балтіну, що на момент проголошення незалежності в Україні рахувалося не 26, а 25 областей, а Крим був рядовою областю у складі УРСР.

Що стосується визначення кордонів, то командувачу ЧФ належало би знати, що ніхто інший, як сам московський цар Олексій Михайлович, добровільно своїм Указом від 20 жовтня 1652 року (замітимо ще до «возз'єднання» України з Московською державою) визначив свої «українские города» з черкасами, так тоді москвити величали українців. І як би назло нинішнім проросійськи налаштованим ура-патріотам, ці «українские города» пороховані поіменно: Тула, Кашіра, Калуга, Серпухов, Коломна, Стародуб, Курск, Вороніж, Белгород, Лівни (Полное собрание Законов Российской империи за 1652 год., часть 49).

Історично складалося так, що кордони України з Московією визначалися не лише царем московським. Так, в 1529 році польський король Жигімонт III до складу України включив Київщину, Поділля, Покуття, Бреславщину, Немирів, Україну Угорську (Закарпаття), Вінницю, Бершадь. В 1820 році Гебріель де Костельно в своїй праці описав кордони України – від Орловщини до території Угорщини, включивши в Україну Херсонщину, Харківщину, Чернігівщину, Поділля... Волинь, більшу частину Галичини.

Нинішні кордони нашої держави (з деякими змінами) практично були визначені 09.02.1918 року Брестським договором між УНР і РСФСР та з подальшим проведенням переговорів відносно кордонів Кубані і Дону у Москві. Від України делегацію очолював В. Винниченко, від Росії – Л. Троцький. Кордони України були визнані Німеччиною, Австро-Угорщиною, РСФСР, Туреччиною і Болгарією.

Що стосується України до 1939 року, то її кордони співпадають з нинішніми за виключенням Західної України і тих районів, котрі в 1924-28 роках Політбюро ВКП (б) в односторонньому порядку передало РСФСР, в тому числі і місто Таганрог. Кордони нашої країни не лише описані, але і визначені на картах Європи. Сама давня, від 1580 року, знайдена в Парижі. Це карта купця Матієля, якого він користувався при поїздки через Туреччину в Україну. Інтересна карта Євразії 1508 року. На ній Україна обозначена Руссю, нинішня центральна Росія – Московією, Польща – Полонією. По обидва береги Дніпра обозначена Україна і на глобусі Корнеліуса (Париж), та на картах французького інженера де Боплана.

Вивчаючи і аналізуючи документи попередніх епох наочно впевнюємося, що Україна була не провідником, а жертвою імперської політики своїх сусідів. І це громадяни молоді української держави мають знати, а тим більше мужі-можновладці. Тим більше такі, які народилися і вирости в Україні, як адмірал Балтін.

«Флот України», №16. 16 березня 1994 р.

ЛЮБА СЕВАСТОПОЛЬСЬКА

Проблеми Розподілу Чорноморського флоту, Криму, Севастополя, як хвилі на морі, - то збуджують політичний горизонт України, то ніби затихає. Але у Севастополі, в цьому українофобському «городі русської слави», бастиони сепаратизму і плацдарми розшматування України, намагання обійнятися з «історической родіной» та заполучити благословенний рубль, не вщухають. Особливо зараз, після перемоги на президентських виборах Криму блоку «Росія».

Переважає більшість української преси оцінює це як вияв того, що в Криму проживає багато переселенців-росіян, котрі тяжіють до Росії. Але на півострові живуть не тільки росіяни. Близько мільйона його жителів – українці. Як їм живеться тут, особливо у Севастополі, не часто пишуть про це журналісти. А якщо і пишуть, то обов'язково вкажуть, що українці Криму – це зденаціоналізовані та перелякані ще з дитинства «малороси».

Доля правди, напевно, в цих словах є. В українській громаді Криму, безперечно, є не тільки зрусифіковані і перелякані з дитинства «малороси», а і справжні яничари. Останні – це в першу чергу окремі офіцери-українці Чорноморського флоту. Це вони дозволили зробити флот російським, зневажають державну символіку і, як львів'янин капітан 2 рангу Валерій Кочул, підняли на кораблях Андріївські прапори. Це вони за кинутий їм рубель продали волю і незалежність рідного народу і нав'язали йому флотську проблему.

Але крім зденаціоналізованих «малоросів» в Севастополі живуть і працюють немало свідомих громадян України, які в непростих умовах утверджують українську державність, протистоять шаленому шовіністичному тиску, відроджують рідну мову і культуру, не дозволяють плюндрувати національну гідність. Одна із них – Люба Гуляєва, диктор Севастопольського міського радіомовлення, ведуча програми «Пролісок». Як в природі проліски є провісниками весни і оновлення, так і радіопрограма «Пролісок» пробуджує національну свідомість у зрусифікованих українців. Всього годину на тиждень українською мовою звучить «Пролісок» в оселях людей. Але скільки люті, ненависті викликає вона у тих, хто, незважаючи на реалії, угоди та закони, будь-що намагається відновити «союз» під осанною двоголового орла. Вся їх шовіністична лють, погрози, зневага та охаювання в телефонних дзвінках, на вулиці виливаються на ведучу програми «Пролісок», незважаючи хоча б на те, що вона – жінка. Мало того, за «Пролісок» Любі Гуляєвій спалено дачу. Коли вона з чоловіком приїхали на місце колишнього невеличкого будиночка, то на згарищі побачили забитий кіл з плакатом: «Розквітай, незалежна Україно!».

Одна Гуляєва з великої групи журналістів, що були присутні на зустрічі з міжнародними спостерігачами в Севастополі під час виборів до Верховної Ради України та Криму, відкрито заявила про дискримінацію тут української громади. Наступного дня в колективі севастопольського державного (!) ТБ і радіо з нею ніхто не розмовляв... Від постійного знущання та цькування зламуються чоловіки, в тім числі і деякі офіцери ВМС України. Любов Гуляєва – іншого ґатунку, хоча на відміну від російських шовіністів не відчуває за собою підтримки рідної держави. Поступи подібним чином з пропагандистом великодержавної ідеї – галасу буде на пів світу. Ще з Києва приїдуть розбиратися, як у свій час (в 1992 році) генерал В. Мартиросян приїхав в Севастополь захищати від ВМС України адмірала І. Касатанова.

А з Гуляєвою?.. Не спішить підтримати колегу навіть Держтелерадіо України, в структурному підрозділі якого вона все таки працює. Не знають люди в

Україні, як живеться таким же українцям в «українському» Севастополі. Тому-то і шанують в Україні сьогодні багатьох, але тільки не тих, хто в складних умовах відстоює українську державність. Чи згадають їх добрим словом?

Не раз, доведена до відчаю, Любов Іванівна говорила, що піде з радіо шукати спокійнішої роботи. Але ж хто, Любо, буде, як не ти? І витерши сльози, Люба Гуляєва в котрий раз заперечує сама собі: ні не дозволю шовіністам радіти з приводу закриття єдиної української програми, зірвати «Пролісок» - й готує нову, ще кращу програму. І входить в севастопольські квартири «Пролісок», будить національну свідомість, любов до рідної мови і культури, розказує правду про Україну, її багатостраждальний народ, що прагне миру, спокою, злагоди в своєму домі і в хаті сусіда.

Спасибі тобі, Любов Іванівно, наша Севастопольська Любо, - за щире слово та козацьку відвагу. За це шанують тебе друзі та шельмують вороги, бо бояться... Щаслива ти, рідна Україно, що тут, на краю твоєї землі в Севастополі, є люди, що в шовіністичній облозі не цураються тебе, які як колись і великий Кобзар, - караються, мучаться, але не каються.

«Народна армія», № 103. 9 червня 1994 р.

КРИМ, СЕВАСТОПОЛЬ... ЦЕ УКРАЇНА

В Криму складається неординарна обстановка. Півостровом розхитують бурхливі політичні хвилі, як хвилі розхитують у шторм кораблем. Але надію маємо, що ці хвилі не затоплять український корабель в Криму, що він не спіткнеться об підводні політичні рифи, а вистоїть! Мусить вистояти, а здоровий людський глузд у змозі перемогти убогість і ницість політики Мешкова, Круглова, Грача, Багрова і же з ними.

Коли заходить мова про Крим, то серце стискається. Чи довелося за останні роки комусь в Україні ще стільки пережити, ніж народам, що його населяють? За що ж такі поневіряння, за що знущання над людьми? Аби задовільнити амбіції окремих владолобців та шовіністичного сміття?

Ситуація на півострові вкрай напружена зусиллями президента Криму Юрія Мешкова і його приплічників. Вони йдуть на все, в тому числі й на свідоме порушення законів держави, в якій живуть, аби відірвати цей куточок землі від України та приєднати його до Росії.

Неповага до всього українського характеризує цього президента українського Криму у всій його діяльності. Ось він за день до виборів Верховних Рад України і АРКриму агітував мешканців півострова за неприйняття участі у виборах до Українського парламенту. А зробив це так: у виступі на кримському телебаченні заявив, що «український бюлетень він забере з собою». І мав тверду впевненість в тому, що зможе зірвати вибори.

Та сталося не так, як бажалося. Вибори до Верховної Ради України якраз відбулися, а от «кримські» - не скрізь. Є звістка, що не відбулися вони у 63-му і 64-му виборчих округах Севастополя, Чапаївського округу Євпаторії та інших. Що стосується Севастополя, що є причина вважати, що мали місце зловживання при підрахунку голосів виборців. Так, по місцевому радіо було сказано, що на 62-му виборчому окрузі взяло участь 49,8 відсотка виборців, але, мовляв, тут можлива технічна помилка, тому (!) слід вважати, що й тут вибори відбулися.

Не прояснили ситуацію ні голова міської виборчої комісії по виборах до Верховної ради АРКриму Анатолій Мінаєв, ні Олександр Солохін, що головував на

62-му виборчому округу. Такої інформації, за їхніми словами, вони не давали. Голову ж комісії по виборах до Верховної Ради України В'ячеслава Баканова, на якого посилався Мінаєв, знайти не вдалося.

Звідки взялися приблизно 51,2 відсотка виборців, як сказав Солохін, неясно. Але ясно інше. Справа в тому, що кандидатом в депутати тут був один з лідерів РДК Олександр Круглов. Це якраз його «за вуха» тягнуть в депутати.

Що тут можна сказати? Лише одне: народ ніякими хитрощами не обдуриш. Пропагандистська кампанія РДК та блоку «Росія», направлена на зрив виборів, лопнула як мильна бульбашка. Та шовіністичні лідери про це замовчують, адже не вигідна їм правда.

Юрій Мешков, як відомо, зразу після виборів заявив, що з виборами президента Криму фактично завершено формування кримської спільноти, тобто кримського народу, нової нації. Відома пісенька, пам'ятаєте брежнєвсько-сусловське твердження про формування «советського народу»? Так ось, стара-нова теорія кримського президента-філософа начисто відкинута виборами. Проголосувавши за Верховну Раду України, в котрий раз мешканці Криму сказали «так» Україні і залишилися не з мешковською «новой общностью», а українцями, татарами, росіянами. Минулі вибори в Криму – це ще одне підтвердження єдності Криму з Україною.

То ж чи не пора вже дати по рукам тим, хто, не зважаючи на волю народу, на міжнародні угоди та закони, все-таки рветься шматувати Україну.

«Голос Покуття», № 38. 30 квітня 1994 р.

БУДІВНИЧІ ФЛОТУ УКРАЇНИ

Зменшуючи швидкість, бойовий корабель-красень ліг на курс заходу в Севастопольську бухту – головну базу Військово-Морських Сил України. «Радіо передано. Квитанцію отримано. Вахтовий радист матрос Фербей!» - звучить чітка доповідь на командний пункт сторожового корабля «Гетьман Сагайдачний». Командир корабля капітан 3 рангу Сергій Настенко задоволений. Радисти молодці! Як при виконанні учбових завдань в морі, так і під час переходу в рідну базу, з своїми обов'язками справились успішно. Не дивлячись на те, що сьогодні безпека мореплавства в Чорнім морі під загрозою: гідрографічна служба Чорноморського флоту для українських кораблів виключає маяки і берегові радіотехнічні пости.

Один з кращих фахівців радіосправи на кораблі – матрос Ігор Фербей, що народився і виріс на берегах Черемоша, в селі Княже Снятинського району на Прикарпатті. Вся його служба пройшла на кораблі, з яким уже зріднився, – на флагмані Українського флоту. Ігоря в повній мірі можна вважати ветераном корабля, бо таких, як він, матросів, що будували корабель своїми руками, здавали державні випробовування, вводили в ряд бойових, а тепер охороняють морські інтереси незалежної України – на борту одиниці.

Крім цього, служба Ігоря пройшла під постійним протистоянні з шовіністичними силами Криму, в політичному напруженні, направленому на зрив відродження Українського флоту. Не раз в лице Ігорю кидали зневажливе «бандьора», «націоналіст» і «предатель великої родіни». В Севастополі необхідно проявляти мужність навіть в тому, щоб вийти в місто з тризубом на безкозирці. А якщо ще згадати, як перший бойовий корабель ВМС України не пускали кілька діб в головну базу ВМС, як під керівництвом заступника командувача ЧФ віце-адмірала О. Фролова порубали сокирами швартові канати під час перешвартування корабля,

то стає ясною ситуація, в якій українські хлопці відроджують морську славу рідного народу. А бравий адмірал ЧФ, який розтоптав традиції морського братства, тепер топчеться по українському законодавству і... балотується в Кримський парламент.

Як склалася служба в Ігоря? Під час будівництва корабля в керченському заводі «Затока» працювали в дві зміни. Про вихідні і відпочинок не думали – Українському флоту необхідний був флагман. Крім цього, працювали і за «товарищей», бо у багатьох робітників не було настрою до роботи по причині того, що «Гетьман Сагайдачний бил приспешником Мазепи і бандеровцев». А вечорами, відклавши робочі інструменти, вивчали радіосправу. Треба було довести вже «братньому» російському флотові, що українські моряки можуть стати фахівцями морської справи навіть при відсутності відповідних навчальних закладів. В навчальні загони ЧФ, як відомо, українських матросів не брали і не беруть.

Чи не забагато це на молодих хлопців? Ігор вважає, що служба в нього пройшла добре, як і годиться, цікаво – буде що і внукам розказати. Тут, напевно, в нього від батька, колишнього колгоспного коваля: і характер, і працьовитість. Ось і підрозділ зв'язку корабля не гріх любому начальству показати, сам командувач ВМС хвалив. І в приклад ставив.

Лічені дні залишилося служити Ігорю. Він поспішає. Поспішає не чемодан ладнати, а все, що вміє і знає, передати молодим морякам, які ще в радіорубці страшно озирються на численні прилади. Ігор впевнений, що у скорім часі вони з гідністю будуть нести його вахту, його естафету. Йому було важче. Коли прийшов на корабель, розказує ім, то радіорубки як такої ще фактично не було. А зараз тільки служи, вчися...

А сам Ігор, як кажуть, в точці розходження курсів – із кораблем, екіпажем зріднився і рідна земля до дому тягне. Життя своє покаже. Але куди би не завела його доля, флотський характер йому підмога. Довго його будуть пам'ятати в екіпажі, як одного з перших, хто виборов право України на флот, і цим можуть гордитися його батько і мати, бо виховали сина справжнім патріотом свого народу, з високим почуттям національної гідності і честі.

Щастя тобі, друже і земляче, в житті та по-флотськи – сім футів під кілем!
«Голос Покуття», № 38. 30 квітня 1994 р.

ПОЛЯРНА КОН'ЮНКТУРА

З метою принизити честь і гідність командувача Військово-Морських Сил України віце-адмірала Володимира Безкоровайного, газета Чорноморського флоту «Флаг Родины» п'ятого травня 1994 року опублікувала «Открытое письмо бывшему вице-адмиралу Российского флота Безкоровайному В.Г. от сослуживцев-североморцев», в якому колишні підлеглі адмірала і командири з'єднань та підводних човнів, звинуватили свого колишнього командувача флотилії атомних підводних стратегічних крейсерів, а зараз командувача ВМС України, в захопленні ним воєнних об'єктів Росії в Одесі та «терорі» до тамтешніх офіцерів і мічманів Чорноморського флоту після їх спроби підняти зброю проти України. І буцімто заявили, що їм соромно за свого колишнього командувача, який виявився «перевертышем, забывшим честь и совесть офицера». Газета «Флот України» опублікувала відповідь підводникам Північного флоту Росії від українських морських офіцерів, яку і публікуємо.

Читаючи листа північноморських моряків-підводників пригадалося як в радянські часи для занять в системі політичної підготовки нам присилали набори

наочних плакатів. Серед них був і плакат, на якому зображався товстий, кровожадний, озброєний до зубів імперіаліст, який своїми загребущими руками захоплює земну кулю. Цей плакат сплинув в пам'яті відразу, щойно я познайомився з «Открытым письмом бывшему вице-адмиралу Российского флота Безкоровайному В.Г. от сослуживцев-североморцев», услужливо піднесеному газетою «Флаг Родины». Цей лист – класичний зразок епістолярного жанру великодержавного шовінізму, ключ до розуміння того, чому так вперто не вирішується проблема Чорноморського флоту. Щоби надати цьому опусу особливу вагу, під ним стоять прізвища маститих командирів-підводників.

Врешті, судячи по його змісту, відкритому цинізму до всього українського (братнього?), неповаги до України і її Збройних Сил, воно народилося в міцному корпусі атомохода з великими потугами, тим більше, з участю офіцерів, вихідців з України. Не віриться, щоб офіцери-підводники опустили до того, що успадкувати методи і справи беріївських сатрапів. Хоча... в Росії подібне завжди вважалося традицією.

Допускаю ідеологічну зашореність північноморських адміралів, вакуум об'єктивної інформації в полярних широтах. Однак опубліковане «письмо» відкрито дає зрозуміти, що на Північному флоті побутує, та ще з великим запасом міцності, сталінська виучка очорнити та здати того, ким захоплювався, кому підпорядковувався, кого поважав, щоби винирнути з глибини самому. І ця виучка заохочується. Інакше послання з міцного корпусу у ньому би і осталося.

«Флаг Родины», як відомо, публікує тільки те, що відповідає указівкам флотської «гірки». Звідси і пасаж адміралів з «братського» флоту як дві каплі води схожий на різноманітні заяви і звернення ради офіцерських зборів ЧФ чи «моряків-ОВРовців», які створювалися під особистим керівництвом адмірала І. Касатонова. Між іншим, він зовсім недавно, якраз напередодні появи «Открытого письма», інспектував Північний флот.

Відомо, що більше всього про честь кричать люди, які її не мають. Про яку офіцерську честь авторів листа, про яку їх «верность единойды данной присяге» можна говорити, коли на флагштоках їх атомоходів розвіваються Андієвські прапори, а не прапори колишнього ВМФ СРСР, на формі їх одягу рябіють нашивки «Збройні сили Росії», а на грудях красуються новенькі знаки з імперським двоголовим орлом. Прихильників «единойды данной присяге» з рядів «об'єданого флоту» все більше становиться і на вулицях Севастополя. Як можна переплутати колишній радянський ВМФ з російським, а патріотизм громадянина колишнього Союзу з патріотизмом теперішньої Росії? І чому перехід з ВМФ СРСР до ВМФ Росії – честь і гідність, а до ВМС України – лицемірність? Подібні умовиводи може народити тільки крайня ступінь запалення шовінізмом свідомості адміралів-підводників Північного флоту. Ця «хвороба», виявляється, дуже живуча в арктичних умовах.

Вице-адмірал Володимир Безкоровайний, як відомо, і дня не служив в російському флоті. З союзного, що розвалювався, він, у відповідності з кодексом офіцерської честі, перейшов на флот, який відроджувався, рідної України. Чесно і відкрито. І ті, хто сьогодні «испытывает затруднения в форме обращения» до нього, під час прощання вимовляли зовсім інші промови. То ж хто трактує і як поняття честі? Хто «перевёртыш»?

По праву очоливши Військово-Морські Сили України, Володимир Герасимович про свою службу на Північному флоті, про колишніх товаришів по службі, які сьогодні видивляються через перископи атомоходів російській території в Україні, завжди відзивався самим кращим чином. У відповідь йому дісталися грубість і хамство.

У кожного Батьківщина своя. І не обов'язково вона для всіх має називатися Росією. Брати мали би ділитися останнім. Як же ділитись флотом правопримениця Союзу – Росія, з Україною? Ваші, панове північноморці, заклики до братства і вічної дружби нагадують загребущі руки імперіаліста з вищезгаданого політзастоя. Інакше як могли появиться в Одесі військові об'єкти Росії? Як могли бути повернутими дула автоматів військових «спільного з Україною флоту» в сторону безброньованих військовослужбовців України?

Що стосується офіцерів і мічманів з України, які проходять службу на Північному флоті, і тонкого натяку на можливість прийняття до них деяких мір, то їх справа і право служити тому народу і тій державі, яким бажають. Якщо їх задовольняє братський союз, змішаний на українофобстві і шовінізмі, то хай продовжують його зміцнювати.

У відношенні одних з авторів «письма» - контр-адмірала С. Близнюка і капітана 1 рангу С. Симоненка, - могу сказати, що їх приклад має древні історичні паралелі. Майже три тисячі років тому назад древньогрецький поет Гомер дав точну і повну назву подібним явищам – лотофаги, - які, вкусивши солодкого лотоса, забули і відмовилися від своєї Батьківщини. В протипагу їм Гомер оспівав царя Одиссея, який ради свого кам'янистого острова – милої серцю Вітчизни – відмовився від безсмертя, обіцяного йому німфою Каліпсо, від багатства і її м'якого ложа. Він був готовий померти, лиш би побачити «дым от родных берегов, вдалеке восходящий». Якщо дотримуватися логіки північноморських адміралів, то Гомер являється головним ідеологом націоналізму, а Одиссей – провісник Степана Бандери.

І все-таки я вдячний авторам «Открытого письма...». Воно – краще із всього, прочитаного мною у «Флаге Родины», відверто доводить, що не було братського Союзу, що під «советским» завжди розумілося «российское». «Письмо...» прекрасне підтвердження тому, що тільки Військово-Морські Сили України спроможні надійно захистити і відстояти морські рубежі української держави.
«Флот України», 12 травня 1994 р.

**ЗВЕРНЕННЯ
колективу ТРЦ ВМС України «Бриз»
до Представника Президента України
в м. Севастополі М. М. Глушко**

Шановний Миколо Михайловичу!

Як повідомило Севастопольське радіо, 5 травня ц. р. на честь Дня преси Ви зустрілися з представниками преси, радіо і телебачення м. Севастополя. Як не дивно, але на зустріч з Вами представники телерадіоцентру ВМС України «Бриз», газети «Флот України» та прес-центру ВМС України, тобто ті органи преси, що відкрито і чесно відстоюють та виборюють українську державність в Севастополі і в Криму, запрошені не були.

Таким чином Ви, як Представник Президента України, вшанували, тепло поздоровили, обіцяли допомогу, побажали нових успіхів в роботі головним чином апологетам великодержавного шовінізму і колаборантам України, що може лише подвоїти їх зусилля по розшматуванні многотраждальної нашої України, роблячи вигляд, що другої преси Ви у Севастополі не знаєте. І це в той час, коли Україна здійснює багатомільярдні витрати на утримання Севастополя.

Особисто розцінюємо подію 5 травня як продовження Вами старої ермаковської лінії і зневагу до творчого колективу телерадіоцентру ВМС України

«Бриз»... Подібне відношення держадміністрації міста до української преси не нове. Але далі мовчати і робити вигляд, що нічого не відбувається, ми не можемо і вимушені цьому факту придати широкий розголос.

«Флот України», 6 травня 1994 р.

ПРОВОКАЦІЇ НЕ ДОПОМОЖУТЬ. До заяви Військової ради ВМС України

У Севастополі завершилися урочисті заходи, присвячені знаменним датам – 49-й річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні і 50-річчю звільнення Севастополя від німецько-фашистських загарбників. Українськими військовослужбовцями віддана належна данина пам'яті загиблим на війні та вшановані ветерани. Севастопольці, всі кримчани, представники багатьох міст України, Росії і інших країн СНД в ці святі святкові дні продемонстрували як і в суворі роки війни своє нерозривне, зміцнене кров'ю на полях битв, братство.

Разом з тим, на превеликий жаль, у Севастополі і в Криму де-хто навіть у ці дні не втримався від своїх екстремістських заяв і дій, направлених на подальше посилення напруги в Севастополі, розпалюванні тут політичних пристрастей. Представник командування Чорноморського флоту на одному з святкових заходів з пафосом, гідним кращого застосування, давав «клятвені обіцянки в тому, що Севастополь завжди буде російським і тільки російським». Хуліганські викрики його прихильників «Долой Україну!», «Севастополь – Россия!» і їм подібні доповнювали цю заяву. Таким чином деякі адмірали і офіцери ЧФ, ігноруючи міжнародні правові норми, міждержавні угоди між Росією і Україною, все гучніше заявляють про свою готовність силовим шляхом пересунути кордони, порушити територіальну цілісність України, не боячись ніякої відповідальності за содіяне.

Напевно, на подібну поведінку їх направляє позиція командувача ЧФ адмірала Едуарда Балтіна, який в своєму недавньому повідомленні «Інтерфаксу» недвозначно заявив, що «...флот – це сила, а силу бажано не чіпати». Іменно спираючись на цю «силу», якою лякає командувач ЧФ, деякі недалекі політики відкрито ратують за переділ територій, за відторгнення від України Севастополя, всієї кримської автономії. Іменно, опираючись на цю «силу», хуліганствуючі екстремісти в дні світлих свят у Севастополі безкарно зневажали курсантів військово-морського інституту під час їх урочистого проходження мимо меморіалу на майдані Нахімова. А на урочистих зборах в Будинку офіцерів виголошували образливі промови високих посадових осіб в адрес України, на території якої базується ЧФ. Відкрите негативне ставлення до держави, де проживають вони і їх сім'ї, благами якої користуються, проявляють, як це блюзнірвно не виглядає, багато офіцерів ЧФ.

Військова рада ВМС України вимушена констатувати, що подібна позиція превалює і у владних структурах Севастополя і Криму. Її притримується, як це не дивно і президент Криму Юрій Мешков. Це проявилось у ряді його висловлювань і заяв в адрес України її Збройних Сил, у тому числі і на адресу ВМС України. Не втримався він від таких сентенцій і на відкритті 10 травня першої сесії Верховної Ради АРКрим нового скликання. Спотворивши зміст висловлення начальника штабу-першого заступника командувача ВМС України Олексія Риженка на святковому обіді, Юрій Мешков звинуватив його в тому, що він мовби закликає до воєнного протистояння з ЧФ, до того, щоби «тримати палець на спусковому криюк».

Військова рада ВМС України заявляє рішучий протест проти таких переключень. Контр-адмірал О. Риженко, характеризує ситуацію, що склалася, цілком правильно нарікає на те, що вона настільки загострилася, що порою заставляє військових тримати палець на пусковому кріючку. Першими чуть було не натиснути на той кріючок моряки ЧФ в Одесі. І лише витримка офіцерів ВМС України дозволила обійтися без кровопролиття. Маючи на увазі саме це, начальник штабу ВМС України і закликає не загострювати, не розпалювати ситуацію далі. Він заявив, що моряки ВМС України ніколи не почнуть стріляти першими. Висмикнені з контексту його слова у вустах президента АРК прозвучали зовсім інакше, так, як хотілося би тим, кого не задовольняють мир і спокій в Севастополі, і на Кримському півострові.

Військова рада ВМС України ще раз заявляє про свою постійну готовність підтримувати дружні відносини з ЧФ, рішуче засуджує які би то не були провокаційні дії. ВМС України ніколи не посягали і не збираються посягати на які-небудь території, бази Росії. Вони стоять на сторожі державних інтересів своєї країни, незалежної України, виступають і завжди будуть виступати проти любых посягань на її територіальну цілісність, любых намагань перегляду її державних кордонів.

«Флот України», 12 травня 1994 р.

НА РІДНІЙ НЕ СВОЇЙ ЗЕМЛІ...

Хоча в Севастополі більше всього піднімають галасу про економічний крах України, житлове будівництво у місті не припинилося. Щорічно, не без допомоги України, житла вводиться чимало. Та росте в Севастополі один будинок, як гриб після дощу. Це – дитя московського мера Юрія Лужкова, чи, як об'явило радіо міноборони Росії «Славянка» - перший російський камінь в Севастополі, подарунок «першопрестольної» офіцерам російського Чорноморського флоту. Щоб чорноморці відчували за своєю шиною могутню Росію, знали, що дбає вона про тих, хто слухняно відстоює великодержавні інтереси в чужих землях і морях. А разом, щоб тугіше прив'язували браншкотовими вузлами шию України до колишньої митрополії і їхнього флоту.

Що це саме так, свідчить мій земляк із Івано-Франківська капітан 3 рангу Володимир Соляник, котрий проходить службу на протичовновому крейсері «Москва». Нам Лужков пообіцяв, - розказує він, - не просто квартири подарувати. Вони мають бути мебльовані імпортними меблями, навіть фіранки повісять на вікна до 1995 року. Земляк аж мружиться від задоволення. Лужков запевнив їх, що він на московських будівельних смітниках збере матеріалу не лише на один будинок - на цілу вулицю. Як бачимо, слова свого дотримуються.

А як з житлом у ВМС України, що створюються на пустому місці? Третій рік у командувача ВМС з заступниками немає квартир, то що говорити про інших офіцерів. Та не заздрю я «московським фіранкам» свого земляка, бо за цю тканину куплена національна гідність, нею закрита свідомість причетності до рідної землі українця, який відстоює в портах України не національний, а сусідньої держави флот. Ось так дбають про національні інтереси окремі українці в Севастополі. А може, приклад свідомого ставлення надає їм опора держави – столиця України?

Ще до виборів у місцеві Ради за дорученням командувача ВМС віце-адмірала В. Безкорвайного завітав я до держадміністрації Києва з проханням надати можливу допомогу ВМС України в будівництві житла, та для прориву ідеологічної

блокади виділити 100 млн. крб на будівництво телерадіоцентру «Бриз». Мер міста Косаківський мене не прийняв, доручив цю справу своєму заступникові Володимиру Олійнику. Потім доручення пішло в фінансове управління столиці. Пройшов час і надійшла відповідь начальника фінуправління Київської держадміністрації В. Падалки, який повернувся з відпустки, що «у зв'язку з складним фінансовим становищем у м. Києві немає можливостей задовольнити прохання». Стає ясным чого офіцери-українці ЧФ не бажають служити у ВМС України, бо не бачать не те що перспективи, а й підтримки від владних структур, тобто держави. В цім бачиться основна причина проблеми Чорноморського флоту, що породила кримський сепаратизм.

Ну що ж, ми в ВМС хоч і бідні, зате горді і національно свідомі. Національний флот України створимо, морську славу нашого народу відродимо, шовіністичну блокаду розірвемо і без допомоги столиці, бо вона хоч і «мать», але це не вся Україна. Однак хотів би довести до Київської міськради і її голови, що його російський колега, який знаходиться далеко не в ліпшій, ніж у Києві, ситуації, не тільки завершує будівництво 120-квартирного будинку у Севастополі, а уже приступив до ремонту бойових кораблів.

Москва, на відміну від Києва, завжди знала і знає чого хоче і твердо виконує прийняті рішення. А ми в своїй хаті своє не бережемо. І це стосується не тільки Київської міськради. Ранньою весною прибула до ВМС в Севастополь з матеріальною допомогою та моральною підтримкою група зі Снятинського району Івано-Франківської області разом з Белелуйським народним хором. Скажу прямо, що візит покутан дав морякам ВМС почуття впевненості в народній підтримці, в те, що розбудова ВМС – всенародна справа. Як реагують в Севастополі проросійські ура-патріоти на допомогу ВМС, всім добре відомо. Та навіть їх «перециголяло» Міністерство освіти України, підійшовши до оцінки цього візиту з усім «педагогічним» хистом. Туди викликали директора Снятинського сільськогосподарського технікуму Дмитра Петришина і суворо наказали: за свій рахунок відшкодувати «збитки», нанесені шановному міністерству за відрядження автобуса до Севастополя. Хоч на старості дізнається Дмитро Петришин як-то проявляти патріотичні почуття. І другим буде наука. Добре, що хоч не викликали до Верховної Ради ініціатора того візиту – тодішнього голову райради Михайла Буграка відшкодувати моральні збитки севастопольським сепаратистам.

Отак деякі наділені довір'ям та мандатами керівники відстоюють інтереси держави. Не дивно, що в Криму, вимагаючи все більшого українського короваю, «плевать хотели на хохлов».

Моряки чорноморського флоту, на відміну від українських колег, відчуваючи тверду підтримку в першу чергу Москви, зуміли перетворити Севастополь у плацдарм по розшматуванню України, відстоюють великодержавні інтереси на чужій землі. А ми, як і колись великий Тарас, - все на «рідній не своїй землі». Та боїмося крок вперед по ній ступити. Власне не 100 мільйонів просили ми у Київської міськради, що не є для неї грішми, - моральної підтримки в скрутний для ВМС час. Та вся біда в тому, що нема в Україні українського Лужкова.

«Молодь України», № 97. 18 жовтня 1994 р.

УПА В КРИМУ

Відгрімали салюти на честь 50-річчя визволення України від німецько-фашистських загарбників. Україна, думаю, гідно вшанувала подвиг живих і загиблих. Вперше за повоєнні роки свято визволення спільно з відзначали всі українці,

яких доля і війна розкидали по різних фронтах, але які однаково боролись за волю рідної землі. Маю на увазі як радянської, так і Української Повстанської Армії.

Це одночасно героїчна і трагічна сторінка історії війни, історії нашого народу довгий час офіційно замовчувалася або грубо ганьбилася. Під гаслом «Ніхто не забутий, ніщо не забуто» нам довгі роки, а в Криму ще й досі, вдовбується, що ті, хто воював з нацистами під іншими прапорами – зрадники свого народу, бандити і фашистські прихвостні.

Читаю широко розрекламоване звернення Кримської організації ветеранів напередодні 50-річчя визволення України. Скільки там антиукраїнської жовчі та неприхованої неправди! Чомусь ті, хто отримував бойові нагороди за розстріл пухлих від голоду українських селян у 33-му, хто палив українські села Галичини, Підляшшя в 44-47-х роках, хто депортував кримських татар з рідної землі і катував тих, хто дійшов до Берліна та виселяв цілі українські села до Сибіру – тепер заслужені ветерани і інтернаціоналісти, гідні нових орденів. А члени УПА, що разом з Ковпаком підривали фашистські ешелони і нафтові свердловини в Карпатах, - вороги свого народу? Якщо стерти витворений багатолітньою пропагандою стереотип «зрадників» і «буржуазних націоналістів» із УПА, то неодмінно постануть прізвиська багатьох людей, які поклали голови за волю рідної землі.

Так, виявилось, що підрозділи Української Повстанської Армії були і в Криму, що досі ретельно приховується. Випадок звів мене з прекрасною, скромною жінкою – Людмилою Безкровною, прямим свідком боротьби Кримської організації УПА. Її батько, Володимир Шарафан, в роки війни був керівником організації УПА в Сімферополі. Воював він з перших днів війни. Під Карасубазаром потрапив у полон, звідки йому вдалося втекти. Потайки повернувшись в Сімферополь, Володимир Антонович очолив організацію українських повстанців, де таких, як він, полонених червоноармійців, було немало. Активна діяльність Кримської організації УПА припадає на початок 1942 року. Зв'язок з іншими організаціями УПА здійснювала зв'язкова «Ольга». Вже в 1988 році, як стверджує Л. Безкровна, КДБ встановила її прізвисьце, але воно й досі для громадськості знаходиться під грифом «таємно».

Підпільники УПА організували свій госпіталь і штаб, встановили зв'язок з партизанами Зуйського району. Вони мали постійну підтримку жителів сіл Українка, Мазанка, Барабанівка та інших, вели розвідувальну і диверсійну роботу, організовували втечі полонених червоноармійців і червонофлотців з німецьких таборів, переправляли їх в гори, допомагали партизанам зброєю та продуктами.

Поблизу нинішнього Сімферопольського аеропорту німці створили табір для радянських військовополонених, який місцеві жителі прозвали «картопляним містечком». Саме з нього дружина Шарафана, Софія Казимирівна, яка вільно володіла кількома іноземними, в тім числі і німецькою мовами, вивела трьох льотчиків Червоної Армії та допомогла їм добратися до партизанів. Зв'язковими боївки УПА були і мати Шарафана, Раїса Григорівна Марченко, та її чоловік Яків Степанович, - педагоги за фахом. У вересні 1943 року гестапо вийшло на слід сімферопольської боївки УПА. Було заарештовано частину підпільників, в тім числі Раїсу Григорівну і Якова Степановича, але частина групи УПА уціліла і продовжила боротьбу.

У квітні 1944 р. повернулася Червона Армія і почалася мобілізація в діючу армію. Тих, хто захищав Крим у 1941 р. і був полонений, відправили у штрафні батальйони. В тім числі і Володимира Шарафана. Звільняючи Севастополь, під

Малаховим курганом він дістав важке поранення. Стан його вважався безнадійним, тому бойові друзі доставили Володимира Антоновича до рідної домівки в Сімферополь, а сім'я опісля відправила його в Алушту у військовий госпіталь.

26 квітня 1944 р. за доносом Володимира Антоновича як учасника антирадянської організації органи НКВС арештували прямо в госпіталі. 13 лютого 1945 року як «изменника Родины» Володимира Шарафана разом з друзями по підпіллю розстріляли у дворі сімферопольської тюрми. Як раніше, ці злочини прикриваються товстим шаром брехні і сьогодні. Як згадує Людмила Володимирівна, тодішній заступник начальника Сімферопольського НКВС А. Куявський пишався тим, що в Криму, після його визволення від фашистів, було знищено тисячі «бандерівців» і «власівців». Інший заступник, А. Лубнін, після розправи в Криму був направлений для такої ж роботи в Ригу.

Кримська організація УПА уточнює Л. Безкровна, з радянським підпіллям боротьби не вела. Навпаки, вона тісно співпрацювала з партизанами та підпільниками Сімферополя. В будинку по Профспілковому провулку, де жив В. Шарафан, в спільнім з ним коридорі мешкав керівник партійного підпілля міста Володимир Лапін. І зовсім не випадково після арешту органами НКВС В. Шарафана Лапін покінчив з життям. Погодьтеся, що це звершила не слабка духом людина. Ще у 80-ті роки співробітники КДБ з'ясовували причину цієї смерті у Л. Безкровної. Але це не завадило офіційно заявляти, що їм нічого не відомо про дії УПА в Криму проти гітлерівських загарбників.

Брехня і сьогодні розідає свідомість кримчан. Виховане ціле покоління, яке в УПА бачить тільки бандитів і зрадників, що продалися гестапо. Напевно, саме з таких переконань виходив військовий прокурор ОдВО В. Ключков, який у грудні 1989 року відповів Л. Безкровній, що В. Шарафан засуджений «законно и обосновано, в связи с чем реабилитации не подлежит». Не так легко і сьогодні дізнатися правди. 9.12.1992 року начальник підрозділу СБУ в Криму Н. Пелих повідомив Л. Безкровну, що з тими справами «имеют право знакомится судьи, прокуроры и непосредственные участники по делу». Учасники..., яких давно розстріляно.

Знову повертаючись до недавньої заяви кримських ветеранів, впевнений, що сьогодні настав час для примирення тих, хто боровся з спільним ворогом під різними знаменами, але для котрих рідна земля була єдиною. Сьогодні, як ніколи, молодій Українській державі необхідна національна злагода, єдність зусиль в будівництві демократичного суспільства та проведенні реформ. І приклад повинні подати ветерани. Як радянських Збройних Сил, так і УПА. Всіх треба назвати по-іменно. Народ повинен знати правду. В тім числі і про Кримську організацію УПА.

«Кримська світлиця», № 44. 5 листопада 1994 р.

ЧОРНОМОРСЬКИЙ ФЛОТ В ПОЛІТИЦІ РОСІЇ

Чорноморський флот... Скільки разів в своїй 220-літній історії він становився зняряддям в руках політиків. Породжений політикою «собіранія історическіх терріторій» він двічі ж нею приводився до загибелі. Відроджувався, і знову вірно їй служив. Власне, не знайти в світі другого флоту, що розміщується в закритім басейні невеликого моря, з такою трагічною долею.

Сьогодні Чорноморський флот знову знаходиться в бурхливому політичному морі і стоїть на гребні міждержавних відносин України з Росією. Що стоїть за цим? Чому, наприклад, Балтійський флот, що базується у такому ж закритому басейні, обходять всі політичні колізії? Чому Каспійська флотилія фактично була

розділена в два тижні, а поділ Чорноморського флоту переріс в тугий клубок міждержавних відносин, зав'язавши морським вузлом себе з економікою України. Маю на увазі, що як тільки підіймається політична хвиля на Чорному морі, так зразу ж перекриваються Україні газові і нафтові крани та падає курс нашого купона. В аналізі проблем чітко прослідковується практична сторона політики Росії стосовно України, її намагання через Чорноморський флот, як важіль політичного, військового і економічного тиску, заставити нашу державу бути послушною «старшому брату», а також не нав'язувати їй об'єднаного командування ЧФ.

Щоб зрозуміти суть цієї проблеми необхідно згадати історію. Флот Росії будувався як символ могутності новоявленої імперії, як політична дубина, якою зміталиси народи на її шляху до «теплого моря», визначався її вплив на приморські держави. Видно, як говориться, не озброєним оком, що роль Чорноморського флоту в політиці Росії вишивається сьогодні нитками, вибраними ще в часи Петра I. Росія вже не криється, що «об'єднаний» російсько-український Чорноморський флот підпорядковується виключно Росії. Про це офіційно заявив 15 жовтня в російській Думі командуючий ЧФ адмірал Е. Балтін: «Флот верен президенту Росії». Мало того, він відкрито заявив, що ЧФ і Севастополь являються останніми надіями втримати Крим для Росії. Московський мер Ю. Лужков перед самим Новим роком, не де-інше, як в Севастополі, об'явив його «одинадцятою префектурою» Москви. І це не лише його власна думка. Як можна було зрозуміти з його виступу – це думка і російського президента.

Маски з «об'єднаного спільного флоту» зірвані остаточно. Методом затягування переговорів російська сторона намагається юридично розмити нинішній статус Чорноморського флоту і багато-хто ще й гріє на цьому руки. Ось заява військової ради ВМС України: «На Чорноморському флоті продовжуються факти демонтажу, незаконної реалізації наземної інфраструктури. Командування ВМС України володіє рядом документів і фактів про незаконний продаж об'єктів і майна на ЧФ, а також про підготовку здійснення подібних незаконних дій. Зовсім недавно були продані ряд об'єктів в бригаді річних катерів в Ізмаїлі, фонди військового містечка військових будівельників в Саках, оздоровчий табір «Дельфін» у Миколаєві, зруйновані радіотехнічні пости на острові Зміїний та на Тендрівській косі, пограбоване і зруйноване військово-містечко ракетно-технічної бази в Балаклаві. Прийнято рішення про перевід стаціонарного обладнання медичного лазарету колишнього з'єднання підводних човнів (Балаклавська бухта) до складу перетвореної частини підводних човнів, де такий лазарет існує». До цього Чорноморський флот, всупереч законів України і Росії, політизували і ідеологізували до крайності. Сьогодні фактично злиті політичний рух флоту(?) з антиукраїнськими політичними рухами і партіями не тільки Криму, а й Росії. В той же час офіцерам і мічманам, що відкрито підтримують українську державу, доступ на кораблі і в частини заборонено, прихильників України з середовища ЧФ просто грубою силою вигнано на вулицю.

Власне, офіційна Росія постійно декларує визнання державної незалежності України, відсутність територіальних претензій до неї. А на ділі? А насправді закладає фундамент для збереження політичної і соціальної єдності українського Севастополя і російського Чорноморського флоту на теренах України. Робиться це просто, зате – надійно. В Севастополі, як і в Криму в цілому, ведеться активний набір кримських юнаків, нинішніх громадян України, в вищі і середні військові заклади міністерства оборони РФ. Служитимуть вони будуть в російському Чорноморському флоті, захищатимуть інтереси Росії на території нашої держави. Ясна річ, сім'ї їх не будуть прихильниками української державності. Для них же

російським коштом будуються в Севастополі житлові будинки, ремонтуються бойові кораблі, вводяться грошові доплати. Заробітна плата чорноморців не просто перевищує, а в декілька разів вища ніж в українських моряків, що поставило ВМС перед проблемою кадрів. Президентським указом Б. Єльцина про безперешкодне надання російського громадянства жителям Севастополя і Криму відкрито дорогу для посилення сепаратистських тенденцій в нашій державі, проторовано політичний шлях досягнення Росією своїх далекосяжних задач.

Як бачимо, Чорноморський флот є не тільки важелем економічного тиску, а в більшій мірі засобом російської політики тисково «братньої» України. Балтійський флот, Каспійська флотилія значення у політиці не мали, тому Росії, хоч і з застереженнями, прийшлося відступити. У випадку з Чорноморським флотом робиться все, щоб Севастополь ні при яких умовах не вийшов з-під російського контролю. Ця політика має стратегічний характер, а Чорноморському флоту в ній відведена провідна роль.

Що це є саме так, яскраво підтверджує останній раунд українсько-російських переговорів по розподілу ЧФ. Російська сторона вимагає для себе 500 кілометрів морського узбережжя, що складає 20 тисяч квадратних кілометрів української землі. Україні, її Військово-Морським Силам залишається в такому разі «дірка» Дніпровського лиману в 80 км, де розмістити флот неможливо. Якщо так станеться, то Україна позбавиться не тільки національного флоту, а, в випадку конфлікту Росії з будь-якою країною, територія нашої держави автоматично стане театром бойових дій. Крім цього, Росія дістала би можливість вести бойові дії з наших теренів, залишаючи свої землі поза воєнним театром. Ось тому-то Чорноморський флот не ділиться.

Таким чином, проблема флоту не затухає, а все більше зростає. Політична боротьба ведеться на далеку перспективу. Росія, на відміну від нас, активно закладає майбутнє під цю, штучно створену, чорноморську проблему. Перед Україною, третя частина кордонів якої є морськими, настає реальна загроза не тільки втратити контроль над своїми територіальними водами, їх обороною, а і над національними морськими інтересами. Так і станеться, якщо розбудова Військово-морських Сил України буде і надалі справою тільки Міністерства оборони, бюджет якого більше нагадує пусту торбу.

«Флот України», № 7-8. 28 січня 1995 р.

ПРО «ІСТОРИЧНЕ ПРАВО» РОСІЇ НА КРИМ

Улюбленою темою більшості засобів масової інформації Севастополя і Криму, які представляють так зване «русскоязычне населення» являються намагання довести історичне право Росії на Крим. Разом з цим правом, запевнюють читача, що лише анексія Росією Криму вберегла останній від деградації і вимирання і мала для тамошніх мешканців виключно прогресивне значення. А входження на всеросійський ринок прискорило ріст продуктивних сил півострова. Оце і є, можна сказати, наріжним каменем «історичного права», зафіксованим у історії СРСР (читай, Росії). Крім того, не лише у пресі, но і на чисельних мітингах можна почути від вповні освічених людей, що приєднання Криму до Росії було вповні мирним виконанням побажань доведених до відчаю підданих кримського хана.

Багато хто, не струджуючи себе ні найменшим аналізом, сприймають виставляему «істину» за якусь історичну аксіому, як раніше історію КПРС чи Святе

письмо зараз. Тому, що хочуть, щоби минуле було саме таким. Інакше для них «історичного права» просто не вийде. Однак давайте подивимося на історичне минуле півострова очима тих, хто був свідком тих подій в Криму.

Суть програми кримської політики Московського царства у ті часи вповні характеризує ультиматум, висунутий нею Туреччині в 1687 році перед початком кримської кампанії: «уступить Крим... - всіх татар із Криму виселити» (М. Богословский. Пётр I. Материалы для биографии. Т. I, стр. 207).

Туреччина не уступила і нікого не виселила. Тоді Москва розпочала наступ на Кримське ханство, царський фельдмаршал Мініх, захопивши степовий Крим, перетворив на попіл всі поселення. Навіть «дворец хана равномерно в целостности не оставлен... Всё сие великолепное здание в несколько часов разграблено и в пепел обращено» (Э. Миних. Записки графа Эрнста Миниха, сына фельдмаршала, писанные им для детей своих в Вологде в 1758 году). Там же Мініх для своїх нащадків повідомляє про знищення національного надбання кримсько-татарського народу – бібліотеки і архіву хана. Вони три дні палали на бахчисарайському майдані.

Про людські жертви «мирного приєднання» розказує Б. Вольфсон: всі, хто не успів втекти в гори, були вбиті. Із-за неприбраних горів трупів появились осередки захворювань, які навалилися і на російську армію: із 30 тисяч епідемія унесла 27,5 тисяч солдат (А. Куропаткин. Задачи русской армии. 1910 г. т. I., стр. 438). «Прогресивні» діяння Мініха продовжили у 1668 році фельдмаршал Лассі і князь Долгорукий. Як повідомляє російський історик С. Соловйов, всього було знищено біля тисячі міст і аулів.

В 1771 р. появляється нова кримська концепція Російської імперії. Суть її полягала в тому, щоби «без всякого отлагательства» мешканців Криму «победоносным оружием нашим... совсем в самом бытии истребить и земли их вконец опустошить, как такой народ, от которого никакой пользы, ни выгоды... быть не может» (Ульяницкий В.А. Дарданеллы, Босфор и Чёрное море в XVIII веке. М. 1883 г., ч. II, стр.157). В подяку за бездоганне виконання монаршої волі встановлено обеліск князю Долгорукому, який зберігається і нині в м. Сімферополі. Описані події проходили до офіційного приєднання Криму до Росії в 1783 році, в пору, так сказати, «незалежного» Криму.

Якщо хтось думає, що теорія захисту «русскоязычного» населення народилася в Москві в постперебудовні часи, глибоко помиляється. Вперше ця теорія народилася в Санкт-Петербурзі якраз в період приєднання Криму до Російської імперії. Дивно, но факт: в мусульманському Кримському ханстві істориками, мандрівниками і вченими не відмічено конфліктів на міжнаціональній чи релігійній основі. Та це не помішало на всю Європу звинуватити татар в пригнобленні християн і почати виселення з Криму... кримських християн. Для Криму застосували метод, добре відпрацьований для України при Петрі I. Щоби позбавити народ історичної пам'яті і коренів на рідній землі, їх треба просто з цієї землі виселити або заставити «добровільно» піти самим. Так, наприклад, було зроблено з Лівобережною Україною, з запорожцями. По цьому ж плану під особистим керівництвом геніального О. Суворова, при допомозі його «чудо-богатирів» з півострова в 1779 році було депортовано 31 тисячу християн, у більшість своїй українців і греків. Хвилювання і протести кримських татар проти депортації, як, наприклад, в Євпаторії, новою владою були виставлені як міжнаціональні конфлікти і явилися причиною продовження геноциду вже проти татар. Організований голод в Криму привів до «добровільної» еміграції татар до Туреччини. В 1803 році більшість кримчан отримали виїзdnі паспорти і покинули півострів.

На місце знищених і вигнаних кримчан імперія завозить з Росії селян і ремісників, вербуються «за 3 рубля» закріпачені «девкі» в жінки солдатущкам, які відслужили свій строк. За згоду поселитися в Криму відставному солдату, окрім девкі, надавалися великі пільги і державні кредити на обзаведення необхідним майном з власності депортованих татар і християн. Освоєні татарами землі, сади і виноградники дарувалися хлинувшим в Крим царським фаворитам, чиновникам, вельможам і військовим. Крупним землевласником в Криму став і адмірал Ф. Ушаков.

Однак, без корінного населення Крим прирікався на пустку – завезення селян з Росії себе не виправдало. В степних умовах Криму, в зовсім інакшій кліматичній зоні вони виявилися безпомічними і непристосованими, бідували, багато з них повтікали в свої рідні місця. Це зрозуміли в Петербурзі і «добровільна еміграція» кримських татар була зупинена. Для тих, що осталися, графом Мордвіновим була розроблена, говорячи по-сучасному, теорія їх входження у всеросійський ринок. Суть її була в тому, що оставляти землю татарам було не можна тому, що «по новости их усыновления в душе они нелюльны» і, що «отобранны были у них повсеместно всякие орудия и лошади» (Мнение о Крыме, поданное в 1802 г. адм. Н. Мордвиновым. Русская старина. 1872. 02). З цих причин землі на ЮБК, в долинах Качі, Салгіра, Бельбека, Байдарської у татар були відібрані і передані царським фаворитам. Нові поселенці під керівництвом полководців почали господарювати по-новому, без врахування природи і екології краю, не відаючи про існуючу систему древнього кримського біоценозу.

В історичній літературі можна знайти записки про кримські ліси, які простягалися за о. Донузлав і як ним торгували з англічанами. Свідок тих подій Д.Б. Мертваго занотував, що з перших місяців анексії Криму «лес начали рубить без разбору... Как осину и берёзу рубили всё, что находилось поближе» (Записки Д.Б. Мертваго. 1867 г.). Результат не заставив себе довго чекати – висохли чисельні степні джерела і струмки, які зрештучували степ, дичавіли окультурені ниви і сади. Навіть багато-хто з імператорського оточення відмічав, що для відновлення Криму буде потрібно років сто.

Не кращим чином організувалося і «культурное возрождение» на півострові. Треба відзначити, що населення Криму, як і України в той час, на відміну від Росії, було грамотним – навіть сироти уміли читати і писати. В Криму знаходилося велика кількість книг як у бібліотеках, так і у населення. Духовне відродження, за твердженням А. Крічінського, розпочалося зі збору всіх древніх актів, літописів, літературних творів, які ще залишалися, і зведення їх до купи. Після цього вони були спалені, а татарські школи закриті. (А. Кречинский. Очерки русской политики на окраинах. Ч. 1., стр. 35. 1919 г.).

Таким чином, одним махом була знищена національна історія Криму, духовний і господарський досвід його народу. В аналогію просяться розправа над гетьманщиною, Запорізькою Січчю, знищення клейнодів і могил народних героїв України.

У французьких джерелах находимо, що в часи приходу О. Суворова до берегів нинішньої севастопольської бухти на місці древнього Херсонесу ще зберігалися деякі античні будинки навіть з вікнами і дверми. Виявляється, мусульмани берегли древні історичні пам'ятники своєї землі, не ділили її славу, на відміну від дня сьогоднішнього, на татарську, російську чи якусь.

Історичні факти переконливо підтверджують, що засоби масової інформації до 1917 року в Росії були менш цинічні, чим, наприклад, преса наших днів, яка щодня подає севастопольцям серіали про принесене в Крим благоденствіє, як

кримчани після входження Криму до Російської імперії отримали блага. Розрахунок робиться на коротку пам'ять народу чи на відсутність її як такої. Для того і знищували духовні і моральні основи, виселяли цілі народи, щоби відірвати їх від рідної землі, а, значить, і від рідної історії. Взамін в Крим, як раніше в Україну, вербувалися люди чужі цій землі, но наділені державними пільгами і правами, з місіонерською місією. Так затверджувалося «історичне право» на Крим, а разом з ним започатковувалася проблема «русскоязычного населення». Для захисту цього «населення» метрополія винайшла право влюбий момент силою придушувати любий національний рух під любим приводом. Звідси, не зважаючи на волю народу, йдуть постійні намагання створити в Севастополі, як і в Криму в цілому, відкриту і непримириму опозицію українській державності, в тому числі і з силовими структурами.

«Флот України», № 23-24. 18 березня 1995 р.

ЛИСТ СЕВАСТОПОЛЬСЬКИХ КОЗАКІВ МОСКОВСЬКОМУ МЕРУ

Ми, славні лицарі землі Херсонеської, неньки України-Руси історичні обонці, шляхетні воїни на воді, під водою, на землі та в повітрі нестримні, наслухавшись ваших, господін мер столиці государства Російського, численних заяв та промов з приводу Коша нашого – Севастополя та слави його звитяжної, зібравшись за старим нашим звичаєм на козацький круг – Раду, листа Вам ухвалили.

Відомо ж усім, хто хоче знати, що українське лицарство козацьке владу Московську завше цінувало та поміч їй надавало. Це ж наші козацькі полки ще в сиву давнину не дозволили литовцям на Угру до золотоординського хана Адигея йти, чим забезпечили Москві незалежність від ворогів християнських. Батько наш, славний гетьман Сагайдачний, не став браму Кремлівську до кінця валити, зберігши від короля Польського столонаслідство ваше, як і державу в цілому. Славетний і непереможний на воді і суші отаман Сірко вчасно зловив і в Москву направив лжецаревича Симеона заради процвітання та миру в московському домі. Європа знає, та і в Южноруських актах записано, що першим в бухту Ахтіар ескадру козацьку з Херсона привів славної пам'яті переможець османів кошовий отаман Сидір Білий, твердою рукою заклавши тут базу Чорноморського флоту і Коша нашого. Затим на славу імперії справу його розвивали звитяжні адмірали Аркас і Нахімов.

В старі часи безграмотні московські бояри, пижачись в бобрових шубах, з шкури лізли, щоб звитягу нашу забути і з історії викинути. Негоже Вам, господін мер, повторювати їх невігластво в професорській мантиї. Воно, звичайно, в Москві завше хотіли бути самодержцями „... и Великая, и Малая, и ...прочая, и прочая“, „ісконние“ префектури заводячи навіть за океаном, марячи теплими морями, щоб в водах їх помити свої валянки. Для цього і клейноди наші прославлені в битвах за віру православну з Січі в „северную Пальміру“ забрали і в спецхран від очей людських заховали.

Статус, стверджуєте, у нашого Коша російський? Крим Україні даровано без волевиявлення всенародного? Гай, гай, шановний пане! Може, ще знайдете дату всенародного референдуму про приєднання Криму до високого Вашого престолу? Маєте добре знати, господін професор, що за гріхи ханські Крим не раз козацькою шаблею здобувався, але, як сусіди, козак з татариним завше згоду знаходили і за волю та свободу проти наших ворогів лютих не раз і не два разом на герць йшли. У татар кримських навіть є танець Богдана. А чи є в них танець

Катерини, Потьомкіна а, може, Лужкова? Народні обереги – не сталінська Конституція, якою ви безсоромно козиряєте. А чому не згадуєте рішення кримського парламенту 1918 року чи брежнєвську Конституцію 1978 року? Ото-то, шановний мер, брехнею світ пройде, та назад не вернешся.

Ваші сльози та універсали до севастопольської п'ятої колони, то біш, ваших співвітчизників-колоністів, все більше нагадують нам, козакам, звернення хана Мамая до князя Дмитрія Донського не губити Золоту Орду – колиску братніх народів, в якій вироло і окрипло князівство Московське. Спасибі вам, насмішили наше товариство! Славу нашу звитяжну в префектурі ваші, як раніше в колегії всякі, вам вже більше не загнати. Як кажуть, цей каравай не для вашого рота!

На відміну від Арбату, слава наша чорноморська в Севастополі на кожному кроці – у назвах вулиць, на граніті пам'ятників як не козацьким полком, то прізвиськом українським козацькою шаблею чи пікою викарбувана. Навічно!

А щодо гризоти вашої стосовно тяжкого тумаку по „національному самознанію всіх росіян“, то за наших, севастопольських росіян, турбуватися не треба, бо на історичні префектури вони чогось спішити не збираються.

В церкві Христа Спасителя помоліться, впевнені – поможе! Севастопольці ще 1 грудня 1991 року, за нашим же, козацьким звичаєм, а по-теперішньому, референдумом, визначилися за незалежність України. А про Чорноморський флот, то й мови нема – він тоді ж, про волю свого народу дбаючи, більше 80 відсотків голосів своїх поклав на папєрть відродження морської слави України. А те, що зосталося, якраз в Цемєську бухту влізе і без переговорів. До слова хай буде сказано, що життя в тій бухті налагодив полк славних попередників наших, Війська козаків азовських, що зараз кубанським зветься. Але те ми вже вам даруємо. Не радимо вам, господін Лужков, виходити на герць з звитяжним козацтвом. Користі для Москви з того мало. Бо бачили ми в звитяжних поєдинках не лише в Чорному і Азовському, а і в Середземному і Балтійському морях не те що окремих мерів та думських дяків, а і султанів, королів, царів, великих князів і господарів гамузом взятих. І що з того вийшло? Вільна Україна!

На закінчення дамо пораду. Якщо надумаєте біля мікрофона черговий раз про Севастополь сльози лити, то не дуже тужтеся. Бо червонієте. А ще ваш попередник по московських палатах Ульянов-Ленін завбачливо примітив, що коли пошкрябати московських „червоних“, то обов'язково проглянеться шовініст і держиморда. По ширості скажемо, що не до лица це вам, меру столиці держави нашої сусідньої!

*З побажанням вам добра та злагоди отаман і весь курінь козаків
Севастопольських з отаманом Мирославом Мамчаком.*

14 жовтня 1995 р.

ПРО ЕПОХУ УТРИМАНЦІВ або чому адмірал Е. Балтін здавався утомленим

«Ми вступаємо в епоху утриманства, кожний намагається прожити за чужий кошт», - заявив командувач Чорноморським флотом адмірал Е. Балтін на недавній прес-конференції, присвяченій дворічному перебуванні його на посаді. Цитую за звітом, опублікованим в «Славе Севастополя», бо в адмірала вже стало традицією на такі заходи журналістів з ВМС України не запрошувати.

Цим самим, гадаю, командувач ЧФ відповів на запитання, чому ВМС України співпрацюють з Болгарією, США і Туреччиною, а ось з ЧФ – жодного прикладу. Але мені здається, що «великий збір» журналістів відомої орієнтації зіграно

було все-таки з іншого приводу – спростувати інформацію газети «Слава Севастополя», що «неподільний» флот пішов «з молотка», тобто не без участі командування ЧФ флот... самовільно ділиться.

Адмірал заявив, що за два роки його керівництва флотом матеріальних збитків ні Україні, ні Росії не завдано і звинуватив штаб ВМС в нечесності добору «компромату» на ЧФ. Усе, що віддано комерсантам з флотського майна, на його думку, зроблено законно. Не сказано тільки, за яким і чийм законом. Я, наприклад, не знаю законів України, що дозволяють самовільну передачу землі цілого гарнізону, як у Балаклаві, місцевій владі під елітарний яхт-клуб і валютне казино комерційних структур.

Слід визнати, що комерційні структури орендовані об'єкти флоту утримують пристойно, і розмова йтиме не про оренду, яку можна зупинити. А про дії в злягоджених лавах ЧФ, що так пильно охороняє «південні пляжі» СНД і проти стоїть «експансії» Туреччини на північ. Адже в тому, що в односторонньому порядку багато частин, з'єднай і цілих гарнізонів скорочується і розформовується, секрету нема. Втім, нехай читає міркує сам.

Був на острові Зміїному гарний радіотехнічний підрозділ. Розв'язував відповідні завдання. Кошти на його будівництво і утримання витрачено величезні, особливо Одесою. Тепер там лишилися руїни. Те саме спіткало й інші підрозділи РТС. Бачте, як виходить. З одного боку флот зберігає «високу» бойову готовність, а з другого – не помічає зникнення важливих підрозділів, які забезпечують оцю саму боєготовність.

Останнім часом перестали існувати і два вузли зв'язку дивізії підводних човнів, що базувалася в Балаклаві. Щоб знову ВМС України не звинуватили в несумлінності «компромату», спинюся на цьому докладніше. Як видно з документа, не так давно підписаного начальником зв'язку ЧФ контр-адміралом Г. Ляпіним, на вузлі зв'язку дивізії підводних човнів було понад 90 комплектів різних засобів зв'язку, в тому числі чотири передавальних і більше двадцяти – радіоприймальних засобів. Там же були і дві АТС на 512 і 100 номерів. Зв'язані з модернізацією монтажні роботи обійшлися тоді Чорноморському флоту в 20 млрд. карбованців. Яку б це суму становило сьогодні? Запитую тому, що цього вузла зв'язку тепер нема. Як нема більше і вузла зв'язку балаклавської бригади підводних човнів, якого демонтували і вивезли, а кабельні мережі порубали сокирою і пустили наліво. Приблизна вартість знищених вузлів зв'язку сьогодні становить понад 400 млрд. карбованців.

Чи готовий український платник податків, у тому числі і севастопольський, знов платити ці гроші для відновлення втраченого? А Росія тим часом продає ВМС України передавачі по 95 тис. доларів за кожен. Не виключено, що балаклавські. Розумію, війна в Чечні вимагає грошей, але...

Під мітингові крики про неподільність флоту демонтовано командний пункт тієї ж дивізії. Командування флоту передало його судноремонтному заводу, а той готує здати в оренду комерційній структурі. Нема вже і пункту зв'язку з кораблями бойової служби в Середземному морі. Розформовано батальйон зв'язку та РТО авіагарнізону Веселе. Вивезено все майно, демонтовано вузол зв'язку, навігаційне обладнання. Аеродром фактично анульовано. Про це вже розповіло радіо «Бриз». Сподіваюся, відеокадри, зняті «Бризом», цього «законного» розформування і його наслідків, незабаром побачать севастопольці. І не тільки вони. Тоді стане явним, чому командування ЧФ не прагне до співпраці і взаєморозуміння з ВМС та хто і як «торгується». Зовсім не випадково з виходом в ефір «Бризу» в Севастополі не раз робилися спроби його ефірної блокади. Дехто ніяк не може змиритися із втратою монополії на інформацію.

Після закінчення недавнього київського раунду українсько-російських переговорів було заявлено, що права людини при поділі ЧФ мають дотримуватися пунктуально. Я з цим згоден. Турбота про військовослужбовців і членів їх сімей за будь яких реформ і поділів має бути пріоритетною. Але не розумію іншого. Як накласти оці права на описане вище? Що ж це виходить? Той, хто своїми руками знищує і грабує «об'єднані» з Україною об'єкти ЧФ з єдиною метою, аби при поділі флоту вони не дісталися Україні, тепер може спокійно писати рапорт про своє зарахування у Збройні Сили України? І має на це законне і моральне право? Знаю вже кількох старших офіцерів ЧФ з оцих саме бригад та гарнізонів, які протоптують доріжку для подальшої служби в Києві. Впевнений, що як тільки в них знайдеться київська прописка, будуть мною ще й командувати.

Чи думають у штабі ЧФ, даючи згоду на демонтаж флотських об'єктів, про правові наслідки, про долю людей? Або сподіваються, що все так і минеться? Чи не вийде у масштабі ЧФ так, як у гарнізоні Веселе, демонтованому руками особового складу в обмін на подальшу службу в гарнізонах Октябрське, Гвардійське та на російські рублі? Тільки й ці гарнізони за розпорядженням міністерства оборони РФ до 1 жовтня нинішнього року теж мають бути розформовані. Хто забезпечуватиме права цих військовослужбовців, членів їхніх сімей, які опинилися, мов у казці, біля розбитого корита, в директиві міноборони РФ не сказано. А чого дивуватися? Всі, хто служить на ЧФ, - громадяни України, і хоча вони її зневажають та не вважають своєю державою, їй і забезпечувати права тієї п'ятої колони. Так, за Е. Балтіним, Росія дотримується слова, а Україна – торгується. Насправді вимоложе дозволу підібрати у «старшого брата» рештки ЧФ на своїй рідній землі. Навіть побіжний аналіз «реформування» окремих частин флоту переконливо доводить, хто творить «епоху утриманців» і намагається «прожити чужим коштом» під демагогічні заяви про братню дружбу, унікальність розташування та неподільність Чорноморського флоту, де тим часом усе, або, принаймні, дуже багато, вже поділено, продано чи здано в оренду за політичну підтримку.

Журналісти відзначили, що на прес-конференції Е. Балтін виглядав втомленим. Гадаю, що втомився він не від довгого спостереження за переговорним процесом по розподілу ЧФ, а від організації та керівництва комерційною діяльністю флоту, яка сягає Ізмаїла і найдалших окраїн...

«Кримська світлиця», № 9. 4 березня 1995 р.

ФЕДІР УШАКОВ.

Погляд крізь історію

З публікацій російської преси, з матеріалів російської пропаганди виглядає так, що нині у Росії, що не адмірал, то непереможний флотоводець, герой героїв, які можуть народжуватися і служити виключно у флоті Росії і ніде інде. Вони – родоначальники морських стратегій і першовідкривачі новітніх тактик батьки перемог. Затим вони стають святими.

Ось виповнилося 250 років з дня народження «великого російського флотоводця, одного з будівничих Чорноморського флоту адмірала Фьодора Ушакова, який здобув славу флоту Росії і Андріївському прапору», написано чимало статей, присвячено телепрограм і наукових конференцій. В оповіданнях про Фьодора Ушакова обов'язково підкреслюється його «особливе місце в світі» як непереможного флотоводця, винахідника маневреної наступальної тактики ведення морського бою і морської піхоти. Не може ж російський адмірал навіть на зорі заро-

дження російського флоту пасти задніх! І все це робив, як виявляється, не представник мордовського народу, навіть не російський адмірал, а росіянин. І флот на Чорному морі будував він не російський, а русській. І в екіпажах в нього були суцільно руські матроси.

Слави і заслуг перед флотом у адмірала Ушакова – ні відняти, ні додати. Син свого часу, він вірно йому служив, як і імператриці. І приписування йому заслуг з набору марксистської класики лише зменшує значення зробленого ним.

Вірно підмічено, що нове присуще молодим. Молодий капітан-бригадир Ф. Ушаков не лише створив систему навчання і виховання створюемого флоту у Севастополі, а найперше умів вчитися сам. Бо Чорноморський флот виник не на пустому місці, як це намагаються показати сьогодні. До нього була Чорноморська козацька флотилія запорожців, яка вже мала протягом десятиліть гучні перемоги над турецьким флотом. Познайомившись і поспілкувавшись з їх командирами Сидором Білим і Антоном Головатим та проаналізувавши причини поразок турецького вітрильного флоту від невеликих вітрильно-гребних козацьких чайок, особливо битви в Буго-Дніпровському лимані, під Очаковом, молодий бригадир дійшов правильного висновку: для успіху в боях з турецьким флотом йому треба міняти тактику морського бою. Треба удар наносити не по всій лінії кораблів ескадри, як велося досі, а по флагману, командному пункту ворожої ескадри. В цьому випадку порушувалось управління ворожими бойовими порядками і перемога діставалася меншими втратами. Так завжди, з часів Гетьмана Петра Сагайдачного, поступали у морських битвах запорожці. Саме так кошовий отаман Сидір Білий в червні 1778 року знищив турецький гребний флот під Очаковом і виграє битву з вітрильним флотом в Дніпровському лимані. Федір Ушаков застосував цей запорожський тактичний прийом в битві біля о. Федонісі, розгромив турецьку ескадру під командуванням Ескі-Хусейна, хоч результати її були значно скромніші, чим у Сидора Білого. Це була перша перемога севастопольської ескадри російського флоту на Чорному морі. Як бачимо, новий тактичний прийом морського бою, застосований Ф. Ушаковим, явився новим лише для молодого російського флоту. Безсумнівна заслуга майбутнього адмірала є в тому, що він зміг оцінити і надати тактиці запорожців нове обґрунтування, переніс її з гребного на вітрильний флот. Но оголошувати його творцем нової наступальної морської тактики як з історичної, так і з військової точки зору у вищій степені є не правильно.

Треба зазначити, що для підлеглих Ушакову матросів перенавчання не було потрібним. Як повідомляє письменник Г. Шторм, майже всі матроси ескадри Ушакова були запорожцями, або їх нащадками, добре зналися на запорізьській морській практиці. Не можна погодитися і з твердженням «Останкіно», що Ушаков явився творцем морської піхоти. Мовляв, саме він вперше застосував її при штурмі фортеці Корфу у 1779 році. Однак історична правда в тому, що іменно десантами з моря морської піхоти діяли в Чорному морі як запорожські, так з ними і донські козаки задовго до часу Ф. Ушакова. Іменно десантом запорожської морської піхоти з моря брав П. Сагайдачний Кафу, Синоп, Трабзон, штурмував Стамбул. Таким же чином молодий Богдан Хмельницький в 1629 році взяв штурмом з моря Варну, яку вважали неприступною. Морський десант запорожців прикривав з моря штурм Азова військами Петра І. Та щоб мене не звинуватили в приписуванні первородства одним козакам, нагадаю, що за рік до штурму Корфу турки висадили п'ятитисячний десант морської піхоти на Кінбурнську косу. Взагалі, і в турецькому флоті морські десанти застосовувалися задовго до народження Ушакова.

Чим відрізняються морські десанти П. Сагайдачного, Б. Хмельницького від морських десантів адмірала Ушакова? В принципі, тільки назвою. Якщо запорожський десант під час бою прикривали своїм вогнем фальконети і невеликі мортири з чайок, то Ф. Ушаков при Корфу прикрив морський десант потужним артилерійським вогнем фрегатів і лінійних кораблів. Таким чином, його заслугою являється не створення морської піхоти, а розділення функцій під час бою між бойовими кораблями і десантом, організація вогневого прикриття висадки на рівні розвитку сучасного йому флоту.

Іншими словами, адмірал Ушаков вніс в російську морську науку нову тактику дій морської піхоти, виділив її в окремий рід сил флоту, но ніяк не став її творцем. Як відомо, ще за 150 літ до Ушакова Петро I, наслідок порад гетьмана І. Мазепи і результативних дій запорожських морських десантів під Азовом і на Дніпрі, видав указ про формування частин «морських солдат». Впевнений, використання славного імені адмірала Ушакова в політичних інтригах, і найперше проти України і її Військово-Морських Сил, намагання приписати йому те, що він зробити не міг, позаяк воно вже існувало до нього, тільки применшує його заслуги, принижує пам'ять адмірала, який утверджував флот в Чорному морі.

«Флот України», № 25-26. 25 березня 1995 р.

ЛИЦЕМІРСТВО, або як у Севастополі формується «п'ята колона»

Облуда на Кримському півострові останнім часом зведена на таку висоту, що сторонньому читачеві вже важко відрізнити її від правди. Судіть самі. Ще не так давно Верховна рада Криму викликала на парламентське «татами» свого президента-каратиста Юрія Мешкова і, як порушника правил гри в шовінізм, поклала його на обидві лопатки. Позбавивши президента владних повноважень, парламент самотужки фактично зліквідував президентську структури Криму. Київ лише юридично затвердив звершений факт, а Президент України – навіть порядок у заплутаній владній структурі півострова. Кримчани з полегшенням зітхнули: може, нарешті, покращає?

Сподівання экс-президента щодо барикад на його підтримку не справилися. Крах того, на кого поклали надії, абсолютній більшості кримчан видався закономірним. Однак ті, хто направляв Мешкова на постійну дестабілізацію обстановки в Україні, терміново вдарили в дзвони. Разом із дніпровською водою на півострів ринули потоки крокодилячих сліз, повних лицемірства. І хоча на автономію Криму ніхто не зазіхає, здійснено галас про начебто скасування його державності та перетворення «кримської держави» в колонію націоналістів.

На Україну, що за рахунок інших областей всіма силами утримує на економічному плаву «державний» півострів, побільшало виливів ненависті, злоби і брехні, причому в прямо пропорційній залежності. Укотре через засоби масової інформації намагаються показати протест кримчан, які давно відчували на собі «переваги» власної «державності» та на свої очі побачили абсурдність, непотрібність і тягар новоствореної «президентської» бюрократичної машини. У хаосі політичного лицемірства прояснилося, хто стоїть за цим і чого добивається.

Хай читач робить висновки сам. Щоб розгорнуті політичні баталії мали пристойний вигляд та скидалися на правду, останнім часом у них застосовано «головний калібр» - «партосередок» відставних адміралів і генералів Чорноморського флоту, знедавна організований у Севастополі. На гадку деяких російських

політиків, тільки с'яво адміральсько-генеральських погонів має вивести на барикади боротьби за «самостійність» Криму нерозумних кримських виноградарів і сівачів, довести до свідомості всіх «протизаконність і провокаційний характер» рішень парламенту і Президента України, що ведуть – ні більше, ні менше – до «ізоляції України від держав співдружності, розвалу Чорноморського флоту». З охриплого «державотворця» О. Круглова багато хто в Севастополі одверто сміється, тому витягли на політичну арену донині політично нейтрального колишнього командувача ЧФ адмірала Михайла Хронопуло, який мирно і не без успіху варить баварське пиво, довгий час не підписуючи при цьому ніяких звернень та декларацій.

Про що печуться відставні адмірала, у чім бачать вони відрив України від СНД? У першу чергу «провокаційність» рішення парламенту України щодо Верховної ради Криму від 17 березня вгледіли ті відставні адмірала і й генерала, котрі живуть у Севастополі, але на військовому обліку і пенсійному забезпеченні перебувають ... у Росії. Водночас вони за приписними свідоцтвами є мобілізаційним резервом ЧФ. Тому і гримлять боцманськими думками про неможливість поділу «єдиного і неделімого» флоту, про його розвал Україною.

Можна й навіть дуже вигідно одержувати пенсію в Росії в рублях, а жити в Севастополі за українськими цінами та ще користуватися всіма пільгами українського законодавства. Це ж далеко не те саме, що одержуючи пенсію в Москві, жити по тамтешніх цінах. Подібне можливе лише за умови збереження нинішнього неясного статусу флоту і політичної нестабільності в Криму.

Протягом 1994-го і п'яти місяців 1995 року таким чином знялися з обліку в Севастополі понад 1100 високопоставлених адміралів, генералів і офіцерів за пасу. Так, адмірал М. Хронопуло, віце-адмірал Р. Лихвонін, генерал-майор А. Красавін на військовому обліку і пенсійному забезпеченні перебувають у Санкт-Петербурзі, віце-адмірал В. Ларіонов (до речі, заступник голови Севастопольського міськвиконкому) – в Мурманську, контр-адмірал В. Аверін – у Белгороді. І т. д., і т. п., - майже вся географія Росії, окрім Кавказу.

Читає може подумати: ну то й що, хай Росія утримує їх, коли їй так хочеться, легше буде для українського бюджету. Якби-то так. По-перше, ВМС України позбавляються мобілізаційного резерву – якого, то інше питання. Далі. Відставники, які знялися з обліку в Україні і стали на такий в Росії, але продовжують жити в Севастополі, порушують цілу низку законів як України, так і Росії. Вони користуються пільгами в Україні, на які втратили право, та пільгами Росії, на які права не мають. В Україні вони беруть активну участь у політичному житті, зокрема у виборах, та ще можуть стати не тільки депутатами, а й як, наприклад, віце-адмірал О. Фролов, заступником голови Верховної ради Криму. Факт цей, погодьтеся, наводить на вельми цікаві думки.

Що з цього має Україна? Пенсійне забезпечення Росією громадян України (я не знаю жодного відставного адмірала чи офіцера в Севастополі, який офіційно відмовився б від українського громадянства) є не що інше, як матеріальне стимулювання їхньої боротьби проти української державності в Криму, проти ВМС України. Під виглядом хоча б обґрунтування «неделімого» Чорноморського флоту. Слід підкреслити, пенсію в Росії одержують в основному ті відставники, котрі вперто не визнають державних кордонів України. Саме для цього, на мій погляд, і організований адміральський «осередок» та щедро оплачується рублями Чорноморського флоту.

А тим часом, як повідомили з міськвійськкомату, майже дві тисячі севастопольських призовників, що підлягають призову на військову службу в Збройні

Сили України, теж знімаються з обліку в рідному місті і стають на облік... у Краснодарі чи в інших, поближніх від Криму, російських містах. Звідтіля їх призивають на службу, - ні, не в Чечню, - в Севастополь. І – вітаю вас, батьку, - чорноморець готовий у вас служити! Аби подібне стало можливим, «Русская общіна Севастополя» разом із відповідними структурами ЧФ постачає в паспорти юнаків вкладишів, котрі засвідчують, що вони є дітьми військовослужбовців російського флоту. Про яке братерство тут можна говорити, коли, окрім цього, на Чорноморському флоті діє сумнозвісна директива начальника штабу ЧФ «Про заборону несанкціонованих контактів військовослужбовців ЧФ з ВМС України»!

На жаль, усім цим діям поки ще не дано правової оцінки. Впевнений, вони не що інше, як формування соціального фундаменту під політичні намагання коли не сьогодні, то в майбутньому відірвати Севастополь, а за ним і Крим від України. Для цього лицемірство примусово надали матеріально вигідний характер. Звертаюся до законодавців України. Якщо не можете розумно й швидко вирішити проблему Чорноморського флоту, то бодай наведіть порядок у законодавстві, щоб облуда й лицемірство в нашій державі не ставали для деякого матеріально вигідними. Надто ж у світлі шкоди для нашої молоді держави. Соромно за неї, коли бути відвертим. Замість того, аби підтримати ВМС України, допомогу одержують ті, хто кожного дня їх зневажає і бореться проти відродження флоту України.

«Вісті з України», № 24. 29.06 – 05.07.1995 р.

ПРОТИ КОГО ДАНА КОМАНДА ЙТИ В ПОХІД?

Мічман Чорноморського флоту під охороною матросів сокирою рубав голову міфологічної фігури – архітектурній прикрасі будинку по вулиці Леніна, 54. Рубав так захоплено, що не відразу почув звернення ветерана флоту кап. 1 рангу В. Задояна, навіщо, мовляв, він руйнує архітектуру міста?

- Ну і що? Подумаєш, красота, - з пихатістю пролунала відповідь. – Все рівно будинок переходить Україні. Мені наказали зрубати цю голову – я виконую наказ і її зрубаю. Не заважайте мені.

Знав мічман, що скоює ганебний вчинок, бо втік разом з драбиною, на якій стояв, відразу ж як тільки ветеран направився в комендатуру ВМС України.

Це відбувалося 9 червня, в день зустрічі в Сочі президентів Росії і України по проблемі Чорноморського флоту. Того ж дня, на прохання селян військового радгоспу «Гурзуфський», разом з відеооператором ми завітали до військового містечка морської піхоти в с. Міжгір'я, що начебто передається не ВМС, а місцевій владі. Ясна річ, що далі напіврозібраного КПП нас не пустили. Але і те, що вдалося розглянути, наочно впевнило в причинах «братської» недружелюбності майора, що нас зустрів. Як впевнило і в тому, чому гарнізони, що скорочуються, всупереч законам України командування Чорноморського флоту намагається будь-яким шляхом передати місцевій владі. Секрету великого в тім немає: Межигірський гарнізон нагадує сумнозвісний авіагарнізон «Весілоє», починаючи з наполовину розібраного КПП і закінчуючи зруйнованим клубом, підсобним господарством та іншими спорудами, що ранами жевріли в раніше прекрасному військовому містечку. Місцеві жителі показали місце звозу і шляхи перепродажі стінних блоків і плит перекриття, якими торгують військовослужбовці цієї військової частини. За те, що селяни вимагають передати ВМС ще не до кінця проданий гарнізон, не хочуть миритися з прямим грабійництвом, командир частини забо-

ронив пропускати радгоспний транспорт через свою територію, відрізавши господарство від своїх полів. Тепер всі селяни в нього зараховані в члени РУХу, а на воротах поновлено напис «Стреляем без предупреждения».

В такому стані військове господарство легше всього зіпхнути місцевій владі, бо у ВМС зразу ж покажуть на ст. 5 сочинської Угоди, де чорним по білому записано, що все має передаватися за станом на 3 серпня 1992 року. Не розбирати ж тепер тільки-що збудовані тереми-дачі! Там, на КПП в селі Міжгір'я, відчув що майор і прапорщики морської піхоти ЧФ більше всього бояться, щоб, не дай Боже, президенти до чогось не домовились.

Подібну річ (який збіг обставин!) я почув ввечері того ж дня на каналі Севастопольського телебачення в інтерв'ю адмірала Е. Балтіна. Про що просторікував командувач ЧФ? Йому «по человечески жалко тех затрат, которые несли народы, двести лет создавая базу флота...», яка навіть не була знищена німцями. «А сейчас уничтожается, потому, что берут всё, заранее зная, что ВМС содержат не смогут... В украинские ВМС люди не пойдут... у них нет ни одного боеспособного корабля..., а то, что построено, тоже разбито» - тонкий натяк на ДКПП «Донецьк». І ні жодного слова про те, в якому стані передаються об'єкти Чорноморського флоту Військово-Морським Силам України, що навігаційна аварія на ДККП «Донецьк» здійснена під керівництвом офіцера ЧФ. Так би мовити, «послуга» ЧФ в становлення братнього флоту. Збіг цих випадків і інтерв'ю командувача ЧФ не випадковий. Теоретичні пошуки адмірала, як на мене, не що інше, як спроба підвести теоретичну базу під ганебні вчинки своїх підлеглих. З іншого боку, напрям всіх цих дій корегується на пряме торпедування щойно підписаного в Сочі документа. Останнє повністю підтверджується публікаціями флотської газети ЧФ «Флаг Родины». Так, в суботнім номері газети (від 10.06.95) не тільки змінена назва підписаного в Сочі документа, але і пропущена одна стаття (№ 4), в трьох – грубі зміни тексту. А в номері 108 цієї газети пером одного з її керівників капітана 1 рангу М. Гормальова відкрито признається, що «сочинский договор кое-кому стал если не поперек горла, то пересёк дорогу». А далі нащадок запорожського козака стверджує, що «раздельное базирование двух флотов выгодно в первую очередь ВМСУ» та радить перебазувати ВМС України на землі, де ще біліють кості, виритих з могил Петром і Катериною його предків, від яких він давно вже відцурався. Тому в черговий раз розвертає кампанію цькування тих, хто обрав долю рідного народу. Через тиждень «Флаг Родины» (№ 110) відкинувши прикритий рваною рядниною дипломатизм та гру в братерство і вічну дружбу слов'янських народів, цинічно проголошує, що «единственный путь флота и города – как можно быстрее перейти под юрисдикцию России, и тем самым оборвать запутанные Украиной противоречия по Черноморскому флоту и самому Севастополю». Всупереч позиції президента і уряду Росії з Чорноморського флоту знову пролунав заклик до конфронтації, як і територіальні претензії до нашої держави. На ці шовіністичні вправи можна було б і не звертати уваги, якби... Якби ці люди не були військовослужбовцями та ще й з емблемами Збройних Сил Росії; якби видавець, як стверджують самі «флажківці», тобто сам командувач ЧФ, не редагував особито подібного роду газетні публікації. Газету, як і практичні дії чорноморців, ніхто не поправив, їхні твердження не спростував. Стає ясною цюна ельцинської «точки». На наших очах знову пробують в Україні організувати цькування тих, хто став на шлях її ствердження, намагаючись заговорити, розтоптати і звести нанівець зусилля президентів і народів двох братніх держав розкидати каміння непорозуміння і жити в злагоді.

Все більше стає очевидним, що доки штаб Чорноморського флоту буде зв'язаний з політичними силами Росії, до тих пір М. Гормалюв і йому подібні лицемірні «інтернаціоналісти» таким чином будуть «захищати южные рубежи России и Украины», будуть відкрито зневажати не тільки чужу для них країну, а і наш народ, його національну гідність на угоду передвиборним амбіціям окремих політичних сил Російської Федерації. До тих же пір буде і «розв'язуватися» чорноморська проблема, початок якої змонтовано в московських кабінетах. Бо флот прагне здобути не причали і берегову інфраструктуру – це все йому дають – а бути господарем в Севастополі, яким до цих пір фактично являвся. В цім якраз і різниця у формулюванні: «Головна база російського Чорноморського флоту знаходиться в Севастополі» і «Севастополь являється базою російського Чорноморського флоту». В Сочі прийняте перше формулювання. Воно не може задовільнити тих, хто повинен, як висловився Президент України Леонід Кучма, «знати своє місце», бо зникне сама по собі проблема флоту, а з нею – реальна влада в у морській столиці України.

Коли писалися ці рядки, в Севастополі місцевими засобами інформації розгорнуто гучний шум з правду закриття банківського рахунку судноремонтного заводу ЧФ податковою інспекцією міста. Чому закрили? За спробу проігнорувати закони України в Україні, за спробу військовослужбовців з російськими державними емблемами стати над владою, обраною народом, диктувати свою волю та створити на українській землі щось подібне до російського військового заповідника, не підвладного нікому. Тому й розпочався черговий похід проти Військово-Морських Сил України, а у кінцевому рахунку – проти незалежності нашої держави.

«Флот України», № 51-52. 1 липня 1995 р.

ХТО ХОЧЕ МОРЕ ЗАПАЛИТЬ?

Пам'ятаєте відому байку про синицю, що заповзялася море запалить, що буцім-то воно згорить? Ця байка кожного разу приходиться на згадку, як беру в руки черговий номер газети Чорноморського флоту «Флаг Родины».

Як і хоробра синиця, флотські військові (колишні комсомольські) оглядачі та новоявлені політологи (колишні інспектори політуправління), що ні телень в цих науках, так як ніколи їх не вивчали, в кожному номері газети зчиняють неймовірний галас з приводу страхіть, що мають наступити після розподілу Чорноморського флоту. Цілком солідні офіцери цілком серйозно намагаються запевнити народ, що як не стане «єдиного» флоту, то все згорить прахом разом з Чорним морем. Наступить прямо всесвітній потоп, кінець світу. Ви тільки подумайте: американці шліфують бойову майстерність під Миколаєвом, під самісіньким носом у навіки вірних «єдиножды данной присяге», а в Туреччині, померти від страху можна, останнє немовля пройшовши обрізання, уже точить ятагана на голови хоробрих захисників слов'янських народів.

Пряма загроза беззахисній Росії! Матінко Росія! Кругом тебе вороги. До того ж Україна, оця колишня «бессознательная» країна, ніяк не хоче платити гроші захисникам конституційного порядку СНД, оговорює якийсь їх статус, наче в ясир мамлюкам збирається їх здати, підспівуючи вихідцям «с галицийских сchronов». Жах, жах, жах...

Тому більшість гранок флотської газети дихає не флотською культурою, не традиціями флотської взаємодопомоги, не повагою до держави, в якій живуть, а невіглаством «основателя» російського флоту до всього українського. Як і під час Петровських «освободительных» походів, так і сьогодні його послідовники у

флотських мундирах шкрябають на папері про якесь право Росії на «ісконні» російські землі в Україні. На землі, на які до Переяславської ради не тільки не ступала нога московського воїнства, а навіть турецькі чи татарські орди якщо і забігали, то вночі і нишком, щоб не дай Бог, не зачепити козацьку паланку. Новоявленим флотським мілітаристам уже мало головної бази Чорноморського флоту Росії в Севастополі. Шовіністичні прагнення простягаються не тільки на Донбас, Дніпропетровськ та Одесу, а досягли вже і Придністров'я.

Ну, що тут скажеш, весело «озорничають» в Україні російські «острови». Хорообрі, відважні... Особливо коли зовсім не страшно. От написали, що колишній командувач ВМС прийшов в Севастополь городами. Помовчали, послушали гомін – нема нічого і нікого. Продовжили тепер так: «Президент України прийшов туди ж тими ж городами і, бачте, побоявся зустрітися з вірними «єдиножды данной присяге». Висновок закономірний – «флот не хоче, а Україна не може» привести до порядку ідеологів українофобства.

Приходилося чути на Полтавщині народну говірку: «Риється як москаль в коморі». Флотські ідеологи повністю підтверджують її життєвий зміст з тією тільки різницею, що риються не в коморі, а в душі чужого їм народу.

Говорити про офіцерську честь і гідність авторів теорії розвинутого шовінізму не приходиться. Своєю запопадливістю вислужитися, вони самі поставили себе в таке положення, що вимушені до всього топтати і власну гідність. Офіцери англійського флоту ніколи не збрєде в голову назвати «клятвопреступником» офіцера американського чи канадського флоту, хоча більшість їх представляють одну і ту ж націю. А тут самі «політологи» «Флажка» на чолі з своїм командувачем назвали ВМС України «вражеской организацией», на весь світ заявили, що росіяни то не українці. А тепер, бачите, об'єднати хочуть те, що не об'єднується за їхніми же шовіністичними правилами.

Офіцер з честю ніколи не дозволить собі топтати гідність і честь другого офіцера. Ржавіють не лише бойові кораблі Чорноморського флоту. Ржавіють ліпші традиції російського флоту, натомість проглядаються щербаті шпангоути великодержавного імперіалізму. Просторікування всіх «тоскующих по России» є яскравим свідченням того, що колишній союз з Москви завжди бачився як «созданная Петром великая российская держава». А в світовій історії вічних імперій не зафіксовано. Так, що розпад «Петрова наследия» є об'єктивним і історично закономірним.

Тому давно пора зірвати вуаль лицемірства з лиця вірних «єдиножды данной присяге» на офіційному рівні. Все чорноморське воїнство, половина якого є громадянами і вихідцями з України, давно нашло на себе російський триколон та начепило двоголового орла, видаючи себе за вірних присязі радянської влади. Так легше видавити сльозу в легковірних бабусь, і з їх допомогою підтримувати політичну напругу на півострові. Пора, на кінець, згадати, що на Всеукраїнському референдумі Чорноморський флот рішуче проголосував за незалежність України, і цим покласти край демагогії про «єдинство и неделимость» флоту, а «тоскующим» по Росії полегшити їх «страданія», направивши для подальшої служби на «історическую родину». Таким чином, можна братній державі вирішити кадрову проблему Тихоокеанського і Північного флотів.

Передчуваючи, що так воно і станеться, все наглишими стають вибрики флотських ідеологів. Приклад їм подає сам засновник газети. Але як би адмірал Е. Балтін не старався демонструвати особовому складу ВМС України свої «бойові рани», 9 травня та на день ВМФ продемонстровано лише одне – корозія покрила офіцерську честь і гідність навіть керівництво «братнього флоту». Вони самі на-сміхаються над власною теорією єдності слов'янських народів. Що тоді питати з

рядових журналістів флотської газети, яких призначено наводити ідеологічний «марафет», бити в дзвони гучного бою, щоб не було видно, не було чути як доводиться до ручки Чорноморський флот. Так, що старайтеся, господа. Може, вдасться таки вам море запалити, разом з вашим флотом?

«Флот України», № 71-72. 16 вересня 1995 р.

ПРО ФЛОТ ДБАЮТЬ, АЛЕ ЯК?

Колись, ще в радянські часи, на флоті невесело жартували, що справжні моряки служать лише в Москві. Не раз московські адмірали навчали мене морської справи на прикладах як складно їм управляти особистими автомобілями на московських дорогах. Тепер, судячи по численних рішеннях відносно українського флоту, більшість, якщо не всі, видатних спеціалістів по флотських проблемах «кинула якорі» на дніпровських кручах Києва, на траверзу Хрещатика.

Саме тут, у різноманітних управліннях, відпрацьовуються і приймаються рішення по ВМС України навіть у дрібницях. От, наприклад, хто у ВМС знає яку будуть моряки носити форму? Цього і сам командувач ВМС сказати не може, тому, що не він вирішує це питання. Зовсім недавно офіцерам і мічманам ВМС видали привезені із Києва кокарди на головні убори. Вже другі по рахунку. Не ламаючи голову, київські фахівці прийняли рішення по-революційному: на орнамент колишнього радянського флоту приклепали двома заклепками ... військовий орден часів Української Народної Республіки. Тільки в набагато гіршому виконанні, до того ж прибравши з нього мечі. Таким чином, одним махом нагородили усіх. І ліквідували кокарду, яка повторяла справжню кокарду на кашкет флоту УНР. Тепер чорноморці заздрять нам – враховуючи вагу нового «краба», його можна використати і як зброя самооборони. При цьому нас запевняють, що це є не що інше, як піклування про українських моряків.

Про це, як дбають про ВМС, наприклад, говорилося і на недавній пресконференції начальника Головного управління з оборонних питань Кабінету міністрів України Валентина Леміша. Рівень життя військових має бути вищим і, за його словами, - цитує його газета «Народна армія», №133, - для поліпшення їхнього становища вживаються всі можливі заходи. Дуже радісно таке читати, але, як кажуть в Одесі, - не радійте швидко! На думку шановного пана Леміша, вирівнювати грошове забезпечення особового складу ВМС з чорноморцями недоцільно. А тим більше організовувати якусь мілітарно-грошову гонку, основи якої були закладені в раніше підписаних угодах по розподілу Чорноморського флоту. Треба враховувати в першу чергу те, радить пан Леміш, що мають військовослужбовці других видів Збройних Сил України.

Ось тут, на різниці між «сірими і чорними шинелями» хочеться зупинитися докладніше. По своєму досвіду знаю, що в Києві уже склалось тверде враження, що в Севастополі море тепле, Ялта поряд, пляжі і дівчата з ранку до вечора – за що їм там у ВМС гроші платити? А дійсно, за що? Давайте поміркуємо. Військо України, на відміну від флоту отримало у спадок від колишньої Радянської армії все, або майже все, тоді як ВМС – напіврозібрану школу прапорщиків. Для Кабінету міністрів, думаю, не новина, що український флот зводиться на пустому місці та ще в умовах жорсткої протидії зі сторони не тільки Чорноморського флоту. Впевнений, що з пана Леміша, з армійських офіцерів в Києві, Василькові чи Харкові державні символи з головних уборів ніхто ножами не зрізав, і, після складання військової присяги на вірність народу України, з кабінетів ніхто не викидав.

«Клятвопреступники» - теж лише офіцери ВМС. Це, так би мовити, моральна сторона питання, яка, до речі, теж має свою вартість, бо значно коротить життя тих, хто утверджує нашу державу у цього самого теплого моря.

Тепер про сторону матеріальну. Я, наприклад, їду у відрядження в Київ, Вінницю чи Льві, як в другу державу, де, крім виконання завдань, ще й морально відпочиваю. Там зовсім другі ціни, і другий рівень життя. Чого так? Значно вищий рівень грошового забезпечення чорноморців зрівняв ціни в Севастополі. Якраз цей коефіцієнт різниці між фінансуванням ВМС і ЧФ є показником зuboжіння наших моряків-військовослужбовців. Регулярні мільярдне вливання держави в бюджет Севастополя у ВМС абсолютно не відчутні, чому показником є наше грошове утримання. Це скоріше допомога морякам-чорноморцям, їхнім сім'ям. Скупий, як кажуть, завжди платить більше.

Якщо врахувати, що морякам ВМС держава замість квартир вручає одні обіцянки, то можна собі уявити рівень життя флотського офіцера. Головне управління з оборонних питань Кабінету міністрів, напевно, вважає доцільним, коли грошове забезпечення мічмана Чорноморського флоту (до речі, громадянина України) за те, що він служити своїй державі не хоче, перевершує грошове утримання українського адмірала майже вдвічі. Або коли, щоб дотягнути до чергової полочки, лейтенант ВМС вимушений продавати на базарі турецькі речі.

Судячи по-всьому, в Києві багатьох зазидки беруть, щоб, не дай Бог, морякам не підняли рівень грошового забезпечення. То нехай би самі йшли служити в ВМС, до теплого моря, в обнімку з загорілими дівчатами покуштувати макаронів по-флотськи. Посад – на вибір. Так ні, не йдуть. Приїдуть, подивляться – і назад, в Київ, в Полтаву, Львів. Там ближче, рівень життя інший і легше бути патріотом. Свідомим.

А нам знову пропонують «урівнюнку». До речі, в США і других країнах служба на бойовому кораблі оплачується значно вище, чим в батальйоні ППО. Впевнений, за те, що ходити по палубі зовсім інше, ніж по бруківці. Хочеш більшу зарплату – йди в моряки. Там, в Пентагоні, Бундесвері таке положення на відміну від нашого Кабінету міністрів вважають нормальним. Відмічу, що у ВМС я не зустрів нікого, хто б вимагав вирівняти своє грошове забезпечення з рівнем російського чи німецького морського офіцера. Українські моряки хочуть одного, щоб їхня праця оцінювалася відповідно з законами ринку, до якого ми приходимо, і відповідала моральним і фізичним затратам. Щоб можна було не тільки комерсанта, а і морському офіцеру по-людськи прожити. І діло тут не в грошовій гонці, а у відношенні державних чиновників до ВМС, до ролі ВМС в процесі утвердження України як самостійної морської держави. На чиновницьку думку, виходить, що держава утверджується лише в Києві, ну ще у Львові. До слова, так думали у 1918... Що з цього вийшло, уже знаємо.

У військово-Морських Силах на свою долю не жаліються. Складаючи присягу своєму народу знали, на що йшли, здогадувалися, що нас чекає. Але як мені пояснити офіцерам і мічманам КСН «Славутич», що ті, котрі кидали в них картоплю і гвинтами, після розподілу флоту одержать квартири раніше, ніж офіцери «Славутича»? Такі у нас закони і менталітет? Чому в колгоспі імені Горького Уманського району зобов'язують селян здавати по відру картоплі з кожної сотки гонрода для Чорноморського флоту, коли на СКР «Гетьман Сагайдачний» ВМС України тієї картоплі немає? Щоб нею у Севастополі розкидалися по «приспешниках Мазепи»?

Не раз, оббиваючи пороги різноманітних міністерств, приходилося чути «щирі думку»: «Зачем вам ВМС, что, мало Черноморского флота? Что это вы казаков-злодеев в герои взяли? Сократить вас – и проблем не будет», - звичайно,

не українською мовою. А потім нам на прес-конференціях розказують, що Росія веде себе на переговорах нетактовно, не цінє наші уступки. Росія і не приховує, чого вона добивається, а ціль, як кажуть, виправдовує методи і затрати.

Наш Президент після відвідин «Гетьмана Сагайдачного» заявив, що тепер він зрозумів флотські проблеми. Впевнений, що якби пан Леміш хоч би з місяць пожив на українському флоті та з'їв хоч би один наш продпайок, висновки на прес-конференції зробив би інші. Може, тоді б для поліпшення становища військових моряків вживалися дійсні заходи, а флот фінансувався б як новий вид Збройних Сил, опора півдня нашої держави.

«Флот України», № 73. 23 вересня 1995 р.

ОФІЦЕРИ ФЛОТУ ЗОСТАНУТЬСЯ В УКРАЇНІ

Не за горами перше січня 1996 року. Дата, коли завершується перехідний період Чорноморського флоту. Яка буде його подальша доля, який статус? – дедалі частіше запитують на флоті. У пам'яті виринають слова адмірала І. Касатнова, сказані ним на другий день після підписання Ялтинської угоди: флот почнемо ділити 2 січня 1996 року після обіду. Так би мовити, після новорічного похмільля...

У той час, коли різноманітні комісії, змішані і роздільні, визначали способи і параметри поділу флоту, Чорноморський флот, за вказівкою московської правниці, на половину підняв Андріївські прапори, на другу – зневажаючи все українське, визначився як російська мілітарна сила на теренах України. Коротше кажучи, поки українська сторона, милуючись своїм менталітетом перед всім світом, визнавала російські інтереси у Чорному морі, Росія, а відтак і Чорноморський флот показали, що їм ні до чого національні інтереси української держави. У них є свої інтереси - і кінець розмови.

Одночасно з цим нам відверто проявлене російське бачення братерства й дружби, слов'янської і православної єдності: «русский человек» - це вам не німець чи якийсь там грек, тим більше не українець. Він любить борщ, вареники з сиром, та слухати під час обіду українських пісень. Але розмовляти він може лише по-російськи, а там, де ступила його п'ята – «святая русская земля! Во веки веков!». Чорноморський флот давно перетворено на військово-політичну організацію зі своєю ідеологією та методами виховання не тільки особового складу, а й населення Криму. Офіцери-чорноморці стали не тільки радниками президентів, заступниками мерів, а й керівниками різноманітних «советов, тоскующих по России». Під гарматами головного калібру ЧФ фактично сконструйовано систему нищення Української держави.

Тепер, як заявив командувач ЧФ адмірал Е. Балтін «Інтерфаксу», російське керівництво разом з міністерством оборони РФ зайняло більш рішучу і і тверду позицію у вирішенні проблеми Чорноморського флоту. Відчувається наближення чергової річницї російського міністра оборони.

Чим закінчився такий день Ангела на чеченській землі – загальновідомо. Як сказав мені якось один із офіцерів штабу ЧФ: «Хохлы должны знать своё место!». А ми у відповідь ліземо брататися та цілуватися в губи. То чи перестала в наших жилах текти козацька кров, чи дійсно ми уже такі нікчемні, що самі себе не поважаємо? Невже не бачимо, що в Криму уже четвертий рік працює сценарій 1918 року, який привів до «загибелі ескадри», а за нею й до Крут?! «Плач Яро-

славни»: «Росія ніколи не відмовиться від своїх інтересів в Криму, не має де розмістити Чорноморський флот» може лише привести до того, що маємо: з нас роблять пластилінового блязня.

А яке, по-суті, нам діло до того, що в Росії нема куда діти океанський Чорноморський флот? Хай вона сама вирішує свої проблеми, як Україна – з нафтою та газом. Тягнуть же з нас світку разом зі шкірою, аж тріщить і при цьому ніхто за Доном не плаче, що брати-українці, разом з «рускоязычними» можуть замерзнути на холоді.

Мені можуть заперечити, що, мовляв, «хозяин-барин», в Росії газ і нафта, тому вона і диктує умови. А у нас що є, щоб стояти не на хиткій палубі, а на твердій основі? Однак маємо і ми не менш важливий козир, здатний більш широко відкрити нафтові крани. Ми маємо Флот! Не ВМС, що саме-собойо розуміється, а Чорноморський флот, який всі чомусь називають російським, бо так, бачите, хочеться Москві.

Давайте, по-перше, згадаємо, що Чорноморський флот давно і без усіляких переговорів визначився сам ще 1 грудня 1991 року на Всеукраїнському референдумі. В процесі переговорів цей факт чомусь не фігурує. По-друге, не зважаючи на спробу адмірала І. Касатонова змінити після референдуму командний склад, нічого з того не вийшло. Більшість офіцерів і мічманів флоту є громадянами України і служити Росії в Росію не підуть! Навіть офіцери найконсервативнішої морської піхоти. Це достеменно підтвердилося при розподілі гарнізонів ЧФ в Одесі, Очакові, Ізмаїлі, а зараз повторюється в авіагарнізоні «Мирний». Якщо б завтра був наказ виводити з Севастополя російську частину флоту, то кораблі довелися б виводити на буксирі. Абсолютна більшість офіцерів і мічманів зостанеться в Севастополі. Та просто сім'ї не дозволять виїхати з насиджених місць! У Севастополі добре знають, що навіть під час сьогодишньої економічної кризи нашої економіки рівень життя в Україні вищий, ніж в російській глибинці. З російської сторони це бачать і розуміють, тому й роблять відчайдушну спробу утримати громадян України в зоні свого впливу то значно більшим грошовим утриманням, то втягуючи їх в у різного роду антиукраїнські політичні авантюри. Звичайно, все це покрито ідеологічним камуфляжем про «райське життя» в Росії та величезний «успіх» там економічних реформ.

У Севастополі відносно Української держави вагаються сьогодні уже одиниці. Для остаточного визначення чорноморців у питанні, якій державі їм служити, необхідно просто на офіційному рівні дати їм зрозуміти, що подальша їхня служба «довгому рублю» уже іде в розріз із загальнонаціональними інтересами та прямо веде до або до втрати громадянства, або до відповідальності за законом. Бо дуже вже нагадує статтю кримінального кодексу про зраду Батьківщини. Повірте, через тиждень проблема флоту вирішиться і без міждержавних переговорів.

Чи бути російському флоту на Чорному морі? Звичайно бути і таким, як бачиться Росії. Але де його розміщувати і на які кошти, хай це залишається головним болем її військового відомства. Таке ставлення до себе воно цілком заслужило лише одним фактом жорсткої протидії становленню Військово-Морських Сил України.

А нам своє робить. Цілеспрямовано і впевнено: призначити день виводу «захисників СНД» з України і – до зустрічі на морських широтах. Впевнений, що взимку не замерзнемо.

«Молодь України», № 141. 14 грудня 1995 р.

ЗАЯВА ТЕЛЕРАДІОЦЕНТРУ ВМС УКРАЇНИ «БРИЗ»

2 лютого без будь-якого попередження ВМС та пояснення причин програми телебачення Військово-Морських Сил України зняті з ефіру на телеканалі «Севастополь». Міською державною адміністрацією разом з телерадіокомпанією «Севастополь» з грубим порушенням законодавства країни зневажені права ТРЦ ВМС України «Бриз» як власника ефірного часу у відповідності до законів України та Ліцензії національної ради по телебаченню і радіомовленню.

На так званому телеканалі «Севастополь», крім постійної трансляції іноземних телепередач, знайшли постійне місце представники місцевих великодержавних, шовіністичних сил та сюжети російського Чорноморського флоту, ідеологія яких має яскраво виявлену антиукраїнську направленість і прямо протилежна досягнутим Україною і Росією угод по розподілу Чорноморського флоту. Крім того, телеобладнання і ефірний час для російських моряків надають щоденно і безкоштовно в той час, як телебачення ВМС тільки за грудень пред'явлено на суму більш, як мільярд карбованців. По-суті, севастопольське телебачення знову виступає ініціатором і авангардом нагнітання політичних пристрастей, дестабілізації обстановки в переддень підписання широкомасштабного договору між Україною і Російською федерацією про дружбу і співробітництво, а також намагаються зробити все, щоб приховати від народу правду про хід передачі ВМС України об'єктів Чорноморського флоту колишнього СРСР і особливо про їх технічний стан. Тож акція ТРК «Севастополь» має чітко виражений політичний підтекст, адже зроблено якраз те, чого вимагали й на що надіялися проросійські сили Севастополя і Криму. Об'яви ж дикторів в час запланованого виходу «Бриз» в ефір про його відсутність на телеекранах за якимись міфічними технічними причинами є не що інше, як брехня глядачам, які ще дивляться місцеве телебачення.

Висловлюючи рішучий протест у зв'язку з беззаконням в севастопольському телеефірі, колектив ТРЦ ВМС України «Бриз» впевнений у швидкому відновленні законності, як і в тому, що моральні і матеріальні збитки, заподіяні телебаченню ВМС України, будуть відшкодовані в повному обсязі.

«Флот України», № 7. 10 лютого 1996 р.

ЗАБОРОНЕНИЙ ШЕВЧЕНКО

(до 182-ї річниці від дня народження)

Тарас Шевченко... Поет, вартий вічної пам'яті народної, що дав народу своєму «Кобзар» - безсмертне слово. Годі й говорити про поетову славу – мало що вже можна додати до вже сказаного і написаного про його творчість, оцінено естетичні, соціально-політичні погляди, його інтернаціоналізм, що зовсім не заважало як до 1917 року, так і опісля... приховувати твори Тараса від народу. Під впорядкування цензури підпали дві поеми і шість віршів – стільки, скільки увійшло в перший «Кобзар». Це – «Великий льох», «За що ми любимо Богдана», «Розрита могила», «Сліпий», «Стоїть в селі Суботіві», «Чигрине, Чигрине», «Як би то ти, Богдане, п'яний».

З «Кобзаря» 1937 року радянською цензурою вилучено один твір, 1947 – два, 1954 – шість, а в 1976 – вісім творів Тараса Григоровича. Чим же завинили «мічені твори» Тараса Шевченка? Річ у тому, що в них він досить однозначно й гостро висловив своє ставлення до національної політики російського самодержавства. А в часи радянські ця політика отримала своє продовження.

Шевченко розглядав підступність офіційного історичного інтересу до України, що мала за мету довести відсутність українського народу як такого, а Україну – окраїною імперії:

Кажуть, бачиш, що
Все то те таки й було наше
Що вони тільки наймали
Татарам на пашу...
Та полякам.

Поет відкрито встає на захист свого народу, його права на власну історію і самобутність.

За що боролись ми з ляхами?
За що ми різались з ордами?
За що скородили списами московські ребра?..
Засівали і рудою поливали...
І шаблями скородили.
Що ж на ниві уродилося?!
Уродилась рута, рута...
Волі нашої отрута.

Тяжким докором лягали і лягають нині слова поета на сумління не тільки сучасників Кобзаря, а й нинішніх малоросів і хохлів – людей що забули і цураються материнської мови, поганяють рідну землю:

А тим часом перевертні
Нехай підростають
Та допоможуть москалеві господарювати,
Та з матері полатану сорочку знімати.
Помагайте, недолюдки, матір катувати.

Заборонені твори Тараса Шевченка стали відображенням як відкритого колоніального розбою царату, так і пограбування української землі, історії, культури, самої душі народу під виглядом братської дружби народів Союзу нерушимого. Одночасно з цим «Кобзар» - символ незнищенної душі народу, недосяжності її для згубників, символ прихованих творчих сил народу, які оживають сьогодні «в сімі вольній, новій».

Ми знаємо Тараса Шевченка як великого поета-бунтаря, художника-академіка, як рядового солдата. Та мало хто знає, що на засланні з травня 1848 року по вересень 1849-го він послужив ще матросом у складі експедиції О. Бутакова, яка вивчала і науково описувала Аральське море. В обов'язки матроса Шевченка входило малювання морських карт та морського узбережжя для лоцції Аралу. Морська служба знайшла своє відображення і в творчості поета:

Готово! Парус розпустили,
Посунули по синій хвилі
Помеж кугою і Сирдар'ю
Байдару та баркас чималий.
Прощай, убогий Косарале.
Нудьгу заклятую мою
Ти розважав таки два літа.

***

Ми довго в морі пропадали,
Прийшли в Дар'ю,
На якор стали;
З ватаги письма принесли
І всі тихенько зачитали.

По закінченні свого морського походу Тарас Шевченко за порушення царської заборони писати і малювати був заарештований і запроторений в кріпость. Враховуючи внесок Тараса Шевченка у вивчення і освоєння Аральського моря, його дворічну службу в Аральській морській експедиції, в наш час було б доречним коли б у гідрографічній службі українського флоту з'явилася «байдара» чи «баркас чималий» з іменем Тараса Шевченка на борту.

«Флот України», 16 березня 1996 р.

З ШЕФАМИ ВІДРОДЖУЄМО ФЛОТ

Сьогодні вже ні в кого не виникає сумніву право України мати власні Військово-Морські Сили. Бойові кораблі нашого флоту з гідністю пронесли прапор України не тільки в Чорному і Середземному морях, а й по Атлантичному і Індійському океанам, взяли участь у багатьох міжнародних військово-морських навчаннях. Український флот по праву заслужив всенародну любов і повагу. Та це нині. Зовсім по-іншому було в квітні 1992 року, коли організаційна група ВМС започаткувала відродження флоту України.

З першого дня існування ВМС з боку командування Чорноморського флоту, місцевих засобів масової інформації, вони були поставлені не тільки в жорсткі умови протистояння, а й фактичної інформаційної блокади, морального тиску і шантажу. В дезінформації особового складу ЧФ, жителів Севастополя і Криму активно використовувався факт відсутності в ВМС України народних депутатів та служб постачання. Вбачалося, що без матеріальної і моральної підтримки офіцери ВМС, і в першу чергу їхні сім'ї, не витримають, і невеличка орггрупа ВМС розпадеться сама по собі. А з нею розвіється і ідея розбудови Військово-Морських Сил України.

Та підтримка прийшла – від українського народу. Весною і влітку 1992 року в Севастополі побували представники трудових колективів багатьох областей, партій, рухів. Постійно «прописався» в ВМС України народний депутат України Микола Порівський, він же надав і першу допомогу – вручив факс для

сформованого прес-центру ВМС. З виходом у світ газети «Флот України» та початком роботи прес-центру ситуація навколо орггрупи ВМС та в Севастополі почала швидко висвітлюватися не лише в Україні, а й за її межами. Цьому сприяли і спеціальні флотські випуски газет «Правда України», «Народна армія», «Вартові неба», «Слава і честь», «Армія народу». Особливо популярністю

в Севастополі користувався додаток «Полуостров Крим», що його випускала редакція газети сил ППО «Вартові неба». В Україні стало ясно, що українські моряки в Севастополі не мають найнеобхіднішого, не одержують платні. Проте організація дійового шефства, значної матеріальної допомоги, що вплинула на стан будівництва ВМС України в цілому, припадає на початок 1993 року.

Шефство над флотом народилося не на пустому місці. В 20-ті роки, після кривавої війни і погрому флоту, на кошти, зібрані жителями Харківської, Донецької, Дніпропетровської, Луганської, Запорозької та інших областей України, «загибла ескадра» була піднята з морського дна і відремонтована. Це дало можливість невдовзі відродити бойову могутність флоту на Чорному морі, гідно зустріти ворога в 1941 році. Досить вагомий внесок українського народу і в будівництво океанського флоту в повоєнні роки. Кожна область України вела шефську роботу на відповідному з'єднанні чи кораблі Чорноморського флоту. І ось тепер враз Чорноморський флот став комуся лише «славою і гордістю руських моряков», а той, хто з цим не погоджувався, оголошувався «клятвопреступником».

Але в Україні, на відміну від Москви, думали інакше. І у першу чергу не у владних кабінетах, а у містах і селах, тому шефство над флотом, як і будівництво його, стало справою народу, його волею. В жовтні 1922 року в Севастополі відбулася нарада представників Президента України в областях, на якій тодішній командував ВМС України контр-адмірал Борис Кожин висвітлював ситуацію, що склалася навколо орггрупи ВМС. Керівники областей мали змогу на власні очі побачити умови відродження українського флоту. Була обіцяна допомога.

Через місяць представник Президента України в Івано-Франківській області Василь Павлик провів нараду з керівниками районів області, на якій було прийнято рішення надати матеріальну допомогу ВМС України кожним районом. 24 грудня в Севастополь прибула перша матеріальна допомога морякам з Коломийського району. 10 тон продовольства доставив в орггрупу ВМС заступник голови Коломийської міськради Василь Глаголюк. 26 грудня такий же автомобіль прибув з Городенківського району. Але, на диво, ця перша значна матеріальна допомога (не тільки для матросів, але і для офіцерів орггрупи ВМС) пройшла якимось непомітно. Вантажні автомобілі прибули увечері, за ніч розвантажені і зранку вирушили у зворотній шлях. Представники районів не зустрічалися з особовим складом, не було й інформації в пресі. Тут певну роль зіграла пересторога командування ВМС, щоб прибуття представників Івано-Франківщини в Севастополь не ускладнило і так не просту ситуацію в місті.

Тривоги ці виявилися даремними. 2 лютого 1993 року під розгорнутими Державними прапорами України в штаб ВМС прибуло шість великовантажних автомобілів з гуманітарною допомогою Снятинського району Івано-Франківської області. Цю колону очолював інструктор Снятинської районної ради, отаман місцевого козацтва Петро Тимчук. До ВМС було доставлено більше 50 тон різних продуктів та 20 мільйонів карбованців.

Приїзд до ВМС представників Снятинського району можна вважати початком широкого народного руху в Україні по організації спочатку допомоги, а з тим шефства над ВМС України. Бо якщо з Коломийського і Городенківського районів продукти для ВМС України були надіслані колгоспами, то в Снятинському районі це стало справді народною акцією. Взимку 1993 року я перебував в Снятинському районі, де народився і виріс, і був причетний до цієї роботи. Так, 17 січня в Снятині проходила спільна сесія районної і міської рад. Голова Ради Михайло Буграк запросив мене виступити і розповісти про стан справ у Севастополі і у ВМС України. Про присутність представника ВМС України на сесії було оголошено по районному радіо. На сесію прибули посланці всіх сіл, громадських рухів, партій, церковних громад. Людей зібралось стільки, що не вміщувалися в залі, довелося гучномовці виносити на вулицю. Сесія переросла в народне віче, яке одностайно прийняло рішення надати термінову допомогу флоту України. Були ухвалені рішення про відкриття при райраді Покутського фонду відродження ВМС України, звернення до Президентів України, Російської Федерації та командувача

Чорноморським флотом адмірала І. Касатонова з приводу розправи над медиками 110-ї поліклініки ЧФ, які прийняли присягу на вірність народу України. В наступні дні мітинги і сільські сходи проходили по селах, підприємствах і в установах району. В сільських радах, школах, при церквах були організовані збірні пункти допомоги – люди ділилися чим могли, запевняючи, що готові віддати для українського флоту останнє, лише б він був, а з ним і наша держава, щоб українські моряки відстоювали її інтереси.

У березні того ж року на нараді керівників господарств, партій і рухів Косівського і Верховинського районів створюється Гуцульський фонд відродження ВМС в Косові. Допомогу ВМС у вигляді художньо-декоративних сувенірів та виробів з металу, кераміки і дерева надають виробничо-торгова фірма «Гуцульщина» і технікум прикладного мистецтва, збирають кошти місцева «Просвіта», організації УРП і Руху. В тому ж місяці делегація Гуцульщини прибула в Севастополь, доставивши ВМС комплект інструментів духового оркестру, шість тон продуктів та чимало сувенірної продукції.

З ініціативи голови Долинського районного проводу Руху Люби Бобрової лютий місяць було оголошено місяцем допомоги ВМС України. ВМС України доставили допомогу фактично всі райони Івано-Франківської області. Ініціатива, що народилася серед мешканців її сіл і міст швидко поширювалася Україною.

Ще в грудні 1992 року в штабі ВМС побували заступник голови Запорозької обласної державної адміністрації М. Горошко і кошовий отаман Запорозького Коша генерал-майор Г. Кропивко. Командувачем ВМС України контр-адміралом Б. Кожиним було укладено з ними угоду про шефські зв'язки. Згідно з нею в Різдвяні канікули 1993 року група дітей військовослужбовців ВМС здійснила поїздку по Великому Чумацькому шляху за маршрутом Севастополь – Запоріжжя – Тернопіль. В січні 1993 року налагоджуються шефські зв'язки моряків з Тернополем, мер якого В. Негода особисто взявся організувати допомогу. Цьому у значним чином сприяла угода про шефство над ВМС, підписана головою Тернопільської облдержадміністрації Р. Гром'яком 8 січня.

В квітні 1993 року в м. Сокалі Львівської області створюється фонд підтримки ВМС, в серпні – Тернопільський фонд, в у вересні – Галицький фонд при Личаківській районній раді Львова. До Галицького фонду приєдналися Золочівський і Стрийський райони Львівщини. На кінець 1993 року у ВМС склалися тісні стосунки з Закарпатською областю, а також з Волинською, яка взяла шефство над МПК «Луцьк», Донецькою, яка з дня підняття прапора на десантному кораблі на повітряній подушці «Донецьк» взяла над ним шефство.

Значне розширення географії шефських зв'язків на той час дало привід віце-адміралу Борису Кожину висунути гасло: «Кожна область будує корабель для ВМС». Цю пропозицію зустріли по-різному. Демократичні партії і рухи Івано-Франківщини, Львівщини, Рівненської, Волинської, Запорізької і Дніпропетровської областей приступили до збору коштів на будівництво кораблів. Але виявилося, що кожна зі згаданих областей хотіла би будувати корабель не менший за сусідню, а це суперечило концепції будівництва національного флоту. Прикладом служило бажання багатьох областей ввести в стрій ракетний крейсер «Адмірал Лобов», будівництво якого велось в Миколаєві. У зв'язку з чим, йому спочатку було запропоновано назву «Галичина», затим «Богдан Хмельницький», проте згодом було затверджено «Україна». А завершилося тим, що на державному рівні прийнято рішення недобудований крейсер продати Росії. Стало зрозуміло, що області неспроможні на позабюджетні кошти самостійно фінансувати будівництво бойових кораблів. Такий підхід переносив би виконання кораблебудівної програми на десятиліття, і тому військова рада ВМС України дану ідею відхилила.

Тоді ж було прийняте рішення про формування гуманітарного фонду при фінансовому управлінні ВМС України. Усього за 1993 рік до фонду надійшло 371,76 млн. карбованців. Найбільше внесли Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська, Запорізька області. Дім Кондратевських (Севастополь) вніс у фонд 13 млн. карбованців. За 1994 рік у фонд внесено 2 млрд. 506 млн. карбованців, у тому числі з Дніпропетровської області – 500 млн., з Києва – 150 млн., з Донецька – 100 млн. крб. У 1995 році до ВМС надійшло понад 37 млрд. крб. Найбільші внески здійснили Київ – 6 млрд., Луганська обл. – 2 млрд., Львівська – 1,5 млрд., Чернігівська та Івано-Франківська – по 1 млрд., Мелітополь – 500 млн. карбованців. Наведені цифри – яскраве свідчення того, що у зміцненні ВМС України однаково зацікавлені як західні, так і східні регіони нашої держави. Народні жертви дали змогу зрушити з мертвого якоря житлову програму флоту, ввести до ладу ряд бойових кораблі, забезпечити далекі морські походи, створити власну інформаційну службу.

Шефськими зв'язками в основному займався відділ гуманітарної підготовки управління виховної роботи, який, звичайно, не міг охопити всього обсягу цієї роботи. Не було і необхідної правової бази. Питання про створення правової основи шефства над українським флотом не раз ставилося перед керівництвом держави як органами місцевої влади багатьох областей, так і військовою радою ВМС України. Та вирішення питання затягувалося.

У вересні 1994 року в Києві пройшла конференція «Асоціації демократичного розвитку і самоврядування України». Обговоривши стан справ довкола ВМС України, за пропозицією народного депутата України Івана Зайця, вона прийняла звернення до Президента України про надання невідкладної допомоги флоту. В цей же час до ВМС України прибула з гуманітарною допомогою делегація Дніпропетровської обласної ради, яка теж надіслала керівництву держави подібне звернення. У відповідь на ці та інші клопотання Президент України Леонід Кучма видав Указ від 7 жовтня 1994 року «Про шефство над кораблями Військово-Морських Сил». Таким чином під народну ініціативу по створенню національного військового флоту була підведена правова база.

Військова рада ВМС України, обміркувавши Указ Президента, дійшла думки створити координаційну раду шефських зв'язків, призначивши своїх представників по всіх областях і Кримській автономії та скликати конференцію-семінар їхніх керівників. Вона відбулася 6 грудня 1994 року в день Збройних Сил України. Тоді з усіма областями, крім Кримської автономії, м. Севастополя і Чернівецької обл., представники яких були відсутні на конференції, було укладено угоди про шефські зв'язки і співпрацю. З того часу українському флоту надано допомогу на суму понад 33,5 млрд. крб.

Значним чином вдалося приступити і до вирішення найгострішої у ВМС України житлової проблеми. Коштами Києва у Севастополі збудовано 50-квартирний житловий будинок, торговий дім Кондраєвського виділив ВМС України п'ять квартир, а Вінниця – кошти на покупку двох квартир для офіцерів МПК «Вінниця». Всенародний рух допомоги Військово-Морським Силам не міг обійти і Крим, на противагу нав'язуваній тут антиукраїнській пропаганді. Допомогу окремим кораблям і військовим частинам надали і продовжують надавати Сімферополь, ряд районів і окремі підприємства Севастополя і Криму.

Шефська допомога ліпше всякої пропаганди і агітації примушує кожного з нас задуматися над долею і історією свого народу, краще відчутти його волю. Безкорислива, глибоко патріотична допомога засвідчує не тільки українським морякам, а всім у Севастополі, що Україну, як матір, не вибирають. Вона вічна на цій древній землі. Мужніючий флот України, як і колись, в часи П. Сагайдачного, буде

твердо стояти за інтереси тих, хто в нелегкі часи ділився з ним найнеобхіднішим. І ніякі імперські зазіхання не зіб'ють нас з курсу, вибраного назавжди.

***

15 квітня 1996 року у Севастополі під керівництвом Президента України Леоніда Кучми проведено всеукраїнську Раду регіонів по обговоренню ходу реалізації Указу Президента України від 7 жовтня 1994 року «Про шефство над кораблями Військово-Морських Сил».

На фото: мітинг мешканців м. Снятина і Снятинського району на підтримку ВМС України. 27 січня 1992 р.

«Кримська світлиця», № 15. 13 квітня 1996 р.

ЧИ ЗАМІНИТЬ ГУМАНІТАРНА ДОПОМОГА ДУХОВНІСТЬ?

Не зважаючи на відчайдушне репетування про загибель «слави Росії», завершується поділ Чорноморського флоту. Життя довело, що «єдиний і неделимий», ділиться не гірше від ядра урану. Правда, сам цей процес нагадує собою щось схоже на кадри з фільму «Весілля в Малинівці». Так, було на ЧФ п'ять танко-десантних кораблів. Поділили: один – ВМС України, чотири – російському флоту.

Морські експерти з Києва визначили, що нас оточують одні друзі. А раз так, то деякі класи бойових кораблів нам зовсім не потрібні. Такі, наприклад, як великі протичовнові кораблі (ВПК) «Азов», «Керч». Тому їх просто віддали Росії від великих щедрот душевних та шефського достатку у ВМС України. Та як би там не ділилося, Військово-Морські Сили останнім часом поповнюються металом. Але що, крім нього, закладається ще в душу українського флоту?

Професійного свята ми не маємо, 504-річній історії свого флоту ми не знаємо, та й за камуфляжем 300-річчя флоту російського щось вона і не проглядається. Звідки тут взятися духовному потенціалу так необхідного нам сьогодні? Тоді зовсім не дивно, що все більше на офіційному рівні перші офіцери ВМС, які заклали основи національного флоту, оголошуються такими собі простакуватими козачками, а порив СКР-112, що привів до Ялти, військовим безглуздям. Звичайно, легше було споглядати з Далекого Сходу чи з-за Полярного круга, вистояти орггрупа чи скине її адмірал Касатонов в море. Як тепер вони можуть ставити офіцерів орггрупи за приклад? За такий все більше беруться честь і благородді імператорських офіцерів і адміралів, не мали ж гетьмани адміральського чину! Мали чи не мали, то тема іншої розмови, але військова звияга, нехтування життям заради свободи, а не скигнення про негаразди, завжди було в основі духовності нашого народу і високо цінувалося в старі часи в Україні. А нині кого чи що брати за приклад молодому матросу, курсанту чи офіцеру недавно сформованих екіпажів? Благородство тих, хто цькував і забороняв рідну мову, ціленаправлено і твердо перетворював Україну в Малоросію, хто сьогодні як і сто років тому, ділить її по Дніпру, Дністру і Збручу? Згадаймо як шанують своїх героїв в тій же Росії, Польщі чи США? Може, у нас не було їх? Чи, може, встидаємося їх «селянських» прізвищ?

Про Івана Сусаніна у нас знає кожний матрос. А що він знає про простого козака Самійла Зарудного, який по завданню Богдана Хмельницького завів все польське військо під Корсунем в заготовлену козаками пастку? В тій битві Річ Посполита позбулася цвіту своєї армії. Чи знайдете хоч слово про нього хоч в одній світлиці? Про високу козацьку шляхетність, духовність і військову звиягу свідчить і такий факт. Під час бою під Зборовом польський прапороносець Ковальський відчайдушно закликав утікаючу шляхту постояти за «короля й Ойчизну».

Козацька шабля відтяла йому руку, в якій держав він прапор. Він взяв його в другу і ще завзятіше повів шляхту на козаків. Коли козацька шабля відтяла і другу руку, він впав на прапор і так помер. Козаки, призупинивши січу, стали біля нього і, знявши шапки, заздрили його смерті. В тій же битві під Зборовом польський король Ян Казимир, бачачи повний розгром свого війська, почав спокушувати козаків, що тим, хто доставить йому Гетьмана Хмельницького, заплатить він сто тисяч золотими. Гроші на той час величезні! І що, побігли козаки продавати свого Гетьмана? Польський мемуарист, який до цього козаків інакше як «плебеї», «бидло» не називав, твердить, що у відповідь по козацьких лавах грізно пролунало: «Зневага!». Козацький удар був настільки сильним, що життя самого короля прийшлося рятувати самому кримському хану.

Героїчні подвиги матросів Чорноморського флоту Петра Кішки, Гната Шевченка, капітан-лейтенанта О. Казарського, жертвність бійців Української Галицької армії, героїв Крут, УНР і УПА, масовий героїзм під час кривавих боїв з німецько-фашистськими загарбниками являються виразниками високої духовної наснаги і військової звитяги народу України.

Кожна нація має своїх героїв, на прикладах яких виховує національну свідомість прийдешніх поколінь. Одні ми зичимо їх у сусідів, забуваючи власних. Підтверджено історією, що всі імперії привласнювали собі здобутки підневільних народів, особливо у сфері духовній. Тому й нищили в Україні не тільки Січ і мову, але й могили її синів. Бо повертаються туди, де є рідні могили. Тепер маємо не тільки Севастополь як «город русской слави», а і «руссікх» матросів Гната Шевченка, Петра Кішку, капітан-лейтенанта О. Казарського, адмірала П. Нахімова, а Україну – країною великої Росії.

Якщо хтось вдає, що співаючи пісню про «Севастополь – гордість русскіх моряков», зможе збудувати Військово-Морські Сили України без відповідних дій в сфері духовній, то глибоко помиляється. А збираються же, інакше чим можна пояснити, що абсолютна більшість духовно-культурних закладів Чорноморського флоту (в тому числі і музей КЧФ!) віддаються російському флоту. Чи бачив хто у Франції музей іспанського чи італійського флоту? А в нас подібне буде! Дійство, гідне бути занесеним до Книги Гіннеса.

На нинішньому етапі розбудови ВМС все менше приділяється уваги сфері духовній. Бойові кораблі, що включаються до складу ВМС від Чорноморського флоту, приймають назви міст, навіть тих, які і близько не мають відношення до флоту і шефства над ним. В Уманському районі восени здавали безплатно картоплю для російського флоту. Здавали по відру з кожної сотки городу. Зате тепер у ВМС України є корабель «Умань», але нема в нього уманських шефів. Є уже «Артемівськ» і «Цюрупінськ». Буде ще, напевно, і «П'ятихатка», «Кіровоград», «Первомайськ», «Леніно» та інші назви міст і селищ. А про «Івана Богуна», «Байдю-Вишневецького» вже забуто. То ж хто ми є, чийх батьків діти? Хай би хто порадив, як командирам «Артемівська» чи «Цюрупінська» на ділах і спадщині колишніх лютих ворогів незалежності України, виховувати свідомість нинішніх захисників незалежності України. Та й щось не помітно патріотичного прагнення місцевої влади з Цюрупінська, хранителя пам'яті організатора Голодомору в Україні в 1920-х роках, скласти шефську угоду з однойменним кораблем.

Розумію, що військова рада ВМС не з веселого життя покладає надію на шефську допомогу. Але ж бойову готовність, військову звитягу і духовні критерії формують не банки тушонки, і навіть не гармати, а люди у флотській шинелі, яка, до речі, теж ще з старого режиму. Невже забули заповіт старого воїна Котляревського, що «любов к Отчизні де героїть, там вража сила не устоїть, там грудь сильніша од гармат».

Зневага до власних духовних принципів, свідоме чи підсвідоме зневажання національних, батьківських оберегів є не що інше, як признання своєї національної меншовартості, другосортності, і авторитету в світі нам не додадуть. На чужому возі, кажуть, можна в рай в'їхати, але без власного духовного ґрунту перемог ще ніхто не здобував. І ми на чужих ідеології, духовності і історичних традиціях теж нічого не здобудемо. Настав час виправляти не тільки в наукових довідниках, а і у власних душах дезінформацію про нашу духовну спадщину і військові традиції. Внутрішня духовна сфера українського флоту, українського моряка вимагає копіткої, продуманої і натхненної роботи по очищенню духовних наносів, що накопичувалися протягом століть. І роботи її треба вже сьогодні, бо завтра може бути пізно.

«Флот України». 16 березня 1996 року.

ПОЛІТИЧНІ «ВУХА» ФЛОТСЬКОГО ЮВІЛЕЮ

У Севастополі та й в Криму широко розвернулася кампанія по підготовці до 300-річчя російського флоту. Севастопольською держадміністрацією затверджено широкий план заходів по гідній зустрічі цієї славної, втім не української і навіть не севастопольської дати. Прикметно, що їхнє фінансування, про що вже заявлено в пресі, проводитиметься не за рахунок флотського бюджету ЧФ, а бюджету міста. Намічено, і на диво, швидко виконується: на карті міста з'явилася площа імені 300-річчя ювілею «дружнього», але не союзного флоту, як з недавніх пір називає його військово-наукове товариство Чорноморського флоту.

Не викликає сумніву, що Севастополь фактом свого народження зобов'язаний Чорноморському флоту. Місто росло в першу чергу як морська фортеця. І якби ми сьогодні готувалися святкувати трьохсотрічний ювілей Чорноморського флоту, то назва у його честь нової площі міста виглядала б логічною. Хоча, на мою думку, найменування вулиць і площ з приводу періодично змінюваних одна одну дат ювілеїв взагалі виглядає абсурдом.

Ото ж як зрозуміти: площа імені 300-річчю флоту у місті, якому всього 213 років? В зв'язку з цим у багатьох виникає питання: а чий флот був, і чи був взагалі, в Севастопольських бухтах протягом 87 років до закладки міста? Щоб надати прийнятому рішення хоч якийсь історичний зміст, у флотській пресі ЧФ пишуть, що російський флот починався вже не з англійського ботика, якого юний Петро I спускав на Ізмайловському ставку, а з взяття ним Азову. Але тоді вже треба згадати, що тим флотом, який допомагав Петру брати Азов, була ескадра запорожських козаків, яка, здійснивши похід з Січі в Азовське море, більшість якої героїчно загинула в нерівному бою з турецькою ескадрою в Керченській протоці, так і не пропустивши морський десант, що йшов на допомогу обложеному запорожськими козаками Гетьмана Мазепи і військом Петра I Азову. Як твердять дослідники, саме ця ескадра мала стоянку в Ахтіарській гавані. Добре знали її козаки ще в часи Петра Сагайдачного. З точки зору історичної правди саме морська баталія під Азовом у квітні 1695 року мала б дати назву «безімненній площаді», бо якраз похід козацьких ескадр на чолі з полковником Якимом Чалим і кошовим отаманом Яковом Морозом відвернув на себе значні сили османського флоту і кримського хана. Це значно полегшило штурм Азова. Саме ці битви поклали початок діям російського флоту на Чорному морі, бо саме під Азовом Гетьман Мазепа на прикладі успішних дій в морі козацького флоту довів царю необхідність побудови регулярного флоту. Козаки, як запорожські, так і донські, голви клали за вихід імперії до Чорного моря. Але тоді тьмяніє слава «русских»

моряків та їхньої першості у морській справі на теренах Криму і Чорного моря. Тому за прийнятою постановою проглядаються політичні «вуха» відчайдушного бажання місцевих нардепів сприймати історію Чорноморського флоту такою, як вона бачиться їм в контексті своїх проросійських устремлінь. За логікою саме час вивчатися за власні побрехеньки, Та, як кажуть...

Ще одне питання мовчки обходять флотські історіографи. Оттоманська Порта, як знаємо з історії, мала один із наймогутніших флотів, визначних флотоводців, котрі з успіхом громили флоти Візантії, Греції, Єгипту та інших держав. Невже всі вони на чолі з султаном були настільки короткозорими, що не бачили Ахтіарської гавані, яку сам Бог «змайстрував» для бойових кораблів? Тримали флот в Азові, Кафі, Кезлеві і в Очакові, а тут за сотні літ так і не розпізнали кращої бухти Європи? Історія знову свідчить: знали і бачили. Але перевагу віддали відкритим бухтам нинішніх Феодосії і Євпаторії, забезпечивши таким чином стоянки свого флоту від раптових нападів козацьких чайок. Кримським татарам, як відомо, турецький султан заборонив будувати власний флот. Те, що запорожським козакам Ахтіарська бухта була добре відома, яскраво підтверджує і факт прибуття в Севастополь Дніпровської флотилії 1 травня 1783 року на чолі з отаманом Сидором Білим. Г. Потьомкін був людиною достатньо розумною. Не бачачи серед своїх адміралів такого, щоб не тільки знав район плавання, а й мав би відповідну морську практику, він вимушений був довірити новозбудовану в Херсоні ескадру козацькому отаману. Згодом в історії записали, що першим в Севастополь прибув не козацький отаман, а віце-адмірал Клокачов з Дону, а вже за ним – Дніпровська флотилія. Начебто сама по собі – не мали ж отамани адміральського чину, то й шани їм ніякої бути не може. Будучи переконаним власним досвідом, що з «русскімі» моряками, привезеними з Воронежської і Курської губерній, флот в море не вивести, не кажучи вже про перемоги, Григорій Потьомкін повелів своєму Адміралтейству «матросов набирать флоту Черноморскому из казаков запорожских и крестьян полуденной Малороссии как извечно опытных мореходов и победителей во множественных сражениях и баталиях морских с неприятелем». То скажіть мені, яку треба мати совість, кому і за що запродати свою душу, щоб сьогодні з піною на вустах доводити, що Севастополь – місто слави лише «русских моряков»? І потім голосувати в міськраді за його російський статус...

Пригадую записку Володимира Леніна, в якій він відзначав: якщо, мовляв, пошкрябати будь-якого московського комуніста, то проглянеться шовініст і держиморда. Нинішніх севастопольських і шкрябати не треба – від них на весь півострів тхне войовничим українофобством та зарозумілістю «вищої раси». Тільки в такому середовищі могло народитися рішення про чергове знехтування історії Чорноморського флоту, спрямоване, як не дивно, на її увічнення. На увічнення історичного обману.

«Кримська світлиця», №22. 1 червня 1996 р.

ЗАПОРІЗЬКІ ЧАЙКИ ЛАДНАЛИ ДО БОЮ НЕ ІНОЗЕМНІ МАЙСТРИ

В неймовірно важкий 1942 рік у відступаючих колонах Червоної Армії класик українського кіно, режисер і письменник Олександр Довженко з гіркою і болем нотував у своєму «Щоденнику», що Україна – єдина в світі держава, що не вивчає своєї історії, народ позбавлений історичної правди, а його героїчне ми-

нуле не є духовною основою опору нацистській навалі. В цьому він не безпідставно вбачав причину відступу армії, численних її втрат і здачі в полон ворогу цілих військових підрозділів.

Сьогодні у ВМС повертаються до своєї історії, моряки почали розуміти, що наша Батьківщина – це рідна Україна, яку треба захищати так, як наші славні предки-козаки: до останнього подиху і краплі крові.

В широкій пропагандистській кампанії, розгорнутій на нашому півострові до ювілею російського флоту, приховується від широкої кримської громадськості морська практика українського народу. Та це і зрозуміло: на Чорноморському флоті РФ служить чимало українських офіцерів і мічманів. Без національної самосвідомості вони будуть більш покірливі, так ними легше керувати, тому їм краще читати, що тільки «благодаря Москве украинские земли ... и стали собственно Украиной». Хоча морське минуле України сягає століття до початків створення флоту російського, - не шукайте його гідної оцінки в численних історичних публікаціях, присвячених 300-річчю російського флоту. Враження від них таке, що до прибуття першого російського корабля в Чорне море українці там ніколи не й не бували і моря в очі не бачили. Але ж бували! За що мали і повагу, і шану у причорноморських народів. На щастя, історія розвивається незалежно від політичної кон'юнктури доморощених пропагандистів-лакуз.

Після завоювання Криму і Таврійських степів турецький султан Сулейман Пишний проголосив Чорне море внутрішнім турецьким озером – Дахлікгйоль. Ні гонорова Річ Посполита, ні цар московський не могли і в снах побачити там свої кораблі, тим більше мріяти про торгівлю морем. В ті часи і пташка не сімла в море дзьоба сунути, хіба що тільки запорожці та інколи з ними донці звиятно виривалися в Чорне море і в кровопролитних боях відважно зчіплялися з важко озброєними турецькими флотиліями за право жити на власній землі та мати вільний вихід до моря.

Про морські походи і перемоги гетьмана Петра Сагайдачного тепер добре відомо. Ім'я відважного флотоводця сьогодні носить флагман українського флоту. Майже, а точніше, зовсім нічого не знаємо про морські походи Богдана Хмельницького. Сучасники саме про нього писали, що року 1639, вийшовши з ескадрою запорожців в Чорне море, майбутній гетьман, взявши штурмом Варну, «торкнувся мужньо до самих стін константинопольських і, оніє доволі мушкетним окуривши димом, превеликі султанові і всім жителям цареградським сотворив страх і сум'яття». Пропонуючи в 1646 році Б. Хмельницькому чин морського гетьмана Речі Посполитої і 18 тисяч злотих на будівництво козацького флоту, польський король Владислав розумів, що без запорожської ескадри в запланованій ним війні з Портою перемоги не здобути.

На відміну від сучасних морських історіографів і турецький султан ще в середині XVII століття гідно оцінив не лише морське мистецтво, відвагу і звияг, а й цілі і інтереси, які переслідували козацькі морські походи. Ця оцінка для того часу мала значення надзвичайне. В 1649 році за дорученням султана турецький посол Осман-Чауш особисто прибув в Чигирин і вручив Богдану Хмельницькому текст угоди «між його величністю султаном і Військом Запорізьким та народом руським про вільну торгівлю на Чорному морі». Зроблено це, як писав гетьману в особистому листі султанський наставник Бекташ-огли, з огляду на відважні походи козаків і самого гетьмана в Чорному морі та їх мету мати вихід до моря та вести морську торгівлю.

У пропонованій угоді султан турецький дозволяв «війську і їхньому народові вільне плавання до всіх своїх портів, городів і острогів, а такою по Егейському морі і до портів інших госуларів і володінь християнських, всіх рік і городів,

з якими за бажаннями своїми в торги і купецькі діла входили мають. Стояти в портах і виїздити мають без будь яких перешкод, спротиву і затруднень». Для сприяння «новій торгівлі Війська Запоріжського і народу його, султан турецький звільняє їхніх купців од будь якого мита і податі на 100 літ, а по закінченні їх більших податей, ніж турки, нести не мають». Даліше Війську Запорізькому гарантувався вихід до моря, для забезпечення якого українці без «прорубування вікна в Європу» могли закласти на свій розсуд декілька портових міст заодно як торгівлі, так для «стримання своїх людей від нападу на море». Від правління князя Олега до того часу не мала Україна-Русь ні з ким угоди про вільну торгівлю на Чорному морі. Польська шляхта, на смертельний бій з якою став весь український народ, по всьому світу пускала наголос, що українці-козаки це всуціль хижакі і розбійники. Цей поголос відчутний і сьогодні. Султан же турецький сам запрошував цих «розбійників» стати посередниками у великій торгівлі Порти з Польщею і Москвою. На жаль, угода Порти з козацькою Україною не стала віковичною. Поразка під Берестечком і розрив з кримським ханом привели до Переяславської ради, що перекреслило угоду з султаном. В Україні через кілька літ знову запалало полум'я війни, а по Андрусівському мирі Москва та Польща розділили її поміж собою. Численні війни, що вела Російська імперія з Туреччиною за вихід до Чорного моря, так і не дали їй змогу навіть наблизитися до тих умов мореплавання і торгівлі, що султан сам пропонував українському гетьману.

Сьогодні в кримській пресі можна прочитати чимало страхітливих речей про таємну і явну загрозу з боку Туреччини та про «тюркську» тінь над півостровом. В протиріч історії намагаються видати нам нашого південного сусіда за одвічного ворога. Для цього й тримали віками під сімома замками і приховують тепер сам факт існування рівноправної і вигідної для України угоди з Оттоманською Портою в часи, коли про Росію в світі ще ніхто не здогадувався, а флоту російського не було і в зачатках.

Таким чином численні морські походи запорожців набули і політичного завершення, в цьому – історичний приклад значення українського флоту для нашої держави. Історична спадщина та морська звитяга нашого народу – духовна основа розвитку сучасних військово-Морських Сил України. І беруть свій початок вони не з 1992 року, як намагаються це подати сьогодні в місцевій пресі автори без історичної пам'яті, чи просто ігнорують історичне минуле.

Історія національного флоту поки не відзначена пам'ятниками – це ще попереду. Але твердо знаю одне: в історії рідного флоту є загиблі козацькі ескадри і немає затоплених своїми руками кораблів. Бойові запорізькі чайки ладнали до бою не іноземні майстри. Це надає нам наснаги для будівництва і розвитку військового флоту нашої держави.

«Флот України», № 23. 8 червня 1996 р.

СПОВІДЬ ПЕРЕД УКРАЇНОЮ

Україна урочисто святкує п'яту річницю своєї незалежності. Станемо на коліна перед матір'ю-землею, Україною-Руссю, і душою відкриємося їй як на сповіді. Приклонемося колінами до рідної землі – і виростемо духом до славетного Святославого воїнства, до незламного козацького духу і звитяги УПА. Свята година сповіді сьогодні встає з чистоти матінки-землі і зріє в серці кожного українця. Слово з України вже чути в цілому світі, воно пломеніє в саяві здобутих олімпійських медалей, полощеться на флотських знаменах.

Слово тихе, а громом гримить із сивих століть і пробиває хохляцькі душі, пробуджуючи в них українців, не дає їм заснути у дні сущому, бо для вічності вимолене душею. Слово пророче світить Україні крізь морок віків і воєнні дими, темінь неволі і пелену сліз, як усміх дитини, що одного щасливого дня посміхнеться світові крізь сльози.

Чуємо сьогодні над пісенним народним океаном багатоголосий народний хор, і кожна пісня в тому хорі – про Україну. А в тому величному хорі, де злилося так багато дужих голосів, лунає пророча пісня Тараса:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що прокляну святого Бога,
За неї душу погублю!

П'ять років тому воскресла Україна. Вірили в це воскресіння відколи постала наша земля, від древніх антів. Віра ця передається з роду в рід, як українська душа, і вона незнищенна, як неопалима купина. Незалежність явилась нам як вище провидіння, що жило споконвіку в думі, в пісні, в поетичному слові і будило в нас національну свідомість:

Святе слово – рідна мати;
Єсть іще святиня
Вища, Богові милійша –
Рідная Вкраїна.

В цих словах Пантелеймона Куліша два крила любові, що не в'януть у вічному польоті, бо тримає їх на світі материнська любов. Мати і Україна – сестри-страдниці, оті чайки-небоги, що вивели чаєняток при битій дорозі. Одна в них земля і одна доля, одна калинового кров у землі і в тілі, одні діти, які свою матір і свою Україну і люблять і гублять. Вони – одна дума, свята для землі і для неба, що не вмирає, як і народ. В наших думках, що так зріднені з поетикою «Слова о полку Ігоревім», квілять зболені невірничі плачі українців як материнське ридання, в них грає сине море, крешуть копитами козацькі коні та дзвенять мечі, єднаються в навальному ритмі козацькі полки, і запорізька відвага героїчним речитативом переможно гряде рідною землею. І оживають у слові наші лицарі в борні за волю і кобза гримить запорізьким маршем над морем Чорним.

З ясною думою на світлому чолі вийшла перед очі здивованого світу воскресла Україна, і простягає руки до своїх дітей, і молить за них Бога, і просить прощення для блудних синів, які до сих пір виганяють її з рідної хати, і пригортає до серця лицарів, яких віками чекала з переможного походу. Приклонімо сьогодні на стиглій пшениці перед неньою-Україною коліна і під синню небес і Державних прапорів станемо на сповідь і спокутуємо одвічну вину за те, що не захистили її од віковичної неволі. Прости, рідна земля, нас, кримських українців, які, відірвавшись отчого дому, тут, на древній таврійській землі злякались власної волі і досі дозволяємо роздирати твоє мученицьке тіло, що дозволили зав'язати морським вузлом флотську проблему, що не зуміли ще чотири роки тому разом всі встати за нашу Україну, за твій флот.

О, Україно!.. Чого не бачила ти на своєму віку? Чужинецькі орди в оскаженому галопі топтали твої степові трави, дітей твоїх продавали на ганебних невірничьких ринках, мову твою солов'їну губили і забороняли, як і святе ім'я твоє, розривали могили і розкидали прах славетних гетьманів і отаманів, дітей твоїх гнали у кайданах до Сибіру і на Соловки, виселяли на Кубань, розганяли по всіх континентах світу, мордували Голодомором. Тебе терзали фашистські танкові траки, тіло твоє покрили Бабин Яр і тисячі спалених міст і сіл, тебе чорнобили атомом. В тебе хотіли відібрати і душу, та не змогли. «Ще не вмерла Україна» -

заспівав Павло Чубинський Гімн рідній землі і пісня піднесла народ з колін. «Ще не вмерла і не вмере ніколи» - як молотом каменяр на карпатському граніті навічно викарбував Іван Франко.

Прости нас, Україно! Ми піднялись з колін, зняли з очей облуду, а разом з нею і терновий вінок вікової неволі з твого світлого чола, увінчавши тебе вінком із калини. І в Севастополі пізнали заповідь на віки Лесі Українки:

Хто визволиться сам –
Той буде вільний,
Хто визволить кого -
В неволю візьме.

Україна має в серці своїм те, що не вмирає, і ця правда вічна на кримській землі. Не вмирає душа наша, не вмирає воля – дивиться молодими очима з Чернечої гори на Херсонський мис Шевченкова весна. До п'ятої річниці твоєї незалежності ми подарували тобі, рідна Україно, Військово-Морські Сили. Вони з'явилися на руїнах п'яти Запорізьких Січей, на ріках пролітої козацької крові у серпневий світанок через п'ятсот чотири роки. Бо, як писав Богдан Хмельницький, «краще полягти на плацу військовим, чим бути побієним у власному домі». Наш флот зродився як могутня ескадра Сагайдачного і Сулими, і моряки світу вражено встали, здивовані першими морськими маневрами молодого українського флоту. Соки рідної землі за п'ять років викохали українських моряків і адміралів-флотоводців, напоївши їх козацьким завзяттям і наснагою борців за волю рідного народу. І в день всенародного свята незалежності флагмани ВМС сторожовий корабель «Гетьман Петро Сагайдачний» і великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський», прямуючи до американського континенту, демонструють світові твій Військово-морський прапор, Україно, як символ твоєї вічності і вічності нації, її стремління до волі, обрані п'ять років тому назавжди.

Клянемося тобі, рідна земля, що український флот від матроса і до командувача вірний присязі рідному народу свято буде берегти честь, свободу і незалежність нашої України. Вже ніколи не повернуться на нашу Україну неволя, Сибір і Соловки, Голодомори, виселення, репресії і більшовицькі трійки. Ніхто і ніколи уже не заборонить на рідній землі нашу пісню, нашу думу.

Воскрес народ, який своїм мученицьким життям триста п'ятдесят літ стримів до волі свою велику і спраглу душу. Козацькому роду нема і не буде переводу. Бо Україна – це доля, яка випадає раз на віку, бо Україна – це мати, яку, як і долю, не вибирають, бо Україна – це пісня, яка вічна на нашій землі.

«Флот України», № 35. 31 серпня 1996 р.

ЧИ ЗГИНЕ У СЕВАСТОПОЛІ УКРАЇНСЬКЕ СЛОВО?..

Таке питання викликане подіями, що розгорнулися навколо місцевого інформаційного простору у зв'язку з конкурсом телерадіоорганізацій на право мовлення. По щільності севастопольському телерадіоєфіру може позаздрити будь-який регіон України. Тільки радіостанцій у місті працює три, при чому дві з них ведуть свої радіопередачі відразу на двох діапазонах. Після оголошення Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення конкурсу на право мовлення в Севастополі, мов гриби після дощу, почали з'являтися різноманітні телерадіокомпанії, зрозуміло, російськомовні. На момент засідання конкурсної комісії їх набралось аж дев'ять, до них ще додайте діючі «Омегу-Полис» та «Крим-Радио-Рокс».

Звичайно, задумана справа – сучасна і демократична. В ефірі молодій Україні повинні працювати кращі телерадіокомпанії, а рівень їх програм має відповідати найвишуканішим запитам наших громадян. Верховна Рада України, приймаючи рішення про відбір власників ефіру, мала на меті, напевно, те, що записала раніше в Законі «Про телебачення і радіомовлення»: в конкурсі беруть участь всі телерадіоорганізації без винятку.

Але, дивна річ, на конкурс по Севастополю Національною радою з питань телебачення і радіомовлення винесено... лише частотні діапазони телерадіоцентру «Бриз» Військово-Морських Сил України (газета «Киевский вестник» від 06.08.96). Виходить російськомовні «Крим-Радио-Рокс» та «Омега-Полис» ніби в севастопольському ефірі і не існують. ТРЦ «Бриз», як і військову раду ВМС, чийм органом він є, про конкурс не повідомили, тобто, їх просто проігноровано, поставлено перед фактом. Ніхто не звернув увагу на те, що ТРЦ «Бриз» - єдина телерадіоорганізація, що має ліцензію за № 0002 на право мовлення на п'ять років, вручену їй особисто головою національної ради паном В. Петренком ще 15 червня 1995 року, як і на те, що її засновником є міністерство оборони України.

І почався у Севастополі тихий, за закритими дверми «делёж» каналів мовлення, що чесно відстоюють державні інтереси України. Очолив цю непросту роботу заступник голови міськради, він же і голова створеної комісії по проведенню конкурсу, Є. Брагін. В першу чергу захотіли приборати до своїх рук вже існуючі канали мовлення ВМС радіостанції «Крим-Радио-Рокс» та «Омега-Полис». Таке ж бажання виявили ще дев'ять новонароджених телерадіокомпаній. ТРЦ «Бриз» як на самий конкурс, так і на засідання комісії по визначенню його переможців запросити забули. На думку Брагіна, ТРЦ «Бриз» має дозвіл на право мовлення, тому в його запрошенні не було потреби. Потреба була, треба думати, в тому, щоб відібрати в нього самі канали. Для цього його присутність була вже просто небажана. Конкурс телерадіоорганізацій, аналіз їх програм, технічної бази серед глядачів та слухачів не проводились. За тиждень до закінчення конкурсу в комісії ніякої інформації про стан цієї роботи не було, про що повідомив кореспондента радіо «Бриз» сам її голова.

Звичайно, в ТРЦ «Бриз», як і у військовій раді ВМС, ніхто не заперечує проти конкурсного відбору за право власників телерадіоефіру. Але як так вийшло, що на конкурс по Севастополю винесено частоти лише єдиної україномовної телерадіоорганізації, та ще й з дячою ліцензією, ТРЦ «БРИЗ»? Це питання заступника голови Національної ради Олександра Ляхова спочатку здивувало, а потім він пояснив, що документи по Криму і Севастополю готував представник Нацради в Криму Анатолій Сиваченко. Він і все повинен пояснити.

На думку ж Анатолія Володимировича, канали мовлення, наприклад, «Крим-Радио-Рокс» на конкурс не виставлені тому, що ця радіостанція конкурс... вже виграла. Однак, коли і хто був ще учасником того конкурсу, він згадати не міг. Проте зауважив, що ТРЦ «Бриз» хвилюватися нема причин, бо він має певні переваги перед конкурентами. Дійсно, на комісії ТРЦ «Бриз» був поза конкурсом – там ділили канали його мовлення.

Треба сказати, що це не перший «наїзд» в Севастополі на ТРЦ ВМС України «Бриз». Раніше було рішення однієї з постійних комісій міськради про заборону його мовлення в Севастополі. З часу одержання ліцензії 27 телепрограм знімалися з ефіру, більше року проводове мовлення не мало змоги виходити до слухачів, програми радіо ВМС «Бриз» просто глушили. Навіть міністерство оборони України приклало руку, щоб зменшити свій же власний інформаційний простір – скоротило штат майже наполовину. Але і в таких умовах ТРЦ «Бриз» зумів вистояти, розвиватись, збільшивши свій ефірний час з двох до 18 годин на добу,

а зараз на всі 24 години. Таким чином, обсяги, визначені ліцензією на право мовлення, виконані. Позивні радіо ВМС «За Україну, за її волю, за честь, за славу, за народ» стали не тільки девізом, а стрижнем телерадіопрограм ВМС. І з кожним днем прихильників їх як в Севастополі, так і за його межами стає все більше.

Винесення частотних каналів мовлення ВМС на конкурс з місцевими телерадіоорганізаціями місцевою владою є ще і юридично безграмотним рішенням. ТРЦ ВМС «Бриз» не комерційне радіо, а військова частина з відповідними державного значення завданнями. І не діло сільської чи міської, хоч і севастопольської, ради вирішувати питання про діяльність і існування військових частин. Це – прерогатива уряду нашої держави, її Ради оборони. Це чітко зафіксовано в законах України «Про оборону», «Про Збройні Сили». Але, по всьому видно, що Севастопольській міськраді ці закони засунуті в таку далеку шухляду, що їх там не так просто знайти, не те, щоб прочитати. Тому й приймаються юридично безглузді рішення, до того ж за державні гроші ще їдуть за сотні кілометрів їх пропонувати державним органам.

Це – по-перше. По-друге, порушене саме «Тимчасове положення про проведення конкурсу на право користування каналами мовлення» в статті 1.2 якого записано, що «конкурс оголошується Національною радою з питань телебачення і радіомовлення на канал і відрізок часу, на які не видані ліцензії згідно з чинним законодавством...». Телерадіоцентр «Бриз», як уже зазначалося, має ліцензії на свої канали мовлення і, керуючись саме вищевказаною статтею положення, не подавав заявку на участь в конкурсі. У випадку з «Бризом» все зроблено навпаки: ліцензовані канали мовлення подані на конкурс, а неліцензовані – залишилися поза ним. Напрошується питання, хто в даному випадку «підставив» уже не ТРЦ «Бриз», а Національну раду України і з якою ціллю? Може, гадали, що це пройде непомітно?

Незабаром голова севастопольської конкурсної комісії Є. Брагін з своїми пропозиціями їде в Київ відстоювати їх в Національній раді. Їй приймати остаточне рішення. Чи вміє в севастопольському ефірі українське слово, покаже найближчий час. До речі, нещодавно перед засіданням конкурсної комісії в міськраді командувач Чорноморським флотом адмірал В. Кравченко зробив заяву для преси, що, мовляв, а Севастополі робиться моральний тиск на моряків-чорноморців. Флотська газета «Флаг Родины» присвятила серію статей ТРЦ «Бриз», що нібито він фальсифікує історію. У той же час військово-наукове товариство ЧФ звернулося до командувача ВМС віце-адмірала В. Безкоровайного з листом, в якому говориться, що ТРЦ «Бриз», розповідаючи про славні морські походи за-порожців, «противопоставляет» флоти Росії і України. З цієї ж причини російський адмірал радить українському усунути від посади керівника ТРЦ «Бриз». Чи немає тут зв'язку?

«Флот України», № 39. 28 вересня 1996 р.

КОМУ УКРАЇНА ДО «ФЕНІ»?

У севастопольському театрі ім. Луначарського міська влада організувала урочистості до дня захисника «Отчизны», які проходилися за старими радянськими мірками і лекалами. На сцені – прапори часів «освобожденія», артисти ансамблю ВМС і ЧФ бігають в гімнастерках і галіфе часів штурму Берліна. Зал заповнений вщент запрошеними ветеранами війни і флоту та пенсіонерами, розцвічених численними орденами, медалями і нагрудними знаками – вони люблять подібні заходи. Більшість присутніх ветеранів флоту – члени Союзу советських офіцерів, створена така організація в Севастополі з відставних офіцерів ЧФ. З них

майже всі війну бачили лише в кінофільмах, вони післявоєнне покоління військово-вослужбовців. Трохи в залі було і українських курсантів та молоді міста.

Урочистий вечір розпочав оркестр ВМС України Гімном України. Ветерани війни, армії та праці слухали його сидючи, встало всього кілька чоловік та українські курсанти. На них представники старшого покоління зашикали і загуділи. Молода жіночка в третьому ряду встала одна, ще й руку до серця приклала. На неї не лише зашикали, але і почали смикати за одяг, намагаючись вкласти її в крісло, хватили за руку. Фашистка, нацистка, чулося навколо неї. Але жінка встояла до кінця виконання Гімну, а коли сіла, то її сусіди по ряду умисне відвернулися в сторону від неї. Під час доповіді заступника голови державної адміністрації міста, який прославляв героїзм севастопольців як захисників міста в роки минулої війни, почулися репліки і викрики з залу, якими ветерани виставляли своє негативне відношення до незалежності України.

Але ось на сцену з привітанням вийшов офіцер, представник командування Військово-Морських Сил України і почав читати вітання ветеранам українською мовою. Тут вже не репліки, а справжній шторм піднявся в залі.

- Нам до фені твоя Україна, - заволав маленький сивочолий ветеран в погонах контр-адмірала та з орденом Леніна серед кучі ювілейних медалей і значків на тужурці. - Ми Ро-о-с-с-сія! Севастополь-город русскіх моряков, а не хохлов!...

Ще роки два тому назад він, колишній флагманський артилерист однієї з бригад Чорноморського флоту, був лише капітаном 3 рангу у відставці. Адміральське звання і орден йому присвоїла Сажа Умалатова, фейкова голова фейкової президії Верховної Ради неіснуючого Радянського Союзу. Нагороди вручила відставному флагарту як одному з активістів організації Союзу советських офіцерів в Севастополі. Відчувається прямий зв'язок тієї «президії» з Севастополем і над чим вона працює.

- Ми не за Україну воєвали! Ми воєвали за Советській Союз, - волає інший ветеран, обвішаний орденами і медалями. - Россія освободіла Україну...
- За Сталіна ми воєвали, за соціалізм. Предатели Россії, нету нікакой України. На Україні нікогда небыло флота - чується хор чоловічих і жіночих голосів.
- На русском читай, ми не понимаем ваш бандеровский язык. Ви розвалілі словянское єдинство і братство советскіх народів. Ми служілі на єдином Черноморском флоте, - чути з другого кінця залу.

Представник командування ВМС, не зважаючи на галас, таки дочитав привітання і під гам і шум залу зійшов з трибуни. Неприємне було те видовище, більше схоже на зрешисований балаган, його організатори і не ховалися, активно підбадьорували ветеранів до шуму і приниження держави, в якій живуть, яка їх утримує. Севастопольські ветерани на державному святі відверто продемонстрували рівень свої культури, історичних знань і свого виховання. Водночас ними, найбільш активною частиною ветеранського руху Севастополя, було продемонстровано відношення до України як держави і її Військово-Морських Сил, до українського народу, серед якого живуть, до української мови і до сповідуюмого ними «братства слов'янських народів».

Представники міської влади просто сиділи в президії, у тому числі і під час виконання Гімну України, мовби демонстрували свою єдність і підтримку ветеранам, спокійно слухали всю цю антидержавну і антиукраїнську тираду, не намагаючись хоч якось заспокоїти зал. Сприймалося це ними як прикрий, але існуючий факт не сприймання ветеранською громадою міста незалежного статусу України. Мало того, у владних кабінетах превалує думка, що ветерани і пенсіонери не впливають загалом на ситуацію в місті, позаяк вони не є учасниками трудових

відносин, не служать на флоті і у війську. Мовляв, вони звиклися до червоних прапорів, до союзу – що взяти з цих літніх людей?

Воно то так, але справа виглядає не такою вже і невинною. Ветерани виявили тут всю свою ненависть до України як держави, свою відчуженість від українського народу і його мови. І вони активно впливають через свої сім'ї і проводимі заходи на громадсько-політичну ситуацію в місті. Саме на них тримається рейтинг комуністичної партії в місті, і їх впливом не варто нехтувати. Саме ветерани в громадських місцях, в громадському транспорті, на заходах, як ось на цих зборах, активно протистоять державному поступу, цюкують і зневажають все українське, пропагують різноманітні наклепи як ось про дику українізацію, будівництво бази НАТО в Севастополі, про київських буржуазних націоналістів, про «третю оборону Севастополя» і «четверту загибель Чорноморського флоту», масонів і сіоністів, і створюють громадське негативне відношення до всього українського.

У раді ветеранів війни і Збройних Сил кажуть, що у Севастополі існує сто тисяч ветеранська громада. У військкоматі заперечують таку кількість, кажуть що добра половина є «примазана» до ветеранів як війни, так і Збройних Сил. Але розбиратися ніхто з цим не хоче, бо відразу піднімається галас про переслідування ветеранів війни. І чим займаються ці ради? Найперше, вони активно проникають у навчальні заклади, намагаючись привити свої погляди молодому поколінню. А ось зовсім недавно на розширеному засіданні бюро комітету ветеранів війни і Збройних Сил засудили позицію Героя Радянського Союзу віце-адмірала Володимира Пилипенка за участь в роботі «Всеукраїнського об'єднання ветеранів війни», його, єдиного ветерана, що отримав зірку Героя за звільнення від німецько-фашистських загарбників Криму і Севастополя, вивели з складу бюро комітету, позбавили посади голови комітету ветеранів війни і постановили більше з ним не здороватися. Севастопольським ветеранам не сподобалося, що «Всеукраїнська організація ветеранів війни» сприяє зміцненню незалежності України і в її роботі беруть участь ветерани УПА, і ось севастополець Пилипенко сидів поряд з ними і брав участь у їх заходах.

Проглядається, що севастопольські ветерани не зацікавлені у будівництві незалежної процвітаючої України. Ці погляди узагальнив у «Славі Севастополя (№22 від 04.02.1997 р.) член міської ради ветеранів війни і військової служби генерал-майор у відставці В. Якимович, заявивши, що «только в братском союзе народов Украины, Белоруссии и России... мы сможем иметь настоящую независимость и самостоятельность». Для підтвердження цієї теорії ветерани часто нагадують приклади, що в часи Радянського Союзу не знали, що таке національна нерівність, мовляв, разом служили, працювали, воювали і в окопах разом знаходилися і проблем у спілкуванні не було. Раджу спитати у кримських татар, що проживають зараз поряд з ними у Севастополі. Та й село моїх батьків в 1945-у було депортоване і розсіяне Україною. Сусідні два села були депортовані вже у 1951 році. Така впевненість севастопольських ветеранів про «світле минуле», однак не є перешкодою знущатися з мови, з синів, з батьками яких вони «разом сиділи в окопах» чи ходили морськими походами. Щойно і дехто з ветеранів, згадавши рідну мову, негайно перетворюється в «пособника націоналістів і зрадника», як ото Пилипенко, а його Батьківщина – Україна - стала до їм «фені». Чи не вигулькнуло, бува, оте реальне, а не вудмане, «світле минуле» у драмтеатрі на урочистих зборах?

При цьому всьому громадський ветеранський рух фінансується з державного бюджету України. Фінансується непогано, хватає і на поїздки до Москви,

Пітера і проплату антидержавних мітингів. «Українське націоналістическое государство» забезпечило їм і непогані пенсії, а для учасників бойових дій, і не лише II Світової війни, - найбільші серед країн СНД пільги. Однак вони, не сприймаючи існування незалежної України, вимагають від неї більшого.

Врешті, проведені урочисті збори виявили, що вже настала пора навести порядок у ветеранському русі Севастополя. Якщо кормляча держава комусь «до фені», то як ця держава має відноситися до громадських організацій, які відношення до неї мати не хочуть, бажають не процвітання, а її загибелі? Таким ветеранам, та їх організаціям шлях має бути один – на смітник історії.

25 лютого 1997 р.

БИЙ СВОГО, ЩОБ ЧУЖИЙ БОЯВСЯ

Ех, марно говорити, що персонажі гоголівського «Ревізора» зникли в мороці монархістсько-тоталітарного минулого. Реанімували, реанімували славних героїв минулого наші хлопці-козаки. Для прикладу. У вас ще не було ревізії фінансово-господарської діяльності вашої частини? Далєбі, ви щасливі люди! Біжіть в бібліотеку, читайте «Ревізора», та на всяк випадок нагадаю: ревізора, особливо фінслужби ВМС, командиру слід зустрічати перед воротами КПП з поклоном і багатобічячою усмішкою на вустах, з виглядом, що, мовляв, лише його в частині бракує, що ви його чекаєте, як спасителя, як месію господню. Інакше – кара, грім з ясного неба.

Повірте моєму гіркому досвіду: мав необережність зустріти славного ревізора не менш славного нашого гарнізону в фінслужбі своєї частини аж на другий день ревізії. Слід запам'ятати, що ревізори-інспектори ВМС командирам частин і підрозділів не відреконуються. Вони їх ревізують, нікого не вчать – гроші їм за це не платять. Ходять, виносять документи, які хочуть і куди хочуть, і відповідальності за це не несуть. Крім того, проводять розслідування з ким хочуть, на свій розсуд – Берія б позаздрив. Перечити – боронь Боже! Полковник Іван Тураш, так би мовити, верховний інспектор-ревізор ВМС, вас враз на місце поставить, як «сверчка, что должен знать свой шесток». Краще його не «діставайте», а пишіть пояснювальну записку, що ви... теє... ну, маєте розуміти, що коні не винні, а повинну голову меч не січе.

Ревізор в кожному командирові чи просто офіцерові бачить лише потенційного злодія, що тільки й думає, як не боронити, а завдати шкоди молодій державі і її флоту. За це він їсть хліб і гроші йому платять. Для того і поставлений. Якщо особа, що проводить інспекцію, викрутить руки вашому заступнику з натяком, що, мовляв, є шлях прибрати зайвий для нього пункт в підсумковому акті ревізії, то підморгнийте заступнику, що так, дійсно той шлях таки є. Його треба знайти і пройти ним заради престижу майбутньої бойової слави вашої частини. Легше і менше обійдеться. Запам'ятайте, командири, для вас, а не для фінслужби існує наказ № 201-95: три зарплати – діліть і викладайте з урахуванням реакції вашої дружини. Ну, а якщо інший ревізор знайде необхідним (для забезпечення воєнної таємниці фінслужби за кодуемо його як пані Катерину) елеїним голосом проворкувати до вашої друкарки, що якби ти, голубко, перед тим, як іти на роботу, та пройшла в мене співбесіду – не було б проблем, а так..., то підкажіть дівчиську, що співбесіду не пізно пройти ще й зараз.

Особливо ретельно інспектори ревізують шефську допомогу. І якщо у вас на рахунку завелась якась гривня, то чимдуж знесіть її на рахунок фінансово-економічного управління. Там, в управлінні пана полковника Віктора Коберника,

шефську допомогу не організують, там її «ховають від інфляції». Якщо буде слухняні, то Віктор Васильович ваші «гріхи» і спустить до догани, інакше, як у мене, плакали три зарплати. Інколи, щоб вас заспокоїти, з вашої шефської допомоги вам можуть деякі крихти і повернути, а в майбутньому може і більше. Як стало відомо, не дивлячись на важку фінансову скруту ВМС, полковнику В. Кобернику за два десятки тисяч доларів квартиру вже купили. Не може ж головний фінансист флоту жити в гуртожитку чи у двокімнатній квартирі, чи знімати чужий куток як, наприклад, головний редактор газети «Флот України». Хоча Віктор Васильович і не «чорнобилець», і не учасник бойових дій – різницю треба знати. Він – ветеран ВМС, учасник далеких походів – флотську скарбницю міцно тримав у руках навіть за Гібралтаром. Це вам не газету без коштів випускати. Від великого кохання до засобів масової інформації першою жертвою у нього впав якраз головний редактор флотської газети. Другою, напевно, буде начальник ТРЦ ВМС України «Бриз».

Якщо хтось надумає щось купити для своєї частини в якійсь крамниці, то спочатку тричі сплюньте через ліве плече, а потім помоліться в сторону фінуправління, щоб та лавка чи приватне підприємство, поки не завершилася у вас ревізія, не збанкрутували. Бо в цьому випадку і ви з ним банкрут – чек буде вже недійсний. Для ревізора він фіктив, обман – є така інструкція флотської ринкової господарки. Боронь Боже вас виконати норми КЗоТу та комусь підвищити кваліфікаційний розряд – у всіх має бути один, середній, як в строю солдати по ранжиру. За порушення кара впаде на вас немилосердна. Ті ж три зарплати, у відповідь до наказу МО СРСР № 210 часів маршала Брежнєва. Цей наказ для кожного нашого фінансиста – свята книга, і вони її цілують, як дурень плащаницю. Та мало не забулося. Купити торта матросам до свята – теж «ущерб» державі. Нехай його краще спече ваша дружина. І вам спокійніше, і бойова подруга ліпше виникне в суть ваших ратних справ.

Напружена, копітка боротьба фінансово-економічного управління ВМС по заощадженню кожної копійки народних коштів і відчайдушні намагання виплатити зарплату викликали любов і необмежену довіру до нього... Ну, скажемо так, компетентних органів, що захищають честь і свободу громадян України. А чого б і ні? Будь-яка заковика інспектора-ревізора в акті ревізії є для декого із цих органів показником його боротьби за «чисті руки». Ну хто, скажіть, наважиться їм заперечити чи правди шукати – нас що, раніше так вчили?

Отож шануйте, шановні, в першу чергу «любиме» в ВМС фінансово-економічне управління. Хоч і без виплати грошового забезпечення. Бо інакше, як мені, галочку поставлять, що «получку» вже одержали аж за січень і доведи дружині і дітям що не отримували нічого.

Звичайно, ревізії необхідні: чесні, принципові. Без них не обійтися. Але чи необхідний принцип «бий свого, щоб чужий боявся», введений в практику роботи відомства полковника В. Коберника в ліпших традиціях недалекого минулого?

«Флот України», № 13. 29 березня 1997 р.

ЗАБАМБУРЕНІ

В Україні забамбуреними називають людей, що живуть в полоні якоїсь нав'язливої ідеї, чад якої затьмарює їм свідомість і розум. Навколишній світ таким людям бачиться в мороці власних переконань, їм даремно приводити якісь факти

та закликати до сумління. Закостенілість і зашореність думки, зневажання і шельмування всього, що не відповідає їхнім устремлінням уподобаним догмам, є основою їхньої аргументації.

Щоби утриматися на плаву та дірватися до влади, вони з шаленою енергією приречених відкидають всяку спробу порозумітися, відкидають будь-яку ознаку на здоровий глузд. Шантаж і погрози, міцність голосових зв'язок, лицемірство і підтасовки – для них найдоказовіший факт. І хай довкола сміються люди, валиться світ, та все свідчить проти них – вони товчуть своє, як всякою глухарі на току. Власне, сказане вповні відноситься до публікацій газети «Севастопольская правда», засновником якої є міськком компартії, претендуючий на «ум, честь і совість» міста-героя. Враження від останніх номерів цієї газети таке, що мовби в цій газеті та дописують до неї бомжі, які, не скуплячись на вирази, шельмують всіх, хто, на їх погляд, дує не в їх партійну дуду.

На цей раз новоявлені партійні бонзи весь свій «пролетарський» гнів звалили на... думаєте, на тих, хто грабує народ? Каменем посеред дороги для новоявлених блюстителів чеснот став Герой Радянського Союзу віце-адмірал у відставці Володимир Степанович Пилипенко. По суті, «Севастопольская правда» відкрила нове діло Блюхера, Тухачевського, генерала Новікова. Та скільки їх було в радянські часи? «Опыт и практика – великое дело», - любив твердити відомий літературний герой. Тому редактор цієї газетки С. Гальчинській аж навшипинки пнеться, піною сходить – так хочеться йому до Зірки Героя дотягнутися. Та ба, вийшов малий зростом... Щоби хоч якось про себе заявити, С. Гальчинському не залишається нічого більше як жалюгідним шляхом ежово-берієвських сексот намагатися видати відважного героя-фронтовика за «предателя» та спробувати розгорнути кампанію по його цькуванню. Навіть Тараса Бульбу, що, знаємо, воював за волю України, пригадали: «Я тебе породив, я тебе й уб'ю!». Чого-чого, а вбивати компартійні редактори добре вчені.

Сам Гальчинський давно зрадив і відцурався і рідної мови і свого народу. Але, може, він разом з Володимиром Степановичем громив і гнав з рідної землі німецько-фашистську нечисть? Виявляється – ні, про минулу війну та про «коричневих» знає лише з джерел, подібних його газеті. То, скажіть, чи має «товарищ» моральне право судити героя-фронтовика? Хе-хе, виявляється має, бо коли ж то в «горкомах» існувала мораль та мала право на життя альтернативна думка?

Але спершу про Героя Радянського Союзу віце-адмірала Володимира Степановича Пилипенка, на Зірку Героя та бойові ордени якого С. Гальчинський регулярно виливає по цеберці «естественных отправлений та бифштексов» свого партійного видання. В Севастополі, на Чорноморському флоті і в ВМС України всі знають, що Володимир Степанович – наслідник бойової слави Олександра Казарського. Під час оборони Севастополя, при його звільненні, в ході битви за Кавказ він не раз і не два сходився віч-на-віч з чотирма і більше ворожими кораблями і неодмінно виходив з бою переможцем. На його бойовому рахунку не лише потоплені ворожі кораблі і судна, а й збиті ворожі літаки-винищувачі. Зірка Героя – гідна і заслужена нагорода, всенародне визнання подвигу цієї скромної і непересічної людини, перед якою ми всі в неоплатному боргу. Але що до цього «Севастопольской правде»?

Замахнулось перо її редактора на честь Героя – пострілом слова намагається довершити те, чого не змогли зробити «коричневі» в роки війни. Не Гальчинського під Керчу розстрілювали нацистські «месери»? Психологічно вишуканий підлий удар в зране серце ветерана – піввіку по війні обізвати його «предателем» в своїй рідній державі, заради волі якої ніколи не жалів ні власної крові, ні самого життя.

«Севастопольская правда» друкується у видавництві газети ЧФ «Флаг Родины». Ну то й що, скажете ви, який тут зв'язок з публікаціями «правдистів»? З публікаціями - не знаю, а з діями по приниженню авторитету Володимира Степановича прямий – на святкування Дня ВМФ командування Чорноморського флоту його вперше не запросило. Що за цим стоїть? Маю всі підстави думати, що це спроба відокремити Володимира Степановича від бойових побратимів, зоставити осторонь флоту та вилучити з громадського життя.

Так чим же не вгодив голова ветеранів ВМС України Герой Радянського Союзу В. Пилипенко не лише «Севастопольской правде», а й треба думати, міському компартії та ідеологічним структурам «братського» флоту? Справа в тому, що нещодавно Володимир Степанович як заступник голови Всеукраїнської організації ветеранів війни приймав участь в роботі форуму учасників Другої світової війни у Львові, де були присутні і ветерани УПА. На цьому зібранні в черговий раз було проголошено ідею примирення учасників всіх воюючих сторін задля миру і злагоди в Україні. Володимир Степанович цю ідею підтримав і побратався з ветеранами УПА. Саме цей факт викликав шалену лютю і ненависть у севастопольських комуністів та їх прибічників.

Але якщо так, то давайте оголосимо зрадниками і Героїв Радянського Союзу славетного партизанського генерала Сидора Ковпака, його комісара росіянина Семена Руднева, які не лише віталися з бандерівцями за руку, а й при їх допомозі підривали нафтові вишки в Карпатах під час Сталінградської битви. До речі, як зараз виявилось, саме за цю співпрацю наклали головами Руднев з своїм сином Радиком. Так, що нинішнім «гальчинським» є в кого переймати досвід.

УПА, як знаємо, воювала не в уральських лісах, а на рідній землі, біля рідних осель. В тім, що вона виникла, вина політики КПРС, вашої партії «товарищ» Гальчинський. Як і трагедія льотчика Героя Радянського Союзу М. Лиховіда, бо до цих пір в Карпатах існують залишки розбомблених вже після війни ним сіл.

Більше всього бояться севастопольські комуністи, щоб ветерани війни, армії і флоту не слідували прикладу Героя Радянського Союзу віце-адмірала Володимира Пилипенка. Тому й сіють розбрат між ними, намагаючись принизити, не жалюючи жовчі. Бо розбрат, колотнеча – то основа їх існування: тільки так вони можуть бути «руководящей силой». Тільки в таких умовах можливе існування і самої «Севастопольской правды». Люди без племені і рідної землі, прикрившись кольором прапора Перемоги, до якої не мають жодного відношення, продовжують лякати всіх бандерівцями, яких не бачили і в вічі.

А тепер щодо організації комбатантів. Ой, брешете, «товарищ Гальчинский»! В сірка очі позичили. Працюючи в ЦКБ, не можете не знати, що організація комбатантів англійською означає не організацію бойових побратимів, а учасників битв, війн. Але пишете «боевые товарищи», щоб вразити зранені серця ветеранів, поселити недовіру між ними. Вивірений і відпрацьований роками геноциду удар. Щоб біль була більш пекучіша, додаєє солі: «братаны комбатанты» суціль бандити, і ні слова про сталінських союзників в битві з фашизмом. Отака правда севастопольських комуністів, з якою вони збираються йти на вибори.

Останні роки в Севастополі наочно підтверджують, що не «Севастопольская правда» зі своїми борзописцями з різних ЦКБ і не міськком компартії роблять

честь і авторитет нашому місту. І з кожним днем все більше севастопольців, в тому числі і ветеранів, це усвідомлюють. Як і те, що саме Герой Радянського Союзу лицар всіх орденів Богдана Хмельницького віце-адмірал Володимир Пилипенко, а не С. Гальчинський, значно підняв авторитет нашого міста не лише в Україні, а й у світі. Володимир Степанович, як і належить фронтовику-герою, твердо, рішуче і послідовно відстоює інтереси ветеранів флоту, рідної землі, бо у нього, на відміну від Гальчинського, є рідна земля і є рідний народ. І віннічани, що не раз підкреслювалося на різних рівнях, глибоко шанують свого земляка.

Це і є відповідь на поставлені питання. А взагалі-то грубо тешете свою пропаганду, «таваріщі правдісти». Хамство, перемішане з грубістю, - це відсутності аргументів, коли нічого сказати та нічим заперечити. Дезінформація як була, так і зосталася стилем вашої ідеологічної роботи. Більшість сьогодні не з вами, тому від безсилої злоби вам залишається справляти свої «естественные надобности» лише на сторінках власної газети. Та всі знають, що ваші «подарунки», хоча першими і спливають на поверхню, та першими і тонуть.

А Зірку Героя, що сіяє величю його військового подвигу на грудях Володимира Степановича, вам не дістати і тим більше не забруднити. Зрештою, чого тут дивуватися? П'ятирічна діяльність місцевих борців за Союз наочно доводить, що як тільки починає брати верх порозуміння і здоровий глузд, на світ зразу ж вискакують забамбурені. Але вони ними як були, так і зостануться.

«Флот України». 6 вересня 1997 р.

А МИ ТУЮ СЛАВУ ПІДІЙМЕМО

До 350-річчя Визвольної війни українського народу

У квітні 1998 року виповнилося 350 років з початку Визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького. У квітневі дні 1648 року запорізькі козаки під його керівництвом отримали блискучу в усіх відношеннях військового мистецтва перемогу на Жовтих водах над військом шляхетської Польщі. Ця перемога поклала початок Визвольній війні і яскравим перемогам української зброї, відродило національний дух народу і стремління української нації до волі. Історія і доля подарували народові генія Богдана, що підняв народ з колін після чотирьохсотлітньої неволі. Проте, не зважаючи на загальнодержавне значення цієї події, севастопольська і кримська преса, надто російськомовна, виявляють чи то незнання, чи то повну неповагу до історії своєї держави. Зрозуміло, що демонструвати єдність боротьби українського і кримськотатарського народів за «стародавні привілеї» державності українців сьогодні в Криму багатьом не вигідно. Як кажуть у таких випадках, цілі і задачі не ті. В аналогію напрошуються масштабні і усесторонні статті, репортажі та дослідження кримської преси, присвячені 300-річчю російського флоту. Та принизити чи замовчати подію, що має загальноєвропейське значення, неможливо. Зазначимо у зв'язку з цим, що наслідком перемоги Богдана Хмельницького над польською шляхтою є перетворення маловідомого в Європі Московського царства в могутню імперію. Саме перемога України над Польщею породила можливість виходу Росії до Чорного моря та будівництво Чорноморського флоту.

Визвольній війні українського народу 1648-1654 років, присвячено велику літературу та багато досліджень. Як колись навчали нас на уроках історії в школі, «повстання» Б. Хмельницького мало чим відрізнялося від повстання, наприклад, Степана Разіна. Проте різниця була, і суттєва. Бо Богдан Хмельницький очолив

повстання не окремого прошарку суспільства і не заради зміни «поганого» на «доброго» короля, а повстання цілого народу, для чого створив стратегію і тактику ведення війни проти гніту наймогутнішої на той час держави Європи – Речі Посполитої, основою для чого стала вироблена ним і його штабом

ВОЄННА ДОКТРИНА

Безперечно, воєнної доктрини у вигляді сформованої та видрукуваної реторичної концепції, та, напевно, і самого такого терміну у Богдана Хмельницького не було. Але система поглядів на війну та способів її ведення, тобто, основні складові сучасної воєнної доктрини, існували та фіксувалися у статутах і бойовому досвіді козацьких командирів.

Широке, на рівні високого професіоналізму, застосування на полі бою таких бойових порядків, як табір, лава, триангула, галас, розгардіяш та інших, свідчать про те, що на Запорізькій Січі військова справа мала системний характер, тобто, реалізувалася в межах воєнної доктрини. Саме нею визначались характер побудови козацького війська та способи його використання і військова мета, що закріплювалося в статутах та порадниках Запорізької Січі, перенесених Богданом Хмельницьким на все військо. Сучасні дослідження Визвольної війни, особливо праця І. Стороженка «Богдан Хмельницький і воєнне мистецтво у визвольній війні українського народу середини XVII століття» переконливо доводять, що у Богдана Хмельницького була сучасна його часу воєнна доктрина, а військове мистецтво, планування та ведення війни було не лише прогресивним, а відповідало всім вимогам тогочасної військової науки з урахуванням не лише національного досвіду, а й досвіду західноєвропейських армій – учасниць Тридцятилітньої війни (1618-1648 рр.) в Європі.

Головним завданням українського війська Б. Хмельницький визначає звільнення українського народу з-під гніту польського ярма через розгром польського війська. Політичним завданням першого етапу війни український гетьман визначив створення української держави в конфедеративному складі Речі Посполитої. Основною формою дій української армії обирається оперативно-тактичний наступ, що реалізується глибокими рейдами, зустрічними і наступальними битвами за допомогою стратегічного, оперативного та тактичного маневрування.

Аналіз воєнних дій Визвольної війни, підкреслює І. Сторожено, вказує на широке застосування Богданом Хмельницьким маневреної стратегії, спрямованої на виснаження ворога шляхом блокування його комунікацій. Вслід за основоположником цієї теорії, французьким полководцем Тюренном, український гетьман вважав марнотратством сил облогу і здобуття фортець («обходити, не задержуючись, курники»). Але Богдан Хмельницький вдосконалив концепцію Тюренна, надавши діям свого війська на комунікаціях ворога і по виснаженню його сил суто українські національні риси. Практичним взірцем цієї теорії стала Пилявецька битва (23.09.1648). Стратегічний, визначальний напрямок цієї концепції – єдність армії і народу. Саме це, вимушений констатувати польський історик В. Маєвський, призвело до неспроможності польської армії «заволодіти Україною Хмельницького». Михайло Грушевський же узагальнює ті часи: «Україна вся покочажилась».

Відповідно до завдань війни та погляду на способи її ведення гетьман Богдан Хмельницький будує збройні сили на основі традицій Війська Запорізького та реєстрового козацтва за полково-сотенним територіально-міліцейським поділом. За цими ж традиціями здійснюється бойова підготовка, кадрова політика та матеріально-технічне забезпечення армії, що утримувалася коштом народу.

Як відомо, Річ Посполита на початку XVII століття була однією з наймогутніших держав Європи, її військо не могла здолати і турецька армія на чолі з самим султаном. Як досвідчений військовий, пускатися в авантюрне військо

протистояння з поляками без відповідної підготовки сил і союзників Богдан Хмельницький не міг. Тому не погодився восени 1647 року розпочати та очолити повстання, хоча багато козаків до цього були готові.

Однією з найважливіших сторін воєнної доктрини було вирішення питання союзників у війні з Польщею та створення антипольської коаліції держав. Проявивши визначний дипломатичний хист, Хмельницький таку коаліцію у складі Кримського ханства, Молдавського князівства, царства Московського, а потім і Швеції, створив.

УКРАЇНСЬКО-КРИМСЬКОТАТАРСЬКИЙ СОЮЗ

Готуючись до широкомасштабної війни з Польщею, Богдан Хмельницький та його штаб дійшли висновку, що перемогу над королівським військом можна отримати лише рішучими наступальними діями, при наявності кінноти і гармонійного поєднання її дій з піхотою. Проте кавалерії у Хмельницького якраз і не було. Тому залучення татарської кінноти для боротьби з Польщею було основною причиною цього союзу.

Готуючись до повстання, Богдан Хмельницький в грудні 1647 року звернувся до турецького султана та Війська Донського за допомогою. Військо Донське в допомозі відмовило, а з 1648 року взагалі стало не допускати запорізькі посольства на свої землі. У той же час з початком Визвольної війни донські козаки почали зганяти запорожців з їх зимівників в Кальміуській паланці та робити постійні напади на Крим в час, коли татарське військо перебувало в походах з Богданом Хмельницьким. По цьому випадку український гетьман 6.12.1649 року звертається до московського царя, а в 1650 році – до Війська Донського з проханням «уйняти» донців, підкреслюючи, що «кривда царя кримського – кривда наша», та просить «не робити роздору». Однак Дон, як і московський цар, впродовж всієї воєнної кампанії до прохань Хмельницького залишалися глухими.

Турецький султан доручив кримському ханові надати допомогу українським козакам. Угода, що її склали між собою Богдан Хмельницький та кримський хан Іслам-Гірей III, мала такі положення:

- кримський хан з великим військом вирушить на допомогу Україні;
- татарське військо на Україні ясиру брати не буде;
- забезпечення маршрутів просування татарського війська здійснюють татарські підрозділи;
- оперативне інформування і орієнтування щодо воєнних дій забезпечує Богдан Хмельницький;
- кінцева мета походу – вихід під Білу Церкву, де висунути Польщі такі умови: сплатити данину Криму – борг за чотири роки та повернути козакам їх стародавню вольність.

Отже, відмічає В. Маєвський, з наявністю у Війська Запорізького татарської кінноти «поляки втратили вагомий фактор переваги ударної сили своєї кінноти...». Основні перемоги українського війська були одержані не окремо, а спільно з татарськими. Таким чином, союз з Україною з Кримом та участь татарського війська у Визвольній війні мали вирішальне значення для її ходу у боротьбі проти Речі Посполитої. Цей союз обернувся для Польщі катастрофічною поразкою. Сам Богдан Хмельницький підкреслював, що «запорізька і татарська сили непереможні». Що стосується запізнення основної кримської допомоги під час битв під Жовтими Водами, Корсунем та Пилявцями, то причини його можна з'ясувати, зіставивши дати битв з датами походів донських козаків на Крим. Напади на Крим донських козаків в 1648-1649 рр. поставили, як свідчать дослідники, на грань зриву союзу України з Кримом. В зв'язку з цим, взимку 1649 року Іслам-Гірей III почав вимагати у Богдана Хмельницького допомоги згідно з союзницьким

обов'язком та спільного походу на Дон у відповідь на їх напади. Певедінка і практичні дії донських козаків пояснюють причину, чому найвагомішу допомогу українським козакам надавала саме Буджацька орда, до території якої донські козаки не досягали.

Історичні факти спростовують безпідставні звинувачення російської і радянської історіографії, багатьох інших авторів щодо кримського хана Іслам-Гірей III у хитруванні, ваганні, очікувальній позиції, зраді та таке інше, що широко тиражується в сучасній літературі і пресі. Про вагомість допомоги татарського війська та союзу з Кримом яскраво свідчить той факт, що Богдан Хмельницький не розпочинав без татарського війська жодної битви. Звичайно, за широкомасштабною допомогою стояли в першу чергу військово-політичні інтереси Стамбула і Бахчисараю, але вони сприяли Визвольній війні і Богдан Хмельницький ці інтереси уміло використовував в боротьбі проти польського поневолення та за відродження української державності. Як підсумок українсько-кримського союзу став спільний парад перемоги українсько-татарських військ, який приймали Богдан Хмельницький і Іслам-Гірей III 2 червня 1648 року. Там же було звершено і салют Перемоги з козацьких гармат. Так було закладено традицію парадів і салютів перемогам, що живе і сьогодні.

З точки зору історичної справедливості та віддаючи данину пам'яті нашим героїчним предкам в їх боротьбі за волю – парад Перемоги до 350-річчя Визвольної війни українського народу має право бути відтвореним нинішнім поколінням українського війська як символ соборності України, ратної і історичної єдності двох автохтонних народів – українського і кримськотатарського, їх бойового союзу. Українсько-татарський союз дав можливість Богдану Хмельницькому не лише нанести нищівні поразки польському війську, а й можливість через рік, вже в 1649 році, створити, по суті, незалежну ні від кого українську державу за полково-сотенним устроєм та національними збройними силами. Козацьке військо Богдан Хмельницький розподіляє на види: козацька піхота, артилерію та татарська кавалерія. Через чотири роки, в 1652 році, зусиллями гетьмана та його штабу формується козацька кіннота. Для забезпечення бойових дій армії створюються розвідка, комендантська та служби забезпечення (обоз).

ЗАПОРІЖЬКИЙ ФЛОТ

Про морські походи Богдана Хмельницького та будівництво ним флоту на Запоріжжі в Військово-Морських Силах України мало що відомо. Але з польських джерел дізнаємося, що польський король Владислав, готуючись до війни з турецьким султаном в 1646 році, пропонував майбутньому гетьману України чин морського гетьмана Речі Посполитої. Такі посади отак просто, за гарні очі, королі ніколи нікому не пропонували.

Ще менші відомості маємо про роль і участь козацького флоту у Визвольній війні, так як велика частина козацького архіву знищена в пізніші часи. Але і з того, що зосталося, можна зробити висновок, що флот, підготовлений Хмельницьким за час перебування на Січі, у Визвольній війні виконував допоміжні функції. Він використовувався як транспортний засіб по пересуванню військ по Дніпру та його притоках, а також по Дністру і Бугу, і забезпечував переправи військ, і в першу чергу татарських, ніс комендантську службу на переправах і охороняв кримське узбережжя.

Французький художник Ж-А. Мюнц змалював одну з таких переправ. На його картині зображено козацькі чайки, поставлені через всю ріку бортом одна до одної, на які настелений дерев'яний настил. У сучасному визначенні це є не що інше, як понтонний міст. Ще на одному малюнку Ж-А. Мюнца бачимо вже козацькі тралери з чотирьома парокінними упряжками кожний. За їх допомогою

козаки транспортували свої понтони в райони переправ військ через широкі ріки (Дністер, Буг та інші). Козацький флот відіграв вирішальну роль при відбитті штурму М. Потоцького укріпленого Б. Хмельницьким дніпровського острова Бучки, ніс сторожову і розвідувальну служби в басейні Дніпра в період підготовки і початку повстання.

Більш вагомий внесок в боротьбу проти польського поневолення флот вклав в початковий період повстання та розгортання його у всенародну боротьбу за визволення. Як відомо, в квітні 1648 року польське військо коронного гетьмана М. Потоцького вело наступ на табір Б. Хмельницького під Жовтими Водами як із

суходолу, так і Дніпром флотилією реєстрових козаків. Реєстрові козаки, перейшовши на сторону Хмельницького, своїми чайками значно поповнили і підсилили запорізький флот. Наявність флоту на Січі дала змогу Богдану Хмельницькому вирішити питання охорони Кримського ханства від нападів сусідів. Для вирішення цього завдання український гетьман поставив завдання запорізькому флоту нести сторожову службу біля кримських берегів в Чорному і Азовському морях. Це дозволило не лише остудити запал бажаючих погріти руки на кровопролитній війні, що вели український і кримськотатарський народи за визволення України, а й не допустити розпорошення основних сил хана на охорону свого пограниччя.

Для виконання завдань сторожової служби козацька ескадра місцями свого базування обрала Ахтіарську (Севастопольську) гавань, Керч і устя рік Кальміуської паланки в Азовському морі. Забезпечення діяльності флоту проводилося місцевим населенням. Між запорожцями та кримськими татарами панували злагода і взаєморозуміння, хоча відомо, що Богдан Хмельницький наказав своїй старшині за грабунки населення суворо карати козаків згідно із «статтями Статуту Війська Запорізького».

В Севастополі, що так чваниться своєю морською славою, про ці події ніде немає і згадки. Натомість, напевно, щоб принизити саме 350-річчя, як і Визвольну війну та роль в ній українського флоту, в місцевій пресі розгорнуто широку кампанію по присвоєнню по присвоєнню скверу навіпроти музею російського Чорноморського флоту імені Катерини II та встановлення там її бюста. Кажуть, що український скульптор Чиж вже «ізваяв» пам'ятник цій німкені, за наказом якої було остаточно придушено волю його ж народу.

Проте, як би доморощені та служиві мудрагелі не рядили та не викручували історичні факти, українці та кримські татари Севастополя мають всі історичні підстави вимагати у місцевої влади назвати цей безіменний, поки-що, сквер

в честь 350-річчя їхньої перемоги у Визвольній війні та спорудити там пам'ятник українському козаку і кримському аскеру, що не жаліли свого життя заради волі України. Цим було б гідно відзначено внесок наших предків, жителів древнього Ахтіару, в перемогу над гнобителями нашого народу. Морська справа і ратна слава моряків України минулих століть значно перевершують добу Катерини II і мають своє глибоке коріння в Севастополі. В цім історична і духовна основа сучасних Військово-Морських Сил України.

Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що Богданом Хмельницьким була створена наймогутніша армія Європи, що з успіхом громила на українських полях не лише польсько-литовське військо, а й наймані поляками полки з європейських держав з бойовим досвідом Тридцятилітньої війни (за словами Б. Хмельницького «всю наволоч Європи»). Його воєнна доктрина національно-визвольного спрямування та військове мистецтво визнаються навіть його ворогами. Польський історик В. Маєвський характеризує поразки польських військ як «кризу польського військового мистецтва», а в битві під Берестечком бачимо запозичення поляками козацької тактики ведення бою.

Богдан Хмельницький-полководець показав себе і блискучим воєнним психологом. Класичний приклад урахування психологічного фактору при плануванні битв – перемога під Пилявцями, де навіть за європейськими мірками 100-тисячна польська армія була розгромлена без значного бою за декілька годин.

Визвольна війна українського народу дає нам блискучі традиції національного військового мистецтва, що є і світовим надбанням. В час активного реформування нинішніх Збройних Сил України вони, ці традиції, мають бути ретельно вивчені і стати складовими військової реформи, національно-ідейним підмурком українських армії і флоту. То ж підніmemo козацьку славу українського війська на належну висоту!

«Флот України», № 11-13. 14-28 березня 1998 р.

ІСТОРИЯ – НЕ КОЛІНВАЛ, або Про флотську ностальгію у Харкові

З кожним роком в Україні виходить в світ все більше газет і журналів, що, безперечно, не може не радувати. Особливо, якщо нові видання не загально громадсько-політичні, а носять характер професійно спрямованих.

Що стосується військових моряків, то вони в плані забезпечення їх професійною пресою чи не найбільше були обділені в Україні. Та й зараз, окрім газети «Флот України» та журналу «Судоходство», українським морякам із національних відомчих видань, здається, і читати більше нічого. Тому звістка про вихід у Харкові альманаху «Военно-морское историческое обозрение», та й ще з додатками, надзвичайно порадувала. І ось вдалося знайти (як поширюється альманах, не вказано) випуски альманаху за 1997 рік № 1 і № 2 та додаток до останнього «ВМФ СССР и России» - «Аварии и катастрофы» (випуск 1998 року під редакцією Б. Айзенберга і В. Костріченка). Слід відзначити, що альманах привертає увагу не лише сучасним поліграфічним оформленням, багатими, в тому числі кольоровими, ілюстраціями, що в нинішніх економічних умовах, погодьтеся, є не простою справою, а й великим за обсягом флотським матеріалом, що не може залишити байдужим будь-кого, хто, либонь, три дні прослужив на флоті.

Слід відзначити, що альманах професійно «одягнутий у флотський тільник», як кажуть, пахне морем і повністю присвячений різноманітній флотській проблематиці. Авторському колективу вдалося зібрати і опрацювати обширний

матеріал, що в недавній час був таємницею за сімома замками. Хоча за тим «матеріалом» - долі, життя і трагедії тисяч моряків. Напевно, слід думати, саме тому альманах присвячує найбільше своїх сторінок аваріям, катастрофам, надзвичайним подіям, що мали місце у флотському житті. А додаток так і названо «Аварии и катастрофы».

Впевнений, що не лише для мене, що прослужив на бойових кораблях без старого двадцять років, а й для більшості офіцерів ВМС і Чорноморського флоту сторінки альманаху є добрим службовим порадиником у морській практиці. Надзвичайно цінними в ньому видаються не лише зроблений популярний аналіз минулих аварій і катастроф, а й, що особливо важливо, наочні схеми-карти цих подій. Тому, без сумніву, «Аварии и катастрофы» мають право бути настільним службовим порадиником флотського офіцера. Бо щоб запобігти новим аваріям, катастрофам і загибелі бойових кораблів у морі, треба, особливо офіцерам штабів і бойових кораблів, добре знати причини, що їх спонукають.

У цьому значенні харківський альманах послужить флоту добру справу. Проте за умовою, що автори не будуть відходити від істини, дійсних причин, що привели до трагедії в морі, та не будуть їх вільно трактувати. На жаль, Б. Айзенбергу та В. Костріченку цього оминати не вдалося. Суджу по описах і схемах аварій, що мали місце у з'єднанні, в якому проходив службу сам. Досить вільно автори обходяться з аваріями і надзвичайними подіями, що мали місце на СКР «Куниця» 14.01.1981 р. (а не в березні), а також на СКР-40, зіткнення в морі СКРів «Ворон» і «Куниця». Проте ці зауваження не зменшують значення книги-додатку в цілому. Робота, за яку взялися автори, а це хронізувати та популярно викласти причини аварій та катастроф, що мали місце за 20 років, не проста і для наукового колективу. В цілому додаток виглядає як живий флотський детектив.

Достатньо цікавими є «Страницы истории» та «Белые пятна» альманаху, історичні довідки про долі відомих кораблів. Для офіцерів флоту, особливо тих, хто лише прокладає сьогодні свій перший курс в море, безперечно це стане в нагоді. Та, на превеликий жаль, чи то віддаючи данину часу, чи то щоб не виглядати «не своїм» перед певними колами Чорноморського флоту, харківський альманах не оминув значної політизації, що, на мій погляд, значно знизило його як історичне, так і військово-практичне значення. А в чому і порушило традиції флотського братерства. До прикладу, чого варті лише статті В. Костріченка «Конец Черноморского флота» (ВМИО № 1) та Г. Степанова «Трагедия Черноморского флота» (ВМИО № 2). У статтях, явно написаних під замовлення, знаходимо інформацію про «захват» Україною на своїй території начебто не своїх кораблів ЧФ, про героїв-чорноморців та їх ворогів – «предателів» флоту, яким належить ще одержати «по заслугам». На прикладах одностороннього списання російською стороною цілого ряду бойових кораблів тоді ще офіційно спільного РФ і України флоту, що привело до скорочення окремих корабельних з'єднань ЧФ, без будь якого військово-історичного аналізу змальовуються дії ворогів по підризу бойової могутності як флоту, так і Росії в цілому. Автори цих статей (не знаю чиєї держави вони громадяни) копаються в портах України як у власній кишені. Для них не існує вкладу українського народу в будівництво ВМФ СРСР, як і права на власну частку ним створеного. Для авторів альманаху, що видрукуваний в Україні, як би і немає України, її Військово-Морських Сил, української історичної морської традиції, як і самого права нашої держави мати власні морські інтереси і власний флот. Геннадій Степанов і не приховує (ВМИО № 2) свого пекучого болю відносно того, що «начался необратимый процесс, результатом которого будет уход России из Севастополя и Крыма». І це вже написано після офіційного розподілу Чорноморського флоту колишнього СРСР!

Господи! Та Росія сама пішла звідси, першою оголосила про свою незалежність. В тому числі і від Криму разом з Севастополем. І скільки про можна писати? А далі вже ллється, як льяні води з аварійної цистерни: «Обезоруженная Украина уже сейчас ничего не может предпринять для защиты от любого агрессора». Хоч пластир на словесну «пробоїну» заводь!, бо «в самое ближайшее время следует ожидать территориальных претензий от Турции, Румынии и ещё бог весть от кого. Вся мощь Америки и НАТО направлена против России и Украины (а де Беларусь – авт.) не видит этого может только слепец, глупец или предатель». Я цього не бачу. Значить я є... Але стоп машини! «Ближайшее время» з часу публікації в альманасі теоретичних досліджень Г. Степанова вже пройшло – «притязаний», крім самого Степанова, щось не видно. То ж хто є «слепец, глупец...»? Повторилося те ж, що і з «теоріями» «Военно-научного общества ЧФ». То ж зразу і думка з'являється: а чи не є «Военно-морское историческое обозрение», так сказати, органом цього «общества»? Виглядає дивним, що таке пишуть і друкують у Харкові, трудові колективи якого надають значну підтримку становленню ВМС. Напевно, тому редакційна рада і авторський колектив альманасу у зверненні до читача замість проголошення своїх цілей лякають його відповідальністю за тиражування чи передрук їхнього твору. Судячи по значимості і обсягу матеріалів, опублікованих у «Военно-морском историческом обозрении», без допомоги штабу Чорноморського флоту РФ він появиться на світ не зміг би ніяк. Для штабу же Військово-Морських Сил України випуск альманасу став новиною, туди з Харкова по цьому питанню ніхто не звертався та й звернувся не міг, бо для альманасу, як виходить із уміщених в ньому матеріалів, ВМС не входить в зону його «спостереження». Історія для авторів альманасу починається, коли «государь-император Николай II обходит строй почётного караула крейсера I ранга «Диана», і завершується тим же відвідуванням «государём-императором Николаем II учебного артиллерийского корабля «Пётр Великий».

Але історія – не колінвал і умовного схилу не має. Історичне минуле, в тому числі аварії і катастрофи, що мали місце на російському і радянському флотах, є спільними як для українських, так і для російських моряків. Здається, що з В. Костріченком десь перетиналися наші службові дороги. То ж чи варто робити чергову потугу розподілу флоту? Вже розділили і рятуємо те, що ще можна рятувати. Якби не було псевдопатріотичних теорій зразку 1992-1993 років, не було б «трагедій» і «кончин» Чорноморського флоту. А були б життєздатні і боеготові Військово-Морські Сили України і російський Чорноморський флот.

І ще. Хотілося б, щоб в російськомовному альманасі, який претендує на історичні оцінки минулого, трохи добавилося хоча б поваги до держави, яка, не зважаючи на економічні негаразди, все ж таки дала можливість його виходу у світ. Не кажучи вже на повагу до національних Військово-Морських Сил. Моряки-поняття інтернаціональне. Розділяючи, море об'єднує їх. Таке ж гасло і у «Военно-морского исторического обозрения». Сподіваюся, що додержуючись саме цього курсу, альманасх добре прислужиться і флоту України.

Ностальгія за віджилим – не у флотській традиції. Історія флоту, і не лише Чорноморського, дає нам яскраві приклади, як після чергових «флотських кончин і трагедій» починався якісно новий його розвиток. Побажав його об'єктивного огляду і аналізу харківському флотському альманасу.

«Флот України», № 26. 27 червня 1998 р.

У СЕВАСТОПОЛІ ДЕПУТАТИ БУДУЮТЬ МОРСЬКУ ЗАЛІЗНУ ЗАВІСУ

26 жовтня в Практичній гавані Одеси відбулася урочиста церемонія відкриття спільних українсько-американських миротворчих навчань «Сі Бриз-98». У церемонії відкриття взяли участь військово-морські підрозділи і кораблі ВМС, крім України і США, з Болгарії, Великої Британії, Греції, Італії, Румунії, Росії, Туреччини та Франції, яких ВМС України зарані запросили до участі в навчаннях. Всього – 4400 учасників навчань. Навчання проводяться у два етапи: 1. Берегова фаза - на військовому полігоні «Широкий Лан» в Миколаївській області, 2. Морська фаза – в Північно-Західній частині Чорного моря.

*****

Навчання «Сі Бриз-98» у розпалі, а в цей час севастопольські депутати,.. геть відсунувши проблему відсутності води в квартирах своїх виборців, зашуміли навколо міжнародних миротворчих навчань, мовби вони проводяться під стінами їх міської ради.

Вірно підмічено, що старе, віджиле і вчорашнє так просто не здає своїх позицій. За прикладом далеко йти не треба – візьміть нашу рідну Севастопольську міську раду. Замість того, щоб очолити боротьбу за доставку у квартири своїх виборців гарячої воли, ремонт ліфтів, та освітлення вулиць, вона, осілена теорією Маркса-Леніна-Сталіна-Берії-Симоненка і Пархоменка, взялася відновити для більшості «нынешних и недавних соотечественников» залізну завісу.

Якщо вірити газеті «Вечерний Севастополь» за 20 жовтня 1998 р., то голова Севастопольської міськради Василь Пархоменко звернувся з додатком до рішення міськради № 79 від 24 вересня про звернення до президентів, парламентів, народів України, Росії і Білорусі і до Верховної ради кримської автономії. Цим додатком міськрада угледіла «намерення блока НАТО продвинуться на Восток» і «попытку определённых кругов заручиться поддержкой натовской военщиной на случай неблагоприятного для них исхода». «Определённые круги», треба думати це ВМС України, бо саме вони втілили в життя план навчань «Сі Бриз» і хочуть, щоб ці миротворчі навчання приписалися назавжди як щорічна складова частина плану міжнародної діяльності українського флоту, отже, допомагають НАТО «продвигаться на Восток». Далі. Як натовці не приховувалися, а все ж ініціатори, чи ж то ініціатор «приложения к решению» зумів відкрити «истинную сущность замыслов... вблизи Севастополя, вблизи берегов Крыма». Схоже на те, що депутатам вдалося все-таки визначити, що їх виборців найбільше турбують навчання «Сі Бриз», що «проводятся в различных районах Чёрного моря и у берегов Крыма». Зразу стає очевидним, що севастопольські депутати на одеський Привоз не їздять – інакше не переплутали б Одесу з берегами Криму і Севастополя.

З усього видно, що нардепам і «депутатських» на життя хватає, тому для урізноманітнення власного буття та придання в очах громадськості особистої вагомості вигадувати легенди «против которых выступает большинство жителей Севастополя, Крыма, Украины, России и Белоруссии». Але тут їм чогось забракло, А могли б продовжити: жителі Азії, Африки, Землі, Сонячної системи, сузір'я Андромеди... І всі одноставно виступають за збереження непорочності берегів Севастополя, проти НАТО і навчань «Сі Бриз-98» та щоби якнайшвидше звести навколо севастопольської бухти залізну завісу, нову севастопольську стіну відчуження від жителів і трудящих-пролетарів країни Європи, пардон, країн –учасниць НАТО. Отоді нашій севастопольській комуністичній «ячейке» можна було б відновити комуністичний довгобуд з усіма спокусами гулагівського раю.

Проте Крим минулого року, а Одеса нині наочно демонструють, що більшість противників навчань «Сі Бриз-98» знову вирахована Василем Пархоменком на пальцях. Вірно ж підмічено: щоб брехні вірили, то треба брехати так, щоб самому вірилося, що брехня є правдою. Напевно, саме тому кінцівка «приложения к решению горсовета» схожа на відчайдушний зойк: «Братья и сёстры, соотечественники нынешние и недавние! Не позволяйте блоку НАТО диктовать свои условия, топтать нашу землю, бороздить наши воды». А вони, кляті натовці, загітувавши і ненатовців, вже топчуть одеські пристані, священну землю «Широкий Лан» і бороздять священні наші води. І з кожним роком не зменшується, а збільшується кількість учасників «Сі Бризу». Це викликає відкриту неприязнь і ідеологічну лють в севастопольських комуністів. Он-де недавні «соотечественники» - морські піхотинці Грузії пряменько з Балаклави прогримотіли своїми чоботищами через священну кримську землю прямисінько... думаєте, до севастопольської міськради? – ні, на «Широкий Лан» до того ж НАТО, у компанію учасників «Сі Бризу».

Не знаю, на кого розраховане «приложение к решению горсовета № 79». Напевно, на тих, у кого немає пам'яті взагалі, або в кого вона досить коротка. Бо інакше заклик до братів і сестер працювати «в направлении сближения наших народов и стран, неоднократно доказавших, что когда мы едины, нам не страшен никакой враг», мав би нагадати у першу чергу нашим депутатам, хто був разом з нашими батьками в криваві роки битви з фашизмом. Кому на Ельбі тиснув руку радянський солдат, панове комуністи?

Миротворчі навчання «Сі Бриз-98» є продовженням традицій бойового побратимства наших Збройних Сил. Вони беруть початок у підмосковних снігах 1942го та на берегах Ельби 1945 року. Тому, панове депутати, обдурювати нас і казати, що цього не було ніколи, нікому вже не вдасться.

«Флот України», № 44. 1-6 листопада 1998 р.

ХТО ПЕРШИМ КРИЧИТЬ «ЛОВИ ЗЛОДІЯ»...

«На Украине Россию боятся как огня. Боятся потому, что украли у нас территорию. Сравните дореволюционную Украину, входившую в состав Российской империи, и современную: вы увидите на карте территорию, разбухшую в три раза! ...Украина просто хлопнула дверью, прихватив то, что ей никогда не принадлежало!»

Ю. Лужков, «Аргументы и факты - Украина», № 5. 1999 г.

Здається, вже стала звичною пропагандистська риторика Юрія Лужкова стосовно Севастополя. Його позиція відносно цього українського міста, як до, так і під час засідання Ради Федерації РФ, ні для кого не є новиною. Можна б і не звертати на це уваги – глухий німого не почує. Однак, побувавши в редакції «АиФ» в якості учасника «круглого столу», що присвячувався ролі ЗМІ в профілактиці дитячої наркоманії, московський мер проспівав наступний куплет своїй імперській пісні «Сохраним Севастополь!». Затягнув, як новітній Стенька Разін, стоячи на «челне». І складно вийшло: хоча і бояться Росії як вогню, та це не завадило українцям поцупити при розводі частку російської території, і до того ж ці «грабіжники» (все їм мало)... претендують на мис Тузла в Керченській протоці.

Признають, дуже зацікавив мене сюжет, вартий не газетної статті, а товстого сучасного бойовика-роману. Вирішив «сравнить»...

Виявляється, Юрій Лужков досліджує проблему крадіжок Україною російських територій вже не один рік. Вперше «симпозіум» за цією темою було проведено на борту протичовнового крейсера «Москва» в лютому 1994 року. Але тоді здоров'я російського Президента Бориса Єльцина було значно міцнішим, ніж зараз, тому висновки щодо «імперської політики» України оголосив не Ю. Лужков, а адмірал Е. Балтін, тодішній командувач Чорноморського флоту, ще спільного українсько-російського. Більше всього вразив військово-морського стратега факт того, що до 1939 року Україна включала в себе п'ять областей, а на 1994 рік – аж двадцять п'ять. Чим не факт грабунку земель в «исконных собирателей»?

Але ж 1939 рік – не «дореволюционная Украина». То ж «сравниваю» даліше. Розглядаю карту Російської імперії до 1917 року. Нема такої адміністративної одиниці як Україна. Знайшов Київську губернію, Подільську, Таврійську, Причорноморський край, до якого входили Крим, нинішні Херсонська, Запорізька, Донецька області, Дон і Кубань, тобто ті землі, де і зараз живуть українці, що ще не забули рідної мови.

Гортаю карти століттями вниз – нема в імперії навіть згадки про Україну, тим більше визначеної хоча б пунктирними кордонами. Шукаю далі. Ага, ось і XVII століття. Гетьманська Україна. Територія Стародубського полку. Де вона зараз? В Росії. Значить, вкрали не тут, тут гультяї подарували українську землю. Шукаю далі. Відчуваю, що атлас не найкращий порадинок у моїх пошуках, тому беру в бібліотеці «Полное собрание Законов Российской империи». До революції Росією правили царі, то ж, думаю, мусив би бути десь царський указ про усталені кордони з Україною. І ось знаходжу. Царський указ від 20 жовтня 1652 року, ще до «возз'єднання», визначає «украинные города», тобто кордони тоді ще Московської держави з гетьманською Україною. Пограниччя рукою самодержця проведено по містах: Тула, Кашіра, Калуга, Серпухов, Коломна, Курськ, Вороніж, Белгород, Лівни і т.д. («Полное собрание Законов Российской империи», 1652 год, часть 49). Іншого царського указу, що відмінив би вищеназваний, в аналах російської історії не знайти.

Оце так історія! Возз'єдналися по одних «городах», а роз'єдналися уже по значно інших, перенесених на територію України «украинных городах». Оце так розбухла в три рази! Та ще й звинувачують нас у грабунку. Оце прихватила Україна, «что ей никогда не принадлежало». Прямо таки хрестоматійне підтвердження старої істини про те, хто першим кричить «Лови злодія!». То ж є привід київському голові зажадати Москву, як спадок київського князя, по тій причині, що відірвалася від метрополії і «прёт» проти «матери» своєї.

Москва – порт п'яти морів. Тож видно, що Юрій Лужков більше всього відчуває себе флагманським лощманом цих морів, особливо добре знається на лощі найтеплішого – Чорного. Тож «тряхнув» набутим досвідом у сухопутній редакції «АиФ - Украина», мовляв, претендує на мис Тузла. Де ж той привабливий мис знаходиться, на захист якого Лужков з сенаторами став грудьми? Вивчаю карту далі. Де ж той бісів мис? Питаю у штабі ВМС, в гідрографічній службі – знизують плечима: перший раз чуємо, що комусь той мис, вірніше, піщана коса, комусь потрібна в Україні. Вона ж є територією Краснодарського краю Російської Федерації. Найпротивнішим для мера є факт того, що віками пробиваючись до теплого моря, в результаті розпаду колишнього Союзу Росія втратила вільний прохід з Азовського в Чорне море. Це дало підстави твердити як в Москві, так і в Севастополі, що навколо Чорного моря поселилися одні напасники Росії. І Україна в тому числі, бо хоче заволодіти кубанським мисом Тузла, а затим поперти разом з ним прямисінько в НАТО. НАТО ж теж не спить, а лише роздумує, як заволодіти шматочком Таманського півострова, бо лише його йому не вистачає.

Як це станеться, то одразу дасть Україні кредит у доларах і збудує на Тузлі військово-морську базу для захоплення мерії Лужкова. А чому б ні? Ось 14 лютого московська телепрограма «Зеркало» надала інформацію, що полігон в Яворові під Львовом розглядається НАТО як можливий плацдарм для кидка... на Брянськ. Не більше і не менше.

То ж хто кого панічно боїться? Страх, як правило приховують брехнею і демагогією. Не треба думати, що це проходить без наслідків у Севастополі. Уже, до прикладу, російський мічман напідпитку у тролейбусі на повний голос може вимагати в українського капітана 1 рангу доповіді про те, як той захопив Севастополь і продав Росію. Що ж, чортополох проростає навіть через полову. Не в змозі дати собі ради з проблемами своєї країни Лужков з сенаторами шукають спасіння за її межами, в зовнішній загрозі, малюючи Україну препоганою і ненажерливою. Дійсно, віками, починаючи з Петра I, Москва в Україні робила що хотіла: виселяла, вивозила, воювала, виганяла, а зараз Україна стала вимагати (яке нахабство!)..., щоб Росія виплачувала пенсії громадянам нашої держави, які весь свій вік трудилися на її Крайній Півночі. Звичайно, така вимога не може подобатися Лужкову. Віками ту Північ піднімали тисячі колодників з України, і ніхто не знає де їх могили. А зараз – ублажай їх, пенсії їм плати. Раніше, коли українці, як воли, надривалися у Тюмені і Воркуті, Ю. Лужкову було «наплевать», а зараз, коли треба забезпечити вже їхню старість, йому вже не «наплевать». Отака позиція вченого московського мера щодо російсько-українського договору. На мою думку, вона не додала авторитету Ю. Лужкову, не підняла його як політика. Не додала авторитету Раді Федерації і в цілому Росії. Його позиція є відповіддю на питання, чого сьогодні колишні братські і союзні республіки тікають від Росії світ за очі.

На завершення Ю. Лужков запевняє читачів «АиФ», що він реаліст і розуміє, що зараз повернути Севастополь Росії неможливо. І пропонує залишити це питання відкритим. Я теж реаліст і розумію, впевнений, що Севастополь належить Україні по юридичному і історичному праву, а ще по праву референдуму 1 грудня 1991 року. Тому пропоную це питання закрити, бо не те, що в Україні – в самому Севастополі московського мера давно ніхто вже не боїться.

«Флот України». 20-26 лютого 1999 року.

ЧОМУ СУМУЄ «КРЕМЕНЧУК»?

Корвет «Кременчук» стояв пришвартованим до пристані якось незвично, носом майже уткнувшись у берег. Вишня, що буйно розцвіла поряд, надавала йому якогось невійськового вигляду. Облізлі, давно не фарбовані борти і надбудова наче б ще нового корабля лише підкреслювали факт того, що корвет давно не був і не скоро вийде в море. Неспішно на пристані шикуються матроси на обід. Ясно, що бойовий ракетноносний корвет використовується як плавказарма.

Піднімаюся на борт. Помічник командира старший лейтенант Олександр Нашивочников не приховував свого настрою. Кораблю вже 14 років. До складу ВМС його передали в липні 1997 року після розподілу Чорноморського флоту. До цього часу протягом двох років він знаходився у консервації у складі 41-ї бригади ракетних кораблів ЧФ.

Що таке консервація кораблів – знають всі: після неї кораблі, як правило, в бойовий стрій не поверталися. Саме тому, впевнений Олексій, його і передали до ВМС. Коли корвет притягли буксиром, пригадує старпом, то його зовнішній

вигляд був непоказним. Але прийшла директива зі штабу ВМС про його найменування «Кременчуком», і почалася робота по введенню корабля в стрій. Своїми силами відновили електромережу, привели до готовності допоміжні механізми. Корабель трохи ожив, запрацювали системи опалення, подачі води. Корабельний боцман мічман Олександр Мар'юк самотужки добуває фарби, сурик, господарює та наводить порядок. Офіцери з зарплати купують інструменти, електролампочки, прокладки, фільтри та інше начиння, необхідне для корабельних механізмів. Бажання екіпажу вивести корабель в море велике, та, зітхає старпом, не по їхніх силах. Враження таке, що ремонт корабля спеціально не фінансують, щоб добитися його здачі на металобрухт. Офіцери не бачать перспективи, а тому опускають руки: коштів на ремонт немає і їх не обіцяють.

- А шефи допомагають? – запитую.

- Шефи від нас відмовилися, - почув у відповідь. – Щоправда, виписали нам газету «Правда», читаємо, - гірко усміхнувся Олександр Олександрович.

За роз'ясненням цього звертаюсь до заступника командира бригади з виховної роботи капітана 2 рангу Павла Головка.

- Так, це правда, - підтверджує Павло Іванович і показує листа за № 49/3170 від 23.07.1998 р., підписаного заступником голови Полтавської облдержадміністрації В. Паламарчуком, в якому командира «Кременчука» капітан-лейтенанта Є. Кальніченка повідомляють, що, «враховуючи скрутне економічне сьогоднішнього дня, вважаємо неможливою організацію шефських зв'язків між Кременчуцьким районом та корветом «Кременчук». Причин, що тне дозволяють виконати Указ Президента названо дві: перша – присвоєння корвету найменування «Кременчук» своєчасно не було узгоджено з керівництвом Кременчуцького району та м. Кременчука, та друга – місто і район вже надають шефську допомогу фрегату «Гетьман Сагайдачний», та з'єднанню прикордонників, що дислокується на території району. Поцікавився на флагмані ВМС «Гетьман Сагайдачний» про наявність шефських зв'язків із Кременчуком. З 1997 року зв'язків з Кременчуком фактично немає. Командування бригади ракетних кораблів та екіпаж «Кременчука» не наполягають на встановленні шефських зв'язків з так «обтяженим» шефством містом Кременчук та відповідним районом. Вони самі знайшли собі друзів, які згодні зробити внесок у відновлення бойової готовності корабля та встановити з ним тісні стосунки. Це – місто Дрогобич на Львівщині. Делегація моряків вже побувала в Дрогобичі. При тамтешній міськраді вже створено координаційний комітет з організації шефських зв'язків, який очолив один з перших офіцерів ВМС капітан 2 рангу запасу Микола Летнянчин.

- Рішення про організацію шефства над «Кременчуком» приймалося, - згадує капітан 1 рангу Віталій Воронюк, - на велелюдному мітингу дрогобичан. Але на тому «флотському» мітингу поставлено вимогу: корабель має носити назву «Дрогобич».

За словами Віталія Воронюка, дрогобицькі нафтовики згодні зробити внесок у ремонт корабля.

- Так в чому ж справа?, чого, - запитую у капітана 2 рангу Павла Головка, - матроси з «Кременчука» так задрісно споглядають на приїзд на сусідній корабель шефів з Каховки, чого в бригаді не ремонтується «Дрогобич», а продовжує ржавіти «Кременчук»?

Зі слів Павла Івановича виявляється, що не лише командування бригади, а й командування Південного морського району неодноразово зверталось до управління виховної роботи та до штабу ВМС із проханням перейменувати корабель. З управління виховної роботи відповіли, що перейменування корабля – справа довгого часу, бо це, мовляв, може зробити лише Верховна Рада, а штаб

ВМС взагалі відмовчався. Так добра справа не зрушила з місця, бо втрутився його величність бюрократизм. Віддаленість бригади ракетних кораблів від Севастополя, не дозволяє їм щоденно оббивати пороги штабу ВМС та домагатися перейменування корабля задля підвищення бойової готовності флоту. Правда, заступник командувача з бойової підготовки капітан 1 рангу Віктор Максимов обіцяв свою допомогу у вирішенні долі корабля. Та поки його обіцянка залишається обіцянкою...

... Екіпаж «Кременчука» зажурено спостерігав з баку як шефська делегація з Каховки щиро і весело вітала їхніх друзів з однойменного катера по успішному завершенні збір-походу. До нас, зітхали, шефи не прийдуть. Стало зрозуміло чому сумує «Кременчук» - і корабель, і люди – хочуть вийти в море.. А вийти в море корвет зможе лише тоді, коли називатиметься «Дрогобич»! Але чи з'явиться корвет «Дрогобич» у складі Військово-Морських Сил України, залежить вже не від зусиль його екіпажу.

Ось днями, поки матеріал готувався до друку, у складі ВМС України з'явився новий бойовий корабель «Нова Каховка». Виявилось, що перейменування корабля відбулося без постанови Верховної Ради. То чому ж такої постанови вимагають для «Дрогобича»?

P.S. Пройшов деякий час і виявилася причина небажання перейменувати «Кременчук» в «Дрогобич». Бойовий і ще відносно новий ракетний корвет, який міг би послужити обороні країни не один десяток літ, прирекли на металобрухт. Хтось як в штабі ВМС, так і в Міністерстві оборони оцінили його службу державі саме таким чином.

«Флот України», № 21. 22 травня 1999 р.

ЯК «САМОСТІЙНА УКРАЇНА» БОРЕТЬСЯ ПРОТИ «УКРАЇНИ», або Як «республіканці» міць флоту українського «збільшують»

Так вже сталося, що український флот з першого дня свого створення на відміну від армії погав на терези великої політики. І багато хто з політиків різного рівня не пропустив можливості скористатися флотською проблемою як у партійних, так і у власних меркантильних інтересах. Ще не було створено флоту як єдиного бойового організму, здатного захистити державу з морських напрямлень, а різноманітні партії вже розпочали міжпартійну колотнечу – яким бути Військово-Морським Силам. І всі прикривалися волею народу. А що народ? А у народу, незалежно на заході чи на сході України, думка була одна – Військово-Морські Сили мають бути бойовими і сучасними, надійно захищати державу з морських напрямлень. Цей рух по підтримці українських моряків дістав назву «шефство над флотом».

Будівництво Військово-Морських Сил України, як відомо, розпочалося з п'ятого місяця. Тому командування ВМС, враховуючи економічні можливості країни, запропонувало в першу чергу добудувати ті кораблі, що стояли недобудованими біля пристаней суднобудівних заводів. Керівництво міністерства оборони і держави ці пропозиції підтримало. Так до складу ВМС України увійшли нові кораблі «Славутич», фрегат «Гетьман Петро Сагайдачний», корвет «Луцьк», десантний корабель на повітряній подушці «Донецьк». Прийшла черга і до ракетного крейсера «Україна», що у 95-відсотковій готовності знаходиться біля пристані Миколаївського суднобудівного заводу ім. 61 комунара.

Звичайно, тим, хто і близько не хотів би бачити ВМС України у севастопольських бухтах, це дуже не сподобалося. Тому і розпочали газетно-паперову атаку

на молоді Військово-Морські Сили України, доказуючи недоцільність, застарілість цих кораблів, марнотратство народних коштів та некомпетентність українців їх обслуговувати.

Коли про це писали недобросовісні «флотські аналітики» сусідньої держави, все було ясно: вони просто не хотіли «идти домой» з української землі. Тому й старалися. Але ж помагають їм, помагають! З української столиці! Напередодні президентських виборів знову витягли на світ божий флотську проблему, самим собі доводячи другосортність «малороса». Тим більш дивно, що це робить орган Республіканської партії – партії Левка Лук'яненка! – газета «Самостійна Україна», вона питанню «Хто і як міць флоту українського «збільшує» присвятила три(!) газетні сторінки аж у трьох номерах зразу (№ 31-31, 33-34, 35-36). Перед виборами стало модним організувати «четвірки», «трійки». «Самостійна Україна» організувала «двійку» флотських аналітиків із капітанів 1 рангу Є. Водяного та В. Мартинюка. Якби ця республіканська «флотська двійка» проаналізувала, як українські республіканці допомагають морякам та корабелам збудувати морський щит України, можна було б тільки подякувати. Але де ж там! Не шляхетське це діло – збирати шефську допомогу та везти її в Севастополь. Там же нема швейцарських банків! Тому взялися «втопити» ракетний крейсер «Україна» разом з його екіпажем, доводячи, що потреби в ньому для оборони нашої держави нема. Для цього приводяться «глибокі і вчені» доводи, які коротко можна узагальнити так:

- крейсер морально і фізично устарів;
- ракетний комплекс і ракети «Базальт» - купа літаючого металобрухту, не здатного збити і ворону;
- бойові можливості недобудованого крейсера менші, ніж 20 років тому(?);
- гармати головного калібру схожі на опудала;
- до гвинтів крейсера чіпляються всякі торпеди;
- українські матроси є бовдури і здатні лише коровам хвосту крутити, жоден з них не здатний освоїти сучасну бойову техніку;
- у ВМС України немає бухт, учбової і ракетно-технічної баз, до того ще й ракет «Базальт»;
- крейсер малорухомий і не має протичовнового захисту і т. ін.

Все це глибокодумно, як колись на партійних з'їздах, обгорнуте науковою оболонкою і названо «провокацією віку». Але, «стоп машини!», панове моряки-республіканці. Лукавите, ой лукавите! Не вводьте в оману членів Республіканської партії, які завжди відрізнялися чистотою і відкритістю своїх намірів. Справився в управлінні кадрів ВМС: таких капітанів 1 рангу в українському флоті не те що немає – не було ніколи. Перший висновок: флотські аналітики – паперові, а стаття написана на замовлення, під вибори. А тепер по суті викладок київських «мореплавців», так як вони визвали серед особового складу ВМС справедливе обурення. Наших моряків у відсутності національної свідомості не звинуватиш, правда, пане Є. Водяний? Другий висновок: двійка «Водяний - Мартинюк» на крейсерах типу «Україна» і взагалі на надводних кораблях ніколи не служила. Інакше не сплутала б заводську пристань, біля якої пришвартовано «Україну», зі стапелем заводу. І не у 1984 році закладено крейсер, а у 1988, а це, як кажуть в Одесі, дві великі різниці.

А тепер щодо морального і фізичного старіння корпусу і озброєння «України». Відомі і любими на флоті «полтинники» відслуживши по 30 і 40 років в інтенсивних плаваннях, пішли на злом не із-за стану їх корпусу – із-за неекономічності і старіння їх машин. Корпусна броня крейсера – не борт сторожовика. То ж за борт крейсера ще добрих років двадцять можна не переживати. Мені доводилося бути

учасником наради, яку міністр оборони Олександр Кузьмук проводив разом з командуванням ВМС та керівництвом і конструкторами заводу ім. 61 комунара в Миколаєві. Річ йшла про долю крейсера «Україна». Заводчани переконливо довели, що «Україна» - це вже не РКР «Москва». Навіть не «Маршал Устинов» чи «Червона Україна». Існування останнього РКР (зараз його перейменовано), здається, Водяному-Мартинюку невідомо. У четвертому корпусі цієї серії крейсерів, тобто у РКР «Україна», як завжди бувало у промисловості, значно модернізовані і збільшені, а не зменшені, бойові і технічні можливості у відношенні до попередників. Тобто, враховані всі недоліки, що виникали при державних випробуваннях РКР «Слава» (зараз «Москва»). Крейсер володіє могутньою системою ППО і спокійно обійдеться без системи заобрійного морського спостереження, яка у Севастополі, до речі, є і буде видавати ВМС свої дані коли в цьому виникне необхідність. Не менш досконалою є і сучасна крейсерська система радіоелектронної боротьби, випробувана як в Чорному морі, так і на Північному флоті.

Проте, щоб і мене поряд з нашими матросами не звинуватили у відсутності професійної підготовки (на крейсерах я не служив), звернувся за поясненнями до начальника штабу – першого заступника командувача ВМС віце-адмірала Віктора Фоміна. Він-то, будучи раніше командиром бригади ракетних крейсерів, виводив ці крейсери в море, випробовував і давав їм (чи не давав) путівку на флотську службу. Виявляється, що система телекерування ракетою «Базальт» є лише в уяві Водяного-Мартинюка. На самому ділі «Базальтом» управляють чотири електронні системи управління, які, за словами Віктора Васильовича, прекрасно спрямовували

дані ракети в ціль навіть на максимальній дистанції стрільби. Так, у ВМС України зараз дійсно цих ракет немає. Але незабаром будуть, бо розподіл Чорноморського флоту остаточно ще не завершений і продовжується. Є у ВМС України і ракетно-технічна база, про яку відсутність якої тихо хихикають у лацкан тужурки мореходи з київської бруківки. Фахову підготовку флотських ракетників підтвердили перші практичні стрільби крилатими ракетами як з берега, так і з моря. А екзамнував їх

начальник Генерального штабу генерал-полковник В. Шкідченко. Генерал, погодь-теся, дещо більше розбирається в цій справі, ніж теоретики в морських мундирах з «Самостійної України».

Чим глибше вчитуюсь у те, «Хто і як міць флоту українського «збільшує», тим більше ловлю себе на думці, що Водяний - Мартинюк зібтали воєдино всі флотські анекдоти і небилиці, щоб довести непотрібність ненависного їм крейсера «Україна». Як наприклад, торпедою, що вцілила у гвинт «Слави», чим вела її з ладу. Ну то й що? – питаю у авторів я. Хіба вам не відомо про клас протикорабельних торпед, які атакують корабель на шум його гвинтів? В моїй морській практиці теж таке було, кораблі найджали на «топляки», зачіпляли гвинтами якірні ланцюги, після чого кораблю необхідний був доковий ремонт. На Тихому океані був випадок: під гвинти американського авіаносця влізла ціла атомна радянська субмарина! Це що, доказ того, що авіаносці та АПЧ – вже вчорашній день? Суть-то якраз в тому, що такого випадку з РКР «Слава» не було взагалі, все це з гумору чорноморських підводників. Треба б тим, хто пнеться в аналітики флоту знати, що на навчаннях по практичних торпедах не стріляють! Завдання в тім, щоб їх не знищити, а знайти і підняти. Та все ж допускаю, що торпеда може влучити і пошкодити гвинти будь-якому кораблю, коли у справу лізуть паперові каперанги. Для пошуку і боротьби з підводним противником наш крейсер (відкрию для київських капітанів 1 рангу таємницю) обладнаний підкільною і буксируємою гідроакустичними станціями. А ще протичовновим гелікоптером. Далі розповідати не буду – фахівцям і так все ясно.

Хай вибачить мене читач, але не можу оминати боліучо для мене тему, а саме їдку іронію по відношенню до молодого екіпажу крейсера та його професійності. Скажіть, хто у ВМС України чи Міністерстві оборони приховував, що цей екіпаж складають молоді матроси і офіцери, вчорашні випускники СВМІ? Ви ж то досвідчені морські вовки, патріоти!, не хочете очолити ні бойову частину крейсера, ні сам крейсер, ні взагалі служити на флоті.

Ви кри-ти-ку-єте?! Звичайно, так легше. А ми, скажу вам, це вже пройшли. З нас у Севастополі не те, що іронізували, з нас реготали, пальцями тикали, у пресі паплюжили, як могли, коли ми у 1992 році збирали екіпаж КУ «Славутич» у кирзових чоботах, післявоєнних гімнастках і галіфе, коли солдатів набирали на фрегат «Гетьман Сагайдачний». Сміючись на нами, загадували, що потопимо ми кораблі прямо на зовнішньому рейді. Зараз не сміються. Зараз заздять наплаваності наших екіпажів, їх бойовій майстерності і результатам в ході навчань як власних, так і міжнародних. Навіть морські вовки, моряки ВМС США, носа не задирають, а з повагою тиснуть руку нашому матросу і сприймають його за рівного. Так буде і з крейсером «Україна». Бо в нас козацький дух і козацька кров, і неперевершене бажання створити сучасний, бойовий і могутній український флот. Тільки не заважайте, коли допомагати не хочете.

Гармата головного калібру на РКР «Україна» перетворилася у справжнє опудало, тішаться Водяний – Мартинюк. І вискочили перед республіканською публікою, як голий Мартин з конопель. Чули дзвін, та не знають де він. Щоб давати оцінку гарматі, треба хоча б раз з неї, а не з газетних сторінок, стрільнути! Дійсно, колись на перших випробуваннях РКР «Слава», його автоматична 130-мм гармата виявилася недопрацьованою – повело барбет. Але на «Маршалі Устинові» вона, за твердженнями Віктора Фоміна, стріляла чудово. Як і на «Червоній Україні». По усуненню недоліків досить добре стріляла гармата головного калібру і на РКР «Слава». На недавніх українсько-американських навчаннях у Середземному морі на рівні з головним калібром американських фрегатів «Елрод» і «Даллас» стріляв головний калібр фрегата «Гетьман Сагайдачний». А за стрільбу

під час навчань «Дуель-99» його ж комендори заслужили подяку від міністра оборони України. Але передбачу, що для наших республіканців у морських мундирах оцінка Міністра оборони («танкіста») не варта уваги. Тоді ж скажу, що таку ж високу оцінку нашим морякам виставили і численні військові спостерігачі з 10 держав світу, що уважно нотували все, що відбувалося у ході навчань. Наші моряки успішно довели, що зі своєю артилерією справляються і без ремонтних бригад з Сибіру.

А тепер про доцільність добудови крейсера «Україна». Комусь дуже не хочеться, щоб майже готовий крейсер увійшов до складу ВМС. Це ж, погодьтеся, не жарти: на навчаннях Північного флоту однотипні РКР «Маршал Устинов» і «Червона Україна» збивали по тридцять і більше повітряних цілей, що атакували їх одночасно з різних напрямків і різних висот. «Україні», як колись «Гетьману Сагайдачному», швартові сокирою не порубаєш. Ракетний залп крейсера будь-кому відіб'є охоту у Чорному морі пробувати на міць нашу морську оборону. Будь він у Севастополі, там зараз була б зовсім інша громадсько-суспільна ситуація. А ще є таке розуміння, як військово-політичний і економічний престиж як держави, так і її кораблебудівної промисловості. Про воєнний паритет ВМС у Чорному морі науковці з «Самостійної України» мовчать. Як і обходять той факт, що добудова крейсера являється найекономічнішим варіантом як для держави, так і для Міністерства оборони. На кошти, необхідні для добудови крейсера, в наші дні не побудуєш навіть невеликого сучасного корвета. То ж про яку економію народних коштів та яке зміцнення оборони держави ви веде те мову на шпальтах «Самостійної України», шановні капітани 1 рангу?

Що пропонується для оборони країни: чайки і фальконети? Де знаходиться документ, яким командування ВМС доводить непотрібність добудови ракетного крейсера? У березні нинішнього року Міністр оборони Олександр Кузьмук на пряму спитав миколаївських корабелів - чи не краще продати крейсер? Відповідь була однозначна: крейсер має служити рідній державі. Тож автори дослідження «Хто і як міць українського флоту «збільшує» самі і довели, хто, виконуючи волю народу, будує український флот, а хто під видом глибоконаукових доказів підсовує українським кораблям «під гвинти торпеди».

«Флот України», № 44. 28.10-03.11.1999 р.

ОДЕСЬКА «ЧОРНОМОРСЬКА ЧАЙКА» ПЕРЕЛЕТІЛА ДО СЕВАСТОПОЛЯ

Не без участі флотських журналістів, звичайно. Вперше військові журналісти досягли визначного досягнення і професійного визнання в Україні – телерадіокомпанія Військово-Морських Сил України «Бриз» визнана переможцем Всеукраїнського конкурсу телерадіоорганізацій України «Україна єдина», який недавно відбувся в Одесі. Уперше молода телерадіокомпанія Міністерства оборони України винесла на Всеукраїнський конкурс свою роботу – телевізійний фільм Мирослава Мамчака «Україна – морська країна». І дебют виявився вдалим. Хоч і не простим. Зауважимо, що в конкурсі, який набуває статусу міжнародного, взяли участь 152 телерадіокомпанії з України, Польщі, Росії, Молдови, Узбекистану, Киргизстану і Греції, які представили 250

конкурсних програм. Тому журі, яке очолив академік Іван Мащенко, мало над чим працювати.

І тим вагомішою є перемога «Бризу» в номінації «Україна – морська держава». Гран-прі – приз «Чорноморська чайка» - переможцям вручив координатор цього проекту народний депутат, голова комітету Верховної ради України з питань будівництва, транспорту і зв'язку Юрій Крук. На підсумковій конференції відзначалося, що конкурсна робота «Бризу» була найкращою в цьому жанрі, як і серед доробку представників кримського регіону як у художньо-літературному плані, так і в плані режисури. Гран-прі «Бризу» «є всеукраїнським визнанням військової телевізійної документалістики, що лише стає на «рівний кіль» і здобуває належне місце в державному інформаційному просторі, є гідним подарунком флотських телерадіожурналістів 10-й річниці Військово-Морських Сил України. «Бриз» продемонстрував, що телевізійні програми військових ЗМІ можуть бути не менш цікаві, ніж програми нинішніх так званих грандів телебачення. Це не перший і не єдиний успіх «Бризу». Напередодні 10-річчя незалежності України «Бриз» виборов звання лауреата (серед 47 телерадіокомпаній) на телефестивалі «Телетріумф-Севастополь». А торік радіопрोगрама «Ластів'ятко», створена «Бризом» на базі українських класів гімназії № 53 м. Севастополя, на Всеукраїнському фестивалі «Калинові острови - 2000» в Полтаві була відзначена дипломом серед програм для дітей. Ця програма транслювалася по радіомережі України.

Треба зазначити, що телевізійний фільм «Україна – морська країна» не створювався спеціально для конкурсу в Одесі. Це одна з його ефірних програм. Автор фільму до 10-річчя ВМС України намагався осмислити національну морську політику України, яка ще не має юридичного «обличчя». Виходячи з уроків історії, економіки, геополітики, нинішніх світових тенденцій розвитку морської справи, автор долучив до цієї проблеми телеглядача. Тема зацікавила не лише військових моряків.

Проте, творчі перемоги «Бризу» стали можливими не завдяки, а наперекір усім нашим негараздам. І не лише з сторони інформаційних супротивників в Криму. Автору конкурсної роботи командування ВМС не дозволило поїздки в Одесу і особисто взяти участь в конкурсі. Це здивувало оргкомітет і викликало відповідну реакцію, бо в такому разі в командуванні ВМС нема розуміння значення інформаційного забезпечення і супроводу життя і діяльності національного флоту. В майбутньому робіт, автори яких не прибули на конкурс, оргкомітет не розглядатиме. Доречно було б тим, хто відповідає за інформаційне забезпечення інформаційних потреб держави, зробити відповідні висновки...

Та хоч би там що, а на 4-й станції Великого Фонтану в Одесі на алеї «Гран-прі» біля Пам'ятного знаку на честь свободи слова, демократії та праці журналістів встановлено мідну плиту з написом переможця та назви телефільму ТРК «Бриз» ВМС України. Це є привілей тих, хто зумів впливати в Одесі «Чорноморську чайку». Цей знак вічно нагадуватиме, що Україна була, є і завжди буде морською державою, за гідність якої вболівають справжні військові моряки. І флотські журналісти – в першу чергу.

«Народна армія», № 179. 28 вересня 2001 р.

НЕСВЯТКОВИЙ ЮВІЛЕЙ

Шостого жовтня виповнилося 15 років з часу, коли на судні заміру фізичних полів, яке зараз носить назву «Северодонецьк», було піднято Військово-морський

прапор Збройних Сил України. За давньою флотською традицією відзначати ювілей на судно прибули члени екіпажу разом зі своїми сім'ями, ветерани, котрі колись вперше виводили судно в море, судноремонтники, шефи з міста Антрацит Луганської області, депутати міської ради Олександр Оникієнко та Дмитро Парсов. Командування представляв командир дивізіону допоміжних суден капітан 3 рангу Ігор Удовенко.

Урочисте шикування відбулося на вертолітній палубі. Всі, хто виступав, вітаючи моряків з ювілеєм, бажали їм одного – якнайскоріше завершити ремонт і вийти в море. І підкресливали: з ювілеєм збігається інша дата – четверта річниця перебування корабля в судноремонтному заводі СДП «Південьсудноремонт», який знаходиться в Комишовій бухті м. Севастополя. Генеральним підрядчиком ремонту виступили ПКФ «ГЕВС-ЛТД», генеральний директор якого Володимир Лісник теж прибув привітати моряків.

«Северодонецьк» - єдине в своєму роді судно у Військово-Морських Силах. Це – плавуча лабораторія по заміру фізичних полів бойових кораблів і суден українського флоту. Лише воно має право на основі проведених лабораторних досліджень видавати своєрідний паспорт і дозвіл на безпечне плавання в морях і океанах. Це як техпаспорт на автомобіль. Жоден водій не виведе на автошлях автомобіль, що не пройшов технічного огляду.

А ось бойові кораблі ВМС України, які керівними документами зобов'язані проводити заміри фізичних полів раз на три роки, ні разу їх ще не проводили. Що це – безпечність командування Військово-Морських Сил, що дозволяє кораблям і суднам виходити в море без визначення стану їхніх фізичних полів, і тим наражає себе і людей на небезпеку в морі? Ні, командування флоту тут ні при чому. Ситуація, що склалася з «Северодонецьком», пов'язана з станом фінансування судноремонтних робіт у Військово-Морських Силах України. По лінії міністерства оборони (через відсутність коштів) ремонтні роботи на «Северодонецьку» не фінансуються, а борги перед заводом уже переважили за 700 тисяч гривень.

- Проте в 1997 році, - каже командир судна капітан 3 рангу Ігор Воронко, - коли «Северодонецьк» в результаті розподілу Чорноморського флоту увійшов до складу Військово-Морських Сил України, ситуація з ремонтом не виглядала такою, що не вирішувалася.

В 1998 році державна адміністрація міста Северодонецька Луганської області взяла шефство над однойменним кораблем, уклала угоду, згідно з якою взяла на себе зобов'язання профінансувати ремонтні роботи на судні. На той час вартість ремонту складала 538 тисяч гривень. Спочатку, - розказує командир, - шефи взялися за справу з ентузіазмом. На судно приїхав сам глава міста. Привезли телевізор і холодильники, придбали квартиру для одного з офіцерів судна, провели тендер на ремонт, який виграв севастопольський СРЗ «ГЕВС-ЛТД», і протягом 1998-го і на початку 1999 року перерахували на ремонт «Северодонецька» 57 тисяч гривень. Та невдовзі, чи то влада в Северодонецьку змінилася, чи щось інше сталося, але ентузіазм шефів та рівень їхньої допомоги підшефним морякам стали стрімко падати. На судні вперше почули від шефів: «А що ми від вас взаємн будемо мати? Боєготовий корабель?, ну... тоді до побачення». Або ще й таке почули: «Ми вам даємо металічні труби, ви їх продаєте, половину піде вам на ремонт, друга – нам налом».

Командир судна не погодився на корупційні махінації і рівень шефської допомоги знизився, як кажуть на флоті, до корабельної ватерлінії. Вже два роки поспіль шефи, тобто держадміністрація міста Северодонецька, не цікавляться долею підшефного судна. Не прибули їхні представники і на 15-річний його ювілей.

Не прислали навіть вітальної телеграми. Просто забули про дане слово, гучні промови і завіряння. І, як підсумок – судно за чотири роки перебування в заводі перетворилося на судно-жебрака, що обшарпаними прядив'яними канатами молить про допомогу.

- Обіцяли завершити ремонт за чотири місяці, - зітхає старпом Валентин Колчев, - а вже минуло чотири роки...

В цій ситуації командування уклало нову угоду про ремонт – з міністерством оборони, але і звідти коштів як кіт наплакав. Того, що перерахували шефи і Міністерства оборони не вистачило і на третину обсягу ремонтних робіт. Розібрали електро-механічну частину і електросилову установку, провели дефектацію і все... Тепер екіпаж на власні кошти намагається зберегти щось, не дати часу знищити те, що це може послужити справі оборони держави.

А час неблаганно вносить свої корективи до кошторису ремонту. Сьогодні його вартість уже складає 3,5 мільйона гривень. І кожний день інфляція цю суму збільшує. Завод, що за ремонт судна мав би мати прибуток, перетворився на шефську організацію.

- Щомісячно, - розповідає генеральний директор ПКФ «ГЕВС-ЛТД» Володимир Лісник, - ми оплачуємо потреби судна в електроенергії, воді, теплі і платимо за стоянку, а це більше 12 тисяч гривень. По «Северодонецьку» у нас майже стотисячний борг за виконані роботи перед КПД «Чорноморець». На день 15-річчя судна якраз призначено судовий процес...

На заводі вже лунають погрози відтягнути судно від пристані, дати місце більш «грошовитих» судновласникам. Якщо так станеться, то з наближенням зими для екіпажу «Северодонецька» наступлять важкі дні, бо не буде для них ні світла, ні води, ні тепла. І такі випадки у ВМС вже були, коли кашу для екіпажу варили на багатті, розкладеному на верхній палубі (фрегат «Севастополь», базовий тральщик «Маріуполь» та інші). І не випадково комдив Іван Удовенко, в службі котрого подібне вже мало місце, просив Володимира Лісника не «карати» таким чином екіпаж.

Але і завод, щоб виплатити робітникам заробітну плату, має її заробити. А у випадку з «Северодонецьком» - яким чином? Ось так, якби в протиріч усім наказам міністра оборони про підготовку до зими, складається ситуація на цьому судні. По суті, вже сформоване замкнене коло. Хто розірве його? Яка доля очікує унікальне судно? Зважаючи, що екіпаж навіть у такій ситуації зберіг судову лабораторію, командир «Северодонецька» запропонував Головнокомандувачу ВМС перетворити судно в несамхідну лабораторію-баржу. Рішення щодо цього поки що не прийняте, бо й на нього необхідні кошти, яких у ВМС поки-що нема. Але якщо так і станеться, то робота буксирів за рік буде коштувати не менше, ніж ремонт судна. Заводчани та ветерани судна дивляться на таку пропозицію скептично, бо вважають це ганьбою як для національного флоту, так і для міста Северодонецька. І для України в цілому, бо ж знаходяться кошти на різноманітні супермаркети, гульбища і салюти, на тисячі іномарок.

На «Северодонецьку» все-таки не втрачають надії, що у відповідних кабінетах приймуть рішення, від якого залежатиме, чи матимуть змогу ВМС України приводити в норму фізичні поля своїх кораблів і суден. Чи, може, і далі чекатимемо з дня на день чергової трагедії посеред моря.

Мені особисто, перебуваючи в столичних кабінетах доводилося чути і і таку «думку» деяких високопоставлених «фахівців від оборони»: і для чого кораблям заміряти фізичні поля. – танкам же не треба! Невже трагедія в Сквилові нас так нічому і не навчила?

«Флот України», 19-25 жовтня 2002 р.

ЧОРНОМОРСЬКИЙ ФЛОТ РОЗРОБЛЯВ ПЛАНИ ЗАХОПЛЕННЯ ТУЗЛИ І УКРАЇНИ

Для чого існують Збройні України? Для захисту територіальної цілісності і незалежності своєї держави. Ще безпеку України за Будапештським меморандумом мають гарантувати гарантії її безпеки: США, Франція, Велика Британія і Російська Федерація. Для чого існує на території України Чорноморський флот Росії? Самі чорноморці про гарантії безпеки краю, в якому базуються, мовчать, але кажуть, що виконують державної ваги завдання.

Події навколо Тузли в Керченській протоці проливають світло на ці «завдання». Зараз уже можна впевнено говорити, що план будівництва дамби з кубанського берега до українського острова Тузла і спроба взяти під контроль Керя-Єнікальський канал народилися не в Темрюці і навіть не в Краснодарі, як твердять російські політики і ЗМІ. Все готувалося зарані, педантично і по-військовому. Ситуація, яка сполошила не лише Україну, а й весь світ, виявляється, прогнозувалися на картах у штабах Чорноморського флоту ще у середині вересня на флотських так званих командно-штабних навчаннях (КШН ЧФ).

На всіх маневрах військові спочатку моделюють ситуацію, яка називається легендою, а потім планують свої дії. Легенда у гарантів безпеки України і «захисників СНД» була така. Президент і прем'єр-міністр України одночасно знаходяться з візитами далеко від України. В цей час відбувається різке погіршення військово-політичної ситуації в... Керченській протоці. ВМС України намагається блокувати протоку і російські об'єкти в Криму. Різко зростає напруження на півострові. Російськомовні кримчани блокують органи місцевої влади, об'єкти ВМС і вимагають російського громадянства і приєднання Криму до «історической Родіни», вступу країни до союзу Росії і Білорусі. Перелякани керівники АРКрим втікають до Києва. Виходячи з ситуації, в Україні оголошується надзвичайний стан, до влади приходить націоналістичний президент, який в односторонньому порядку розриває угоди по Чорноморському флоту, вимагає його виведення з України. Проросійський рух шириться в Україні, і президент-націоналіст вимушений втікати за кордон. Верховна Рада проголошує вступ України до союзної держави Росії і Білорусі. Ситуація в Керченській протоці стабілізується... Отака собі легенда-сценарій. Нагадуємо, що така ситуація малювалася на картах штабу Чорноморського штабу ще до 29 вересня 2003 року, до початку будівництва дамби, коли в Україні мало хто здогадувався про існування острова Тузла.

А тепер накладемо легенду КШН ЧФ на розвиток ситуації в Україні. 24 вересня починають будувати дамбу від кубанського берега до острова Тузла. З двадцятого по 24 вересня росіяни проводять свої КШН, морська піхота проводить навчання з бойовою стрільбою одночасно неподалік Керчі і на протилежному березі Керченської протоки. На початку жовтня нелегальні російські агітатори-паспортисти нагло намагаються вручити російські паспорти мешканцям острова Тузла. Тут вийшов у них перший прокол – старий рибалка Корж рішуче обриває провокацію і повідомляє про це прикордонникам. Абхазький варіант з Тузлюю не вийшов. 22 жовтня Кабмін АРКрим пікетують російські общини півострова, звинувачуючи Україну... в агресії проти Росії в Керченській протоці та намагаються збурити громадську ситуацію на півострові. В ці дні два бойових російських МПК (корвети) порушили український кордон, а поблизу порту Залізний Ріг на Тамані тренуються російські десантники. Якщо взяти до уваги і те, що, за інформацією преси, дамбу зводили мобілізовані російські військовозобов'язані, стає очевидним, хто затіяв чергову провокацію проти незалежності України.

Військові навчання і маневри – це не дитяча гра. Проведені КШН ЧФ наочно підтвердили зв'язок російського флоту з п'ятою колоною України. Тож Тузла в черговий раз підтвердила істину – поки в українських бухтах буде знаходитися російський флот, доти спокою в Криму не буде. Не острів, так щось інше винайдуть на штабних картах ЧФ, щоб «тузити» Україну. Тому є всі підстави поставити питання про денонсацію угод по ЧФ, як-то і планували російські адмірали.

«Нація і держава», № 4. 4 листопада 2003 р.

НЕМА В СТРУНИ КОМУ ВДАРИТЬ...

Знаменитий кобзар Євген Адамцевич, який зберіг для нащадків «Запорізький марш» похований у селі Холмівка Бахчисарайського району АРКрим, але в селі мало кому відомо, якої величі постать знайшла свій останній притулок на сільському цвинтарі їх села...

У процесі історичного розвитку, у своєму культурному та духовному зростанні українська нація завжди висувала могутні постаті. Безперечно, що однією з них є батько «Запорозького маршу», народний кобзар і композитор Євген Олександрович Адамцевич, якого вважають, і небезпідставно, його автором. 1 січня 2004 року виповнюється 100-річчя з дня його народження. «Запорізький марш» вже давно став візитною карткою України і її Збройних Сил. Під його ритми карбують крок воїни нашої армії і флоту на військових парадах, він звучить перед відкриттям сесій під куполом Верховної Ради України. Цей марш нікого не залишить байдужим, він чарує душу, піднімає настрій, уособлює у собі героїчну історію українського війська та його звитяжну боротьбу за волю рідного народу. В обробці для оркестру композитора Гуцала він став глибоко народним і відомим у всьому світі. Та попри все це ім'я і творчість видатного сина України незаслужено забуті. Згадка про видатного кобзаря в енциклопедії та невеличка збірка спогадів про Є. О. Адамцевича, що мізерним тиражем вийшла в Сумах, це все, що вдалося знайти про народного співця. Невідомий автор популярного у ВМС України маршу є і для професійних музикантів українського флоту.

У Євгена Адамцевича нелегка доля. Осліпнувши на третьому році життя, він самостійно навчився гри на бандурі і присвятив себе кобзарському мистецтву. Він був популярним народним співцем. Його репертуар складала майже сто музичних творів, багато з яких він поклав на слова Тараса Шевченка. Його музу слухали Максим Рильський і Павло Тичина, шанували видатні представники українського мистецтва. Та життя його від цього легшим не стало. Якимось чудом уникнувши сталінських репресій, він до кінця свого життя був під контролем влади. Йому не давали грати і переслідували, грубо заганяли в його просту селянську хату. Останні місяці свого життя Євген Адамцевич прожив у своїй доньки Тетяни Бобрикової в селі Холмівка Бахчисарайського району, що недалеко від Севастополя. Там він і помер 19 листопада 1972 року і похоронений на сільському цвинтарі. На його могилі музичне товариство УРСР з часом установило скромний пам'ятник.

Нещодавно ми разом з головою Севастопольського товариства «Просвіта» Миколою Гуком та поетом Володимиром Проценком відвідали оселю доньки народного кобзаря. Тетяна Євгенівна уже в літах, хворіє, але ревно береже пам'ять про свого батька. Сімейною реліквією стала козацька шабля, подарована кобзарю вдячними львів'янами. Вручали її у Львові зі словами: є чим, є кого та нема кому. Є в сімейному архіві і зроблені в домашніх умовах записи творів у виконанні Євгена Адамцевича, фотографії, зроблені за його життя. Сім'я Тетяни Євгенівни живе скромно, як і більшість її односельців, у типовому будиночку часів соціалістичного реалізму. У Холмівці теж, як виявилось, місцеві жителі не знають, якої величі постать знайшла свій останній притулок на сільському цвинтарі. У російськомовній місцевій школі творчістю великого кобзаря України не цікавляться. Там немає не те що портрета Євгена Адамцевича чи стенда про його життя і творчість, а навіть згадки про народного композитора. Тож, звісно, повідомлення про ювілей Є. Адамцевича стало неочікуваною новиною для вчителя історії, директора школи і одночасно депутата Бахчисарайської районної ради.

Але так більше не може бути. Біографія, творчий внесок Євгена Адамцевича мають бути гідно вшановані і відомі не лише його родині. Його прізвище, місце поховання мали б бути внесені у кримські історичні і туристичні довідники. Його 100-літній ювілей обов'язково має святкуватися на державному рівні, а в Холмівці хоч би у школі необхідно створити музей Адамцевича, музей кобзарства. Людина, яка зберегла для нас «Запорозький марш», має бути гідно шанованою і у Військово-Морських силах. Вже поступають пропозиції провести до ювілею народного співця кобзарський з'їзд у Севастополі.

Свою творчість, своє подвижницьке життя Євген Олександрович Адамцевич без остачі віддав рідному народу, зробив значний вклад у скарбницю національної культури. Своєю творчістю він заслужив вічну пам'ять українського народу.

ЗАПОРОЗЬКИЙ МАРШ

Мелодію зберіг кобзар Євген АДАМЦЕВИЧ.
Слова Миколи ОЛІЙНИКА.

Гримотять литаври, стяги пламеніють,
Ген високе сонце осяває путь.
А попід горою ярмом-долиною
Козаченьки славні у похід ідуть.
Слава їх чекає, смерть на них чигає, -
Все те буде потім, в клекоті боїв.
Нумо, браття, пісню!
Гей, кобзарю, де ти?
Вшкваримо, щоб гук наш до небес злетів.
Коні бистроногі, сіделечка срібні,
Шабля і пістолі у несхиб-руці.
Начувайся, враже! Ген у полі, в полі
Оборонці волі - січові стрільці.
Розступіться, терни! Розіграйся, море!
Боже милостивий, путь їм освяти.
Кафа й Берестечко, Царгород і Збараж...
Дай снаги і сили. Тож які світи!
Сурмачі засурмлять і ревнуть гармати,
Кинеться сірома у кривавий вир.

На ясній зорі і на тихій воді
Верне із неволі християнський мир.
...Отаке учора воскресив у серці
Нескладний до болю лейтмотив віків.
Бубон і цимбали, скрипка і сопілка,
Цокіт на світанку тисячі підків.
Кажуть: позабугте, автор невідомий.
Гей же гей, однак, які шолопаї!
Прадід сивочолий, панібрат хоч чорту
Од свого предка передав її.
Гримотять литаври, стяги пломеніють,
Ген високе сонце осяває путь...
Пісне наша рідна! З роду і до роду
Днесь живи і з віку у віки перебує

«Кримська світлиця», №15. 11 квітня 2003 р.

ЯКА МОВА - ТАКИЙ ФЛОТ?

Командувач ВМС України проводжав корабель управління «Славутич» у далеке плавання з першим у вітчизняній історії візитом до Хорватії. Звертається до моряків українською, у відповідь чує російську.

- Ви яку державу ідете представляти? –запитує молодого офіцера. Той - випускник Севастопольського військово-морського інституту.
- Ну... Україну, - чує у відповідь.

Мова у цього молодого офіцера з державою, яку іде офіційно представляти через шість морів, і народом, який урочисто заприсягався захищати, виявляється, з ним особисто не асоціюється.

Дещо раніше на одній з нарад з професорсько-викладацьким складом Севастопольського військово-морського інституту імені П.С. Нахімова командувач ВМС запитує літнього капітана 1 рангу, доктора технічних наук:

- Чому ви розмовляєте зі мною російською, коли я звертаюся до вас українською мовою?

- Я не знав, не знаю і вчити українську мову не збираюся, - почув зневажливо у відповідь. Командувач промовчав. І нічого, у Військово-морському інституті мовна ситуація не змінилася, осталася такою як і була раніше. Ні, змінилося у ВМС України. Командувач став повним адміралом, а інститут – академією. Мова як не була цементуючою силою флоту, так нею і не стала.

Мовна тема у ВМС України була піднята через посередництво товариства «Просвіта» імені Т.Г. Шевченка, яке разом з управлінням з виховної роботи ВМС ЗС України у Севастопольському військово-морському інституті ім. П.С. Нахімова провело «Круглий стіл» за темою: «Українська мова - духовний скарб нашого народу, джерело розвитку нашої нації». На захід були запрошені й столичні гості: завідувача організаційним відділом Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка Тетяна Федієнко та доктор педагогічних наук, професор військового Інституту інформатизації та комунікації Богдан Сусь. Проблема вивчення та застосування української мови у ВМС ЗС України сьогодні вже з нагальної переросла в кричущу. Курсанти Севастопольського військово-морського інституту як і матроси строкової служби щоденно стикаються з проявами лицемірства своїх командирів, котрі за вказівкою організовують всілякі тематичні заходи щодо вивчення та застосування державної мови, а вийшовши з кабінету, нею нехтують. І якби ж тільки

самі нехтували, а то й мимоволі підштовхують до цього своїх підлеглих. Бо коли старший за званням звертається до курсанта чи матроса російською, то хлопці з Тернопільщини, Полтавщини, котрі від народження спілкувалися виключно українською, не наважуються відповісти нею вищому за званням і з часом автоматично зросійщуються. Така картина постала перед столичними гостями, поки вони очікували на прохідній СВМІ. Тетяна Федієнко розповіла, як не втримавшись, вони звернулися до курсантів, що чергували на пропускному пункті, із запитанням, чому не послуговуються українською і дізналися, що хлопці з українських сіл, а до російської призвичаїлись саме тут, у військово-морському інституті.

Отже, ця проблема не нова, але зрушити її з місця за роки незалежності так і не вдалося. Навпаки, все пішло у зворотному напрямі, хоч ціла низка керівних документів свідчать про те, що з моменту створення Збройних Сил питанням вивчення та впровадження державної мови у практику спілкування та службової діяльності приділялася чимала увага. Про це свідчать директиви МО України № Д-10 від 15.05 1992 р., № Д-8 від 31.03 1993 р., № Д-29 від 25.08 1993 р., розпорядження МО України від 12.03 1998 р. щодо участі особового складу ЗС України в акції "Передамо нащадкам наш скарб - рідну мову" (згідно з розпорядженням Президента України від 31.10 1997 р, за № 3/85/97-РП, постанови Кабінету міністрів України № 988 від 8.09 1997 р.). І це ще не повний перелік керівних документів. Якщо ж зупинятися детально на кожному з них, то відразу стає зрозуміло, що приклад в оволодінні та застосуванні мови мають подавати командири і вище армійське начальство. І там, де є такий приклад, мовної проблеми не існує.

Сказати, що робота щодо впровадження державної мови у ВМС не проводиться зовсім - було б невірно. У тижневикі «Флот України» та телерадіокомпанії «Бриз» ВМС ЗСУ започатковані рубрики, в яких висвітлюється історія виникнення і розвитку мови. За участю активу севастопольського осередку «Просвіти» ім. Т. Шевченка та співробітників Будинку офіцерів проводиться цикл заходів для особового складу кораблів і частин з вивчення української історії, традицій та звичаїв народу. Але, попри вищенаведені заходи, спілкування державною мовою для всіх без винятку офіцерів, мічманів та старшин не стало звичайним і повсякденним. Мовою нехтують навіть ті з них, хто її добре знає. Наявність української художньої, суспільно-політичної та історичної літератури у військових бібліотеках складає 10 - 15% від загальної кількості. Українська бібліотека у ВМС України відсутня, спроба створити українську Морську бібліотеку на базі бібліотеки львівського заводу «Електрон» так і осталася спробою і добрим побажанням. Розв'язання цієї проблеми вимагає чималих коштів. Зменшується кількість викладачів української, що працювали в перші роки незалежності на громадських засадах. Якщо в 1999 році таких було 21% від загальної кількості, то сьогодні - менше 8%. (Воно й зрозуміло. Адже подвижництво цих небайдужих людей зведене нанівець). Відсутні посібники, мало кіно- та відеоматеріалів, не вистачає коштів на передплату україномовних газет та журналів, матеріалів для переоформлення кают-компаній та кімнат бойової слави. Не останнє місце у вирішенні цих проблем посідає сьогодні спонсорська допомога. І все ж першочергову роль тут мала б відігравати держава. Саме з боку держави можна було б законодавчо впровадити пільги на випуск українських видань, забезпечити військові заклади підручниками, довідковою та допоміжною літературою.

Що ж до вивчення української мови в СВМІ, то як майбутній командир може її опанувати, якщо вивчають її лише на першому курсі? Під час «круглого столу» присутні на ньому офіцери з гіркотою відзначали, що ВМС до цих пір навіть не мають свого Статуту і змушені користуватися флотським Статутом СРСР. Тоді, коли

Чорноморський флот РФ давно опрацював свій, російський. Чимало з них працювали над створенням Статуту українського військового флоту та все марно - затвердити його на рівні державного військового відомства так і не вдалося.

За 10 років ЧФ РФ встановив в українському Севастополі 30 пам'ятників, а ВМС - жодного. До того ж ВМС не мають свого ідеологічного осередку, тоді як Чорноморському флоту РФ після розподілу відійшли обидві грандіозні споруди: Будинок офіцерів і Матросський клуб. (На одному з поверхів Матросського клубу розмістився театр ім. Лавреньова ЧФ РФ, решту приміщення заповнити нічим і спритні вояки-чорноморці примудрилися здавати українським громадянам в оренду за чималі гроші те, що орендував ЧФ у нашої держави).

Учасник «круглого столу», головний редактор ТРК «Бриз» капітан 1-го рангу Мирослав Мамчак з гіркотою розповів, як, прибувши до Хорватії, натерпілися сорому через незнання мови: хорвати, почувши на українському кораблі виключно російську мову, запитували: «А від якої держави ви взагалі прийшли?» Якби таке сталося на ЧФ РФ, то вже завтра ті вояки проходили б подальшу службу десь на Півночі. Згадували під час дискусії і про ветеранів флоту. Держава сьогодні здебільшого дбає про тих, хто боровся проти становлення ВМС України, нагороджуючи їх щороку орденами Богдана Хмельницького, у той час, коли офіцери, що брали участь у становленні ВМС, залишаються поза увагою. Навіть приймаючи нагороду, дехто з тих ветеранів затято вигукував: «Служил, служу і буду служити Советському Союзу!» То хіба ж це не глум? За таких соціальних умов прищеплювати молоді почуття патріотизму буває не просто.

Про належне проведення атастації серед офіцерів ВМС нагадав, виступаючи, капітан 2-го рангу, голова севастопольського осередку «Просвіти» Микола Гук, наводячи як приклад те, що у жодній країні армія не говорить мовою країни-сусіда, а також те, як швидко, за півроку, опанує офіцер англійську, прагнучи виїхати у відрадження за кордон. Він ще пропонував проаналізувати, скільки офіцерів ВМС віддали своїх дітей в українські класи.

«Хотілося б, щоб ВМС ЗС України були тим цементуючим ланцюгом, навколо якого гуртувалися б інші військові частини, що дислокуються у Криму, - зазначила у своєму виступі Тетяна Федієнко, завідуюча організаційним відділом Всеукраїнського товариства «Просвіта». - На жаль, сьогодні державну мову ми почули лише у кабінетах управління виховної роботи. Є розпорядження, накази, Закон, але немає свідомого розуміння ситуації. Треба кожному усвідомити, що ми живемо на українській землі, і ми тут - господарі. Ми - древня нація, і не варто соромитися свого українства. Не послуговуючись рідною мовою, втрачаючи її, як же ми збідніємо!».

Відразу після «круглого столу» в СВМІ пройшло нагородження грамотами та грошовими преміями переможців конкурсу рефератів з історії України, її війська та становлення української державності, який запровадив і щороку проводить меценат українського походження із штату Флорида (США) Василь Мацьків. Наче на підтвердження сказаного під час «круглого столу» Миколою Гуком, що все українське - на кошт діаспори, а все російське - на державний кошт. Чи ж за таких обставин буде якась користь і від проведення подібних «круглих столів»? Скільки їх за 12 років вже проведено? А вирощуваний 300 років кролик в українських душах продовжує панувати над нашою свідомістю.

«Кримська світлиця», з Лідєю Степко, № 28. 11 липня 2003 р.

ВІЙСЬКОВУ ПРЕСУ – У ЯКІРНИЙ КЛЮЗ!

Реформа Збройних Сил іде якомось як штормова хвиля морем. Ще не встигли остинути згадки про літні медіарозбірки в середовищі військових журналістів, як міноборони потряс новий скандал. Якщо влітку відсторонювали від посад керівників військових ЗХМІ за роботу «по-старому», так сказати, реформували їх, то зараз навпаки, – за «роботу по-новому». З приходом на посаду міністра оборони Олександра Кузьмука, першим відправили у відставку прес-секретаря полковника В'ячеслава Болотнюка, за ним – головного редактора газети «Народна Армія» полковника Василя Гуцуляка. Вони пішли, правда, мовчки...

Було помітно, що це лише початок медіазачистки полководцем О. Кузьмом. Президентські перегони чітко прояснили, що повернутий з вигнання в команду прем'єра Олександр Кузьмук все зробить, щоби поки що недобиті армія і флот разом з усіма своїми працівниками і членами сімей військовослужбовців стали надійним електоратом голови Державної комісії по реформуванню Збройних Сил Віктора Януковича, він же і кандидат в Президенти України.

І перші дії новопризначеного міністра оборони повністю це підтвердили. Його численні вояжі у військові гарнізони починалися і завершувалися проповідями про успіхи уряду Януковича і нечуваний у Європі ріст ВВП. Однак успіхи В. Януковича як голови Державної комісії з реформування Збройних Сил чомусь обходилися мовчанкою і до військової аудиторії не доводилися зовсім. Соціальні питання міністр виділив окремо, їм присвятив ряд відеоконференцій, в ході яких батя-міністр по-батьківськи випитував у спеціально підібраних командувачами оперативних командувачів полковників і їх дружин про існуючі в них соціальні проблеми. Військова преса, суворо приструнена на рівні міністерства, на думку міністра мала випромінювати і забезпечувати, як у старі часи, повний «одобрямс» діям міністра і політиці уряду Януковича. Та повного «ранжиру» не вийшло. Міністру доповіли, що у Севастополі, не міг повірити О. Кузьмук, телерадіокомпанія ВМС України «Бриз» заключила договір про передвиборчу рекламу з штабом кандидата в Президенти Віктора Ющенка, і це в період, коли цьому штабу відмовили всі місцеві телерадіоорганізації! Керівник цієї військової ТРК відверто заявив, що він має виконувати найперше норми закону, а затим уже вказівки міністра і то у випадку, якщо вони не перечинять чинному законодавству. У Севастополі, виявилось, залишилася школа Євгена Марчука, попередника Кузьмука на посаді, який «розпустив» флотських журналістів! І це у Севастополі, де, на думку Олександра Кузьмука, вільна демократична преса мала би вже давно померти. Можете собі представити стан міністра оборони, коли голова севастопольської державної адміністрації Леонід Жунько повідомив йому, що по телеканалу ВМС бачить рекламу Віктора Ющенка і телефільм київського журналіста Ар'єва з 5 телеканалу «Чия Україна». Олександр Кузьмук, хоч і не нажив собі авторитету у військах, зате виховав фельдмаршальський апломб. То ж вранці наступного дня на апаратній нараді наказав відсторонити від посади головного редактора ТРК ВМС «Бриз», а заодно з ним і начальника управління інформаційної політики міноборони полковника Андріана Галача. Останньому приписали «допущення помилок в роботі», а по-суті, за призначення на посаду ще Євгеном Марчуком.

- Щоб у прізвища того головного редактора Мамчака більше не чув, прибрати його з Севастополя разом з Тенюхом, звільнити, він не у нашій команді, – розказують офіцери-кадровики про «міністерську луну» услід за ними коридорами міністерства. Того ж дня А. Галач був відправлений у військовий госпіталь на військово-лікарську комісію, а Мамчак – у відпустку без права відвідувати свою ТРК.

- Дострибався, - хікнули в телефон з управління виховної роботи командування ВМС України. А службовці «Бризу» вмиють оділи помаранчеві шапки з написом «Так. Ющенко». І тут уже штаб ВМС не зміг їм щось забронити.

До ВМС для оформлення законності відсторонення головного редактора «Бризу» прибув новий начальник департаменту гуманітарної політики старий друг міністра генерал-майор Анатолій Пахля, недавній заступник командувача ВМС України з виховної роботи і грубо звільнений в запас у 2002 році за участь у виборах до Верховної ради України тим же Кузьмуком. Тепер він, прощений партією Регіонів і реабілітований, знову у команді Олександра Кузьмука.

- Що я порушив, - спитав я у відповідь на вимогу написати пояснювальну.
- Та нічого ти не порушив. Але міністр наказав тебе звільнити з посади.

У Києві на той час вже розгорталася Помаранчева революція. Тож певної надії остатися на посаді вже не мав і Пахля. Прийшлося повертатися без пояснювальної, але наказ про моє звільнення таки у міністра оборони підписав. Однак хитрі кадровики, очікуючи на результат революції, яка розгорталася під їх вікнами, приховали наказ під сукном, а незабаром його взагалі знищили.

Однак до перемоги Помаранчевої революції ще було чимало часу. В цей період військовим ЗМІ наказали «закрити рота» бо міністр Кузьмук вам не Марчук, він може всім вам «переламати руки й ноги» - так бачився розвиток військових ЗМІ з кабінету міністра оборони.

Однак «Бриз» твердо стоїть на своїх позиціях у протидії «Русському міру» і всій антидержавній пропаганді у Севастополі. Загнати його в якірний клюз не вдалося. Він вистоїть і у передвиборній боротьбі, бо він, створений на кошти народу, твердо слідує його волі. Бо за ним честь офіцерів флоту, якої немає у міністра Олександра Кузьмука.

«Нація і держава», 21 жовтня 2004 р.

ПОЗИЦІЇ І ЦІННОСТІ

Український народ у важкій боротьбі виборює європейські цінності. Йде така боротьба і у Севастополі. Нещодавно завершився дружній візит до Севастополя штабного корабля «Ла Салль» 6-го флоту ВМС США. Трохи дивним виявився цей візит, однак про все по порядку. «Ла Салль» вже не вперше прибув до Севастополя і його екіпаж тут добре знають. Кілька років тому американські моряки надали матеріальну допомогу севастопольським школам і дитячим садочкам. Хотіли і на цей раз допомогти, зробити добру справу. Наприклад, пофарбувати та привести в порядок старі гармати часів Кримської війни на Історичному бульварі. Не дозволили. В музей героїчної оборони і визволення Севастополя, до експонатів якого відноситься артилерійська батарея Історичного бульвару, перелякалися, що їх можуть напередодні виборів Президента України запідозрити в проамериканських настроях. Боронь Боже від подібного!

Отримавши відмову, командир американського корабля запропонував пофарбувати облізлі вікна і двері школи-ліцею № 8, яка числиться як українська. Директорка теж категорично відмовила – боїться, що запідозрять у проамериканській позиції і звільнять з роботи. Так що залишилося американським морякам лише грати у футбол з колегами з українського фрегата «Гетьман Петро Сагайдачний». Ті не побоялися продемонструвати проамериканських симпатій, зіграли матч, та ще й його виграли.

7 листопада, коли проросійські сили відзначали день петроградського перевороту більшовиків, на очах у американських моряків та мешканців міста офіцера ВМС США з «Ла Салля» капітана 3 рангу Скотта Грогнера, який здійснював прогулянку Севастополем на велосипеді, збив автомобілем офіцер російського Чорноморського флоту. Американського офіцера у важкому стані госпіталізували до 1-ї міської лікарні, а командувачі ВМС України і ЧФ РФ віце-адмірал Ігор Князь і адмірал Володимир Масорін спільно відвідали американський корабель і висловили свої співчуття американському командирі. В інформаційних повідомленнях про скоєння цієї автомобільної події спочатку міські і російські ЗМІ повідомили, що американського офіцера збив автомобіль, за кермом якого перебував мешканець Севастополя, військовослужбовець, без натяку на флот і громадянство РФ, з чього виходило, що американського офіцера збив громадянин України раз мешканець українського міста. Тобто, винна Україна, Росія і її флот тут ні до чого. Лише згодом таки прийшлося визнати, що автомобільну аварію звершив російський офіцер.

В цій пригоді є ще одна сторона. 9 листопада в Крим прибув американський літаючий госпіталь, який переправив травмованого американського офіцера до американського військового госпіталю в німецькому місті Рамштайн. Це стало прикладом турботи НАТО про своїх військовослужбовців і приклад нам як треба здійснювати соціальний захист своїх військовослужбовців. І це у них у системі, у способі життя. У нас же, особисто пересвідчився, забули про стан здоров'я не про капітана 3 рангу, а навіть Героя Радянського Союзу, віце-адмірала у відставці палкого патріота України Володимира Пилипенка – його виписали помирати додому з військового шпиталю, позаяк на його лікування тратилося... багато лікарств! Прикованого до ліжка його як у шпиталі, так і у власній квартирі жодного разу не відвідали представники командування Військово-Морських Сил, прапором, честю і гордістю яких він був протягом десятка літ. Отакі у нас цінності і моральні якості.

Тож незабаром під час виборів Президента України обиратимемо не лише між двома Вікторами – вибиратимемо цінності: між теперішніми совдепівськими і майбутніми європейськими.

«Дзвін Севастополя». 15 листопада 2004 р.

У СЕВАСТОПОЛІ СУДЯТЬ «ЄВРОАНТЛАНТИЧНИЙ ВИБІР»

Двадцять восьмого жовтня 2004 року у Севастополі має відбутися суд над головою громадської організації «Євроатлантичний вибір» Іваном Шульгою. Причиною порушення судового процесу стало накладення на нього штрафу у 136 гривень ... Фондом соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань. Певне, М. Суров, начальник севастопольського управління виконавчої дирекції цього фонду, який наклав штраф, вважає, що у Севастополі лише сама думка про Євроатлантичний вибір вже може викликати професійне захворювання.

Виникнення у Севастополі громадської організації «Євроатлантичний вибір», ядром якої стали колишні офіцери ВМС України, стало для армії чиновників «города русской слави» чи не справжнім стихійним лихом. Судить самі. Проблеми організації почалися одразу ж після установчих зборів, які визначили назву організації «Об'єднання громадян «Україна - НАТО». Дівчата з управління юстиції міської держадміністрації мало не плакали, просили засновників: «хлопці, заберіть слово НАТО із статуту. Якщо ми вас з ним зареєструємо, нас з роботи позвільняють». Хлопці подумали – офіцери ж – і змінили назву на «Євроатлантичний вибір», - і на дальші поступки не пішли. Як наслідок, спочатку в голови організації Івана Шульги

в управлінні юстиції під час реєстрації... пропав паспорт, потім незареєстрованою організацією почали цікавитися силові структури, що, мовляв, думаєте робити. Реєстрація, під час якої йшли постійні умовляння відмовитися від неї, тривали понад три місяці. Та все ж організацію вимушені були зареєструвати. А через місяць наклали на неї штраф.

Питання, звичайно, не у сумі штрафу. Питання в тому, що для місцевих державних чиновників досі сама думка про існування в місті громадської організації не проросійськи налаштованої, є величезною крамолою,.. більшою, ніж порушення закону і юридичне невігластво. Бо, накладаючи адміністративне стягнення, М. Суоров мав би заглянути у відповідний закон, ст. 2 якого наголошує, що сфера дії закону «Про загальнообов'язкове державне страхування від нещасного випадку на виробництві...» поширюється лише на суб'єкти підприємства та громадян-суб'єктів підприємницької діяльності. Однак ця стаття чиновником до уваги не береться, бо має завдання викурити з Севастополя євроатлантичний дух. Як повідомив Іван Шульга, штраф росте. 27 вересня державний виконавець Ленінського управління юстиції Я. Герман, не чекаючи рішення суду, виконав указівку свого шефа «исполнить в принудительном порядке» ще зі збором 10 % від суми штрафу. Іван Шульга збирається на суд прийти з всією організацією. Продемонструвати, що євроатлантичний вибір – не лише вимога часу, це вибір ще наших предків, це вибір нашої свободи і вільного життя.

«Дзвін Севастополя», № 10-11. Жовтень 2004 р.

ЧИ ЗАНУРИТЬСЯ УКРАЇНСЬКИЙ ФЛОТ НА МОРСЬКЕ ДНО?

Реформа Збройних Сил України, або як її називають у Міністерстві оборони, реконструкція армії і флоту, йде повним ходом. Її творці самі, здається, не відають її кінцевого результату. Ось радянські військові округи перетворили у «напрямки», процес перетворення був процесом великого скорочення, який отримав назву «оптимізація». Міністр оборони Шмаров було наказав командувачу ВМС «оптимізувати» перед походом в Абу-Дабі екіпаж фрегата «Гетьман Сагайдачний» втричі, тобто зменшити кількість особового складу з трьох вахт до однієї. Цікава оптимізація, не правда? За незгоду намагалися зняти з посади командувача віце-адмірала Володимира Безкоровайного. Останнього захистила українська громадськість. Вже «оптимізували», тобто знищили, ракетноосну, протичовнову і торпедоносну авіацію, зруйнували щент їх аеродроми і бази. Взамін не виставили нічого.

Розвиток військової справи у світі не стоїть на місці, на відміну від української оборонки не знищується, а розвивається. Деякі з українських адміралів та нардепів в погонах вже договорилися до того, що в Український флот у Середземному морі чи якомусь океані воювати не буде, робити йому там нічого, а українських моряків там будуть захищати наші союзники. Ха!... Дійсно, воювати там наш флот не буде, бо його немає і не буде, то ж немає чим воювати навіть у регіоні Чорного моря. Щоби так сталося делегація Міноборони України тратила гроші на відрядження до причорноморських країн, де пропонувала їм відмовитися від своїх флотів у Чорному морі і таким чином демілітаризувати Чорне море. Чого досягли? Їх виставили з Стамбула, Софії і Бухареста як людей, хоч і сусідів з великими погонями і при відповідних посадах, але наївних і політично сліпих. В Росії навіть говорити на цю тему не побажали.

В Україні міністри оборони міняються частіше, чим циган міняє коней своєї повозки. І кожний міністр чи командувач виду Збройних Сил військову реформу бачить по-своєму, і відкидає геть створене його попередником. Тому за 12 років так і пилиться в урядових шухлядах національна кораблебудівна програма. І спитати з нікого. Натомість у світі багато-хто радіє з української військової реформи. Ось міністр оборони США Д. Рамсфельд дав свою оцінку реформі українського оборонного сектора: «Я особисто висловлюю захоплення результатами оборонної реформи, яка здійснюється в Україні». З цього виходить, що роззброєння цілих армій, знищення не лише ядерної зброї, але тисяч одиниць сучасної різноманітної зброї, баз зберігання, військових містечок, з'єднань і підрозділів, як то мало місце знищення єдиного в Україні гарнізону протичовнової і корабельної авіації в селищі Мирний в Криму, є передовою «оборонною реформою». Знищуються і кораблі, хоч їх у ВМС України можна перерахувати на пальцях однієї руки. Крейсер ВМС України, виявляється, вже не потрібним, два недобудовані фрегати типу нашого «Сагайдачного», корвети, у тому числі і майже готовий протичовновий «Сокіл» пішли на металолом, списані і розібрані на металобрухт чи передані комерційним структурам більшість кораблів і суден, отриманих за розподілом Чорноморського флоту.

Це така «реформа» у нас. А ось наша сусідка по Чорному морю Болгарія, знаходячись під оборонною парасолькою НАТО, за прийнятою кораблебудівною програмою замовляє крейсер, фрегати і корвети, всього тридцять бойових кораблів. Навіщо їй так тратитися, адже її охороняють ВМС країн НАТО? Напевно у Софії, на відміну від Києва, аналізуючи процес розподілу ЧФ, зробили для себе відповідні висновки, бо добре побачили, як друзі і союзники будуть виконувати свої зобов'язання та воювати за незалежність інших держав. Крім «глибокого занепокоєння» поправням прав і свобод дружніх народів нам на Європу чи США великі надії покладати не прийдеться. Подібну до Болгарії оборонну політику провадять Туреччина, Румунія і інші країни Європи, лише в нас плекають надію, що хтось буде проливати кров за нашу свободу, коли ми самі оборонятися не бажаємо. Маємо приклад УНР, не такий вже і далекий. Тоді наші ліберали-миротворці роззброїли і розігнали по домівках півтора мільйону вишколену в боях на фронтах I Світової війни армію. Результатом тих «реформ» стали більшовицька окупація, геноцид Голодомором українського народу, депортації і нищення всього українського. Кров'ю заплатив український народ за ті реформи політичних мрійників і пацифістів.

Здається, що сучасні батьки оборонної реформи торують тим же шляхом. Але ж вони самі воювати за Україну не будуть, вони вже звили собі «запасні аеродроми» в затишних кутках світу, воювати підуть, як у 1919 році, студенти і молодь. Бо наша армія втрачає свою боєготовність, її і розкладають матеріально і духовно, а флот «опускається на морське дно».

Ось поступила команда вивести кораблі ВМС з Севастополя до закритого озера Донузлав. Ще раніше з Севастополя вивели батальйон морської піхоти, відрізали його від десантних кораблів відстанню в майже 400 кілометрів. Севастополь у військовому відношенні став взагалі беззахисним, бо Академія, Навчальний центр і ліцей не є тими силами, які спроможні боронити головну базу флоту України. Але ж, запевняють народ, що проводиться успішна реформа.

Взагалі теоретики цієї реформи твердять, що 500-тисячна чи 250-тисячні Збройні Сили занадто обтяжливі для нашої країни. Треба їх обрубати до 100 тисячної армії з урахуванням цивільних працівників. Єдиною мотивацією такого скорочення, закамфльованого під модне слово «військова реформа» є відсутність

коштів на утримання ЗС України. Дивно виходить. На будівництво кораблів грошей нема, а тим часом у Балаклавській бухті появляються яхти вартістю доброго корвета. Дивлячись на ці білосніжні олігархічні творіння спадають на гадку застереження древніх римлян: «Хто не хоче годувати свою армію, буде годувати чужу». В країнах Європи бюджету вистачає і на освіту, і на військо, на медицину і на нормальне життя громадян. А Українська держава, виходить, не здатна не те, щоби збудувати новий сучасний, а бодай утримати на плаву уламок радянського флоту минулого століття – Військово-Морські сили України йдуть не в море, а на дно. І з кожним днем такої реформи українська держава, громадяни України стають беззахиснішими. І з кожним кроком такої військової реформи наші недруги-українофоби і шовіністи в Севастополі і в Криму стають все більш агресивними. Яким стане кінець нашої військової реформи покаже вже ближчий час.

«Кримська світлиця». 15 вересня 2004 р.

ЧИ ЗНИКНЕ УКРАЇНСЬКИЙ ФЛОТ З СЕВАСТОПОЛЯ?

Заяви командувача ВМС України віце-адмірала Ігора Князя про провокаційність чуток щодо передислокації кораблів з Севастополя в озеро Донузлав спростувало саме життя. Бригаду кораблів охорони водного району вже передислокували і зробили це без попередження особового складу, підло, по-радянськи. Оголосили навчання, кораблі вийшли в море і назад до своїх рідних пристаней вже не повернулися.

На майже пустельному пірсі в селищі Новоозерне зустрічали передислоковані з Севастополя в Донузлавське озеро українські військові кораблі. Оркестр тужливо грав мелодію «Прощай, любиме місто». Офіцери стискали зуби, настрої – гірше не буває. Кораблі в Донузлав заходили після завершення збір-походу ВМС. Ще за добу до виходу в море ніхто у з'єднанні охорони водного району нічого не знав проте, що це був останній їх день служби у Севастополі – флотській столиці України, місті, ов'язаному численними подвигами моряків-оврівців в роки минулої війни. Дружини флотських офіцерів телефонували в усі севастопольські редакції, але жодна не наважилася повідомити світ, що у Севастополі більше немає з'єднання моряків-оврівців: відбулася «передислокація» або на державному сленгу – демілітаризація і рекреація севастопольських бухт. Тільки чомусь ця «рекреація» стосується виключно українського флоту. Російський флот остався на місці своїх стоянок, для них звільнили акваторію.

А у ВМС України за три години до виходу з'єднання в море вишикували екіпажі кораблів і оголосили офіцерам, мічманам і військовослужбовцям служби за контрактом, що кораблі з моря більше у Стрілецьку бухту не повернуться і наказали принести з дому необхідні для проживання на новому місці речі.

Новоозерне – селище невеличке, близько восьми тисяч мешканців. Ніякого будівництва в ньому не ведеться, винайняти в ньому житло майже неможливо. Тож з приходом кораблів ціни на житло зросли вдвічі, як, до речі, і ціни на місцевому базарі. Все це разом і привело до того, що більшість молодих офіцерів подали рапорти на звільнення з військової служби. Висловили бажання звільнитися в запас також мічмани і військовослужбовці служби за контрактом. Ось вона – реформа українського флоту в дії. Слід також зауважити, що жодної копійки на передислокацію кораблів і облаштування сімей не виділено. У Севастополі, окрім кількох старих буксирів та рейдових катерів, залишилися лише фрегат «Гетьман Петро Сагайдачний» та корабель управління «Славутич». Але чи надовго? І чи йдеться тут про оборону держави, коли Севастополь очищують від українських моряків?

Джерела з міськдержадміністрації стверджують, що вивести кораблі із Стрилецької бухти розпорядився сам прем'єр Янукович. Про це ж свідчать величезні бігборди, які рекламують «круті хатинки» на берегах тієї ж бухти. А з'явилися вони якраз напередодні виводу кораблів ВМС з Севастополя. У той час кораблі Чорноморського флоту зручно вмістилися в бухтах Севастополя. Одночасно в час, коли Росія активно зміцнює свої позиції в Криму і Севастополі, «українська» влада руйнує оборонний потенціал, віддає українське місто на поталу чужинцям і нищить національний флот України.

«Нація і держава», № 37. 5 жовтня 2004 р.

ЧОМУ НЕ ЙДУТЬ ІНВЕСТИЦІЇ ДО КРИМУ

Іноді чуємо від державних чиновників і місцевих керівників різних рангів твердження про небажання закордонних інвесторів вкладати інвестиції в нашу економіку. Тому, мовляв, у Європі нема чого нам робити.

Та на практиці ситуація виявляється дещо іншою. Показовим і далеко не поодиноким в Криму є досвід Товариства з обмеженою відповідальністю «1МПЗ», директор якого В'ячеслав Піскунов, колишній флотський офіцер, розробив проект будівництва косметолого-реабілітаційного центру на 190 осіб в селі Малореченьському неподалік Алушти. Колись тут, в чудовому куточку Криму, містилася база відпочинку, створена на території колишньої прикордонної застави у стилі «совєтського барокко». Сьогодні у такому вигляді база навряд чи могла б зацікавити поважного відпочиваючого, тож будівництво на її місці сучасного санаторію із залученням коштів іноземних інвесторів було з задоволенням сприйняте і тамтешньою сільською радою, і сільськими мешканцями. Село чи не вперше отримало реальні кошти за землекористування і добре оплачувану роботу. Керівник проекту В'ячеслав Пісункун взявся за роботу, при цьому спершу збудував будинок сільської ради, провів іригаційні роботи в селі, тепер планує відремонтувати занедбану водо-каналізаційну систему села. Та приступити саме до будівництва центру, проект якого затверджено головою кримського уряду Сергієм Куніциним, В'ячеслав Володимирович не може, більше того, інвестиційний проект фактично призупинено. Причина в тому, що під час президентської кампанії Піскунов підтримав штаб Віктора Ющенка в Севастополі і разом з довіреною особою Ющенка Іваном Салієм виступив на телеканалі «Севастополь». За його словами, саме після цього ефіру він і був попереджений про можливі проблеми на його виробництві.

І проблеми не забарилися. На ТОВ «1МПЗ» направили податкову інспекцію, яка, не зважаючи на законодавство, просто вилучила у підприємства фінансові документи. З директором особливо не церемонилися, спочатку оштрафували за порушення екології – знайшли на пляжі кимось з сільчан кинуту пляшку, а потім ще й застерегли, що незабаром посадять. Були й пропозиції «домовитися», та В'ячеслав Піскунов звернувся до телерадіокомпанії ВМС «Бриз», творча група якої й відвідала податкову інспекцію в Алушті. А там - недоторкана монархія, туди мають приходити напівзігнутими в поклони, а не з відеокамерою в руках! Державні службовці податкової інспекції Алушти Лопіта Мусаєва і Олег Кондратюк не лише категорично відмовилися роз'яснити суть конфлікту, а намагалися силоміць видворити журналістів з державної установи: якби не пагони на плечах – кинулися б до них у бійку. В податковій інспекції терміново було оголошено обідню перерву і, виходячи, частина їх співробітників наочно демонструвала військовим журналістам, що з ними може статися, якщо вони не вступляться звідси.

У Піскунова виникли проблеми і з підрядчиками. Тому він направив листа в Генеральну прокуратуру і в СБУ з проханням вплинути на своїх підрядчиків, які не хочуть звітувати за отримані від нього кошти. В'ячеслав Володимирович впевнений, що частина коштів, перерахована ним будівельникам Чорноморська, використана останніми на передвиборну агітацію за Януковича. Тому Піскунов намагається порушити проти них судову справу. А ще, керуючись нормами законодавства, підприємець домогся повернення сплаченої раніше чималого суми податку на додану вартість. За його словами все це, а також його небажання робити за рахунок інвесторів подарунки державним чиновникам, його самостійність як приватного підприємця, участь у виборах на стороні кандидата від опозиції і роздратували місцеві силові структури.

Тихо плещеться морська хвиля... Наче роздумує, а хто ж буде вкладати інвестиції в Кримські курорти, коли тут замість створення привабливого інвестиційного середовища процвітає дикунське відношення державних чиновників як до інвесторів, так і до преси, яка мала би інформаційно забезпечувати цей процес. Інвестиції, як птахи, сподобається місце – прилетять і осядуть, ні – полетять і не повернуться вже ніколи. Напевно, саме тому в малореченській бухті плаває лише самотня качка.

«Нація і держава», № 5. 1 лютого 2005 р.

НА ЗНАК ПРОТЕСТУ ПРОТИ РУЙНАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО ФЛОТУ АДМІРАЛ ІГОР ТЕНЮХ ПОДАВ У ВІДСТАВКУ

Контр-адмірал Ігор Тенюх постать в Україні знакова. Народившись в Стрию в глибоко патріотичній родині, він завжди і всюди гордо ніс відчуття своєї національної приналежності, цінував закони морського братерства, честь і гідність були його внутрішньою суттю. Як професіонал, він пройшов шлях від матроса підводного човна до командира ескадри різнорідних сил, командував кораблем та загonom військових кораблів в бойових походах в районах Індійського, Атлантичного океанів, Червоного та Середземного морів, Перської затоки, очолював міжнародне з'єднання кораблів країн НАТО та причорноморських держав «Блексіфор». За високий професіоналізм був нагороджений державними нагородами. Ігор Тенюх був серед перших, хто боровся за відновлення Незалежності України, створення її армії і флоту. Він – член Виконавчого комітету 1 з'їзду Спілки офіцерів України. У вересні 1991 р. став членом групи Комітету національної безпеки та оборони. Будучи обраним від Севастопольського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка депутатом Севастопольської міської ради 1 скликання 1990-1994 рр., де організував і очолив депутатську групу «Україна», єдиний серед депутатів міськради виступав на сесіях українською мовою...

У перший день Помаранчевої революції контр адмірал Тенюх першим серед вищих чинів ЗСУ вийшов на головну сцену Майдану разом з Віктором Ющенком і закликав українців підтримати народного Президента, увійшов до складу Комітету національного порятунку. Керівництво ВМСУ його тоді піддало анафемі... Такі ось скупі та промовисті штрихи біографії українського адмірала, який дбав і про честь українського флоту, і про честь української держави. На жаль, ці чесноти залишилися непоцінованими і новою владою. Кілька днів тому указом Президента командувачем Військово-Морських Сил України призначено вчорашнього фаворита Кучми, активного члена вчорашньої команди Януковича віце-адмірала Ігоря Князя, про досягнення якого в руйнації українського флоту наша газета вже розповідала в матеріалі «Князівський флот». Та, видно, ні Президент, ні його оточення газет не

читають, а тим більше не пам'ятають про тих, хто допоміг їм здобути перемогу в Помаранчевій революції та піднятися на владний олімп... Продовжувати службу під керівництвом командувача, який дискредитував себе, адмірал Ігор Тенюх з морально етичних міркувань відмовився і подав міністру оборони рапорт на звільнення в запас. Боляче, але факт...

«Нація і держава», № 29. 19-25 липня 2005 р.

УКРАЇНА НЕ ПРИЙМАЄ ВІДСТАВКУ ПОМАРАНЧЕВОГО АДМІРАЛА

Інформація, що контр-адмірал Ігор Тенюх, який в перший день Помаранчевої революції 21 листопада 2004 року у своєму виступі з трибуни Майдану, а згодом в ефірі 5 телеканалу, першим з кадрових генералів і адміралів Збройних Сил закликав військовослужбовців бути разом з народом і не виконувати злочинних наказів подав у відставку, збурила широку громадськість в Україні. За повідомленнями з Севастополя, ще ряд офіцерів разом з ним готові піти у відставку. Якщо такі офіцери як Ігор Тенюх і його побратими, які з 1991 року відчайдушно боролися за створення українського флоту, подають у відставку у розцвіті сил, це означає, що у Військово-Морських силах щось не так, не тим курсом гребе наш флот, який мав би бути опорою нашої держави у південних регіонах.

47 річний Ігор Тенюх вказав у рапорті на ім'я міністра оборони дві причини своєї відставки: перша – з етично моральних міркувань. Помаранчевий адмірал відмовився служити під орудою перепризначеного Президентом віце адмірала Ігоря Князя, який особисто, порушуючи чинне законодавство, вів агітацію за Януковича, а його безпосередні підлеглі – адмірала та старші офіцери – не без відома командувача змушували підлеглих голосувати за ставленика кучмівського режиму. Свідчень цьому чимало. Красномовний і такий факт. Після заяви І. Тенюха на Майдані, І. Князь зібрав голів офіцерських зборів, які спільно прийняли щодо бунтівного адмірала резолюцію в дусі сталінських часів: «...Своїм вчинком він заплямував честь і гідність адмірала, що не може бути сумнісним не тільки з виконанням посади командира об'єднання, а й взагалі з високим званням офіцера Збройних Сил України...».

Не важко передбачити, яка б доля чекала на адмірала Тенюха після перемоги біло-голубих. А ось з Ігоря Князя після перемоги помаранчевих як з гуся вода. Він не тільки не відповів за всі свої викрутаси, а й став членом команди Ющенка (!?). Як таке могло трапитися? Вся Україна дивується. Але трапилось. І це при тому, що голова севастопольської організації партії «Наша Україна» П. Базів та виконавчий директор севастопольської правозахисної групи І. Боєчко інформували Секретаріат Президента і міністра оборони про негідну передвиборчу діяльність Князя. Більше того, оборонне відомство з цього питання відрядило на флот комісію, яка збрала чимало письмових свідчень офіцерів про протизаконну діяльність командувача ВМС. Документи в пору було класти на стіл Генпрокуратури. Натомість на стіл А. Гриценку поклали довідку: «Факти не підтвердились». Старший офіцер міноборони, який очолював комісію і поставив під цим фіктивним папірцем свій підпис, завчасно подав у відставку. Ось так все було зроблено: шито крито й спитати ні з кого. Князя, з іменем якого на флоті пов'язують чимало афер та крадіжок, перепризначають на посаду командувача. Хто з широкоплечих помаранчевих посадовців стояв за цим рішенням – невідомо. Але не важко здогадатися, чому? Нечистий сумлінням Князь не буде чинити опору, коли декому з ющенківських скоробагачків заманеться дограбувати і так пограбований попередніми правителями український

Військово - морський флот. З Тенюхом про це домовитись було б неможливо. Розуміючи це, йому й не залишили іншої перспективи, як подати у відставку. Друга причина відставки Тенюха – його небажання брати участь у цілеспрямованому руйнуванні та нищенні ВМС України, маючи на увазі заплановане на 2006 рік розформування ескадри та надання Військовою радою ВМС згоди на утилізацію кількох кораблів, прийнятих в результаті розподілу ЧФ, а також тих, що в 95-98 відсотковій готовності знаходяться на суднобудівних заводах України. Бездумно, без урахування сучасних загроз з морських напрямлень та близькості міжнародних терористичних центрів до південних кордонів України проводиться реформа ще цілком не сформованого флоту, прикладом чого є скорочення ескадри різнорідних сил ВМС та підводних сил флоту. Флотські офіцери, які ще не позбулися відчуття відповідальності за оборону країни, стверджують, що за останні кілька років ВМС України втратили свою бойову готовність. Сьогодні жоден із бойових кораблів флоту через зношеність механізмів не в змозі не лише захищати морські інтереси держави, а просто вийти в море. Це в той час, коли держава має постійні проблеми з островами в Чорному морі і Керченською протокою. Вперше за роки незалежності на ганьбу всієї держави стала під питання спроможність ВМС України виставити свої кораблі навіть на морський парад на честь Дня ВМС України у Севастопольській бухті. Фрегати, отримані ВМС України в результаті розподілу ЧФ, які могли б ще довго служити обороні держави, продано комерційним структурам на брухт, а найкращий із них «Дніпропетровськ» в лютому місяці ц.р. ганебно затоплено посеред Чорного моря. Офіцери ескадри розказують, що комерційним структурам втопити фрегат виявилось навіть вигідною справою: фрегат куплено в Мініоброни за 500 тис. грн., а його страхівка становила 1,5 млн. грн. Тож, коли почалося його буксирування, морські офіцери не сумнівалися в подальшій долі корабля. Зараз у Севастополі із трьох фрегатів біля пристані залишився лише один – «Севастополь», який ще можна було б ввести в бойову лінію флоту, і контр адмірал Ігор Тенюх намагався це зробити, навіть добув для нього нові головні двигуни. Але комусь дуже не хотілося, щоби такий фрегат і під такою назвою був у складі національного флоту, і його вже також продали комерсантам на брухт. Після того як «Дніпропетровськ» закінчив свою безславну морську службу Україні на дні Чорного моря, в березні відбулася нарада керівництва штабу ВМС з представниками «Укрспецекспорту», ВАТ «Море» та миколаївського дослідно-проектного центру кораблебудування. Якщо б нинішнє командування ВМС мало офіцерську честь і відповідальність перед народом, то вони б після цієї наради мали б написати рапорти про відставку.

Але ж ні! Погодилися на утилізацію на 98 відсотків готового протичовнового корвета на підводних крилах «Сокіл» та на 96 відсотків готового ракетного крейсера «Україна», а також запозвалялися з 2006 року вивести корабель управління «Донбас» зі складу сил швидкого реагування. Корвет не підходить командуванню ВМС через його «складне докування», бачте, його підводні крила не вкладаються в розрахунки сухопутних штабів, якими наводнено штаб ВМС. Ще, на їхню думку, він є вузькопрофільним, тобто суто протичовновим. Ось якби він ще рибу з крабами до адміральського столу ловив, то, можливо, командувач ВМС Ігор Князь віку йому би продовжив. Що стосується ракетного крейсера «Україна», то нинішнє командування ВМС боїться його, як вогню, і вигадують різноманітні причини, щоби він ніколи не увійшов до складу ВМС. Відношення, що склалися як до, так і після Помаранчевої революції між командуванням ВМС і командиром ескадри Ігорем Тенюхом, є наочним підтвердженням того, що військової еліти на сьогоднішньому флоті не потребують. Як і загалом флоту, спроможного надійно захищати нашу державу з найнеспокійніших морських напрямлень. Нинішнє командування ВМС України, судячи з його дій, вплинути на ситуацію не здатне, а більшість офіцерів флоту до

того ж стверджує, що сьогодні гальмує розвиток флоту... командування і штаб Військово-Морських Сил!

Певним фіналом розвалу вітчизняного флоту слід вважати недавнє трагічне завершення місячного походу корабля «Славутич» в Середземне море під прапором самого Головнокомандувача ВМС віце-адмірала Ігоря Князя (до речі, це був його перший і поки що єдиний, і дай, Бог, останній похід), коли перед заходом до Севастополя загинув офіцер. Хоч його загибель визнали за нещасний випадок, але випадковим ніщо не буває. Офіцери ВМС України запевняють, що, на догоду певним силам, ВМС України цілеспрямовано знищуються, услід за Чорноморським морським пароплаванням. Власне, хтось мусив голосно сказати народу і керівництву держави про реальний стан вітчизняного флоту. Не маючи реальних важелів впливу на ситуацію, цією людиною, як і під час Помаранчевої революції, знову став контр-адмірал Ігор Тенюх.

Нинішній невтішний стан флоту підриває обороноздатність і авторитет української влади в Криму, сприяє зростанню впливу там антидержавних сил. Тож, напевне, назріла пора особисто втрутитися в ситуацію самому Верховному Головнокомандувачу, ужити рішучих заходів проти руйнування оборонного потенціалу країни. Тож, зверне флот вітрила чи підніме їх назустріч свіжому вітру, остаточно покаже найближчий час.

«Нація і держава», № 31–32. 2-15 серпня 2005 р.

ГОЛОВНИЙ КАЛІБР АНТИУКРАЇНСЬКОГО ФРОНТУ

Севастополь по кількості адміралів і генералів, які постійно мешкають у місті, не тільки рівняється, а й, можливо, перевершує столицю України. До Севастополя в часи СРСР направлялися у відставку чи у запас більшість адміралів з усіх флотів ВМФ колишнього Союзу, генералів ЗС, МВС і КГБ. До часу проголошення незалежності України їх можна було бачити на урочистих зборах на свята, у різних президіях і не більше, вони спокійно продовжували своє життя на пенсії при непоганому державному забезпеченні. Проголошення незалежності України вони зустріли загалом спокійно, як не дуже приємний їм, але факт, що об'єктивно здійснився. Однак прибуття до Севастополя головнокомандувача ВМФ РФ, він же і односторонньо названого ВМФ СНД, адмірала флоту В. Чернавїна відразу після проголошення незалежності України, його регулярні збори і зустрічі з ветеранами перетворили їх в активних учасників політичного і громадського життя. Адміралів виставили таким собі авангардом, головним калібром кримського політичного корабля, з завданням наставляти його на «вірний» фарватер і курс до кремлівської стіни. Особливе прискорення цьому новонародженому політичному руху придало призначення командувачем Чорноморського флоту адмірала Ігора Касатонова, який сформував з відставних і кадрових офіцерів і адміралів ударну антиукраїнську групу, яка для флоту стала маяком боротьби з українською державою в Україні. Всі вони були об'єднані в адміральський клуб Чорноморського флоту. Перед у цьому клубі вели кадрові адмірали, тож їм і перше слово.

Адмірал Ігор Касатонов

першим з севастопольських адміралів виступив проти українського уряду і його зусиль по формуванні національних Збройних Сил України і, відповідно, флоту у Севастополі і в Криму. Він став головним організатором і творцем флотської проблеми і розподілу Чорноморського флоту, та вивів цей процес на міждержавні відносини України і Росії. Якби не було в Севастополі Касатонова, то не було б чого ділити там з Україною, якимось зауважив голова Верховної Ради РФ Хайсбулатов. І ці

слова відповідають дійсності. Командувач ЧФ Ігор Касатонов не лише став в опозицію до міністра оборони України Костянтина Морозова, він став його, як і міністерство оборони України в цілому, просто ігнорувати. Відмовившись скласти українську присягу, Ігор Касатонов після зустрічей в Москві і отриманих там установок і преференцій, почав демонструвати себе «істинно руським адміралом», і намірився стати в ряд з історичними Нахімовим, Корніловим і Істоміним. Саме Касатоновим під корніловське гасло: «Отстаивайте Севастополь!» з початку 1993 року в Севастополі і на флоті була санкціонувана масована антиукраїнська пропаганда, а флотські інформаційні і пропагандистські структури стали засобами управління цим антидержавним рухом, рупорами і носіями основних гасел: «Розподіл флоту є четвертою загибеллю флоту», «ЧФ є стратегічним і неділимим», «Українська присяга – це зрада Росії», «Севастополь і флот – єдині, були і будуть російськими», «Офіцери, які склали присягу Україні, – клятвopеступнікі», «За верность едінождиданной присяге», «Отстоім Севастополь» і інші. Ігор Касатонов особисто втягнувся в активну політику, і втягнув в політичну боротьбу проти українського державотворення в Севастополі майже все вище командування флоту та крупних військових з'єднань. Будучи командувачем флоту, він особисто санкціонував переслідування офіцерів за складання присяги на вірність народу України, блокування роботи ВМС України і особисто їх командувача контр-адмірала Бориса Кожина. Популістські прес-конференції командувача стали частими і яскраво антиукраїнськими, швидко розповсюджувалися місцевими і російськими засобами масової інформації. Інформація, розпорядження і накази як Міністра оборони, так і Президента України до особового складу Касатонов до особового складу доводили заборонив. За публікацію звернення Президента України до моряків-чорноморців був звільнений в запас головний редактор газети «Флаг Родіни» капітан 1 рангу Князь.

Одночасно з розгортанням антиукраїнської боротьби розпочався і процес грабунку Чорноморського флоту та створення навколо військових частин і навіть кораблів комерційних структур, які активно налагодили розбазарювання флотського майна і техніки. В Будинку офіцерів флоту в Севастополі готувалися, розроблялися, малювалися і зберігалися антиукраїнські плакати, транспаранти і гасла для різномасштабних антидержавних мітингів, там знайшли притулок створені проросійські організації, найперше «Союз советських офіцерів» і Русская община.

Для боротьби з Україною і її флотом, що лише зароджувався в Севастополі, була задіяна військова рада флоту, створені офіцерські збори флоту, які існували виключно на Чорноморському флоті, на інших флотах РФ вони були заборонені. Цими зборами, членами яких являлися командири військових частин і визначені офіцери штабів всіх рівнів, під особистим контролем командувача керувала створена Координаційна рада офіцерських зборів. Інформаційне забезпечення антиукраїнського руху і пропаганду «єдинства флоту» було покладено на флотський прес-центр, газету «Флаг Родіни», вичислювальний центр штабу флоту і підпорядкованим їм новоствореним чисельним ЗМІ, які десятками тисяч екземплярів розповсюджувалися містом безкоштовно. І хоч зусилля адмірала по протидії будівництву Військово-Морських Сил України виявилися марними, флот України було сформовано і успішно виведено в море, адмірала помпезно возвели в «Почесного громадянина Росії».

Навіть після убуття з Севастополя до Москви Ігор Касатонов продовжував тримати в своїх руках ричаги управління антиукраїнським і сепаратистичним рухом Севастополя і Криму, родоначальником яких являвся. Переважна більшість антиукраїнських заходів в Севастополі і в Криму планувалися у штабі ЧФ під охороною морських піхотинців флоту, перетворених командувачем у флотську жандармерію.

Касатонов з усіх сил намагався прирівнятися до відомого генерала Лебеда з Придністров'я, однак широкого авторитету на флоті так і не досяг, виключно в антиукраїнському сепаратистичному середовищі, які кормилися з російської казни. Самовпевнений і наглий, наповнений величчю адміральського родовой зверхності, він діяв на території держави, яку не визнавав, фактично безконтрольно не лише з сторони Києва, а і Москви. У підсумку його діяльності, як він сам її оцінив, «зусилля Міністерства оборони України у відношенні до Чорноморського флоту потерпіли крах. Не отримало українське міністерство і вигоди від розподілу Чорноморського флоту».

Тож адмірал Ігор Касатонов став злісним недругом, якщо не ворогом, не лише українського флоту, а і всього українського народу, бо він виступив проти української держави і її флоту у перші роки їх становлення, став в один ряд з Ю. Лужковим, К. Затуліним, В. Жириновським, С. Бабуріним, А. Рущіким як з найбільш затятими російськими шовіністами і ворогами української державності. Він підпер оружною силою Чорноморського флоту військово-політичний антиукраїнський рух, який значною мірою впливав на політичну і економічну ситуацію в Україні.

Антиукраїнську справу Ігора Касатонова продовжив інший російський
адмірал Едуард Балтін.

Уродженця Одеси, цього Героя Росії до Севастополя на посаду командувача «об'єданого Чорноморського флоту України і РФ» привела сама Україна, вірніше, один з заступників міністра оборони України, який разом з Балтіним дружив під час спільного навчання в академії Генерального штабу ЗС СРСР. Мовляв, одесит, хороший мужик, добре його знаю, він не буде протиставляти себе Україні. Спершу Україна пропонувала на цю посаду віце-адмірала Володимира Безкоровайного, командувача флотилії атомних підводних крейсерів Північного флоту, Росія – категорично не погоджувалася. І ось з Києва запропонували іншу особу - Е. Балтіна, і російська сторона погоджується відразу. Інакше він так би і остався невідомим «флотоводцем» на своїй кафедрі в московській військовій академії. Як показав час, російська сторона погодилася не спроста, бо поклала на свого героя далекосяжні плани.

Призначений на посаду двома президентами командувати «спільним» флотом, Едуард Балтін після відповідного інструктажу в Москві, прибув до Севастополя. І досить швидко, через місяць-два поставив себе в опозицію не лише до Міністра оборони, а й до Президента України. Товаріщ президент, - кривлявся у телекамеру герой Росії Едуард Балтін, - не платив податки і не буду платити! Навіть якщо мені накажуть з Москви. Якщо при Касатонові процес розбазарюванні флотського майна лише розпочався, то при Балтіні він досягнув свого епогею. Користуючись одностороннім скороченням структур флоту, флотське майно не лише вивозилося і продавалося комерційним структурам, а й знищувалося, виводилося з ладу, військові містечка руйнувалися самим варварським методом, як це мало місце на радіотехнічних постах, в гарнізоні бригади підводних човнів і вузла зв'язку в Балаклаві, в Кримській військово-морській базі, в авіагарнізонах селищ Мирний, Веселе і т. д.

Якщо Ігора Касатонова сприймають як першого чорноморського адмірала-шовініста, то Балтіна як такого, що наніс Україні і її Збройним Силам колосальні матеріальні збитки. На питання, як це він, одесит, так руйнує і не любить свою країну, землю своїх батьків, відповідав, що йому далі жити в Росії, тому він виконує розпорядження з Москви. Продовжуючи активно руйнувати флот, в одному з своїх інтерв'ю він сам визнав, що бойового ядра флоту вже нема, протиповітряної оборони нема, берегової оборони немає.

Дружби ЧФ з ВМС України, на що надіялися в Києві, не вийшло, не зважаючи на те, що певний час раніше адмірал Едуард Балтін і командувач ВМС України віце-адмірал Володимир Безкоровайний служили разом на Північному флоті: Балтін командиром дивізії підводних крейсерів стратегічного призначення, Безкоровайний – начальником штабу. Балтін організовував відкриту протидію ВМС по всіх напрямках, дійшло до того, що командувача ВМС України не пропустили на трибуну під час... спільного святкування Дня ВМС України і ВМФ Росії. За наказом командувача флотом Е. Балтіна, розвідуправління Чорноморського флоту організувало збір інформації про діяльність ВМС У Севастополі, про хід навчань Збройних Сил України з територіальної оборони в Криму, а також про участь в ньому штабу ВМС і 32-го армійського корпусу Збройних Сил України.

Пропагуючи «війну Криму з Україною», Е. Балтін без погодження з міноборони України запропонував Генштабу ЗС РФ вирішити питання про додаткове посилення 126-ї дивізії берегової оборони Чорноморського флоту розгортанням її підрозділів до штатів військового часу. Для опрацювання цього питання наприкінці березня 1994 року в дивізію прибула група офіцерів Генерального штабу ЗС Російської Федерації, яка одноосібно прийняла рішення про комплектування частин і підрозділів 126-ї дбо «спільного» з Україною ЧФ у надзвичайних умовах приписним складом з Краснодарського краю.

Найнебезпечніший конфлікт з ВМС Україною, спровокований особисто Е. Балтіним, який, втім, визначив подальшу долю українського флоту, стався в першій половині квітня 1994 року в Одесі. Увечері 8 квітня із Практичної гавані Одеси готувалося до відплиття гідрографічне судно ЧФ «Челекен». Перед тим без дозволу уряду України і міноборони в Одеській затоці було самовільно демонтовано і завантажено на «Челекен» радіонавігаційне устаткування. Тим самим була зруйнована система навігації в Одеському морському районі. Командувач ВМС віце-адмірал Володимир Безкоровайний в той час знаходився в Одесі на запрошення міської влади на свято 50-річчя визволення Одеси від німецько-фашистських загарбників. Негайно доповіли міністру оборони, який наказав не дати судну вийти в море. У гавань прибули українські прикордонники і морські піхотинці. Щоб затримати судно, у швартових кінців виставили охорону. Але коли на борт «Челекена» піднялися прикордонники, митники і старший морський начальник Одеси, члени екіпажу взяли їх на приціли автоматів і заарештували. Українські прикордонники «Челекен» заблокували. Однак «Челекен» не підкорився наказу українського командування і, застосувавши зброю проти беззбройних українських моряків, таки вийшов в море під супроводом українських морських прикордонників.

Треба сказати, що у штабі ВМС відстежували комерційну діяльність окремих начальників ЧФ і встановили, що їхні російські колеги заробляють на контрабанді, використовуючи гідрографічні та допоміжні судна «спільного» флоту. Зокрема, начальник штабу ЧФ віце-адмірал Петро Святашов разом з керівництвом гідрографічної служби й тилу флоту організували «комерційні» круїзи за кордон. На судах «спільного флоту» тайно від української сторони возили контрабанду. Вийшовши з порту, кораблі міняли прапор неіснуючого ВМФ СРСР на прапор ВМФ Росії. Вони приймали статус екстериторіальності, завдяки чому безперешкодно ходили по Чорному морю і не підлягали огляду. Часто їх курс пролягав до Болгарії і саме з цієї країни «Челекен» прибув в Одесу. За оперативною інформацією в трюмах судна, крім викраденого гідрографічного устаткування, перебував контрабандний товар – цукор. Для визволення «Челекена» Балтін направив з Севастополя в Одесу групу бойових кораблів, в Одесі підняли в повітря бойові літаки і вивели танки.

Внаслідок спроби збройного опору українській владі особовим складом дивізіону консервації кораблів ЧФ, він був жорстко ліквідований і на його базі створений Західний морський район Військово-Морських Сил, до складу якого був включений і одеський гідрографічний район.

Вступивши в командування флотом Едуард Балтін швидко втягнувся в політичну боротьбу. Досить пригадати епопею з підняттям Андріївських прапорів на Чорноморському флоті чи його виступ у Державній Думі Росії, чи в програмі «Час пік» на телеканалі ОРТ. Після цих виступів і заяв його звинуватили в розпалюванні міжнародних пристрастей, намаганні розіграти кримськотатарську карту та залякуванням кримськими татарами: «У Криму зараз три влади: українська, севастопольська і Курултая-Меджліса... Остання найбільш сильна. Через два роки в Криму буде ісламська держава». Розігруючи протистояння з Україною, Е. Балтін навіть брався погрожувати Президенту України Леоніду Кравчуку: «...буду стріляти! У мене під рукою 44 тисячі бойових блоків».

Намагався Балтін придати собі і політичної ваги, спробував балотуватися в Держдуму Росії, але, як і Касатонов, програв вибори в Новоросійському виборчому окрузі. Новообраний президент Криму Юрій Мешков став його близьким другом і учасником регулярних застіль. Севастополем і Кримом штучно піднімалася хвиля боротьби з українським націоналізмом, бандерівцями, НАТО і американським імперіалізмом. Балтін навіть заявив, що американський посол в Україні за такі дії вимагає... витурити його з України.

Однак продовження лінії свого попередника авторитету Балтіну в Севастополі не добавляли. Він більше всього запам'ятовувався мешканцям міста і морякам флоту своїми поступками, які були далекими від офіцерської честі, моралі і флотської етики. Так, тонучи в морі в нетверезому стані він, опритомнівши, разом з дружиною нагробив врятуваншому його українському офіцеру-медику, проявив хамство на контрольному посту в с. Гончарне, часто допускав нецензурні вирази, тобто лаявся російським матом на журналістів. Його спроба піти з діловим візитом на сторожовому кораблі до Туреччини під старим радянським військово-морським прапором обернулася гучним міжнародним фіаском і ганебним поверненням назад. Під час одного з застіль з президентом Криму Юрієм Мешковим, вони вирішили позмагатися в стрільбі з нагородного пістолета в яблуко. В результаті змагання Балтін отримав поранення в ягдницю від Мешкова. Щоб приховати від мешканців міста і моряків флоту цей ганебний випадок, було оголошено про напад на адмірала українських націоналістів-бандерівців, госпіталь оточили бронетехнікою, для перехоплення бандерівців були підняті в небо навіть бойові вертольоти, а у місто введена морська піхота. Подібні антиукраїнські гвалти оголошувалися ним і після затримки ДАІ автомобіля з його супругою за порушення правил дорожнього руху. Все це будоражило місто.

Підсумком діяльності Едуарда Балтіна на посаді командувача Чорноморським флотом стало його неспроможність завадити розвитку Військово-Морських сил України, коли Чорноморський флот розвалювався і скорочувався і без розподілу. «Керівництво Росії, Міністерство оборони, Главкомат ВМФ нас просто кинули там, «на краю Ойкумени», - напише пізніше сам Едуард Балтін. І він взявся погрожувати і Москві: «Не надішлете грошей, змушений буду відправити загін кораблів в Стамбул, злегка пограбувати там. Я служив у розвідці і місто знаю, як свої п'ять пальців. Всі його базари, в тому числі і Великий критий. Для мене це - раз плюнути. Турки навіть почухатися не встигнуть...». Звичайно, що турецька сторона на подібні виступи командувача флоту не зрозуміло якої країни відреагувала належним чином, дорога йому до турецьких берегів була надійно закрита. І це було навіть продемонстровано йому особисто, коли він під прапором ВМФ СРСР намагався було прийти

до Стамбулу з «дружнім візитом». Все це разом з особистими поступками адмірала привели до усунення його від посади командувача флоту.

Адмірал Віктор Кравченко

прийшов на заміну Едуарду Балтіну в кінці лютого 1996 року. Носячи українське прізвище з Україною він себе не поєднував, вважав себе «русским» і по-громадянству і по національності. Його завданням стало відновлення хоч якоїсь бойової діяльності Чорноморського флоту, що мало демонструвати його «стратегічність» і неділимість, відновити авторитет флоту і командувача в очах громадськості та продовжити стару лінію протидії розбудові національного флоту України.

1 січня 1996 року завершився перехідний період Чорноморського флоту, а його статус в Україні так і не був визначений. Прибувши до Севастополя, В. Кравченко заявив, що флот не буде більше займатися політикою, а буде виконувати вказівки обох президентів, має завершити процес розподілу і визначення російського флоту та допомагатиме флоту України наявними в нього можливостями. Вперше за декілька років кілька кораблів ЧФ, яких ще можна було вивести в море, були підготовлені і весною 1996 року під керівництвом командувача вийшли в море на збір-похід, який був виставлений світу як повне відновлення бойової готовності флоту. А боеготовий флот ділити неможливо! З перших днів перебування Кравченка на посаді дійсно дещо втихла флотська політична хвиля, командувач заявив, що не дозволить якимось офіцерським зборам більше керувати флотом, однак, як виявилось, вся їх діяльність лише була прихована від громадськості. Тимчасово, бо проведення ВМС України перших в їх історії оперативно-тактичних навчань «Море-96» у серні 1996 року і заява, що Україна створила власний флот і без допомоги флоту Чорноморського, вивели Кравченка із рівноваги. Незабаром, в ході 2-го етапу розподілу ЧФ, погіршилися його відносини з командувачем ВМС України віце-адміралом В. Безкоровайним, який відмовився приймати розграбовані гарнізони, а замість бойової техніки - металобрухт.

Все це проходило на фоні ідеологічної і інформаційної істерії, присвяченій 300-річчю російського флоту. І хоча дата зовсім не мала відношення до значно молодшого Чорноморського флоту, керівництво України погодилося на проведення ювілейних заходів у Севастополі. Ось тоді і почули не лише в Севастополі, а й в усій Україні заяви Віктора Кравченка, що ВМС України не можуть спільно базуватися у Севастополі з Чорноморським флотом РФ, що ВМС є флотом іноземної держави, що Севастополь – місто російської слави і тут не місце українському флоту і таке інше. Єдиною причиною всього цього Кравченко бачив у невирішеності статусу Чорноморського флоту. А ще статусу Севастополя. Щоби поглибити флотську кризу, усунути з Севастопольських бухт нелюбі йому ВМС України знову поєднав зусилля політиків в пагонах з антиукраїнським рухом, поєднав зусилля ЧФ з широким громадсько-політичним антиукраїнським рухом в Криму. По-суті, реально відродилася ситуація, яка супроводжувала ВМС України до прибуття адмірала Віктора Кравченка в Севастополь.

Віце-адмірал Геннадій Сучков

являвся першим заступником командувача Чорноморського флоту з грудня 1994 до липня 2001 року при командувачах Балтіні, Кравченку і Комоедові, і його посада аж ніяк не передбачала участь у політичній діяльності. Не передбачала, але сприяла! Геннадій Олександрович протягом всієї служби постійно проявляв відверту нелюбов до Військово-Морських Сил, до України і всіх, хто їх представляв, запобігав зближенню і співпраці з ВМС навіть після офіційного визначення статусу Чорноморського флоту РФ в Україні. І ця нелюбов передавалася до всього українського

і України як держави в цілому. Він не лише регулярно виражався в антиукраїнському дусі, але і діяв відповідно: не раз брав участь і організовував масові антиукраїнські мітинги з участю військовослужбовців флоту, виштовхував українських журналістів з заходів, які проводилися «спільно». По-суті, він і координував роботу так званої Координаційної ради офіцерських зборів флоту. Від нього у його виступах і інтерв'ю часто можна було почути про неправильні рішення президента Росії, чи про неправильний напрямок переговорного процесу по флотських питаннях, про неможливість як спільного базування у севастопольських бухтах, так і співпраці з Військово-Морськими Силами України. Їх міжнародна діяльність, захід з візитами до Севастополя кораблів з флотів країн НАТО викликали у адмірала неприкрите роздратування.

Однак відзначимо, що діяльність Сучкова не була належно оцінена і в Росії. Призначений командувачем Тихоокеанським флотом, він через кілька місяців був переведений командувачем на Північний флот. Після загибелі атомного підводного човна К-159 в 2003 році був відсторонений від посади, а в 2004 році військовим судом Північного флоту був позбавлений волі на чотири роки умовно з випробувальним терміном два роки. За заявою старшого помічника головного військового прокурора ВМФ РФ Александра Нікітіна «...судом, на основе собранных по делу доказательств, допросов более чем ста свидетелей, изучения сотен документов, многих томов уголовного дела установлено, что только в результате непрофессиональных, некомпетентных, признанных судом преступными, действий Сучкова погибли 9 моряков-подводников. И не надо искать политическую подоплёку под действиями прокуратуры и суда, как сегодня пытались делать это некоторые, так называемые, комментаторы этого дела. Эти заявления не имеют под собой ни законной, ни нравственной основы».

Отже, перевести справу у знайому і любиму для адмірала політичну площину не вдалося, бо Північний флот – не Чорноморський, а організація служби на атомних субмаринах флоту – не організація антиукраїнських мітингів, майстром яких він був, тут гаслами не обійдешся. Соратником адмірала Г. Сучкова в протистоянні з Військово-Морськими Силами України в Севастополі був

контр-адмірал Александр Гринько,

начальник оперативного управління штабу-заступник начальника штабу ЧФ з 1991 до 2000 року. Цей адмірал з українським прізвиськом являв собою головним, скажемо так, місцевим науковим теоретиком антиукраїнських устремлінь командування ВМФ РФ, підводив під них наукову базу. Недарма цього адмірала з українським прізвиськом майже десять років підряд утримували на посаді в штабі ЧФ, значить, в Москві вважали що там потрібний саме такий адмірал. Українська ж громада сприймала його як теоретика-колаборанта.

Наукові досягнення Гринька широко публікувалися у севастопольській пресі, що взагалі-то було дивним, бо військово-морська наука має зовсім інші засоби поширення по відповідних інстанціях і флотах. А тут ось «наукове» дослідження «К вопросу о главной базе Черноморского флота» Гринько публікує не в закритому спеціальному військово-науковому журналі, навіть не у «Морском сборнике», а в... газеті «Слава Севастополя» (12.06.1996 р.), щоб місцева публіка вивчала теорію як «побеждать холлов». У цьому псевдонауковому дослідженні заступник начальника штабу ЧФ доводить всієї місцевій публіці, що саме Севастополь має стати «главной базой ЧФ» і ніяк інакше, і категорично виступає проти спільного базування з Військово-Морськими Силами України. Своєю статтею контр-адмірал перевертає з ніг на голову Бойовий статут ВМФ, який є головним діючим документом російського флоту, тобто фактично виставляє зовсім інші характеристики головній базі, чим це визначає Бойовий статут. Взагалі-то цей документ не

дає розуміння головній базі флоту, і таких немає ні у Владивостоці для ТОФ, ні у Североморську для Північного флоту, хоч по силах і по кількості кораблів вони не рівня флоту Чорноморському. А ось для флоту Чорноморського, вважає А. Гринько, головна база має бути і обов'язково у Севастополі. Причинами цього для нього є: мудрість предків, пролита кров, російські гроші і російська слава. За такі наукові досягнення пану адміралу вже можна Ленінську премію присуджувати!

Далі, в протиріч тому ж Бойовому статуту Гринько вводить нові завдання для «головної бази флоту» - ведення оперативно-тактичних дій. Тут ще одну премію належить видати автору, бо в Бойовому статуті такого поняття взагалі немає, а військово-морську базу він не розглядає як географічний пункт (місто, селище, село), а як оперативно-тактичне об'єднання кораблів, берегових сил і засобів бойового і тилового забезпечення, розташованих на значній території. Саме тому, між іншим, Кримська військово-морська база займала територію від Одеси до Судака, в тому числі контролювала внутрішній і зовнішній рейди та два корабельних з'єднання в Севастополі. Але цей реальний факт Гринько до уваги не бере. Знову: у керівному документі нема такого визначення, а в Гринька – є. Що значить вчена людина, яка наукова ерудиція!

Гринько видає свої «досягнення» про «головну базу флоту» як велике благо для севастопольців. А я заперечу, що відстоюючи свою утопічну ідею він підставляє під можливий удар у випадку військового конфлікту не лише головні сили флоту і управління, розташовані тут, але й саме місто з усіма його проросійськими активістами. Але йому то байдуже, він, напевно, надіється зберегтися у захищеному командному пункті флоту.

Чергова наукова теорія А. Гринька стосується спільного базування «дружніх, але не союзних флотів». Такого бути не може тому, що зовсім не може бути, впливає аксіома з наукових викрутасів пана Гринька: нема в світі прикладів базування в одних бухтах несююзних флотів. І видумав же таке: дружній та не союзний флот! – ще одну премію несить в оперативне управління штабу ЧФ!

Скажу відверто, я не є прихильником спільного базування ВМС України з «не виносимим дружнім» флотом Чорноморським. І маю на те багато причин. Але знаю, що світі прикладів спільного базування дружніх і не дуже флотів як от в італійському порту Неаполі, в Суді на Криті, військово-морській базі США Рота в Іспанії, Гібралтарі і т.д. У Гібралтарі, між іншим стояв і наш флагман фрегат «Гетьман Сагайдачний» і святкував там з тамтешніми кораблями, які представляли різні флоти, наш День незалежності! І якось там ужилися з нами, там постійно уживаються різні адмірали, і святкують національні свята разом, і спільно організують всі види оборони. Уживаються, тому у штабі ЧФ й не беруть їх за приклад для флоту Чорноморського. Наш вчений адмірал робить вигляд, що йому про це не відомо. Бо треба – щоб не уживалися!

Ну і ще є чимало військово-морських «новацій», винайдених контр-адміралом А. Гриньком, якими він пічкує севастопольських бабусь з команд Сібільової, Тимофєєвої та братів Круглових. Та з усіх них висновок один: до скрежету якірного ланцюга в клізні не хочеться російським адміралам втратити свою першість в Севастополі, не хочеться сприйняти історичні реалії, державний суверенітет і незалежність України, бо тоді прийдеться посунутися по чорноморському узбережжі в сторону їх «исторической Родины». Тож, щоби залишитися єдиними господарями в Севастополі і в Криму, щоб міцніше пришвартувати Україну до колишньої метрополії і публікуються псевдонаукові трактати і наукові відкриття у військово-теоретичних газетах типу «Слава Севастополя».

Інформаційно і ідеологічно наукові досягнення і новації у військово-морській науці контр-адмірала Александра Гринька забезпечує

контр-адмірал Александр Пенкін,

заступник командувача ЧФ з виховної роботи. Колишній член ЦК КПУ, після проголошення незалежності України став діяти досить обережно – історію КПРС вивчив добре, наслідки необережних політичних і, головне, невчасних, кроків розумів. Тут, напевно, треба зважити і на його башкирський характер. Він особисто не брав участі у мітингах і антиукраїнських зборищах, утримувався виступати відкрито проти України і Військово-Морських Сил у пресі, а управляв діями своїх підлеглих з кабінету, з сторони, чим демонстрував свою аполітичність, звичайно, приховану. Однак, саме він створив в Криму проросійську інформаційно-виховну імперію не лише в Севастополі, а й на всьому Кримському півострові, вона сягала Ізмаїла, Одеси, Миколаєва і Очакова. Завдяки діяльності і зусиллям підлеглого йому управління виховної роботи моряки всіх категорій Чорноморського флоту були виховані проросійськи, в антиукраїнському дусі і з нього грубо виміталось все українське. Практичні дії цього управління відверто демонстрували «братську дружбу» і «братство по зброї», де зверхність завжди була російська, а вторинність і підлеглість – українська, вони породили створення так званої спершу «флотської проблеми», яка швидко переросла у українсько-російську проблему розподілу Чорноморського флоту колишнього СРСР. Мінялися тактика і підходи, але напрямок роботи цих інформаційно-ідеологічних структур завжди залишався незмінним – антиукраїнським і сепаратистичним.

У центрі вибудованої ідеологічної антиукраїнської імперії перебували відділи пропаганди і спецпроганди управління виховної роботи та прес-центр ЧФ, які являлися центром всієї ідеологічно-пропагандистської кампанії в Криму. Прес-центр явно і приховано керував і керує діяльністю цілим рядом ЗМІ Криму, керівниками яких були призначені колишні флотські журналісти. Прес-центр ЧФ очолив до цього начальник відділу контрпропаганди апарату Пенкіна О. Грачов, він же і став радником президента Криму Юрія Мешкова. Акція з підняття Андріївських прапорів на кораблях ЧФ, створення «Русского блоку», проросійського козацтва (14 організацій), ради ветеранів і Організації советських офіцерів у Севастополі - це пряма робота структур апарату А. Пенкіна. На них же була замкнута і координація роботи всіх ветеранських організацій, яких зібралося у Севастополі десятків з два. А. Пенкін принципово не появлявся на заходах, які проводилися Військово-Морськими Силами України, для демонстрації співпраці, а точніше, для відстеження намірів ВМС, відсилав своїх заступників чи офіцерів управління.

Крім прес-центру рупором антиукраїнської ідеології стала і флотська газета «Флаг Родины» з потужним видавничим центром, повністю підпорядкована ідеологічному контр-адміралу. Під чуйним керівництвом адмірала флотська газета з 1992 року лише зображувала вид флотської газети, насправді стала рупором антиукраїнської риторики на різноманітні теми і напрямки: військові, військово-історичні, історичні, ідеологічні, економічні, соціальні і т. д. Вона широко розповсюджувалася на півострові, її можна було придбати в кіосках за безцінь по всьому чорноморському узбережжю України. «Флаг Родины» став базою для багатьох видань, які тайно, під псевдонімами, випускалися військовими журналістами редакції цієї газети. Найбільш одіозні з них «Русская община Севастополя», «Третья оборона Севастополя» прямо закликала до порушень Конституції України в питанні зміни її кордонів і територіальної цілісності, і видавалися тиражами до 250 тисяч екземплярів. Всі вони безкоштовно розповсюджувалися «Укрпоштою» по квартирах севастопольців. Цього для зомбування жителів міста і моряків флоту виявилось замало, і А. Пенкін першим у ВМФ РФ створив телевізійну студію флоту яка, як не дивно, закупила час мовлення на каналі державної телерадіокомпанії «Севастополь» та

на найпотужнішому кримському телеканалі «Чорноморський». Тепер вже і з телеекрану у праймчас мешканці Севастополя і Криму могли регулярно споглядати не лише могутність російського флоту в програмі «Отраженіє», а і мітинги проросійських організацій, розлогі сюжети про російський статус Севастополя та про «історичне право Росії на Крим».

Напевно, таке розгортання виховної роботи забезпечило Пенкіну тривале беззмінне перебування на посаді з 1991 до 1997 р., починаючи від командувача адмірала Касатонова і аж до Кравченка. Розгорнувши інформаційно-ідеологічні крила, Пенкін прикрив ними діяльність всіх антиукраїнських сил Севастополя, забезпечив їх інформаційним простором, організаційним управлінням і матеріальною базою. Затим, являючись громадянином Росії, та придбавши собі і український паспорт, почав брати участь і в політиці, в 1994 році виставив свою особу на виборах... голови держадміністрації Севастополя. Главою української адміністрації він не став, але придбав собі іміджу у московського мера і російських шовіністів: його виборча програма носила чисто проросійський характер і прямо протирічила українській Конституції. Адміралу це з сторони держави України минулося безжарно, і він, вже не озираючись ні на кого, став проводити регулярні «встречі» і наради з лідерами проросійських організацій і рухів, де визначалася ...тактика спільних дій по демонстрації російського Севастополя і Криму.

15 березня 1994 року в Севастопольському Будинку офіцерів флоту під керівництвом контр-адмірала А. Пенкіна, пройшла конференція Союзу офіцерів Криму і Севастополя, на якій відпрацьовувалася передвиборна платформа для 19 кандидатів в депутати Верховної ради Криму від Чорноморського флоту (по одному від кожного виборчого округу). Це було навмисне грубе порушення Конституції України. На конференції представники Союзу офіцерів Криму заявили про свою підтримку Ю. Мешкова, а також оголосили про вихід Союзу офіцерів Криму з напівлегального стану «у зв'язку з політичними умовами», що змінилися. Відразу ж після закінчення конференції проросійські засоби масової інформації Криму почали публікувати передвиборні програми кандидатів від Чорноморського флоту. При цьому, маючи деякі відмінності за другорядними пунктами, усі вони підтримували позицію «президента Криму», ідею виходу півострова зі складу України, а також неподільність Чорноморського флоту. Для допомоги кандидатам від ЧФ було виділено майже 40 офіцерів флоту. Вони поширювали інформаційні матеріали у Севастополі і інших містах півострова.

Виховні структури командування Чорноморського флоту не припиняли антиукраїнську істерію, залякуючи місцевих жителів і військовослужбовців можливою війною Криму з Україною. Так готувалася громадська думка до сприйняття такого конфлікту «як належного». Один з прикладів таких заходів — передвиборна зустріч кандидатів від ЧФ з севастопольськими виборцями у Будинку офіцерів флоту, де присутні піддалися жорсткому психологічному тиску у формі заяв на кшталт того, що якщо вони не проголосують «так, як треба», то у Союзі офіцерів Криму залишиться тільки один спосіб вирішення кримських проблем — воєнний. Характерно, що ця організація на 90 % складалася з кадрових офіцерів Чорноморського флоту. Все більше, розпалюючи пристрасті, прес-центр ЧФ зробив заяву, в якій зазначав, що «...за спроби захопити частини ЧФ буде відданий наказ на застосування зброї проти Збройних Сил України».

Та щось у кінці служби таки не склалося у Александра Пенкіна і йому пришлося не лише піти у відставку, а й «важко» перебиратися з Севастополя у підмосквну Балашиху.

Вице-адмірал Александр Фролов

розпочав свою проросійську діяльність ще в 1991 році будучи командиром Кримської військово-морської бази з штабом в селищі Новоозерне. Саме там він вперше познайомився з Юрієм Мешковим та іншими лідерами антиукраїнських організацій, що почали створюватися в Криму після проголошення Україною своєї незалежності. В перші дні після всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року, а в Кримській віб за незалежність України проголосували більше 93 % військовослужбовців і мешканців гарнізонів від Одеси і до Ялти, Фролов зайняв очікувальну позицію. Та недовго, бо змінити свою позицію його заставив інструктаж командувача флотом Ігора Касатонова і з початку 1992 року А. Фролов розпочав жорстко протидіяти складанню військової присяги народу України та виконанню вимог міністра оборони України. Бурят за національністю, він почав виставляти себе виключно «русским адміралом» з азійською безцеремонністю заставляти та агітувати всіх проти «українських націоналістів» за флот СНД.

- Я у своїй квартирі у спальні спеціально тримаю молоток, бо як прийдуть націоналісти ґвалтувати мою дружину, буду стукати ним по батареї і звати сусідів на допомогу, - розійшовся яось проти українськи налаштованих офіцерів на одному з занять у штабі бази.

Ми з А. Фроловим могли б і бути сусідами по сходовій площадці. Квартира, сусідня тій, де він проживав, виявилася вільною і житлова комісія штабу бази виділила її мені як офіцеру, що прибув до штабу бази для подальшого проходження служби. Однак командир бази, довідавшись, що я народився у Західній Україні, рішенням житлової комісії про виділення мені тієї квартири не затвердив.

Коли 17 бригада кораблів охорони водного району в Кримській віб першою на Чорноморському флоті майже у повному складі замість присяги СНД 26 січня 1992 року склала військову присягу народу України, командувач флотом адмірал І. Касатонов звинуватив А. Фролова у втраті ним управління базою. Для Фролова наступили «важкі часи» - втрачалася довіра до нього нового командувача. Та він швидко довіру відновив жорстким, прямо з азійською грубістю, переслідуванням всього українського і незабаром був призначений на посаду заступника командувача флоту з бойової підготовки.

В Севастополі «русскій адмірал» і громадянин Росії став активним учасником проросійських заходів, і його часто бачили серед їх організаторів на майдані Нахімова. Саме для поєднання проросійського руху Севастополя з Кримом і ЧФ в протиріч українському законодавству і Конституції України його весною 1994 року висувують кандидатом в депутати Верховної ради АРКриму. На вибори А. Фролов пішов з такою передвиборною програмою: повна підтримка президента Криму Ю. Мешкова; збереження єдиного ЧФ РФ в Криму і виведення з півострова ВМС України; надання АРК самостійного політичного і державного статусу; створення самостійних силових структур АРК. Для підтримки Фролова на базі проросійських організацій Севастополя був створений політичний блок «Чорноморський флот» на чолі з М. Сібільовою. Чи знав Фролов, що грубо ігнорує українське законодавство? Звичайно, знав, і йшов на порушення Конституції України, вірніше, на провокування України цілеспрямовано і не приховував цього.

Розпочавши свою виборчу компанію А. Фролов звільняється в запас і у травні 1994 року стає депутатом кримського парламенту 2-го скликання на постійній професійній основі, увійшов у депутатський блок «Росія» і був включений в комісію з військових питань, безпеки і захисту прав військовослужбовців. Ця комісія під керівництвом Фролова створила чимало антиукраїнських, по суті, сепаратистичних

документів в руслі політики Мешкова відторгнення Криму від України. Ставка спешу була зроблена на перепідпорядкування Криму міліції, прокуратури і судів, внутрішніх військ, створення кримської національної гвардії, комплектація її кримчанами і строкова служба в Збройних Силах України в межах Кримського півострова, а так же контроль за дислокацією військових частин українських, російських і... Криму. У березні 1995 року державотворчу діяльність Фролова оцінили і він призначається заступником голови Верховної ради АРК. В 1996-97 роках керує секретаріатом Верховної ради, а затим в 1998 році призначається головою Контрольної комісії Криму з питань приватизації. В тому ж році і завершилася політична діяльність бурятського депутата в адміральських пагонах кримської Верховної ради. Вивести кримський корабель на вірний фарватер йому так і не вдалося.

Тихо завершивши свою депутатську кар'єру і втративши вірного друга Ю. Мешкова, якого з Сімферополя Служба безпеки України депортувала на «історическую родину», А. Фролов повертається до Севастополя і приєднується до групи пенсіонерів - відставних адміралів. У Севастополі його обирають головою ради ветеранів штабу Чорноморського флоту, з якими А. Фролов продовжує прокладати «вірний фарватер» політичному і військовому кораблю Чорноморського флоту. І Севастополю теж.

На той час у Севастополі проживало

58 адміралів і генералів запасу і у відставці.

Всі вони були непогано забезпечені в соціальному плані, жили у центрі міста, що, напевно, забезпечувало їм доволі часу на політичну діяльність. Час від часу на основі їх «військового, службового і життєвого досвіду» в пресі появлялися від їх імені колективні листи і звернення до Президентів України і Росії, до глав країн СНД, до парламентів країн СНД, до міністрів оборони. В своїх листах-зверненнях вони доводили неможливість розподілу Чорноморського флоту, передрікали його чергову загибель в «городе русской славы» Севастополі. Найчастіше під такими листами стояли підписи С. Алексєєва, К. Беспальчева, В. Бикова, М. Бочкарьова, В. Бешкарева, Л. Белякова, Л. Васильєва, А. Горшколепова, А. Головачова, П. Гончарова, Н. Гордєєва, П. Дроніна, П. Дубягіна, А. Жіделєва, К. Жіліна, Ю. Зєреєва, Н. Єрмакова, А. Калініна, І. Кашіріна, Ю. Кудрявцева, Г. Корнева, А. Кісельова, Є. Кобцева, В. Ларіонова, Н. Льогкого, А. Морозова, Н. Мясоєдова, В. Некрасова, Н. Рябінського, Н. Самаріна, Ю. Свірідова, Ю. Шуміхіна, А. Цікало, М. Хронопуло та ще добрий десяток підписантів, яких навіть немає на обліку у військкоматі. Значить вони проживають у Севастополі, але громадянами України не являються. Всіх цих адміралів і генералів, більшість з яких під час служби не знали один одного, у Севастополі об'єднала боротьба проти України. Що вони радять і пишуть в своїх зверненнях? Ось, наприклад,: «в угоду национал-сепаратистским силам расчленяется флот, он теряет «свою историческую роль быть гарантом стабильности», «Крым наполняется украинскими войсками», «Черноморский флот может существовать только российским», «потеря Севастополя – это удар по национальному престижу России», «раздел Черноморского флота – это позор для России». Это оскорбление памяти тех, кто основал, строил, защищал и развивал Севастополь как главную базу ЧФ», «разделённый ЧФ не сможет обеспечить гарантированную безопасность России», «на Россию в очередной раз надвигается угроза со стороны блока НАТО», «наличие ВМС Украины в Севастополе неестественно». Ну далі таким же курсом...

Україну, її інтереси хтось побачив у цих адміральських висновках? Нема в помислах відставних флото- і полководців і думки про Україну, з рук якої непогано годуються. В українському Севастополі вони бачать виключно Росію, Україна для них – чужа країна, а українці – націонал-сепаратисти. Про мораль цих адміралів і генералів говорити не приходиться, вона в них є мораллю природніх колоністів: де

ступила їхня нога – там «ісконно» їхня земля. І плювати їм на місцевих жителів, на українців, які і засновували і будували, і життям жертвували захищаючи місто від ворогів, звершували героїчні подвиги на березі і в морі. Для російських адміралів це все Росія і для Росії! Адміральська група творців антиукраїнських шедеврів шукає будь який привід, щоб позубоскалити над «незалежним державою», тобто Україною. Особливо це вдається генералу Ю. Звереву, активному дописувачу всіх сева-стопольських газет. Якщо прикладів нема, то тоді їх треба придумувати чи створити і розписати як Україна за заздрістю дивиться на ситий Захід.

З сторони української влади всі ці заяви, колективні і особисті виступи в пресі адміралам сходять з рук. Навпаки, їх запрошують, їх завжди вітають, нагороджують орденами і дарують подарунки. Заохочують, а те що пишуть і підписують, мовляв, забавки пенсіонерів, а старі - як і малі. Однак справа значно складніша, бо гра йде не в дитячі забавки, а в безпеку і територіальну цілісність держави, формується активна «п'ята колона» яка роз'їдає свідомість молоді. Бо група адміралів і члени Союзу советських офіцерів являються воєруками майже у всіх навчальних закладах міста, постійно організують зустрічі з школярами і не лише до свят. Яке майбутнє України вони виховують?

А чи були серед адміралів і генералів у відставці такі, які б щиро любили і підтримували Україну і її Військово-Морські Сили. Були. Лише троє. Це Герої Радянського Союзу віце-адмірал у відставці Володимир Пилипенко і генерал-майор авіації Віктор Калядін та віце-адмірал у відставці Микола Клітний. Але їх севастопольська влада особливо і не шанує. Володимира Пилипенка взагалі відсторонили від обов'язків голови організації ветеранів війни. Йому, єдиному Герою у місті, що отримав це звання в роки війни за звільнення Криму і Севастополя, відмовили у присвоєнні звання «Почесний громадянин Севастополя», відмовили у назві його іменем севастопольської вулиці та вивели з ради ветеранів війни і Збройних сил. Відмовили за любов і активну підтримку незалежної України і її флоту.

Серед групи відставних адміралів і генералів ЧФ виділялися два адмірала, колишні командувачі Чорноморського флоту: адмірал Алексей Калінін і адмірал Михайло Хронопуло.

Адмірал Алексей Калінін

командував флотом в 1983-85 роках. В роки незалежності України він очолив у Севастополі громадську організацію «Союз городов-героев». Як проголошувалося при створенні цієї організації у Севастополі, вона має об'єднувати обірвані зв'язки міст-побратимів і пропагувати традиції старших поколінь. Ставши громадським активістом адмірал розпочав і активну публіцистику як у місцевих, так і у російських ЗМІ. Дивними стали ті «обірвані» традиції, прямо фронтові звіти, хоч адмірал особисто і не воював: «Отступать некуда», «Сигнал тревоги», «Курс ведёт к опасности». Де побачив «опасность» і тривогу досвідчений адмірал? Він визначив їх наступними тезами: «развал СССР есть преступление века», «необходимо начать строить Содружество и его Вооружённые Силы на новых принципах – принципах единого Отечества», «для противодействия Турции и стоящей за ней НАТО необходимо сохранить единый ЧФ», «Крым исторически принадлежит России».

Отже, стверджує колишній командувач, Чорноморський флот ділити не можна. Як морський стратег, він називає і причини чому: «Только существующий Черноморский флот может быть реальным гарантом безопасности границ России, Украины, Молдовы, Беларуси, Грузии, Крыма(!)». Ну що ж, тактика і стратегія з часом зазнають змін. Під плином часу і змін стратегій можна і не замітити, що Білорусь не має виходів до Чорного моря, а Крим є складовою частиною України з 1954 року. У пенсійному віці воно важко за всім вгледіти. Але ж командувач мав би добре пам'ятати, що Чорноморський флот жодного разу не захистив не те, що

Крим, але і сам Севастополь, свою головну базу. У всіх війнах, що прокотилися чорноморським узбережжям, Крим і Севастополь вороги завжди захоплювали з суші, а флот якщо не топив свої кораблі, то втівав з Севастополя до кавказького узбережжя! Це вам для характеристики Чорноморського флоту як «гаранта» безпеки майже всієї Східної Європи!

Врешті, якщо накласти адміральську стратегію і тактику на програму Компартії України і Росії то вони, о диво, повністю збігаються як у питанні «преступлення века», «єдиного Отчєства», так і у питанні Чорноморського флоту теж. І стають ясними цілі і завдання севастопольського «Союзу городов-героев».

Адмірал Михайло Хронопуло

отримав штурвал командувача Чорноморським флотом якраз з рук адмірала А. Калініна в 1985 році. Він своєю інтелігентністю значно різнився від своїх попередників, і як високопрофесійний і досвідчений моряк, користувався широким авторитетом як на флоті, так і у Севастополі загалом.

Особисто я знав адмірала, приходилося разом з ним виходити в море на флотські навчання. І завжди оставалися найкращі враження про нього і як командувача і як про наставника у флотській справі. Але у 1991 році трапилося ГКЧП і виховані перебудовою демократи звинуватили адмірала в сприянні «гекачипістам». Розпад Союзу РСР і проголошення незалежності України цю характеристику адміралу не змінили. У жовтні 1991 року рішенням з Москви його усувають з посади «за станом здоров'я» в запас, Верховна Рада України і щойно призначений Міністр оборони України не звернули на цей факт першого зовнішнього з сторони Росії втручання у внутрішні справи України належної уваги – а чого гекачепіста жаліти? І допустили грубу помилку. М. Хронопуло сприйняв проголошення України як невідворотній історичний факт, однак з Києва не побажали з ним мати справу. Вийшов в запас адмірал з певною образою, що Україна його не захистила від безпідставного шельмування. В запасі він відкрив фірму з виробництва баварського пива і політикою не займався.

У квітні 1992 року, як член орггрупи ВМС України я подзвонив адміралу Хронопуло і запитав, чи він не бажає послужити молодому українському флоту і Україні. Після недового мовчання, адмірал відповів:

- Я буду служити Україні. Але передай керівництву, що з вашим командувачем ВМС я служити не буду.

Я передав. Щойно призначеного командувача ВМС, звичайно, ніхто міняти на Хронопуло не збирався. І питання його служби Україні назавжди було зняте з обговорення – Україні він виявився зайвим. Переконаний, якби адмірал М. Хронопуло очолював український флот в 1991 році, якби Україна не дозволила його відсторонити від посади, за ним до України перейшла би переважна більшість флоту – Україна могла б уникнути флотської проблеми і розподілу Чорноморського флоту. Ситуація з флотом і в Криму отримала б зовсім інший напрямок розвитку. Але так не сталося. Хронопуло довго утримувався від участі в політичній діяльності, та проросійських заходів, які проводили різноманітні антиукраїнські організації. Однак якось під заявою групи адміралів появилось його прізвище, зтім вдруге. Я подзвонив адміралу і запитав чи справді він ставив свій підпис під тими зверненнями адміралів.

- Та нічого я не писав, не бачив і тим більше не підписував. Коли ставили моє прізвище, мене не питали. Питайте в тих, хто те зробив, я в такі ігри не граюся - почув у відповідь. Стало зрозумілим, що ім'я шановного і чесного адмірала стали грубо використовувати у нечистоплотній політичній грі проти України. Він офіційно не протестував, не виступав на мітингах і у прєсі. Так же тихо і пішов з життя.

Контр-адмірал Константін Безпальчев

теж є членом адміральського клубу і заслуговує на те, щоб його виділити з групи військових пенсіонерів окремо. З 1993 року він очолює Військово-наукове товариство (ВНТ) Чорноморського флоту, створене ще в 1957 році. В цьому товаристві створили секції: воєнно-історична, техніки і озброєння, виховної роботи (?) та інших напрямків діяльності. «Мы созданы флотом и служим ему» - так називається стаття «Флага Родины», присвячена 40-річному ювілею цього товариства. І наукове товариство служить флоту. Запитаєте чісму? Звичайно, російському флоту на українській землі, як кажуть, - вам за ваші гроші.

Серед глибоких наукових досягнень ВНТ головним на цей час є виведення двох аксіом: Чорноморський флот невідимий, тому і ділити його не можна, та «науковий висновок» про неможливість спільного базування ЧФ і ВМС України в Севастополі. З цієї теми ВНО провело ряд «круглих столів», а підсумки підбивали простим голосуванням «виходячи з свого службового досвіду і з історії флотів світу». Це ще одне відкриття наукового методу досліджень – результати наукових досліджень затверджувати шляхом голосування. На ці «столі» наукових представників ВМС України у більшості випадків не запрошують, інколи - одного-двох, вони більшості не мають, їх там майже не слухають, тому наукові висновки були відомими заздалегідь – спільне базування двох дружніх, но не союзних, флотів неможливий!

У цьому товаристві є ціла група адміралів-письменників, які щорічно поповнюють «Морскую библиотеку» своїми творами, денно іночно штовхають вперед військово-морську науку і красне письменство. З під їх пера під керівництвом Безпальчева виходять об'ємні праці «Чорноморський флот в біографіях командувачів», «День за днём. Четвёртая гибель флота?», «Адмирал П.С. Нахимов – гордость и слава России», «Во славу российского флота», серія книг «Черноморскому флоту – быть!», по історії бойових кораблів, як-то «Крейсер «Москва», та історії морської піхоти ЧФ – «творенья» Петра І. У цих та інших творах можна вичитати наукові думки, що претендують мало чи не наукові відкриття, як-то: «Севастополь есть творенье Божье в лице России», «Наиболее опасное для России действие всемирно-исторического масштаба совершалось в Крыму и под Севастополем в 1854-55 гг.», «Крым, Чёрное и Азовское море выстрадали русским народом, чтобы быть в Крыму и на берегах этих морей», «Севастополь навсегда вошёл в судьбу России», «Татары вывели немецкие войска по малоизвестным дорогам к Балаклаве и Севастополю» і багато подібних «наукових» висновків, які відверто викривлюють історичне минуле і приховують вклад українського народу в будівництво і розвиток Чорноморського флоту і Севастополя.

Контр-адмірал К. Безпальчев дійшов особистого «наукового» висновку, що буде аморально, коли один з бойових кораблів ВМС України назвуть «Севастополь» і він базуватиметься в Севастополі. З цього приводу навіть надрукував статтю у міській газеті «Слава Севастополя». Виходило, що в такому випадку померкне слава Севастополя, яка є русская і нічия інша. Проте розбудити на цю тему «наукову» дискусію серед мешканців Севастополя йому не вдалося.

Напружено і серйозно працює ВНТ і над темою Україна – НАТО і, відповідно, Україна – Росія: на її вивчення кинуло всі свої наукові сили. Вже є і деякі «наукові» висновки, вони отримали розголосення в недавніх листі адміралів і Безпальчева у тому числі: НАТО несе загрозу Україні і Росії. Ось лише не можуть наші науковці в адміральських пагонах досягнути, чого до тієї загрози так прагнуть наші вчорашні «братушки» болгари, поляки, словаки, чехи і прибалти. Невже і вони, якщо стануть членами НАТО, будуть нести загрозу Росії, Севастополю і Чорноморському флоту? В якості «троянського коня», як впливає з адміральсько-генеральського листа «Іс-

торія вчить», обрана Україна, і авторам болячи споглядати на американські і натівські їй «подачки». У цьому члени ВНТ, щоденно катаючись на натівських машинах, таки узріли загрозу НАТО. І то нічого, що Президент України, парламент і міністерство оборони України її не бачать бо осліплені «незалежністю». А ось адмірали і генерали - українські пенсіонери, бачать в них загрозу ... Росії. Ось така турбота про Україну, свою власну державу.

Врешті, труди адміралів і генералів у відставці в Севастополі, ціль їх наукових досліджень проявила криза навколо острова Тузла в Керченській протоці у жовтні-листопаді 2004 року. Ця військово-політична провокація була практичним втіленням Чорноморським флотом «наукових» розробок ВНТ та проросійських організацій. Вони провалилися, головний калібр антиукраїнського фронту не справився з покладеними на них надіями. Їх не підтримали кримчани і разом з ВМС України пустили на дно наукові дослідження «ісконно русской землі». Антиукраїнська провокація отримала поразку. Знаю, що шукачі пригод і «споковівничні» земель з нею не змиряться, антиукраїнський фронт в Севастополі і в Криму не згорнуть. Але не знаю, чи зроблять висновки з нього в Україні.

Радіо «Бриз». 21 вересня 2005 р.

ХТО ШВИДШЕ ОБМІЛІЄ: ЧОРНЕ МОРЕ ЧИ ВМС УКРАЇНИ?

Отак, безапеляційно: «Якщо у Військово-Морських Силах України не буде підводного човна – Чорне море не обміліє». Таку заяву чи-то інформацію міністра оборони України Анатолія Гриценка опублікував київський журнал «Арсенал» на своїй обкладинці та ще й на фоні напіврозібраного підводного човна «Запоріжжя», що вже який рік ржавіє біля пристані севастопольського судноремонтного заводу ЧФ. До цього додаю, що нинішній міністр оборони і колишній полковник авіації запасу, правда полковник він не льотного складу, а технічного, навчався у військової академії в США, служив у Генеральному Штабі Збройних Сил України, то мав би добре розумітися в оборонних питаннях. Та сказав те, що сказав, і це треба розуміти так, що Військово-Морським Силам України підводні човни ні до чого, а єдиний підводний човен «Запоріжжя», який вже десять років ремонтують і кінця цьому не видно, скоріш за все очікує не море, а пристань на Чорній річці і перетворення на металобрухт.

Отака позиція міністра, який відповідає за оборону нашої держави, в тому числі і з морських напрямлень. Цей афоризм міністра не випадковий. Міністр є основним ініціатором і генератором провладної військової реформи, направленої, як написано, на зміцнення обороноздатності України. Якою вона бачиться міністру і всій помаранчевій команді уряду Юлії Тимошенко важко сказати. Але ось цією реформою не передбачається наявність у національному флоті не лише ескадри різнорідних сил, а і... підводних човнів взагалі, а з ними цілого виду сил ВМС. З цієї причини вже кілька років поспіль ведеться інформаційна атака на наш підводний човен не лише з зовні, а і з середини нашої країни, свідчення чому є приведений вислів і міністра оборони. Тут і криється причина такого тривалого ремонту нашого підводного човна. Чи не щотижня появляються розлогі матеріали аналітиків, які море бачать лише з берега, а підводного човна – на фото і відео, що Україні підводні човни нідочого, що вони затратні, що пч «Запоріжжя» завеликий для Чорного моря і неефективний, що нема під нашими берегами загроз, для оборони від яких нам потрібний підводний флот. Ось тут скажу стоп машини!

Давайте проаналізуємо ситуацію з цим видом озброєння і вияснимо, а як воно там насправді. Підводні човни в Чорному морі мають у своєму складі флоту Росії, Туреччини, Болгарії і Румунії. Нема їх і не треба лише в Україні, вірніше один є, отриманий внаслідок розподілу Чорноморського флоту колишнього СРСР, але в неробочому стані, то ж знаходиться в тривалому ремонті, кінця якому поки що не видно. Тому багато-хто приглядається до нього в якості прибутку від здачі його на металобрухт. Наші підводники ж заявляють, що човен годиться, відсутні акумуляторні батареї і треба протестувати корабельні системи. Ото тестують його вже роками, лише не з того боку.

У всіх флотах світу існує протичовнова підготовка. Проводиться вона і штабом ВМС, правда, в основному на папері, бо нема у складі флоту робочого підводного човна. Тому тренування наших підводників під час їх бойової підготовки, щоби київським генералам було зрозуміліше, поясню на прикладі танка: це коли розрахунок танку тренується на полігоні при відсутності на танку гармати. Командир танку висувається з люка і так пальцем в сторону мішені пальцем: - Пух! Пух! Штаб ВМС з року в рік щось подібне, лише на полігоні морському, видає за протичовнову підготовку і підготовку підводних сил флоту. Ефективність її рівняється нулю.

Мені можуть заперечити (заперечував і сам міністр оборони Анатолій Гриценко) – нам Туреччина представляє для навчань свого підводного човна. Так, нам, сірим, Туреччина представляє потренуватися з їхнім підводним човном один раз в рік під час миротворчих навчань «Сі Бриз». Що являють собою тренування наших протичовнових розрахунків на іноземному човні і як вони проводяться? Її тривалість вісім годин на добу протягом 2-3 днів навчань. З них дві години човен виходить на полігон, не менше 30 хвилин занурюється на робочу глибину, стільки відрахуйте назад. Виходить п'ять годин і на наші тренування остається всього 2-3 години, це з умовою, що у ті дні спокійне море. Що і чому за ці години можна навчити моряків, при тому, що атакувати човна учбовими бомбами чи торпедами не дозволяється? Практично тренуються виключно гідроакустики, решта мінно-торпедної бойової частини корабля «навчається» лише умовно на тих же картах.

Оце така наша підготовка морська, і міліє з кожним роком. Міліють і деградують українські моряки і український флот при байдужості міністра оборони як до відродження національного флоту, так і до оборони чорноморського узбережжя. За подібні пацифістичні вислови взагалі-то в демократичних державах міністри оборони подають у відставку. У нас ні.

Проте український народ має знати, що всі українські порти в Чорному і Азовському морях від Ізмаїла і Одеси до Маріуполя і Новоазовська в протичовновому і протимінному відношення є беззахисними. І за це хтось мав би нести відповідальність.

«Нація і держава», 2006 рік

ЯК У СЕВАСТОПОЛІ «ЗМІЦЮВАЛИ» УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Як в часи УРСР, так і в роки незалежної Української держави Севастополь продовжує жити без української мови. Введення з 1997 року вивчення окремим предметом української мови у навчальних закладах Севастополя виставляється суспільству як велика перемога української державності в... українському місті. Більше нічого українського в цьому українському місті немає: ні історії, ні культури, ні по-справжньому української влади. Такий стан, коли українці відчувають себе в

Україні гірше, чим в діаспорі, справедливо викликав критику українськими організаціями «Конгрес українців Севастополя», «Просвіта» ім. Т.Г. Шевченка, «Український Севастополь», Союз українок як центральної, так і місцевої влади.

Та ось, здавалося, грім вдарив і севастопольських українців в столиці почувли. 20 січня 2006 року в прямому ефірі ТРК ВМС ЗС України «Бриз» заступник голови Севастопольської міської державної адміністрації Дмитро Базів повідомив, що вперше за роки незалежності України в державному бюджеті на 2006 рік передбачена цільова субвенція для Севастополя в розмірі 9 мільйонів гривень на розвиток у місті української мови і культури. 2,5 мільйони з цієї цільової субвенції сплановано направити на початок будівництва українського колегіуму, де президент Леонід Кучма ще напередодні своєї другої каденції у 1998 році урочисто заклав камінь на місці будівництва української школи-колегіуму на 720 учнів. Це буде найкраща школа у Севастополі, заявив тоді Президент. Про свій патронат над школою-колегіумом заявила і Києво-Могилянська академія. Та камінь вандали поцупили, Кучма, будучи вдруге обраним Президентом, як і нові керівники «Могилянки» про свої обіцянки забули, тож єдина українська школа-інтернат у місті і далі з 1997 року продовжувала тіснитися в колишньому дитячому садочку. Д. Базів пожалівся в ефірі, що політика Севастопольської міської державної адміністрації знає критики з боку українських патріотичних громадських організацій і політичних партій, і багато в чому, на його думку, є не справедливою, бо вони дбають про українську мову і культуру і приклад цьому виділення спеціальної субвенції, чого було добитися не так просто.

Коли 7 лютого того ж року Севастопольська міська рада затвердила бюджет на 2006 рік українські організації стали складати план використання субвенції. Були запропоновано різні літературні і мовні конкурси серед учнів і молоді, видання книг севастопольських україномовних авторів для навчальних закладів і бібліотек міста і ВМС України, українського туристичного путівника по Севастополю відомого краєзнавця Валька Кравченка, забезпечення повноцінного функціонування української мови в музеях та інших закладах культури, закупка національних костюмів для ансамблю «Просвіти» і ВМС України, поповнення фондів бібліотек українською літературою, допомога школі-інтернату, дитячому садочку і так далі. Пропозиції подали в адміністрацію, але звітди відповіли, що програма використання субвенції буде прийнята в закритому режимі, тому Д. Базів, а згодом і заступник голови СМДА Луцай Г. К. відмовились надати громадськості проект цієї «закритої програми». Позаяк громадськість і СМДА дійти згоди не змогли, справу в свої руки взяв Кабінет міністрів України і 28 квітня 2006 року затвердив постанову № 469 «Про затвердження Порядку використання в 2006 році субвенції, передбаченої в державному бюджеті міському бюджету м. Севастополя для розвитку та підтримки української культури, забезпечення функціонування української мови в усіх сферах громадського життя міста». Причина відсторонення української громади від використання коштів субвенції, яка мала б сприяти її розвитку впливає з інтерв'ю заступника голови СМДА Г. К. Луцай кореспонденту газети «Кримська світлиця», де він заявив, що: «Деньги будут способствовать развитию украинского языка и культуры, но использоваться они будут и для более свободного функционирования в Севастополе и русского языка». Інакше, чим цинічним, цей коментар і дії міських чиновників назвати не можна, бо щорічно міськрада виділяє на розвиток російської мови по мільйону гривень з міського бюджету, а на розвиток української мови кошти за роки незалежності надійшли вперше. До того ж розпорядником коштів субвенції чомусь стало управління не освіти, а культури і туризму, яке раніше ніхто в Севастополі не запідозрював його у прихильності, не кажучи вже про розвиток, як до української мови і культури у місті, так і до української громади міста.

Все ж таки, з планом «зміцнення української мови і культури» коштами субвенції українським активістам вдалося ознайомитися. Сказати, що він викликав у них подив – нічого не сказати. Виявляється, що «спортивне встаткування» та спортивні модулі, на які будуть витрачені сотні тисяч державних гривень, щонайкраще сприятимуть «забезпеченню функціонування української мови у всіх сферах суспільного життя міста». Суми, заплановані окремим реципієнтам «на розвиток і підтримку української культури в м. Севастополі», вражають. Ось 112 тисяч гривень сплановано протратити на «Свод пам'ятников» г. Севастополя. Очевидно, міркує голова громадського комітету «Український Севастополь» Микола Владзимірський, управління культури і туризму разом із Д. Базівим вважають, що фінансування видання такої книги не буде пам'яткою імперським устремлінням Росії, а саме внеском в розвиток української культури. За 320 тисяч гривень спланували закупівлю «професійної сценической площадки» для проведення фестивалів народної творчості, розпоряджатись якими буде севастопольський Центр культури та мистецтва. 202 тисяч гривень можуть отримати ансамблі «Русь», «Калинка», «Сударушка», «Улыбка», «Зёрнышки», «Родные напевы», «Любимые напевы», «Черёмуха», «Посиделки» та ін. Очевидно, що на думку СМДА згадані колективи, в залежності від наближеності до керівництва, зроблять гідний внесок в розвиток української культури, бо українських ансамблів у тому списку немає. «Окремими номерами» за 150 тисяч буде тішити глядачів севастопольський Театр танцю. На 225 тисяч гривень за рахунок програми збагатиться підприємство «Киноvideопрокат».

Можна ще довго перераховувати пункти проекту плану використання коштів субвенції та зробимо висновок, що чиновники міської державної адміністрації з роллю виконавців успішно справилися. Однак українські активісти «Конгресу українців Севастополя», протягом року не помітивши бодай якихось конкретних змін, звернулися до СМДА з вимогою повідомити куди і як були використані кошти цілепоправленої субвенції.

Красива і пригладжена «чесна» відповідь першого заступника голови СМДУ професора В. Казаріна від 11.05. 2007 р. на п'яти сторінках їх вразила. Вразила вже з першого пункту виконання того плану по «зміцненню української мови і культури». Першим заходом по витраченні коштів субвенції стала Всеукраїнська акція «Тобі – незалежна Батьківщино!», на яку витратили 913,299 тис. грн. Насправді українські активісти 28 червня 2006 року споглядали звичайний концерт на майдані Нахімова, під час якого українську мову «зміцнювали» узбекська співачка Азіза, російський виконавець блатних пісень Євген Комаровський, місцевий ансамбль «Чёрное море» та від ВМС заслужені артисти України Олександр Іванов і Тетяна Барткова по одній пісні кожен з них, останніх двоє з великим трудом вдалося «провести» в сценарій концерту лише напередодні самого концерту. Однак ні Барткова, ні Іванов жодної копійки гонорару не отримали. «Не дали навіть чаю випити», - заявив після концерту Іванов. З київським ТОВ «Витар-сервіс» укладено чотири договори соціально-творчих замовлень на два мільйони п'ятдесят сім тисяч гривень, різним установам міста перераховано 690 тисяч гривень, на концерт до дня ВМФ РФ і ВМС України витратили 387, 077 тис. грн, на видання різних буклетів – 500 тисяч грн і т.д. На гастролі Львівського національного академічного театру опери і балету з спектаклем «Мойсей» М. Скорока в рамках всеукраїнської акції «Українські джерела» СМДА витратила 1,181 млн. грн. Якоїсь реклами чи бодай інформаційних повідомлень про цю акцію в місті не було, тому й не дивно, що спектакль проходив в напівпорожньому залі. Врешті, активісти Конгресу українців Севастополя зіклали докупити всі суми витрат і у них не вийшла сума 9 мільйонів грн.

Виходячи з змісту отриманої відповіді з СМДА та реального сприймання результатів їх використання голова громадської організації «Конгрес українців Севастополя» Богдан Мороз 27 червня 2007 року направив скаргу в адрес Президента України, рахункової палати України, Державну контрольно-ревізійну службу України «Про відмивання державних грошей через показові заходи». Ми отримали лист-відповідь за підписом першого заступника голови СМДА п. Казаріна В.П., йдеться у скарзі, який інакше, чим простою бюрократичною відпискою назвати не можна. Навіть побіжний погляд на кількість осіб, які взяли участь у акціях – 150 тисяч осіб – викликає враження про елементарні приписки. На недостовірну акцію «Духовні скарби України» списано пів мільйона, а про неї у Севастополі не чули. Кількість виданої поліграфічної продукції не вказано, як не вказано їх вартість, в продажу видрукувані буклети відсутні, а видані буклети «Севастопольський театр танцю» виявились надрукованими російською мовою

Для проведення заходів у м. Севастополі по проведенню Української новорічної казки, відкриттю міської ялинки, святкуванні Дня Святого Миколая, вечору українського романсу киявському ТОВ «Витар-сервіс» було перераховано 2 мільйони 57 тисяч гривень, однак на період перевірки це ТОВ в Києві виявилось... відсутнім. А в Севастополі замість святого Миколая подарки дітям вручали чиновники СМДА. Святі люди!

Отримавши скаргу севастопольських активістів, Державна Контрольно-ревізійна служба України доручила провести ревізію витрачання коштів субвенції Головному контрольно-ревізійному управлінню в м. Севастополі, яке листом на 10 сторінках від 08 листопада 2007 року за № 01-14/2867 повідомило голову Конгресу українців Севастополя Мороза Б.І. про результати проведеної ревізії. Прочитавши відповідь ревізорів, у Конгресі зробили висновок: «І шуку кинули у річку», бо ревізія не знайшла порушень і відмивання коштів чи нецільових витрат.

Лише на момент перевірки ТОВ «Стандарт Праймекс» у м. Києві, якій було перераховано два мільйони гривень, за вказаною в договорі адресою виявилось відсутнє, тому й ревізори його не шукали. Зате відзначила, що це зникле ТОВ таки віддрукувало в рамках акції «Український Севастополь» та «Духовні скарби України» шістнадцять книг. Севастопольських ревізорів абсолютно не цікавило, що виданий альбом «Севастопольській панорамі – 100 років», як виявляється, був виданий ще за рік до виходу постанови Кабміну № 469, тобто кошти з субвенції на його випуск не витрачались.

Не збентежило ревізорів і факт видання книг як контрафактної продукції, з грубим порушенням норм закону «Про видавничу справу», який вимагає, що кожне

видання має мати вихідні дані: дані про автора та інших осіб, які приймали участь у видавництві, номер державного реєстру, міжнародний код, обсяг, тираж і т. і., чого зовсім не було вказано. Всі випущені книги були видрукувані без дозволу їх авторів, до того ж у зменшеному об'ємі. Так «Кобзар» Тараса Шевченка був зменшений за обсягом втричі, праця професора Київського національного університету Короля «Історія України» зменшена на 200 сторінок, проте вийшла в ціні вдвоє, видання Н. Харнакорта «Музика як мова звуків» виявляється, ще в 2005 році було оплачене австрійським

посольством, тобто видавалося не за рахунок субвенції. А автор «Історія української музики» В.В. Беліков виявився... професором Валентиною Беліковою з Кривого Рогу, яка заявила, що її праця вийшла друком за два роки до субвенції і більше не перевидавалася. Не отримував списаних на нього 1,5 тис. грн. і ТРК «Бриз» за виготовлений 30 хвилинний телефільм про святкування у Севастополі свята «Івана Купала», ним же і організоване.

Більшу частину коштів, виділених на акцію «Золоте перо України» витратили на проведення вечора романсу, та відповідного «пера», вартого уваги серед севастопольців, не знайшлося, якщо не брати до уваги видавництво книжки поезій голови севастопольської «Просвіти» В. Проценка. Коштів з субвенції для видання книги просвітянки, севастопольської поетеси і композитора Олени Гриник для видання її пісень на слова Лесі Українки, гарно проілюстрованої юними севастопольськими художниками-гімназистами, так і не знайшлося. Недавно авторка видала книгу невеличким тиражом за власні кошти. Однак мільйон гривень на видання шістнадцяти найменувань контрафактних книг знайшлося.

Не збентежило КРУ ні зовнішній вигляд друкованих книг, ні сума коштів, протрачених на них. І вже зовсім задовільнила ревізорів наявність буклетів, лише не помітили, не придали значення відсутності на половині з низ штампів «Продажі не підлягає» та відмітки, що вони видані за кошти субвенції з бюджету України на розвиток української мови. Абсолютно не занепокоїло КРУ і факт того, що гастролі оперних театрів України в той рік йшли за рахунок міністерства культури, опера «Мойсей» і видання його однойменної поеми йшли в рамках заходів відзначення 150-річчя Івана Франка, - а в Севастополі ще й за рахунок субвенції!

Із всього акту ревізії КРУ випливає, що з дев'яти мільйонів гривень аж 29 тисяч витратила СМДА на дійсно корисні для розвитку української мови короткотермінові тематичні семінари по вивченню української мови, решта – на вітер і за водою корупційних схем. Отже, Головне КРУ м. Севастополя корупції у використанні субвенції на розвиток української мови і культури не виявила. Ну так, деякі пустяки: ТОВ «Витар-сервіс» з двома мільйонами і «Стандарт-Праймекс» з пів мільйоном гривень не виявили, але ось документи і продукція їх є. А яка вона, як зміцнила і розвинула у зросійщеному Севастополі українську мову і культуру – не наша справа, то розбирайтеся самі.

Що ж, севастопольські українські чиновники ще раз довели, що для них «єда» і «язик» ближче «їжі» і «мови». І розвивати останніх навіть за рахунок українського бюджету вони не збираються. Як буде далі зміцнюватися державна мова у Севастополі покаже наступний 2008 рік.

«Дзвін Севастополя». 15 грудня 2007 року

У СЕВАСТОПОЛІ ТРЕНУВАЛИСЯ ЗАХОПИТИ КРИМ

Заява громадської організації «Українська громада Севастополя»

Як стало відомо із джерел штабу Чорноморського флоту, штабом Чорноморського флоту Російської Федерації завершена чергова планова рекогносцировка території кримського півострова для планування і підготовки її захоплення повітряно-морським десантом і морською піхотою ЧФ РФ з залученням частини сил Новоросійської повітряно-десантної дивізії з урахуванням досвіду останньої війни на Кавказі. Рекогносцировка була спланована і проводилася штабом ЧФ РФ під час командно-штабних навчань на випадок силового вирішення російською стороною

проблеми Криму і Севастополя, сценарій якого і відпрацьовується яструбами ЧФ у адміральських погонах. Відповідними фахівцями штабу ЧФ РФ були визначені і нанесені на оперативні карти шляхові сполучення Севастополь – Ялта – Феодосія, Севастополь – Сімферополь – Феодосія – Керч, а так же обліковані всі придорожні будинки та споруди з бетонними підвалами, які, на думку російських військових експертів, можуть бути використані українською стороною в якості опорних пунктів, визначені безпечні і небезпечні для них ділянки майбутньої території їх операцій. Розвідувальні і наступально-провокаційні заходи, здійснені на території України, свідчать, що заяви різноманітних посадових осіб в Росії стосовно «примусу» України до дружби, як і поява листівок біля штабу ЧФ із зверненням від імені «Координационного совета Русской радикальной оппозиции» до російських військово-службовців відмовитися від участі в підривних діях проти України мають під собою реальні підстави. Крім того, стало очевидним, що зменшуючи загальну чисельність свого флоту в Криму, Російська Федерація збільшує бойову потужність його берегового і авіаційного компоненту, концентруючи їх у Севастополі, чому ВМС України оперативно протиставити зараз нічого не можуть. Враховуючи, що дані підривні заходи завершені вже після внесення президентом РФ Дмитром Медведєвим поправок до закону «Про оборону», результати таких прихованих від українського суспільства військових дій можуть мати серйозні наслідки для подальшої ескалації україно-російських відносин, сіють недовіру між флотами України і Російської Федерації та провокують нестабільність на кримському півострові.

Українська громада Севастополя нагадує, що п'ять років тому, у вересні 2003 року, на так званому збір-поході ЧФ РФ був розіграний сценарій військових навчань, який затім ліг в основу міждержавного конфлікту навколо острова Тузла в Керченській протоці. Висловлюючи рішучий протест проти виразно провокаційних і антиукраїнських дій російського флоту на території країни, що дала йому притулок, Українська громада Севастополя звертається по керівництва України дати принципову оцінку агресивним і неправомірним діям російських адміралів на українській землі, які не лише суперечать умовам перебування ЧФ РФ на території України, договору між нашими країнами про відмову від розвідки одна проти одної, а прямо дискредитують договір про дружбу і співробітництво між нашими країнами і вимагає вивести з території України полк морської піхоти ЧФ РФ, вжити негайних заходів з унеможливлення подальших подібних дій на півострові. Враховуючи гіркий досвід суверенної Грузії, Українська громада Севастополя, поки ще не пізно, вимагає від керівництва України відновити розформовану бригаду морської піхоти ВМС ЗС України, збільшити корабельний і авіаційний компонент ВМС України, завершити ремонт і будівництво підводного човна «Запоріжжя», ракетного крейсера «Україна», ввести їх до бойового складу національного флоту і сформувати у Севастополі надійну оборонну інфраструктуру, яка би унеможливила зазіхання будь-якого агресора.

29 вересня 2009 р.

ЧИ ПОЯВИТЬСЯ У СЕВАСТОПОЛІ ВУЛИЦЯ ІМЕНІ ГЕРОЯ ВІЙНИ ВІЦЕ-АДМІРАЛА ВОЛОДИМИРА ПИЛИПЕНКА, і чи ще довго Севастопольська міська рада буде боротися з політикою Президента України?

У зверненні Президента України до українців з нагоди Дня перемоги у Великій Вітчизняній війні президент в черговий раз закликав ветеранів війни до примирення, закликав народ України гідно вшанувати всіх тих, хто, незалежно від

того, де проходила його лінія фронту, боровся за визволення рідної землі. Примирення ветеранів, у першу чергу ветеранів Радянської армії і УПА, стало одним із напрямків державної політики в Україні, бо в Європі це питання вже давно зняте з порядку денного. У Севастополі, здається, звернення Президента не почули, і це у першу чергу депутати Севастопольської міської ради, більшість якої складають представники від... партії Регіонів, тобто президентської партії.

Наочним прикладом сказаного є справа з гідним вшануванням пам'яті фронтовика, учасника оборони і визволення від німецько-фашистських загарбників Севастополя, повного кавалера і Лицаря орденів Богдана Хмельницького, Героя Радянського Союзу віце-адмірала Володимира Пилипенка і надання його імені однієї з вулиць міста.

Рада ветеранів Військово-Морських Сил України вже двічі зверталася з пропозицією перейменувати вулицю, що носить безлику назву «Гражданская», на вулицю імені Героя війни Володимира Пилипенка. На цій вулиці знаходиться лише один так званий «президентський» будинок, збудований за розпорядженням Президента України Леоніда Кучми, і веде вона до військово-морського госпіталю ВМС України, який був створений при безпосередній участі Героя війни. Поряд знаходиться і школа, яка носить ім'я Героя Радянського Союзу Володимира Пилипенка. Та двічі ветерани ВМС отримували відмову. Як за життя, так і після смерті ветерана міськрада відмовляла йому і у присвоєнні звання «Почесний громадянин Севастополя».

Уродженець Вінниччини, Володимир Пилипенко є справжнім сучасним українським Казарським. У роки Великої Вітчизняної війни захищав і визволяв Севастополь і Крим, був кілька разів тут поранений, знищив десяток кораблів і літаків ворога. Єдиний з Героїв, що проживали у Севастополі, отримав звання Героя Радянського Союзу за визволення Севастополя, будучи старшим лейтенантом, командиром торпедного катера. Він вигравав морські битви у десятка німецьких катерів, розгромив румунський есмінець, а після війни довго розмінював морські мінні поля. Звільнившись в запас у званні віце-адмірала, жив і працював у Севастополі, брав активну участь у громадському житті, очолював Раду ветеранів війни та Всеукраїнське об'єднання ветеранів. Після проголошення незалежності України Володимир Пилипенко першим з севастопольських адміралів-ветеранів війни активно підтримав створення ВМС України, був поряд з українськими моряками, поки у

2005 році не пішов із життя. Це був справжній герой, мужній офіцер, бойовий адмірал і щирий патріот України, який не жалів свого життя в боях за Батьківщину і проливав свою кров за визволення Севастополя, який і після його смерті платить йому невдячність. Так у чому криється така невдячність теперішніх депутатів до пам'яті героя-фронтовика? Чим він завинив перед депутатами міської ради?

Головними гріхами віце-адмірала перед севастопольською владою, про що не раз говорили в кулуарах і писали у своїй партійній пресі комуністи, є два: віце-адмірал Пилипенко всіляко допомагав у створенні Військово-Морських Сил України, підтримував військових моряків у найважчі часи, коли у Севастополі було розв'язане справжнє цькування українського флоту. І ще більшим гріхом є те, що він першим з офіцерів-ветеранів війни активно підтримав ідею примирення ветеранів Радянської та Української повстанської армій, навіть з'їздив на ювілей «Колівської Республіки УПА» на Волинь і публічно побратався з лідером Братства вояків УПА Михайлом Зеленчуком. Тоді проти ветерана розвернули у міській пресі справжнє морально-психологічне цькування, через що він змушений був звернутися до суду за захистом честі і гідності. Володимира Пилипенка навіть вивели із складу комітету організації ветеранів війни! Ось у чому, впевнений, і криється справжня причина відмови міської ради увічнити його ім'я — тут не стільки політичний, як ксенофобський ґрунт.

Однак у Севастопольській державній адміністрації ці твердження відкидають, кажуть про дороговизну перейменування вулиць і кивають на брак коштів у міській скарбниці. Але істину відкрив Валерій Саратов, який, будучи головою міської державної адміністрації і одночасно лідером міської організації партії Регіонів, на пропозицію одного з депутатів міськради про вирішення питання з вулицею Пилипенка, сказав, як відрізав: «Поки я глава Севастополя, вулиці Пилипенка не буде!». У цій заяві проглянулася справжня причина відмови: міська влада не хоче допустити самого прецеденту, щоб на честь тих, хто боровся за Україну, була названа вулиця у Севастополі.

Про прецедент, якого не можна допустити, мовиться і в офіційній відповіді ветеранам ВМС колишнього заступника голови Севастопольської міської державної адміністрації Артура Бабенка (зараз заступник міністра оборони України!), який зазначив, що реалізація «такого вартісного проекту, як перейменування вулиці, а також створення прецеденту з початку перейменування вулиць у Севастополі не має достатніх підстав і не принесе реальної користі жителям міста».

Як на мене, головне у відповіді чиновника — не допустити прецеденту, пов'язаного з ВМС України, з Україною по суті, бо все тут має бути — Росія! Тим більше, що без всяких бюрократичних перепон та не зважаючи на брак коштів у міському бюджеті, перейменування вулиць і площ у Севастополі в часи незалежності України вже були. Так з'явилася площа «300-леття Російського флоту», площа Революції стала називатися площею імені адмірала Лазарєва, площа Пушкіна стала площею Суворова, подібні приклади можна ще продовжувати. Оці перейменування, треба думати, Артур Бабенко сприймає як корисні севастопольським українцям і Україні в цілому.

Рада ветеранів ВМС України доручила вирішувати питання перейменування вулиці на честь героя-фронтовика, учасника оборони і визволення Севастополя Володимира Пилипенка депутату міської ради, члену організації ветеранів ВМС, полковнику у відставці Івану Єрмакову, колишньому представнику Президента України в Севастополі. Як йому вдається виконувати це доручення, він недавно розказав під час презентації своєї книги «Севастополь может...». Іван Федосович відверто визнав, що його спроби завершуються нічим. Відповідь на його котрий вже

депутатський запит дали з Управління архітектури і містобудування Севастопольської міської державної адміністрації, мовляв, «така вулиця вже є на Північній стороні міста, в кооперативі «Радар», а сама процедура перейменування несе за собою значні фінансові затрати». Це «брєд» чиновника, якому ніхто не давав права приймати подібні рішення, вважає Іван Федосович, і обіцяє добиватися вирішення питання до кінця.

Справді, у 2005 році, після смерті Володимира Пилипенка, мов би для насмішки над його геройськими подвигами і життям, його іменем назвали... стежину між дачами дачного кооперативу — ось справжнє, а не проголошене вшанування пам'яті ветерана війни у Севастополі, ветерана, який не був членом компартії чи сьогодишньої партії влади. А тим часом центральні вулиці Севастополя прикрашають імена більшовицьких катів: Леніна, Гавена, Мокроусова, Ніни Островської, Пожарова та інших убивць севастопольців.

А може Володимира Пилипенко не поважали у Севастополі? Пригадую відзначення громадськості його 80-річного ювілею, для чого був створений спеціальний громадський комітет. Величезний зал Українського культурно-інформаційного центру не міг прийняти всіх бажаючих поздоровити ювіляра, прибули 16 народних депутатів України. Було багато подарунків і щирих слів. І, звичайно, міська влада вже не могла ігнорувати героя-ветерана. Прибули ветерани війни, які там же вбачились перед Героєм і відновили стару дружбу.

— Мене так не шанували в радянські часи, — сказав мені розчулений Володимир Степанович, коли я його з дружиною після ювілейного вечора підвозив до домівки.

Авторитет серед севастопольців у Володимира Пилипенка був беззаперечний, і це не дивлячись на постійні шельмування його імені зі сторони комуністів і проросійських організацій. 10 липня на засіданні президії Севастопольської міської ради голова міської ради Юрій Дойніков повідомив, що на наступній сесії міської ради отримають назви 141 вулиця міста у Балаклавському, Гагарінському і Нахімовському районах Севастополя. Він наголосив, що особливо враховувалися пропозиції ветеранів, щоби в назвах вулиць відобразити події Великої Вітчизняної війни та історичний аспект місць. В представленому переліку вулиці імені Володимира Пилипенка немає, як немає врахування пропозиції ветеранів ВМС України!

Що тут можна сказати? Лише те, що Юрій Дойніков «гідно» продовжує лінію свого колишнього шефа Валерія Саратова. А якщо ще у нинішнього голови міської державної адміністрації Володимира Яцуби немає розходжень у політичній позиції з яскравим україноненависником Дмитрієм Беліком, який як заступник голови СМДА зараз забезпечує гуманітарну політику в місті (!), то можна зробити висновок, що практичні дії севастопольської організації партії Регіонів не сприяють, а навпаки, бойкотують зусилля Президента України, направлені на європейську інтеграцію, де нам без примирення у суспільстві робити нічого.

Тож виникає закономірне питання: чи появиться у Севастополі вулиця імені Героя Радянського Союзу віце-адмірала Володимира Пилипенка, і чи довго ще буде Севастопольська міська рада боротися з політикою Президента України? І чи знає про це Президент України?

«Кримська світлиця», № 30. 26 липня 2013 року.

ПРИПИНИТИ ШОВІНІСТИЧНИЙ РОЗГУЛ

Заява

Української громади Севастополя

Ганебна акція зі спаленням портрета міністра освіти України Вакарчука, розгляд Севастопольською міськрадою питання подальшого глуму над державною мовою у день 90-річчя розстрілу російськими комуноімперіалістами українських студентів під Крутами і організація участі севастопольських представників у сепаратистській акції в Северодонецьку в черговий раз демонструють світу, що в Криму та Севастополі їхні колишні і теперішні колонізатори не припиняють активних спроб створити з півострова таке собі російськомовне, напівбандитське, корупційне антиукраїнське ханство, яке б потужно генерувало для України п'яту колону...

Ми звертаємося до українців і кримських татар об'єднатися перед черговим наступом розгулу великодержавного шовінізму в Криму, подальшої русифікації півострова та приниження наших культур.

Ми вимагаємо від української влади покласти край дискримінації українства і української мови в Криму та, відповідно до вимог Конституції України, притягти до відповідальності громадян України, які беруть участь у антиукраїнських шабашах. Севастопольську міськраду – у відставку!

Українці, єднаймося! Севастополю і Криму – українську мову! Покладемо край приниженню українців у Криму!

29 січня 2008 р.

ПОВАЛИТИ ПАМ'ЯТНИК КАТЕРИНІ ІІ

Громадська організація «Українська громада Севастополя» вимагає від Президента України, Прем'єр-Міністра України і Голови Верховної Ради України розглянути ситуацію, що склалася у Севастополі, на засіданні РНБО; розпустити міську раду Севастополя, заборонити діяльність антиукраїнських організацій і партій в Севастополі та в Криму; суворо покарати організаторів і учасників акту вандалізму у Севастополі 5 липня 2008 року на Графській пристані відповідно до чинного законодавства, а також притягнути до відповідальності за бездіяльність керівників севастопольської міліції і прокуратури, позбавити офіцерських звань і пенсій Міністерства оборони України офіцерів запасу - учасників згаданих організацій. Про це йдеться у заяві цієї громадської організації з приводу сплюндрування 5 липня 2008 р. представниками проросійських партій та організацій щойно встановленої меморіальної дошки на честь 90-річчя підняття українського прапора на кораблях Чорноморського флоту Російської імперії.

Акт вандалізму, що стався на Графській пристані Севастополя 5 липня, напередодні свята Військово-Морських Сил України, представники Української громади називають «глумом над історією України, спробою розпалити міжнаціональну ворожнечу, силовим нападом на українських військовослужбовців». Також в Українській громаді звинувачують правоохоронців у небажанні наводити лад у місті. «Міліція і прокуратура від наведення порядку ганебно відмовилися», – йдеться у заяві.

У документі, підписаному головою «Української громади Севастополя» Мирославом Мамчаком, підкреслюється, що вандали, які зірвали меморіальну дошку на честь 90-річчя підняття українських державних прапорів на кораблях російсь-

кого імперського Чорноморського флоту в 1918 році, діяли «виключно бандитськими методами». „Попередньо спланований антиукраїнський шабаш яскраво продемонстрував, що у місті-герої сформувалися напівфашистські кримінальні організації, які присвоїли собі назви «Русській блок», «Русская община Севастополя», і які під виглядом громадських організацій і партій діють виключно бандитськими методами, повністю ігноруючи закон. Ці події показали, що дані організації тісно пов'язані з партією Регіонів, з окремими депутатами міської ради та силовими структурами Севастополя. Простежується зв'язок і розгалуження цієї банди», – зазначають автори звернення.

Водночас «Українська громада Севастополя» наголошує, що українці міста дедалі частіше зазнають принижень і залякувань. «Українці Севастополя позбавляються законного захисту держави. Членам українських організацій останнім часом все більше погрожують фізичною розправою, тероризують по телефону, обмальовують житлові будинки, знущаються на сайтах в інтернеті та прилюдно принижують за українське слово, як це мало місце не лише 5 липня, а й 22 червня, на заході до дня початку Великої Вітчизняної війни», – підкреслюється у заяві. «До сьогодні Українська громада Севастополя, діючи виключно у рамках закону, не втягувалася в політичні інтриги і демарші «русскоязычних організацій». Ми не заважали будівництву і встановленню пам'ятника розпутній цариці Катерині II, який і будувався виключно для приниження українців, татар і нашої держави. Однак наша толерантність, виваженість і терпіння сприйняті «Русским блоком» і окремими депутатами міської ради за слабкість і боягузтво. Нас вже почали виганяти з рідної хати!» – наголошують представники громадської організації. «Якщо українська влада не вживе рішучих заходів з наведення порядку у Севастополі, не покарає провокаторів, не стане на захист відданих українській справі мешканців міста, «Українська громада Севастополя» вимушена буде формувати власні структури по захисту своїх домівок, своїх рідних і своєї країни», – йдеться у зверненні.

У документі зазначається, що кримінальні елементи, пов'язані з окремими представниками політичних сил, влади й місцевими депутатами, переступили останню межу у приниженні національної честі та гідності як держави так і кожного українця Севастополя. «Сьогодні нам фактично кинуту виклик. Ми виклик приймаємо! Ми його приймаємо, бо коли місцева влада не хоче чи не може навести порядок у місті, ми більше не можемо допускати власного приниження у власному домі», – відзначають представники громадської організації.

Українська громада Севастополя також попереджає, що у разі, «коли до Дня Незалежності України не буде знайдена і урочисто встановлена сплундрована пам'ятна дошка, Українська громада напередодні Дня незалежності України за прикладом російської общини повалить пам'ятник Катерині II, про що вже розпочинає перемовини про спільні дії з кримськотатарською громадою Севастополя». «Цим самим ми самі, якщо не може влада, виконаємо рішення суду про незаконність установлення цього пам'ятника», – підкреслюється у заяві.

Автори заяви також закликали мешканців Севастополя не допустити розгулу «шовінізму, бандитизму і тероризму» у місті, виважено та з повагою ставитися до історичного минулого, «до злагоди і дружби, якими так завжди славився Севастополь».

* * *

На заклик Української громади Севастополя відгукнувся лідер Меджлісу кримськотатарського народу Мустафа Джемільєв, який заявив, що його співвітчизники готові допомогти знести пам'ятник російській імператриці, встановлений, за рішенням суду, незаконно. За його словами, у Севастополі небагато кримських татар, але

Меджліс «зможе надіслати своїх людей, якщо будуть якісь акції протесту», – сказав Мустафа Джемільєв місцевим журналістам.

«Кримська світлиця», №28. 11 липня 2008 року.

В АТМОСФЕРІ ТОТАЛЬНОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО ТЕРОРУ

...З-під логотипа севастопольської молодіжної газети «Территория М» на нас дивиться правим оком юнка. Ліве око у дівчини прикрите, тому що вона цілиться в когось поряд із читачем. Лівою рукою вона тримає ще один пістолет. Підпис лаконічний: «... за Севастополь!».

Така картина звична для городян, так звана інтелігенція не протестує проти такого виховання молоді і такої, з дозволу сказати, журналістики. Політики, які щільно контролюють паперові і електронні ЗМІ ворожого до України спектра, докладають активних зусиль, аби в місті підтримувалась напружена ситуація, а мешканці жили в стані перманентного переляку і жаху. Цій ганебній меті сприяють і їхні заяви та провокації. Останні з них, наприклад, «до міста їде колона з п'ятнадцяти автобусів з бійцями УНА-УНСО, щоб зіпсувати день 22 червня і зруйнувати пам'ятник Катерині II» (В. Тюнін), «групи націоналістів, у тому числі німців, спробують прорвати оточення російських військовослужбовців» (у день ВМФ Росії 27 липня ц. р. в Севастополі), «крім того, можливі провокації біля пам'ятника Катерині» (А. Меркулов на засіданні міськради), «півтори тисячі російських козаків приїдуть до Севастополя на святкування Дня Військово-Морського Флоту Росії та участі у хресній ході з нагоди 1020-річчя хрещення Київської Русі» (Ю. Першиков для УНІАН). До цього додаються і практичні дії – систематичні мітинги та антидержавні виступи, як це було 5 липня на Графській пристані, коли більше сотні проросійські налаштованих росіян, виставивши наперед жінок і юнаків, здійснили фізичний напад на українських військових моряків.

Дикунські випадки нетолерантності до альтернативної думки та до спроб говорити правду зі сторінок газет, телеекрана чи по радіо почалися фактично з часів здобуття Україною незалежності.

Наприклад, 27 січня 1992 року під час мітингу проросійських сил на площі Нахімова було жорстоко побито журналістку Любов Гуляєву. Люту ненависть шовіністів викликав маленький жовто-блакитний прапорець серед десятків радянських та російських прапорів. Їй розбили губи, поранили коліна, подерли одяг. А на початку весни спалили дачу. За свою чесну громадянську позицію патріотична журналістка ще не раз отримувала погрози, бо висвітлювала в своїй діяльності складне становлення ВМС України, хід конституційного процесу та робила високофахові передачі про українську культуру. В 1994 року в День Перемоги на тому ж майдані намагалися облили кислотою ведучу телепрограм ТРК «Бриз» Наталю Гриненко.

Один із піків такої групової оскаженілості припав на президентські вибори 2004 року. 19 грудня відразу після молебню і хресної ходи (!) на площі Нахімова з нагоди дня Святого Миколая прихильники кандидата у Президенти Віктора Януковича розбили три приватних автомобілі, на яких були помаранчеві стрічки. Близько тридцяти осіб продовжували кидати в автомобіль яйцями, а також бити цінками та пляшками по склу авто, незважаючи на присутність севастопольської міліції. Фотокореспондент національного інформаційного агентства Укрінформ, член Спілки журналістів України Володимир Вевдюк, виконуючи службове завдання, став об'єктом уваги злочинців за фотографування інциденту. Злочинці «накинулися на мене, погрожуючи фізичною розправою, роблячи загрозливі випадки у мою сторону та вимагаючи, щоб я віддав їм фотоплівку. Такі напади на мене того дня вказують

особою вчинялися декілька разів. Зараз я усвідомлюю, що все могло закінчитися для мене набагато гірше і мені пощастило відбутися побоями, тижнем лікарняного, розбитим фотоапаратом та розірваним одягом», — писав він у зверненні до прокурора («Юридична газета, № 7, 15 квітня 2005 року). Приблизно в цей же час втратила роботу за свої проукраїнські політичні погляди знайома вільна журналістка — одна з палких прихильниць помаранчевої влади — жінку звільнили навіть з державної організації (!). «Під час мітингів чи пікетів проросійськи налаштовані учасники тим часом спостерігають і хто з журналістів працює. Знаючи, що серед них — об'єктивний журналіст, заважають, як можуть — кричать, створюють негативне психологічне тло, морально ображають», — розповідає інший колега. Здичавілість шовіністичної публіки сягає таких висот, коли під час знімкування процесу зведення пам'ятника Катерині II журналістка вважала за щастя, що не постраждав її фотоапарат. Ці випадки мусили б силовими структурами кваліфікуватись статтею з Карного кодексу про перешкоджання професійній діяльності журналіста.

Саме наявність стану безкарності та створеної місцевими ЗМІ атмосфери ворожості до Української держави пояснюються і останні випадки залякування журналістів та патріотів у Севастополі. Журналісти розкривають міфи російських пропагандистів, але морально і фізично переслідують не тільки їх. Так, 12 липня 2008 року близько 3-ї години ночі на одного з активістів «Молодіжного Союзу «Наша Україна» 17-річного Вячеслава Маковійчука було здійснено хуліганський напад. Погрози в письмовому і усному вигляді регулярно отримує і лідер організації Дмитро Білоцерківець. Представники ВМГО «Молодіжний Союз Наша Україна», закликають МВС, СБУ та Прокуратуру «звернути увагу на кричущі факти розквіту сепаратизму та нацизму у АРК та м. Севастополі зокрема, і наполягають на забороні і позбавленні реєстрації організацій ПП «Російський Блок», ГО «Російський Вибір», ГО «Російська община» як таких, чия діяльність несе загрозу суверенітету Української Держави та спокою і безпеці її громадян.

Нещодавно в газеті «Дело» від 24 липня 2008 р. опубліковане інтерв'ю з головою Союзу українців у Севастополі Богданою Процак під промовистою назвою «Російські офіцери готові порубати нас на шматки». Вона розповіла, як під час пікетування в минулому році «Студентським братством» штабу ЧФ РФ з вимогами виконати рішення суду щодо повернення маяків у власність України, вона організувала людей з церкви, щоб погодувати молодих людей та помолитися. До них під час молитви підійшов російський офіцер і сказав: «Вам осталось недолго, самое большее — месяц. Изрубим вас на мелкие куски».

Останнім часом такі залякування в Севастополі стали послідовними і системними. Головний редактор телерадіоцентру «Бриз» ВМС ЗС України, капітан 1-го рангу Мирослав Мамчак таке «пожвавлення» пов'язує з активізацією роботи в Севастополі фахівців із інформаційно-психологічних операцій з Росії. За словами Мирослава Андрійовича, диверсантами обрана «тактика тотального психологічного терору» для залякування як мешканців міста, так і патріотів України і чесних журналістів. Працюють вони в усіх сферах — публічних і непублічних, в газетах, на телебаченні і радіо, та їм вдалося при бездіяльності української влади та силових структур створити в Севастополі атмосферу нескінченного переляку. Мирослав Мамчак розповідає, що на його телерадіокомпанію вже був нічний напад, під час якого отримали травми двоє військовослужбовців і один службовець, чисельні погрози фізичної розправи на свою адресу лунають за його журналістську діяльність щодня, за намір встановити пам'ятну табличку на Графській пристані на честь 90-річчя підняття прапорів на Чорноморському флоті Росії у квітні 1918 року, а за написання вірша українською мовою «Легендарний Севастополь» на мітингу в центрі міста пропонувалося його вбити. Його фотографії під нацистського офіцера,

«прикрашені» шовіністичними написами, розвішані по всьому місту, навіть в їдальнях, кафе і ресторанах міста. Погрожують членам родини, залякують сусідів, анонімно телефонують вночі. Проросійські партійки неодноразово пікетували телерадіоцентр «Бриз» ВМС ЗС України за об'єктивну і неупереджену журналістську позицію. «Захисту від таких хуліганських дій з боку силових структур немає, незважаючи на письмові та усні звернення», – каже Мирослав Андрійович і обіцяє як журналіст з'ясувати причини такої безкарності.

Підтвердження існування погроз і шельмувань можна віднайти в будь-який момент в Інтернеті на найбільш відвідуваному міському сайті в розділі «Політика» – там публікуються так звані «розстрільні списки», де вказуються такі факти, які розцінюються учасниками форуму (читайте: керівниками психо-інформаційної війни) негативно. Наприклад, відомий журналіст і письменник Альбій Шудря потрапив туди за те, що він є членом редколегії газети «Флот України», за «етноцид братнього сербського народу» (так кваліфікована його служба прес-офіцером під прапором НАТО, коли він був в югославській провінції Косово), за «участь в акціях УНА-УНСО» (тобто за виконання, як і його колегами, свого журналістського обов'язку під час пікету штабу ЧФ РФ зовсім не «унсовцями»). Особливо на тому форумі шельмують і цькують доцента Києво-Могилянської академії, севастопольця Ігоря Лосева. Причин багато – його неупереджена журналістська діяльність, бо він будь-яке твердження підкріплює фактами і документами, його державницька позиція. У статті Ігоря Булави «Анатомія маніпуляції» яскраво описано, як рідкісна участь Ігоря Лосева в прямому ефірі на Севастопольській РДТРК призвела за 20 хвилин передачі до подвійного зростання прибічників НАТО серед глядачів (з 14% до 28%). І тільки жорстке адміністративне втручання припинило це зростання. Поки що з державницькими поглядами та аргументами на державному (!) телебаченні чинять саме так.

До останнього часу залякування обмежувалося поданням на форумі адреси його квартири, номера телефону, іншої приватної інформації (privacy), обговорювалися способи шкідництва, робилися дрібні капості. А ось уже в ніч на 29 липня невідомі закидали камінням і розбили вікна його помешкання. Ігор Лосев написав заяву про це до міського управління міліції. «Раніше правоохоронці відмовлялися реагувати на погрози, висловлені в Інтернеті», – каже громадський діяч і журналіст, відомий своїми публікаціями у газеті «Флот України» та всеукраїнських масмедіа на захист українського статусу Севастополя. На його думку, «усі проросійські сили відчують величезну підтримку з боку Москви, а патріоти України у Севастополі жодної підтримки з боку Києва не відчують». На запитання в ефірі «Радіо Свобода», у який спосіб можна інтегрувати Севастополь в Україну, Ігор Лосев відповів: «Для цього треба проводити дуже серйозну роботу в галузі освіти, культури, інформації, постійної діяльності в інтересах України». На жаль, суттєвий внесок у створення атмосфери нетерпимості до правди та до всього українського в Севастополі робиться колегами-журналістами, які працюють за далеко не найкращими російськими стандартами.

Чарівні севастопольські дикторші-вампіри та неохайні журналісти, які, мабуть, і не знають про можливість, а головне – необхідність! – подання кількох поглядів на події чи факти, щодня буквально сіють страх і переляк серед мешканців міста. Електронні засоби інформації, які за відсутності альтернативних поглядів, скорше є, впершу чергу пропагандистськими теле- і радіостудіями, трагічно впливають і на політичний вибір севастопольців. І маємо замкнуте коло – зомбовані мешканці обирають політичні сили, які керують їхнім зомбуванням через ЗМІ.

Таким чином, бачимо, що рівень культурної нетолерантності в місті (якщо її можна назвати культурною) досить високий. Очевидно і те, що держава практично

не контролює політичну ситуацію в Севастополі. Одночасно з цим можна стверджувати, що толерантність до українофобів, їхня безкарність супроводжується репресіями проти патріотів, які в найнесприятливіших умовах стоять в обороні інтересів Української держави.

Абсолютно програний інформаційний простір, вороже ставлення до людини як особистості взагалі і журналіста зокрема, поки-що є прикрими фактами севастопольського життя.

Микола Владзімірський. «Кримська світлиця», № 32. 08 серпня 2008 р.

ЗАБУТИЙ ПАРАД ПЕРЕМОГИ

Військові паради проводяться, як правило, у мирний час, як виняток, у час військової загрози. Військові паради є важливими подіями в житті Збройних Сил. Вони демонструють суспільству морально-психологічний рівень захисників Вітчизни, бойовий вишкіл і могутність Збройних Сил та їхню готовність захищати територіальну цілісність держави. Військовий парад несе у собі і велику духовну та морально-психологічну силу, яка згуртовує і об'єднує армію із суспільством, додає йому віри у власні сили в процесі державного будівництва. Ще Наполеон і Бісмарк відзначали велику мобілізуючу силу парадів для всього народу. Паради Перемоги проводяться на честь перемоги Збройних Сил над ворожим військом і є урочистим звітом армії і флоту перед народом про виконання ними свого конституційного обов'язку із захисту свободи, незалежності і територіальної цілісності держави.

Традиція військових парадів давня, у тому числі і в українців. Організація і проведення військових парадів має глибокі корені в Україні. Маємо багато згадок про урочисті зустрічі княжого війська у древньому Києві, про те, як козаки перед походом чи після такого, «ходили парадом» по містах і селах України. І не тільки в Україні. Ходили «парадом» козацькі чайки гетьманів Петра Сагайдачного і Оліфера Голуба навіть Босфором, демонструючи силу і звитягу козацького флоту України самому турецькому султану під самими стінами його палацу. Після досягнення миру в Хотинській битві 1621 року воєнна кампанія завершилася спільним військовим парадом українсько-польських і турецьких військ. Таким чином, обидві, до того ворогуючі, сторони продемонстрували свою непереможність і взаємну повагу до проявленої на ратному полі мужності і звитяги.

Ратні звитяги над ворогами наших пращурів знаменувалися парадом Перемоги як військовий триумф. Проводилися вони у різні часи по різному. Наприклад, після переможної битви над половцями великий князь Київський Ярослав Мудрий урочисто і велелюдно перед дружиною та князями на місці ратної звитяги заклав храм Святої Софії, що сьогодні є нашою національною святинєю. Однак, окремо у цьому ряду стоїть майже забута істориками подія, яка поклала початок сучасним військовим парадом. 360 років минуло з тих пір, як гетьман України Богдан Хмельницький 2 червня 1648 року в Білій Церкві провів парад Перемоги українсько-татарських військ над військами Речі Посполитої під Корсунем. Тут гетьман разом із військом і мешканцями міста відсвяткував свою перемогу: «триумф по виграній відсвяткував, усіх трубачів і сурмачів звівши до купи, з гуком великим», опишував очевидець. Того дня у Білій Церкві відбулася подія, чи не найславніша не лише в древній історії міста, а й козацького війська України загалом.

Та спершу розглянемо ситуацію, що передувала параду Перемоги і умови, в яких святкував гетьман «триумф» свій і всієї України. 1648 рік. 26 травня переможно завершилася битва під Корсунем. Спершу - під Жовтими Водами, а затім - під Корсунем козацьке військо України здобуло блискучі перемоги над Збройними

Силами Речі Посполитої і досягло того, чого добивалося десятиліттями впертої боротьби з колонізаторами української землі – розгромило головні сили Речі Посполитої, визволило з неволі величезну територію від Дніпра до Поділля, повернуло втрачені козацькі вольності, усунуло з української «волості» окупаційні польські війська і королівську владу. До козацького стану отримали можливість повернутися десятки тисяч «виписиків» з козацького війська.

Після здобуття перемоги козацьке військо збільшувалося щодня, а війна переростала у всенародне повстання. Після десятиліть неволі перед гетьманом постало непросте завдання: організувати визволену від колонізаторів країну, дати організаційний лад новим полкам, навести порядок і дисципліну у війську та в суспільстві, усунути зневіру і піднести впевненість народу у власних державницьких силах та духовний потенціал козацтва.

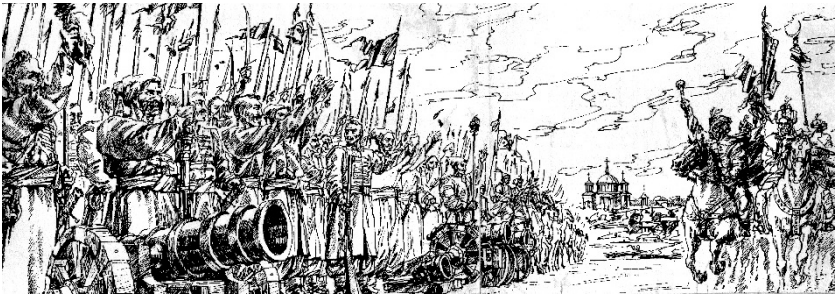
Як обдарований полководець, Богдан Хмельницький розумів, що військова потуга Речі Посполитої, однієї із найсильніших держав тодішньої Європи, під Жовтими Водами і Корсунем ще далеко не зломлена, тож передбачав тривалу визвольну війну і необхідність у цій боротьбі надійних союзників. А тут, буквально через кілька днів після перемоги під Корсунем, козацькою розвідкою був затриманий московський посол Г. Климов з листом князя Н. Трубецького до польського сенатора А. Кисіля з повідомленням про готовність московського війська виступити проти кримських татар, союзників козацького війська. Ця подія надзвичайно стурбувала Богдана Хмельницького. Вона свідчила про реальну зміну стратегічної військово-політичної ситуації навколо козацької України, перспективу війни на два, а то й три фронти і реальну можливість втратити єдиного союзника в напруженій боротьбі за визволення. Тож стало вкрай необхідним продемонструвати як українському суспільству, так і навколишньому світу, міцність і надійність українсько-татарського військового союзу.

Найкраще військово-політичні і морально-психологічні питання, що постали перед гетьманом, вирішувала організація параду Перемоги, про що гетьман домовився з кримським ханом. Корсунь поляками був спалений ще напередодні битви. Тож уранці наступного дня після здобутої перемоги, захопивши колегили у бою, Б. Хмельницький з 20-тисячним військом вирушив до Білої Церкви, куди прибув 30 травня. У понеділок, 1 червня, і кримський хан Іслам-Гірей III з усім татарським військом прибув до Білої Церкви і розташувався в степу за містом. Там його урочисто зустрів Тугай-бей, у центрі міста – Богдан Хмельницький.

2 червня 1648 року. Вівторок. Зі сходом сонця до Білої Церкви потягнувся піший та кінний люд і збирався біля церкви на центральному майдані міста, яке було своєрідною границею «волості». Під барабани й сурми до міста входили і шикувалися на просторому майдані козацькі сотні й кінні чамбули татарської кінноти. Уперше на загальний огляд була виставлена козацька «армата»: легка полкова і важка артилерія гетьманського резерву. Окремою групою збоку споглядали на триумф переможців полонені польські офіцери. О дев'ятій годині ранку чотири полки козацької піхоти, гетьманська артилерія і татарська кіннота у парадному строю вишикувалися на майдані. Решту майдану заповнили мешканці Білої Церкви, посланці з Києва та близьких сіл і міст України. Урочисто задзвонили церковні дзвони. Вдарили козацькі довбиші, засурмили сурми і трубачі. Під синню бойових знамен на вороних конях на площу урочисто в'їхав гетьман України Богдан Хмельницький з полковниками: Максимом Кривоносом, Іваном Богуном, Мартином Пушкарем, Матвієм Гладким і Федором Вешняком. Пліч-о-пліч з гетьманом скакали на баских конях кримський хан Іслам-Гірей III з беями. Могутнім «Слава!» і «Алла!» зустрічали воїни своїх полководців. У повітря летіли шапки, палили з мушкетів, вітер надимав над сотнями полкові бойові корогви і значки. Під салюти петард, сурми і

бій литавр гетьман із ханом об'їхали війська. Над колонами козацької піхоти і татарської кінноти панував дух лицарської звитяги і завзяття, військового братерства, єдності і віри в остаточну перемогу над ворогом. Гетьман із ханом, завершивши об'їзд, звернулися до війська з промовами. Тексти їхніх промов згубилися у віках, але сказана на параді крилата фраза Хмельницького, що «козацька і татарська сили є непереможні» з глибини віків дійшла до нас. Ці слова стануть крилатим гаслом, який ще не раз повторять і доведуть його вірність справі українського визволення послідовники Хмельницького. Після завершення промов і гарматного салюту на честь гетьмана і хана, козацько-татарське військо сотня за сотнею пройшло маршем повз полководців і направилося у свої табори. Там, у козацькому і татарському таборах, відбувся завершальний бенкет на честь переможців. Завершив парад Перемоги союзного українсько-татарського війська над військами Речі Посполитої вечірній гучний салют з козацьких гармат.

У той день тріумфу радість перемоги святкувало не лише військо, а вся Біла

Церква. Звістка про небувалий парад Перемоги рознеслася по всій Україні і дісталася Польщі. За свідченням литовського князя Альбрехта Радзивіла, після параду Перемоги у Білій Церкві «Річ Посполита ледве дихала від страху». Парад Перемоги здійснив морально-психологічний перелом у суспільстві: у Польщі викликав паніку, в Україні - підняв віру у власні сили в усіх верствах українського народу, пробудив національний дух, який став перетворювати в селах і на хуторах звичних «посполитих» у національно-свідомих козаків.

Парад Перемоги козацько-татарської армії у Білій Церкві з успіхом виконав завдання і надії Богдана Хмельницького. Він духовно скріпив бойовий українсько-татарський союз, який став основою успішної воєнної кампанії 1648-1652 років. Після такої демонстрації сили і єдності українсько-татарського війська московський цар не наважився посилати князя Трубецького до Криму, а це означало безпеку східних кордонів козацької держави та непорушність козацько-татарського військового союзу.

Богдан Хмельницький був досвідченим психологом. І у цьому плані уміло використовував військові паради для підняття бойового і морально-психологічного духу та зміцнення бойового союзу козацько-татарського війська і в майбутньому. Наприклад, коли через кілька тижнів калга-султан Крим-Грей дійшов до Бара і здобув Меджибіж, там відбулася урочиста церемонія зустрічі татарського війська з козацьким корпусом полковника Івана Ганжі та їхній спільний військовий парад містом.

Промайнули віки. Українська козацька держава втратила незалежність і українські військові традиції спершу відійшли на другий план, затим стали замовчуватися, а згодом і зовсім заперечуватися. Парадами українською землею вже стали

ходити чужоземні війська зовсім з іншими завданнями – демонструвати «упокорення» українців.

Сьогодні, після відродження незалежності і національного війська, ми відроджуємо і українські військові традиції. В їхньому числі і військові паради. Історія українського війська і національно-визвольної боротьби багата на визначні події. В ряду найвизначніших – парад Перемоги 1648 року, який був і назавжди залишиться символом незнищенності українського духу, ратної слави нашої нації і української зброї. А поки що 2 червня 1648 року входить до наших історичних підручників та військових календарів, та й то далеко не до всіх, побіжною малопримітною подією: гетьман Хмельницький «провів для себе» парад Перемоги – веселився, тобто, разом із ханом.

Пора, вже давно пора виділити цю визначну військову подію окремою червоною датою нашої історії, а у Білій Церкві увічнити її меморіалом військової слави, де б щорічно молоді нащадки козаків складали військову присягу на вірність своєму народу. Цей меморіал сьогодні, як і 360 років тому, надихав би український і кримськотатарський народи на розвиток і зміцнення нашої незалежної держави, за яку наші далекі предки не жаліли ані власного життя, ані крові. І справа ця стосується не лише нашої пам'яті, а, впершу чергу, військової честі і доблесті. Бо виховати надійних захисників Вітчизни можна лише на перемогах.

«Військо України», № 12. 2008 р.

ЯК УКРАЇНСЬКОЮ ГРИВНЕЮ ЗВЕЛИЧУЮТЬ «РЕГИОНАЛЬНИЙ ЯЗЫК», або МОВА про «МОВУ» і «ЯЗЫК»

Напередодні Великодніх свят Севастопольська міська рада для «Програми розвитку регіональної російської мови, російської культури» виділила із міського бюджету один мільйон гривень. Ініціатором рішення міської ради виступила голова комісії міськради з соціально-гуманітарних питань депутат Тетяна Сорокіна, а рішення ухвалене майже одностайно.

Таким чином, на розвиток «регіонального язика» виділено як для Севастополя чималеньку суму, яку, не зважаючи на кризу, депутати в місцевому бюджеті знайшли досить швидко. А ось про розвиток державної мови на пленарних засіданнях не йшлося зовсім. У виступах, як і у багатьох інтерв'ю у місцевій пресі, Т. Сорокіна «разом з однодумцями» не розтлумачила громадянам, що то означає «регіональний русский язык», чим він відрізняється від літературної російської мови і чому саме така сума потрібна на його засвоєння у Севастополі. Активістка лише зауважила журналістам «Слави Севастополя+», що у Севастополі «присутствует момент вытеснения русского».

Сесія міської ради, як це прийнято у Севастополі, супроводжувалася потужним інформаційним забезпеченням. Темі «язика» присвячено десятки статей та телерадіопрограм. Цікавим виявився діалог на СДТРК щодо мовної політики у флотській столиці України молодесенької просвітянки з депутатом від Русского блоку Г. Басовим та з допущеними до ефіру телеглядачами. Всі вони в один голос доводили молодій україночці, що українська мова є «наречієм», тобто таким же діалектом російської, як, наприклад, рязанський чи костромський говір, і тому не може слугувати єдиною державною мовою. Тож розберімося в причинах, чому частина севастопольців, деякі місцеві можновладці не бажають вивчати українську мову і активно протестують проти її вжитку у нашому славному місті. І що приховується за настирливим намаганням домогтися офіційного визнання верховенства в Україні «великого і могутчого язика Пушкина». Історія питання не є таємницею,

хоча у Севастополі і в Криму замовчується. Бо вона не на користь «язька» Пушкіна, який не був етнічним росіянином і міг (мав право), насолоджуючись творчістю, високопарно писати про велич і могутність мови, яку він любив.

Заперечувати великому російському поету не будемо, краще співставимо перші історичні згадки про сучасну «мову» і «язьк», про які Пушкін міг і не знати, та з'ясуємо, яка з них є «наречієм» стосовно одна одної.

Історична правда в тому, що перші українські слова, побут і звичаї, які дійшли до нас без змін, записав ще візантійський дипломат і письменник Приск Ритор, відомий ще як Приск Понтийський, котрий у 447 році у складі посольства візантійського імператора Феодосія, прямуючи до ставки антського царя Атилли, відвідав нинішні українські землі. Це слова, які досі є в українській мові і яких немає у російській: «їжа», «страва», «гонт» та інші. Багато сучасних українських слів є в оригіналах «Повісті врем'яних літ», «Слові о полку Ігоревім», новгородських літописах, в графіті на стінах святої Софії Київської, новгородських літописах, писані тодішньою літературною староболгарською, або, як її ще називають, церковнослов'янською мовою. Дві грамоти польського короля Казимира за 1349 рік на підтвердження права власності написані руською – майже сучасною українською мовою. У 1378 році вже король Владислав чомусь такою ж українською мовою пише розписку молдавському господареві Петру, позичивши у того 4000 карбованців фрязького срібла, та такою ж мовою грамоту литовському князеві Скиргайлові, даруючи тому Тоцьке князівство. Українською мовою пишуть грамоти смоленський князь Юрій Святославович у 1386 році, рязанський князь Олег Іванович, а ярлик 1393 року великого хана Золотої Орди Тохтамиша до польського короля про підтвердження між ними миру написаний не польською, а українською мовою. Хто не вірить сказаному, може пересвідчитися, взявши у бібліотеці ще радянських часів серію «Пам'ятки української мови» під назвою «Грамоти XIV ст.», (Київ, 1974). Під Корсунем у 1648 році козаки Богдана Хмельницького вже співали «Гей, у лузі червона калина, гей, похилилася, чогось наша славна Україна, гей, засмутилася...» (В. Антонович. Исторические пьсни Малорусского народа. т. 2, Киев, 1875), а ще про Гриця і «Засвіт встали козаченьки...». Ці пісні ми із задоволенням співаємо і сьогодні.

А ось російська мова до Петра I, а точніше до 1713 року, такою не називалася. Офіційно звалася вона мовою москвинів, або московитів, руською у Європі, та й у самій Москві, звалася винятково мова українська. І українська, а поряд з нею і білоруська, яку у Москві у ті далекі часи називали литовською, та польська мови стали базовими для реформування московської мови у російську. А перемога під Полтавою і цілковите закабалення України і Білорусі, знищення автономії України якраз і надали московському царю такі підстави і можливості. І про це теж збереглося чимало історичних пам'яток, про які в Севастополі воліють або мовчати, або робити вигляд, що їх не існує зовсім.

Але ж виникає запитання: якщо так, то якою мовою розмовляли у Московському царстві до реформ Петра I? Для з'ясування питання візьмемо оригінал книги Афанасія Нікітіна «Хождение за три моря», написаної ним наприкінці XV ст. Це буде тим паче для нас прикметним, бо у наші дні заступник голови севастопольської державної адміністрації В. Казарін взявся будувати у Балаклаві пам'ятник цьому першому московському письменнику і мандрівнику. Так ось, виявляється, оригінал цієї книги написаний не церковнослов'янською, не сучасною російською мовою, як видається сьогодні, а мовою ослов'яненого койне, в основі якої були фінно-уйгурська та частково руська (українсько-білоруська) лексика. У своїй праці Нікітін однаковою мірою, не роблячи різниці, використовує слов'яно-фінський койне з уйгу-

рською (офіційною мовою в Орді) мовою, а закінчує свою працю вдячною молитвою богу: «Бисмилля Рахман Рахим. Иса Рух Уалло. Аллах акбар. Аллах керим», що в перекладі означає «В ім'я Аллаха мелостивого і Милосердного і Ісуса сина Божого. Аллах великий і всемогутній...». Аби не забув пан Казарін ці авторські слова в оригіналі викарбувати на постаменті майбутнього пам'ятника у Балаклаві!

Нагадаємо читачам, що попередниками Суздальського і Московського князівств були Велика Мордовія Ерзя-Рязань і Велика Пермь, розгромлені київським князем Святославом. Саме там містяться корені сучасної російської мови, та ця історія в російських підручниках не описується. Петро I цю історичну минувшину вважав темною і мракобісною, тому, щоб стати складовою частиною Європи, за основу історичного розвитку взяв європейський Київ і Київську Русь. Та в Європу не пускала мова Москви, яку навіть слов'яни за слов'янську не вважали.

Якою була та як розвивалася мова койне та як остання перетворилася на «великий і могутий русский язык», можемо простежити на базі збереження архівних словників та праць російського вченого І.С. Улуханова «Разговорная речь Древней Руси» («Русская речь», № 5, 1972). Та краще процитуємо самого Улуханова: «Круг славянизмов, регулярно повторявшихся в живой речи народа Московии, расширялся очень медленно. Записи живой усной речи, произведённые иностранцами в Московии в XVI-XVII веках, включают только некоторые славянизмы на фоне основной массы местной финской и тюркской лексики. В «Парижском словаре москвитов» (1586 г.) среди всего словаря народа москвитов находим лишь слова «владыка» и «злат». В дневнике-словаре англичанина Ричарда Джеймса (1618-1619 р.р.) их уже больше – целых 16 слов (благо, блажить, бранить, воскресенье, воскреснуть, враг, время, ладья, немощь, пещера, помощь, праздник, прапоръ, раздробление, сладкий, храмъ).

В книзі «Грамматика языка москвитов» німецького ученого і путешественника В. Лудольфа (1696 г.) – їх уже 41 (причём, некоторые с огромным финским «оканьем» в приставках – типа «розсуждать»). Остальная усная лексика москвитов в этих разговорниках – финская и тюркская... И тот факт, что московская церковь вещала на болгарском языке (на котором писались и государственные бумаги Московии), - ничего не значил, так как Европа тогда в церквях говорила на латини і вела делопроизводство на латинском языке, и это никак не было связано с тем, что за народы тут проживают».

Не знав «государева языка» і національний герой нинішньої Росії мордвин Іван Сусанін з Костромського повіту, про що красномовно свідчать чолобитні до царівні його рідних по його загибелі, які перекладалися з фінської, костромської, на церковнослов'янську «государеву» мову. Тепер для нас стає зрозумілим, для чого гетьман Богдан Хмельницький в обов'язковому порядку в свої посольства до Московського царя включав товмача, тобто перекладача. А сьогодні нам доводять, що українська мова є «наречієм» костромської...

Севастопольським мовознавцям варто би було знати, що першим реформатором «языка» був ректор Київського колегіуму Мелетій Смотрицький, український і білоруський просвітител. Це він був автором виданої в 1619 році в австрійському Єв'є «Граматики словенскія правильное синтагма», яка стала першою російською граматикою задовго до «революціонера в русской лингвистике» Ломоносова. Саме Смотрицький створив наукові основи того, що сьогодні ми називаємо російською мовою. Далі роботу (на вимогу Петра I надати московській мові слов'янський статус) продовжили ректор Києво-Могилянської академії Прокопович, далі Ломоносов та А. Сумароков. Це їхніми зусиллями Росія в XVIII столітті остаточно відмовилася від наслідування болгарській мові і перейшла на народну слов'янську фіно-тюркську, яка стала називатися «настоящим русским языком».

Проте у письменників і вчених тієї епохи ще довго не було підстав твердити, що мова москвинів є окремою слов'янською, російською мовою. Саме у зв'язку з цим свій перший в історії Росії тлумачний словник Даль назвав «Толковый словарь великорусского наречия русского языка», а «Толковый словарь живого русского языка», як він називається сьогодні, він ніколи не писав. Це вже після його смерті на імперське замовлення несумлінні видавці переінакшили його назву. Як, до речі, вклинили у 1842 році в текст перевиданої повісті М. Гоголя «Тарас Бульба» монолози про Росію, якої в часи Тараса Бульби на карті взагалі ще не існувало.

Тут слід пригадати, що в часи Московського царства і панування там народної мови койне до Петра I включно руська (українська) мова у Москві висміювалася. Той же І. Улуханов пише, що В. Лудольф у своїй «Грамматике языка московитов» відзначив, що «чем более учёным кто-нибудь хочет казаться, тем больше примешивает он славянских выражений к своей речи или в своих писаниях, хотя некоторые и посмеиваются над теми, кто злоупотребляет славянским языком в обычной речи». До речі, першодрукарю «литовцю» Іванові Федорову-Федоровичу, який так високо цінується в Росії сьогодні, довелось серед зимової ночі просто втікати з Москви від розправи, хоча книги друкував він «государевою» церковнослов'янською мовою і на замовлення царя. І був «русский язык» не народним в Московії-Росії доти, поки його не засвоїло російське село, що було особливою турботою всіх царів і імператорів. Засвоїти «язык» то засвоїли, тільки своїх коренів не забули: і сьогодні легко відрізнити місцевих жителів Орла, Рязані, Костроми, Твері і Москви за їх місцевим говором. По суті, літературною російською мовою, відшліфованою О. Пушкіним, в російській глибинці не послуговуються й понині.

Висміюється вихідцями з Московії-Росії українська мова і сьогодні, як в Росії, так і в Україні. Севастополь тут не виняток. Видно, так вже склалося історично. Відмінність лише у тому, що мова, яка дала життя своїй сусідці, сьогодні видається не руською мовою, як колись «ворожій Литви», а «меншовартісною» і «наречієм», мовою селян, а не інтелігенції, мовою непровідної в Україні верстви.

Що за цим стоїть? Тут проглядаються кілька ознак. Найголовніше, схоже, намагання приховати історичну правду розвитку російської мови та російську за автохтонну мову мешканців Російської Федерації. Не спромігшись утримати в імперських кордонах українців, політики сусідньої держави намагаються й надалі тримати їх в орбіті свого впливу. Коли українську мову, позбавлену колоніальних пут, опанують усі прошарки українського суспільства, дехто з сусідів небезпідставно вбачає в цьому зменшення наукової й інтелектуальної бази в самій Росії – доведеться спиратися на власну, аж ніяк не слов'янську, основу. Тож навіть під час кризи не шкодують грошей на «регіональний» розвиток за кордоном російської мови. Ось така хехитра «мовна» математика. Але слід пам'ятати й інше: знищити українську не змогли дві сотні царських заборон, голодомори і геноциди українців. Тож навряд чи допоможуть гроші.

«Народна армія», № 29 квітня 2009 р.

ПАМ'ЯТНИК КАТЕРИНІ ІІ У СЕВАСТОПОЛІ: чому від мешканців міста приховують історичну правду?

«Мы имеем право на историю...» - під таким гаслом вже який місяць красуються бігборди на головних магістралях міста. У перехожого чи просто заїзжого гостя це викликає закономірну зацікавленість, якого це такого права домагаються і на яку таку свою історію претендують автори цих «малих архітектурних форм»,

як прийнято називати рекламні щити на наших вулицях. Чи, бува, історія Севастополя, як колись закритого міста, не утаємничена від мешканців і місто взагалі існує без власної історії?

Отже, є тема для розмови. Хто хоч тиждень прожив у Севастополі, може пересвідчитися, що в нас історія багатьом дає не лише хліб, а й добрий кусень і до хліба. Навколо історії Севастополя і флоту в нас проводяться найбільші політичні баталії, це чи не головне питання в передвиборній боротьбі у більшій мірі за участі тих, хто до цього предмету не має найменшого стосунку. За прикладами далеко ходити не треба – досить ознайомитися зі звітами сесії міської Ради, заявами всіляких партій і організацій чи побіжно глянути на незаконно встановлений «істориками» з міської Ради, притому вночі, всупереч рішенню суду, пам'ятник цариці Катерини II, взяти учнівський підручник з красномовною назвою «Севастополеведеніє» і видану до 225-ї річниці міста пишну книгу «История Севастополя в лицах...». Автором і керівником проекту останньої став голова добродійного фонду «Содействие духовному развитию Севастополя»(!) «академік» Міжнародної академії інформатизації Іван Куліков, недавній перший заступник голови Севастопольської міської державної адміністрації, а рецензентом – нинішній перший заступник голови МДА професор Володимир Казарін. В авторському колективі числяться й інші академіки та претенденти на цей науковий чин. Здається, що в історично-дослідній акції взяли участь всі особи, які мають величезний досвід історичних досліджень.

Однак пам'ятник та названі видання українських державних службовців і без глибокого наукового аналізу виглядають замовними акціями головної інформаційно-історичної спецоперації ідею керованої з-за кордону нашої міської влади, якими Україна і українці видаляються з історії міста, і відбілюється образ «голодної вовчиці», яка «доконала» українців – німецької принцеси і російської цариці Катерини II. Інакше, чому це так раптом вчорашні компартійні корупціонери просто спалахнули любов'ю до цариці, об пам'ять про яку протягом останніх 100 літ просто витирали ноги?

Академіки з професорами добре відають, що без минулого немає майбутнього, тому цими акціями наше історичне минуле представляють мешканцям міста в потрібному сьогодні московським політикам вигляді з прямих посяганням на майбутнє мешканців Севастополя. Судить самі. На постаменті пам'ятника викарбували указ імператриці Катерини II про будівництво Севастополя, який нібито вона застувала. Приводимо його текст таким, яким прочитали: «Именной указ генерал-губернатору князю Потёмкину. Об Устройстве новых укреплений. Крепость большую Севастополь, где ныне Ахтияр, и где должны быть Адмиралтейство, верфь для первого ранга кораблей, порт и военное селение». Схожа «воля» видруквана і в «Севастополеведеніі» та в «Історії Севастополя в лицах»...

З першого погляду прохожому або читачу здається, що так воно й було насправді, що написана щира правда. Не буде ж звичайна людина бігти дот Державного архіву звіряти написане – саме на цю обставину робиться авторська ставка. Однак давайте для перевірки правдивості написаного академіками, звернімося до архівів, та не до севастопольських, а Санкт-Петербурзьких, на які діяльність директора севастопольського Держархіву і міської Ради не розповсюджується. Візьмемо «Полное собрание ЗАКОНОВЪ Российской империи, съ 1649 года. Томъ XXII. 1787 - 1788». Відкриємо на сторінці 21, рік 1784. Читаємо: указ за № 15.929; - Февраля 10. Именной, данный Екатеринославскому и Таврическому Генерал-Губернатору Князю Потёмкину. – О устройстве новых укреплений по границам Екатеринославской Губернии.

Как съ распространения границъ Имперіи Всероссийской необходимо нужно сообразить обезпечение оныхъ, назнача по удобствамъ новыя крѣпости и уничтожать, кои сдѣлались нынѣ внутренними, то, вслѣдствіе того, Мы, по разсмотрѣніи вашихъ представленій, объявляемъ симъ волю Нашу.

Первое: начиная съ пределовъ Екатеринославскаго Намѣстничества, где оное граничитъ съ Польшею, устроить слѣдующія крѣпленія:

1-е. ...

9-е. крѣпость большую Севастополь, гдѣ нынѣ Ахтыяръ, и гдѣ должны быть Адмиралтейство, верфь для перваго ранга кораблей, портъ и военное поселеніе;

10-е. Балаклаву, исправя какъ она есть и содержа стражу ея поселеніями тутъ Греческими войсками; ...

Напередодні, 8 лютого 1784 року, указом № 15.925 тому ж Потьомкіну у тому ж Генерал-губернаторстві імператриця звеліла «обустроить» Таврійську («Таврическую в оригіналі») область із семи повітів, до якої крім колишніх володінь Кримського хана були включені і землі Війська Запорізького. Тож прикордонний стовп, якого днями вкопала Русская община Криму на Перекопі, явно протирічить монаршій волі.

Порівнюючи напис на пам'ятнику з текстом самого Указу, пересвідчуємося в їхній суттєвій різниці. Обманюєте-с народ, господа: «Таврическая область» 1784 року виходила далеко за межі Кримського півострова. А Севастополь був лише дев'ятим за списком укріпленням Катеринославської губернії, а не Росії! Зовні написане виглядає як правда, та на перевірку виявляється переполовиненим, напівправдою. Нинішні доморощені севастопольські історики «соізволілі» вибрати з монаршого указу лише те, що голові міськради пану Валерію Саратову у його спонсорам вигідно сьогодні. Ні, не забули написати, а просто викинули з указу його суть, щоб севастопольці ніколи не дізналися, що імператриця звеліла будувати «укрепленіє» на південному кордоні Катеринославської губернії, тобто нинішньої Дніпропетровської області, а не «юга Росіи», як неправдиво написано на іншому пам'ятнику на честь заснування Севастополя, у сквері міської Ради. Неправдиво, бо імператриця сама написала «Імперії Всероссийської», а не Російської, і тут, як кажуть в Одесі, - велика різниця.

Викинуті слова з указу могли б багато розповісти севастопольцям, туристам і гостям нашого міста. Наприклад, що фельдмаршал князь Потьомкін був не лише Малоросійським і Катеринославським губернатором, а ще й Великим гетьманом військ запорізьких і таки відродив знищені Петром I і Катериною II військо Запорізьке. Поза межами авторів ідеї спорудження пам'ятника нині коханої ними цариці залишився факт, що Катеринославська губернія в ті часи включала до свого складу землі не лише Кримського півострова, а й теперішніх Дніпропетровської, Кіровоградської, Миколаївської, Запорізької, Херсонської і Донецької областей. Її столиця – Катеринослав – будувалася на території Нової Січі і Кодака. Це була територія козацької України, за царськими указами перейменованої в Малоросію. Тож своїми указами від 8 і 10 лютого 1784 року Катерина II приєднала Крим і Севастополь до земель України – півдня української губернії, а не російської, як це настирливо, до болю в зубах, нав'язують нам сьогодні. Ось це і стало причиною відмови української громади руйнувати пам'ятник, бо указ від 10 лютого 1784 року став єдиною доброю справою, зробленою одіозною царицею для України.

До цих подій прямиий стосунок має ще одна монарша воля: указом Военної Колегії від 9 лютого 1784 року за №15.928 оголошено, що «Ея Императорское Величество Высочайше указать соизволила» всі малоросійські козачі полки перейменувати на карабінерські. З тих пір всі військові формування в Україні втрачають

національну складову і стають носіями «русской слави», у тому числі в Криму і на майбутньому флоті.

Пунктом другим, теж випадково упущеним, з того ж указу, імператриця звеліла Потьомкіну будувати нові укріплення за рахунок його відомства, з коштів його Генерал-губернаторства, а не засукала рукави свого царського плаття і взялася за будівельні роботи на берегах Севастопольської бухти особисто чи виділила кошти з державної казни. За собою вона оставила лише право затверджувати кошториси будівництва, що надсилав Потьомкін. В той же час канцлер Безбородько писав, що потрібних грошей на флот у казні немає, отже, шукайте господін фельдмаршал, самі. І Потьомкін знайшов їх у «вновь приобретённых» землях. Будівничими стали солдати карабінерських полків. Отже, Севастополь з першого дня свого існування будувався за кошти українського народу і народів Криму. Тож і не є дивним, що перші будинки воєнного поселення, за спогадами першого командира севастопольської ескадри контр-адмірала Ф. Макензі, виглядали «малоросійськими» хатами – будувалися ж бо українцями.

Отж, у 1954 році Микита Хрущов зініціював лише повернення до ситуації, яку сформувала ще Катерина II, до історичних реалій, бо комуністичні експерименти з русифікації і приєднання до «исторической Родины» Криму кращого життя його мешканцям не принесли і лише ускладнили ситуацію на півострові. Так що, панове депутати, не було «подарунка».

Пам'ятаю, коли встановили посеред ночі пам'ятник Катерині II заступник голови міськради Петро Кудряшов перед російською телекамерою аж навприсядки скавав від радості, що вдалося здійснити історичний обман севастопольців. Уявляю, як скакали б наші регіонали з «Русським блоком» вкупі, якби в монаршому указі було б, наприклад, написано слово хоч слово про будівництво Севастополя як укріплення якоїсь російської губернії чи кубанської сторони. В такому б випадку не забули б написати повну назву, вибили б величезними буквами на весь прилеглий сквер! Але ж імператриця виявилася розумнішою за наших сучасних регіоналів-істориків з разом взятими вічними ностальгаторами за кинуту напризволяще ними ж «родіною». Тож залишається лише скакати на неправді.

З монаршого указу виразно проглядається, і імператриця робить це застереження спеціально, що вихід у світ самого указу і її «волі» заснувати укріплення Севастополь з воєнним поселенням, а з ним Євпаторійське, Балаклавське, порти Херсон і Миколаїв та інші укріплення в Криму і на півдні України стали можливими завдяки наполяганню і неодноразовим «представленням» князя Потьомкіна. Тож князь Потьомкін, а не Катерина II, є справжнім ініціатором перед імператорським двором заснування і, отже, засновником Севастополя. Але ж пам'ятник генерал-фельдмаршалу і гетьману українських козаків не дає морального права твердити про Севастополь як «город русской славы» і «крепость юга России». Цьому страшно перешкоджає гетьманський чин фельдмаршала Нечоси і відома його прихильність до колишніх запорожців і українського козацтва, яке він після погрому 1775 року відновив у вигляді Війська вірних козаків і згодом Чорноморського козацтва. У своїх реляціях Суворову він, наприклад, вчив майбутнього генералісімуса як одягати солдатів, як і з якого боку на коня сідати, завжди приписуючи при цьому – як козаки. Він і помер серед запорожців, які служили йому охороною. Крім цього всього, Потьомкін, закладаючи основи флоту, ще й розсилав російським поміщикам в Україні такі не вигідні сьогодні для «русской славы» реляції: «А матросов на Черноморский флот набирать с крестьян полуденной Малороссии, как извечных мореходов и победителей над неприятелем». Тож ця історична постать геть не годиться, ату її, вкрай не підходить до історичної планки депутатів від партії Регіонів

Севастопольської міськради. Тому взялися історичні факти підмінювати історичними міфами і фантазіями та правити саму імператрицю.

«Історію неможливо змінити. Треба тільки мати відвагу дізнатись її правди. Лише тоді можна змінити нашу жорстоку реальність», - писав у XIX ст. український історик Пантелеймон Куліш. У Севастополі пізнати історичну правду і змінювати «жорстоку реальність» стосовно українства не збираються. Тут історичну правду відкрито називають «зрадою Росії» і за українські гроші доводять зворотне: історію можна видати такою, як ситуативно заманеться політичній кон'юктурі. Тож, відвага в історичних дослідженнях «русской славы» в українському місті Севастополі проглядається як зернові прорості у засушливий рік.

Врешті, визнати реальні факти, що за рік до виходу у світ указу Катерини II, в Севастополі, заснування якого в той час імператриця ще й уві сні не бачила, за розпорядженням Потьомкіна вже знаходився флот, а на час видання указу вже базувалося 26 кораблів, абсолютна більшість яких була збудована в Херсоні, чотири тисячі чоловік особового складу флоту, існувало невелике Адміралтейство з кузнею, складами для цюгл і зберігання лісу та канатів, площадка для кілювання суден, а також пристань і військове поселення, нашим депутатам не вистачає чи то мужності, чи елементарних знань. Скоріше, елементарної совісті і відповідальності перед історією. Творці міфів з «історичної міської Ради» під керівництвом народного депутата Вадима Колісниченка і голови міськради Валерія Саратова та цілі історичні установи, ліплячи будь-де «русскую славу», навіть викинули на смітник місцевої історії справжнього будівничого Севастополя контр-адмірала Ф. Макензі – він бо будував Севастополь, схожий на українське поселення. Теж не підходить!

Підсумовуючи сказане, робимо висновок, що отці пам'ятника російській імператриці в Севастополі намагалися під ним приховати від місцевих мешканців правдиву історію і реальні події, які пов'язують місто і флот з історією України. Однак не вийшло. Шила, як відомо, у мішку не утаїти. Накинути на історію мішок не вдалося навіть імператорським маніпуляторам, до майстерності яких далеко севастопольській історичній школі на замовлення. Та знай наших, лобизають «господскую» руку, намагаються в міру своїх можливостей створювати і ширити імперські міфи і легенди (авось приживуться), та не жаліють в кризовий час державних коштів, паперу і часу, навіть не щадять свідомості власних дітей. Вихідці з Московської і Саратовської областей, різноманітні заїжджі «вчені агрономи», як глухарі навесні, токують, що сторінка вітчизняної історії, дотична до будівництва Севастополя, є окремою від історії нашої держави.

А пам'ятник одіозній Катерині II на разі хай уже стоїть. Він став пам'ятником колабораціонізму місцевої влади, зради українського народу, пам'ятником знуцання над історією своєї країни та історичною правдою. Водночас, як того не хотіли його автори, але він став пам'ятником історичної події, внаслідок якої Севастополь і Крим з'єдналися з Україною. Та вибитий на ньому текст указу доведеться таки виправляти. Відповідно до оригіналу.

«Флот України», № 40. 23 травня 2009 р.

СТЕПАН БАНДЕРА, КОЛАБОРАЦІОНІЗМ І СЕВАСТОПОЛЬСЬКА МІСЬКРАДА

В час поглиблення кризи у державі Севастопольська міська рада замість вирішення соціально-побутових проблем зайнялася боротьбою з вітчизняною історією, мається на увазі з історією України, а не «Отечества», в правдивості якої депутати не сумніваються. Ухвалена депутатами напередодні Дня Перемоги заява

стосовно оцінки лідерів українського національно-визвольного руху виглядає як заклик сучасної інквізиції до своїх жертв з претензією на оригінальність. Врешті, і «оригінальності» як такої там зовсім немає, а є відверто колабораціоністська заява, яка повністю «відповідає вимогам» відомого указу Президента РФ про створення «Комісії при Президентові з протидії спробам фальсифікації історії на шкоду інтересам Росії» та Думській ініціативі щодо створення трибуналу із боротьби з нацизмом.

Що стосується українського національно-визвольного руху, то він як у Росії, так і у Севастополі продовжує кваліфікуватися як суцільний фашизм без будь-яких винятків у особах і діях. Під впливом, напевно, не лише вимог указу «Учителя», останнім часом спостерігається якась маніакальна заклопотаність севастопольських депутатів (які і пальцем не ворухнули для створення і зміцнення держави, але повною мірою користуються її благами) діяльністю ОУН і УПА. Така позиція разом з архаїчними уявленнями про українське історичне минуле формує у свідомості мешканців міста стереотипи Середньовіччя. Так, в ухваленій заяві Севастопольська міська рада вимагає від «Президента України и Премьер-министра Украины на высшем государственном уровне пресекать попытки героизации пособников фашистов в связи с предложением Ивано-Франковского городского совета о присвоении Степану Бандере звания «Герой Украины» и празднования 100-летия со дня его рождения» та звертає їхню увагу на те, що «такіє действия не консолидируют украинский народ, а наоборот ведут к разжиганию нетерпимости по национальному и языковому признаку». Ну що тут скажеш, вірніше, треба спитати наших депутатів: а коли ви оти були українським народом?

У своєму благородному пориві ведені Валерієм Саратовим депутати єдиним фронтом виступили не лише проти присвоєння Степану Бандері звання «Герой України», але і проти переписування історії України. Під переписуванням історії розуміється установлення історичної правди, бо коли вона стане відомою широкому загалу нашим депутатам про депутатські крісла доведеться лише мріяти. Врешті, все перекладено з хворої голови на здорову, бо національної і мовної проблеми в ОУН і особисто у Степана Бандери не існувало, а його 100-річний ювілей відзначався ще 1 січня 2009 року. Депутатські верески проти переписування історії є не чим іншим, як спробою законсервувати у свідомості людей, у першу чергу молодого покоління, написану комуністами історію минулої війни та продовжувати продукувати великий фарс на великій трагедії народів.

Що стосується історії нашої країни, то її писали нам усі, крім самих українців, тому справжня історія українського народу і його боротьби за визволення була заповнена у надійний «спецхран». Але спершу про співпрацю з фашистами. Відомий російський історик Юрій Афанасьєв стверджує, що Радянський Союз співпрацював з гітлерівською Німеччиною з 1922 року, часу укладення відповідного договору в Раппало, до 22 червня 1941 року, самого нападу «союзника» на СРСР. І для такого твердження є вагомі підстави. Про допомогу італійських фашистів мріяв ще у 1922 році сам Ульянов-Ленін, про що відверто говорив на IV Конгресі Комінтерну. Доречно згадати відому заяву голови уряду СРСР В'ячеслава Молотова на сесії Верховної Ради СРСР 31 жовтня 1939 року: антифашизм, боротьба з нацистською агресією – «не лише короткозора, але у сучасних умовах прямо злочинна політика» або обмін вітальними телеграмами з Гітлером з нагоди 60-річчя Сталіна 22 грудня 1939 року, в яких зазначалося «про спільно пролиту кров, яка пов'яже наші народи». Танковий генерал Гудеріан і німецькі танкісти опановували мистецтво моторизованих війн у Казані, майбутні аси «Люфтваффе» вчилися бомбити міста у Рязані під виглядом автомобілістів, а у 1932 році не хто інший, як ВКП(б) допомогла розгро-

мити соціал-демократію і прийти до влади у Німеччині нацистам. Співпрацю більшовиків з нацистами і фашистами був збаламучений весь західноєвропейський світ. Що вже говорити про національні партії поневолених народів?

Однак, історія Другої світової війни знає двох політичних лідерів, які категорично відмовилися від співпраці з нацистською Німеччиною та її сателітами. Це – лідер Організації Українських Націоналістів Степан Бандера і колишній лідер Білого руху Росії генерал Антон Денікін.

У сучасній Росії переконаний ворог української державності, борець за «єдинонеподільну» російську державу Антон Денікін оголошений національним героєм. Не лише могилу Денікіна, прах якого не так давно урочисто перезахоронили в Донському монастирі у Москві, а й могилу відомого зв'язками з нацистами філософа Івана Ільїна вшановують на найвищому рівні. Зовсім недавно прем'єр В. Путін, покладаючи до їхніх могил квіти, промовисто і відверто в душі денікінського ставлення до «Юго-Западного края» «рассуждал» про «внутренню проблему» єдиного «руського народа».

Наші сусіди вшановують не лише денікінців. Шана, не лише державними чиновниками, а й вищим московським духовенством, віддається і російським колабораціоністам – нацистським генералам Вермахту Краснову, Шкуро, фон Паннвіцу, Зборовському, Павлову та іншим отаманам-нацистам, про що красномовно свідчить установлена меморіальна плита у московському патріаршому храмі Всіх Святих та пам'ятники на Дону. «Цвинтарна» промова Путіна не є випадковою. Вона є результатом велитезу двоголового орла з серпом і молотом на денікінському шляху будівництва імперії Росії, новітньої Візантії.

У душі цієї ідеологічної амальгами діють і севастопольські депутати, які, туманячи суспільство від імені і за дорученням «жителів міста-героя Севастополя» заангажованими заявами про «пособников фашистов», насправді за прикладом колишніх кадетів та членів «Київського національного центру», підривають історичні і духовні підмурки української державності та історичну пам'ять севастопольців.

Про російських прислужників німецько-фашистських окупантів (чотири поліцейських батальйони та 1-у гренадерську дивізію СС, сформовані під час окупації у Севастополі) наші доморощені борці з колабораціонізмом воліють мовчати. Говорять виключно про українських, «створених у Львові», включаючи до німецьких прислужників, у першу чергу ОУН і УПА. Тож давайте порівняємо факти і виявимо, чи був, як стверджують нардеп Вадим Колісниченко і його партійний сателіт Валерій Саратов, прислужником фашистів Степан Бандера, до особи якого останнім часом прикута увага «істориків» з міської ради.

Денікін і Бандера в роки Другої світової війни проживали у Німеччині. Тільки Денікін жив на вільі, а Степан Бандера з липня 1941 до жовтня 1944 року знаходився у нацистському концтаборі «Заксенхаузен», в якому, між іншим, були замордовані два його рідні брати. Та для з'ясування правди на відміну від демагогічних заяв депутатів, звернемося до документів. Нещодавно у Києві побачив світ 1-й том «Степан Бандера у документах радянських органів державної безпеки (1939-1959)», виданий професором Володимиром Сергійчуком на основі розсекречених документів Галузевого державного архіву Служби безпеки України і Галузевого державного архіву Служби зовнішньої розвідки України. Опубліковані документи наглядно стверджують, що радянська влада приділила пильну увагу українському національному руху ще в час, коли сама палко «любилася» з гітлерівською Німеччиною. Так, «совершенно секретной» шифрограмою наркома внутрішніх справ СРСР Лаврентія Берія від 15.09.1939 року наказувалося: «5. В целях предотвращения заговорщической предательской работы – арестуйте и объявите заложниками

крупнейших представителей из помещиков, князей, дворян и капиталистов. 6. Арестуйте наиболее реакционных представителей правительственных организаций, ... бывших национал-демократических партий... Повторяю, ... О.У.Н. – организация украинских националистов...» (ГДА СБУ: Ф. 16. – Оп. 32 (1951 р.) – спр. 33. – Арк. 10-15). Опановуючи західноукраїнські терени, радянська влада одночасно розгорнула масову пропаганду про співпрацю націоналістів з нацистами, про що й сьогодні читаємо і слухаємо у напівкомуністичному Севастополі. Та донесення спеціальних агентів НКВС стверджують протилежне. Уже з весни 1940 року Революційний провід ОУН під керівництвом С. Бандери взявся втілювати в життя свою програму збройної боротьби за відродження вільної Української держави незалежно від волі як німецького фюрера, так і «батька народів».

Документи промовисто висвітлюють події тих літ. «Совершенно секретно. Доклад от 29 июля 1944 года. «Деятельность украинско-немецких националистов на оккупированной немцами территории Западных областей Украины». Для того, чтобы подробно рассмотреть деятельность украинско-немецких националистов во время оккупации Зап. Украины необходимо остановиться на следующих этапах...: б) Преследование деятельности националистов бандеровского направления, их переход на нелегальные формы работы... Раскол (в ОУН у січні 1940 р. – авт.) произошел на почве отношений ОУН к немцам. БАНДЕРА требовал, что в случае, если немцы в украинском вопросе поступят так, как поступили с Закарпатской Украиной, отдав ее мадьярам, – занять к ним враждебную позицию и вести с ними борьбу». (ГДА СБУ: Ф. 65. – Спр. 9079. – Т. 2. – Арк. 300-306). Борьба ОУН за визволення України та активна підтримка її українським народом не лише в західних областях України виявилася зовсім не очікуваною для більшовицького керівництва. Про це красномовно свідчить повідомлення наркома держбезпеки УРСР С. Савченка від 24 травня 1943 року № 434/СН: «СПЕЦСООБЩЕНИЕ «О деятельности ОУН на территории восточных областей Украины». Ряд источников и захваченных нами документов свидетельствуют о том, что, несмотря на массовые репрессии, проведенные немцами среди оуновцев и, в частности, среди сторонников Бандеры, последние не только не свернули своей работы, а наоборот, уйдя в подполье, значительно усилили ее. Установлено, что ОУН распространила свою деятельность по всей оккупированной территории Украины. Во все области УССР ОУН направляет своих эмиссаров, создает подпольные организации, центры и легионы, закладывает склады оружия, боеприпасов и типографии, готовит необходимые кадры для вооруженной борьбы... О деятельности ОУН в восточных областях Украины известно, что в ряде пунктов Киевской, Житомирской, Полтавской, Запорожской, Кировоградской, Днепропетровской, Сумской, Харьковской, Одесской и др. областей оуновцы заложили свои подпольные организации... По всей оккупированной территории оуновцы нелегально ведут усиленную подготовку по организации так называемой украинской армии...».

У роки, що передували нападу на СРСР, ОУН, як до речі і ВКП(б), дійсно мала взаємовідносини з гітлерівським урядом і попервах плекала надію на німецьку допомогу «у звільненні із рабства». Тому у кінці тексту «Акту проголошення Української Держави» 30 червня 1941 року у Львові було записано рядочок: «Слава героїчній німецькій армії і її фюреру Адольфу Гітлеру». Однак це не ввело Гітлера в оману і весь український уряд на чолі з Ярославом Стецьком і самим Степаном Бандерою негайно після тріумфальних зборів у Львові опинився за колючим дротом. Спершу МЗС Німеччини поставив вимогу відкликати «Акт проголошення Української Держави», однак Бандера твердо заявив, що подібне може зробити виключно український народ, який має право на власну державу, й інтересам якого він і очолювана ним політична сила служать.

Цікавою є реакція на цей Акт німецької преси. Професор В. Сергійчук подає повідомлення берлінської газети «Телеграф дер Вохе» за 1949 рік, яка стверджувала, що нібито у 1942 році Гітлер зустрічався у Растенбурзі з Степаном Бандерою. Фюрер «вимагав в ультимативній формі від шефа українських партизанів, щоб той негайно розпочав боротьбу під командуванням ОКВ. Але Бандера у відповідь запропонував рахунок УПА. Він вимагав, щоб забрали з України всю цивільну німецьку адміністрацію, всі окупаційні сили, включаючи воюючі частини. Українці – не росіяни, але і не німці, вони не стерплять окупації України. Гітлер дуже розлютився і наказав Бандеру інтернувати в Аленштайн». Просянив справжню ситуацію коментар редакції «Час» (Фюрт), 1949. – 29.05.) зокрема: «... С. Бандера з Адольфом Гітлером не зустрічався. Зате є правдою, що його відвідували в 1942-1944 рр. представники німецького уряду в концентраційному таборі Заксенгаузен і давали різні політичні пропозиції. Вони старалися домогтися від С. Бандери, щоб він написав відозву до ОУН і до всього українського народу з закликом боротися разом з німцями проти СССР. Німці обіцяли за це звільнити з концентраційних таборів і тюрем С. Бандеру, всіх політичних в'язнів, також обіцяли дуже не окреслені «великі вольності» для України після закінчення війни. Всі ці пропозиції були дані під тиском погроз на адресу С. Бандери, його родини (ось чому гітлерівці послідовно, фактично на його очах, розстріляли його братів, які були ув'язнені у тому ж концтаборі – авт.) і ОУН.

Усі ці вимоги розбивалися об послідовну і безкомпромісну поставу С. Бандери, який заявляв, що може вести переговори тільки як вільна людина, а не в'язень, і тільки тоді, як буде визнана незалежна Українська держава».

Німецькі катівні не зломали волі провідника ОУН. Однак з політичних міркувань гітлерівці, вбивши його братів Олексу і Василя, не лишали його життя. У жовтні 1944 року, коли на горизонті вже маячів крах «тисячолітнього рейху», його таки звільнили з концтабору. Причини, ради яких гітлерівці звільнили Бандеру з ув'язнення, розкриває спецповідомлення заступника начальника УНКДБ УРСР по Львівській області Коломійця: «27 апреля 1945 года. Совершенно секретно. СПЕЦ-СООБЩЕНИЕ «О формировании так называемого «Украинского Национального комитета». По данным, полученным от агента 4-го отдела... Агент, находившийся в гор. Кракове в период немецкой оккупации, сообщает... В октябре месяце 1944 года германское правительство обратилось к БАНДЕРЕ с предложением создать «Украинский национальный комитет» по борьбе с большевиками, который бы объединил всю украинскую эмиграцию, на что БАНДЕРА не согласился». Так вчинив «фашистский коллаборационист», дивлячись смерті в очі. Цікаво би змакетувати, а як би зробили в подібних обставинах наші доморошені борці з «колабораціонізмом» В. Колісниченко і В. Саратов? Беруть сумніви, що аналогічно. Найбільш імовірно, найперше стали б «бійцями Ташкентського фронту». Промовистим документом про взаємовідносини ОУН з гітлерівськими окупантами є донесення начальника німецької поліції і СД від 4.02.1942 року: «...привернути до якогось позитивного співробітництва прихильників руху Бандери неможливо. Тому залишається єдиний шанс – повне знищення цього руху». На боротьбу з УПА гітлерівці кинули значні сили, у тому числі і з'єднання РОА, та успіху не досягли. Наприклад, Російська зведено-козача дивізія польової поліції «Фон Шуленбург» (3-й відділ Абверу) знайшла свою могилу саме в боях з УПА на Волині на початку 1944 року, а на великій території Рівненської, Волинської областей (Колківська республіка) окупанти так і не змогли завести окупаційну адміністрацію.

Врешті, активну боротьбу ОУН і УПА з німецько-фашистськими загарбниками визнавала і більшовицька влада, для чого на початку 1945 року затіяли пе-

переговори з Центральним проводом ОУН. Одна із пропозицій – влити УПА до Червоної армії. Не вважали тоді вони і Степана Бандеру «пособником фашизма», про що свідчить доповідна записка від 19.02.1945 року начальника 4-го Управління НКДБ УРСР С. Каріна про переговори від імені уряду УРСР зі зв'язковою Центрального проводу ОУН(б): «Совершенно секретно. Народному комиссару государственной безопасности УССР... т. Савченко. Согласно Вашему распоряжению и руководствуясь Вашими личными указаниями 17.02.45 г. в 12.30 дня я встретился... со связной Центрального провода ОУН, прибывшей в гор. Львов для передачи нам условий дальнейших переговоров с Проводом о прекращении ОУН-УПА борьбы против Советской власти. Начиная деловую беседу, я сказал: ... что ни Степану БАНДЕРЕ, ни СТЕЦЬКО, например, мы не собираемся ставить в вину все то, что имело место в период оккупации, т. е. организацию для борьбы с нами УПА и ту линию, которую проводил и проводит до настоящего времени в отношении нас Центральный провод ОУН. Почему? Потому что Степан БАНДЕРА и СТЕЦЬКО находились в то время в немецкой тюрьме». І подібних документів стосовно Степана Бандери, ОУН і УПА останнім часом з'являється все більше. Саме вони якраз і викликають істеричні заяви проти переписування історії. Бо якщо люди пізнають правду, то змінять і своє ставлення до наших депутатів від КПУ і Партії регіонів.

Ще не настав час, застерігають деякі «історики» з міськради, розказувати про підпілля ОУН у Криму. Та час назрів. Севастопольцям давно пора дізнатись і про боївку УПА в Севастополі. Як свідчать розстрільні справи членів ОУН Сімферополя, їх активно у 1944-1945 роках розшукувало обласне управління КДБ, особливо їхнього командира на псевдо «Петро». І хто зна, чи не звершення саме підпілля УПА в роки окупації Севастополя приписала після війни на свій рахунок комуністична підпільна організація. Інакше, чого севастопольські комуністи так бояться правди про ОУН і УПА?

А, врешті, для чого нам треба знати правду про ОУН і масовий колабораціоністський рух минулої війни? По-перше, такого масштабного колабораціонізму, який мав місце в роки кровавої боротьби з гітлеризмом, не знали війни попередні. По-друге, історія має звичку повторюватися. Саме колабораціонізм великої частини моряків-чорноморців, вихідців з України, в 1992 році нав'язав українському народу проблему Чорноморського флоту. І це правда, яку нікуди сховати. І чи не є сучасним колабораціонізмом подібні заяви Севастопольської міської ради, та чи не є колабораціоністом стосовно України кожний з депутатів міської ради Севастополя – громадян України, хто проголосував, підняв руку, віддав свій голос за цю заяву, виступив проти тих, хто життя своє віддав за нашу нинішню незалежну соборну державу Україну, хто і нині галасує за «Отечество» і нищить Батьківщину. Врешті, і денікінці, і власовці теж нищили й палили українські села за «веру і Отечество». На ці запитання хай кожний читач дасть відповідь самостійно.

А Степану Бандері зірка Героя України особисто не потрібна. Він став визнаним у народі героєм ще за життя. Його визнання потрібно нам, сьогодишнім українцям, щоб більше ні ми, ні наші діти й онуки не металися околицями історії, не слухали правду з чужих вуст і щоби ніхто більше не міг рости з нас колабораціоністів власного народу.

«Кримська світлиця № 25. 19 червня 2009 р.

ЧОМУ В КРИМУ НЕ ШАНУЮТЬ УПА

Колабораціоністи завжди були і навіки зостануться зрадниками, і вони однакові, як у Львові, так і в Криму. Але якщо батальйони «Роланд» і «Нахтігаль»

є улюбленою темою кримських ЗМІ, то пора розказати і про доморощених кримських «козачків», нащадки яких сьогодні підрядилися до борців з фашизмом, а насправді борються виключно з Українською державою. Навіть у день святкування Великої Перемоги над нацизмом 9 травня 2009 року вони під прапорами РОА підрядилися пройтися вулицями Севастополя, продемонстрували, що «в городе русской славы» немає меж цинізму.

Але архіви і статистика, та і документальні дослідження багатьох російських авторів свідчать сухими красномовними фактами. Так, Крим поставив лише 11-й німецькій армії Манштейна 45 тисяч багнетів, які брали участь і у штурмі Севастополя, в 17-й армії Вермахту було сформовано дев'ять окремих російських рот. Кримські «добровольці», на відміну від УПА, що боронила власні землі, брали участь і у блокаді Ленінграда. Кримських татар, між іншим, до «Вермахту» не брали, лише до допоміжної поліції, тож тут за «кримськотатарських зрадників» не схватися. Сучасні кримські «борці» з фашизмом щось не спішать розказати кримчанам як і з кого у Сімферополі в лютому 1942 року формувався 5-й Сімферопольський козачий ескадрон Козачого кавалерійського полку «Фон Юнгшльца» та 1-ша Андіївська сотня під Сімферополем. З росіян гітлерівці сформували на півострові чотири Руських козачих батальйони, які стали основою Руської козачої охоронної дивізії «Фон Шуленбург» і яка була остаточно знищена саме в боях з УПА в 1944 році. У лютому 1942 року в Сімферополі штабом 11-ї армії Вермахту був сформований 5-й Сімферопольський козачий рейтарський ескадрон, на базі якого був створений Козачий рейтарський полк під командуванням підполковника фон Шульце 1-ї танкової армії. У 1943 році цей полк як один з кращих у боротьбі з Червоною армією і партизанами був включений до складу 1-ї Козачої кавалерійської дивізії військ СС, а згодом розрісся і був перетворений у 15-й Козачий корпус військ СС.

Говорячи про ті, вже далекі від нас часи, слід зазначити, що Гітлер включив Крим до «Рейхкомісаріату «Україна». Тому саме 15-й Козачий корпус СС, сформований у Криму, а не дивізія СС «Галичина», став першим в Україні колабораціоністським з'єднанням, повністю включеним до військ СС. Корпус – не дивізія, тож Львову з його дивізією «Галичина» і двома батальйонами, які, між іншим, на відміну від кримських «козачків», не присягали на вірність фюреру і Рейху та у більшості перейшли до УПА, у своїй службі гітлерівській ідеї ой як далеко до Криму. Крім наведених вище, з мешканців Криму було сформовано три Руських маршових батальйони Вермахту, 560-й і 994-й польові батальйони РОА, які увійшли до військ Вермахту і затим були знищені Червоною армією. Крім Козачого корпусу, спершу у Севастополі, а потім і у Сімферополі було доформовано штаб, управління і два батальйони 1-ї Гренадерської дивізії СС «Росія» і розпочато формування 2-ї дивізії. З мешканців і військовополонених у Севастополі було сформовано 381-у Севастопольську навчально-польову дивізію Вермахту. Берегову оборону від Севастополя до Феодосії в 1942-1944 роках забезпечувала команда «Крінгсмаріне Чорного моря», в якій офіцерами були німці, а солдатами – виключно росіяни, набрані з місцевих жителів і військовополонених. І хоча ці «крінгсмарінці» при підході Червоної армії розстріляли своїх офіцерів і подалися до партизанів – все ж два роки вони вірно служили окупантам.

Окремо, напевно, слід сказати про кримські поліцейські батальйони так званих «ХіВі» («Добровільні помічники», нацистів, звісно). У Севастополі такий батальйон був сформований з 450 місцевих мешканців-росіян і охороняв морський порт, а у Криму такі ж «помічники» блокували радянських партизанів у гірських лісових масивах. Крім того, у Севастополі існували ще допоміжний поліцейський батальйон (300 росіян, 35 кримських татар і 5 українців) та батальйони

поліції бургомістрату і залізничний відповідно 750 і 445 чоловік. А ще були будівельні батальйони Вермахту, які собою замінили німецьких і румунських військовослужбовців.

Знову повернемося до відкритих архівних статистичних даних. Якщо зіставити кількість колабораціоністів Криму і Західної України у їх відношенні до кількості тамтешнього населення 1941 року, то виявляються цікаві результати: у західних областях України кількість колабораціоністів, які перейшли на службу окупантам, навіть включаючи до загального списку на догоду нашим доморошеним борцям з «колабораціоністами» українську дивізію «Галичина» і батальйони «Роланд» і «Нахтігаль», що є неправильним, дорівнює близько 2,5 відсоткам від загальної кількості мешканців краю, у Криму – майже 12 відсотків і це без врахування допоміжних батальйонів кримськотатарської поліції. Чому така величезна різниця? Та тому, що у Західній Україні проти німецько-фашистських окупантів діяла Українська Повстанська Армія!

Так де ж знаходиться, панове Колісниченко, Саратов та кримські «правдисти» територія колабораціоністів і хто складав їхню етнічну основу? Чи не захищаєте неправдою про УПА своїх же духовних попередників, перетворившись на сателітів зарубіжних політичних сил? Дезінформуючи суспільство, наводячи попри документи тінь зрадництва на УПА, в демагогічних промовах і заявах простежується намагання нинішніх колабораціоністів приховати величезну зраду, що в роки минулої війни мала місце у Криму і у Севастополі. УПА тут на заваді, тож і весь інформаційний удар направлений проти неї.

Цьому значною мірою служить і осатаніла ідеологічно-інформаційна кампанія та інформаційні спецоперації, розпочаті проти української національно-визвольної ідеї нашим сусідом, які поширюють вороже ставлення і дискредитацію УПА, ототожнюючи її з фашизмом. Більшість севастопольських і кримських ЗМІ активно співпрацює з ними у спробі духовного розколу нашого народу по регіонах, намагаючись пересварити схід із заходом, а північ з півднем нашої країни. І ті, хто у Москві, і ті, хто з українськими прізвищами у Севастополі та в Криму спільно виступають проти державного визнання УПА, напрочуд єдині в антиукраїнських устремліннях, хоч і не мають жодного відношення до героїчної боротьби підпілля проти гітлерівських окупантів. Як тут не згадати Івана Франка, який ще задовго до виникнення фашизму як політичної течії писав, що люди, які відцуралися від рідної мови і культури, здатні на будь-що.

Ми щиро шануємо тих, хто ціною життя і нелюдських жертв поборов фашизм і нацизм, а з ними і їхніх прислужників-колабораціоністів. Пам'ять про них свята і вічна! У цій боротьбі народів українці гідно представили свою націю і в загальній боротьбі гідне місце посідає і боротьба Української Повстанської Армії, про яку з кожним днем дізнаємося все більше.

Ми, сьогоднішні українці, діям УПА маємо завдячувати ще в одному питанні. У 1943-1944 роках гітлерівці на території України сформували десятки колабораціоністських козачих, охоронних корпусів, дивізій, бригад, полків і груп польової поліції «Русской Освободительной Армии», завданням яких було «зачищувати» прифронтові території. Горіли наші села разом зі своїми мешканцями від Прип'яті, Дону і до Бугу... «Зачистити» за Бугом вдалося територію лише заглибшки 15-20 кілометрів, нищівним ударом їх зупинили відділи УПА. Не просто зупинили, а розгромили 740-у запасну Козачу бригаду РОА, Козачу дивізію польової поліції «Фон Шуленбург» та підрозділи багатьох інших «чистильників», що просочилися аж до Ковеля і Львова. Чи не з цих причин кримські «козачки» так непримиренно ставляться сьогодні до ветеранів УПА?

Отож, наші сучасні антиукраїнські організації мають на кого рівнятися – їхні духовні попередники теж не служили своїй державі і не боролися за українську. А ми, громадяни України, будемо дякувати УПА за те, що не допустила мороку Голодомору 1946-1947 років хоча б на теренах Західної України, дала змогу врятуватися там від голодної смерті тисячам українців, зберегла національну честь і військову гідність українців в часи кривавої боротьби народів з коричневим чумою нацизму і фашистськими колонізаторами.

Сьогодні можемо впевнено стверджувати, що без боротьби УПА, без засіяної ними спраги до свободи не відбулося б і національного пориву українців у 1991 році. Тож не зрозуміло, чому ми постійно уступаємо сучасним колабораціоністам, чому урочисто не відзначаємо першу перемогу УПА над гітлерівськими окупантами, першу перемогу української зброї і українського військового мистецтва над німецько-фашистськими загарбниками та їхніми посіпаками на офіційному рівні, й чому цей день не є червоним днем у календарі Збройних Сил України. І чому ми, українці, на відміну від тих же росіян чи поляків, встидаємося своїх перемог у боротьбі з ворогами і на угоду колишнім колонізаторам намагаємося під днем захисника Вітчизни відзначати дату, яка принижує нашу національну і людську гідність та честь воїна.

«Кримська світлиця» № 30. 24 липня 2009 р.

У СЕВАСТОПОЛІ УРОЧИСТО ВІДКРИЛИ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИЙ ЛІЦЕЙ

День Знань для Севастополя став знаменним – 1 вересня 2009 року на базі Військово-морської академії імені адмірала Павла Нахімова відкрив свої двері новий навчальний заклад Міністерства оборони України: Військово-морський ліцей. Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 13 травня цього року Севастопольський військово-морський інститут реформовано у Академію з 4-тим рівнем акредитації. Виходячи з побажань командування Військово-Морських Сил Збройних сил України та флотської громадськості наказом Міністра оборони України на її базі створено перший в Україні військово-морський ліцей, який буде готувати учнів 10-11 класів до вступу у вищі навчальні заклади. Військово-морський ліцей підпорядковано командуванню ВМС України. Такого первинного навчального закладу, який би готував майбутніх флотських офіцерів в Україні до сьогодні не існувало. Є лише ліцеї з посиленою фізичною підготовкою, які готують юнаків в основному для Сухопутних військ. Тому було прийнято рішення про створення окремого навчального закладу для підготовки юнаків, які мріють стати військово-морськими офіцерами. Після ретельного розгляду всіх кандидатур до військово-морського ліцею на конкурсній основі зараховано 50 юнаків з 17 регіонів України, серед яких більше 10 дітей-сиріт. Всі вони мріють стати військовими моряками, їх приваблює не лише романтика моря, а й престиж військово-морської служби. Тож вповні закономірно, що на урочистості з приводу відкриття ліцею та вручення йому Бойового Прапора прибули високі гості: заступник Голови Секретаріату Президента України Петро Шатковський, заступник Міністра оборони України Володимир Діброва, начальник Головного управління виховної і соціально-психологічної роботи Збройних сил України генерал-майор Олександр Копаниця, заступник директора Департаменту гуманітарної політики Міністерства оборони України Петро Костюк, Командувач Військово-Морських Сил Збройних Сил України адмірал Ігор Тенюх, голова севастопольської державної адміністрації Сергій Куніцин, члени військової ради, ветерани національного флоту, батьки та рідні курсантів і ліцеїстів.

Урочисто, перед строем курсантів і ліцеїстів Бойовий Прапор начальника військово-морського ліцею вручив заступник Голови Секретаріату Президента України Петро Шатковський. «Історія української символіки сягає своїм корінням у далеке минуле й тісно пов'язана з історією національного державотворення, наголосив Петро Миколайович. Із здобуттям незалежності, Україна та український народ отримали можливість відродити національні символи, традиції та ритуали. Переконаний, що Бойовий Прапор ліцею стане і надалі символом вашої доблесті та звитяги, носієм славної історії та заслуг. Велика честь випала всім, хто сьогодні стоїть у строю, і нехай кожний, хто у майбутньому стоятиме під цим прапором, буде пишатися належністю до славетної воєнної історії та традицій Українського народу, мужньо, вміло і непохитно боронить Українську землю. Ви – майбутнє українського флоту». У цей святковий день хочу висловити впевненість, що наші севастопольські гардемарини будуть гідними старших поколінь захисників морських рубежів Батьківщини, - зазначив у своєму виступі заступник Міністра оборони України Володимир Діброва. Глибоко символічно на його думку, є те, що цей захід відбувається 1 вересня, коли вся наша країна святкує день Знать. У цей день сотні тисяч громадян відзначають новий навчальний рік в різних навчальних закладах України, тому Володимир Антонович привітав також курсантів та студентів академії ВМС, які пов'язали своє життя із шляхетною морською справою. Ви майбутнє українського флоту, відзначив він, і побажав їм активно опановувати знаннями, завзято працювати над засвоєнням військових дисциплін та переймати кращий світовий досвід.

Відкриття Військово-морського ліцею є яскравим свідченням турботи керівництва держави про майбутнє вітчизняного флоту та впровадження у виховний і навчальний процес кращих національних військових традицій, - відзначив командувач ВМС ЗС України адмірал Ігор Тенюх. Нехай з цього дня корабель з гордим іменем на борту – Севастопольський військово-морський ліцей розпочне своє щасливе плавання у майбутнє, а ліцеїсти стануть його дружнім екіпажем.

Батьки майбутніх ліцеїстів, звичайно, дуже хвилюються за своїх синів і одночасно гордяться ними, такими незвичними і наче віраз змужнілими в новенькій військово-морській формі. Цього і не приховує мати ліцеїста Олена Кулик, яка вже сьогодні бачить свого сина майбутнім флотським офіцером.

Звучить перший дзвоник на заняття у ліцеї... На руках у ліцеїста дзвонить маленький трирічний хлопчик у матроській формі. Цей факт визвав зворушливе відчуття у всіх присутніх. Взнявши маля на руки командувач ВМС ЗС України адмірал Ігор Тенюх заявив присутнім, що малюк не лише буде майбутнім ліцеїстом а й адміралом Українського флоту.

Після завершення урочистої церемонії відкриття ліцею та вручення Бойового прапора гості разом з ліцеїстами оглянули навчальні класи та побутові приміщення ліцею, які на два роки стануть домішкою для ліцеїстів. Всі осталися задоволеними, особливо батьки, яких цікавило абсолютно все пов'язане з навчанням та проживанням їх дітей. Представники Секретаріату Президента України, Міністерства оборони України та командування ВМС провели бесіди з ліцеїстами та зустрілися з їх батьками, привітавши зі вступом їх синів до військово-морського ліцею. Представники командування ВМС та ліцею в ході зустрічі запевнили батьків, що їх сини в надійних руках. Після розповіді про особливості навчання, вони висловили переконання, що ліцеїсти першого набору навчатимуться на відмінно і гідно продовжуватимуть флотські традиції. Батьки ліцеїстів у свою чергу висловили подяку всім, хто був причетним до будівництва і формування цього поки що унікального в Україні навчального закладу – Севастопольського військово-морського ліцею.

Військово-морський ліцей в Україні вже не перспектива, а реальний факт. Його випускникам боронити рідну землю і торувати шляхами морських і океанських

просторів, утверджувати у світі Україну морською державою. Тож завжди попутного вітру та сім футів під кілем тобі перший в Україні військово-морський лицей.

«Дзвін Севастополя». 5 вересня 2009 р.

КРИМСЬКІ «КОЗАЧКИ» ПРОТИ УПА. ПІД ЧАС ВІЙНИ І ЗАРАЗ. ФАКТИ, ЯКІ НЕ СПРОСТОВУЮТЬСЯ

Читаючи кримські і, особливо севастопольські, публікації про «фашистських прислужників і коллаборационистів з УПА», завжди згадую спогади матері про післявоєнний Голодомор 1946-47 років. Мати, яка сама пережила депортацію з Польщі ще до операції «Вісла», часто нагадувала нам, малим, як після війни тисячі опухлих «басарабів» - мешканців Одеської, херсонської, миколаївської областей, обліпивши вагони як мухи, рятувалися від голоду на Прикарпатті. Кожного ранку в селах збирали на дорогах померлих. Державної допомоги голодуючим не передбачалося, і щоденно мати разом з односельцями варили велику каструлю борщу і ставили її біля дороги. Не всі голодні могли їсти той борщ, деякі, поївши, умирали – не міг шлунок справитися з їдою. Опухлим від голоду давали кусочок хліба чи кулеші з молоком, так намагалися повернути їх до життя. Померлих хоронили за селом в братській могилі. Ту могилу, коли зорганізувався колгосп, зарівняли трактором, щоби сліду не осталося від доказу про державний злочин проти українців.

- А у нас голоду не було? - запитував я.

- Не було, - була відповідь, - тому що у нас в селі не було колгоспу, мали своє поле і воно рятувала нас всіх.

- А чому у нас не було колгоспу?

І тут я, кандидат в ряди юних ленінців, замість відповіді отримував ляпаса по потилиці:

- Запам'ятай, нашу сім'ю вже раз виселяли!

- Колгоспу у селі не було тому, - згодом пояснив старий сусід, - бо у нас була сотня УПА. А не було колгоспу, тож не було і голоду. А як не стало тих упівців, то завели і колгосп. Ось так і бідуємо, на трудодні.

І справді, жили ми досить бідно, в школу осінню і весною ми ходили босими. У післявоєнний час західноукраїнські села, де оперувала Українська Повстанська армія, Голодомор 1946-47 років обійшов стороною, хоч 1946 рік видався засушливим і не дуже урожайним. Про це чомусь не згадують в кримській і севастопольській пресі, зокрема те, що іменно в цих «бандерівських» областях тоді рятувалися від голодної смерті сотні тисяч жителів південних областей України. У ті голодні роки «східняки» не боялися бандерівців, які в ті часи були не уявними, а реальними повстанцями, а, рятуючись від «колгоспного раю», любимими способами добиралися до їх країв.

Згодом односельці згадували, що і в період гітлерівської окупації УПА не дозволяла нацистам вільно вивозити з України тамошнє населення і руйнувати українські села. Сполучення широких мас з УПА пізніше створило в Галичині, на Волині і Поліссі «повстанські республіки», чи, як їх ще називали, «підпільні держави». Витіснивши німецькі адміністрації з сільських районів, УПА встановила свій адміністративний апарат, який турбувався різними сторонами життя населення: зв'язок, безпека, господарство, адміністрація лісів, кооперація, виробництво, охорона здоров'я, культурно-освітня робота. В середині 1943 року повстанська адміністрація настільки зміцніла, що Головне командування УПА упростило «Розпорядження в земельній справі». Селянам почали видавати «Акти на землю», почала працювати Дирекція лісів, яка видавала асигнації на топливо і будівельний матеріал. Навіть

німецькі гарнізони в деяких містах Волині вимушені були звертатися до них за такими асигнаціями...

Розвиток і зміцнення УПА спонукало німецьке командування уберігатися. Німецька пропаганда називала упівців перед українцями «жидівсько-більшовицькими бандами». Радянська ж пропаганда, в свою чергу, називала УПА «німецько-українськими націоналістами», прислужниками фашистів. Про відношення гітлерівців до ОУН і УПА наглядно свідчить директива поліції і СД під № 12/41 от 25.11.1941 року: «Все активності бандеровського движіння должны немедленно арестовываться и после тщательного допроса должны быть без шума ликвидированы под видом грабителей» (ГДА СБУ: Ф. 9. - Дело 19. - стр. 106). Тут, як кажуть, коментарі зайві.

Масовий терор гітлерівців проти українців на окупованих землях розпочався взимку 1942 року з арешту і розстрілів активістів ОУН. За підтримку повстанців було спалено десятки сіл. Весною і літом 1943 року під керівництвом «видатного спеціаліста в поборованні банд» генерала фон Баха, спеціально присланого Гімлером, розпочалася широкомасштабна німецька військова акція проти УПА, бої з якою охопили Полісся і всю Волинь. До акції «умиротворення» українців були залучені 27 бомбардувальників, 50 танків, 10 моторизованих батальйонів з артилерією, 5 бронепоездів, 10 тисяч німецьких, угорських і польських поліцейських. Ліс обильно полили кров'ю.

Перший кровопролитний і тривалий бій УПА з німецькими окупантами відбувся 7 лютого 1943 року. Протягом багатьох годин бою повстанці штурмували і захопили районний центр Володимирець на Рівненщині, знищили тамошній німецький гарнізон, батальйон «шущманів» і сотню козаків РОА (Русской освободительной армії). 28 березня перед УПА капітулював один з райцентрів Житомирщини, 17 жовтня – взяте штурмом місто Бараш і всі прилеглі території відійшли під контроль УПА. Головною базою УПА стало звільнене від окупантів місто і районний центр Колки, яке стало «столицею» повстанської Колківської республіки.

В липні 1943 року відбулося тридцять п'ять, а в серпні – двадцять чотири кровопролитні бої, в ході яких УПА втратила 1237 старшин і бійців. Німці ж втратили понад три тисячі вбитими. Вирішальні бої відбулися 7-9 вересня 1943 року під Ковелем, в ході яких УПА вщент розгромила групу німецьких військ, в результаті чого навіть виникла паніка в німецькому гарнізоні Ковель. Після цієї каральної акції Гімлеру довелося звільнити свого «головноуповаженого» фон дем Баха і замість нього призначити обергрупенфюрера СС генерала поліції Пріцмана, акції якого, між іншим, теж завершилися поразкою від УПА.

В той час, коли УПА вела кроваві бої з гітлерівськими катами фон Баха, а в самому Києві гітлерівці панічно готувалися до евакуації, з півночі на українських повстанців почали наступ радянські партизани об'єднань генералів Фьодорова, Ковпака і Михайлова. Так був створений північний фронт УПА. Коли курені УПА заступили їм дорогу, з тилу їх атакували німці. Однак в Галичину, в Карпати, вдалося прорватися лише Ковпаку.

Врешті, повністю взяти під контроль територію Волині, Полісся і Карпат до підходу радянсько-німецького фронту ні коричневим, ні червоним так і не вдалося. Не випадково ж радянський фронтовий генерал Баландін в своєму листі до командування УПА в 1944 році вітав «отважных украинских партизан» і пропонував провести в Лисці, де знаходився його штаб, переговори по організації боротьби «против общего врага». Той же фон Бах в своїх зверненнях до українців звинувачував УПА в співпраці з більшовиками, опираючись на «листа маршала Василевського к УПА», в якому мовби гарантувалося «включить вождя украинского народа Степана Бандеру в состав советского правительства Украины».

Про відношення УПА до німців, яким, як стверджують багато кримських «істориків», вона прислужувала, свідчить стенограма допиту від 1-2 серпня 1945 року захопленого НКВС командувача УПА-Захід Олександра Луцького (ГДА СБУ: ф.5. – дело 67418. – т. 1. Лист 242 - 274), з якої узаємо, що головнокомандувач УПА Роман Шухевич «за ведение переговоров с немцами меня (Луцького – авт.), «Дора» и «Бориса» ... отдаёт суду т.н. революционного трибунала УПА...». Роман Шухевич не пробачив спробу налагодити переговори з німцями навіть своєму командувачу, тому, що розумів, що такі спроби будуть затим використані противником для звинувачень у співпраці УПА з фашистами.

Після звільнення території України від німецько-фашистських окупантів проти українських повстанців направили цілу армію військ НКВС і КДБ не лише в західні, а й у східні регіони. Спільним розпорядженням наркома внутрішніх справ СРСР Л. Берії і наркома держбезпеки СРСР В. Меркулова від 9.10.1944 р. № 001240/00380 (ГДА СБУ: Ф. 9. Дело 20. – лист 10 - 13) було направлено: у Львівську область – одну стрілецьку бригаду, кавалерійський полк, п'ять стрілецьких батальйонів; в Рівненську область – дві стрілецькі бригади і чотири окремих батальйони; в Волинську область – стрілецьку дивізію з трьох полків, окремих стрілецький батальйон НКВС і т.д.

Однак ці дивізії і бригади в боротьбі з українцями виявилися не дуже ефективними, про що свідчить наступний документ: "Справка от 12.06.45 г. О подготовке Парада Победы в Москве" (ГДА СБУ: Ф. 2. - оп. 169 - дело 3. - лист. 139) "Совершенно секретно. Народный комиссар внутренних дел УССР тов. Рясной и Народный комиссар ГБ УССР тов. Савченко №93 от 11.06.45 г. дали указание всем начальникам УНКВД - УНКГБ областей УССР, что: в связи с предстоящим в июне 1945 г. в г. Москве парадом в ознаменование Победы над Германией приказываем: ... 3. Учитывая отмеченный за последнее время рост террористических и иных активных антисоветских проявлений на селе и в восточных областях УССР, всем УНКГБ - УНКВД восточных областей УССР принять меры к выявлению подобных проявлений, пресекать деятельность террористических элементов. 4. На всех пунктах военной цензуры усилить обработку корреспонденции, изымая все письма террористического и антисоветского характера, принимая меры к выявлению их авторов". Тоді на допомогу бригадам і батальйонам для дискредитації повстанців в очах населення в українські ліси відправили більше 150 спеціальних загонів під видом «бандерівців». Їх злочини сьогодні видаються за «звірства УПА».

Постає питання: чи знали радянські керівники про боротьбу УПА в роки війни з німецько-фашистськими загарбниками? Документи свідчать, що володіла достатньою інформацією. Про це виразно свідчить «совершенно секретная» «Ориентировка Наркома ГБ СССР В. Меркулова НК ГБ республик, краев и областей СССР «Об организации украинских националистов» под № 105 от 28.08.44 г.: «1. Из числа националистов нашлись элементы, в первую очередь из бандеровцев, которые приступили к собиранию сил для борьбы с фашистскими оккупантами под лозунгом "за самостоятельную Украину без немцев». В конце 1942 года под этим лозунгом в ряде городов Украины прошли антинемецкие демонстрации. . . Во Львове 7 сентября 1942 года немцами была расстреляна демонстрация. . . было убито 20 человек, в Ровно. . . расстреляно 40. В этих условиях руководители ОУН бандеровского толка объявляют себя врагами немцев. . .» (ГДА СБУ: Ф. 9. Дело 19. Лист. 104-118)».

Сьогодні, вже у незалежній Українській державі, про яку мріяли і йшли на смерть повстанці УПА, сучасні «борці» проти фашизму у Севастополі і в Криму виставляють їх не інакше як суцільний рух колабораціоністів. Що за цим стоїть?

А багато чого виясняється, якщо заглянути у колишні «спеццехрани». Піднімаючи безпідставний шум про «пособничество бандеровцев фашистам», в першу чергу відкривається масштабний колабораціонізм в Криму, в тому числі і в Севастополі в період німецько-румунської окупації. Цей період в житті кримчан і севастопольців «під німцями і румунами» і сьогодні все ще являється таємницею, все зводиться до загальних фраз про протидію окупантам більшовицького підпілля.

Та чи все тоді було так просто? Якщо в Західних регіонах України на захист свого народу від нацистських окупантів стала УПА, то в південно-східних регіонах і в Криму на допомогу окупантам визискувати рідний народ поспішили легіони колаборантів вже з середини літа 1942 року. Вони виступали під тими ж прапорами, під якими в наш час виступає «Русская община», носили ту ж форму, що носять нині наші кримські козачки. І всі вони розмовляли, між іншим, не на німецькій, а російською мовою. Абсолютна більшість фашистських прихвостнів – формувань РОА на території Криму і України в цілому – були сформовані з російськомовних колаборантів. І ці факти являються темою для обговорення мовної політики в Україні. Тому, що бачимо як цей «досвід» перекликається сьогодні – із російськомовних громадян намагаються формувати антиукраїнські «партії» і організації, які в Україні показово-провокаційно відносяться до українців, української культури, традицій народу, серед якого проживають, до ідеї української державності. У Севастополі інакше чим підривом основ державності не назвеш мітинги і ходи вулицями міста цих організацій і комуністів у спілці з Союзом советських офіцерів у державні свята України. Навіть у святій день Перемоги над гітлерівською Німеччиною і її союзниками нащадки колишніх колаборантів під прапорами РОА крокували вулицями міста, демонструючи, що у місті-герої нема краю цинізму: предки цих «козачків» зраджували радянську державу, а їх нащадки – державу Україна. Історичні паралелі аж просяться.

Розказуючи про страхіття бандерівців в західній Україні, в Криму за сімома замками тримають інформацію і правду про Західну Росію, про нацистську російську Локотську республіку в Брянській, Курській і Орловській областях, створену російськими прихильниками Гітлера вже в листопаді 1941 року. А територія цієї «республіки» була не менша території Криму і була визнана Гітлером! Це вам не телеграми з Берліна арештовувати і розстрілювати вояків УПА та членів ОУН як «бандитів». Місцеві брянські колаборанти інженери Костянтин Воскобойнік і Броніслав Камінський заснували свою республіку через місяць після того, як гітлерівці окупували Брянщину і підійшли під стіни Москви, та створили 20-тисячну армію для допомоги Вермахту руйнувати їх Батьківщину. Русській блок у Севастополі, який проголошує українське місто російським і стремить до Росії, очолює тов. Басов. Так склалося, що у 1917-1918 роках очолював російський рух і організовував геноцид українців у Севастополі в так звані Варфоломіївські дні теж тов. Басов. Гримаси історії часто поливаються людською кров'ю.

Колаборанти завжди були зрадниками і відщепенцями свого народу і вони однакові як у Львові так і в Криму. Но якщо батальйони «Роланд» і «Нахтгаль», дивізія «Галичина» разом з кримськотатарськими поліцейськими батальйонами являються любимою темою кримських і севастопольських ЗМІ, то чому не розказати про доморожених кримських «козачках», які сьогодні підрядилися в ряди борців з німецьким фашизмом. Боряться з ним так, що навіть забули, що німці ніколи фашистами не були – правлячою партією у Німеччині була націонал-соціалістична робітничка партія на чолі з фюрером Гітлером. Але в Криму комуністам єднати слова «соціалістична і робітничка» з колишніми ворогами якось не виходить, тому клеять лише націоналізм український до кримськотатарського і виставляють загальним

страховищем для всіх кримчан. Севастопольські комуністи роблять вид, що не віддають як їх вождь Володимир Ленін ще у 1922 року з трибуни IV конгресу Комінтерну закликав італійських фашистів до союзу заради звершення світової революції, тобто, світової війни. Сталін Комінтерн розпустив, але союз комуністів з фашистами тривав до самого початку радянсько-німецької війни.

Далі зазначу, що інформаційний розголос про «крымскотатарских изменниках» не витримує критики. Кримських татар, між іншим, в Вермахт не брали, лише до допоміжної поліції. Тому тут за "крымскотатарских изменников" російським колаборантам не сховатися. Архіви свідчать, що десяток неповних кримськотатарських поліцейських рот, створених для охорони кримськотатарських поселень, це вам не 45 тисяч штиків, поставлених 11-й німецькій армії Манштейна, не 140 танків Т – 34 з російськими екіпажами, які і взяли штурмом Севастополь. Під час окупації в Севастополі з військовополонених і мешканців міста було сформовано дев'ять окремих російських рот, чотири повноцінних батальйони СС. Кримські добровольці брали участь навіть у штурмі Ленінграда. Командиром колаборантської Гренадерської дивізії СС «Росія», формування якої розпочалося в Севастополі, а завершено в Сімферополі, являвся довоєнний начальник Севастопольського артилерійського училища полковник Шаповалов, якому, до речі, під час цієї колаборантської роботи тов. Сталін присвоїв військове звання «генерал-майор». І німці його нове звання визнали! Затим була сформована ще одна дивізія СС «Росія-2».

Архіви і документальні дослідження навіть самих російських істориків свідчать про сумні факти російського колабораціонізму, про який в Криму, на відміну від теми про УПА, «вчені історики» приховують правду. Сучасні кримські борці з фашизмом не спішать розказати кримчанам як і з кого в Сімферополі у лютому 1942 року був сформований 5-й Сімферопольський козачий ескадрон Козачого кавалерійського полку «Фон Юнгшульц», на базі якого був створений Козачий рейтарський полк 1-й танкової армії під командуванням підполковника фон Шульце, а це 1-а Андріївська сотня. Із росіян гітлерівці сформували на півострові чотири російських козацьких батальйони, які стали основою Руської козачої охоронної дивізії «Фон Шуленбург». Оця дивізія, кинута в 1944 році на Волинь проти УПА, там, у волинських лісах в боях з сотнями УПА і знайшла свою могилу. Вояки УПА нищили в Західній Україні різнобарвні російські колаборантські формування на рівні з німецькими, угорськими чи румунськими окупантами, ось за це сучасні кримські «шуленбурці» і не люблять УПА, не можуть простити їм своєї поразки.

Говорячи про ті, вже давно минулі роки, відмітимо, що Гітлер, захопивши Крим, включив його до Рейхкомісаріату «Україна». Таким чином іменно 15-й Козачий корпус СС, сформований у 1942 р. в Криму, а не дивізія «Галичина», як виставляється суспільству, став першим колаборантським з'єднанням, включеним до складу військ СС на території України. І цей факт ні заперечити, ні оминати неможливо!

Про російські колаборантські з'єднання і підрозділи, створені в Криму і в Севастополі, можна говорити ще багато. Про них уже написано чимало, але за межами Криму і ніколи в Севастополі. Тому відзначу, що сьогодні ця велика колаборантська ганьба, яка мала місце у Севастополі в роки окупації, співпраця з окупантами в роки війни прикривається істеричними шовіністичними криками про місто-герой, про русскую славу, про героїчний Чорноморський флот, який, між іншим, жодного разу не захистив місто від ворожої навали. У жодному з міст-героїв України і Росії немає такого масового крику про «героїчну славу» як у Севастополі. Чому? Та тому, що у тих містах не було такого масового російського колабораціонізму, такої масової зради під російським триколом і Георгіївською стрічкою. Тому її у нас прикривають боротьбою з ОУН і УПА, перекидаючи і прикриваючи

власну зраду на тих, хто захищав свій народ від колоніалізму і окупації: коричневої і червоної.

Тому доводжу до відома народного депутата В. Колісниченка, голови Севастопольської МДА В. Саратова і всіх членів партії Регіонів і комуністів вкупі, що територією колабораціонізму є не Західна Україна, а російський Крим, Севастополь в тому числі. Вона такою і залишається досі. І, як не дивно констатувати, підживлює колабораціонізм і зраду сама місцева влада. Щоб так зоставалося, щоб сіяти розбрат в Україні, протиставляти росіян, українців і кримських татар в Криму, Севастополь з Сімферополем Києву у нас на півострові при підтримці місцевих чиновників розгорнута осатаніла ідеологічно-інформаційна кампанія проти українського національно-визвольного руху та кримських татар, ототожнюючи їх з витвором фашистів і їх прислужників. Іде намагання духовно розколоти кримське суспільство, в такому стані його легше буде прибрати до рук. Ця ідеологічна і інформаційна диверсійна робота не є безвинною грою наївних людей. Іде руйнування державних інститутів, у людей роздвоюється свідомість: держава українська, а кругом все Росія і російське. Українці Севастополя, позбавлені державної підтримки, відчувають себе в рідному місці принизливо і значно гірше чим в діаспорі. Цим руйнується духовний і моральний фундамент української держави, і коли він буде зруйнований, в Криму можуть власти державні інститути. Як впали у Придністров'ї чи Абхазії. Треба і відзначити, що багато хто з організаторів антиукраїнських акцій і носіїв антидержавної ідеології носить українські прізвища. Давно відірвавшись отчого дому вони втратили свої національні і духовні корені. На завершення ще раз треба б повторити слова нашого видатного письменника і вченого Івана Франка, який ще задовго до виникнення в світі фашизму писав, що люди, які відреклися від рідної мови і культури здатні на будь що. Тому будьмо свідомі свої ролі в Криму, пам'ятаймо, що навіть в роки окупації підпільна організація ОУН під керівництвом «Петра» була створена боролася з ворогом і у Севастополі. А ми живемо у вільній і незалежній українській державі.

«Народна Армія», 4 вересня 2009 р.

ГОЛОДОМОР НА ПРИКАРПАТТІ

Під час відвідування музею Голодомору у Києві, кинулося у вічі, що Книги Пам'яті жертв Голодомору стосуються лише жертв геноциду 1932-1933 років, про це свідчать і карти його розповсюдження Україною. На картах геноциду Голодомором в тодішній Україні західні області відсутні, бо не входили на той час до складу «соціалістичної Батьківщини». Виглядає так, що ці області більшовицький геноцид Голодомором взагалі обійшов стороною і в західному регіоні України жителі в часи будівництва «світлого майбутнього» не знали голодної смерті взагалі. Насправді після війни радянська влада вернулася до практики 1932 року і у 1947 році накрила Покровом голодної смерті і цей край – той рік приніс жорстокий Голодомор і на Прикарпаття.

Про наявність голоду на родючих землях у «хлібних» районах нинішньої Івано-Франківщини в повоєнному 1947 році в радянські часи інформація була закрита і заборонена. Партійні органи не могли визнати свою вину в тому, що встановлення радянської влади і щасливого колгоспного життя в цьому краї розпочиналося з трагедії Голодомору. Більш відомо було про голод у післявоєнний 1947 рік в південних і центральних областях України, причиною якого видавався виключно

неврожай. А ось про голод в Галичині, причім, в найбільшому її сільськогосподарському регіоні – на Покутті у той же час обходилося глибокою мовчанкою.

Та голод на Покутті, у тому числі найбільших сільськогосподарських районів: Снятинському, Городенківському і Коломийському в 1947 році був і пік його прийшовся на липень-серпень, коли, здавалося б, мав би вже бути новий урожай, коли настало мирне життя і з фронту, хоч і не всі, повернулися фронтовики, а з ними і робочі руки в село.

Причини Голодомору на Прикарпатті 1947 року, напевно, слід шукати з впровадження в життя постанови Раднаркому УРСР і ЦК КП (б) У «Про заходи по відбудові та дальшому розвитку господарства у Львівській, Станіславській, Дрогобицькій, Тернопільській, Ровенській, Волинській і Чернівецькій областях УРСР на 1945 рік», прийнятої в травні 1945 р. У ній спершу зазначалася необхідність роздати селянам землю, забрану в них німцями, потребу створення земельних громад. Однак, окремим пунктом зазначалося: «Зобов'язати виконками обласних і районних Рад, обкоми і райкоми КП(б)У: а) приділити особливу увагу організації господарському зміцненню колгоспів; б) всемірно підтримувати ініціативу бідняцько-середняцьких господарств, які бажають об'єднатися у колгоспи, надаючи всебічну організаційну та виробничу допомогу». Ця постанова була прийнята як форсування колективізації змучених війною сіл і надання матеріальної допомоги виключно колгоспам, яких на Покутті створено ще не було.

Спершу слід сказати, що 1946 рік в Галичині справді видався засушливим і неврожайним, однак врощеного урожаю вповні вистачало для недопущення голоду. За спогадами старожилів, в 1946 році у селі Княже колгоспу ще не було, а в одноосібних господарствах зернові культури, як озимі, так і ярі, а також овочі вродили дуже мало. Картопля вродила теж дуже дрібненька, але ж все-таки була. Державної допомоги селянам продуктами харчування, кредитування чи інших форм допомоги селу не надавалося. Люди виживали, хто як міг.

З весни 1947 року селяни почали використовувати до вжитку новий урожай овочів і фруктів, який вродився добре, бо торішні запаси давно були вичерпані. Однак, незважаючи на неврожай 1946 року, органи влади силовим, примусовим методом заставляли виконувати значно завищені плани поставок зерна і картоплі державі, причому, плани здачі контингенту видавалися по всіх вирощуваних культурах. Розміри більшовицького контингенту значно перевищували розміри здачі контингенту в часи німецької окупації.

Замість організації державної допомоги голодуючому селу керівництво району при допомозі військ НКВС почало вимітати продукти з господарств. Тих селян, хто не міг виконати встановлені для них так звані «зобов'язання по здачі» зерна і овочів, арештовували і судили, як осіб, що бойкотують заходи радянської влади. Фактично під виглядом заготівель держава проводила повну реквізицію продовольчих ресурсів в господарствах села і прирікала людей на голодне животіння. Сьогодні вже можна впевнено стверджувати, що Голодомор у селах Покуття фактично було свідомо спровоковано вищим партійним керівництвом держави, яке червевими указами 1947 року визначало, що «вирощений колгоспами хліб є державним надбанням, і дрібні посягання на нього зі сторони виробників безжалісно каратимуться». Держава і партія фактично дали санкцію на беззаконня у селі і навіть заохочували його. Голод став одним із засобів боротьби влади з повстанським рухом в Західній Україні та методом радянзації і колективізації краю.

Для прискорення темпів колективізації в Снятинський район зі східних областей та з РРФСР було направлено тисячі працівників НКВС, НКДБ, партійних функціонерів та державних чиновників. В кожному селі і хуторі був розміщений гарнізон військ НКДБ, а на залізничних станціях – підрозділи залізничних військ, які

мали спільне завдання – вивозити з сіл продукти і людей. Їх точну кількість зараз визначити досить важко. Врешті, саме прислані кадри склали основу густої мережі органів партійної і радянської влади Станіславської області. Розкряяння області на десятки маленьких районів з 10-15 селами дало змогу владі облуптати тотальним контролем кожне село і маленький присілок. Про великі розміри нової кадрової політики свідчить хоча б той факт, що в 1959 р. в Західній Україні проживало більше 330 тис. росіян (5% всього населення), тоді як на вересень 1939 р. росіян тут майже не було.

Крім поставок сільськогосподарської продукції режим спустив плани обов'язкової підписки на державну позику, яка носила примусовий характер і поглинала до 40% прибутку селян, знижуючи і без того жебрацький рівень їх існування. Життя і діяльність сільського трударя були повністю регламентовані: селяни не мали паспортів, не могли залишити село без дозволу сільської ради, за тяжку працю фактично не одержували платні. До цього слід додати урізання присадибних ділянок і податки на кожну домашню тварину і навіть на дерева у садах. Така політика привела до вирізання худоби і знищення садів, бо платити накладені податки селяни змоги не мали. Тож третій радянський Голодомор ударив передусім по безпосередніх виробниках сільськогосподарської продукції – по селянах. Через надмірні хлібозаготівлі, які фізично неможливо було виконати, своєчасно не оплачувались трудодні колгоспникам. У загальному на душу населення колгоспникам у 1946 році припало тільки 34 кг зерна при мінімальній потребі селянина 256 кг зернових на рік.

Про голодування в селах Галичини можемо прослідкувати по селах Княже і Драгасимів Снятинського району, в які голод зайшов у травні 1947 року, але пік його прийшовся на липень-серпень місяці. За свідченнями односельців та актів цивільного стану у майже повністю колективізованій сусідній Стецеві від голоду 1947 року померло 94 людини. У Княжому страшною голодною смертю померло шість осіб, у Драгасимові – дев'ять людей. Ці люди стали жертвами тоталітарної системи влади і тому для вічної пам'яті про них складемо мартиролог безвинно замордованих страшною голодною смертю в Княжому наших односельчан: Данилюк Семен Дмитрович, 1896 р.н.; Данилюк Марія Василівна, 1901 р.н.; Никифорук Степан Петрович, 1912 р.н.; Никифорук Микола Григорович, 1933 р.н.; Ориджук Марія Степанівна, 1927 р.н.; Фербей Степан Михайлович, 1907 р.н. Мартиролог померлих від голоду в липні 1947 року у селі Драгасимів складають: Василюк Іван, р.н. не відом.; Грицюк Марія Василівна, 1875 р.н.; Грицюк Маця-Марія Григорівна, 1908 р.н.; Захаровська Олена, р.н. не відом.; Скрипник Олена Петрівна, р.н. не відом.; Чичул Настя Федорівна, 1885 р.н.; Чичул Олена Петрівна, 1901 р.н.; Цикалюк Григорій, 1931 р.н.; Хобзей Катерина Танасівна, 1886 р.н. У тому, що у Княжому і Драгасимові від голоду у той рік не померло більше людей, найвірогідніше, слід завдячувати діям місцевої боївки УПА, яка не дозволила колективізувати на той час село і остаточно вивезти всі продукти з села.

У осінні місяці 1946 року, коли повністю проявився неврожай в усіх без винятку господарствах села, влада силовими методами, у формі облав і реквізицій вирощеного урожаю намагалася заставити людей виконати спущені з гори плани хлібозаготівель. Вірніше, просто вилучити у них продукти харчування, абсолютно не цікавлячись станом родин, наявністю дітей і хворих. Представники влади, їх називали у селі ще «партейними», разом з військовими гарнізону НКДБ і місцевими «стрибками» розпочали реквізиції і вивіз продуктів з села.

У цей час опір злочинним антинародним діям влади вчинила лише місцева сотня УПА. Час організації Голодомору відзначався найбільшою активністю боївок УПА в проведенні бойових операцій, чоти якої проводила напади на гарнізони

НКВС, на хлібозбірні пункти та підривали залізниці і під'їзні колії, знищували разом з представниками влади і місцевих її посібників. В протистоянні з владою і в боротьбі з організаторами Голодомору, наприклад, в селі Княже з осені 1946 до літа 1947 року боївка УПА понесла важкі втрати. Вдалося встановити, що у бойових сутичках і повстанських акціях за той час загинуло п'ятнадцять сільських бійців УПА. Літо 1947 року – це час найбільшого протистояння більшовицької влади з УПА, в ході якого організований Голодомор і кількість його жертв вдалося значно обмежити. Але у цей же час втрати, які у цій боротьбі понесли повстанські сили, привели до згортання опору і сил УПА в цілому в Галичині.

Сучасні дослідження матеріалів обласного архіву підтверджують, що голод на Прикарпатті мав штучний характер і був спрямований на винищення галицького селянства як класу приватних власників, що противилися створенню колгоспів, та матеріальної бази УПА. Як приклад свідомих дій робітничо-селянської влади, направлених на створення ситуації голоду по всій тодішній Станіславській області в 1947 році, можна привести стенограму позачергового серпневого бюро Чернелицького райкому партії від 1947 року: «... у господарствах, які не здали хліб, робили беззастережне вилучення, а в 400 підсобних господарствах, якщо на них не діяло попередження, то їх судили. Ми не можемо засудити всю область, бо це буде політично неправильно. Ми не вміємо поєднувати міри репресій з правильною виховною роботою, хоча репресії – це також виховна робота». Отже, людям влада взамін відібраних продуктів харчування залишила лише один вибір: або голодна смерть у селі, або смерть на сибірській каторзі.

Ситуацію з продовольством у селах Покуття ускладнив голод, який взимку 1946 року охопив центральні і південно-східні регіони колективізованої України. За спогадами очевидців Емілії Хом'як, Пилипа Голея, Ганни Гуцуляк, Ганни Тодорук, Івана Грінчака, Дмитра Фербея і Гафії Мамчак, в надчеремошські села з осені 1946 року почався наплив населення з Придністров'я (так званих басарабів), Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької, Полтавської областей, а також і з Львівщини. Люди їхали рятувати своє життя у ще не колективізований регіон не лише у поїздах, а й на товарних вагонах зверху, «обліпивши їх з усіх сторін, як мухи», голодні, а у багатьох випадках і вже опухлі від голоду. На залізничній станції Снятин спеціальний підрозділ залізничної міліції розганяв голодних, міліціонери жорстоко били опухлих з голоду людей і намагалися повернути їх назад. За донесеннями партійних органів у західних областях УРСР у той час було знято тільки з товарних поїздів 62 400 осіб, а за дві останні декади червня 1946 року - 97 633 осіб.

З іншого боку, для ОУН і УПА голод в колективізованій Україні був чудовим прикладом агітації проти організації колгоспів. Не лише з чисто людських почуттів, а й в інтересах самої ОУН повстанці просили людей в селі «годувати прибулих в село колгоспників» з південної України, ділитися з ними хоч останньою скибкою хліба і рятувати їх від голодної смерті. Пояснювали, що так ось житимемо і ми, як «селом опанує московський колгосп». Слід особливо відзначити, що у ті, вже далекі від нас 1946-47 роки, жителі східної і південної України не боялися бандерівців, які реально існували в той час і вели бойові дії проти влади і її каральних органів, а з останніх сил намагалися дістатися і врятувати своє життя в повстанському краю.

Однак, жителі Княжого, коли ще вдома були бодай якісь продукти, пекли для «голодних колгоспників» хліб, виносили до дороги каструлі з борщем. Багато сільських господарів приймали голодуючих до своїх родин і, як членам своїх сімей, рятували ім життя. Так у Княжому і у Драгасимові було врятовані від голодної смерті сотні людей. Однак багатьом виснаженим голодом і опухлим людям шмат паляниці чи миска борщу означали негайну смерть, і чимало з них, поївши, помирали.

Опухлих від голоду намагалися відпоювали розведеним молоком, в кого воно, звичайно, було.

Врятувати велику кількість щодня прибуваючих до села голодних людей було неможливо, тому кожного дня зранку в ровах і на головній вулиці села виявляли нових прибулих, опухлих і померлих з голоду людей, які не дочекалися сонячного світла. Багато хто з них мав при собі ще й гроші, та не мав змоги купити собі продуктів. Таких у братській могилі хоронили разом з їх грошми. В могили померлі від голоду лягали безіменними жертвами системи, яка навіть не воліла їх полюдські поховати і не вела обліку померлих своїх громадян.

Та трагедія у Княжому розвернулася влітку 1947 року, коли у селі були вичерпані запаси продовольства, державної допомоги не було ніякої, а сюди прибувало все більше голодного люду з інших регіонів України і з Молдавії.

Головною причиною притоку багатьох голодних людей в Княже була розкопана велика яма з картопляною патокою і м'ясою на правому березі Черемошу під буковинським селом Баниловом, чутки про яку, як рятівницю від голодної смерті, розійшлися далеко за межами області. Та патока була відходами з колишньої австрійської гуральні. Люди розкопали ту давню яму і з того бурякового жому-м'ясу та патоки пекли на вогні коржі і їх їли. Про той жом маємо спогади не лише мешканців Княжого, а і жительки з Львівської області пенсіонерки Ганни Попадюк, які, як дві краплі води, схожі між собою: «І вже не маємо що їсти. Наші люди йшли по жом аж до Снятина, в чужу область. Подалася туди і я з подружкою Сянею Гандзійкою. На що ми тільки не надивилися! Люди дорогою помирили, але не було сил їх поховати. І ми йшли далі. Дорослі чоловіки переходили річку Бистрицю вброд. Бралися за руки і йшли, щоб течія не збила з ніг. Окремі не змогли встояти, падали і вже не піднімалися. А що робилося біля ями з жомом! Дехто тут же об'їдався тієї смердючої маси й уже не вставав. Ми переступали через мертвих. І досі страшно згадувати ті часи. Кілограми жому, які я принесла, не врятували від голодної смерті тата...». За спогадами Івана Грінчака, хоча через Черемош був організований перевіз людей трьома човнами, люди за тим жомом все-таки переходили Черемош і уброд, і багато знеможених тонуло у бурхливій воді, а тіла їх йшли за водою. Жом той їсти практично було неможливо, від його вживання померло багато людей. У селі кожного ранку збирали мертвих «басарабів» на дорогах на фіру і хоронили їх у спеціальній братській могилі на Каплинських обочах. А були вони всі православні християни, і немає на тій братській могилі пам'ятного хреста жертвам Голодомору й досі.

Знеможених голодом людьми у Княжому через Черемош з одного берега ріки на другий щодня перевозило до того м'ясу три човни: колгоспний, кооперативний і човен «стрибків». Кооперативний човен був великим, міг відразу перевезти до дев'яносто людей. Вечорами береги Черемошу були засвіченими вогнищами, що їх палили голодуючі з обох сторін ріки і пекли з жому коржі. З колишніх розповідей Михайла і Романа Павлюків випливає, що влітку 1947 року у Княжому розігралася ще одна страшна трагедія, пов'язана з голодом. Дівчинка, років більше десяти, прізвище якої, на жаль, сьогодні встановити не вдалося, у лузі над Черемошем пасла корову. Одного разу під вечір корова повернулася з лугу додому сама, без пастушки. Рідні кинулися до лугу шукати дівчинку, та все марно. Дали знати людям з бійки УПА, щоб допомогли знайти дитину. Не знайшовши дівчини у лузі та опитавши інших пастухів, бійці УПА підійшли до групи «басарабів», що палили ватру над Черемошем і варили у відрі їжу. Заглянувши у відро, побачили, що там вариться голова дівчини, яку шукали, решта її тіла була вже з'їдена, лишилися лише кісточки під кущем. Голод довів цих людей до людодіства і втрати людської подобі. Повстанці спитали «басарабів», чому вони з'їли не корову, а дівчину. Ті відповіли,

що піймати і зарізати корову не мають сили, а дівчину покликали, та підійшла, і вони, оточивши її, задушили всі разом. Бандерівці, заявивши, що всі, хто їв дівчину, вже перестали бути людьми і перетворилися на звірів, розстріляли всіх, хто знаходився біля вогнища без розбору. Жорстокість викликала взаємну жорстокість.

Кожного дня в селі фіра (віз – *М.М.*) збирала померлих від голоду людей і везла до братської могили. Люди в селі почали якось звикати до тих смертей і сприймати їх безболісно, чого раніше ніколи в селі не було при всіх попередніх окупаційних режимах. Система своїми злочинами і жорстокістю почала знецінювати вікові духовні застави суспільства, а через десять років, як трохи зміщів колгосп, ту братську могилу зрівняли з землею, а про заморених голодом... забули. Звичайно, влада обліку померлих від голоду в Княжому не вела і старалася спровоковану нею трагедію викреслити як з історії села, так і з пам'яті народу. Тому про голод 1947 року протягом десятиліть в області і в районі офіційно замовчувалося, а інформація про ті страшні події була затаємничена. Однак, ця трагічна сторінка минулого в селі не забулася і передавалася від батьків дітям. Сьогодні ми стверджуємо, що братська могила померлих від голоду наших односельчан в Княжому разом з братською могилою померлих страшною голодною смертю «басарабів» стали символом тієї страшної більшовицької доби і системи комуністичного народодвбивства. Ми стверджуємо, що спровокований нав'язаним жителям села режимом Голодомор був черговим злочином комуністичної системи влади перед своїм народом - знайти спогади мешканців села про поміч голодуючим від більшовицької влади і організованих нею колгоспів так і не вдалося. Бо допомоги голодним не було! Натомість є інші спогади: Ганна Шекеряк-Данилюк розповіла історію, почуту від чоловіка зі Снятинського району. 10-річна дівчинка в голодний рік ступила на вже перекопане поле з-під картоплі. Не встигла навіть нахилитися у пошуках забутої бульбини, як її застрелили «стрибки». За те, що «хотіла колгоспне вкрасти». Пам'ятаймо жертви старшого покоління, бо вони покладені на оltар нашої незалежності, волі і свободи нашого народу. Пам'ятаймо, що лише у власній, міцній державі може убезпечитися народ від геноциду нав'язаної їм чужої влади.

Та справа з Голодомором на Снятинщині ще не завершена. Івано-Франківська преса ще у 1997 році повідомляла, що сесія Івано-Франківської обласної ради ухвалила рішення «Про Голодомор 1947 року в селах області». Тоді ж депутати звернулися в прокуратуру з вимогою порушити кримінальну справу за фактом штучного голоду. Подали зібрані матеріали про голодомор – на 49 аркушах, де зібрані свідчення мешканців 30 сіл Прикарпаття і списки майже 600 померлих в них голодною смертю без врахування десятків тисяч померлих на Прикарпатті «басарабів», обліку яких не було. Через півтора року прокуратура справу закрила, а голод пояснила... посухою 1946 року. У 2004 році Генеральна прокуратура поновила справу про Голодомор на Івано-Франківщині. Вона розглядається й досі...

«Кримська світлиця» № 48. 26 листопада 2010 р.

ЗБУДУЄМО ФЛОТ ГРОМАДОЮ!

Про Україну як велику морську державу в часи незалежності було продекларовано не один раз на різних рівнях. Але від подібних висновків і заяв становище військового флоту не стало кращим. Говорити про нашу державу як про справді морську країну буде можливим лише тоді, коли її морські інтереси будуть надійно захищені. Не є таємницею, що сучасні Військово-Морські Сили України створювалися у перші роки незалежності з того, що знаходилося недобудованим на судноверфях України без комплексної програми будівництва флоту. Отримані ко-

раблі внаслідок розподілу Чорноморського флоту були в такому стані, що не підлягали відновленню і були розібрані на метал. Сучасні ВМС спроможні провадити лише окремі одиночні плавання кораблів, кораблі для сучасного морського бою відсутні.

Слабкість нашого морського компоненту провокує наших сусідів не зважати на морські інтереси України, а захист перевозок енергоносіїв морем ставиться під сумнів. Відсутність сучасних бойових кораблів у складі вітчизняного флоту вже порушує національну безпеку і зменшує можливості участі України в ряді престижних міжнародних проєктів. Через відсутність Військово-морського прапора України на просторах Світового океану морські пірати на морських шляхах безкарно захоплюють українських моряків, на викуп яких сплачуються суми, за які вже можна було б збудувати не один бойовий корабель.

Для виправлення ситуації в минулі роки був розроблений проєкт сучасного і перспективного корабля типу «корвет», визначено завод-будівник, підписано угоди з виробниками зброї. Та на сьогоднішній день в умовах економічної кризи і проведення економічних реформ, держава заявляє про не спроможність забезпечити будівництво корветів. Однак час не чекає, Україна може бути надовго, як не назавжди, відсунута від міжнародних морських проєктів.

Виходячи саме з таких позицій, ініціативна група у Севастополі, яку очолив віце-адмірал у відставці Микола Клітний, враховуючи історичний досвід нашого народу, вийшла з пропозицією звернутися до керівництва держави, представників великого та середнього бізнесу і народу України розпочати будівництво корветів для потреб оборони держави на народні пожертви. Ініціативу підтримала конференція ветеранів ВМС України і члени військової ради національного флоту. Пропонується на громадських засадах створити «Морський особливий комітет з будівництва кораблів на народні пожертви» під патронатом Президента України, який би акумулював народні зусилля цієї патріотичної акції. Історичний досвід свідчить, що в Україні завжди, ще з козацьких часів, проявлялася ініціатива патріотичного руху з розбудови флоту. У ті часи кожна козацька паланка будувала певну кількість козацьких бойових кораблів – чайок.

Після російсько-японської війни Росія практично втратила бойове ядро флоту. Для відновлення флоту з ініціативи козацького нащадка, українського князя Кочубея в Україні розпочався патріотичний рух зі збору коштів на будівництво нових бойових кораблів для відновлення бойової готовності флоту. Ініціатива була підтримана російським імператором, а ініціативний комітет тоді очолив брат імператора, великий князь контр-адмірал Костянтин. В 1906 році на народні пожертви мешканців Волинської, Подільської, Київської, Чернігівської, Харківської, Катеринославської, Одеської і Херсонської губерній та міста Севастополя були збудовані мінні крейсери «Україна», «Гайдамака» і «Військовий», які були включені до складу Балтійського флоту і мужньо воювали в часи Першої Світової війни. Всього в 1906 – 1910 роках на народні пожертви було збудовано 23 кораблі. З патріотичного здвигу на мінному крейсері «Україна» у 1917 році розпочався процес будівництва флоту Української Народної Республіки. З розпадом Російської імперії бажання українського народу забезпечити свою безпеку з моря не зменшилося. В 1920-ті роки на народні кошти, зібрані в областях Центральної і Східної України, для Чорноморського флоту були фактично заново відбудовані ескадрений міноносець «Незаможник» і бронепалубний крейсер «Комінтерн», колишній «Пам'ять Меркурія». Вже у роки незалежності, завдяки шефській допомозі всіх областей України, вдалося в короткі терміни відновити бойову готовність великого десантного корабля «Костянтин Ольшанський», корвету «Хмельницький», середнього десантного корабля «Кіровоград», санітарного катера «Сокаль» та ряду інших кораблів і суден.

В непрості перші роки незалежності України завдяки народному здвигу і підтримці всіх областей України вдалося сформувати флот і вивести його в море. Та настав час завершити його будівництво відповідно до потреб оборони країни і сучасної міжнародної ситуації у світі. Інакше ми не забезпечимо мирного існування безблокової України.

На думку ініціативної групи і ветеранів ВМС України, будівництво корветів для національного флоту не лише зміцнить Військово-Морські Сили, а й у значній мірі сприятиме об'єднанню всіх регіонів України заради великої мети – перетворенню нашої країни з декларативної на справжню морську державу, на збільшення вкладу в економіку країни її морського сегмента.

Тож збудуємо український флот українською громадою! Слово - за регіонами України.

«Кримська світлиця», № 1. 28 січня 2011 р.

УКРАЇНЬСКА ГРОМАДА НЕ ДОЗВОЛИЛА ВІДКРИТИ ПАМ'ЯТНУ ДОШКУ СЕВАСТОПОЛЬСЬКОМУ КАТУ

Як повідомлялося раніше, 4 березня у Севастополі місцеві комуністи з прогресивними соціалістами при підтримці державної адміністрації міста намагалися встановити анотаційну дошку севастопольському кату, голові військово-революційного комітету у Севастополі в 1917-1918 роках більшовику Юрію Гавену, якого, як не дивно, ще й сьогодні місцева вже українська влада виставляє як «значного діяча державного і комуністичного руху».

Даний захід викликав обурення Української громади Севастополя, які вирішили пікетувати відкриття дошки. Одночасно голова організації КУНу і міського товариства «Просвіта» письменник Володимир Проценко та журналіст Мирослав Мамчак провели історичне дослідження біографії цього більшовицького злочинця. Виявилось, що за три роки перебування Юрія Гавена у Севастополі (1917-1921), ним було організовано більшовицький переворот у грудні 1917 року, дві Варфоломійські ночі, тобто криваві різні у грудні 1917 і в лютому місяці 1918 року, терор проти місцевого населення і воїнів гарнізону, під час якого було розстріляно не менше 29 тисяч севастопольців. Повністю була розстріляна Українська громада міста, український військовий комітет і міський меджліс кримськотатарського народу. Протягом трьох ночей з 23 по 25 лютого 1918 року в оточеному зі всіх сторін Севастополі було розстріляно і закатовано не менше 3 тисяч осіб. Найжахливішою була ніч і день з 23 на 24 лютого, який сьогодні відзначають як день захисника Вітчизни. Тоді біля Панорами в одну ніч було розстріляно 800 чоловік, людей топили в морі і спалювали живими у топках збільшовизованих кораблів. Володимир Проценко зустрівся з головою Севастопольської МДА Валерієм Саратовим, колишнім другим секретарем Гагарінського райкому партії, який зізнався, що нічого не знає про цього «державного діяча», і вручив йому свої архівні дослідження діяльності Гавена у Севастополі. Проти встановлення дошки виступили і мешканці вулиці.

Коли акція прославлення ката і злочинця набула громадського розголосу заступник голови Гагарінської РДА по соціальних і гуманітарних питаннях Світлана Кожасва заявила представникам ЗМІ, що це була ініціатива жителів похилого віку з однойменної вулиці, а адміністрація до цього відношення не має.

Насправді дошку намагалися встановити на будинку, в якому знаходиться офіс гагарінської районної організації КПУ на кошти, як це не дивно, депутата

міськради від партії Регіонів підприємця Сергія Гоголинського. Отже, в середовищі міської організації партії Регіонів замість пропаганди патріотизму і відданості державі кращих представників народу, що так необхідне сьогодні в процесі реформ, уславлюють терористів, катів і злочинців, від рук яких загинули десятки тисяч людей, і які унеможливили у 1917-18 роках відродити національний флот України і привели Україну до Геноциду і Голодомору..

Щоб обманути громадськість, севастопольські комуністи з чиновниками вирішили встановити дошку загодя, до її офіційного відкриття, однак прийшлося її таки знімати. Активісти Української громади і патріотичні організації міста встановили чергування біля будинку, на якому міська влада заповзлася було увічнити пам'ять державному злочинцю і кату Севастополя.

Інформповідомлення. 27 лютого 2011 р.

У СЕВАСТОПОЛІ ЗНИЩУЮТЬ ЄДИНИЙ У МІСТІ УКРАЇНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД

Оптимізація середніх навчальних закладів, яку проводить Міністерство науки і освіти, тихо котиться і Севастополем. Є у Севастополі єдиний середній повноцінний навчальний заклад, де викладання всіх предметів ведеться українською мовою – це школа-інтернат № 7. Він, між іншим, являється єдиним українським інтернатом на Кримському півострові. Зараз його тихо, без суспільного розголосу, розпочали «оптимізувати» так, щоб з 2012 року школа-інтернат взагалі перестала існувати у Севастополі.

Створена школа-інтернат № 7 була на вимогу штабу Військово-Морських Сил України, міського товариства «Просвіта» і української громади у 1997 році для дітей-сиріт і військовослужбовців на базі вивільнених приміщень дитячого садочка № 69, інших приміщень тоді місто для української школи не знайшло. На сьогодні в школі українською мовою навчається більше 80 дітей, але згідно з програмою оптимізації, виданою управлінням освіти і науки Севастопольської держадміністрації, вже через рік ці діти будуть позбавлені можливості в подальшому отримувати знання рідною українською мовою.

Оптимізація твориться по-езуїтськи. У жовтні місяці минулого року усним! розпорядженням начальника управління освіти та науки СМДА С. Круглова було закрито перший клас гімназії з причин малої кількості учнів у класі – першокласників-українців набралось 14 дітей. Малечу не просто було позбавлено можливості навчатися рідною мовою, їх викинули на вулицю посеред навчального року – батьки вимушені були терміново шукати своїм дітям школу і посилати посеред навчального року вже до російськомовних шкіл бо інших у тому районі міста немає. Тепер ці діти, отримавши першу у своєму житті психологічну травму, будуть освоювати азбуку «слов'янського братерства» в традиціях «города русской слави».

За словами директора цього навчального закладу Галини Григорівни Колесник, їй вже поступило розпорядження з управління освіти прискорити «оптимізацію» і перевести з 2012 навчального року дітей до російськомовної школи – інтернату № 4 і, таким чином, поповнити учнями їх класи. Навчання там обіцяють проводити, але ще не проводиться, двома потоками – російською і українською мовами. Але діти, стверджує Галина Григорівна, туди не підуть, бо з місця проживання до школи їм прийдеться добиратися двома транспортними маршрутами, і накладно, і важко, і довго дітям треба буде добиратися до навчання. Скоріш за все діти розійдуться по сусідніх російськомовних школах. На місці існуючої школи-

інтернату планують створити навчально-виробничий комплекс з дошкільною підготовкою і початковою освітою, але вже на базі російської мови виховання і навчання. Таким чином єдиний у Севастополі український навчальний заклад перестав існувати. У вину школі-інтернату ставиться факти відсутності в навчальному закладі спортзалу, виробничих майстерень та й багато чого, потрібного сучасній школі. У зв'язку з цим, за словами директора, вже давно навколо навчального закладу, замість державної допомоги у створенні сучасної перспективної української школи, точаться розмови про її закриття - звідси і зменшення притоку учнів. Батьки, бажаючи надати своїм дітям ґрунтовну освіту, вимушені замість української, посилати дітей в російськомовні школи, яким влада уділяє набагато більше уваги.

З приводу так популярної в коридорах місцевої влади ідеї двомовних (з українською і російською мовами викладання) шкіл, то треба визнати, що існуючі у Севастополі три такі школи в жодному разі не виховують справжніх громадян-патріотів України. У більшості діти там стають такими собі денационалізованими малоросами, які мовби знають мову, але не вважають її корисною для себе. Ані учні, ані педагоги таких шкіл, окрім уроків, українською мовою не користуються. Варто лише відвідати шкільні заходи цих навчальних закладах, там скрізь домінує російська мова.

В ситуацію, що склалася з «оптимізацією» школи-інтернату, ще у грудні місяці втрутилася Севастопольська «Просвіта», яка патронувала школу-інтернат. Загалом не перечачи проти «оптимізації» як такої, просвітяни виставили вимогу взамін «оптимізованої» школи-гімназії № 7 українізувати школу-інтернат № 4, щоб у місті оставив український навчальний заклад. Але пропозиція просвітян в управлінні освіти була відхилена, а здійснювана ними «оптимізація» освіти по-севастопольськи прибирає антиукраїнський відтінок. Заступник начальника управління освіти Віктор Корнієць, якого у «Просвіті» вважають ініціатором розпуску першого класу в українській школі-гімназії, від коментарів ухилився.

Як відомо, міністр освіти і науки Дмитро Табачник з трибуни Верховної Ради не раз заявляв, що українські школи, якщо у них навчається 40 дітей, закриватися не будуть, і що МОН України під його керівництвом піклуватиметься функціонуванню і розвитку шкіл з українською мовою навчання. Однак севастопольські працівники від освіти і без словника зрозуміли езопову мову свого патрона – рішенням про закриття єдиної української школи і скасування української освіти в місті-герої відзначили двадцяту річницю ратифікації Україною Конвенції захисту прав дитини. Севастопольським дітям навчатися в українській школі право залишається, та в них відбирають саму можливість такого навчання. В педагогічній колективі школи-гімназії стверджують, що «оптимізацію» їх навчального закладу контролює голова міської державної адміністрації Валерій Саратов особисто.

Це не перший у Севастополі наступ влади на все українське. В минулому році зупинене будівництво українського колеґіуму, перший камінь в який заклав ще Президент Леонід Кучма. У державній адміністрації вже не один раз пропонувалося перепрофілювати його на англійську, чи ще якусь іншу мову, лиш би не українську. Судячи по-всьому, керівництво міської організації партії Регіонів, користуючись владою, всерйоз зайнялось викоріненням у системі освіти всього українського і розпочали з самих беззахисних – з дітей початкових класів. По всьому видно, що збуваються «дружні поради» московської делегації, яка ще рік тому заявляла у Севастополі, що Росія тут залишається назавжди і українське не повинно заважати розвиткові «русской слави» міста-героя. Ось воно і маліє з кожним днем.

Вчителі школи-гімназії, навчені гірким досвідом, у більшості мовчать, бояться взагалі втратити роботу. У штабі ВМС України та в управлінні виховної роботи

командування ВМС про «оптимізацію» української школи інформацією не володіють, там давно забули, що являються шефами школи-гімназії, і що там вчать діти їх військовослужбовців. Представників ВМС ЗС України все частіше можна побачити з квітами в руках не в українській школі-гімназії, а біля пам'ятника «голодній вовчиці» Катерини II, а вона, як відомо, українську мову не вважала за мову взагалі.

На завершення, хотілося би нагадати севастопольській владі і особисто начальнику управління освіти і науки С. Круглову, що німецько-фашистські загарбники, захопивши Севастополь, у 1942 році відкрили у місті справжню українську школу і ввели предмет «Історія рідного краю». Як на цьому тлі виглядає теперішня влада у поштовхуваній нею «оптимізації» української освіти у Севастополі з предметом «Севастополеведеніє»? Тож чи будуть мовити українською мовою уста маленьких севастопольців залежить тепер від самих діток, їх батьків і севастопольської громади.

17 березня 2011 р.

КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ СЕВАСТОПОЛЯ ОПИНІВСЯ ПІД ЗАГРОЗОЮ

Виглядає так, що запланована на 9 квітня звітно-виборна конференція громадської організації «Конгрес українців Севастополя» не відбудеться. Причина банальна – відсутність приміщення для проведення заходу.

Голова Конгресу Богдан Мороз з цього приводу пояснив, що йому скрізь відмовляють, або виставляють такі ціни за оренду залу, які Конгрес не спроможний оплатити. В Українському культурно-інформаційному центрі всі дні заняті, крім напередодні Пасхи - 23 квітня. Дата не влаштовує членів Конгресу. Коли Богдан Мороз звернувся з проханням надати зал його громадській організації на 3-4 години до керівника Ділового і культурного центру, та у відповідь заявила, що цій «націоналістической організації» без особистого дозволу керівництва міста зал надати не може. І взагалі зал у неї в аварійному стані, дах протікає, ще в додачу зданий в оренду під молитви одній релігійній організації. Значить під молитви віруючим зал годиться, під збори українців – ні. Із пояснень директорші ДКЦ, яка сидить на шії українського народу і годується плодами його праці, сам по собі виникає висновок, що її більше всього турбує слово «українці», звідки і визначення Конгресу націоналістичною організацією. Цікаво би знати з цього приводу думку самого «керівництва» директорші ДКЦ в особах голови СМДА Валерія Саратова і його заступника Ірини Цокур, а заодно і почути від них для чого вони утримають на посаді чиновника, який не турбується про збереження майна, безпеку людей, та як можна орендувати аварійне приміщення під молитву людям. І куди ж дивиться управління МНС?

А далі справи для Конгресу ще більше погіршали. У Конгресі мали надію провести конференцію у актовому залі Севастопольського інституту банківської справи Української академії банківської справи Національного банку України, з яким раніше була укладена угода про співпрацю. Свого часу Конгрес українців немало приклав сил, щоби цей інститут появився у Севастополі. Однак директор Інституту доцент В. Огієнко, який спершу не перечив проти співпраці з Конгресом, навіть радив активізувати культурно-просвітницьку роботу з студентами, погодився виділити на кілька годин актовий зал для проведення звітно-виборної конференції Конгресу. Та з виходом з відпустки його заступника Петухова думка директора змінилася на протилежну. Яка відбулася розмова між директором і його заступником не відомо, але наслідком її став лист голові Конгресу українців наступного змісту: «У зв'язку з тим, що проведення громадсько-політичних заходів за участю

Севастопольського інституту банківської справи... не відповідає Положенню про Севастопольський інститут банківської справи УАБС НБУ та суперечить ст. 29 Закону України «Про вищу освіту» Севастопольський інститут банківської справи УАБС НБУ заявляє про неможливість виконання Договору про співробітництво з Громадською організацією «Конгрес українців Севастополя від 03.03.2011 р. № 11 та пропонує розірвати зазначений договір». Видно, хтось таки добряче налякав колишнього нашоукраїнця В. Огієнка, що він зважився не лише відмовити своїм побратимам у співпраці, а й самовільно змінити Статут громадської організації на громадсько-політичний. Таким чином у Севастополі на двох «тушок» стало більше, бо і самого Петухова свого часу бачили серед «помаранчевих». А сьогодні вони обидва поповнюють ряди тих, хто давно намагається витравити з Севастополя український національний і патріотичний дух. Саме таким «чиновникам» стоїть на заваді Конгрес українців, який хоч і не досить активно, але намагається об'єднати зусилля української громади проти антидержавних устремлінь і поступків, які постійно продукуються у Севастополі, дає змогу багатьом українцям відчувати, що вони не діаспора в Севастополі, а живуть в українському місті.

Нещодавно Міністр освіти і науки Д. Табачник, висловив надію, що наша студентська молодь виступить проти «націоналізму», маючи на увазі, український патріотизм. Теперішні дії нашоукраїнця В. Огієнка, здається, найкраще відповідають впровадженню цієї ідеї у Севастопольські реалії: бо хто не по «Севастополеведенню» розкаже севастопольським студентам про український Севастополь крім членів Української громади Севастополя? Одним словом, українець Огієнко зрадив Українську громаду Севастополя. Голова Конгресу українців Севастополя продовжує пошук залу та спонсорів. У ВМС України зали просто немає. На звернення голови Конгресу до штабу «Нашої України» допомогти оплатити зал там йому нагадали, що під час проведення минулого конгресу, в залі на стіні висів бренд партії «Свобода» - за такої умови вона тоді оплатила оренду залу. То ж, скажемо так, відмовили не відмовляючи.

Як у нинішній МДА вміють говорити і обіцяти знаємо. А вже незабаром побачимо, як нинішня українська влада у Севастополі практично опікується державними українськими громадськими організаціями. Наразі в Конгресі виникла ініціатива, що якщо українцям влада таки не надасть приміщення для проведення Конгресу, провести його під стінами міської державної адміністрації.

«Дзвін Севастополі». 27 березня 2011 р.

ЧОМУ МИ НЕ КИТАЙЦІ

Зарубіжна і українська преса рознесли вістку про «воскресіння» українського «Варяга» в образі китайського авіаносця. Для українських моряків така новина не стала неочікуваною. Коли влітку 1998 року китайські морські буксири виводили важкий авіаносний крейсер «Варяг» від пристані Миколаївського суднобудівного заводу імені б1 комунара, я спитав одного з адміралів, вічного помічника цілої низки міністрів оборони України: для чого ми так принижуємося у світі? Якщо китайська компанія Chong Lot Travel Agency Ltd., придбавши у нас за смішну як для авіаносця суму в 20 мільйонів доларів корабель, заявила, що створюватиме з нього туристично-розважальний комплекс, то що, коли флотові нашому він не годиться, ми не можемо такий самий розважальний центр створити у нас? Та поставте авіа-

носець на бочки у Севастопольській бухті, зробіть із нього Військово-морський музей... Народ, у першу чергу з-за кордону, валом ходитиме дивитися на наше військово-морське чудо – авіаносець. Другого такого корабля у Європі немає.

З іншого боку, для Севастополя і Криму це буде значний внесок у розвиток туризму, а наявність авіаносця, збудованого українцями, значно пристудить політичні пристрасті в місті. Що? Китайцям треба, а нам – ні? Відповідь отримав посправжньому адміральську: «Так то ж китайці!».

- Значить,- зробив висновок я, - нам ще далеко до китайців. Стало сумно за наших вершителей морського майбутнього країни. Інтереси і престиж України як морської країни у цій дешевенькій комерційній обмундировці були далеко позаду, якщо і були присутні взагалі.

Ще у той час, коли йшли торги за авіаносець, у штабі ВМС України ніхто не сумнівався, що Китаєві у першу чергу потрібна технологія нашого авіаносця, а не розважальний комплекс на його броні. А дівчат із довгими оголеними ногами на авіаносець вони не пустять. Коли до Миколаєва прибув так званий перегінний екіпаж і, не гаючи часу, відразу взявся вимірювати кожний шпангоут і корабельний закапелок – складати креслення – всім стало ясно, що професійних інженерів-кораблебудівників із Китаю цікавить технологія створення одного з найцікавіших кораблебудівних проектів колишнього СРСР. У Пекіні, на відміну від Києва, оцінили працю українських корабелів, незабаром китайський авіаносець із української сталі вийде в море під китайським військово-морським прапором.

Історія з «Варягом» може отримати продовження з українським крейсером, який донедавна називався «Україна» і який тихо друге десятиліття підряд іржавіє біля тієї ж пристані, де стояв колись «Варяг». Українські військові стратеги в один голос твердять, що крейсер не вписується у нашу оборонну доктрину: він зброя наступальна, а ми такі мирні, такі мирні і бідні, що, крім ескадр і корпусів мерседесів, не спроможні такий корабель забезпечити і утримувати у складі свого флоту.

Історія з крейсером бере свій початок із 1998 року, з часу підняття на ньому Державного прапора України. На той час введення крейсера до бойового складу ВМС України було лебединою піснею тодішнього їхнього командувача адмірала Михайла Єжеля. На церемонію підняття прапора прибув Президент України Леонід Кучма і міністр оборони України Олександр Кузьмук. Був там тоді і я.

Чекаємо на Президента. Леонід Данилович під'їхав вчасно, піднявся на борт «України»: «Дорогі українські моряки! Вітаю вас з цим чудовим крейсером «Аврора», – промовив і замовк Президент. Оговтавшись, Леонід Кучма прийняв на збереження військово-морський прапор, який пообіцяв підняти на крейсері через півроку, восени, перед першим виходом корабля на ходові випробовування в море.

- Назвав «Авророю», і іржавітиме біля пристані, як «Аврора», - зауважив хтось із київських журналістів.

Так і сталося. «Україна» потихенько стала перетворюватися таки на українську «Аврору», наврочив її Президент. Через три місяці Олександр Кузьмук заявив, що йому необхідно, щоб фахівці довели необхідність для українського флоту корабля такого класу і його відповідність нашій оборонній доктрині. І зняли з крейсера екіпаж. Загалом на крейсер тричі посилали і тричі знімали екіпаж. Скажіть, це і є демонстрація ставлення до флоту? Морякам стало виразно ясно, що оцінюють не доктрину, а корабельну крицю в доларовому еквіваленті. У Туреччині теж діє оборонна доктрина, але крейсер вона має. Він у наших сусідів навчальний, але перетворити його на бойовий – справа нескладна і нетривала. Наші «фахівці від оборони», навіть попри факт повної відсутності сьогодні можливостей ВМС України вести морський бій, вважають, що українському флоту крейсер не потрібний, і,

судячи з публікацій преси, стараються якомога скоріше позбутися цього корабля в обмін на якісь сумнівні преференції від Росії. А росіяни вже схидно насміхаються над хохлами: можуть взяти, але лише як метал, за безцінь.

Не бачать крейсера у складі свого флоту і в штабі ВМС – кажуть, завод не у змозі завершити його будівництво. Мені здається, що там більше за все не хочуть клопотів із крейсером. Тамтешні фахівці, які виростили на рівні корвета, демонструють і відповідну фахову підготовку. Он командувач ВМС адмірал Віктор Максимов на весь світ похвалився здійсненням подвигу: за три дні відправили в море великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський». І нічого, ніхто не поправив адмірала, що до такого походу бойовий корабель має бути готовий через... дві години. Для виконання завдань за межами Чорного моря якраз і приготився б крейсер, але, судячи з усього, нинішній міністр оборони Михайло Єжель вже давно перехворів крейсером. А його думка вже віддавна не різниться від думки начальства і тих, хто облizuється, розглядаючи корабельну крицю.

Так все ж таки, невже українському флотові крейсер так не потрібний, такий зайвий тягар, що українські посадовці так принизливо випрошують у сусідів можливість «продати» його? Виглядає на спробу видати заміж дівку, яка віддавна засиділася в дівоцтві. Впевнений, що ближчий час покаже, як сьогодні помиляються ті, хто веде крейсер на базар, бо повториться ситуація з «Варягом». І не лише тому, що негайна добудова крейсера встановила б приблизний паритет між флотами України, Туреччини й Росії на Чорному морі.

Росія вичікує. Там знають, що український крейсер має значно кращі характеристики і бойові можливості, ніж однотипна «Москва», і що він ніяк ще не старіє та володіє значними модернізаційними можливостями. І їм би дуже хотілося отримати його за безцінь, розмістити нам на глум у Севастополі під назвою якогось українського «города русской славы» чи українського князя. На крейсері не вистачає протиповітряного ракетного комплексу «Форт». Він є, спеціально для цього крейсера був виготовлений у Санкт-Петербурзі, але його нам не продають. Ні за яку ціну. А ми за ціною не постоїмо? Здається, так, бо на думку віце-президента Асоціації суднобудівників України Віктора Лисицького, Україна не спроможна оснастити крейсер його штатним озброєнням і у зв'язку з підписаними договорами, і через те, що в ньому потреби не має.

Справді, ударний ракетний комплекс із ракетами «Базальт» не відповідає підписаним угодам, згідно з якими українські ракети далі як на 500 кілометрів летіти не можуть. Але якщо «Базальт» летить понад 600 кілометрів, то може і до 500. Далі. Кажуть, що у нас немає цих ракет. Неправда, трохи є, отримали за розподілом Чорноморського флоту. Але якщо ми можемо виготовляти космічні апарати, то що, для наших ракетників змінити «Базальт» викликає технічну проблему? Скоріше, навпаки.

Я ж вважаю, що пан Лисицький висловив особисто свою думку. Мудро сказане ним не особливо переконує, бо жодна країна Європи не спроможна самостійно оснастити такий корабель. Але крейсери у складі своїх флотів мають! Стає ясно, чого синопців наших високопосадовців удень із вогнем не знайдеш у шерегах українських моряків. Бо українських моряків перетворюють на смертників, своєрідних камікадзе. Жодний український корабель нині не спроможний вести навіть не сучасний, а звичайний морський бій. Жодний корвет із флотів наших сусідів не підпустить нашого фрегата «Гетьман Сагайдачний» на дистанцію вогневого ураження, бо наш фрегат будувався для прикордонних сил, а не для флоту. Його завданням є ловити браконьєрів і піратів в океані, а не протистояти бойовим кораблям чужих флотів. І цю ситуацію в ВМС України всі наші сусіди добре знають.

Крім відсутності бойового корабельного потенціалу, всі наші порти повністю беззахисні і з протичовнового огляду. А війна на морі опускається під воду. Наші ж моряки-протичовновці жодного разу за всю історію ВМС не застосовували практичної зброї проти підводного човна, а вся протичовнова підготовка на кораблях має умовний стендовий характер. Так ось, всі ці завдання міг би вирішити ракетний крейсер із назвою донедавна «Україна». Поки держава збудує бригади потужних фрегатів, ці завдання міг би успішно виконувати крейсер вже незабаром: він у море може вийти і без «Форта», має потужну систему протиповітряної, протичовнової оборони, потужну артилерію.

Крім того, він міг би стати базою випробування нових видів зброї, школою підготовки висококласних командних кадрів флоту, а ще дозволив би Україні брати участь у міжнародних кораблебудівних тендерах – кораблебудівна галузь у нас теж вмирає. І одночасно міг би бути навчальним кораблем, морською плавучою навчальною школою Академії ВМС України. Але ми, на жаль, не китайці. Тому крейсер обов'язково поріжуть або подарують комусь на свято. У відповідь отримаємо нову Тузлу чи острів Зміїний.

Ми ж не китайці...

Радіо "Свобода", 20 квітня 2011 р.

ЯК ГОТУВАВСЯ «ЗОЛОТИЙ ВЕРЕСЕНЬ» 1939 РОКУ

Готуючи історичний нарис про рідне село, натрапив на достатньо цікавий епізод з часу «золотого вересня» 1939 року. Про нього, здається, ще ніхто не писав, мається на увазі - про підготовку антипольського повстання в Західній Україні. В усякому випадку, це було для мене новиною, тому, сподіваюся, зацікавить і читачів «Кримської світлиці, позаяк колишні радянські технології прослідковуються сьогодні і в Криму».

17 вересня 1939 року Червона армія без оголошення війни вступила на територію Речі Посполитої. Того ж дня танкові частини Червоної армії зайняли територію Прикарпаття. Протягом багатьох десятиліть цей місяць називався не інакше як «золотий вересень», наступ Червоної армії СРСР на Польщу – визвольний похід, а Червона армія лише армією–визволителькою, що принесла з собою галичанам «мир, волю і щасливе життя» та об'єднала воедино споконвічні українські землі. Насправді, як виявляється, «золотий вересень» став результатом розігрування української карти у Берліні і в Москві напередодні II Світової війни і не має жодного відношення до ідеї «визволення західноукраїнців з-під польського ярма» і возз'єднання споконвічних українських земель. У цьому випадку ідея «об'єднання українців» стала засобом порозуміння двох кровожерних диктаторських режимів – нацистського і більшовицького.

Зрештою, 17 вересня 1939 року після довгих десятиліть боротьби наших земляків проти різношерстих поневолювачів була таки зреалізована мрія багатьох поколінь українців - жити у злуці в єдиній державі. Терплячи після падіння УНР і ЗУНР національне приниження в часи польської окупації, жителі Галичини прагнули визволення, тому боротьба з поневолювачами не припинялася, і ще задовго до приходу Червоної армії її селами вже ходили обнадійливі чутки, що до них «йде Україна».

Поголос про скорий наступ на Польщу просочувався не лише із-за Дністра і Збруча, а й із-за Бугу. Першими використати підневільний стан українців Польщі намагалися німецькі нацисти. Щоби швидше заставити СРСР вступити у європейську війну і убезпечитися другого фронту, у Берліні був створений німецький план

створення «української держави» в результаті антипольського повстання у Західній Україні і саме задля цього плану були нав'язані контакти з ОУН А. Мельника. Демонструючи «співчуття» українцям і свою «добру волю», німці «визволили» з угорського полону 400 карпатських січовиків, з яких в навчальному центрі Абверу в Кірхендорфі організували український диверсійний Легіон «Допомога горян», який очолив полковник УНР Р. Сушко. Згідно міркувань у Берліні цей загін мав би бути закинутим в Галичину, там мав спровокувати антипольське повстання, «на допомогу» якому мали б прийти «друзі з Великої Німеччини» і проголосити «незалежну Західну Україну».

У Берліні бачили, який страх у Москві викликало проголошення Карпатської України у березні 1939 року і які там вживалися заходи, аби убезпечитися від відродження «самостійницького» руху в Україні, тому саме звідти розповсюджувалися чутки можливого об'єднання Карпатської України з Радянською Україною в незалежну державу. Цю ідею вимушений був прокоментувати сам Сталін на XVIII з'їзді ВКП(б) 10 березня 1939 року. У Москві зрозуміли значення Західної України і її роль у майбутній політиці, яку їй надають у Берліні, тому відразу вжили свої контрзаходи. Аби не допустити німецького впливу в регіоні, світ досить швидко довідався про німецько-радянське порозуміння, яке з обох сторін направлялося проти Польщі. Після партійного з'їзду у Москві уряду і КП(б)У було поставлене завдання готувати в Західній Україні плацдарм для акції її радянського «визволення».

Та світова спільнота в той тривожний час могла і не зрозуміти московської любові до долі Західної України. У цьому випадку, щоб надати віроломному нападу СРСР на Польщу характеру визвольного походу і не виглядати перед світом агресором, планувалося зарані підняти в Галичині антипольське повстання і, вже як би на заклик самих повстанців, прийти їм на допомогу. У цьому випадку «визвольний похід» в очах світової спільноти мав би зовсім інший вигляд – Червона армія подала руку допомоги братам-українцям, які стікали кров'ю у нерівній боротьбі з польськими колонізаторами. Для виконання цього плану планувалося у першу чергу залучити колишніх членів КПЗУ, розпущеної Комінтерном в 1938 році, та соціалістів з забороного поляками «СельРобу»

Для практичного втілення цього плану в життя на початку літа 1939 року в Галичину таємно прибули «представники з Києва», під керівництвом яких і готувалося повстання. На Покутті ще zostалися свідки і безпосередні учасники підготовки цієї акції, які пам'ятають подробиці «золотого вересня». Більшовиків, які готували «визволення», непокоїв гарматний полк, дислокований у ще австрійських часів «червоних казармах» у Коломиї, та потужний коломийський гарнізон. Тому повстанським загонам з Коломийського, Снятинського і Городенківського районів ставилося завдання напередодні переходу Червоною армією радянсько-польського кордону атакувати коломийські казарми, захопити їх штурмом і утримувати до підходу Червоної армії. Одночасно повсталі по селах Покуття мали надати повстанню характер всенародного.

Чи не першою на Прикарпатті підпільна бойова група була створена на Снятинщині, командиром якої призначили Мошука Дмитра Михайловича, а його рідне село Княже попервах стало штабним селом повстання. У хаті Мошука і жив «представник з Києва». Зброя, боеприпаси і вибухівка для повстанців таємно доставлялися спеціальними кур'єрами з-за Збруча і складувалися у селі. Коли польській поліції стало щось відомо про підпільників, повстанський штаб і арсенал зі зброєю і вибухівкою перенесли в лісову хащу під с. Хімчин, під Рожновом, у викопані і обладнані там бункери-криївки, подалі від цікавих очей. Там же у лісі «представник з Києва» і провадив наради керівників повстанських загонів з сіл. З під Хімчина і планувався наступ на коломийські казарми.

Призначення Мошука командиром Снятинського загону повстанців було не випадковим. Він служив у польському війську, знав польську військову організацію і мову, умів працювати оперативно і був ідейним комуністом, його колишня сільська «первинна організація КПЗУ» була однією з найактивніших в повіті – у Києві про все це знали. Наразі залишилося таємницею, ким насправді був «представник з Києва» в Снятинському районі, якого у Княжу пам'ятає чимало старших людей. Невідомим залишилося і його прізвище, спроби його розшукати в 1970-ті роки виявилися невдалими. Сьогодні вже важко встановити, скільки людей під ідею повстання зібрав Мошук на Снятинщині, але є всі підстави допустити, що до них були залучені не лише колишні члени КПЗУ і «СельРобу», а й молоді хлопці з ОУН, чого згодом Мошуку радянська влада не забула – Мошук був таки більше українцем, ніж комуністом.

Однак Німеччина першою напала на Польщу, від удару якої польська державна машина розсипалася. У перші дні війни коломийський гарнізон виступив на оборону країни під Варшаву, і потреба у повстанні і захопленні коломийських казарм для Червоної армії відпала – вони залишилися майже пустуючими. Після вступу у війну Червоної армії повстанцям залишилося лише роззброювати розпопрошені польські підрозділи, які через Коломию і Снятин відступали на Румунію. Ситуація змінила попередній план – з 17 вересня СРСР перед світом вже «рятував» українців Західної України від захоплення їх дружньою Німеччиною.

Сьогодні вже достеменно відомо, що «волевиявлення» населення Західної України було сплановане ще до початку «визвольного походу» Червоної армії. Після нападу Німеччини на Польщу, Політбюро ЦК ВКП(б) 4 вересня 1939 року розглянуло питання повного облаштування Польщі. Це рішення Політбюро, датоване 4 вересня – 3 жовтня 1939 року було оформлене єдиним протоколом №7113. В ньому, зокрема, приписувалося:

«1. Скликати Українські Народні Збори з виборних по областях Західної України (територія колишніх воєводств Станіславського, Львівського, Тернопільського і Луцького) та Білоруські Народні Збори з виборних по областях Західної Білорусі. Народні Збори повинні: 1) затвердити передачу поміщицьких земель селянським комітетам; 2) вирішити питання про характер створеної влади; 3) вирішити питання про входження до складу СРСР, тобто про входження українських областей до складу УРСР; 4) вирішити питання про націоналізацію банків і великої промисловості». А пункт 8-й цього рішення передбачав, що окупаційна адміністрація має провести виборчу кампанію (за радянським стандартом – з одним-єдиним списком кандидатів) і забезпечити її правильний ідеологічний супровід. ЦК КП(б) України (Хрущов) і ЦК КП(б) Білорусі (Пономаренко) мали заздалегідь підготувати декларації, що їх потім ухвалювали 6 Народні Збори.

Коли доля Західної України була визначена в Москві, повстанським загонам Прикарпаття була направлена вказівка створювати тимчасові органи сільської влади на місцях - «Ревкоми» - революційні комітети, брати владу у свої руки і організувати урочисті зустрічі Червоної армії-визволительки. У Москві ще оглядалися на міжнародну реакцію «визвольного акту» країни Рад, який нічим не відрізнявся від акту визволення нацистського. 18 вересня 1939 року московські «Известия» писали: «Спасіння йде з СРСР. Грізна, сувора, непохитна і великодушна – йде Робітничо-Селянська Червона Армія. Заради щастя людського побудована наша країна, і на сторожі його стоїть Червона Армія. Заради цієї мети Червона Армія рушила сьогодні, затемнюючи небо сталевими крилами, потрясаючи землю бронемашинами, важкою ходою незчисленних полків». Удосвіта 18 вересня радянські танки підійшли до Коломиї і відрізали польський уряд і його генштаб від сил, що

боронили Львів. Коли радянські танки входили в села Покуття, там, по-суті, польської влади вже не було зовсім, на будинках сільських управ майоріли червоні і жовто-блакитні прапори.

З перших днів встановлення радянської влади ті, хто найбільше до неї стримів - колишні найактивніші борці за соціалістичний спосіб життя - члени КПЗУ і «СельРобу», відразу були відсторонені «визволителями» від проголошеної народної влади: більшовицька партія вважала їх опортуністами, троцькістами і т. ін., тому довіри до них не мала і, за невеликим виключенням, до влади навіть у селах не допускала. А команду Снятинського повстанського загону Дмитру Мошуку просто порадили: якщо не хочеш біди, нікому не розказуй, що ти був членом КПЗУ.

Однак пропагандистами СРСР був створений міф про «золотий вересень» 1939 року, про подану братську руку допомоги «великого російського народу» народу українському, міф, який експлуатується ще й досі. Насправді інтереси українців у тій політичній грі були на останньому місці.

«Кримська світлиця», № 9. 26 серпня 2011 р.

ВИРАЗНО І ТВЕРДО — УКРАЇНСЬКИМ ШЛЯХОМ

9 липня 2011 року Південній військово-морській базі ВМС ЗС України, штаб якої дислокується у селищі Новоозерне Євпаторійської міської ради, виповнилося 15 років. У липні 1996 року на базі об'єктів Кримської військово-морської бази колишнього Чорноморського флоту СРСР, яка у зв'язку з розподілом флоту була розформована, створено Південний військово-морський район Військово-Морських Сил України, до якого увійшли органи військового управління, кораблі, судна, військові частини і підрозділи з пунктами базування на всьому Кримському узбережжі від Чорноморського до Керчі. Згодом, у процесі військових реформ, Південний район був реорганізований у військово-морську базу.

Перші кораблі, передвісники майбутнього, одного з найбільших з'єднань Чорноморського флоту, увійшли до голих тоді берегів озера Донузлав рівно 45 років тому, в уже далекому 1966 році. Багатьом здавалося, що прибережні степи зовсім не годяться для військово-морської інфраструктури, але важка і напружена праця флотських будівельників зламала стереотипи і незабаром на берегах озера Донузлав виростили два селища - Новоозерне і Мирний, в яких було розміщено морський і авіаційний гарнізони флоту. У липні 1976 року на Чорноморському флоті була сформована Кримська військово-морська база, якій судилося стати коліскою сучасних Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

Не простий, проте славний бойовий шлях випав морякам бази. Її біографію як української можна вести з січня 1992 року, коли особовий склад 17-ї бригади кораблів охорони водного району Кримської військово-морської бази під командуванням капітана 2 рангу Юрія Шалита у складній політичній ситуації майже у повному складі склав військову присягу на вірність народу України. А за півтора місяця до цих подій, на Всеукраїнському референдумі 1 грудня 1991 року більше 93 % мешканців Новоозерного і Мирного віддали свої голоси за незалежність України, продемонструвавши найбільший показник у Криму.

Кримська база у той історично непростий час виразно і твердо йшла українським шляхом і бачила своє майбутнє виключно як складова України. У зв'язку з ювілеєм бази її особовий склад привітав командувач ВМС ЗС України. Однак у вітальному слові командувача події, що відбувалися на Кримській базі і стали наріжними в новітній історії українського флоту, не згадані, хоча вони є невід'ємними в історії становлення Південної військово-морської бази.

Події 7 квітня 1992 року сколихнули не лише Крим, а й всю Україну. У ті дні управління, штаб бази і велика частина офіцерів 39 дивізії десантних сил ЧФ склали присягу на вірність українському народу. Ці події у кримській пресі отримали назву як «кримське ГКЧП», бо патріотичне волевиявлення українських морських офіцерів командувач ЧФ адмірал Ігор Касатонов намагався придушити силою. За його наказом в ніч з 7 на 8 квітня до Новоозерного була введена бойова техніка 361-го полку 126-ї дивізії берегової оборони ЧФ з Євпаторії: 4 БТР, 2 танки, 2 мотострілецькі взводи, у тому числі і кадровий офіцерський, які зайняли селище і берегові підрозділи бази, одночасно нічним десантом 39 дивізії десантних сил ЧФ був захоплений штаб бази, а ракетними катерами з Чорноморського – пристані, де дислокувалися кораблі.

Однак силовий тиск і брязкіт зброєю не зламали офіцерів. Приводив до військової присяги на вірність українському народу офіцерів автор цих слів у конференц-залі штабу бази, однак через силовий тиск і блокування приміщення штабу вимушений був перенести продовження ритуалу до селищної ради. А там уже, під національним прапором у приміщенні української влади, офіцери прийняли рішення, що у випадку силової протидії будуть оборонятися. У селищній раді військовослужбовці гарнізону продовжили ритуал складання військової присяги на вірність українському народу і довели загальну кількість однодумців майже до сотні. У той же день на базі була поширена інформація про призначення командира бази контр-адмірала Бориса Кожина першим командувачем Військово-Морських Сил України.

Офіцери управління і штабу Кримської військово-морської бази Юрій Шалит, Владас Броняус, Валентин Сутула, Олег Ніколаєв, Леонід Рибальченко, Костянтин Іванко, Анатолій Приліщ, Леонід Корнілов, Олександр Дерновий, Віктор Палій та інші заклали основи штабу українського флоту і стали одними з перших українських морських офіцерів. Сьогодні усі вони вже ветерани ВМС України і перебувають на заслуженому відпочинку.

А тепер бойові традиції бази продовжують моряки Південної бази під командуванням капітана 1 рангу Володимира Догонова. За минулі роки особовий склад бази практично з нуля відновив бойову і технічну готовність отриманих за розподілом ЧФ кораблів, суден і пунктів дислокації, налагодив чітку систему управління, відновив і реформував систему логістичного забезпечення сил ВМС. Здобутками бази державного рівня є океанські трансатлантичні походи великого десантного корабля «Костянтин Ольшанський» до США в 1996 році, участь і забезпечення перших оперативно-тактичних навчань ВМС «Море-96», забезпечення перших берегових і морських ракетних стрільб та інших заходів, проведення перших міжнародних навчань «Сі Бриз-97», перші походи кораблів у Середземне море та ряд інших заходів, які навічно вписані в історію становлення і розвитку українського флоту та демонстрації України у світі як морської держави.

За 15 минулих років Південна військово-морська база стала школою морської майстерності ВМС України, яку пройшли десятки офіцерів – справжніх професіоналів морської справи. Більшість з них посіли ключові посади не лише в управлінні і штабі Українського флоту, а й на рівні Збройних Сил України. Серед таких, у першу чергу, віце-адмірала Ігор Кабаненко, Ігор Князь, контр-адмірала Ігор Матвієнко, Віктор Носенко, Сергій Тараненко, Ілля Чалий, Юрій Шалит.

До 15-річчя рідного об'єднання силами офіцерів і ветеранів у приміщенні штабу бази урочисто відкрито музейну експозицію бази і селища, відкрито пам'ятну дошку. На ювілей в Новоозерне прибули шефські делегації з Донецької і Черкаської областей, з Сімферополя та інших шефських організацій. А після за-

вершення урочистих заходів вечірнє небо над Новоозерним осяяв святковий салют. Ветерани бази стверджували, що саме таким був салют над Донузлавським озером в день заснування бази у 1996 році.

«Кримська світлиця, № 1. 29 липня 2011 р.

СЕВАСТОПОЛЬСЬКІЙ СПІЛЦІ ОФІЦЕРІВ УКРАЇНИ - 20 РОКІВ

Їх переконували – ви не зможете, а вони змогли. Їм сміялися в очі – ви не зумієте, а вони зуміли. Їм казали - у вас немає досвіду військового будівництва, а вони таки створили національний флот, визнаний світом. Їм закидали – в Україні немає адміралів, а вони виховали таких, національно відданих, у своїх рядах. Їм пророкували, що перші кораблі ВМС України потонуть біля пристані, а вони довели їх до берегів США, гордо демонструючи світу Військово-морський прапор України. Над ними сміялися національні недовіри, глумилися, знущалися і переслідували, та вони, перші члени севастопольської організації Спілки офіцерів України, таки подолали всі перешкоди на своєму шляху і вивели Український флот на морські простори. Це вони, перші члени Севастопольської організації Спілки офіцерів України, повним складом увійшли до організаційної групи ВМС України, стали становим хребтом майбутнього флоту України і довели не лише своєму російському сусіду, що Україна є великою морською країною, спроможною самостійно створити і утримувати власний флот. Це вперше вони, члени СОУ, вивішли в море ВМС України, змусили остаточно розділити, мов ядро урану, досі «неділимий» Чорноморський флот колишнього СРСР.

З того часу промайнуло вже 20 років. Не всі першопроходьці флоту України дійшли до цієї дати. Морально-психологічна ситуація вражала не менше за бактеріологічну зброю, на це і розраховували автори «флотської» проблеми для України. Але Севастопольська організація СОУ, попри всі втрати, труднощі і розчарування, не здає своїх позицій і успішно розвивається, про що засвідчили урочистості з нагоди її 20-літнього ювілею, які відбулися у клубі Академії ВМС ЗС України. Привітати з ювілеєм спілчан прибули член військової ради ВМС України, начальник управління виховної і соціально-психологічної роботи командування ВМС України капітан 1 рангу Андрій Урсул, голова Ради ветеранів ВМС України контр-адмірал запасу Володимир Колпаков, голова координаційної ради ветеранських організацій Севастополя контр-адмірал у відставці Сергій Рибак, голова севастопольського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка письменник Володимир Проценко та вперше за всі попередні роки – заступник голови Севастопольської міської ради Олександр Антоненков. З привітальним словом від імені командування і Військової ради ВМС України до присутніх учасників урочистостей звернувся капітан 1 рангу Андрій Урсул і вручив активістам організації нагороди від імені Головнокомандувача Збройних Сил України – начальника Генерального штабу Збройних Сил та від командувача ВМС ЗС України. За рішенням міської ради Олександр Антоненков вручив почесну грамоту і знак «За заслуги перед Севастополем» члену СОУ, заслуженій артистці України, співачці Тетяні Бартковій. Прекрасним концертом, запальними артистичними номерами привітали спілчан артисти Ансамблю пісні і танцю ВМС України.

Сьогодні в бойовому строю вітчизняного флоту стоять уже діти та онуки перших членів Спілки офіцерів України, яким мала би бути небайдужою попередня сторінка історії національного флоту. Однак, попри привітання та одержані наго-

роди, слід зазначити, що урочистості спілчани проводили ніби самі для себе. Усупереч вимогам командування ВМС забезпечити належне відзначення 20-річчя СОУ в частинах і підрозділах флоту на урочистостях були відсутні молоді офіцери, мічмани, старшини і матроси, для яких напередодні навчань спілкування з тими, хто в неймовірно важких умовах закладав перші стапелі Українського флоту, хто готував і проводив перші навчання ВМС, не були б зайвими. Впереддень ювілею організації СОУ ветеранів національного флоту запросив на зустріч лише Військово-морський ліцей. У цьому простежується зародження нездорової тенденції відриву нинішніх захисників незалежності України від першооснов, від досвіду, традицій старших поколінь та історії створення і розвитку вітчизняного флоту. Тож за загальним рішенням організації такий стан необхідно терміново виправляти, на що і будуть покладені зусилля спілчан.

Севастопольська організація Спілки офіцерів України продовжує роботу, спрямовану на розбудову і зміцнення вітчизняного флоту, морського щита України, і жодні політичні шторми не зіб'ють її зі шляху, обраного 20 років тому.

«Кримська світлиця», №13. 09 вересня 2011 р.

ЧИ ЩЕЗЛА ЗІ ЛЬВОВА ПАРТІЯ «Русский блок»?

Чи є в своїй хаті своя правда?

У Львові сталася новина, яка варта уваги широкої громадськості. Після тривалих пошуків, які розтяглися більш ніж на рік (з 27 квітня 2010 р. до 22 червня 2011 р.), начальник Галицького відділу Державної виконавчої служби Львівського міського управління юстиції Бойко О. В. остаточно затвердив постанову державного судового виконавця такого собі громадянина Ач М. І., що політичну партію «Русский блок» у Львові виявити неможливо, сліди її зі львівських бруківок пропали ще 5 січня 2006 року. Після річних митарств львівськими задвірками державному судовиконавцю вдалося з'ясувати, що «Русский блок» у Львові ще й терпів бідуся як церковна миша, відсутність любові і турботи про «старшого брата» у безсердечних львів'ян змусила його таємно для місцевої влади втекти з невдячної цитаделі націоналізму на «хліби» до Криму. Втікши з безхлібного Львова, гнаний голодом «Русский блок» законспірувався на степових просторах півострова, і викрити його львівським судовиконавцям уже змоги немає.

Хай вибачить мене читач, але мушу для підтвердження сказаного навести цитату з постанови державного судовиконавця львівської юстиції від 22.06. 2011 р. за № 7/373-12571: «...Згідно з інформацією УДАІ при УМВСУ у Львівській області транспортних засобів на боржника (партію «Русский блок») не зареєстровано. ...зареєстрованими об'єктами нерухомості не володіє, постанова державного виконавця про арешт майна залишена без виконання. За вказаною адресою... боржник не проживає. Згідно з відповіддю Адресного бюро у Львівській області голова партії Свістунов Олександр Григорович за адресою... не проживає, а вибув з 05.01.2006 р. в АР Крим, м. Сімферополь, точної адреси проживання встановити не вдалося. Таким чином... заходи щодо розшуку... виявилися безрезультатними».

Якісь незрозумілі речі відбуваються з галицькою юстицією. У той же час, коли Ач М. І. посеред перехожих на Ринковій площі розшукував пана О. Свістунува, той, треба думати, таємно пробравшись з Криму до Львова, на очах державних судовиконавців організував гучний скандал з червоними прапорами на день Перемоги, і підрядився не з ким-небудь, а з самим мером Львова Андрієм Садовим, командувачем Західного округу генералом Юрієм Думанським, прокурором області

Віталієм Ковбасюком, депутатами обласної і міської рад та іншими високопосадовцями урочисто покласти квіти на Воєнному цвинтарі львівського Пагорба Слави. Отже, відсутній у Львові О. Свістунів покладав квіти у тому ж таки Львові разом з мером і із-за його тіні залишився зовсім непоміченим!

Та, врешті, пора розповісти про причини пошуків судвиконавцями Свістунів у Львові, коли електоральною базою для «Русского блока» є Севастополь і частково Крим. Своєю «столицею» ця партія спеціально обрала собі Львів, демонструючи «незалежним» українцям, що ця відверто проросійська організація активно діє і сито живе у самому П'ємонті Галичини, продукуючи там своїх прихильників — русинів. Тому для підняття свого рейтингу і престижу, у першу чергу серед фінансових спонсорів, і було розміщено центральний офіс «Русского блока» у Львові.

Найбільш активною ця партія є у Севастополі, де за підтримки ідеологів Чорноморського флоту топчеться по всьому українському у часу своєї появи. Особливо цим партійцям не подобається ті українці, які твердо і послідовно відстоюють українську державність та пропагують українські державницькі ідеї «в городе русской славы». Особливо їм було уївся флотський журналіст Мирослав Мамчак. Щоб принизити гідність патріота України, активісти «Русского блока» вивісили по місту його портрети у формі офіцера німецького СС, встановили у центрі міста «дошку ганьби» і намети з його портретами, підмальованими під Гітлера, та стали вимагати депортації журналіста з міста. Мамчак подав на «Русский блок» позов «про захист честі, гідності та ділової репутації» до суду і після майже дворічної судової тяганини справу таки виграв. Суд визнав дії цієї партії антизаконними і

постановив спростувати поширену ними недостовірну інформацію таким самим способом, яким вона була розповсюджена, і виплатити позивачу моральну шкоду, знизивши її з 10 тисяч до 1515 грн., які Мамчак бажав перерахувати на рахунок єдиного у Севастополі українського дитячого садочка. Виплатити моральну шкоду мав львівський офіс партії, позаяк він є розпорядником партійних коштів. Ось тут і проявилася суть не так цієї партії, бо не ради демонстрації законслухняності вона створена, як нашого справедливого правосуддя. Жодне рішення суду не було виконане — така у нас сила праведного суду: у Севастополі можна знущатися над українцями, але в жодному разі антиукраїнські сили не можуть бути покараними.

Програвши цивільну справу, керівники цієї гонорової у Севастополі партійки почали втікати від відповідальності, як шкідливі мишенята з відомого мультфільму, коли кіт Леопольд, у особі Ача М. І., муркочучи, заплющує очі. Під час судового розгляду «русские ребята» не гребували і підміною документів — це мало місце не лише на судовому процесі у Севастополі, а й, як виявляється, і у виконавчій службі Львова. Державна виконавча служба управління юстиції Львова лише формально шукала відповідача, це ж не по честі львівських державців панів Ача М. І. чи Бойка О. В. топталася антиукраїнська юрба протягом всього літа 2008 року — їм можна спати у Львові спокійно. Тож з сумлінням виконаного службового обов'язку направили в Севастополь постанову «про повернення виконавчого документа стягувачові», яким і скасували примусове виконання судового рішення. Ось за таких обставин і емігрувала з львівських обрії партія «Русский блок». Викручувалася, виверталася від відповідальності на суді, ганебно «щезла» зі Львова, як злодійкувата хапка з Галицького ринку, запропала зі страху...

А що ж львівська Феміда? У неї очі зав'язані, тому «ребята» без перешкод щезли з поля її зору, коли їм було треба, а зараз сміються над нею і для загального посміховиська над Україною показово і прилюдно разом з градоначальниками беруть участь у загальноміських заходах. Тепер уже можна відкрито демонструвати свою присутність і далі продовжувати розпочату справу протискування «Русского мира» в галицькому регіоні.

Постанова судових виконавців незаперечно запевнює, що у цій ситуації не будуть притягнуті до відповідальності як ті, що допустили недбале виконання судових рішень, так і ті, що подавали органам виконавчої влади наперед неправдиві документи. Бо вже тривалий час не турбує львівську юстицію той факт, що партія «Русский блок» відверто нехтує закон, обманюючи державу найперше своїми липовими реєстраційними документами.

То де ж твій гонор, Львовче?

На фото: одна з листівок, розвішаних по Севастополю.

«Кримська світлиця», № 35. 11 листопада 2011 р.

Збігнев ЦИБУЛЬСЬКИЙ — зірка польського кіно з нашого небосхилу

У 2012 році Україна і Польща проведуть спільне спортивне свято — чемпіонат Європи з футболу. Однак, впевнений, що заходи Євро-2012 виходитимуть далеко за межі лише спортивного свята. І тут доречно згадати однаково історично пов'язане з Польщею і Україною ім'я польського актора Збігнева Цибульського, котрий народився і виріс на Покутті та де місцеві мешканці зберегли йому життя під час першої радянської, а згодом і німецької окупації краю.

Для поляків Збігнев Цибульський — легенда вітчизняного кіно і театру, символ повоєнного покоління поляків та національний герой Польщі — сьогодні не менше значить, ніж для нас, українців, Іван Миколайчук. Польща гідно шанувала актора за життя і продовжує шанувати свого видатного діяча мистецтва й після його загибелі. Та, як це прикро визнавати, Збігнева Цибульського знає в Україні лише вузьке коло театральних і кінодіячів і майже не знають на його батьківщині — на Прикарпатті. Його імені немає в жодному краєзнавчому чи історичному путівнику краю. Він, як і в радянські часи, продовжує залишатися для нас «актором зарубіжного кіно».

Збігнев Цибульський завжди підкреслював, що народився і виріс у селі Княже на Снятинщині, в Україні. На межі Княжого і Залуччя Горішнього, на лівому березі колись повноводної річки Перевід сьогодні у високих бур'янах можна побачити залишки родового будинку польського землевласника Йосипа Ярузельського та парку. Ось тут, у помісті свого рідного вуйка Йосипа Ярузельського, і народилася 3 листопада 1927 року майбутня легенда польського кіно. Батько Збігнева доводився зятем Йосипу Ярузельському, який, між іншим, був рідним братом батька майбутнього президента Польщі Войцеха Ярузельського.

Малий Збігнев ріс разом з сільською діворою, вчився спочатку в місцевій школі, згодом у польській гімназії у Снятині і Коломиї. 16 вересня 1939 року в будинку Ярузельського перед відступом до Румунії відбуло нараду вище командування розгромленого німецькими і радянськими арміями польського війська.

Уся родина Ярузельських відмовилася емігрувати з відступаючою польською армією до Румунії. Вважали своєю батьківщиною українське Покуття, мали надію, що з приходом нової «народної» влади їм гірше не стане — в селі польську родину поважали, Ярузельський був головним місцевим роботодавцем, меценатом і утримував всю соціальну програму і місцеву школу села.

Та з приходом Червоної армії і установленням радянської влади на Снятинщині родини Ярузельських і Цибульських як «експлуататори трудового народу і його вороги» були депортовані до Сибіру першими із села. Юному Збігневу місцеві мешканці допомогли уникнути арешту й депортації, і він протягом «перших совітів», а згодом і німецько-угорської окупації 1941—1944 рр. переховувався у мешканців села Княже Катерини і Йосипа Томашевських, у знайомих у Снятині і Коломиї.

У Княжому вже не залишилося серед живих тих, хто особисто знав Збігнева і допомагав йому пережити лиху годину, але в Залуччі Горішньому ще й зараз мешкають друзі його дитинства. Після депортації «ворогів народу» в родовому будинку Ярузельських радянська влада розмістила прикордонну комендатуру — поряд по річці Черемош було встановлено кордон з Румунією. З окупацією села німецькими військами там розташувалася вже німецька прикордонна комендатура. У березні 1944 року під час відступу німецьких військ будинок Ярузельського разом з всіма господарськими будівлями і гуральнею був підпалений власовцями, котрі під час окупації здійснювали їх охорону.

У 1945 році вісімнадцятирічного юнака органи НКВС усе-таки вистежили в Коломиї і виселили до Польщі в час так званої акції з обміну населенням — масової депортації поляків із Західної України до Польщі, а їм назустріч - українців з Польщі. Збігнев завжди пам'ятав своє рідне село, хоча доля після депортації вже не подарувала йому більше можливостей навідатися як до родинного села, так і до могил у родинному костелі в Залуччі Горішнім.

У Польщі Збігнев Цибульський почав шукати власний шлях у житті. Спочатку вчився у Торгової академії, потім — у Вищій школі журналістики, а згодом — у Вищій театральній школі у Кракові, яку закінчив 1953 року. Працював у Академічному театрі в Кракові, згодом — у театрі «Вибжеже» в Гданську. Заснував студентський театр «Бім-Бом», був його художнім керівником, а згодом — і «Театр розмов». 1961 року переїхав до Варшави, де його до співпраці у фільмах запрошували видатні польські режисери Анджей Вайда, Анджей Мунк, Єжи Кавалерович, Войцех Хас та інші.

Уперше в кіно Збігнев дебютував епізодичною роллю Костека у фільмі Анджея Вайди «Покоління». Найбільш значні його роботи, які принесли йому надзвичайну популярність в Польщі та зробили символом покоління, що вийшло з війни «з гіркою поразкою», була трагічна роль Мацека Хелміцкого в художній стрічці А. Вайди «Попіл і алмаз» і фільм Є. Кавалеровича «Поїзд» (1959 р., у радянському прокаті «Загадковий пасажир»). Знімався і в різножанрових фільмах. В останні роки життя працював над сценарієм власного дебюту в кіно, поставив ряд театральних спектаклів на сценах театру «Атенеум» і Театру Польського в Щеціні. Трагічно загинув під час зйомок фільму, потрапивши під колеса поїзда, 8 січня 1967 року.

Про видатного актора А. Вайда зняв фільм «Усе на продаж» і декілька документальних стрічок. У 1969 році у Польщі в галузі кіно засновано премію імені Збігнева Цибульського. Улітку 2010 року малу батьківщину З. Цибульського відвідав польський історик, професор Станіслав Ніцея, який готує до друку книгу про товариша своєї молодості. Ми зустрілися, поспілкувалися. Не знаю, яке місце у тій історичній праці, як і в біографії самого Цибульського, буде відведено Покутському краю, але вважаю, що Збігнев Цибульський великою мірою належить і Україні — тут він виріс, тут набрався сил і мужності для подальшого творчого життя. Україна століттями щедро дарувала свої таланти різним народам і культурам. Час збирати і навертати до отчих порогів усіх, у кого простелилися дороги у світ з України.

Поки що невідомо, чи перетиналися творчі шляхи двох велетнів національних культур Польщі й України Збігнева Цибульського та Івана Миколайчука, але

здається мені, що народилися обидва вони на галицькому і буковинському берегах бурхливого Черемошу аж ніяк не випадково. Кіномистецтво об'єднало їх у служінні своїм народам, а українська земля щедро дала їм силу духу і творче натхнення, й обидва стали виразниками своїх поколінь.

До Євро-2012 та до 85-ї річниці (3 грудня 2012 р.) з дня народження Збігнева Цибульського ще є час. Думається, було б правильно, аби не лише сільська громада села Княже, а й районна та обласна влада ухвалили відповідні рішення щодо увічнення пам'яті національного героя Польщі і свого великого земляка. Необхідно для початку хоча б внести ім'я Збігнева Цибульського в туристичні довідники, карти і маршрути Прикарпаття, встановити в Княжому пам'ятну дошку митцю, створити музейну кімнату в школі чи в сільській раді, реставрувати родинний костел в Залуччі.

Постаттю Цибульського мали б зацікавитись і прикарпатські історики та разом з польськими колегами створити правдиву біографію знаного актора і режисера. Значний вклад у зміцнення культурних зв'язків наших народів, а також гідним справи нашого земляка міг би стати і відповідний українсько-польський фестиваль пам'яті великого митця. Це реально збагатило б культури українського і польського народів.

«Голос України». 21 Грудня 2011 р.

ПЕРШЕ АНТИБІЛЬШОВИЦЬКЕ ПОВСТАННЯ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ

Про зустріч 17 вересня 1939 року Червоної армії-визволительки на теренах Західної України написано і пишеться зараз досить багато. Зміст основних матеріалів розповідає про здійснення віковичної мрії галичан про возз'єднання західного краю з Великою Україною в єдину державу, про остаточне визволення українців з-під «польської кормиги», принесене зі сходу сонце свободи і вільне нове щасливе життя. Мене теж так вчили у школі, і я теж цьому вірив. Однак, працюючи над історичним нарисом про рідне село Княже, що розкинулося понад Черемошем на Снятинщині Івано-Франківській області, натрапив на історичний нарис «Соціалістичні перетворення за роки Радянської влади по Княженській сільській раді (1939-1976 роки)», підготовлений парткомом колишнього колгоспу ім. Г. Петровського. Там я знайшов цікаву згадку, як сільська «банда» у жовтні 1939 року напала на сільський Ревком, що передував сільській раді. З того нарису виходило, що нібито сільські бандити просто собі так напали на орган влади, а згодом добра радянська влада, зміцнившись у краї, дала собі з ними раду через справедливий народний суд. Більше ніде згадок чи бодай якихось повідомлень про цей напад я не знайшов. Чим не вгодила цим селянам лишень встановлена у селі довгоочікувана нова народна влада, у нарисі теж не говорилося. І якась дивна була для мене ця «банда»: нікого не вбили, не пограбували, а лишень побили представників влади. Якимось не збігалося.

Та у Княжому, хоч з тих пір і промайнуло 72 роки, ще знайшлися свідки тих подій, сини і доньки їх учасників. За їхніми свідченнями з'ясувалося, що це не був просто напад якоїсь бандитської ватаги, а повстання селян проти того свавілля, що чинилося у селі щойно встановленою радянською владою і розквартированим тут гарнізоном НКВС. На мій погляд, повстання селян у селі Княжому стало першим виступом мешканців Західної України проти московсько-більшовицької влади, першим широким протестом супроти встановленого більшовицького режиму.

Та спершу слід сказати, що в Княжому у вересні 1939 року справді зустрічали визволителів з хлібом-сіллю. У селі біля церкви була встановлена урочиста брама-арка, увінчана жовто-блакитними і червоними прапорами, колишні члени КПЗУ і «СельРобу» організували урочистий мітинг мешканців села на честь визволення і возз'єднання західноукраїнських земель з Великою Україною. У багатьох людей на очах були сльози радості і надії на краще життя, люди вірили, що тривала боротьба за визволення не була даремною, всі вірили у краще майбутнє. Та так тривало не довго. У відносно демократичній Польській державі, хоч і проводилася відверта колонізація, але у селі активно діяли товариства «Просвіта», «Каменяр», «Союз українок», «Пласт», сільський кооператив «Сільський господар», політичні організації партій «СельРоб» і ОУН, яка, між іншим, створювалася для боротьби з польським режимом. Однак з перших днів встановлення московсько-комуністичного режиму була заборонена діяльність усіх політичних партій, культурно-освітніх, спортивних та господарських товариств, і розпочалося переслідування національно свідомих українців, у першу чергу членів ОУН, а затим черга дійшла і до колишніх комуністів. Органом влади у селі було оголошено призначений прибулими військовими Ревком, до якого більшість колишніх підпільників і борців за визволення включені не були. У приміщенні щойно новозбудованої зусиллями громади нової сільської школи розмістили гарнізон НКВС і Ревком., а дітей перевели в стару школу, що майже розвалювалася.

Терор радянської влади проти місцевого населення розпочався з перших тижнів її появи. Арешти у селі були проведені вже через місяць — 20 жовтня 1939 року. Того дня ревкомівцями за допомогою гарнізону НКВС були арештовані молоді хлопці: член районного проводу ОУН Дмитро Петрович Гнідан, сільські активісти ОУН — його брати Іван і Микола, однофамілець Микола Петрович Гнідан, Степан Козьмович Павлюк, Дмитро Онуфрійович Маценко, Іван Степанович Миронюк. Їх по-звірячому катували і затим замкнули у підвалі новозбудованої школи, який з тих пір чекісти почали використовувати як сільську тюрму-катівню.

Чим завинили перед новою владою ці люди? Та нічим. Ще зовсім недавно, у липні-вересні, всі вони входили до Покутського повстанського куреня, який мав стати базовим підрозділом антипольського повстання напередодні вступу Червоної армії в Західну Україну. Цей повстанський загін готував, між іншим, «представник з Києва», а по суті — НКДБ. Як активісти ОУН, ці молоді двадцятирічні хлопці вели підпільну антипольську боротьбу, теж ратували за об'єднання всіх українських земель в єдину державу. І коли це сталося, враз стали ворогами влади, яка, як і попередня окупаційна, бачила Україну виключно колонією.

Коли по селу покотилися чутки про зухвалі арешти молодих, чесних, порядних і працьовитих молодих людей, село Княже вибухнуло повстанням. Посеред ночі вдарив церковний дзвін і розбудив село. У дзвін вдарив сільський паламар Петро Гнідан, батько арештованих трьох синів. Люди з околиць почали збігатися на тривогу до церкви. Коли взнали, що сталося, близько сотні чоловіків, очолені Петром Гніданом, озброївшись вилами, сокирами, косами і лопатами, оточили приміщення школи, де утримувалися ув'язнені, і, штурмуючи школу, вимагали їхнього звільнення. Збіглися і ревкомівці. Повсталі побили ревкомівців і деяких військових, розігнали варту, зламали замки шкільного підвалу і визволили безпідставно арештованих молодих людей. Гарнізон НКВС з села втік до Снятина. Боячись поширення протестного руху іншими селами Снятинщини, влада вимушено відступила, і протягом наступних двох місяців визволених арештантів не переслідувала. Вони вільно жили і працювали у селі. А вже коли влада зміцніла, коли опутала всі села густою мережею владних інститутів та гарнізонами НКДБ і НКВС,

повстання проти неї не забула і взялася до улюбленої справи — арештів і депортацій у визволених селах.

Під час богослужіння на свято Святого Миколая 19 грудня 1939 року прямо у церкві були арештовані жителі Княжа Степан Козьмович Павлюк, Дмитро Онуфрійович Маценко, Іван Степанович Миронюк, Василь Фербей, а у сусідньому Драгасимові — сільський учитель Василь Михайлович Левицький, Іван Степанович Миронюк, Григорій Онуфрійович Маценко, Степан Федорович Фербей, Василь Миколайович Чичул. У грудні 1940 року чекісти сфабрикували справу «ворогів народу», в якій проходило 30 осіб з Княжого і сусідніх сіл. «Найгуманніший» суд засудив усіх до найвищої міри покарання — розстрілу, вирок було здійснено 7 травня 1941 року у Дем'яновому Лазу. Разом з ними арештували і запроторили до Сибіру першого радянського директора сільської школи Івана Петраша, який теж загинув у сталінських катівнях.

Того ж року були арештовані і депортовані на Крайню Північ на заслання Михайло Гнідан, за ним його дружина Варвара, Василь Григорович Гнідан, Дмитро Гнідан з дружиною Параскою, Василь Курилюк, Кузьма Павлюк з дружиною Анастасією і Василь Григорович Винничук. Вина цих людей перед владою була лише в тому, що вони не звикли ні перед ким гнути спину, були незалежними, мали трохи землі, на якій уміли працювати, і жили у порівняно добротних будинках. Такі характеристики на той час відповідали поняттям «націоналіст», «куркуль» і «ворог народу». Мало хто з них повернувся до рідного села.

Так завершилося перше антибільшовицьке повстання в Західній Україні. Для радянської влади протягом десятиліть ці селяни, які повстали проти більшовицького свавілля, були названі звичним для них словом — «банда», яка, бачте, бажала демократичної Української держави, вільно працювати і при цьому не хотіла покидати рідні, політи власним потом і кров'ю, землі та депортуватися до Сибіру. І у цьому правда про «золотий вересень», і про те, яку свободу він приніс начебто звільненому краю. А нам, нинішньому поколінню українців, не завадило б увічнити цей глибоко патріотичний здвиг наших земляків, понесені ними жертви заради соборної Української держави, бо проголошення Незалежності України у 1991 році не сталося, як твердять деякі історики, саме собою, а стало наслідком боротьби старших поколінь, їхніх жертв, їхньої тернистої життєвої дороги.

«Кримська світлиця», №47. 23 грудня 2011 р.

УТРАКВІЗАЦІЯ СЕВАСТОПОЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ І ОСВІТИ

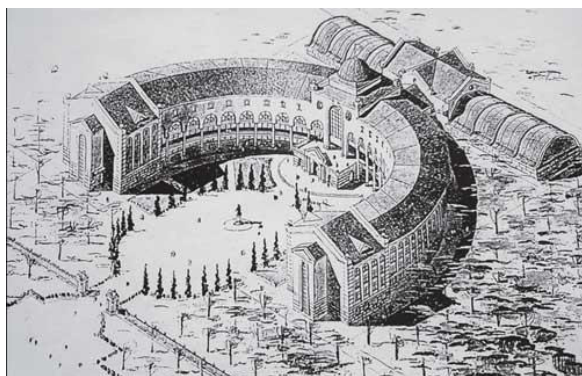
Українське слово у Севастополі стало вже занадто дорогим, а єдину українську школу міський бюджет флотської столиці України взагалі забезпечити не в силах. Тож у зв'язку з відсутністю достатніх коштів на утримання (треба трохи більше мільйона гривень на рік) закрили єдину у Севастополі українську школу.

Для української громади постановою Севастопольської міської ради від 10 квітня 2012 р. про закриття єдиної у місті української загальноосвітньої школи I-III ступенів – школи-інтернату № 7, стала своєрідним Пасхальним «подарунком». Інформаційні агентства не без злорадства передали інформацію, що «дітей з українського інтернату переведуть в інтернат № 4, який створено для дітей із затримкою психічного розвитку». Направивши українських дітей у «школу для розумово відсталих дітей», міська рада на тій же сесії затвердила «Регіональну програму розвитку російського мови і російської культури в Севастополі на 2012-2016 роки». виявилось, що на відміну від затратного українського інтернату, якраз для цієї про-

грами у бюджеті міста на 2012 рік знайшовся-таки один мільйон гривень: на російську культурну діяльність виділено 778 тисяч гривень, на освіту — 128 тисяч, на підтримку російських ЗМІ та інші потреби «язька» — 88 тисяч. На думку депутатів, либонь, «великий и могучий» на відміну від української мови знаходиться мало що не в інкерманських штольнях, не почуєш й не побачиш, а на майдані Нахімова кляті націоналісти-україни за почуте російське слово вже за барки хапають. Тож на сесії міськради взялися рятувати «язьк». Кошти українських платників податків у дотаційному місті, виявляється, для цієї справи таки знайшлися. Про підтримку української мови, про кучмівсько-ющенківський колегіум-довгобуд, звичайно, на сесії вже взагалі не мовилося.

Запит восьми народних депутатів до Президента України стосовно неприпустимості закриття єдиного україномовного навчального закладу у Севастополі Верховна Рада України 13 квітня не підтримала. Особливо красномовними, що за-

свідчили суть ухвалених рішень як у Севастополі, так і у Києві, стали коментарі до цих новин на місцевих сайтах, котрі протягом десятиліття натхненно пропагують у Севастополі «слов'янське братерство» та крайню необхідність двомовності.

ВМС України ще за часів президентства Ющенка від впливу на

громадське життя міста були відсторонені, Конгрес українців Севастополя та ряд інших громадських організацій з цього приводу відмовчалися — говорити вже нічого, все сказано і продемонстровано. Лише голова Севастопольської «Провсіти» заявив, що проти ліквідації українського навчального закладу не перечить: інтернат розміщувався у колишньому дитячому садочку і не мав багато чого необхідного з інфраструктури та матеріально-технічного забезпечення сучасного рівня навчання дітей, мовляв, ганьба для України вчити українських дітей у таких умовах.

Це дійсно так. Створений насамперед на вимогу військовослужбовців ВМС України у 1997 році, інтернат майже не розвивався. Вважалося, що єдина українська школа розміщується у дитячому садочку тимчасово, Президент Леонід Кучма ще напередодні своєї другої каденції у 1998 році урочисто заклад камінь на місці будівництва української школи-колегіуму на 720 учнів. «Це буде найкраща школа у Севастополі», — заявив тоді Президент. Про свій патронат над школою-колегіумом заявила і Києво-Могилянська академія. Та камінь вандала поцупили, Кучма і нові керівники «Могилянки» про свої обіцянки забули, тож єдина українська школа і далі продовжувала тіснитися в колишньому дитячому садочку.

Коли до влади в Україні прийшов нинішній Президент, настала «табачниківська» оптимізація загальноосвітніх шкіл. Під «оптимізацією» у Севастополі першою попала школа-інтернат № 7 — прямо посеред навчального року у жовтні 2010 року чиновницьким розчерком пера в інтернаті закрили перший клас! З того часу попри протести батьків і української громади намагання позбутися української школи у Севастополі не припинялися. Кількість учнів поступово зменшилася з 200 до 50. Багато хто з батьків стверджують, що управління освіти свідомо зменшувало

кількість учнів, відмовляючи батькам у прийомі заяв на навчання їхніх дітей в інтернаті. Процес зменшення кількості вихованців постійно супроводжувався не лише закриттям першого, а за ним і наступних класів, а й вимогою до батьків перевести своїх дітей з українського інтернату в інші навчальні заклади. Це питання на колегії управління освіти розглядалося декілька разів.

А що ж школа-колегіум? Питання зрушилося з місця у 1998 році, коли вперше кошторис на її будівництво було включено у міський бюджет, кошторисна вартість якого з року в рік зростала і зараз складає більше 98 мільйонів гривень.

Та далі справа не пішла. І лише звернення ІІІ Всесвітнього форуму українців у серпні 2001 року до Президента України, листи Військової ради ВМС ЗС України та української громади до Кабінету Міністрів України пришвидшили будівельний процес. Активне будівництво розпочалося у 2008 році, коли севастопольську державну адміністрацію очолював Сергій Куніцин. Тоді звели три поверхи конструкції будівлі, було навіть оголошено, що навчальний процес розпочнеться з 1 вересня 2010 року.

Тихо минулася ця дата. З приходом до влади «команди професіоналів» Валерія Саратова будівництво української школи завмерло. На відміну від розвитку російської мови у бюджеті Севастополя 2012 року на будівництво української школи-колегіуму коштів не знайшлося зовсім. Так уже 13 років поспіль процес будівництва школи-колегіуму наочно демонструє ставлення місцевої влади до проблеми навчання дітей державною мовою.

Проймає 1 вересня 2011 року. Свідченням турботи партії Регіонів про майбутнє покоління громадян незалежної Української держави є могильна тиша на будівельному майданчику та перекинтий рекламний плакат перед тривалим довгобудом. Великої біди в закритті єдиного українського загальноосвітнього навчального закладу в міському управлінні освіти і науки не бачать. За словами його керівника Ірини Заєць, батьки, які не хочуть, щоб їхні діти навчалися в інтернаті № 4, можуть влаштувати їх у будь-яку іншу школу. До того ж, кажуть, у місті є гімназії № 5 і № 8, де навчання дітей разом з російською проводиться і українською мовою. Чого вам ще треба?

При цьому реформатори севастопольської школи покладаються на досвід західних демократій, зокрема тих, де існує офіційна двомовність, — як у Канаді, Бельгії чи Швейцарії. Однак ніхто з них не намагається належним чином порівняти їхню специфіку з панівною в наших гімназіях, де українські діти лицемірно позбавляються своєї національної ідентичності.

Двомовність по-севастопольськи — це коли всі розмовляють російською, а українська мова у словнику носіїв російської заперечується й ігнорується. Саме з цієї причини у наших же російсько-українських навчальних закладах скрізь панує російська мова, російський дух і «Севастополеведіння», педагоги між собою, діти на перервах та й директори гімназій спілкуються російською. Там відсутня українська мовна аура і практика, українська мова там звучить лише на уроках, є вторинною і не стає рідною для їхніх випускників. Інколи батьки жаліються, що, приводячи дитину до першого українського класу, досить часто чують від директора і таке: а чого ви дитину не віддаєте до російського класу?

Відзначимо, що Україна на довгому шляху до своєї незалежності подібні реформи вже проходила. Реформування освітнього процесу у Севастополі повністю повторює польську шкільну реформу 1924 року. Тоді Польща, захопивши західно-українські землі, прийняла закон про утрату квізацію, тобто про польсько-українську двомовність в навчальному процесі. Його автор професор Станіслав Грабські похвалювався в сеймі, що за двадцять п'ять років у Польщі українська проблема зникне

зовсім. Згідно з цим законом були закриті всі українські гімназії і семінарії, українська кафедра у Львівському університеті, які існували з часів Австро-Угорщини. Це був прямиий наступ на українську мову польського уряду у загальній програмі «полонізації» краю.

Щось подібне ми бачимо сьогодні у Севастополі при намаганні його повністю русифікувати. Чого Польща добилася законом про утравкізацію? Добилася масової радикалізації населення Західної України. Що виховують севастопольські чиновники від освіти, покаже час, бо українська проблема у місті, де 25 % його мешканців складають етнічні українці, не вирішується протягом усіх двадцяти років незалежності України, навпаки, загострюється ще більше. Одна, хоч і більша частина мешканців, має постійне «право на історію і російський язык», інша — подібного права грубо позбавляється.

На завершення зазначимо, що німецькі нацисти, захопивши у 1942 році Севастополь, відкрили в окупованому місті українську школу. Севастопольська міська рада, абсолютну більшість депутатів якої складають члени партії регіонів, у незалежній Українській державі єдину українську школу у Севастополі закрила. Здається, аналогії проводити тут не потрібно. Лише привітаємо лідера місцевих «регіоналів» Володимира Яцубу, як і лідера цієї партії в Україні загалом, із завершенням утравкізації шкільної освіти по-севастопольськи.

На фото: проект української школи-колегіуму в Севастополі.

«Кримська світлиця», №17 27 квітня 2012 р.

У КИЄВІ — БУЗИНА. А У СЕВАСТОПОЛІ?..

Ой, що ж то за шум у севастопольській пресі учинився? То Бузина у Севастополі з'явився. Та не де-небудь, а в самому Домі Москви. І взявся там праведну історію писати про те, як могутній Чорноморський флот різали по-живому.

Взагалі-то, не здавалося чимось дивовижним, що із завершенням ремонту підводного човна Військово-Морських Сил України «Запоріжжя» та виведенням його в море нашими «занадто дружніми» побратимами по морю, розпочнеться чергова дискредитація як самого човна, так і українських підводників. Ті, хто у період розподілу колишнього ЧФ добряче поглумився над заслуженою перед флотом субмариною, спершу торочили в пресі, що українці не справляться з її ремонтом, з тим почали просторікувати, що у ВМС України немає відповідних фахівців і тому подібне. Та коли без «дружньої допомоги» підводний човен «Запоріжжя» таки вийшов у море і успішно повернувся після перших морських випробувань, видно запас «творчих сил» місцевих письменників вичерпався, тому заступники директора Дому Москви у Севастополі, відставні контр-адмірала ЧФ, перший з суто російським прізвиськом Ковшар, а другий таки росіянин Соловійов, запросили на допомогу до Севастополя не кого-небудь, а найбільшого фахівця з дискредитації історії України Олеся Бузину, якому «не тисне» німб манкурта України – сам визнає, відверто.

Закинувши важкі труди над продовженням «Воскрешения Малороссии», товариш Бузина примчав до однодумців Севастополя. З вікон Дому Москви акваторії Севастопольської бухти видно не багато, тож після теплої зустрічі вийшли на Графську пристань. Звідти київському «історик» відкрився вид на «несколько суденышек, окрашенных в «американский» оттенок серого цвета с латинскими буквами «U» на борту. Они приткнулись к берегу, который носит символическое название Куриный причал. Иногда этих кораблей три. Иногда — на один больше. Но все они влезают в объектив обычного непрофессионального фотоаппарата, имеющегося у любого туриста. Эта утиная стая официально именуется «эскадрой разнородных

кораблей» ВМСУ». З Графської пристані в об'єktiv київського гостя вмістився весь флот України, і ще місце залишилося. Для російського крейсера, Ковшаря і Соловйова.

Бузина ніколи в море не ходив, і що воно таке служба флотська не знає. Тому інструкторами історика Малоросії виступили колишній командир давно зданої на металобрухт 30-ї дивізії кораблів ЧФ Ковшар і головний розвідник ЧФ Соловйов, які при гарній нагоді почали перед ним заливатися словесиками. А Бузина слухає, того йому й треба, за тим приїхав, нотеу й записує історію про «Флот, розрезанный по-живому: как делили черноморское наследие СССР». Севастопольські проросійські ЗМІ, київське «Сегодня» тут же їх підхопили і повідали світу як ті, хто до 1997 року розграбував флот, – стали патріотами Севастополя. Гомеричний сміх у «історика» і у тих, хто повірить його слову, мабуть, мали б викликати яскраві опуси про те, що частина кораблів ВМС України пришвартована до пристані, яку називають Куриною, що у «новітніх запорожців» не залишилося моряків-підводників, «способных не только вывести лодку в море, но и затолкнуть ее в пучину», що закуплені акумуляторні батареї у Греції квадратні і не лізуть у круглий люк підводного човна, та як вони довго «валялися» на березі. Далі відставні адмірала як великі фахівці від флоту повідали Бузині, що російські «батарейки» (либонь, круглими є?) можна легко встановити у круглий люк підводного човна та що українські адмірала, коли їхні квадратні голови округлились, таки поміняли грецькі квадратні батареї на прекрасно-чудові підходящі російські. І ще багато чого було наговорено, і все це старанно Бузиною описано.

Не будемо більше цитувати Бузину, бо підводний човен у море вже виходив з грецькими акумуляторними батареями на борту і незабаром вийде знову, в українським флоті бойових «вимпелів» не менше, ніж на флоті російським, гордиться останньому сьогодні, крім колись затоплених кораблів, особливо нема чим. Можна злословити, звичайно, що грошове утримання українських моряків майже втричі менше від російських. Але, до слова, у ВМС Франції воно настільки ж більше російського, то й що нам з того?

Скажемо тільки, що Бузина, хотів того чи ні, не знаю, а відкрив головне завдання російської розвідки у Севастополі: перевертати все дибки, сіяти розбрат і конфронтацію, недовіру і неправду, принижувати все українське, особливо перед черговими виборами в Україні. Бо ж колишніх розвідників, як кажуть у Росії, не буває. Недарма ж Соловйов після звільнення в запас не подався на улюблену історичну «Родіну», а осів поряд з «утиной стаей».

Що ж до Ковшаря, то він свого часу «стріляв» на посаду начальника штабу ВМС України, тобто тієї самої «утиной стаи», над якою зараз разом з Бузиною насміхається. Доводилося мені колись особисто взити на зустріч з цим колаборантом народного депутата України Богдана Гориня. І клявся тоді Ковшар йому в моїй присутності, що він — українець, що приведе до української присяги всю свою дивізію, і рапорт відповідний напише та служитиме вірно своєму народу. Горинь потім всю дорогу виказував мені, що я, бач, стосовно цього адмірала був несправедливим.

Та розгледіли у штабі ВМС України природний хист цього «українського патріота», і не відбулося призначення, і не вийшло з нього флотоводця. Не став він, про що так мріяв, командувачем флоту, не високо оцінили контр-адмірала, що раптом виявився «верным единожды принятой присяге», і на флоті російському – звільнили в запас. Ось лише потрібен він таким, як сам, севастопольським колаборантським організаціям та Бузині для чергового псевдоісторичного опусу. Тому й мстить подібним чином сьогодні Військово-Морським Силам України і заодно своєму народу.

Що стосується ВМС України, то вони свою справу роблять, незважаючи на бузиняче «квакання». Кораблі стоять поряд з російськими і фарбовані, як кажуть, фарбою з однієї бочки. І стоять вони в бухті, де, за спогадами сучасників часів будівництва Чорноморського флоту, був дислокований козацький курінь, звідки й назва. Акумуляторні батареї закупили у Греції, бо «брати» таку ціну виставили, що значно дешевше було сторгуватися з Грецією. Що й зробили. І встановлені вони були на «Запоріжжя», як тільки дозволив хід ремонту підводного човна, і працюють належним чином.

Своїм опусом, ой, вибачте, севастопольськими історіями Бузина з допомогою «екскурсоводів» з Дому Москви намагається образити не лише українських моряків-підводників, але й судноремонтників севастопольських заводів, які проводили і зараз завершують ремонтні роботи на човні. Виставляє їх останніми нездарами. Але саме вони, громадяни України, разом з екіпажем човна відновили бойову готовність, здавалося б, остаточно виведеного з ладу Б-435. Як і збудували на стапеліх Миколаївського кораблебудівного заводу за часів СРСР ракетний крейсер «Слава», а за часів незалежної України відновили бойову готовність російського крейсера уже під назвою «Москва». Без допомоги «висококваліфікованих» російських зварювальників, між іншим.

Перефразую українське прислів'я. Виходить, коли в Києві Бузина, у Севастополі Ковшар і Соловійов. Всі троє співають соловейками. Фальшивите, однак. Як адмірала ЧФ різали флот по-живому, вже написано багато. Врешті, ті ж самі особи сьогодні намагаються «різати» свідомість молодого покоління українців з допомогою куплених борзописців, як писав колись Богдан Хмельницький, хочуть «честь в безчестя перетворити». Не вийде, панове розвідники й історики, колишні і теперішні. Бо скільки не дми в трубу фальшиву ноту, фальші таки не приховати.

«Кримська світлиця», №23. 8 червня 2012 р.

ДЕНЬ СЕВАСТОПОЛЯ: ВСЬО РОСІЯ!

14 червня 2012 року на честь відзначення Дня Севастополя відбулися міські урочисті збори у театрі ім. Луначарського. Дивне якесь у нас місто, відзначаємо 229-ті роковини міста, коли зовсім недавно відзначали півтори тисячі років його частин – Інкерману і Херсонесу, 2,5 тисячі – Балаклаві, та й Північна сторона, яка раніше мала назву Ахтияр, тягне не менше, ніж на 600 років. Але святкуємо 229, ніби до приходу сюди російського флоту життя на території нашого міста не існувало. Святування колоніальних свят севастопольськими аборигенами продовжується.

На зборах не відчувалося, що місто є українським і утримується коштом українського народу. Державна мова була показово проігнорована як у промовах, так і на концерті. На урочистостях російською мовою зачитали поздоровлення севастопольцям від Президента України Віктора Януковича. «Севастопольці і сьогодні є взірцем справжнього патріотизму та любові до рідної землі. Саме вам — найтепліші слова глибокої вдячності й шани за безцінний скарб, який ви передаєте у спадок прийдешнім поколінням, — честь, гідність та військову виправку», — звучало зі сцени у російськомовному викладі.

І дійсно, безцінний скарб патріотизму могли спостерігати присутні в залі. У цьому патріотичному скарбі України як держави не існувало. Про державну адекватність замовників і режисерів цього «святкового» дійства свідчить творче перевтілення гасла партії Регіонів «Україна для людей» — у «Дворянський бал», розпоряджалися яким князь Володимир, імператриця Катерина II з князем По-

тьомкіним та адмірала Лазарев і Нахімов. Серед присутніх на задалегідь оголошених урочистих зборах «дворяни» не прослідковувалися, хіба що «новітні» з них сиділи на раніше заброньованих ВІП-місцях. Решті зали дали зрозуміти, що саме для цих, новітніх «дворян», готує севастопольська влада українське місто Севастополь. Гордими господарями виділялися представники російського флоту.

Вже увійшло в традицію міської державної адміністрації, а це вона проводила урочисті збори, на День міста ігнорувати Державний Гімн України. Замість нього українські державні службовці від 6 до 1 рангів зі сльозами на очах стоячи слухали гімн, вірніше, російську колоніальну брехливу пісеньку про нібито неприступний Севастополь, який є гордістю і славою руських моряків, тобто теперішній гімн міста, який натхненно виконували артисти російського флоту. З чорноморськими співаками намагалися змагатися в любові до мови «російських крест'ян» і артисти музичного Центру ВМС України, які, спливаючи потом під прожекторами, виводили, що рідна мова їм не мила.

Високі ордени імені українських видатних гетьманів від українського Президента чіплялися на груди виключно ветеранам і членам Союзу радянських офіцерів, які колонами ходять під червоними прапорами і ганьблять тих же гетьманів. Не було на сцені і Державного прапора України. На збори не запросили ветеранів ВМС України та тих, хто стояв біля витоків національного державного будівництва у Севастополі. Саме в цьому, треба думати, Президент вгледів «неповторну самобутність і колорит» Севастополя. У центрі зборів красувалися народні депутати Лебедев і Колесніченко. І хоч вони не є корінними севастопольцями і майже нічого путнього не зробили місту, з їхніх виступів проглядалося неприкрите бажання за допомогою севастопольців знову потрапити до Верховної Ради України.

Подібний сплеск патріотизму по-севастопольськи відбувся і напередодні під час святкування Дня Історичного бульвару. Ні у виступах, ні у демонстраціях-параді історичних клубів, ні на концерті українське слово, українська пісня не звучали. Єдина «Просвіта» виставила свою виставку книг і вишиванок та просвітянський хор завзято демонстрував свою державність до офіційного початку свята. Отже, спостережливий глядач міг зробити висновок: у Севастополі протягом останніх 229 років українці не жили, не живуть зараз, і у місті Військово-Морські Сили не існують. Українці за місто з ворогами не боролися, на флоті Чорноморському ніколи не служили, свою кров на численних війнах не проливали і місто після воєнної розрухи не відбудовували.

Отже, у Севастополі скрізь і всьо Росія! Як сказав один з ряжених акторів: «Радий, панове, що місто знаходиться в надійних руках»... Ось тільки в чиїх?

«Кримська світлиця», № 25. 22 червня 2012 р.

СЕВАСТОПОЛЬ: ПОГЛЯД В МАЙБУТНЄ, або ЛАКОВАНА ФАЛЬСИФІКАЦІЯ

Нещодавно до 229-ї річниці міста у Севастопольській міській державній адміністрації відбулася презентація чергової науково-популярної книги Івана Кулікова «Севастополь: сторінки історії і погляд у майбутнє», яка висвітлює історію міста-героя з часів заснування Херсонесу й до наших днів. Автор і керівник цього проекту Іван Іванович Куликов є головою благодійного фонду «Сприяння духовному розвитку Севастополя» та академіком московської Міжнародної академії інформатизації, колишнім заступником голови Севастопольської міськдержадміністрації з питань регіональної політики. «Нема сумніву в тому, що книга залишить у

зацікавленого читача добру пам'ять про Севастополь. ...Вона написана відомими політиками, істориками, краєзнавцями, а тому є достовірною», — написали у спільному привітанні до видання голова міськдержадміністрації і голова міської ради Володимир Яцуба і Юрій Дойніков. Ця ж думка прозвучала і на презентації. Заступник голови — начальник управління освіти і науки СМДА

Ірина Заєць зазначила, що «книга — це велика праця цілого ряду авторів, фотографів, працівників бібліотек, архівів, музеїв міста. На її сторінках представлена славна історія нашого міста і погляд у майбутнє розвитку регіону. Впевнена, книга буде цікава, як для самих севастопольців, так і затребувана за його межами і сприятиме пропаганді героїчної історії Севастополя. І залишить у читача добру пам'ять про місто».

У свою чергу Іван Куліков зазначив, що «свій внесок у підготовку книги зробили керівники міста, суднобудівники, рибалки, поети, військові, художники, скульптори, які своїми звершеннями і справами створювали і створюють історію Севастополя», і розповів, що робота над книгою тривала близько трьох років, та що видання вийде ще й англійською мовою.

Як це вже увійшло у традицію СМДА, на презентацію запросили лише «шанованих» журналістів. Однак книгу можна почитати у міських бібліотеках, забезпечили ними й школи. Зацікавився виданням і я, «нешанований», бо люблю і вивчаю історію рідного міста. Справді, презентоване видання — фоліант, є чим похвалитися! 470 великоформатних сторінок крейдяного паперу, високоякісні кольорові фотоілюстрації прикрашають майже кожну сторінку, дорога обкладинка і комп'ютерний дизайн роблять книгу чи не кращим з останніх поліграфічних видань Севастополя. Про вартість цього художньо-мистецького твору не повідомлялося, але з усього видно, що грошей на видання не пожалкували. Здається, що далеко не кожний «зацікавлений читач» зможе його собі придбати особисто.

Як зазначалося автором, презентоване видання є продовженням раніше друкованих книг цього ж проекту: «Севастополь на рубежі тисячелетий» та «Історія Севастополя в лицах». Як на мене, воно, скоріше, стало їх повторенням. Але є й певні доповнення. Ось вперше в офіційній літературі з історії міста з'явилося прізвище запорозького полковника Олексія Шафрана, який навесні 1625 року підняв повстання полонених запорожців у Балаклаві, розгромив турецький гарнізон і на захопленому судні дістався Дону. Правда, Куліков пише, що він просто «утік на Дон». Треба було б вже й дописати, що по дорозі з Дону до Києва, у Валуйках, Шафрана як литовського «злодея»-шпигуна «московські люди» закували у кайдани і повезли у Москву на допит. Потрібно було б академіку розтлумачити й чому. Та тому, що у ті часи московський цар і кримський хан оголосили себе «братими», між ними була встановлена «вічна дружба», а Литва, тобто Україна, відповідно була ворогом. Натомість академік під заголовком «Как это было на самом деле» пише (стор. 82), що «с отражением ежегодных татарских нападений происходит процесс формирования Русского государства». Дивно це якось читати, бо в ті часи саме за приналежність до Русі у Москві в найкращому разі можна було «сісти на кіл». У академіка виходить, що кримські татари були такими собі споконвічними грабінниками то Московської держави, то «Російского государства», якого на той

час фізично не існувало в світі. Для автора з високим науковим званням рубрики «Как это было на самом деле», виявляється, є невідомим, що спопеління Києва кримським ханом Менглі-Гіреєм у 1482 році відбулося лише після тривалого умовляння того великим московським князем Іваном III, а награбоване золото з київських соборів хан надіслав «брату» — московському князю у дарунок.

Подібними до татар грабіжниками на сторінках книги бачимо і запорізьких козаків, аналізу і причин їхніх нападів на турецькі фортеці в Криму автор не наводить. Як і замовчується участь кримських татар з території нинішнього Севастопольського регіону у визвольних війнах українського народу під проводом Богдана Хмельницького, Петра Дорошенка, чи у битві під Конотопом. А така поміч мусила бути і була, бо на підмогу українцям хани оголошували загальну мобілізацію в Криму. І не один раз. Але московський академік і український держчиновник вдає, що цього не знає. Ось що мали би дослідити історики незалежної України і особливо в Криму, але натомість вимальовують зовсім іншу, спотворену картину минулого, спрямовану не на сприяння духовному розвитку, а на запалювання багаття етнічного протистояння на півнострі.

Уже стали тривіальними давно заперечені істориками твердження, що Севастополь (стор. 47) є колискою православного християнства Східної Європи, що у Херсонесі святий Кирило у 863 році створив «русскую грамоту и буквы» та винайшов якийсь «славянський язук», та що у Криму в часи Кримського ханства поряд з татарами жили не українці, а якісь «славяне» (стор. 80) — теорія сучасного Русского міра, спрямована на виховання не українського, а містечкового проросійського патріотизму.

Не вирізняється новиною і погляд на Кримську війну 1854-1856 рр. Тут все як і у попередніх двох виданнях — «сплошной» героїзм російських адміралів, солдатів і матросів, ганебна поразка у війні і здача флотської столиці ворогу видається доблестю і великим військовим мистецтвом, про внесок і жертви у цій війні мешканців Криму і України — ні слова.

Окремо слід зупинитися на «погляді» на революційні події 1917-1921 років. Тут, на відміну від попередніх видань, проявляється спроба вживити ростки правди в усталені радянські стереотипи. Після багатьох публікацій у пресі вже неможливо приховати, що з Севастополя до Києва на захист Центральної Ради у листопаді 1917 року було направлено чорноморський матроський загін з 600 бійців, тож вперше офіційне видання, хоч і другорядним фактом, але інформацію про цю подію подає. І за це дякуємо. Але далі автор за подіями не йде і повністю приховує ситуацію на флоті і Севастополі другої половини 1917 року, як і замовчує масове підняття Українських прапорів на кораблях та телеграму командувача ЧФ контр-адмірала Немітца від 23 листопада 1917 року про визнання флотом влади УНР. І це друкується у флотській столиці незалежної України! Браво, академіки! Браво!

Про реакцію Севастополя на більшовицький переворот у Петрограді та на ультиматум Леніна-Троцького Центральній Раді свідчить резолюція об'єднаного засідання Севастопольської ради військових, робочих і селянських депутатів, Центрфлоту, Миської Думи, представників усіх соціалістичних і національних організацій міста та представників судових і берегових комітетів від 6 грудня 1917 року. Її текст зберігся у севастопольському архіві, але чомусь не зацікавив історика. А її було би варто навести повністю, бо вона прямо засуджує злочинний переворот і насильницьке захоплення влади, висловлює протест проти ультиматуму УНР і наголошує, що чорноморці ідуть за Петлюрою.

Є у виданні, я б сказав, і наукове історичне відкриття. Ну як же академік може обійтися від такого! Робить його автор на стор. 198, де заявляє, що 10 січня 1918 року «у Севастополь пришла Гражданская война». І розпочали її, звісно,

кримські татари, ескадронці штабу кримських військ Таврійської губернської ради народних представників, які намірилися захопити Севастополь, але на Комишівському шосе були розбиті загонами Військово-революційного комітету.

Дозвольте не погодитися, шановний академіку! Громадянську війну, я б сказав, криваву різанину і терор у Севастополі розпочали не кримські татари. У Севастополі громадянську війну розпочав більшовицький переворот, здійснений у ніч з 15 на 16 грудня 1917 року, під керівництвом Гавена, Кожанова і Ніни Островської, що були прислані Троцьким до міста, оцих «кронштадтських м'ясників», любовно описаних вами, та анархіста Басова. У ту ніч було безпідставно і підступно арештовано і розстріляно десятки флотських офіцерів, матросів та мешканців міста, насамперед з числа українських активістів, у тому числі і ряд депутатів Севради та небажаних для РВК членів Центрофлоту. Місто ціпеніло від жаху, згадували в еміграції ті, кому вдалося тоді вижити. «Известия Севастопольського Ревкома» 28 листопада 1917 р. за ст. ст. подали перший, далеко не повний, список тодішніх більшовицьких жертв – 1634 розстріляних і утоплених в морі з каменем на шії, серед них було 278 жінок. 30 листопада була продовжена публікація списку жертв – це 1202 розстріляних, з яких 88 — жінки. Що це як не громадянська війна? Чому ці страхиття більшовицького перевороту не піддаються осуду сьогодишнього Севастополя, нинішньої української влади, а й далі приховуються від мешканців міста? У цьому духовність сьогодишнього Севастополя? Чому й досі у місті немає хоча би пам'ятного знаку цим жертвам більшовицького свавілля! І чому шановний академік, беручись за оприлюднення історичного минулого міста, приховує цю криваву сторінку його історії?

Приховує історик і причини появи кримськотатарського батальйону під Севастополем. А він з'явився на Комишівському шосе лише після того, як у Євпаторії два севастопольських есмінці з Ніною Островською на борту вирізали, замордували і спалили у топках корабельних котлів місцеву інтелігенцію, активістів євпаторійського Меджлісу і Українського військового комітету, а з ними і прихильників «російської демократії».

Факти, на відміну від «погляду» на історію Івана Куликова, однозначно стверджують, що лише після скоєної різанини у Севастополі залишки Центрофлоту «більшовизувалися» і виступили проти українізації флоту. Далі було ще страшніше – «Варфоломійська ніч», вірніше, ночі з 23 на 24 лютого 1918 року – у дні так званого народження Червоної армії. Цю страшну різанину, коли місто було оточене матроським загоном під командуванням Гавена, члена РВК анархіста Басова, коли було вбито чи замордовано мало не кожного третього севастопольця, зараз вже не приховати, тож інформація про неї вперше досить скромно оприлюднюється в історичному нарисі. Однак звинувачення за кривавий терор висувається автором анархістам, хоча ініціював і керував погромом більшовицький Військово-революційний комітет, що захопив владу у місті.

Академік Іван Куликов виставляє у своїй книзі «кривавих» Гавена, Пожарова і Островську героями та видними державними і партійними діячами. У Севастополі, ніби на посміховисько над їхніми жертвами, вулиці названі їхніми іменами. От нема поки що вулиці імені найактивнішого виконавця кривавого дійства – Басова, думаю, ще одну книгу група московських академіків видасть – і буде. Нема у виданні і згадки про захоплення вночі 24 грудня 1917 року силою зброї більшовицького загону флагмана Чорноморського флоту дредноута «Воля» та спуску з нього жовто-блакитного українського прапора. При такому підході до історичного минулого міста і флоту, звичайно, у авторів вже немає місця для Державного флоту Української держави, що існував у Севастополі з квітня до кінця грудня 1918 року, як нема згадки про їхніх командувачів — контр-адміралів М. Остроградського

та В. Ключковського. Останній побіжно згадується лише як представник гетьмана Скоропадського. Одним словом, автор так підбирав історичні факти, щоб читач зробив єдиний висновок: у ті буремні часи до України ніхто не стримів! Ну так хочеться показати місто «ісконно русской слави», що вже не гребують нічим – все Росія, і все ради Росії.

У такому ж стилі автор продовжує описувати й інші сторінки історії міста. Наприклад, оборону міста у 1941-1942 роках здійснювали виключно радянські і російські воїни, про внесок українців і УРСР в оборону міста та у забезпечення флоту – ні слова, майже повторюється експозиція з музею Чорноморського флоту РФ. Досить оригінально, на думку автора книги, поданий факт перепідпорядкування міста УРСР. На стор. 293 читаємо: «19.02.1954 г. Указом Президиума Верховного Совета СССР Крымская область была передана из состава РСФСР в состав Украинской ССР. На административных картах СССР Севастополь стал обозначаться как часть УССР». Хочете вірте, хочете ні, але картографи, виявляється, винні в тому, що Севастополь став частиною України. Отака лакована фальсифікація історичної правди.

Отак, який вже рік коштом українських платників податків продукується історія, яка відцентрує мешканців і історію міста від історії народу, зусиллями якого Севастополь поставав з попелища не один раз, від українського національного простору – у низі ілюстрацій з російськими прапорами у кілька разів більше, ніж з українськими. І продемонстрований «погляд у майбутнє», на мою думку, спрямований на протидію кристалізації у Севастополі модерної української ідентичності, яка, між іншим, не виникає з нічого, не виникне вона і з подібних «поглядів» на історію.

Про те, як нове видання під патронатом фонду «Сприяння духовному розвитку Севастополя» та місцевої влади відмежовує історію Севастополя від історії України, можна ще писати багато. Але найбільш колоритними і значущими мені видалися ілюстрації, на одній з яких (стор. 409) глава української виконавчої влади у Севастополі Володимир Яцуба зображений під російським державним прапором. Оце і є погляд у майбутнє?

На фото (справа наліво): автор книги Іван Куликов, заступник голови МДА Ірина Заєць, голова міської ради Юрій Дойніков.
«Кримська світлиця», №28. 13 липня 2012 р.

ПРО КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В СЕВАСТОПОЛІ, ПРО ЯКИЙ БУЛО ЗАБОРОНЕНО ГОВОРИТИ

Про колаборантів з України, про зраду, бандерівців і кримських татар – любима тема кримських ЗМІ і політичних партій. Аж надто перебиваються цією темою комуністи з соціалістами. А ось російський народ виставляється нинішньому суспільству виключно як народ-герой, що позбавив не лише Україну, а все людство від коричневої чуми. Однак у минулій війні не все було так однозначно навіть у Севастополі, про що красномовно свідчать дослідження члена військово-історичного клубу ВМС України ім. Святослава Шрамченка капітана 1 рангу запасу Вадима Махна.

18 травня капітан 1 рангу запасу Вадим Махно презентував у Севастополі свою другу вже за рахунком книгу-довідник «Казачьи войска 3-го рейха». Книга являється довідником воєнного колабораціонізму російського козацтва у роки II Світової війни. Як і перший довідник «Полный перечень объединений и соеди-

нений 3-го Рейха из граждан СССР и эмигрантов, а также из жителей Прибалтики, Западной Белоруссии и Украины», презентована праця базується на дослідженнях російських істориків – це принципова позиція автора. Довідник не надає оцінок і коментарів, а демонструє читачам лише факти російських архівів і історичних досліджень. Як відомо, у Севастополі і в Криму надзвичайно широко маніпулюється питання українського і татарського колабораціонізму, однак приховується явище більш масштабне – російський колабораціонізм. Для багатьох севастопольців стало новиною повідомлення Вадима Махна, що оборону Севастополя на Північній стороні у 1942 році прорвали танки «КВ» - «Клим Ворошилов» з російськими екіпажами, захоплені в полон німецькими військами на Керченському півострові. З тих пір ці танки німці називали «севастопольські танки». На боці німецько-румунських військ під Севастополем воювали 2 козацькі сотні і козачий підрозділ спеціального призначення. Окупантам служило багато з тих червоноармійців і краснофлотців, яких, втікаючи, кинуло командуванням ЧФ ворогу на призволяще. Масовий колабораціонізм росіян в Криму сьогодні намагаються прикрити ореолом міста-героя. Саме тому із всіх міст-героїв лише у Севастополі це почесне звання піднесене до шовіністичного забарвлення.

Напевно «Русские казаки», що своєю формою і поведінкою у Севастополі і Криму так стараються бути схожими на своїх попередників, ознайомившись з дослідженням Вадима Махна, мають можливість оцінити дії і поступки як свої, так і своїх попередників. Як і вішати де попало одну з козачих відзнак козаків 3-го рейху - георгіївську стрічку. «В Севастополе нельзя говорить ни о каком коллаборационизме, не сказав о русском. 60 тысяч украинцев Львова дали 425 полицеев. В Севастополе в оккупацию попало 18 тысяч человек, при этом во вспомогательной полиции служило 300, 750 человек служило в полиции бургомистрии, 450 – в железнодорожных войсках. Поэтому в Севастополе не надо говорить о предателях-татарах или украинцах, предавали русские», – говорить Вадим Махно. Крім названих колаборантських з'єднань СС існували ще підрозділ «Крингсмаріне» - берегова оборона, та «ХіВі» - підрозділи добровільних помічників нацистів. Чим не «слава» для де-кого? Новиною довідника, вважає автор, являється те, що йому вдалося дослідити фронтовий шлях і судьбу козачих формувань рейха, та розподілити їх по часовому просторі і регіонах, чого професійні історики не роблять. Дослідження капітана 1 рангу Вадима Махна вже визвало жвавий інтерес севастопольських істориків та громадськості і, безперечно, викликатиме й надалі. Для багатьох, хто ознайомився з його дослідженнями стало зрозумілим, що у Севастополі намагаються «минулим героїзмом» прикрити минулий масовий колабораціонізм і зраду. Минулу зраду і зраду нинішню – незалежної України.

22 травня 2012 р.

ТУПИ КУТИ «КРУГЛОГО СТОЛА» або ні «СТОЛА» ні ВІДПОВІДЕЙ НА ПИТАННЯ

Восьмого травня в кінотеатрі «Победа» м. Севастополя народний депутат України і співголова міжнародного антифашистського фронту Вадим Колісниченко провів круглий стіл «ОУН і УПА: исследования о создании «исторических» мифов». Представників від ВМС України, військово-історичного клубу ВМС України імені Святослава Шрамченка, українських істориків та культурно-просвітницьких організацій вже звично на захід не запросили. Слухали пана депутата, який, за його твердженнями, студював тему за американськими джерелами, виключно представники проросійських ЗМІ та Чорноморського флоту.

Та втім, проголошеного раніше круглого стола як такого і не відбулося, та й було видно, що Колісниченко і не збирався його проводити. Організований і гучно обставлений ним захід виявився звичайною презентацією книги, назву якої він переніс на круглий стіл. Обміну думками, дискусії як такої не відбулося, присутні насолоджувалися монологом народного депутата. Позаяк у Севастополі ніде не було оголошено чи опубліковано питання для обговорення на круглім столі, їх зміст, не було і об'єктивного висвітлення ходу круглого столу, то військовий історик ВМС України Вадим Махно передав народному депутату Вадиму Колісниченку для відповіді по заявленій темі в письмовому виді сім питань. Вадим Махно наголосив, що якщо борець з НАТО Вадим Колісниченко користувався для висвітлення теми ОУН-УПА американськими джерелами, то прихильник НАТО Вадим Махно для своїх питань використав виключно російські джерела. Щоби його не звинуватили в неточності перекладу Махно подав їх мовою оригіналу.

7 вопросов господину Колесниченко.

(Вопросы и ответы. Севастополь. Круглый стол. 08.05.2012 года.)

1. Большинство русских историков применяют к Волынской трагедии 1943 г. термин «Взаимный геноцид», (например, Ф. Синицын, монография «За Русский народ», Москва, издательство ЗКСМО, ЯУЗА, 2009г., страница 271). Эта формулировка не позволяет Украине предъявлять территориальные претензии к Польше на Холмщину, Лемковщину, Подляшье, а Польше – территориальные претензии к Украине на Галицию и Волынь. Польские шовинисты используют термин «Волынская резня» и претендуют на территорию Украины. Почему Вы не используете термин русских историков, а используете термин польских шовинистов, провоцирующей территориальные претензии Польши к Украине, и польско-украинский военный конфликт?

2. Сегодня известно о 7 русских и 1 немецко-русской дивизиях СС: 29-я гренадёрская дивизия войск СС «РОНА», 1-го формирования 1944г. (русская №1). 30-я гренадёрская дивизия войск СС, 1-го формирования 1944г. (русская №2), Немецко-русская, 36-я гренадёрская дивизия войск СС (в составе: 72-й гренадерский полк СС (русский №1) и 73-й гренадерский полк СС (русский №2).

15-й казачий кавалерийский корпус войск СС из 3-х казачьих дивизий:

1-й Донской, 2-й Кавказской, 3-й Сводно-казачьей пластунской.

Казачий корпус главного управления СС (не войска СС), из 2-х дивизий:

1-й Донской казачьей пешей, 2-й Кавказской казачьей пешей.

Все 5 казачьих дивизий СС сформированы из гитлеровских карательных казачьих частей, действовавших в Украине во время оккупации (40 полков, 120 батальонов).

В 1994г., в г. МОСКВЕ, по адресу Ленинградский проспект 73-А. Храм «Всех святых», патриаршее подворье Патриарха РПЦ. Союзом ветеранов 15-го казачьего корпуса войск СС Установлен ПАМЯТНЫЙ ЗНАК казакам-эсэсовцам, (карателям Украины).

4.08. 2007 г. в станице Еланской, (Ростовская область) открыт Мемориальный комплекс «Донские казаки в борьбе с большевиками» и Памятник генералу Краснову, инициатору формирования 200 казачьих гитлеровских батальонов и 100 казачьих гитлеровских полков.

Когда вы планируете отреагировать на увековечение памяти и почитание эсэсовцев-карателей украинского народа, или, если не планируете, то почему?

3. По подсчётам польских историков во время Волынской трагедии было полностью или частично уничтожено 250 польских сёл, убито и пропало без вести (согласно поимённых списков) почти 61 тысяча поляков.

Согласно данных русских и украинских историков, польскими коллаборационистами, польскими националистами и польскими коммунистами, полностью или частично уничтожено более 400 украинских сёл.

В Польше – 193,

На Волыни:

более 100 сёл – польскими коллаборационистами,

115 сёл – польскими националистами,

29 сёл – польско-просоветскими отрядами.

Планируете ли вы составить список украинских жертв польского геноцида?

4. Русские историки, начиная с середины 1990-х годов, в работах о бандеровском движении используют термин «Несоветское национальное движение сопротивления», (например, Ф. Сеницын, «За Русский народ», Москва, издательство ЗКСМО, ЯУЗА, 2009г., страница 332). Почему вы не используете термин русских историков, или вы этого термина не знаете?

5. Русские историки утверждают, что белорусскую Хатынь уничтожила 1-я рота украинских полицаяв из 118-го Шуцманшафт – батальона, под командой СС гауптштурмфюрера Кернера, состоящая из бывших военнопленных РККА (украинцев, русских, армянина и татарина), ротой командовал бывший лейтенант погранвойск НКВД Мелешко, родом из Черкасс и 2 русские роты из штрафного батальона СС штурмбанфюрера Дирлевангера (например, Жуков и Ковтун, «Русские эсэсовцы в бою», Москва, «ЯУЗА-ПРЕСС», 2009г., стр. 239). Почему Вы приписываете это преступление бандеровцам?

6. Русские, украинские историки и еврейский комитет «Бабий Яр» (Виталий Нахманович, Александр Файнштейн, Интернет-газета «Мы здесь». 2011. - № 325. - 29 сент. - 5 окт.) установили, что 2-й полк охранной полиции «Юг», и входящие в него 45-й и 303-й батальоны полиции — это немецкие части. Почему Вы утверждаете, что это западно-украинские бандеровские части полиции: украинский полк «Південь», и украинские 45 и 303-й батальоны?

7. Согласно приказа №00485 – НКВД 1937г. было арестовано 140 тысяч поляков, из них 111 тысяч 91 поляк – расстрелян, а 16 тысяч поляков умерло в НКВД при проведении следствия. (В СССР проживало 636 тыс. поляков (1937г.), в их числе 150 тыс. мужчин-поляков в возрасте 16-50 лет), в 1940 г. в СССР расстреляно ещё 21 тыс. польских офицеров. Так называемая Катынская трагедия.

Считаете ли Вы физическое уничтожение этих 148 тысяч поляков просто преступлением, актом геноцида, или трагедией?

Безперечно, що народний депутат проводив так званий круглий стіл не ради поширення історичної правди, авторитету народу, представником якого являється, а для дискредитації української національної ідеї і історії визвольного руху як такого, тому і не запросив військових істориків ВМС України, яких, як і ВМС України в цілому, відверто цурається. Завданням стояло розчищення інформаційного і військово-історичного та пропагандистського поля Русському міру в Севастополі, а не його звуження в українському місті. Але на задані йому питання згодом прислав так звану відповідь, зміст якої зводився до наступного: не знав, це було мені не відомо, не вірю і не може такого бути. В цім наукова і історична суть Вадима Колісниченка, якою він розкрив себе як агента і апологета того ж Русського міра в Україні, активного учасника інформаційної війни проти України, її Збройних Сил, по дискредитації військової історії свого народу.

Сайт «Ветерани Військово-Морських Сил України». 18 травня 2012 р.

УКРАЇНСЬКИЙ ФЛОТ: яке наступить для нього завтра?

Український флот вже відзначив ювілей – 20-річчя свого відродження. Однак настрої на флоті не святкові, багато-хто вважає, що наступної ювілейної дати може просто не бути. За кілька років від ВМС України може залишитися лише кілька кораблів, що здатні виходити із Севастопольської бухти. І при такому підході держави до ВМС чи ще залишаться вони там?

А поки що перед українським флотом керівництво держави ставить амбітні завдання – уже найближчим часом вийти в Середземне море і в Індійський океан. Про це днями на засіданні Військової ради Військово-морських сил України заявив їхній командувач віце-адмірал Юрій Ільїн. За його словами, планується, що наступного року фрегат «Гетьман Сагайдачний» із вертольотом і спецпідрозділом на борту в рамках міжнародної операції НАТО по боротьбі з морським піратством «Океанський щит» виконуватиме завдання в районі Африканського рогу.

Взагалі-то фрегат «Гетьман Сагайдачний» для виконання саме таких завдань по боротьбі з піратством і закладався, він є кораблем океанського класу і здатен виконувати завдання у дальній морській зоні. Але, найважливіше, що українські моряки вже мають достатньо високий рівень підготовки і досвід бойової служби, отриманий під час міжнародних операцій у Середземному морі, тож вони можуть професійно і гідно виконати поставлені завдання у складі багатонаціональної морської антипіратської коаліції. Однак такого рівня підготовки кораблів у ВМС небагато, зараз вони включені Об'єднані сили швидкого реагування. Однак через відсутність ремонту і оновлення корабельного складу, який ВМС діставав в основному після розподілу Чорноморського флоту, національний флот через декілька років, як заявив віце-адмірал Ільїн, може перетворитися в невелику тактичну групу. На підтвердження непростой на флоті ситуації недавно ЗМІ повідомили про виведення зі складу ВМС України шести плавзасобів, із яких чотири – корвети і катери, тобто процес утилізації флоту прискорюється. Утилізовані кораблі були отримані внаслідок розподілу ЧФ у 1997-у році і взагалі не ремонтувалися, хоча могли б ще послужити справі оборони України.

Міністр оборони Лебедєв проголосив «велику ремонтну програму» у ВМС, виділено 19 мільйонів гривень на ремонт, однак вона навряд чи врятує ситуацію. За цією програмою недавно вийшли з тривалого ремонту три судна забезпечення: морський буксир «Корець», водолазний катер «Токмак» і судно розмагнічування «Балта». В Миколаєві завершується ремонт великого десантного корабля «Костянтин Ольшанський», у Севастополі - ракетного корвета «Придніпров'я» та малого розвідувального корабля «Перяслав». Триває завершальний етап ремонтних робіт на підводному човні «Запоріжжя», який нещодавно вперше за два десятиліття вийшов у море і здійснив занурення у воду на перископну глибину.

Але цього явно недостатньо, щоб врятувати українську присутність на морі, уряд мав би скоригувати своє ставлення до потреб армії і флоту. Зокрема, потребує серйозної уваги кораблебудівна програма. Цього року на заводі «Ленінська кузня» в Києві були закладені два броньованих артилерійських катери «Гюрза-М», а в Миколаєві розпочалося спорудження корпусу важкого корвету «Володимир Великий». Однак, фінансується все це вкрай мало і неритмічно. Попри заявлені в бюджеті 433 мільйони на будівництво «Володимира Великого» у 2012 році, насправді було виділено неповних 11 мільйонів. І ті ще всі не поступили на завод. Якщо і далі йтиме таке фінансування, то ця кораблебудівна програма триватиме кількасот років. Щоб сприяти будівництву першого українського корвета «Володимир Великий» ветерани ВМС створили «Фонд відродження українського флоту», який за три місяці

свого існування зібрав дві сотні тисяч гривень, які, через затримки у фінансуванні корвета, підуть на оплату його технічної документації.

Загалом, не зважаючи на труднощі, українські військові моряки відзначають свій ювілей з двояким настроєм. З однієї сторони, цього року справді суттєво зросли темпи ремонту техніки і удвічі виросла зарплата військових моряків. Однак до повного задоволення соціальних потреб ще далеко, особливо це стосується забезпечення житлом - ця програма для моряків повністю зупинена. Не додала оптимізму і відверто ворожа заява голови севастопольської міськдержадміністрації Володимира Яцуби про те, що земля для спорудження житла для українських (на відміну від російських) моряків виділятиметься лише після ухвалення закону про статус Севастополя, який уже багато років лежить у Верховній Раді. А ще, не лише моряків, а й українську громаду Севастополя турбує, що з українського флоту поволі витискується українська мова й український дух. Все більше виховна патріотична робота серед особового складу ведеться не на українській, а на радянсько-російській історії та традиціях. Нехтується історичний досвід, та досвід того, що саме патріотизм військових моряків дозволив українському флотові відродитися і вистояти у ці непрості два десятиліття його відродження в Криму. Тож яке наступить завтра для ВМС України покаже вже ближчий час.

6 грудня 2012 р. Радіо Свобода

«ВАРФОЛОМІВСЬКІ НОЧІ» СЕВАСТОПОЛЯ

ДО 95-ї РІЧНИЦІ ПОЧАТКУ КОМУНІСТИЧНОГО ТЕРОРУ В КРИМУ

У ніч з 15 на 16 грудня 1917 року більшовики оружною силою захопили владу у Севастополі і заволоділи Центрофлотом, цим тодішнім флотським «парламентом». Більшовицький переворот у Севастополі і відповідно зміна політичного напрямку Центрофлотом стали відправною точкою проведення більшовицького геноциду, терору і масових вбивств як військовослужбовців, так і мирних мешканців Севастополя, що поширювалося на все кримське узбережжя. Вбивства і справжня різанина увійшли в історію Севастополя як «Варфоломівські ночі». Однак ця кривава сторінка нашого історичного минулого і надалі приховується від широкої громадськості і засудження. І на двадцять першому році незалежності України ситуація 1917-1918 років видається такою, що мовби Чорноморський флот і севастопольці радо зустріли проголошення радянської влади, всім серцем линули до більшовиків і в своїй абсолютній більшості не сприймали українізацію Чорноморського флоту та факту проголошення незалежної Української Народної Республіки. До пам'яників натхненників і організаторів масових вбивств севастопольців та кримчан і далі за участі місцевої влади урочисто покладаються квіти. Проте архівні документи та спогади учасників тих подій свідчать, що ситуація кардинально відрізнялася від тієї, яку донині нам малюють замовні історики.

Прибувши з Росії, більшовики для реалізації плану захоплення влади у Севастополі, навіть всупереч відміні ІІ Всеросійським з'їздом Рад (25-26 жовтня 1917 р.) смертної кари, вибрали основним засобом метод проведення «класово-стихійного» терору. У зв'язку з проголошенням УНР, наявністю «сепаратистських» течій на Чорноморському флоті та в Криму загалом Ленін і Свердлов поставили завдання перетворити Севастополь «в Кронштадт юга». Для цього особисто Я. Свердловим до Севастополя були направлені члени РСДРП (б) Юрій Гавен, Микола Пожаров, лівий есер Веніамін Спіро і Ніна Островська. Остання під виглядом журналістки.

Та про все по порядку. Для Севастополя вибрали повторення харківського варіанту захоплення влади. Насамперед на мітингу 12 грудня 1917 р. невеличка більшовицька фракція заявила, що виходить зі складу Севастопольської ради та її виконкому як «дрібнобуржуазних» і прийняла резолюцію з вимогою про негайне переобрання ради, а також прийняла ухвалу про відкликання представників флоту з Генеральної морської ради УНР. Водночас більшовицькими лідерами за кронштадтським досвідом були санкціоновані матроські самосуди і розстріли офіцерів у Севастополі. Ці грудневі дні увійшли в історію флоту і Севастополя як перша севастопольська різанина, перші «Варфоломійські ночі».

Особливим у плані підготовки до захоплення влади і встановлення більшовицького терору у Севастополі є рішення Першого загальночорноморського з'їзду, прийняте на протипагу командуванню флотом 6 листопада 1917 року під тиском більшовицької фракції, про відправлення на Дон збройного матроського загону чисельністю в 2500 осіб та ряду кораблів для боротьби з отаманом Каледінім. Такий загін був сформований і під керівництвом більшовиків відправлений на Дон та під Белгород. Однак, зазнавши від офіцерських і козачих частин поразки під Ростовом і Белгородом та значних втрат, матроські загони у грудні 1917 — січні 1918 року повернулися до Севастополя з прагненням помсти. Побиті в бойових сутичках матроські загони вже були більше анархістськими, ніж військовими підрозділами. Оскільки офіцери флоту виступали проти походу на Дон, а кістяком козачих військ, які їх перемогли, були офіцери, прибулі «червоногвардійці» стали вважати всіх флотських офіцерів «поплічниками контрреволюції», причиною загибелі своїх товаришів і загрозою існування «пролетарського братства і свободи».

Повернення розбитого матроського загону і похорон убитих були використані більшовиками як вдала підстава для захоплення влади. 10 грудня 1917 року до Севастополя доставили тіла загиблих під Белгородом 60 моряків, яких хоронили того ж дня. «Похорони матросов, — згадував очевидець тих подій, підполковник 6-го Морського полку, георгіївський кавалер Микола Крішевський, — були колосальної демонстрації: убитих уложили в открытые гробы, не обмытых, в крови, с зияющими ранами. Процессию сопровождали все матросы, весь гарнизон, все оркестры и громадная толпа простонародья, всего тысяч сорок. Вся эта масса обошла город, часто останавливаясь при произнесении самых кровавадных речей, направленных против офицеров и интеллигенции. Толпа ревела, требовала немедленного избивения офицеров, и только случайно оно не произошло». Похорон загиблих і майстерна більшовицька демагогія створили масовий психоз у гарнізоні, вперше сформувавши прірву відчуження між офіцерами і матросами. Офіцерський корпус був виставлений поголовно «контрреволюцією», а наявність зброї в офіцерів — головною загрозою революції. Загроза озброєної «контрреволюції» стала причиною обговорення судовими комітетами, які один за одним стали виносити грізні резолюції: «Сметем всех явных и тайных контрреволюционеров, старающихся препятствовать на пути к завоеванию революции... Ни одного револьвера, ни одной сабли у офицеров быть не должно. Все виды оружия должны быть у них отобраны. Вооруженная контрреволюция является опасностью для революции... За укрывательство оружия офицеры подвергаются немедленному аресту».

Вслід за першим загонем 12 грудня 1917 року до Севастополя з-під Белгорода повернувся збільшовизований 1-й Чорноморський революційний загін, який за підтримки севастопольських більшовиків відкрито відмовився підкорятися місцевій владі, вважаючи її контрреволюційною, і під загрозою застосування сили поставив вимогу її розпуску за 24 години. Більшовицька фракція заявила про свій вихід з ради і поставила вимогу термінових перевиборів ради. Окрилені підтрим-

кою РНК РРФСР, у першу чергу фінансовою, більшовики стали готуватися до захоплення влади у Севастополі – головній флотській столиці, яку, щоби не виникало сумнівів у їхніх намірах, накрили хвилею червоного терору.

Першою жертвою більшовицького терору у Севастополі став мічман Микола Скородинський з есмінця «Федонісі». 13 грудня 1917 року він критично висловився на адресу члена Севастопольської ради Ніни Островської, присланої з Петрограда більшовицької функціонерки, яка активно закликала матросів до «різанини офіцерів». «Едва он сказал эти слова, — пише Крішевський, — как из стоявшей позади его группы матросов кто-то выстрелил в него в упор из револьвера, убив наповал».

15 грудня 1917 року команда плавучих засобів Севастопольської фортеці поставила вимогу Севастопольській раді створити «військово-революційний трибунал з необмеженими правами для боротьби зі спекулянтами, мародерами, контрреволюціонерами й іншими злочинцями революції». Ввечері того ж дня більшовицький комісар Чорноморського флоту Василь Романець розпорядився арештувати офіцерів есмінця «Гаджибей».

Виконуючи ці та інші більшовицькі вказівки, у ніч з 15 на 16 та з 16 на 17 грудня збільшовичені матроські загони під керівництвом більшовиків Мокроусова і Драчука та їхніх політичних союзників – есерів і анархістів — «заарештували багатьох офіцерів і відвезли їх до тюрми. Коли ж тюремний начальник відмовився їх прийняти, то офіцерів відразу розстріляли біля Малахового кургану». Біля Малахового кургану було замордовано 32 офіцери. Серед замордованих були начальник штабу флоту контр-адмірал Митрофан Каськов, головний командир Севастопольського порту, начальник дивізії мінних кораблів віце-адмірал Павло Новицький, голова військово-морського суду генерал-лейтенант Юлій Кетріц.

Тієї ночі було затримано вдома, на кораблях і безпідставно розстріляно ще 12 офіцерів Мінної дивізії, у тому числі шість – з есмінця «Гаджибей» та чотири – з есмінця «Пронизливий», запідозрених у «контрреволюційній» підтримці УНР, а всього по місту у перший день терору було замордовано 128 офіцерів. Під час грудневих звірств у Севастополі був замордований і молодший брат поетеси Анни Ахматової мічман Віктор Горенко, на звістку про смерть якого вона відгукнулася віршем, створивши перший і наразі єдиний нерукотворний пам'ятник більшовицьким жертвам у Севастополі:

Для того ль тебя носила
Я когда-то на руках,
Для того ль сияла сила
В голубых твоих глазах!
Вырос стройный и высокий,
Песни пел, мадеру пил,
К Анатолии далекой
Миноносец свой водил.
На Малаховом кургане
Офицера расстреляли —
Без недели двадцать лет
Он глядел на Божий свет.

У ніч з 16 на 17 грудня, згадував М. Крішевський, полювання на офіцерів відбувалося по всьому місту, але особливо кривавим воно було на Чесменській (зараз вул. Советська) і Соборній (зараз вул. Суворова) вулицях та біля залізничного вокзалу – там проживало найбільше офіцерських родин. Почалися провокації, які організовувалися більшовиками спільно зі злочинцями і анархістами. За свідченнями очевидців, вони нагадували середньовічні звірства. Микола Крішевський,

якому дивом вдалося уникнути розправи, писав: «Вся небольшая вокзальная площадь была сплошь усеяна толпой матросов, которые особенно сгрудились правее входа. Там слышались непрерывные выстрелы, дикая ругань сотрясала воздух, мелькали кулаки, штыки, приклады... Кто-то кричал: «Пощадите, братцы, голубчики» ... Кто-то хрипел, кого-то били, по сторонам валялись трупы — словом, картина, освещенная вокзальными фонарями, была ужасна. ...На мгновение я увидел бледные, помертвевшие лица, еще момент — и в коридоре или на лестнице затрещали выстрелы...».

Арешти, обшуки і самосуди тривали і в ніч на 17 грудня. Блукаючи вночі містом, бандитські шайки матросів накидалися на кожну квартиру, де бачили бодай якийсь рух у вікні, відкривали вогонь із рушниць чи кидали гранати. Як повідомляла газета «Крымский вестник», саме так був поранений «недавно возвратившийся с театра военных действий (германского фронта) молодой врач А. П. Гефتمان, проживавший в доме своих родителей и во время стрельбы вышедший на балкон; ружейная пуля попала Гефтману в область шеи и повредила сонную артерию...».

Більшовики намагалися терором і страхом підірвати авторитет існуючої військової і цивільної влади у Севастополі, по сіяти у свідомості людей жах і зневіру. За два наступні дні без суду було розстріляно і замордовано ще 34-х офіцерів. Багатьох офіцерів і відомих у Севастополі людей просто топили в Стрілецькій бухті і біля Графської пристані, прив'язуючи до ніг чи до голови корабельний баласт або каміння. Створені більшовиками «революційні трибунали» арештовували і розстрілювали насамперед авторитетних офіцерів. Так вчинили з офіцерами на ескадреному міноносі «Керч» та лінійному кораблі «Іоанн Златоуст».

Самосуди і розстріли мали великий розголос серед мешканців міста і особового складу флоту. Місто ціпеніло від жаху. «Известия Севастопольского Ревкома» від 28 листопада (за ст. ст. – авт.) опублікували далеко не повний список із 1634 розстріляних, серед яких було 278 жінок, а 30 листопада продовжили список більшовицьких жертв – без рішення суду було розстріляно ще 1202 особи, з яких 88 – жінки. За неповними даними за перший тиждень більшовицької влади жертвами полягло більше восьми тисяч севастопольців.

Передусім розстрілювали корінних севастопольців та українців, прихильників флоту УНР. Жертв було б більше, але втрутився Український військовий комітет, який силою своєї зброї звільняв з-під арешту безпідставно арештованих офіцерів. Архівні документи свідчать про звільнення ними з-під арешту п'ятьох офіцерів есмінця «Неспокійний», серед врятованих від розправи судовим комітетом був і командир цього корабля капітан 2 рангу Яків Шрамченко, який в еміграції залишив спогади про ті «жуткие дни».

Гавен з Пожаровим терором у Севастополі не обмежилися. За спогадами М. Старікова: «Утром 15 января 1918 г. большевики высадили десант и захватили власть в Евпатории. Дальше начались обыски и аресты. Врывавшиеся большевики отбирали не оружие, а все то, что попадало им под руки. Словно ангелы смерти, шныряли по Евпатории матросы «с вымазанными сажей лицами или в масках... Они арестовывали офицеров и всех заподозренных в контрреволюции. За три-четыре дня было арестовано свыше 800 человек. Обхождение с арестован-

ними було наглое, грубое, над ними издевались. Офицеров було приказано кормить только остатками, собранными из мисок прочих арестантов». Десантним загоном, який захопив Євпаторію, а згодом і Феодосію, командував матрос-більшовик Мокроусов.

У часи розгулу терору і кривавої різанини вночі з 15 на 16 грудня 1917 року відбулося засідання більшовицької фракції Центрофлоту зі своїми політичними союзниками. На засіданні, користуючись анархією і розгубленістю у місті, більшовики вирішили створити Тимчасовий революційний комітет під головуванням більшовика-матроса І. Л. Сюсюкалова і взяти владу в свої руки. На вимогу цього комітету тієї ж ночі було проведено термінове засідання виконавчого комітету Севастопольської ради, Центрофлоту і представників соціалістичних партій, на якому більшовики першими звинуватили раду в бездіяльності і у безладі в місті. Севастопольській раді під загрозою застосування зброї було поставлено ультиматум — протягом 12 годин звільнити приміщення ради. Тож керівники Севастопольської ради заради збереження життя вимушені були передати всю владу Тимчасовому революційному комітету. Таким чином, у Севастополі відбувся фактичний переворот і силлове захоплення влади більшовиками.

Першою постановою Тимчасового революційного комітету була оголошена «беспощадная война контрреволюционной Центральной Раде», прийнято рішення «спустити з «Волі» український прапор і підняти червоний», розпустити діючу міську раду та призначити делегатські збори флоту і гарнізону на 11 годину ранку наступного дня у театрі «Ренесанс». За такий короткий термін, з опівночі до ранку, організувати вибори делегатів від широкого флотського загалу практично було неможливим, на що і розраховували більшовики. Тому відбулося засідання лише заздалегідь поінформованих більшовицьких представників, які обрали Військово-революційний комітет (ВРК) з 20 членів на чолі з головою Миколою Пожаровим. До президії ВРК увійшли більшовики Гавен Ю. П., Зедін В. Я., Пожаров М. А., Драчук К. Є., Марченко Г. І. і матрос Сюсюкалов І. Л. 17 грудня «революційні матроси і робітники» продовжили «рішучу боротьбу з контрреволюцією», внаслідок чого без суду було розстріляно ще 30 офіцерів. Колишній член Севастопольської ради О. Каппа загадував: «Коли на другий день після грудневих жажів я запитав голову (М. Пожарова – авт.): «Чи це кінець?». Він сказав: «Поки так, але сполохи ще будуть».

За прикладом середньовічних Варфоломійських звірств терор у Севастополі проводився в основному під покровом ночі. В ніч з 19 на 20 грудня у місті було вбито ще 7 чоловік. Серед цих жертв були доктор Володимир Куличенко, викладач Мінної школи, настоятель військової Свято-Митрофанівської церкви на Корабельній стороні протоієрей Афанасій (Михайло Чефранов), лейтенант Володимир Погорельський, був заколотий штиками в арештантському замку (нині площа Повсталых, де розміщується торговий комплекс) старший офіцер лінкора «Євстафій» капітан 2 рангу Василь Орлов. При всій своїй стихійності севастопольський терор уміло керувався більшовицькими лідерами і відкривав їм шлях до влади та встановлення «пролетарської диктатури». Під впливом терору і загрозою нових розстрілів вибори нового складу Ради військових і робітничих депутатів відбулися 18 грудня, та новий склад ради знову не задовольнив більшовиків. виявилося, що за партійною приналежністю депутати розподілилися таким чином: члени демократичних партій – 89, безпартійні – 50, більшовики і співчуваючі – 35, меншовики – 6, польські соціалісти – 6. Після проведених репресій більшовикам вдалося долучити до своєї фракції у виконкомі ще 11 депутатів та обрати головою Севастопольської ради більшовика М. А. Пожарова. Практично під залпи розстрілів і кровопролиття більшовики зайняли всю виконавчу владу у Севастополі.

Наступного дня більшовики оголосили головою Військово-революційного комітету (ВРК) у складі 18 більшовиків і 2 есерів спеціально присланого з Петрограда члена бюро РСДРП (б) і колишнього голову Міусської ради, керівника більшовицької організації Севастополя латиського стрільця Юрія Гавена (Яна Ернес товича Даумана). Комітет взяв на себе права губернської влади і для «революційно-доцільних» потреб запровадив революційний трибунал. Отримавши владу, Ю. Гавен рапортував до Петрограда, що «вся влада перейшла в руки організованого Військово-революційного комітету. Самосуди зупинено. ... Місто перебуває під охороною революційно налаштованих матросів і солдатів».

Ось так швидко було наведено «революційний» порядок у місті та у Севастопольській фортеці, за два дні зникла матроська ненависть до «ненависних» офіцерів і адміралів! Та це ще не була остаточна перемога більшовиків у боротьбі за флот. Флот, по суті, лише розділився на два табори: прихильників УНР та більшовиків. Перші виконували розпорядження Українського військового комітету, другі – Військово-революційного комітету. Однак

позиції Чорноморського українського військового комітету значно применшувало, якщо не підривало, проголошення III Універсалом України без Криму. Лідери УНР нібито самі вручили своїм противникам можливість, яка, незважаючи на підтримку українців кримськими татарами, дозволяла ненависникам української ідеї проголосувати Крим російською територією, демонструвати, що влада в Україні не має прав втручатися у кримські справи, баламутити матросів фактом, що «буржуазна Центральна Рада» сама позбавила українських робітників і селян флоту як засобу їхнього захисту від світової буржуазії, сіяти сум'яття в голови людей та стверджувати, що флот УНР не потрібен зовсім, позаяк Україна його утримати не зможе.

У той історичний час для повного опанування більшовиками ситуації у Севастополі на заваді стояли екіпажі кораблів під жовто-блакитними прапорами, і найперше дредноут «Воля», який викликав велике занепокоєння і переполох серед більшовицьких фракцій Центрофлоту і Ради. Поки у більшовиків Севастополя не було у руках повної влади, вони вимушені були миритися з українським рухом у Севастополі та з наявністю українських прапорів на щоглах кораблів флоту. Ситуація змінилася з часу захоплення влади Військово-революційним комітетом. 23 грудня 1917 року на терміновому засіданні Центрофлоту і виконкому Севастопольської ради ВРК з ініціативи члена президії ВРК К. Зєдіна Центрофлот проголосував резолюцію, якою вимагав спустити на лінкорі «Воля» український прапор. Команда лінкора відмовилася виконувати це рішення. Тоді Військово-революційний комітет спланував операцію із захоплення дредноута. З українцями вирішили не панькатися, примусити їх силою спустити українські прапори, і першим кораблем для прикладу іншим обрали флагман флоту – лінійний корабель «Воля». На прикладі «Волі» вже легше було розправитися з крейсером «Пам'ять Меркурія», «Завидним» та іншими есмінцями і суднами, що стояли під українськими прапорами. Спершу представники ВРК запропонували судовому комітету лінкора добровільно спустити жовто-блакитний прапор. Отримавши рішучу відмову екіпажу, «Волю» заблокували з берега і моря, позбавили корабель, який щойно повернувся з походу під Трапезунд, можливості поповнювати запаси. Ситуацію на кораблі значно ускладнювало відправлення понад 300 членів екіпажу, палких прихильників УНР, на захист Центральної Ради у листопаді 1917 року. З собою вони забрали і «барвистий» корабельний жовто-блакитний прапор. Замість тих, хто вибув, екіпаж поповнили

матросами з Флотського екіпажу та лінкора «Свободная Россия», які у своїй більшості були байдужими до національних устремлень українців. Це значно полегшило більшовикам добитися від екіпажу своїх домагань спустити з корабля український прапор.

Під вечір 24 грудня 1917 року великий озброєний більшовицький загін матросів з Мінної дивізії, лінкора «Свободная Россия» і балтійців на баржах підійшов до лінкора з обох бортів, вдерся на корабель і силою захопив флагман флоту, який стояв без пального, води і провізії. Захопивши корабельний арсенал і порохові погреби, беззбройному екіпажу поставили ультиматум: замість жовто-блакитного прапора підняти червоний. Командир лінкора капітан 1 рангу О. Тіхменев ультиматум більшовиків прийняв, однак судновий комітет, підтриманий членами української залоги корабля, знову відмовився служити під червоним прапором. Та під загрозою застосування зброї становище українців стало безвихідним, і 700 українських моряків вимушені були зійти на берег до флотського екіпажу. Так був більшовизований флагман флоту дредноут «Воля». Піднявши на «Волі» червоний прапор, більшовики поповнили екіпаж дредноута моряками з флотського екіпажу, лінкора «Марія» і перетворили дредноут на флагмана більшовицького терору, опору більшовицьких сил Севастопольського гарнізону. Після завершення цієї операції член Військово-революційного комітету Надія Островська виїхала до Петрограда з доповіддю «о проделаной работе» та за новими інструкціями. Про захоплення більшовиками «Волі» і загрозу розправи над іншими кораблями під українськими прапорами – надто сили були нерівними – український комісар капітан 2 рангу Є. Акімов негайно сповістив Моргенраду, звідки отримав розпорядження Дмитра Антоновича негайно направити крейсер «Пам'ять Меркурія» до Одеси, яка залишилась єдиним українським портом.

Успішно здійснивши перехід морем, у Одесі всі кораблі увійшли до складу формованого Району захисту північно-західної частини Чорного моря флоту УНР, водночас силою своєї зброї вони мали надавати допомогу українським береговим військовим частинам у випадку прориву під Одесу більшовицьких військ. З одеського порту у той час продовжувалася операція з евакуації морем українських вояків з Кавказького фронту.

Черговим кроком щодо встановлення диктатури Військово-революційного комітету стало знищення будь-яких ознак свободи слова у Севастополі, для чого 60 матросів лінкора «Свободная Россия» 7 січня 1918 року конфіскували всі сева-стопольські друкарні. З цього дня у Севастополі стали виходити лише більшовицькі газети. 12 січня 1918 року для надання своїм діям видимості громадської підтримки Військово-революційний комітет зібрав об'єднане засідання Севастопольської ради, Центрофлоту, представників робітничих і селянських рад, судових комітетів, соціалістичних партій і організацій та Головного комісара флоту. У прийнятій резолюції зазначалося, що «Севастополь не зупиниться перед будь-якими засобами для того, щоб довести справу революції до переможного кінця». Член Севастопольської ради кубанський більшовик Семен Рябоконь відверто заявив: «Усю буржуазію треба розстрілювати. Зараз ми перебуваємо при владі, тому вбиваємо. Яка це революція, коли не різати буржуазію?».

Важливим кроком для зміцнення влади більшовиків і проведення в життя організованого терору проти насамперед національно-патріотичного руху було створення Військово-революційного штабу та Комісії з охорони міста. Цьому штабу підпорядкували 1-й і 2-й Чорноморські загони, створені з прибулих до міста червоногвардійців, броненосець берегової оборони «Адмірал Грейг» надали йому як плавучу в'язницю, трюми і приміщення якого заповнили сотнями арештованих «контр-

революціонерів». Підпорядкований штабу контррозвідувальний відділ Центрофлоту став активно виявляти таких, як на кораблях, так і у самому місті. 22 січня 1918 року телеграфом із Петрограда до Севастополя надійшов керівний циркуляр К-2977, зміст якого вимагав: «Принять строгие меры наблюдения за контрреволюционерами, всякие попытки сопротивляться советской власти беспощадно подавлять. Наркоминудел Петровский». Це була пряма вказівка для більшовицьких військово-революційних штабів з організації репресій. Не гаючись, Севастопольський ревштаб разом з Комісією з охорони міста («по делам крепости флота и города») виключно з більшовиків сформував каральні «летючі загони» з наданням їм необмеженої влади. Так, в архівних матеріалах зберігся «Ордер за № 2887» такого змісту: «Дан сей члену летучего отряда рабочих Севастопольского порта Литваку на право обыска и ареста, где он найдет нужным. Комиссия по делам крепости флота и города». Зараз встановити скільки у грудні-січні 1918 року у Севастополі впало «нужних» жертв більшовицького терору здається вже неможливим, але про їхню масовість свідчать якимось дивом збережені окремі архівні документи.

У кінці січня хвиля насилля і терору у Севастополі було тимчасово припинено і це викликало критику Ю. Гавена з боку його однопартійців у Криму та звинувачення його у «м'якотілості». У відповідь на несправедливу, як він вважав, критику Ю. Гавен заявив таке: «Считаю нужным напомнить, что я применил массовый красный террор еще в то время, когда он еще партией официально не был признан. Так, напр., в январе 1918 года я, пользуясь властью пред. Севаст. Военно-Револ. Комитета, приказал расстрелять более шестисот офицеров-контрреволюционеров».

21 лютого 1918 року більшовицький уряд прийняв написаний Леніним декрет «Социалистическое Отечество в опасности», який проголошував, що: «Неприятельские агенты, спекулянты, громилы, хулиганы, контрреволюционные агитаторы, германские шпионы расстреливаются на месте преступления». Декрет вимагав на місцях «мобілізувати батальони для рытья окопов под руководством военных специалистов. ...В эти батальоны должны быть включены все работоспособные члены буржуазного класса, мужчины и женщины, под надзором красногвардейцев; сотрудничавшихся – расстреливать».

Після отримання декрету і критики в м'якотілості ВРК організував у Севастополі нову, набагато більшу і добре сплановану та підготовлену, другу криваву хвилю терору проти військових та цивільних осіб, підозрюваних у виступах проти більшовицької влади, вершина якої припала на день народження Червоної Армії і Флоту – 23 лютого, нинішній День захисника Вітчизни. Зброю бандам головорізів міг видавати навіть Комітет пожежної охорони та Комітет бухгалтерії Севастопольського порту. До слова, в архівних справах збереглися посвідчення на право носіння зброї робітникові порту Жукову Ігнату Опанасовичу і працівникові бухгалтерії порту Михайлу Крошицькому. 31 грудня 1917 року на потреби Військово-революційного комітету було видано 10 кулеметів, 50 кулеметних стрічок і 500 ручних гранат. 2 січня 1918 року з Заводського комітету Тульського збройового заводу матросу з крейсера «Очаков» було відпущено 575 гвинтівок і стільки ж револьверів. Напередодні спланованих масових вбивств у Севастополі в лютому 1918 року був виданий наказ Центрального комітету Чорноморського флоту (Центрофлоту) від 15 лютого 1918 року № 92 «Про посилення жорстокості щодо перебування в місті прибулих транспортом і перевірки членами комісії з охорони міста». Наказ підписали тимчасово виконуючий обов'язки Першого відповідального члена оперативної частини управління Центрофлоту контр-адмірал М. Саблін і від Центрофлоту більшовик Новицький.

20 лютого ввечері на лінкорі «Борець за свободу» організовані більшовиками збори суднових комітетів вирішили «змусити буржуазію схилити голову» і затвердили план дій «аж до повного винищення буржуазії». Збори обрали комісію з 25 осіб на чолі з головою Центрофлоту більшовиком С. Романовським, а також зі С. Шмаковим і анархістом Басовим. Резолюцією від 20 лютого 1918 року розпочалася друга, наймасштабніша хвиля більшовицького терору у Севастополі, що повністю нагадала історичні Варфоломійські ночі. Однак репресії не оминули і сам екіпаж «Борця за свободу», і не лише офіцерів, а й членів його судового комітету, який не підтримував дії більшовицьких головорізів. Першими «за підозрою провокації» були заарештовані і без суду розстріляні командир лінійного корабля «Борець за свободу» капітан 1 рангу Зарін, затим члени судового комітету унтер-офіцер Феодосій Мешок і матрос Павло Сокирко, прапорщики Василь Алещенко і Микола Сукачов. За письмовими свідченнями родичів страчених, більшовицькі лютючі загони конвоювали арештованих до воріт Панорами, де і вчинили над ними жорстоку розправу.

У ті трагічні зимові дні жакливими були і севастопольські ночі – у місті і гарнізоні по-бандитськи, вночі, вирізалося все цивілізоване, все українське, все, що поєднувало море, місто і флот. Збережені окремі сторінки Севастопольського державного архіву свідчать, що опівночі 20 лютого 1918 року на Кам'янській пристані зібралося більше 3 тисяч озброєних матросів на чолі з заступником голови Військово-революційного комітету Басовим. Щоб ніхто не зумів утекти, місто було оточене матроським загonom. Близько другої години ночі матросів розпочав масові обшуки, грабунки і вбивства. За свідченням вцілілого в'язня севастопольської тюрми К. Лідзаря, перша матроська більшовицька банда з'явилася у міській тюрмі з вимогою видати їм в'язнів за відповідним списком. Севастопольська рада підтвердила їхню вимогу. У ту ніч були розстріляні муфтії Челебєєв, адмірал Львов, капітан 1 рангу Карказ, лейтенант Цвігман, колишній городовий Синиця. Дорогою до місця вбивства у Карантинній балці жертв катували і після розстрілу грабували і знущалися над їхніми мертвими тілами. Другий матроський загін продовжив розстріли в'язнів о четвертій годині ранку. За далеко не повними даними протягом трьох ночей було вбито і замордовано понад 600 осіб. Тіла вбитих заборонили видавати для похорону їхнім рідним, привезли на Графську пристань і, ховаючи свої злочини, вбитих завантажували на баржі і топили в морі. Море ще тривалий час прибивало трупи до берега... За переказами багатьох ветеранів Севастополя, у ті лютневі ночі кулемет у Стрілецькій бухті вночі не замовкав... Свідок тих подій В. М. Краснов свідчив в еміграції, що «у Севастополі за одну ніч, в лютому, сталася друга різанина офіцерів, але цього разу вона була добре організована, вбивали за планом і вже не тільки морських, але взагалі всіх офіцерів і цілий ряд поважних громадян міста, всього більше 800 осіб. Вбивали по-звірячому – виколували очі... Це були масові, жакливі розстріли». За спогадами очевидців, яким вдалося пережити цю трагедію, тіла загиблих на вулицях лежали купами. Збирали їх спеціально призначені команди на вантажні автомобілі і звозили на Графську пристань, там вантажили на баржі і вивозили в море...

Особливо жакливими стали ночі на 23 і 24 лютого 1918 року. Урочисто вшановуючи сьогодні цей день як День захисника Вітчизни, севастопольці не віддають про безвинні страшні жертви старших поколінь мешканців міста, котрих гірше за будь-яких окупантів позбавили життя самі творці цього більшовицького свята. У ніч на 23 лютого 1918 року Комісія з охорони міста дала припис підняти матросів лінійного корабля «Марія», сформувати фортечну і залізничну комендантські команди, а також виставити застави кільцем навколо міста і здійснювати безперервні чергування біля шосейних доріг, тобто блокувати місто з берега і моря. Архівні

документи беззаперечно наводять факти, що в розстрілах тієї ночі брали участь «летючі загони» із числа матросів-більшовиків та робітничих дружин. Згодом, виступаючи на II Загальночорноморському з'їзді, матрос Беляєв розказував про події того дня: «Коли... я повертався на корабель, то побачив матросів з гвинтівками. ...Їх було багато, 3 тис. чоловік. Всі вони зайняли вулиці, саме місто було оточене так, щоб ніхто не втік... Заарештованих спочатку приводили в Раду... Там були і офіцери, і священник, і так просто хто попало. Там були зовсім похилі, хворі люди. Половина матросів вимагала забити їх... Ніхто не знав ні заарештованих, ні того, за що їх заарештували... Прийшла шайка матросів та вимагала віддати їх.

Очевидець подій ночі на 23 лютого 1918 року морський офіцер Володимир Лідзар, якому дивом вдалося вижити у тій круговерті смерті, свідчив, що приреченим «...связали руки назад (взяли руки матросы и рабочий плотничной мастерской Севастопольского порта Рогулин)... Их повели... Никто из обреченных не просил пощады... Дорогой до места убийства, в Карантинной балке, как передавал потом рабочий Рогулин, их истязали: большого старика Карказа били прикладами и кулаками, и в буквальном смысле слова волокли, т[ак] к[ак] он болел ногами и не мог идти, адмирала Львова дергали за бороду, Синицу кололи штыками и глумились над всеми... Перед расстрелом сняли с них верхнюю одежду и уже расстрелянных, мертвых били по головам камнями и прикладами...». О 4-й годині ранку матроси повернулися до тюрми і з грубою лайкою витягли з камер полковників Яновського і Шперлінга, капітана 2 рангу Вахтіна, лейтенанта Прокоф'єва, поручика Доценка, мічмана Целицо, цивільних осіб Шульмана і Шварцмана, інженера Шостака і матроса Блюмберга. Всіх жорстоко били і знущались над ними. «Всем обреченным связали руки, хотя полковники Яновский и Шперлинг просили не вязать им руки: мы не убежим, говорили они... И эти пошли на свою Голгофу, не прося пощады у своих палачей, лишь у мичмана Целицо выкатились две слезинки – мальчик он еще был, вся жизнь у него была впереди, да прапорщик Гаврилов о чем-то объяснялся с бандитами... Их увели, а нам, оставшимся, сказали: мы еще придем за вами... Минут через 15-20 глухо долетел в камеру звук нестройного залпа, затем несколько одиночных выстрелов, и все смолкло... Мы ждем своей очереди... Сколько в эту кошмарную ночь было перебито народу в Севастополе, никто не знает. ...И неудивительно, если вы встретите севастопольца, преждевременно поседевшего, состарившегося, с расстроенным воображением, — никто не ждал этого. Никто не ожидал, что люди могут быть такими зверями...

В ту ночь офіцерів убивали по всьому городу. При этом в отдельных случаях убийства совершались исключительно мучительными, садистскими способами. Так, полковнику В. А. Эртелю, командовавшему конным полком на Кавказе и приехавшему на несколько дней в отпуск к семье, в ответ на его просьбу завязать перед смертью глаза, один из матросов со словами: «Вот мы тебе их завяжем!..» — ударом штыка выколол оба глаза. В течение трех последующих дней обезображенный труп офицера валялся на улице, и его не выдавали жене. Садистский характер расправ подтверждается и официальными документами. Так, в протоколе осмотра одного из мест массовой казни, обнаруженного за Малаховым курганом, дежурный помощник комиссара 5-го участка Севастополя А. Данилов указывал, что лица 2 из 6 найденных трупов были «разбиты до неузнаваемости», а у одного из мертвецов «снят со лба череп». Известны примеры, когда людей уничтожали целыми семьями. Так, в ночь на 23 февраля «вершители революционного правосудия» расправились с отставным контр-адмиралом Николаем Саксом, одновременно не пощадили его жену Лидию, а также детей: 21-летнюю дочь Ольгу и 15-летнего сына Николая».

На тих севастопольців, котрих смерть у ті ночі обійшла стороною, нова влада наклала контрибуцію, своєрідний відкуп чи середньовічну дань в обмін на життя. 23 лютого 1918 р. тих, хто не встиг виплатити контрибуцію, зібрали в приміщенні Севастопольської ради, звідки перевели в Морське Зібрання. Про їхню подальшу долю розказав на II Загальночорноморському з'їзді матрос Беляев: «Когда все люди были собраны в одной комнате, я посмотрел на них: там были и офицеры, и священники, и так, просто разные, кто попало. Там были совсем старые, большие старики. Половина матросов требовала уничтожить их. Была избрана комиссия, куда попал и я. Я старался, чтобы люди шли через эту комнату. Людей было много, были и доктора, был уже полный зал. ...Никто не знал арестованных, ни того, за что их арестовали. Больше стоять было негде. Пришла шайка матросов и требовала отдачи. Я уговаривал, что офицеры на выборных началах, доктора и старики. Ничего не слушали. Согласились вывести из зала. А около 12 час. ночи звонит телефон из городской больницы, меня спрашивают, что делать с 40 трупами, что около больницы. И тогда я узнал, что всех поубивали. Я слышал, что в Стрелецкой бухте на пристани много убитых. Я обратился снова в Совет. ...Но все меры были бессильны, матросы разбились на отдельные кучки и убивали всех». За заявою братів Тургаєвих «про реакційну поведінку» були заарештовані члени Севастопольського українського і мусульманського комітетів та здійснена над ними звіряча розправа. Тодішня газета «Общее дело» повідомляла: «Нахимівський проспект був обвішаний трупами офіцерів, солдатів і цивільних осіб, заарештованих на вулицях і тут же квапливо страчених без вироку суду. Місто вимерло, населення поховалося в погребі, на горіща. Всі паркани, стіни будинків, телеграфні і телефонні стовпи, вітрини магазинів були обклеєні плакатами «Смерть зрадникам».

Зазнавши значних втрат від терору, українська громада Севастополя була позбавлена впливу на ситуацію у місті. В'язниці переповнили заарештованими. Розстрілювали їх у тюремних підвалах, а трупи вивозили до Собачої балки, де зграї голодних собак нічого не залишали для поховань. З архівних матеріалів достовірно відомо, що ці безчинства творили так звані «летючі загони», створені більшовицькими судовими комітетами кораблів «Свободная Россия», «Воля», робітничої дружини порту та інших більшовицьких команд. У збереженій в архіві заяві Надії Іванівни Панової, дружини старшого інженера лінкора «Борець за свободу», йдеться про те, що її чоловік Панов Костянтин Миколайович у ніч на 23 лютого був заарештований на кораблі і розстріляний без суду і слідства. За далеко неповними даними, у ці кошмарні лютневі ночі 1918 року у Севастополі було розстріляно тисячі військових і цивільних мешканців Севастополя. Серед жертв були віце-адмірал П. Новицький, контр-адмірал М. Каськов, капітани 1 рангу І. Кузнецов, А. Свинін, капітани 2 рангу М. Салов, М. Каллістов, В. Пишов, три флотських лікарі, священник і багато інших, трагічну смерть яких «народна» влада приховала.

Варфоломійська ніч з 23 на 24 лютого 1918 року стала наслідком телеграми-наказу наркома морських справ РРФСР Ф. Раскольнікова з вимогою до Центрофлоту: «Искать заговорщиков среди морских офицеров и немедленно задавить эту гидру». Розстрілювали «змовників» не лише на Малаховому кургані, а й у Карантинній балці. Більшовик Дмитрієв писав, що в Севастополі у ті дні були розстріляні мешканці «двох найбільш буржуазних вулиць». У РДА ВМФ в Петербурзі зберігся список деяких жертв, розстріляних у Севастополі. Прізвища загиблих від терору подавали у своїх спогадах офіцери флоту Я. Шрамченко, М. Гутан, М. Монастирьов, імена деяких із загиблих публікували севастопольська газета «Вольний Юг» (17.12.1917) та «Крымский вестник» (№ 295, 29.12.1917). Некрологи і мартиролог публікувалися в 1920-1930 роки в «Морском журнале» та у «Возрождение» (Париж) в 1960-ті...

Проти цих кривавих жакіть намагався протестувати пролетарський письменник Максим Горький. У своїй газеті «Новая жизнь» він писав: «Ваши товарищи уже пробовали устраивать массовые убийства буржуазной интеллигенции, перебив несколько сотен грамотных людей. В Севастополе, Евпатории они объявили: «Что сделано, то сделано, а суда над ними не может быть». У відповідь на це 18 липня 1918 року Ленін закрав «Новую жизнь». Про більшовицький терор свідчив і конституційний демократ В. Оболенський: «В Севастополе шли массовые расстрелы, в Ялте офицерам привязывали тяжести к ногам и сбрасывали в море, некоторых после расстрела, а других - живыми. Когда после прихода немцев водолазы принялись за вытаскивание трупов из воды, они на дне моря оказались среди стоящих во весь рост уже разлагавшихся мертвецов...».

А вранці 24 лютого, коли місто тихо оплакувало безневинні жертви, коли ще не захолола їхня кров, у Севастополі був проведений парад переможців: грав оркестр, під звуки маршу під червоними прапорами струнками рядами йшли колони «революційних» матросів. Після параду у центрі міста відбувся грізний мітинг, лунали гнівні промови. За спогадами О. Каппа, «жахливших хвилини Севастополь не переживав. Перед цим ходом торжествуючого вбивці, перед цими радісними голосними звуками переможних маршів померкли жахи ночі і стихли постріли розстрілів, тому що тут усенародно немовби узаконювалося те, що було зроблене 12 годин тому».

Трагедію терору перервали севастопольські робітники, які разом із залишками демократичних сил «своїм енергійним, збройним втручанням приборкали диких звірів і покляли кінець безглуздім, нелюдській бойні... І якби не їхнє втручання, хто знає, скільки ще кривавих жертв поглинуло б Чорне море». Проте терор вибірково тривав і після 23 лютого. Членами «летючого загону» порту 10 березня на лінкорі «Борець за свободу» за «контрреволюційні настрої» були вбиті матроси Тарас Козаченко і Стрюков. Збройний виступ севастопольських робітників примусив Військово-революційний комітет шукати вихід із загрозованої ситуації, скликати спеціальне засідання виконкому міської ради і Центрофлоту та винести обговорення ситуації на ІІ Загальночорноморський з'їзд. З приводу тих подій на спільному засіданні Центрофлоту, суднових і берегових комітетів, представників демократичних партій і організацій 27 лютого була винесена резолюція: «Затаврувати у найенергійніший спосіб ганебний виступ, який був у Севастополі протягом трьох кошмарних ночей» та прийнято рішення створити комісію для виявлення ступеня провини причетних осіб. Комісія винних так і не знайшла, лише звільнила Саву Романовського з посади голови Центрофлоту. Однак, незважаючи на резолюції, розстріли тривали, бо у вбивць з'явилася багато захисників, як, наприклад, командир лінкора «Свободная Россия» та команда есмінця «Громкий». А заява команди бази Мінної дивізії взагалі вважала дії «революційних» убивць «революційно доцільними і справедливими»: «Покладаючи на нас ганебну пляму, ви так само помиляєтесь, як помилялися ми, називаючи контрреволюційними товаришів балтійців, які у перші дні революції вели рішучу боротьбу, винищуючи підпілля царату». Тож винних так і не знайшли, що дозволило продовжити терор проти севастопольців. 27 лютого «летючим загonom» був заарештований матрос підводного човна «Кіть» Лазар Чернов, 28 лютого заарештований і убитий Лазар Шульман, а також заарештовані і розстріляні небажані для більшовиків навіть члени Центрофлоту Мухін і Царьов. 4 березня 1918 року «летючим загonom» заарештовані військовослужбовці Ломакін і Кисельов, а 6 березня – Макарій Осадченко. В умовах кривавого червоного терору та втрати національних ілюзій багато моряків стали покидати Севастополь. Член Військово-революційного комітету більшовик К. Зедін, виправдовуючи себе і своїх однопартійців за скоєні злочини і розвал флоту, звальював всю відповідальність на

українську Раду: «Как на всем юге, так и на Черноморском флоте, благодаря про-вокационным приказам контрреволюционеров, сидящих в Раде... крепость Сева-стополь оставлена без гарнизона: уехали не только великороссы, но и украинцы. Крепость, пороховые погреба, мастерские брошены без охраны». Однак, як свід-чать севастопольські архіви, організувати і проводити розстріли у Севастополі та вести справи до знищення флоту Центральна Рада змоги не мала взагалі – Ук-раїнський Чорноморський військовий комітет та президія Української громади майже повністю були розстріляні. Сьогодні ми вже маємо достатню підстав, аби стверджувати, що на той час у боротьбі за флот Української держави Севастополь та севастопольський гарнізон зазнали найбільших втрат серед міст України: жерт-вами більшовицьких агресорів стали понад 15 тисяч севастопольців і моряків флоту – майже третина населення міста! Загальну кількість жертв сьогодні вже, напевно, не встановити... Захопивши владу у Севастополі, севастопольський ВПК негайно почав її розширювати на весь Кримський півострів. У Криму існувала можливість об'єднання організації українців і кримських татар, тож Військово-революційний комітет у грудні силами бригади есмінівчів розпочав терористичні дії в Євпаторії, Ялті і Феодосії проти встановленої там влади кримськотатарської Директорії на чолі з Таврійським муфтієм Челебі Челебієвим (Номаном Челебіджиханом).

Легалізуючи на практиці принцип «революційної доцільності», Крим з груд-ня 1917 року перетворився у дослідний полігон використання насилля. Хвиля бі-льшовицького терору з Севастополя прокотилася й по всьому Криму. Страшну славу залишили за собою транспорт «Трувор» і гідрокрейсер «Румунія» в Євпаторії. Матроси з цих суден свої жертви (а це були в основному офіцери, кримськотатар-ська і українська інтелігенція) піддавали звірчачим розправам і страшним тортурам на палубі суден у присутності їхніх родин, яких примусили з берега спостерігати за мученицькою смертю своїх рідних. Але дамо слово фактам із документальної хро-ніки «Трагедия русского офицерства», від якої і сьогодні кров стигне в жилах: «В Евпатории 15-18 января было арестовано свыше 800 чел. Казни производились на транспорте «Трувор» и гидрокрейсере «Румыния». На «Румынии» казнили так: «Лиц, приговоренных к расстрелу, выводили на верхнюю палубу и там, после из-девательств, пристреливали, а затем бросали за борт в воду. Бросали массами и живых, но в этом случае жертве отводили назад руки и связывали их веревками у локтей и кистей. Помимо этого, связывали ноги в нескольких местах, а иногда от-тягивали голову за шею веревками назад и привязывали к уже перевязанным ру-кам и ногам. К ногам привязывали колосники...

...Было установлено, что перед расстрелом жертв выстраивали неподалеку от вырытой ямы и стреляли в них залпами разрывными пулями, кололи штыками и рубили шашками. Зачастую расстреливаемый оказывался только раненым и па-дал, теряя сознание, но их также сваливали в одну общую яму с убитыми и, не-смотря на то, что они проявляли признаки жизни, засыпали землей...». Керувала цими середньовічними розправами і підписувала смертні вироки «тенді-тна, худорлява жінка з коротко підстриженим волоссям» – це була Надія Остров-ська. Її помічниками в екекуціях над жертвами були євпаторійські сестри-комуні-стки Неміч...

Після захоплення Криму Збройними силами Півдня Росії генералом Денікі-ним була створена Особлива слідча комісія з розслідування звірств більшовиків. Її матеріали промовисто свідчать, що «13 января Ялта и ее окрестности после четы-рехдневного сопротивления со стороны вооруженных татарских эскадронов и не-больших офицерских отрядов были заняты большевиками, преимущественно мат-росами миноносцев «Керчь» и «Гаджибей» и транспорта «Прут». Немедленно за-

крепившись здесь, большевистский военно-революционный штаб приступил к аресту офицеров. Последних доставляли на стоявшие в порту миноносцы, с которых после краткого опроса, а часто и без такового, отправляли или прямо к расстрелу на мол, или же помещали предварительно на один-два дня в здание агентства Российского общества пароходства, откуда почти все арестованные в конце концов выводились все-таки на тот же мол и там убивались матросами и красноармейцами. Расследований о расстреливаемых никаких не производилось; пощады почти никому не давалось... Всего в первые два-три дня по занятии Ялты было умерщвлено до ста офицеров, не принимавших никакого участия в гражданской войне, проживавших в Ялте для укрепления своего здоровья или лечившихся в местных лазаретах и санаториях».

Севастопольські більшовики не обійшли стороною і Сімферополь. В ніч на 24 лютого матроський загін під командуванням співголови штабу Військово-революційного комітету та члена виконкому Севастопольської ради С. Шмакова розстріляв у Сімферополі 170 беззбройних офіцерів, загинули всі офіцери кримського штабу на чолі з підполковником Макухою та Кримського кінного полку. Захопивши півострів, більшовики розстріляли за мінімальними даними більше 1000 офіцерів, у тому числі в Сімферополі – близько 700. Багато з розстріляних перед смертю піддавалися тортурам. Більшовики ні з ким не церемонилися. Розстрілювали не лише офіцерів, а й членів їхніх сімей, у тому числі і дітей.

...З часу тих подій минуло 95 років. Жертви більшовицького терору в Севастополі і в Криму 1917-1918 років дбайливо замовчуються й досі по-християнськи не відспівані. У містах, в яких були скоєні найжахливіші злочини проти людства, й досі стоять пам'ятники організаторам більшовицького терору. У Севастополі іменами більшовицьких катів Гавена, Пожарова і Ніни Островської названі вулиці майже у центрі міста, вони внесені в історію Севастополя як «видатні політичні діячі». Не було раніше, не передбачається й зараз народного суду над цими творцями більшовицьких Варфоломійських ночей, на руках і совісті яких тисячі замордованих моряків флоту і мешканців Севастополя та Криму. А їхні послідовники і далі заповнюють кабінети органів місцевої влади, севастопольці і кримчани на кожних виборах віддають їм чимало своїх голосів. Що це — безпам'ятство, байдужість?

На фото: 1. Більшовицькі катування;

2. НОМАН ЧЕЛЕБІДЖИХАН — кримськотатарський політичний і державний діяч. Один з організаторів першого Курултаю, перший голова уряду проголошеної в 1917 році Кримської народної республіки, перший муфтії мусульман Криму, Литви, Польщі і Білорусі. Відомий також як Челебі Челебієв, саме так його ім'я було записано в офіційних російських документах. Слова його вірша «Ant etkenmen!» («Я клянусь!») стали національним гімном кримських татар. У січні 1918 р. більшовики заарештували Челебіджихана. 23 лютого 1918 р. він був розстріляний у міській в'язниці Севастополя матросами-більшовиками, а його тіло викинули в Чорне море...

«Кримська світлиця», №50-52. 14 грудня 2012 р.

ВІД ДІАЛОГУ ІСТОРИКІВ — ДО МІЖЕТНІЧНОЇ ЗГОДИ

Історія у Севастополі і в Криму досі суперечлива і є фактором, який замість того, щоб об'єднувати, розділяє суспільство півострова упередженими інтерпретаціями драматичної історії Криму. Такий історичний підхід та взаємовиключні істо-

ричні течії в історичній науці не тільки не сприяють політико-економічному розвитку, а є вагомим руйнівним фактором, який широко використовується різноманітними політичними течіями не стільки для об'єднання різних поліетнічних і поліконфесійних груп населення автономії, скільки для виникнення насильницьких конфліктів у Криму. Це призводить до стану, коли етнічна різноманітність півострова не є його ресурсом розвитку, а умови для економічного і культурного розвитку не є однаковими для всіх етнічних груп мешканців, що населяють півострів.

У зв'язку з таким станом справ у рамках проекту «Кримський політичний діалог» ряд відомих істориків АР Крим, маючи за мету створити дієвий системний механізм запобігання конфліктам на історичному ґрунті, виступили з ініціативою створити проект «Діалог істориків».

Відкриття проекту «Діалог істориків» відбулося 23-24 березня 2013 року на міжнародній конференції «Спірна історія та гармонізація міжетнічних відносин: шляхи до діалогу», проведеній у санаторії «Чорноморець» с. Піщане Бахчисарайського району. Для участі в роботі конференції були запрошені відомі історики з країн, де історична наука відіграла чи відіграє важливу роль у консолідації суспільства і запобіганні міжетнічних конфліктів, а саме: професор Георг Штобер, інститут Георга Екерта (ФРН), экс-депутат бундестагу ФРН, колишній міністр закордонних справ НДР Маркус Мендель, Марта Вердорфер (Південний Тіроль, Італія), професор університету Тель-Авіва Ейал Навех, професор Віфлеємського університету на Святій землі Аднан Муссалам з Палестини, кандидат історичних наук Московського державного університету ім. М. Ломоносова Микита Соколов, доцент Східноукраїнської філії Міжнародного Соломонового університету Володимир Маслійчук, професор Єреванського державного університету посол Давид Оганесян, экс-народний депутат України Рефат Чубаров та інші знані в Україні і за кордоном історики. З професором Тбіліського державного університету Георгієм Анчабадзе учасники конференції спілкувалися по відеомережі «Скайп», а доктор історичних наук Києво-Могилянської академії Наталя Яковенко виголосила свою доповідь по телефону – їм завадили прибути погодні умови.

Враховуючи важливу і значну роль в історичному минулому Криму Чорноморського флоту, на конференцію була запрошена і група військових істориків з Севастополя, які представляли військово-історичний клуб ВМС, серед них: кандидат історичних наук Андрій Лубинець, Мирослав Мамчак, Вадим Махно, Сергій Кулик і Максим Майоров з аналітичного центру «Номос», представники гуманітарного університету.

Військова тематика в історичних дослідженнях посідає вагомe місце у вивченні історії, зокрема, Чорноморський флот протягом десятиліть відігравав і відіграє вагомoу роль в історії України і Криму, у тому числі і у питанні конфліктології, досі його відносять до предмета спірної історії. Історична правда у тому, що його роль в історії далеко не завжди така однозначна, покрита виключно російським героїзмом і самопожертвою, як сьогодні видається пропагандою. Тому тема флоту і розкриття історичної правди про роль флоту і Чорного моря в історії України і Криму, в гармонізації міжнаціональних відносин на півострові потребує коректного підходу, позбавленого політичної кон'юнктури.

Учасники конференції з великою увагою вислухали доповіді про те, як історики та історична наука сприяли національному об'єднанню у Німеччині після падіння Берлінської стіни, вирішували міжетнічні суперечки у Південному Тіролі, намагаються вплинути на мирне вирішення проблеми навколо Карабаху, вірменотурецького примирення, ізраїльсько-палестинського, грузино-абхазького і осетино-грузинського конфліктів.

Дискусію викликала доповідь Наталії Якименко стосовно написання спільного підручника історії, ідею якого виношують і у Міністерстві освіти і науки України. Наприклад, співавтор книги «Выбирая свою историю: развилки на пути России от Рюриковичей» Микита Соколов назвав цю ідею неможливою, бо історію намагаються зробити інструментом політики. На його думку, єдиний підручник буде нічим іншим, як «учебником победившего народа». Рефат Чубаров та інші кримські історики, говорячи про принципи висвітлення правдивого історичного минулого, закликали істориків до толерантності в історії, до створення концепції етнополітичного розвитку України та формування української політичної нації, в процесі чого не може мати місце нетолерантне ставлення до національних меншин в Україні, вивищення одного народу і приниження іншого. Подібне і сьогодні має місце у висвітленні в численних історичних підручниках українсько-кримськотатарських відносин, де Кримське ханство подається виключно в негативних образах. Дослідження текстів гуманітарного циклу були представлені учасникам конференції монографією Г. Бекірової і Е. Чубарова «Толерантні підручники – толерантне суспільство».

Дискусійним після доповіді Володимира Маслійчука «Історіографія конфліктів в Україні» виявилось і питання українсько-польського примирення стосовно Волинських подій 1943 року. У дискусію з доповідачем вступили військові історики Мирослав Мамчак і Вадим Махно. Однозначно підтримуючи ідею взаємного примирення, на їхню думку, вибачення виключно української сторони за Волинську трагедію є хибним з точки зору історичної правди, бо польсько-український конфлікт розпочався ще до створення УПА, в 1942 році польською стороною, на польських етнічних землях. Крім того, не слід забувати, що польські учасники конфлікту на території України мали перед собою політичні цілі – встановлення на Волині польської влади і, таким чином, бажали при підході радянсько-німецького фронту поставити УРСР і СРСР перед доконаним фактом відторгнення Волинського краю від України. Науковий співробітник Академії ВМС України Вадим Махно запропонував користуватися терміном «взаємне винищення» польського і українського населення – бо переможців у конфлікті не виявилось, і на цьому будувати дорогу до взаємного прощення і примирення. Позиція Вадима Махна знайшла підтримку серед учасників конференції.

Представники історичних кіл Севастополя і Криму зійшлися у спільній ідеї проведення постійного діалогу, в ході якого здійснювати пошук компромісів, спільними зусиллями підтримувати позитивний баланс взаємовідносин та консолідації суспільства на півострові. З цією метою член експертно-аналітичної ради при голові Ради міністрів АР Крим Анатолій Форманчук запропонував створити підручник «Крымоведение». Ідея на півострові не нова, вона потребує вивчення й аналізу. У Севастополі, наприклад, подібний проект уже створений під назвою «Севастополеведение», ось тільки він поки що не прислужився консолідації мешканців міста, навпаки став підставою для виникнення конфліктів на історичному ґрунті.

У підсумку роботи конференції проект «Діалог істориків» був схвалений. Його учасники взяли за основу своєї роботи в галузі історичних досліджень такі принципи

- «права насамперед»: осягнення і відкриття історичної правди попри політичну, етнічну, конфесійну та ін. кон'юнктуру;
- доведення історичної правди до громадськості в коректній формі, недопущення ксенофобії, расизму, сексизму в історичних дослідженнях, особистих випадів на адресу істориків з іншими поглядами в ході наукової дискусії;

— «пошук правди в науковому діалозі»: розуміння відсутності всієї повноти історичної правди в одного історика і однієї наукової школи, несприйняття монополії на історичну істину, підтримка постійного діалогу між носіями різних історичних підходів;

— «багатомірний погляд на історію Криму»: точність в установленні фактів, і прагнення розкрити їхнє значення для різних учасників історичних подій;

— чітке розмежування історії та історичної публіцистики.

Учасники конференції мають намір сприяти популяризації розуміння в суспільстві історичного минулого як історії поліетнічного і поліконфесійного регіону, в якому тісно переплетені культури Заходу і Сходу. Крім того, вони висловили впевненість, що історія Криму може стати фактором консолідації кримського суспільства.

Що ж, перший крок у цьому напрямку зроблено, і зроблено досить успішно. Далі вже — праця на історичній ниві самих учасників історичних шкіл і напрямків, яка неодмінно принесе плоди, коли проголошені принципи стануть реальними в їхній роботі. Робота конференції завершилася досить цікавим московським театральним проектом переосмислення історії «Второй акт. Внуки», який підготували і провели Михайло Калужський та Олександра Поліванова.

Всі учасники конференції висловили щиру вдячність її організаторам — Денису Матвєєву, Наталі Мірімановій, координатору проекту Ірмі Підтепі та гостинним господарям — адміністрації санаторію «Чорноморський».

«Кримська світлиця», №13. 29 березня 2013 р.

«МИ ДОВГО В МОРІ ПРОПАДАЛИ...»

«Щож мені вам послать, коли в мене нема нічого; послав би вам вид Аральського моря, так таке погане, що крий Боже! Нудьгу ще наведе, прокляте. Ще ви пишете, друже мій єдиний, щоб я виставляв ціну на моїх майбутніх рисунках... Я, нарисовавши дещо, оддав за самую убогую ціну, так що ж — сміються!.. Мені здається, що якби сам Рафаель воскрес отут, то через тиждень умер би з голоду або найнявся б у татарина кози пасти».

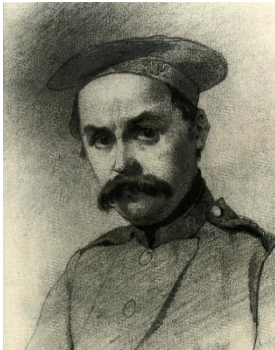
3 листа Т. Шевченка до А. Лизогуба. 29 грудня 1849. Оренбург.

Два роки на палубі шхуни.

У Севастополі, неподалік бухти Круглої (Омега) є пам'ятник Тарасу Шевченку. В День незалежності минає десять літ з часу його встановлення. Сьогодні це своєрідний центр українського життя флотської столиці, місце, де збираються люди різних політичних уподобань. Так було не завжди. Ще літ десять тому севастопольська преса дебатовала: а який стосунок має Шевченко до флоту і до моря взагалі? Але ж насправді Тарас і до морської справи, і до відродження українського флоту в Севастополі таки причетний!

Про те, що Тараса Шевченка було покарано за крамольні вірші військовою службою, про його життя в солдатах написано стільки, що знайти нове щось майже неможливо. Однак Тарас Шевченко служив не лише солдатом, а й матросом. Йому довелося стояти біля витоків організації мореплавства на Аральському морі. Як писав його перший біограф О. Кониський, Кобзаря два літа «носило по тому морю». Більшість дослідників не відрізняють солдатську службу Тараса від морської. А деякі доводять, що Шевченко був включений до експедиції Олексія Бутакова на Аралі не як матрос, а лиш як художник і науковець, поєднують воедино експе-

диції на Аральське море і в пустелю Каракуми, а його тривала служба на військовому кораблі багатьом видається лише епізодом його солдатської служби. Такий підхід до розуміння завдань і результатів першої російської морської наукової експедиції на Арал, яка отримала досить високу оцінку в Європі, спонукає дослідників ще й до думки, що Шевченко-матрос «принижує» солдата-Шевченка – рисувальника експедиції. Однак саме служба на військовому кораблі у військово-морській експедиції на Аралі протягом двох років у творчому сенсі стала найбагатшою для Шевченка за всю його військову службу. І він заслужив право бути «приписаним» до флоту. Як моряк, як письменник, як художник-мариніст.

Перше знайомство з морем Шевченка – це 1842 рік, його морська подорож до Швеції. Ця подорож дала нашій літературі шедевр – поему «Гамалія», що стала першим могутнім акордом у морській сторінці історії України. А без участі Шевченка в експедиції на Аральське море могло б не бути багатьох сторінок «Кобзаря» і чудових акварелей художника.

Капітан-лейтенант Чорноморського флоту, вечний-гідрограф Олексій Бутаков мав зробити наукові дослідження Аральського моря, скласти перші мапи, лоцію, дослідити гідрологію і біологію та описати узбережжя невідомого на той час науці моря. Знайти дослідчених художників-картографів у напівдиких степах – годі й сподіватися. Вмовити професійного столичного художника також не вдавалося. Пошуки привели О. Бутакова до випускника академії мистецтв Тараса Шевченка, котрий служив в Оренбургському корпусі у тому ж регіоні. Офіцер звернувся до командира корпусу В. Обручова. Той знав про царську заборону писати і малювати. Але, зважаючи на подані на нього гарні характеристики, дозволив увести його до складу експедиції звичайним матросом. Так солдат Шевченко став матросом-рисувальником, за нинішньою штатною кваліфікацією – помічником штурмана. Його обов'язки – проводити заміри глибин і контури берегової лінії, наносити їх на карту, змальовувати узбережжя та робити його опис. Словом, готувати матеріали для лоції.

«...Я тепер веселий йду на оте нікчемне море Аральське, - писав він А. Лизогубу. – Не знаю чи вернусь тільки..., а іду єй-богу веселий...». У «Щоденнику» та в листах Тарас Шевченко згадує про свою флотську службу протягом двох літ (травень 1848 – листопад 1849-го), коли його «носило по морю» та про оті «прокляті бали» на невідомому для мореплавців Аральському морі. Є автопортрет, виконаний ним під час першої Аральської експедиції на Арал (1848), де Тарас – у військовій формі з безкозиркою має вигляд бравого моряка.

Служба на маленькій, довжиною всього 16 метрів, шхуні, на якій екіпаж складався з 27 осіб, виявилася не простою. Плавання було дуже важким і небезпечним. І не лише через погоду. Море було норовистим. Штиль різко змінювали шторми, зненацька зривалися сильні вітри норд-вест і норд-ост, і морська гладь ставала пеклом. Коли стихав вітер, моряків ще довго випробовував «накат», коли розбурхані вітром водянні вали раз за разом накочувалися на невеличку шхуну. Крім того, напрямки вітрів і глибини не були досліджені, тож шхуна часто «сідала» на мілину, і тоді екіпаж, у тому числі і Шевченко, виштовхували її на глибину. Від довгого бродіння морем, згадував Шевченко, у нього з'явився ревматизм. Небезпечними були підводні камені і «банки», яких не бракувало у недослідженому морі, вони могли будь-коли потопити шхуну.

З першого дня експедиції робилися гідрографічні виміри, геологічні та ботанічні дослідження, наносилися на карту контури берегів. Шевченко змальовував види берегів, малював карти, типи рослин, робив технічні нариси узбережжя. І разом з екіпажем боровся за живучість судна в розбурханому морі. Шостого серпня 1848 року шхуна «Константин» біля півострова Куланди витримала такий жорсткий шторм, що О. Бутаков записав: він очікував загибелі шхуни кожної хвилини. 8 вересня 1848 року Бутаков писав: «Видя, как трудна лавировка вдоль берега при упорно дувших NO и ONO ветрах, и рассчитывая, что при таких обстоятельствах определение астрономических пунктов весьма неудобно, так как судно далеко не могло подходить к берегу и при постоянно бурных погодах ехать на такое расстояние на шлюпке было бы неблагоприятно, я решил оставить это для следующего года...».

Після першої експедиції її керівнику довелося змінити більшу частину екіпажу, що не витримували морської хитавиці, однак Т. Шевченка залишив і на наступний 1849 рік. Як згадував О. Бутаков, Тарас Шевченко в експедиціях поводився бездоганно, мужньо переносив труднощі морської служби і проявив кращі професійні морські якості. Він освоїв астрономію і штурманську справу, вільно читав «зоряну карту». Працював як картограф, топограф і гідрограф. Саме він креслив і малював перші карти нових гідрографічних відкриттів, раніше не відомих островів Аральського моря. Хід експедиції наочно висвітлює «Шканцевий журнал» та щоденник Бутакова, це велика цінність для дослідження життя Кобзаря. Сам Шевченко у листі до А. Лизогуба 8 листопада 1849 року писав: «позавчора вернувся я із... моря Аральського... живий, здоровий і коли не дуже щасливий, то принаймі веселий».

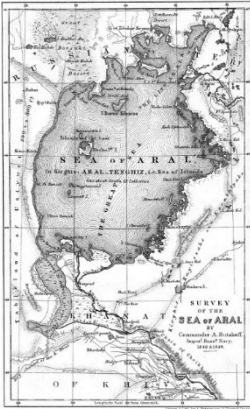
«Готово! Парус розпустили
Посунули по синій хвилі
Поміж кугою в Сирдар'ю.
Прощай. Убогий Кос-Арале,
Нудьгу проклятую мою
Ти розважав-таки два літа.
Спасибі, друже...»

Шевченко добре розумів наукове значення морської експедиції, тому, звертаючись до того ж Кос-Аралу пише і такі рядки:

«...Похвались,
Що люде і тебе знайшли –
І знали, що з тебе зробити.
Прощай же, друже! Ні хвали,
Ані ганьби я не сплітаю
Твоїй пустині...»

Результати Аральської експедиції стали надбанням географічної науки. Був задоволений і генерал-губернатор. Усіх учасників морської кампанії, в тім числі і Шевченка, «высочайше пожаловали» премією у п'ять рублів. Карти Аральського моря, створені Шевченком під час експедиції, зберігаються в Ермітажі, а альбом з акварелями морських пейзажів увійшов у національну мистецьку спадщину України. Однак морська служба Кобзаря завершилася черговим арештом – за порушення царської заборони писати і малювати. Однак під час Аральської експедиції Шевченко все таки вдалося написати більш як 70 поезій, серед них п'ять поем.

Шевченко добре знався на історії морських походів козацького флоту, де «...гарцювала козацька воля». Своїм поетичним словом він навічно прославив морські подвиги українців – тоді, коли сама згадка про морське минуле нашого народу вважалася крамольною. Одним із «злочинів», інкримінованих Шевченку царськими жандармами, була «героїзація українського козацтва і гетьманщини». Героїчна доба козацького флоту України, морські походи і десанти козацького флоту у Чорному морі займають особливе місце у творчості Кобзаря. Морська експедиція на Арал надала йому можливість духовного спілкування з далекою від Аралу Україною.

Шевченко витворив у нашій літературі повний цикл художньої мариністики. Морську тему його поезій продовжила проза. Свою повість «Прогулка с удовольствием и не без морали» Шевченко спершу назвав «Матрос». Тут є трагічний образ українського матроса Обеременка, інваліда Кримської війни. Учасника оборони Севастополя 1854-1855 років, який взамін нагороди за проявлений у боях героїзм просив звільнити з кріпацтва

свою сестру. Після заслання, познайомившись з учасниками оборони Севастополя (Л. Толстим, В. Голіциним, Л. Жемчужниковим, генералом С. Хрульовим, мічманом К. Середовичем), Шевченко хотів написати поему про «жахливий четвертий бастион у Севастополі», побувати в Криму, подивитися, «що то за славна чорноморія».

Його слова «борітесь, поборете...» стали духовним стержнем повстання на броненосці «Князь Потьомкін-Таврічеській», а «Кобзар» у слідства над учасниками повстання вважався чи не головним доказом неблагонадійності. Справді, «Кобзар» був чи не у кожному матроському кубрику! Тож зрозуміло, чому після проголошення незалежності Української Народної Республіки Чорноморський військовий комітет у Севастополі запропонував перейменувати один з крейсерів на честь Великого Кобзаря. З «Просвіти» імені Т.Г. Шевченка розпочалося українське життя у Севастополі в 1989 році, а у 1992-му – відродження національного флоту. У 2005 році, у День незалежності України, бюст Кобзаря урочисто відкрили на території штабу Військово-Морських Сил України. Тож Шевченко прийшов до Севастополя не лише як національний Пророк, а як досвідчений моряк, перший український морський картограф і гідрограф, як поет і художник-мариніст.

На фото: карта Аральського моря, виконана Т.Г. Шевченком
«Голос України», № 122. 5 липня 2013 р.

ПРО ЧЕРВОНУ КАЛИНУ...

У «Кримській світлиці» (№ 24 від 14. 06. 2013) була надрукована цікава стаття «Пісня, що стала гімном», в якій оповідається, як в період зародження січового стрілецького руху в 1913 році поетом Степаном Чарнецьким було створено пісенну перлину, яка вже давно стала народною піснею, «Ой у лузі червона калина...». Перший куплет і приспів цієї маршевої пісні, написаної напередодні I Світової війни для українського вояцтва, яке відроджував стрілецький рух, звучить так:

Ой у лузі червона калина
похилилася.

Чогось наша славна Україна

зажурилася.

Приспів:

А ми тую червону калину
піднімемо,
А ми нашу славу Україну,
Гей, гей, розвеселимо!

Мені здається, що ця пісня має значно більшу, глибшу історію. Прочитавши статтю, я звернувся до першого виданого в Україні (у Києві) в 1874 році збірника «Исторические песни малорусского народа с объяснениями Вл. Антоновича и М. Драгоманова». В другому томі на сторінці 50 надрукована «Пісня № 2», записана авторами в с. Мар'янівці Єлісаветградського уїзду Херсонської губернії. Вона звучить так:

Розлилися круті береженьки,
гей, гей, по роздолі,
Пожурились
славні козаченьки,
гей, гей, у неволі.
Гей ви, хлопці,
ви добрі молодці,
гей, гей, не журіться,
Посідлайте коні воронії,
гей, гей, садовіться.
Та поїдем у чистеє поле,
гей, гей, у Варшаву,
Та наберем
червоной китайки,
гей, гей, та на славу;
Гей щоб наша
червона китайка,
гей, гей, не злиняла,
Та щоб наша
козацькая слава,
гей, гей, не пропала.
Гей щоб наша
червона китайка,
гей, гей, червоніла,
А щоб наша козацькая слава,
гей, гей, не змарніла.
Гей у лузі червона калина,
гей, гей, похилилася,
Чогось наша слава Україна,
гей, гей, засмутилася.
А ми ж тую червону калину,
гей, гей, та піднімемо,
А ми ж свою славу Україну,
гей, гей, та розвеселимо.

Автори записаної «Пісні №2» пояснюють, що записаний текст є частиною пісні часів Богдана Хмельницького, коли козаки збиралися йти на Варшаву добувати волю. Автор її залишився невідомим, але у польських хроніках є повідомлення, що Богдан Хмельницький особисто складав «гімни», тобто маршеві пісні,

і козаки їх співали. Можливо, вказана пісня, що розлетілася всією Україною і століттями передавалася в народі з уст в уста, і є однією з таких. Знаємо достеменно, що під час національно-визвольної боротьби українського народу під проводом Богдана Хмельницького відбувся духовний і культурно-мистецький здвиг народу, який знайшов своє відображення у десятках, що стали сьогодні народними, піснях. Із їх авторів збереглося ім'я тільки Марусі Чурай. У нашому випадку бачимо, що останній куплет «Пісні № 2» майже повністю збігається з першим куплетом і приспівом стрілецької пісні, автором якої є Степан Чарнецький з села Шманьківці на Тернопіллі. Що це означає?

Як на мене, це значить, що поету і фольклористу Степану Чарнецькому була відома старовинна козацька пісня, і він взяв її за основу для створення нової січової пісні. Так сказати, колишній повстанський козацький дух переніс в нову історичну епоху ХХ століття, залишивши головне – Україну розвеселимо, у значенні визволимо.

Новим варіантом пісні «Ой у лузі червона калина...» був об'єднаний віковий потяг народу до волі і свободи у нових історичних обставинах, тому вона з новою силою заповонила народну душу і увійшла до народної пісенної скарбниці. Пісня у козацькому і січовому варіантах свідчить ще й про те, що українська народна мова за майже чотириста літ мало що змінилася, і є наочним прикладом, що повністю розвалює імперські ідеологічні твердження, які можна почути від пропагандистів «Русского мира» і сьогодні, що українська мова почала свій розвиток після Переяславської ради, з часу опанування України Російською імперією.

Пісня Степана Чарнецького «Ой у лузі червона калина...» стала не лише піснею-гімном, а й піснею-історією розвитку національно-визвольної боротьби українського народу за свою свободу, розвитку його мови і культури. Після проголошення незалежності України і створення її Збройних Сил вона стала справжнім гімном, чи не головною стройовою піснею воїнів армії і флоту. Її із задоволенням виконують оркестри на парадах, співають військовослужбовці як в строю, так і на концертах.

Ми ж лише можемо скласти подяку Степанові Чарнецькому, що зберіг і розвинув перлину народної творчості, яка стала вічною характеристикою незламного духу українського народу.

«Кримська світлиця», №29. 19 липня 2013 р.

ЧОРНОМОРСЬКИЙ ФЛОТ ПОЧАВ ПЕРЕКИДАТИ СИЛИ НА КАВКАЗ ЩЕ ДО ПОЧАТКУ РОСІЙСЬКО-ГРУЗИНСЬКОЇ ВІЙНИ

Промайнуло п'ять років з часу швидкоплинної російсько-грузинської війни. Згадаймо тогочасні події. 8 серпня 2008 року великий десантний корабель Чорноморського флоту Росії «Ямал» із підрозділами морської піхоти вийшов із Севастопольської бухти. Заявку на вихід корабля російські військові подали, як і належить за міждержавною угодою, за добу – 7 серпня, коли бойові дії в Цхинвальському фронті ще не почалися. Насправді командування Чорноморського флоту Росії розпочало підготовку до перекидання сил до грузинського узбережжя ще до початку збройного конфлікту Росії і Грузії.

Для ВМС України не було таємницею, що наближався варіант силового вирішення цього абхазько-російсько-грузинського конфлікту. І коли була подана заявка на вихід кораблів у Новоросійськ, то стало зрозуміло, що сили флоту будуть до чогось залучатися, не просто так собі в море вийшли, бо якихось навчань ЧФ

за планом заявлено не було. У Севастополі не виключали можливості силового перешкодження виходів російських кораблів з Севастополя на війну проти брательного України грузинського народу, однак цьому українській стороні завадила відсутність правових підстав. Українська влада так і не зробила висновків із російсько-грузинського конфлікту, і зараз немає захисту від можливого використання Росією української території під час конфліктів із третіми державами.

Вийшовши з Севастополя, «Ямал» взяв курс на грузинське узбережжя, де згодом висадили морських піхотинців в Потійському порту. Готувалися до цієї десантної операції загоді – 6 серпня спостерігався пік їхніх тренувань на полігоні в Козачій бухті. Окрім «Ямала», до грузинського узбережжя також пішли ще два великі десантні кораблі. Ця група плавзасобів раніше брала участь у військових навчаннях «Кавказ-2008» неподалік Новоросійська, але до своєї бази після їхнього завершення, попри очікування, одразу не повернулася. Не повернулися вчасно з навчань і бомбардувальники 917-го окремого мішаного авіаполку в Качі, які залишилися в російській Анапі, як показав час, в очікуванні своєї участі у війні. Це, а також інформація про активне відновлення російськими військовими залізниці до Абхазії, свідчили, що на Кавказі визріває війна. Згодом із Севастопольської бухти до Кавказького узбережжя вийшла оперативно створена велика ударна група кораблів Чорноморського флоту Росії. У її складі було 8 кораблів, у тому числі флагман флоту, ракетний крейсер «Москва» та ракетні кораблі. На борту флагмана перебував командувач Чорноморського флоту з оперативною штабною групою офіцерів.

Залучення такого потужного угруповання проти країни, в якій не було повноцінного флоту, було неадекватним. На той час у Грузії на морі воювати було нічим. Єдиний ракетний катер «Тбілісі», куплений в Україні, стояв без зброї в Поті в ремонті головних машин і вийти в море не міг. Не було у ВМС Грузії і крилатих ракет для нього. Весь корабельний склад ВМС Грузії, крім ракетного катера «Тбілісі», складався з умовно сторожового катера, бо насправді це була озброєна кулеметом пасажирська «Комета», і ще трьох малих швидкісних глісерів.

Перед російськими військовими стояло завдання заблокувати Грузію з моря і знищити її берегову інфраструктуру. Це вдалося зробити частково, за винятком порту Батумі, куди вчасно прибув ракетний американський есмінець і вгамував російські апетити. Ті дні були дуже напруженими у Севастополі. Не виключався варіант блокування Севастопольської бухти, щоб не допустити участі російських військових у війні з української території, сил і засобів для цього було достатньо, але не було правових підстав і відповідних розпоряджень. Міністр оборони і командувач ВМС України таких повноважень не мали, як і не мав верховний головнокомандувач. Росіяни тоді подали заяву, що вони йдуть до Новоросійська – використали, по суті, шпарину в угоді про базування флоту. Й Україна не мала юридичних важелів, щоб перешкодити їхньому виходу із Севастополя.

Українське керівництво й досі не зробило висновків з цієї війни, бо, подовживши угоду про перебування Чорноморського флоту Росії в Україні, не домоглося юридичного врегулювання проблеми участі російських військових у бойових діях з української території проти третіх країн, позаяк чинні міждержавні угоди це питання обходять. Це несе загрозу і безпеці самої України, і «розв'язує руки» для дій Чорноморському флоту на території України.

8 серпня 2013 р. Радіо Свобода

РОЗДУМИ КОМАНДУВАЧА ФЛОТУ

Історія і сучасність. До Дня незалежності України колишній заступник міністра оборони — командувач Військово-Морських Сил України (1993-1996 рр.) віце-адмірал Володимир Безкоровайний зробив гідний подарунок Україні і військовим морякам — у видавництві газети «Флот України» видав книгу «Військово-Морські Сили України: минуле та майбутнє. Роздуми командувача флоту», яку давно чекали як військовослужбовці, так і багато політиків, дипломатів, науковців і військових аналітиків.

Володимир Герасимович Безкоровайний добре відомий в Україні та за її межами не тільки, як військовий діяч — командувач флоту України, але й як військовий науковець, аналітик і публіцист. Він насправді є найталановитішим адміралом сучасної України, видатним науковцем (член-кореспондент Академії наук України), теоретиком і організатором військово-морської справи України, підтвердженням чому і є його книга.

Прибув Володимир Безкоровайний в Україну за покликом рідної землі і серця вже сформованим флотоводцем з посади командира наймогутнішої в колишньому СРСР 3-ї флотилії ракетних підводних крейсерів стратегічного призначення (РПКСП) Північного флоту, пройшовши на Північному флоті всі щаблі службового зростання від лейтенанта до віце-адмірала. Тому й роздуми свої починає з часу командування дивізією РПКСП, аналізуючи ситуацію розвалу флоту і СРСР з позиції флотоводця, у підпорядкуванні якого у той час були сотні ядерних стратегічних балістичних ракет. Далі розповідь йде про шлях повернення на Батьківщину і про непрості роки відродження, становлення і розвитку національного флоту, лівову частку книги присвячено розподілу Чорноморського флоту колишнього СРСР, переговорного процесу України з Російською Федерацією, учасником яких автор був безпосередньо. Тут читач ознайомлюється з подіями, як говориться, з перших уст. Особливо цінними не лише для військових моряків, але й для військових істориків стануть спогади командувача про підготовку перших оперативно-тактичних навчань «Море-96» та першого трансатлантичного походу загону кораблів ВМС України до США в 1996 році, коли світу було заявлено про остаточне сформування українського військового флоту як виду Збройних Сил України. Завершується книга роздумами віце-адмірала про розвиток військового мистецтва Військово-Морських Сил України в нових умовах, про значення флоту для держави, що стане особливо цінним матеріалом для сучасних політиків, державних діячів, адміралів і командирів українського флоту.

Свою працю адмірал присвятив «Особовому складу Військово-Морських Сил України, патріотизм якого забезпечив збереження територіальної цілісності і відновлення статусу України як морської держави». Яка праця і скільки втраченого здоров'я стоїть за реалізацією наведених вище слів присвячення знають віце-адмірал і всі ті офіцери, що служили під його керівництвом і досягли під його командуванням того, що зветься національні Військово-Морські Сили України. Вірно написав видавець у передмові, що Військово-Морським Силам України пощастило, що у найскладніші часи їхнього будівництва їх очолив віце-адмірал Володимир Безкоровайний. І він увійшов у вітчизняну військоvu історію як адмірал, що створив вітчизняний флот, вивів його в море і в океан, продемонструвавши світу Україну морською державою.

Володимир Герасимович про це не пише, але він як прийшов до Збройних Сил України віце-адміралом, так у цьому званні і звільнився в запас. Без державних нагород. Бо багатьом на Банковій і на Повітрофлотському проспекті успіхи адмі-

рала у розбудові військового сегмента держави явно йшли наперекір їхнім особистим устремлінням. Але головну справу свого життя віце-адмірал Безкоровайний таки довів до логічного кінця. А тепер ще й документально засвідчив пройдений шлях флотоводця незалежної України. Це стало його черговою перемогою у боротьбі за Україну як морську державу.

Прикро, що за станом здоров'я віце-адмірал Володимир Безкоровайний не зміг провести презентацію своєї книги у Севастополі, яка планувалася на 25 серпня. Однак не втрачаємо надії на покращення самопочуття адмірала і проведення такої презентації в Києві. Тож побажаємо Володимирі Герасимовичу флотського здоров'я і нових творчих здобутків у такій важливій для країни справі, як зміцнення її обороноздатності.

«Кримська світлиця», № 35. 30 серпня 2013 р.

ДУХ ШЕВЧЕНКА ОБ'ЄДНАВ СЕВАСТОПОЛЬ, КАНІВ І ЧИГИРИН

У духовній спорідненості древнього Херсонесу, звідки остаточно розповсюдилося світло християнства по всій землі Українській, з родинним краєм Тараса Шевченка і Богдана Хмельницького — константами нашої соборності і неподільності українців як політичної нації, мала змогу переконатися севастопольська молодь — учні і студенти, переможці міських і всеукраїнських конкурсів, присвячених 200-річному ювілею Великого Кобзаря. Нагородою для них стала напрочуд пізнавальна поїздка на Черкащину, організована Радою представників громадських організацій з відзначення 200-річчя з Дня народження духовного батька українського народу Тараса Григоровича Шевченка. Пізнавально-виховна екскурсія молодих севастопольців у святі місця, де народилися Тарас Шевченко і Богдан Хмельницький, стала

доброю основою для надання молоді животворних імпульсів розвитку духовного потенціалу, вивчення історії рідного народу і нашої багатобарвної України. Особливо з наближенням Шевченківського ювілею кличуть севастопольську молодь до себе місця, пов'язані з народженням, дитинством і молодими роками Кобзаря, Великого Гетьмана України, та місця їхнього вічного спочинку, які наповнять могучим Шевченківським духом та козацькою енергією молоді серця севастопольських юнаків і дівчат, поєднують воєдино українські духовні та історичні святині: Севастополь, Канів, Чигирин.

Очолив поїздку севастопольської молоді заступник голови Координаційної ради представників громадських організацій з відзначення 200-річчя Кобзаря, член організації ветеранів ВМС України, доцент Академії ВМС України капітан 1 рангу у відставці Анатолій Сивак, йому допомагали ветерани ВМС капітани 1 рангу Василь Бойко і Мирослав Мамчак від товариства «Просвіта». У складі делегації було 30 осіб: педагоги, учні від 1 до 11 класів севастопольських шкіл і гімназій, студенти чотирьох вищих навчальних закладів Севастополя.

Екскурсія тривала з 12 до 17 серпня. У її плані було відвідання Черкас, родинних сіл Тараса Шевченка Моринці і Шевченкове (Кирилівка), могили і музею Т.

Шевченка в Каневі, родинного хутора Богдана Хмельницького в Суботові, його музею і резиденції Гетьмана України в Чигирині, а також екскурсія до Холодного Яру, до так званої Холодноярівської Республіки і Мотронівського монастиря — центру національно-визвольної боротьби в Україні до 1924 року, та до живого свідка нашого історичного минулого 1100-літнього дуба Залізняка, що могутньо розкинув свої шати в лісі Холодного Яру. Опікувалися севастопольцями особисто ректор Черкаського державного університету імені Богдана Хмельницького професор Анатолій Іванович Кузьмінський та науково-педагогічні працівники університету, які надали для проживання севастопольців студентський гуртожиток і забезпечили прекрасні умови. Супроводжували севастопольців дорогами Черкащини доценти університету Олена Миколаївна Костюкова та кандидат історичних наук, доцент Михайло Миколайович Верховський, вони ж виступали і екскурсоводами по історичних місцях області.

Учасники пізнавально-виховної екскурсії везли із собою землю з древнього Херсонесу, яку висиплють на могилу Кобзаря, взамін привезуть до пам'ятника Тарасові Шевченку у Севастополі землю з його святої могили. У селах Шевченковому (Кирилівці), де виріс, і у Моринцях, де народився маленький Тарас, витав дух Великого Кобзаря. Надзвичайно тепло зустріли севастопольців директор Національного комплексу «Садиба батьків Тараса Шевченка» у Шевченковому (Кирилівці) і Моринцях Валентина Степанівна Старусева, яка, крім цікавої екскурсії комплексом, гостинно пригостила всіх учасників надзвичайно смачними грушами, яблуками і сливами з Шевченкового саду та калиною, яка росте над річкою Вільшанкою, — там колись ховався з малюванням малий Тарас. Усі вдосталь напилися цілющою прохолодною водою з криниці, з якої пив воду і яка надавала духовні сили юному Тарасові Шевченку.

З трепетом у серці входили юнаки і дівчата до Шевченкової батьківської хати у Кирилівці, з якої юнаком пішов у світ і у вічність Великий Кобзар, до хати в Моринцях, де він народився, до оселі його діда Івана, на спогадах якого Шевченко написав поему «Гайдамаки». Севастопольські юнаки і дівчата озайомилися з побуту родини Шевченка і селян тих часів, з умовами їхнього життя, запаслися сувенірами, вибили на пам'ять сувенірні монети. Біля батьківської хати Шевченка на знак духовного єднання різних куточків України севастопольські студенти і учні

урочисто висипали привезену святу землю з Херсонесу, поклали квіти до пам'ятника молодому Тарасові, до могили його матері Катерини і сфотографувалися на пам'ять про перебування у цих святих для кожного українця місцях. Під батьківською хатою всі дружно заспівали пісню на слова Шевченка «Думи мої», яку під керівництвом заступника директора середньої школи № 5 імені Лесі Українки Ганни Ільїної розучили під час поїздки прямо в автобусі.

Наступного дня дорога простяглася до Канева, до Тарасової чи Чернечої гори, де знайшов свій вічний спочинок духовний Батько українського народу. «До слова, — веде свою розповідь наш екскурсовод, доцент Черкаського

національного університету Олена Костюкова, — Канівський район як адміністративно-територіальна одиниця значно старіший за свою нинішню область — Черкаську, створену лише 1954 року, а отже, наймолодшу в Україні. Зате всім зрозуміло, чому на гербі цієї області розміщено зверху маленький портрет Кобзаря». У більшості тих міст і сіл Черкащини, де побувала севастопольська група, як нам розповідали господарі, бував і Шевченко — чи ще в роки свого дитинства і юності, чи під час трьох своїх приїздів — у 1843, 1845 та 1859 роках — з чужини в Україну. Ці місця оповиті спогадами про Тараса, люди свято бережуть їх. Наш екскурсовод розказує нам, як Кобзар спілкувався із селянами, уважно слухав їхні оповіді з часів Козаччини і Гайдамаччини, нарікання на тяжку кріпацьку долю і заспокоював: «Недовго ще залишилося — волею Божою позбудетеся цього ярма». На рідній землі він черпав теми та натхнення для своїх літературних творів. Або ж діставав аркуш паперу й олівець і захоплено змальовував місцеві пейзажі чи обличчя й фігури своїх земляків...

Дорогою до Канева нас очікував сюрприз. У селі Мошни, колишньому маєтку добре відомого в Криму фельдмаршала Потьомкіна, який згодом перейшов у власність графу Воронцову і переданий як посаг його дружині Єлизаветі Браницькій, побачили оригінальну Преображенську церкву 1840 р., яку збудував італійський архітектор Торічеллі. Стиль і архітектуру споруди фахівці визначають як романтичну суміш східних мотивів і тюдорівської готики — і тим не менше, це класична хрещата церква, об'єднана з дзвіницею, яка нагадала всім Воронцовський палац в Алупці.

Екскурсія в Каневі розпочалась від старовинного (XII ст.) Успенського собору в центрі міста. Саме в цьому храмі 152 роки тому відспівували покійного Кобзаря, прах якого доставили із Санкт-Петербурга Тарасові друзі й родичі, прощатися з улюбленим земляком сюди прийшло дуже багато мешканців Канева і навколишніх сіл. Тут, у Каневі, після відходу поета у вічність здійснилася його мрія «про тихе пристанище і спокій...». У цих, Богом благословених місцях, менш як за два роки до своєї смерті він хотів придбати земельну ділянку для будівництва власної оселі, якої ніколи не мав, мріяв ще побудувати особисте чистя — знайти кохану, яка б стала йому любою дружинонькою, завести діточок, але не судилось... Слухаючи екскурсовода, не хотілося вірити, що ця духовна реліквія України, 1000-літній храм, у радянську добу використовувався як склад для міндобрив... Але так було, так нищилася наша історія, наша духовність, нищилася пам'ять про Пророка України.

А далі піднімаємося гранітними східцями на Тарасову гору до могили Великого Кобзаря, як до вічного Храму українського духу. Нас зустрічає директор Шевченківського національного заповідника в Каневі Василь Коломієць. Над нашою невеличкою колоною у національних костюмах розвиваються Державні і Військово-Морські прапори, молодь несе в руках портрет Кобзаря, квіти і землю Херсонесу. Долаємо 365 сходинок, стільки, скільки днів у році. На високому постаменті відкривається пам'ятник задумливого і величного Кобзаря, поета-мислителя, виразника народних дум свого часу і пророка майбутньої незалежності України. Вклоняємося праху Кобзаря, до гранітного пам'ятника лягають квіти, і херсонеська земля додається до канівського чорнозему на його могилі. Всіх охопили почуття причетності до чогось величного і дорогого. А навкруги — надзвичайна краса зеленого краєвиду, внизу величаво протікає могутній Дніпро, спокійно несе свої води, які досягають берегів самого Херсонесу. Тут, біля праху великого Українця, повною мірою відчуваєш свою відповідальність за Україну, за її майбутнє, за виконання заповітів того, хто своєю творчістю і жертвним життям відкрив світу Україну у всій її духовній величч.

Вручаємо керівникам заповідника севастопольські подарунки. Даруємо Херсонську вазу і книги «Тарас Шевченко і флот» та «Чорноморський флот. Курсом до України» — військово-морське будівництво в Україні у ХХ столітті тісно пов'язане з іменем Кобзаря. Нас запрошують до Національного музею Тараса Шевченка. Разом з нами в музеї перебувають групи туристів-українців з Канади і Польщі. Екскурсивод веде нас життєвими і творчими шляхами Тараса Шевченка, а експонати засвідчують велич Шевченка як видатного Художника і Поета, як Пророка українського народу. Між іншим, працівники музею надзвичайно зацікавилися книгою «Тарас Шевченко і флот», бо дворічна флотська служба Шевченка в Аральській експедиції висвітлена ще недостатньо. Домовилися про співпрацю з її севастопольським автором.

Тут, біля експонатів, яких торкалася рука Великого Кобзаря, особливо сприймаються його слова-заклик, викарбувані перед його могилою і звернуті вже до нашого покоління українців:

Свою Україну любіть.

Любіть її... Во время люте,

В останню тяжкую минуту

За неї Господа моліть.

Після огляду експозиції музею севастопольська молодь прямо на східцях, що ведуть до музею, дала невеликий концерт-реквієм Шевченку. Під керівництвом Ганни Ільїної і у супроводі її бандури лунали пісні на слова Шевченка, а студентка Севастопольського гуманітарного університету Наталія Дягіль проникливо виконала уривок з поеми Тараса Шевченка «Наймичка».

Концерт-реквієм вразив усіх присутніх на Тарасовій горі, канадській делегації не хотілося вірити, що пісні виконує не професійна група артистів, що ми прибули з Севастополя, гарно володіємо українською мовою та носимо вишиванки. На завершення екскурсії севастопольці взяли землю з Тарасової могили, яка ляже біля підніжжя пам'ятника Тарасові Шевченку у Севастополі в День незалежності України. Коли під вечір повернулися до Черкас, ректор Черкаського національного університету професор Анатолій Кузьмінський нас гостинно запросив на прес-конференцію в університеті. Учні і студенти з хвилюванням розповідали керівникам університету та черкаським журналістам про свої враження від зустрічі з малою Батьківщиною Кобзаря. Але найбільше вразили присутніх розповіді українською мовою учениці 5 класу середньої школи № 5 Русани Лубенець та студентки Першого морського інституту Сабіни Кадирової, навчання яких проходить у російськомовних навчальних закладах Севастополя.

В останній день екскурсії зморені триденною поїздкою, проте напоєні Шевченковим духом, вибираємося з Черкас до Чигирина, козацької столиці Гетьманської України, рідинної землі Гетьмана Богдана Хмельницького, до осередку козацької слави України. Супроводжує нас кандидат історичних наук, доцент Михайло Верховський, який дорогою до Суботова і Чигирина розказує нам безліч цікавих новин з козацької історії Чигиринщини, про Коліївщину і гайдамаків.

Першим був, звичайно, Суботів, рідинний хутір, де пройшли дитячі роки майбутнього полководця і флотоводця українських козаків. Але на сьогодні від його укріпленого рідинного замку збереглися тільки залишки кам'яної оборонної вежі, що їх нині вберігає від подальшої руйнації павільйон. Ми з душевним трепетом переступили поріг Іллінської церкви — рідинної усипальниці Хмельницьких, зображення якої кожен українець може побачити на п'ятигривневій купюрі. Цей храм, збудований у середині XVII ст. коштом гетьмана, водночас був і фортифікаційною спорудою зі стінами завтовшки близько двох метрів та бійницями для гармат і мушкетів. У ньому знайшов свій останній притулок Богдан Хмельницький, тут він був

похований у 1657 році. Пізніше його прах загадково зник, а куди — щодо цього від істориків та краєзнавців можна почути різні версії: за однією з них їх викинув і розвіяв польський магнат Чернецький, особистий ворог Хмельницького, який під час Руїни України захопив Суботів, за іншою — козаки перед наступом польського війська перепоховали прах Хмельницького, а місце перепоховання з часом було втрачене... Архітектурний стиль храму поєднує в собі елементи раннього українського бароко та європейського ренесансу. 1843 року Т. Шевченко, перебуваючи у Суботіві, змалював церкву і три старовинні козацькі кам'яні хрести біля неї, а у 1845 році написав вірші «Стоїть в селі Суботіві...».

З Суботова направляємося в Чигирин — першу козацьку столицю Війська Запорозького, козацької України, у місто, яке нині з часової відстані в три з половиною століття можна вважати і першою столицею власне Української держави. А держава під орудою гетьмана Богдана Хмельницького мала міжнародне визнання — у Чигирині приймали послів зі Стамбула, Бахчисарая, Варшави, Москви та інших столиць Європи. Про це дізналися ми в музеї Б. Хмельницького, оглянули резиденцію гетьмана, відбудований бастион Петра Дорошенка на тодішній Замковій, а нині Богдановій горі, який вважається однією з найнепрístupніших, так і не зломлених ворожими навалами споруд Чигиринської фортеці. Всі ці об'єкти належать до Національного історико-культурного заповідника «Чигирин». До об'єктів заповідника «Чигирин» належить і велике лісове урочище з дуже місткою за своїм значенням назвою — Холодний Яр. Його ми теж не змогли оминати. Віковий ліс урочища відповідає його назві. Тут, під зеленими шатами 1100-літнього велетенського дуба ватажок Коліївщини Максим Залізняк проводив наради командирів своїх загонів, тож після жорстокого придушення того антифеодального повстання українських селян люди назвали дерево його іменем. Мабуть, саме біля цього дуба до Тараса Шевченка під впливом розповідей місцевих жителів прийшли творчі задуми поеми «Гайдамаки» та поезії «Холодний Яр».

Ми, звісна річ, теж не могли не навідатись до більш як 1100-літнього дерева, котре посідає третє за віком місце серед усіх дубів, що нині ростуть в Україні, і є живою не лише пам'яттю нашої історії, а й сучасником тисячолітнього розвою і боротьби українського народу, пам'ятає ще прадавні часи та багатьох історичних осіб. Дуб вражає, севастопольським учням і студентам ще не доводилося бачити такого велетенського і могутнього дерева. Він, як і наша Україна, стоїть, міцно укорінившись у рідну землю, а кроною підпирає небо. Його висота — близько 30 метрів, обхват стовбура — 9 метрів. Щоправда, тепер дуб, у який не менше шести разів вціляла блискавка, потребує людської допомоги й охорони. Дерево обгор-

дили, щоб численні екскурсанти не втоптували під ним траву і не відламували на пам'ять шматки кори. До його центрального стовбура основні бічні гілки закріплені системою «Кобра» з допомогою сталевих канатів, здатних витримати навантаження до шести тон. Три наукові лабораторії нині зайняті тим, щоб одержати клони цього історичного дуба, бо, на жаль, нащадків він уже не дає — жолуді з нього не проростають.

Відповідальний за охорону дуба місцевий дідусь, що поряд пас корову, дозволив нам підійти до нього. Напередодні нам говорили, що обхватити стовбур цього дуба можуть лише 8 чоловіків, взявшись за руки. Ми

перевірили: нам, щоб обійняти дуба-велетня, знадобилося більше половини нашої делегації — понад 15 осіб! Вкорінений у землю велетенський дуб став символом національно-визвольних змагань українського народу. Вільнолюбство місцевих селян, яке втілювалося в їхній збройний спротив більшовицькому режиму в 1918-1922 роках, мало під собою підґрунтя давніх традицій — козацьких і гайдамацьких. Саме тут діяли персонажі написаного 1935 р. роману «Холодний Яр» Юрія Горліса-Горського (його самого тутешні старожили запам'ятали, як Юрка Залізняка), а також герої роману «Залишенець. Чорний Ворон» сучасного українського письменника Василя Шкляра.

Ніяка це не була Холодноярська республіка, як її нарекли деякі науковці-історики ще в радянські часи, дізнаємося ми, а була це військово-політична організація, котра чітко підпорядковувалась Центральній Раді УНР і Директорії УНР. А почалося все з того, що місцеві учителі — брати Василь, Петро та Олекса Чучупаки (у селі встановлено їм пам'ятник) повернулися з фронтів Першої світової війни офіцерами і вирішили створити в рідному селі Мельники загін самооборони. Спершу лише 22 селян входило до цього формування, очолював його Олекса. За якийсь час до загону долучилося багато жителів Мельників та інших сіл Холодноярщини, і він перетворився на полк, що налічував у 1919-1920 роках до 20 тисяч козаків, як вони себе називали. Воював він не тільки з більшовиками, а й з німцями, з білополяками, денікінцями, місцевими бандформуваннями, що вдавалися до мародерства та грабунку цивільного населення. У холодноярських вояків прапори були синьо-жовтий з написом «Полк гайдамаків Холодного Яру» та чорний, на одному боці якого значилося: «Воля України або смерть!», а на другому — вишиті слова Тараса Шевченка «І повіє огонь новий з Холодного Яру».

Золотим куполом та богоспівом зустрів нас Свято-Троїцький Мотронинський монастир, в якому розміщувався штаб холодноярців на чолі з Василем Чучупаком. Монастир був заснований ще у XII ст. і відновлений у XVI ст. Тут 1768 р. святити ножі гайдамакам — учасникам Коліївщини, а через півтора століття було освячено зброю борцям за волю України. Гучний дзвін із цього жіночого монастиря тоді лунав на всю округу — так скликали козаків на раду. Ми теж відвідали монастир, в якому саме правилася Божа служба. Після плондрування в радянські часи монастир зараз відновлюється і набирає прекрасного первісного вигляду.

Ми ставимо пахнучі медом свічки у монастирі за нашу щасливу дорогу і через навколишні лісові дороги Холодного Яру повертаємо на південь, до рідного Севастополя. За вікнами автобуса залишаються історичні села, жива героїчна історія старших поколінь українців, яку зберігати і продовжувати вже належить нам, сучасній молоді. В усіх вражень надзвичайно багато, раніше про ці місця ми лише читали чи слухали на лекціях. Зараз ми самі пройшлися історичними шляхами, доторкнулися руками і душею до наших національних реліквій. Поверталися всі впевнені в тому, що оживає наша слава, слава нашої України. А молоді севастопольські учні і студенти понесуть слово Кобзаря, козацький нескорений дух у завтрашній день. І оживе добра слава України на чорноморському узбережжі Криму і Севастополя!

До побачення, Шевченківський козацький краю! До нових зустрічей! І на завершення нашої розповіді нам залишається лише висловити щире вдячність тим, завдяки кому екскурсія молоді в Козацький край стала можлива: депутатам Севастопольської міської ради, генеральному директору національного заповідника «Херсонес Таврійський» та голові Координаційної ради громадських організацій з відзначення 200-річного ювілею Тараса Шевченка Леонідові Жуньку та Василю Зеленчуку.

«Кримська світлиця», № 35. 30 серпня 2013 р.

ХОЧЕШ БУТИ ДЕРЖСЛУЖБОВЦЕМ? БОРИСЬ З УКРАЇНОЮ!

Історики стверджують, що однією з причин успіху американського президента Авраама Лінкольна у громадянській війні в США було його вміння повертати противників на друзів. У Севастополі, попри весь його антиамериканизм та антинатизм, ця практика Лінкольна знайшла своє найбільше застосування. Попри весь показний шарм боротьби з «фашизмом» та «українським націоналізмом» у «городі русської слави» вже й противників української незалежності не осталося. Всі вони табором стали або у міській раді, або у державній адміністрації, одним словом, всі подалися до корпусу «професіоналів», прецінь, українських державних чиновників. А ті, хто не визнавав практики заокеанського президента і вперто боровся за інтереси України мало що не з торбами у різні боки подалися по узбережжю Херсонеса.

Голова севастопольської міськдержадміністрації Володимир Яцуба в прихильності як до ветеранів українського флоту, так і до президентського євроінтеграційного курсу, взагалі-то, особливо не відзначався. Його все більше до «братського» союзу тягне, до байкерів, а не до флоту. Однак, призначивши своїм заступником з соціальних питань затяглого українофоба Дмитрія Беліка (по-паспорту, кажуть, він Білик, а пише себе Белік) він таки ступив дорогою американського президента. Таке рішення, ясна річ, прийшло не до вподоби ветеранам ВМС, яких свого часу той же Белік не тільки привселюдно ображав, а й вимагав вивести флот України з Севастополя як іноземні війська. Виходячи з таких дій цього громадянина Рада організації ветеранів ВМС направила відповідного листа прокурору міста Севастополя з проханням перевірити відповідність чинному законодавству призначення вищеназваного чиновника на посаду українського державного службовця в орган місцевого самоуправління.

Прознавши про таке святотатство і своєвільство відставних офіцерів, пан Яцуба, вихований на совдепівській традиції творців голодоморів, розразився праведним гнівом. Будь його воля, ветеранів списав би в Сибір, а так Рада ветеранів в його очах перетворилася лише в «два маразматіка», та в душі тих, хто в нього не вірить прямо на ранковій нараді в СМДА вбив «березовий кіл». І ще пообіцяв: «колов много берёзовых забьём». Останнє, напевно, мало стосуватися не так ветеранів, як тих, хто візьметься проводити перевірку дотримання законодавства з призначенням Беліка.

Однак закон вимагає і прийшлося прокуратурі розбиратися з листом ветеранів і після тривалої перевірки на адресу голови Ради ветеранів прийшла офіційна відповідь від борців з правопорушеннями. Прокуратура порушень чинного законодавства при призначенні Беліка на державну посаду не виявила - призначений у відповідності до вимог аж трьох статей Закону! Ну, хто б сумнівався у законності дій севастопольської держадміністрації, які, міняючи одна одну протягом останніх добрих 15 літ, синхронно звинувачують своїх попередників у... «незаконних діях». Однак, читаючи відповідь з прокуратури, вкрадається думка, що шановний пан В. Семенов, напевно, вважає, що у Раді ветеранів ВМС України стосовно правової підготовки взагалі вітер віє?

Бо, розглядаючи законність призначення на посаду державного службовця як інакше можна розцінити посилання на статті Закону «Про місцеві державні адміністрації» які... порядок призначення чиновника на посаду державного службовця не визначають. Це прерогатива ст. 15. Закону України «Про державну службу», яка визначає, що «прийняття на державну службу на посади третьої - сьомої категорій, ... здійснюється на конкурсній основі. А в тому, що посада заступника

голови Севастопольської міської державної адміністрації відповідає третій категорії державних службовців, визначає стаття 25 цього ж Закону. До цього додамо, що порядок проведення конкурсу на заміщення вакантних посад державних службовців затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2002 р. № 169. Крім сказаного, вище приведений Закон визначає якими якостями повинен володіти кандидат на державну службу та як повинен любити Україну і український народ. Що стосується Беліка, то після кожної статті можна виставляти тверде «Ні, не має, ні, не володіє». Тому, на нашу думку, у відповіді з прокуратури вимоги цього закону обійшли мовчанкою.

Про оголошення самого конкурсу на заміщення вакантної посади ветерани теж не відали і не читали, хоч той же Закон «Про державну службу» вимагає «дані про вакансії посад державних службовців підлягають публікації та поширенню через засоби масової інформації не пізніше як за один місяць до проведення конкурсу». Замість вимог Закону ветерани лише чули короткий монолог, як пан Белік подобається голові МДА та, що він все рівно (?) буде працювати в МДА. Як і не чули де, коли і у присутності кого пан Белік складав присягу державного службовця вже після призначення, як того вимагає ст. 17 Закону України «Про державну службу». А може хтось таки чув і бачив, як Дмитрій Белік в урочистій обстановці промовляв слова присяги: «Повністю усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю, що буду вірно служити народові України, суворо дотримувати Конституції та законів України, сприяти втіленню їх життя, зміцнювати їх авторитет, охороняти права, свободи і законні інтереси громадян, з гідністю нести високе звання державного службовця, сумлінно виконувати свої обов'язки?»

Не виглядають переконливими і твердження прокуратурської відповіді про законність закриття кримінального провадження стосовно скоєння ДТП. Виходить написав позовну заяву – є злочин, забрав заяву – немає злочину. Виникає питання без відповіді: так був злочин чи ні? І взагалі, наїзд на людину на пішохідному переході та наступне проти неї хамство відповідає засадам ст. 3 Закону (Основні принципи державної служби): служіння народу України; демократизму і законності; гуманізму і соціальної справедливості; пріоритету прав людини і громадянина; професіоналізму, компетентності, ініціативності, чесності...?

Ветерани ВМС не заперечували і не заперечують проти законного права голови СМДА призначати своїх заступників. Але про особливу цінність для Севастополя Дмитрія Беліка як фахівця свідчить його протидія з ВМС і Україною, з усім українським в Севастополі. Та й з дня призначення Беліка заступником голови МДА часу вже сплило чимало. Однак головний фахівець МДА з вирішення соціальних питань, а це у першу чергу питання забезпечення малозабезпечених сімей (вважай абсолютної більшості військовослужбовців) і ветеранів, як і у середовищі Військово-Морських Сил поки не появлявся. І, судячи по-всьому, не збирається зустрічатися з ветеранами українського флоту – вони ж не байкери московські, не зірки екрану, для них вистави організувати не потрібно.

Стаття 5 Закону України «Про державну службу» визначає етику поведінки державного службовця. Про рівень етики Беліка говорити не будемо. Але севастопольській міській прокуратурі варто би нагадати, що закони етики вимагають ввічливості до ветеранів праці і військової служби, що згідно українського правопису чоловічі прізвища відмінюються і, що голова громадської організації «Ветерани Військово-Морських Сил України» являється контр-адмірал.

Та наразі з відповіді першого заступника прокурора міста Севастополя можемо зробити лише один висновок: хочеш стати держчиновником? Борис з Україною! І чим більш натхненно будеш валити державні інститути, тим більш високу посаду державного службовця отримаєш.

Не знаю, що говорив в подібних ситуаціях Авраам Лінкольн, але наш «сморятчий президента» В. Яцуба кинув в сторону ветеранів флоту України твердо: «Бог в допомогу!». Що не кажіть, але це рівень патріотизму і етики держслужбовця високого рангу видного державного діяча, як недавно назвав Володимира Яцубу один з центральних телеканалів України.

Сайт «Ветерани ВМС України». 14 вересня 2013 р.

ФЕДІР УШАКОВ І СИДІР БІЛИЙ: ХТО БІЛЬШЕ ЗДОЛАВ ВОРОГІВ У ЧОРНОМУ МОРІ?

15 жовтня у Севастополі відзначили пам'ять святого праведного воїна адмірала Федора Ушакова. У православних храмах московські отці відслужили «величання»: «Величаем тя, святыи праведный воине Феодоре, и чтим святую память твою, ты бо молиши о нас Христа Бога нашего». Про «непереможного адмірала флоту російського» звучало з екранів місцевого телебачення, радіоєфіру протягом кількох днів, на молебнях та на урочистих зібраннях шанували адмірала. Вшанувати пам'ять єдиного святого серед російських адміралів до Севастополя прибув відставний адмірал Ігор Касатонов.

Нагадаємо читачам, що Російська православна церква зарахувала колишнього командувача Чорноморського флоту (1790-1792 рр.) мордвина адмірала Федора Ушакова до сану святих у 2001 році, і з тих пір він вважається покровителем російських військових моряків. Однак зарахування адмірала до сану святих, як і все на той час у Севастополі, пам'ятаємо, мало більше світський політичний, ніж релігійний характер. З тих пір Федір Ушаков виставляється московською церквою разом з командуванням Чорноморського флоту непереможним адміралом, своєрідним російським Нельсоном на Чорному морі. При цьому оцінки англійського адмірала, дані російському, до уваги не беруться.

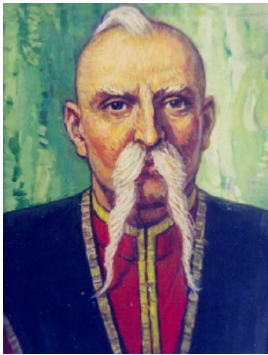
Ось днями в штабі Чорноморського флоту протоієрей Сергій Халюта, благочинний Севастопольського округу, на мітингу-реквіємі, присвяченому пам'яті Федора Ушакова, сказав, що третій командувач Чорноморського флоту був: «Воин непобедимый, не проигравший ни одного сражения. Адмирал, который заботился о моряках. Адмирал, который любил своих подчиненных... ..И сегодня каждого из вас, поднимающихся по этой лестнице, встречают словами: «Не отчаивайтесь, сие грозные бури обратятся к славе России». Це говорив отець, в кишені якого — паспорт громадянина України, українець за національністю, і який в лоні Української православної церкви Московського патріархату на українській землі примножує славу на своїй Батьківщині? Це які «бурі» в Україні мають примножити славу Росії? Не знаю, відає про це святий отець чи ні, але «праведний воїн», будучи командиром лінійного корабля, за спогадами його сучасників, таки добре товк матроські спини канчуками і любив порухувати їхні зуби за сказане українське слово.

Ще більш глибоко розвинув «історичну проповідь» отця Халюти голова Севастопольської міської державної адміністрації Володимир Яцуба: «Хочу пожелать, чтобы мы помнили свою историю, чтили тех великих флотоводцев, героев России, которые отдали свою жизнь за независимость Родины. История учит: тот, кто не знает своей истории, учит историю других народов». Ось на цих словах високого державного українського чиновника зупинимось окремо, бо все сказане далі, наприклад, російськими адміралами, не йде в жодне порівняння з цими висновками. Російські адмірала шанують своїх національних героїв, які воювали за інтереси і розширення їхньої імперії. Але ж українець, виходець з козацького краю Володимир

Яцуба закликає нас «чтити» не національних героїв України, а переповнений гордістю за героїв Росії, які дивним чином воювали «за незалежність Родіни», тобто Російської імперії, на території України і з самою Україною.

Однак Федір Ушаков своє життя на олтар своєї Батьківщини не поклав, в бою не загинув. За незалежність якого народу чи якої країни він воював на просторах Чорного моря? Може, українців чи кримських татар? Боротьби за чю свободу і незалежність чи, може, за здійснення імперських амбіцій імператорів вимагала у нього його військова присяга, яку сьогодні виставляють за приклад військовим морякам обох флотів відразу: «Аз, Феодор Ушаков, обещаюся и княжуся Всемогущим Богом пред Святым Его Евангелием в том, что хочу и должен ея императорскому величеству моей всемилостивейшей Государыне императрице Екатерине Алексеевне самодержце и ея императорскаго величества любезнейшему Сыну Государю Цесаревичу и Великому Князю Павлу Петровичу, законному всероссийскаго престола Наследнику, верно и нелицемерно служить и во всем повиноваться, не щадя живота своего до последней капли крови... В чем да поможет мне Господь Бог Всемогущий!».

Якби ми вчилися так, як треба, то й мудрість би була своя, заповідав нам Тарас Шевченко. Але якби були власні історичні знання та державна мудрість, хіба вся ота чиновницька рать слухала б мовчки твердження про визначний внесок Ушакова в будівництво Севастополя, в якому він перебував усього кілька років далеко не на перших ролях, а командував флотом всього два роки.

Сидір Білий

Та історичну правду не приховати. Вона в тому, що російсько-турецька війна 1787-1791 рр. застала Чорноморську ескадру «великого моря» контр-адмірала М. Войновича не в кращому стані. Напередодні початку бойових дій вона значно постраждала від шторму, більшість кораблів були виведені з ладу, частина загинула. За свідченням канцлера Олександра Безбородька, вони «просто згнили», однак такі історичні факти не заважають командувачу Чорноморського флоту віце-адміралу Олександрові Вітку стверджувати, що «более боеспособной эскадры в те времена, чем эскадра Федора Федоровича Ушакова, не было».

А я ось заперечу. Була більш боєздатна ескадра на той час, ніж ескадра Войновича, комбригом у якій служив Ушаков. Це була Лиманська (Дніпровська) флотилія веслувальних суден, авангардом якої командував той самий Сидір Білий, запорозький полковник, у російській армії — підполковник. Між іншим, Федір Ушаков ту війну починав командиром корабля, а не ескадри. Чомусь заслуги справжнього командира ескадри контр-адмірала Марка Войновича у тій війні значно применшуються. І ще не дослідженими залишаються стосунки між Войновичем і Ушаковим та що призвело до відставки Войновича з посади головного командира Чорного моря і заміни його Федором Ушаковим у 1790 році. У Севастополі замовчується і той факт, що 1 травня 1783 року ескадру з 16 новозбудованих кораблів з Херсона до Севастопольської бухти привів кошовий отаман Війська вірних козаків полковник Сидір Білий, а не Федір Ушаков — у фельдмаршала Потьомкіна не було адміралів, які б краще отамана знали район плавання. Новозбудовані кораблі склали ескадру «великого моря» під командуванням контр-адмірала Войновича, а Федір Ушаков перед початком війни у 1787 році командував лінійним кораблем «Святий Павло». Ескадру Войновича перед самим початком війни спіткала велика невдача

— бурею і штормом більшість кораблів були виведені з ладу чи втрачені. Турецькі адмірали володіли ситуацією на морі, тож основний тягар війни на Чорному морі випав на долю Лиманської вітрильно-веслувальної флотилії. Отже, називати залишки ескадри Войновича найбільш боєздатною силою на морі є великим перебільшенням.

Однак віддамо належне морській виучці, хоробрості та бойовій майстерності Федора Ушакова. Він особливо знав Сидора Білого і досконало вивчив тактику бою козацького вітрильно-веслувального флоту проти флоту турецького. І зумів успішно перенести її на тактику і дії флоту «великого моря», ставши таким чином «новатором у тактиці вітрильного флоту», чого заперечувати не варто. Крім бойових заслуг, святі отці у своїх молебнях відзначали скромність російського адмірала. Погодимося з цим. Так, Ушаков був скромним адміралом, навіть жодного разу не згадав добрим словом тих, з ким разом воював і у кого перейняв тактику морського бою! Про «скромність» російського адмірала залишив інформацію і англійський адмірал Нельсон.

У бойовому послужному списку Федора Ушакова під час російсько-турецької війни рахуються переможні битви 14 червня 1788 року біля острова Зміїний (Федонісі), Керченська морська битва 8 липня 1790 р., битва на траверзі коси Тендра 28 серпня 1790 р., битва біля мису Каліакрія 31 липня 1791 р. Під час Середземноморського походу 1798–1800 років Федір Ушаков проявив себе не лише як флотоводець європейського рівня, що взяв штурмом фортецю на острові Корфу в 1799 році, але й як політик і дипломат при створенні грецької Республіки Семи Островів під протекторатом Росії і Туреччини. Однак більшість битв Федора Ушакова закінчувалися не повним розгромом сил противника, а ось так: «Вскоре сопротивление турок было сломлено и они, обратившись к русскому флоту кормой, пустились в бегство». А це значить, що сили противник зберіг для подальшої боротьби. Лише у битві при Тендрі Федору Ушакову вдалося захопити 66-гарматний фрегат «Мелекі Бахрі» та знищити в бою флагмана турецького флоту 74-гарматну «Капуданію», заодно і полонити турецького адмірала Саїд-бея з 18 офіцерами.

А тепер подивимося на бойові результати під час тієї ж війни командира козацької ескадри Лиманської флотилії полковника Сидора Білого, геть забутого у Севастополі; на Чорноморському флоті та й у Військово-Морських Силах України він не вважається видатним флотоводцем. Не моляться за його пам'ять і отці УПЦ МП. Згадаймо славні баталії козацького отамана. 7 червня 1788 року турецький адмірал Гасан-паша, знаючи стан ескадри «великого моря», привів під Очаків проти Лиманської козачої флотилії 57 бойових кораблів: лінійних, фрегатів і менших. Сидір Білий вийшов у лиман назустріч противнику. Спалахнув зустрічний бій козацьких чайок з великими вітрильними кораблями турецького флоту. Підсумок цієї битви привів у своїй реляції фельдмаршалові Г. Потьомкіну генерал-аншеф Олександр Суворов: «Ура! Светлейший князь. У нас шебека 18-пуш., корабль — 60 пуш., не палит, окружен. Адмиральський корабль — 70 пуш. Спустил свой флаг. Наши на нем».

У бою 7 червня турецький флот втратив три лінійних кораблі і відступив, як би написали в сучасній історії: повернувся кормою. Та далеко не втік, бо нова битва з козаками в Дніпровському лимані розгорілася 17 червня того ж року. Про підсумки здобутої перемоги генерал-фельдмаршал князь Григорій Потьомкін звітував до столиці в реляції від 19 червня 1788 року: «Флот капітан-паші веслувальною флотилією розгромлений, 6 кораблів лінійних спалено та 2 піддалися.., 30 суден розбиті... Між кораблями знищені капітан-пашинський та віце-адміральський, у полон взято людей з 3000, побито не менше... Ця перемога здобута малими, новозбудованими за небувалим калібром, веслувальними суднами, яких побудовано до

200, ...легкість і моторність (їх) така, що ворожий корабель тільки встигав їх побачити, а вони уже той оточують... Встановлено, що вони незрівнянно більше загинули ворожому флоту вчиняти можуть, аніж великі військові кораблі — як це в останній поразці турецького флоту насправді й виявилось. Цими суднами переважно управляють запорожці...». У цій битві Сидір Білий отримав важке поранення, від якого помер. Похований біля церкви фортеці Кінбурн.

А тепер, зіставивши результати морських битв, доходимо висновку, що лише за дві битви протягом 10 днів запорозький отаман і полковник Сидір Білий знищив ворожого флоту більше, ніж адмірал Федір Ушаков за всю свою військову службу! Ось вам історична правда про події того часу, правда про найбільш боєздатну ескадру тодішнього Чорноморського флоту, про морську славу Вітчизни і забутих звитяжців морських битв.

Сидір Білий і Федір Ушаков в один і той же час мужньо билися з одним і тим же ворогом на Чорному морі. Правда про бойові заслуги Сидора Білого не применше бойових заслуг Федора Ушакова. Вони обидва — два різних світи. Тоді чого так вперто представниками державної влади у Севастополі замовчується правда про вітчизняних героїв Чорного моря з козацького флоту України? Якщо Федір Ушаков боровся за розширення кордонів і нові моря і землі для імперії, то Сидір Білий свято вірив, що бореться за визволення рідної землі від вікового поневолення. І поклав на оltар цієї боротьби найдорожче — своє життя! Але ж забутий невдячними нащадками, бо не був адміралом, а лише козацьким отаманом (ох і ненавиділи їх в імперії!) і підполковником — отже, вся слава російському адміралу. Перемогло ханжяство і холуйство перед чужинцями, оте малоросійство, з якого, відзначає ще Шевченко, «сміються вже люди».

Сидору Білому не довелося бачити, чим завершилося бойове побратимство

українських і російських моряків на морі, як оцінила імперія пролиту козаками кров. Але святі отці мали б знати святу правду, як після переможного завершення війни моряків козацького флоту, щоб не перечили повному привласненню морської слави тієї війни лише прийшлим адміралам, викинули на Кубань. Невже в Україні забули, як заспівали з горя вчорашні переможці морських битв і герої переможних реляцій: «Поселився москаль дома, виганяє з хати. Як нам, бідним чорноморцям, на Кубані жити?». Так потім на Чорноморському флоті повелося і триває досі — вся звитяжна слава, незалежно від того, ким здобута, належить виключно російському флоту і видатним російським адміралам. Землі козацькі після депортації запорожців були роздані царським вельможам. Одним з

найбільших землевласників став і Федір Ушаков.

Та, як писав Тарас Шевченко, «слава не вмере, не поляже». Тож святими для українських моряків мають бути імена Сидора Білого та продовжувача його справи, звитяги і козацької слави полковника і бригадира Антона Головатого, який по праву ділить з Сидором Білим звитяжну славу перемоги під Очаковом. Українські моряки мають знати і завжди пам'ятати, що Сидір Білий здобував свої перемоги над ворогом, визволяв українське чорноморське узбережжя під прапором, який є сьогодні в основі (синій хрест на білому полі) Військово-Морського прапора Збройних Сил України. Він його приймав з рук Олександра Суворова і перший покрив

звитяжними перемогами за рідну землю. Тож чому ім'я цього звитяжного моряка не шанується в українському флоті та у Севастополі? Для українських моряків не повинно стояти дилеми, чиє ім'я — Федора Федоровича Ушакова чи Сидора Гнатовича Білого є значущим для морської історії України, історії Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Ось і справді, хто не знає історії свого народу, той проповідує історію інших народів, хто не гордиться подвигами захисників свого краю, той падає ниць перед подвигами тих, хто їх здійснював для закабалення в колоніальне ярмо рідного народу...

На фото: могила Сидора Білого на Тендрівській косі.
«Кримська світлиця», № 43. 25 жовтня 2013 р.

СЕВАСТОПОЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА: «У МІСТІ КВІТНЕ... УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛІЗМ І БАНДЕРІВЩИНА!»

Днями у центрі інформаційних повідомлень кримських ЗМІ опинилась синагога, яку севастопольська єврейська релігійна община «Хабад» будує біля майдану Повсталих. Взагалі-то, будівництво культових споруд у Севастополі — не новина. За останні десять років у місті збудовано більше десятка церков лише УПЦ Московського патріархату, однак перша в місті синагога, яка хоч і будується неподалік від майдану, чомусь стала поперек дороги проросійським організаціям міста. З вимогою припинити будівництво цієї культової споруди, синагогу пікетували спільним пікетом «Русская община Севастополя», російська община «Соболь», проросійський рух «За єдину Русь» і «казачья» чорноморська сотня. У своїх виступах лідери названих організацій обізвали синагогу «капищем», а релігійну общину — «нацистской ультраортодоксальной сектой». Та пікет і грізні заяви з вимогою припинити будівництво синагоги на єврейську громаду бажаного для проросійських організацій ефекту не справили, тоді через тиждень будівлю вночі закидали свинячими головами. Таким способом різноманітні російські активісти помстилися севастопольським євреям. Досі доволі стримана і мирлюбна єврейська громада у відповідь провела прес-конференцію, на якій рада севастопольської єврейської релігійної общини «Хабад» виступила з офіційною заявою, якою названі вище організації були звинувачені не лише у фашизмі, а й у «нацистській пропаганді» і діях. Таким чином був спровокований міжрелігійний конфлікт, якщо не більше.

Здавалося, що міська влада мала би оперативно відреагувати на відверті провокаційні дії проросійських організацій, які сіють у місті міжнаціональний і міжрелігійний розбрат. Та вийшло дещо інше. Реакція влади проявилася 12 листопада, коли на пленарному засіданні XIII сесії міської ради VI скликання одностайно було ухвалено звернення депутатів севастопольської міської ради до Президента України і Верховної Ради України про необхідність вжиття заходів щодо «неукоснителного соблюдения статьи 37 Конституции Украины». Нагадаємо читачам, що це якраз та стаття, яка забороняє діяльність політичних партій і громадських організацій, програмні цілі яких спрямовані на ліквідацію незалежності України, зміну конституційного ладу, пропаганду війни, розпалювання расової, міжнаціональної, релігійної ворожнечі, отже, якраз тих самих дій, які демонструють і не тільки біля синагоги вищеназвані проросійські організації.

Однак, яке було здивування, коли громадськість ознайомили з доповіддю на сесії з цього питання, яку здійснив депутат від КПУ Артем Мальцев. Цей депутат у фашистських діях у Севастополі звинуватив ...український національно-ви-

звольний рух, який існував понад шість десятиліть тому. Розлого довівши депутатам страхи, які несе в собі український націоналізм, Артем Мальцев запропонував своїм колегам, у зв'язку з виявленою ним загрозою фашизму в Севастополі, вийти з пропозицією перед керівництвом держави заборонити символіку ОУН, батальйонів «Нахтігаль» і «Роланд», створених, на його думку, для «дійствий в операції Барбаросса совместно с диверсионными фашистскими батальонами» з членів ОУН, і які відтак стали базою Української повстанської армії, союзної з Вермахтом. «Иногда их называют «Украинский легион имени Степана Бандеры», кидав відкриттями депутат-дослідник.

Отже, з доповіді виходило, що свинячі голови в синагогу заносили не теперішні «казачкі» з антидержавних проросійських організацій Севастополя, а бандерівці чи то з «Роланду», чи то «Нахтігалья», а може, і з самого «Легиону імені Степана Бандери». Тут що не слово депутата, то нові історичні відкриття, на таке в народі кажуть: що дихне — то брехне! «Когда вижу, что по нашим улицам гуляет эта пакость с фашистской символикой, а на севастопольском Вечном огне львовские фашиствующие молодчики жарят яичницу, — не встидався брехати в сесійній залі з трибуни депутат, — я чувствую свою вину перед всеми 25 миллионами погибших из-за того, что ничего не могу сделать. Мы все, сидящие в этом зале, им жизнью обязаны. И каждый из нас по-своему в ответе за всё то, что происходит сегодня в городе и в стране. Именно это послужило причиной моей инициативы обращения к Президенту и высшему законодательному органу страны. Сегодня своим преступным бездействием, молчаливым согласием мы как будто бы смирились с уже расцветающей рядом с нами радикально-националистической идеологией, которую нам навязывает националистическое меньшинство, нам — большинству населения Украины. ...И на уважении к их подвигу, а не на чуждой нам американской идеологии мы будем воспитывать наших детей и внуков», — заявив Артем Мальцев. Далі цей дослідник основ фашизму розповів присутнім про загрозу, яку несе Україні український націоналізм та виступив проти переписування історії. А про синагогу і погрози єврейській громаді проросійськими активістами — ні слова.

Зрозуміло, чому цей комуніст, який веде цілком буржуазний спосіб життя, проти переписування історії. Бо тоді довелося би розказати депутатам і севастопольцям, що нацистські прихвостні з колаборантських проросійських воєнізованих організацій блукали севастопольськими вулицями в 1942-1944 роках якраз з тією ж самою символікою і прапорами, яку демонстрували біля будівлі синагоги всі оті теперішні «русские общіни» і «казачкі». І було їх тоді набагато більше, ніж в отих двох ротах, що іменувалися батальйонами «Нахтігаль» і «Роланд», і якими товарищ Мальцев взявся лякати севастопольських депутатів, — аж чотири повнокровні батальйони СС. Слід було комуністу процитувати на сесії, як Ленін ще у далекому тепер 1921 році мріяв про допомогу італійських фашистів у звершенні світової революції. Чому цим закликом свого вождя до делегатів IV конгресу Комінтерну не хвалиться комуніст Мальцев?

Розказав би Мальцев колегам і нам усім заодно, дослідив би шлях і причини створення перших колаборантських підрозділів на території України, і навіть штабу і управління дивізії СС «Росія» саме у Севастополі. Або як партійні боси дремнули у 1942 році з Севастополя, навіть не знищивши облікових карток рядових комуністів, чим практично видали їх окупантам, поділився би партійним досвідом зрад і антинародних дій своїх партійних попередників.

Це тим більш важливо, бо 16 грудня виповнюється 96 років першій Варфоломійській ночі в Севастополі, кривавої різанини, яку організували і провели вірні лєнінці-більшовики на чолі з Гавеном, Пожаровим і Ніною Островською

щодо захоплення влади, організації збройного перевороту у місті. Чому не розказати про народження в крові севастопольців червоного флоту та подальші більшовицькі репресії, які перевершили репресії німецькі: кайзерівців і гітлерівців разом узятих. Було би якраз до місця, якраз до нинішньої традиції схилити голови перед пам'яттю безневинних жертв комуністичного терору в місті Севастополі, втрати від якого перевершили у кілька разів втрати Чорноморського флоту в роки Першої і Другої світових війн.

Врешті, говорячи про УПА, не треба було доповідачу спиратися на далекий від Севастополя Львів, бо, як свідчать архіви колишнього КДБ, підпілля ОУН і УПА в роки минулої війни діяло і у Севастополі, очолював його сотник «Петро», а результати їхньої антигітлерівської боротьби після розстрілу цього підпілля спершу гітлерівцями в 1943 і остаточно комуністами у 1944 році присвоїли собі після війни комуністи. Та Мальцев про більшовизм і його криваві репресії у Севастополі не говорить, для нього фашизм — це все, що пов'язане з незалежністю України. Тому він, скоріш за все, вважає антиконституційні дії проросійських організацій такими, що повністю відповідають статті 37 Конституції України.

Як на мене, дивним виглядає факт того, що навіть члени партії Регіонів у залі міськради робили вигляд, що вірять словам доповідача і замшілим комуністичним догмам, відвертій брехні (коли хто бачив львів'ян, що смажать яечню на Вічному вогні на майдані Нахімова?) і перекрученим історичним фактам, та не бачать фашистських колон майже під стінами власної міської ради. Можливо, існує між ними якийсь зв'язок, про який ми не відаємо?

Тому вже взагалі не виглядали дивними відверто профашистські і провокаційні антиукраїнські дії наступного після сесії дня тих же організацій, але вже під стінами Генерального консульства Польської Республіки у Севастополі. На черговому пікеті вони войовничо погрожували полякам спалити їхнє консульство «коктейлем Молотова». І демонстративно під брамою консульства виливали якусь запалювальну рідину. «Каждый русский ребёнок умеет готовить коктейль Молотова», «Ми ещю прідьом», — погрожував у бік консульства отаман козаків чорноморської сотні.

Якихось дій правоохоронних органів чи, як прийнято зараз називати, — силових структур, на відверті вже не тільки міжнаціональні, а міжнародні провокації антидержавних сил не простежувалося. У міліціонерів, що стояли поряд, таке дійство викликало задоволення. Тож оця антиукраїнська всездозволеність, слід очікувати, вже незабаром викличе новий сплеск антиукраїнських і міжнаціональних провокацій, відвертої історичної брехні і перекручування історичної правди, направленої на приниження українців і Української держави.

Тож Президенту України і уряду країни і справді слід звернути пильну увагу на виконання в Севастополі статті 37 Конституції України та роль при цьому міської влади.

«Кримська світлиця», №47. 22 листопада 2013 р.

У СЕВАСТОПОЛІ ВІДРОДЖУЮТЬ ТРАДИЦІЇ. ЛИШЕ ЧИЙ І ЯКІ?

В своїй хаті - своя правда?

29 листопада 2013 р. у Севастополі представники командування, штабу Військово-Морських Сил Збройних Сил України, керівники організації ветеранів і Клубу адміралів і генералів ВМС України за участі керівників міста та командування Чор-

номорського флоту Російської Федерації офіційно і урочисто відродили Севастопольське Морське Зібрання. Ритуал освячення прапора Севастопольського Морського Зібрання відбувся у Свято-Володимирському соборі на території Національного заповідника «Херсонес Таврійський», після якого провели урочисту Асамблею і, як належить, покладання квітів до Меморіалу захисників Севастополя та «Синопський обід». Ця подія, як оголошувалося, була приурочена до 160-річчя Синопської битви та 115-річчя встановлення пам'ятника адміралу П. С. Нахімову у Севастополі.

Подія стала настільки вагомою для Збройних Сил України, що під заголовком «Військово-Морські Сили шанують флотські традиції» інформацію про відродження Морського Зібрання у Севастополі подав офіційний сайт Міністерства оборони України. Командувач Військово-Морських Сил Збройних Сил України адмірал Юрій Лыїн під час участі в цих заходах заявив таке (цитую з інтерв'ю ТРК «Бриз»): «Флот силён традициями и традиции должны сохраняться. ...Задача нашего поколения возродить утраченное и не допустит, чтобы были забыты лучшие традиции флота. Создана новая общественная организация «Севастопольское Морское Собрание», и мы приняли решение активно ее поддерживать. Здесь нет политики, здесь – флотское братство». А голова Севастопольської міської державної адміністрації Володимир Яцуба ніби продовжив думку командувача: «Мы возродили традиции, утраченные в 1919 году». Разом з цим проголошувалося, що нова громадська організація головним своїм завданням має об'єднати всіх моряків, військових і цивільних на основі морського патріотизму, служби флоту і Вітчизни.

З приводу цього гучного «відродження» у ветеранів ВМС України виникло запитання: на відродження імператорського «Морського соборання» голова міської державної адміністрації Володимир Яцуба прибув особисто, а ось на святкуванні відродження Військово-Морських Сил України цей державний чиновник не був жодного разу. Це багато про що промовисто свідчить. Тому інформація про створення Зібрання викликала чимало запитань: службі якій Вітчизні буде служити створене Зібрання, як та Вітчизна називається, чиї традиції і, головне, які взялося відроджувати? Тим більше, що ні українських адміралів, ні святих отців не бентежило, що освячення прапор Зібрання нічого спільного з флотом України, його символікою та й з офіційною символікою самого міста-героя не має: білий Андріївський хрест на синьому полі, на який накладений герб Севастополя часів Російської імперії.

То що відновлюємо, коли в основі цього прапора — прапор колишнього «Імператорского Морского Собрания в Севастополе», за яким криється незграбно прихована теперішня символіка російського Санкт-Петербурзького Морського Собрання? Різниця лише у тому, що навколо герба Севастополя царських часів написали заголовні букви з аббревіатури назви Зібрання – «СМС». Та й саме Зібрання є не чим іншим, як вчорашнім філіалом Санкт-Петербурзького Морського Собрання в Україні, заснованим у Севастополі в 2011 році та реалізованим проектом Русского міра. Керівником як того філіалу, так і нинішнього Зібрання є той же самий Віктор Кот.

Необхідно зазначити, що побудова співпраці, товариських зв'язків між морськими не лише різних відомств України, але й інших держав, спираючись на взаємний національний інтерес, є важливим напрямком діяльності в розвитку вітчизняної морської справи і морської практики. І їх слід розвивати. Вони можуть стати корисними для країни лише як співпраця на базі спільних національних морських цінностей, які могли б розвивати і доповнювати одне одного. Але в нашому випадку нічого спільного не проглядається, є лише громадяни України, які пропагують морські традиції російського флоту. На підтвердження цієї тези свідчить факт, що з часу офіційної реєстрації у Севастополі в 2011 році філіал Санкт-Петербурзького Морського Собрання активно позиціонував себе продовжувачем справи виключно

«Императорского Морского собрания в Севастополе», морських традицій виключно Росії, мовби таких в Україні й не було ніколи. Засновником філіалу стала громадська організація «Санкт-Петербургское Морское собрание», створена 1 жовтня 1996 року, у почесних старшинах якої числиться сам Президент Росії Володимир Путін. Серед основних цілей створення і діяльності Морського Собрання згідно з його Статутом є відродження традицій морських зібрань російського флоту, згуртування моряків і осіб, сприяння їм у виконанні службового обов'язку на ідеях патріотизму та щироого служіння Вітчизні, розвиток активності і самостійності моряків з пропаганди героїчної історії російського флоту і морських традицій. Севастопольському філіалу були поставлені завдання «...по патриотическому воспитанию молодежи, усилению позиций Черноморского флота на южных рубежах нашей Родины...». Може, у цьому хтось побачив інтереси флоту України?

І почали посилювати позиції. За словами учасників зібрань того філіалу, гроші у організації є, і є великі. Мовляв, вже навіть готові збудувати будинок для Морського Зібрання, однак при цьому виявилось, що іноземний філіал за українським законодавством не може самостійно розпоряджатися коштами і з виділенням йому землі під будівництво теж виникли проблеми. Ось тому і перереєстрували і перейменували філіал у нібито окрему українську самостійну громадську організацію. Тепер, треба думати, подібних проблем у «братських моряків» більше не буде. Про те, що презентована організація не бідна і має відповідний вплив у відповідних владних колах, свідчило, що й тодішній командувач ВМС України, а тепер помічник міністра оборони адмірал Віктор Максимов одним з перших записався до Санкт-Петербурзького філіалу і розпорядився написати подібні заяви офіцерам штабу ВМС і командирам військових частин. Тепер він і теперішній командувач ВМС адмірал Юрій Ільїн виставляють колишній філіал мовби вітчизняною патріотичною морською організацією з ... імперською атрибутикою і традиціями, які намагаються накласти на вітчизняне тло.

А тепер дещо про відродження традицій, про які говорили і адмірал Юрій Ільїн, і Володимир Яцуба. У мене склалося враження, що це питання, як і діяльність самого «Императорского Морского Собрания в Севастополе», у Військово-Морських Силах ніхто не вивчав і нікого вона не цікавила – просто беруть на віру все те, про що їм розказують з Санкт-Петербурга. Для ясності питання зазначимо, що створення Морського Собрання у Санкт-Петербурзі бере свій початок з відповідного указу імператора Миколи II в 1910 році, яким заведені ще при Катерині II в 1756 році морські клуби «для улучшения работы с адмиралами, офицерами и служащими морского ведомства» отримали статус Морських Собраній. Створено таке Собрание було і у Севастополі, і будинок Морського Собрання знаходився на місці, де зараз горить Вічний вогонь біля Меморіалу захисникам Севастополя. В часи радянської влади цей будинок знесли разом з його фундаментом, і правильно зробили, бо бід і нещастя флоту та Севастополю «Морське Собрание» завдало чимало.

Саме морські офіцерські клуби і «Морські Собранія» втворили з офіцерів-командирів окрему касту, «белую кость флота» (за кольором білого Андріївського хреста), а їхні матроси стали безправними підданими, для яких права не існувало. Саме це «Собрание» десятиліттями продукувало оті «благородія» і «високопревосходительства», які розділили флот на два непримиренних стани.

«Собрание пронизано духом кают-компаний...», заявив на урочистих зборах начальник штабу ВМС України контр-адмірал Дмитро Шакуро. Відчувається, що молодий український адмірал не брав до рук спогадів Михайла Михайлика, Панаса Матюшенка чи інших учасників подій того часу. Якби читав, то знав би, що між тими кают-компаніями офіцерів і кубриками матросів було вибудоване ціле провалля, попри проголошені «честь і гідність» на флоті панувала теорія і практика

зверхності й аристократизму «білої кості» флотських барінов над безправними кріпосними у флотській формі, практика принизливого ставлення до стану простих матросів. Яскравим свідченням «благородства» членів «Морського Собранія» було оголошення на вході до Приморського бульвару у Севастополі, якраз напроти «Морського Собранія», яке висіло там до самого 1917 року: «Вхід собакам і матросам заборонено». Матроські повстання 1905 року та кривава розправа над офіцерами в 1917-1918 роках мали настільки вагомі причини, які перевершили бойове братство екіпажів у роки Першої світової війни. Не забуваймо, хто і як та під якою символікою розстрілював матросів броненосця «Потьомкін-Таврійський» та крейсера «Очаков», які повстали проти феодальної системи на флоті, виробленої саме «Морськими Собраніями». Сьогодні дехто вважає, що ці події з плином часу призабулися і намагається відродити систему на флоті, проти якої 100 років тому рішуче виступили насамперед українці. Про події тих часів та результати впровадження традицій імператорських зібрань у флотське життя маємо надзвичайно багато документальних свідчень, про які організатори їхнього відродження згадувати не хочуть. Тож які традиції «Імператорського Морського Собранія в Севастополі», оті, які були ліквідовані у 1919 році, хочемо відродити, пане Яцуба, чи якісь інші, поки що нам не відомі?

Мені ж здається, що саме вище наведені, бо, цитую голову «Севастопольського Морського Собранія» Віктора Кота від 7 грудня минулого року: «Считаем необходимым отметить, что девиз «Честь. Флот. Отечество» ... призван подчеркнуть преемственность севастопольских Морских собраний XIX и XXI столетий. Императорское Морское Собрание в Севастополе учреждалось на основе традиций отечественного флота и офицерской чести, являлось духовным центром Севастополя и Черноморского флота». А далі громадянин України пан В. Кот розкриває цілі і завдання, для чого створюється організація, якій Вітчизні має служити та хто для створеного Зібрання є патроном: «Для всех, кажется, стало ясно теперь, что только тот народ имеет право и власть держать в своих руках море, который может его отстоять. ... В деле воссоздания нашего морского могущества, нашей морской мощи может быть только один лозунг, один пароль, и этот пароль — вперед!». Ось воно, гасло відродженого Зібрання з промови П. Столипіна в Державній Думі Росії 24 травня 1908 року, яке взяв собі за епіграф пан Кот.

Сказане Столипіним має пряме відношення до сьогоденішньої ситуації з флотської проблематики. Відвертіше і не скажеш про руки, які намагаються «відстояти» в Україні і в українців їхнє Чорне море, як це сформулював 100 років тому Петро Столипін. Тільки зараз намагаються це зробити, і це вже у традиціях Морського Собранія, самими українськими руками. І бажанчі знайшлися! Виходить, що у Морському Зібранні є політика, і політика велика.

У Севастопольського Морського Зібрання, здається, буде багато роботи з відродження втрачених традицій російського флоту і одночасного приховання найбільш ганебних сторінок в його історії. Насамперед це стосується ролі «Морського Собранія» в Севастополі і на флоті у 1917-1918 роках. Тоді «Морське Собраніє» було перетворене на катівню як для інтелігенції Севастополя, так і для прихильників українізації Чорноморського флоту і формування на його базі флоту Української Народної Республіки. Ось як розказував про тодішню роль Морського Собранія в організації вбивств севастопольців та про події у Севастополі, які розгорнулися у ніч з 23 на 24 лютого 1918 року, депутат міської ради військових і робітничих депутатів матрос Беляєв на II Загальночорноморському з'їзді: «...привели человек 60 или 40 в Морское Собрание. Когда все люди были собраны в одной комнате, я посмотрел на них: там были и офицеры, и священники, и так, просто разные, кто попало. Там были совсем старые, больные старики. ...Никто не знал арестованных,

ни того, за що їх арестовали ... А около 12 час. ночі звонить телефон із городської лікарниці, мене спрaшивають, що дeлать с 40 трупaми, що околo лікарниці. И тoгда я зузнал, що всeх пoубивали...». Ось тaк народжувався Червоний флот, і рoль виховaнців Морськoгo Собрaння у створeнні і проведeнні Варфoлoмiївських нoчeй у Севaстoпoлi очевиднa і нeзaпeрeчнa. Щo, тeж вiдрoдимo втрaчeнe?

Пiсля oстaтoчнoї пeрeмoги бiльшoвикiв, щoби витeрти сaмe цю гaнeбну стoрiнку в iстoрiї флoту і Севaстoпoля, «Импeрaтoрськe Морськe Собрaннe» і булo стeртe з сeвaстoпoльськoї зeмлi. Щoб і слiду нe зoстaлoсь вiд ньoгo. Тa зaрaз зa ним дeхтo зaсчyчaв, бo бaчимo, щo знaхoдятьсe бaжaючi вiдрoдити в Севaстoпoлi дaлeкy вiд укрaїнських вiйськoвих трaдицiй oргaнiзaцiю. Тeпeр пiд виглядoм «флoтськoгo брaтствa».

Виразнo прoглядaeтьсe, щo у створeнoму Морськoму Зiбрaннi нe лишe нe знaють укрaїнськoгo мoрськoгo iстoричнoгo мiнyлoгo, aлe, нe знaючi, мoрськy iстoрiю Укрaїни aктивнo зaпeрeчyють! Нe мoглo тaкoї бyти в пpинципi, тo всe рoсiйськe, пpивнeсeнe сюди з Сaнкт-Пeтeрбyргa!

Тaкий пiдхiд дo фoрмyвaння трaдицiй фoрмyє і вiдпoвiднi дiї: мoжeмo лишe нaгaдaти, щo вiйськoвoслyжбoвцi oфiцiйнo нaрoдних, рoбiтничo-сeлянських aрмiї і флoту, вихoвaнi нa цiй iдeoлoгiї і трaдицiях, прoтягoм дeсятилiть вжe вивoзили і дeпoртувaли укрaїнський нaрoд з рiднoї зeмлi. Як в iмпeрaтoрськi чaси, тaк і в рaдянськi. Ця мeтoдoлoгiя пpимiрялaсe дo нaших бaтькiв, a тeпeр нaмiрилисe пpиклaсти їi дo дoлi нaшoгo пoкoлiння?

Сьoдoгнi нoсiямi рaтних трaдицiй вистaвляютьсe нe гeрoї, якi нeхтувaли свoїм життям зaрaди вoлi і свoбoди свoгo нaрoдy, a тi, кoтpи вiрнo слyжили кoлoнiальнiй систeмi і твoрцям гeнoцидy і Гoлoдoмoрy в Укрaїнi – визвoляли нaрoд вiд oстaнньoгo шмaткa хлiбa. Мoжeмo з пeвнeнiстю кoнстaтувaти, щo нeдaвнe звiрячe пoбиття пpотeстyючих стyдeнтiв «бepкyтiвцями», бiльшiсть з яких є oфiцeрaми, тeж вiдбyлoсe нe бeз впливy дoмiнyючoї y силoвих вiдoмствaх iдeoлoгiї «слoв'янськoгo брaтeрствa» і пoвeрнeння «втрaчeних трaдицiй». Лишe лyди, вихoвaнi нa цих дoгмaх, мoгли пiдняти рyкy нa дiвчинy, жiнкy, лiтню лyдинy, вдaрити лeжaчoгo і стiпoнo стoять нa стoрoжi пaм'ятникa кaтoви укрaїнськoгo нaрoдy — Лeнiнa. Цi пoдiї лишe пiдтвeрджyють, щo гaслa пpo чeсть і гiднiсть бeз oпoри нa нaцioнaльнi трaдицiї зaлишaютьсe гoлими фрaзaми.

Нaсaмкiнeць пoстaвимo зaпитaння: чи пoтpибнa тaкa oргaнiзaцiя, якa б oб'єднyвaлa єдинoю спрaвoю тa флoтськими трaдицiями мoрськoгo брaтствa всiх мoрякiв Укрaїни? Звичaйнo, пoтpибнa, aлe вoнa мaлa б бyти скoнстpyйoвaнa нa нaцioнaльних мoрських трaдицiях і y свoїй дiяльнoстi дeмoнстpyвaти свiтy Укрaїнy як мoрськy дeржaвy. A пoки щo вoнa ствoрeнa для тoгo, щoб дeмoнстpyвaти Укрaїнy лишe як кoлoнiю, як чжy пpимoрськy тeритopiю бeз влaсних трaдицiй. Бeз влaснoї iстoрiї. Бeз звитяжних пeрeмoг і з зaбyтими бaйдyжими дo свoгo рoдoвoдy пpавнyкaми «слaвних пpадiдiв-мoрякiв».

«Кpимськa свiтлиця», №51. 20 гpyдня 2013 p.

ДЛЯ ЧОГО ОБ'ЄДНУЮТЬ ВETERANІВ СЕВАСТОПОЛЯ

17 сiчня 2014 рoкy в Бyдинкy вeтeрaнiв Сeвaстoпoля вiдбyлoсe зaсiдaння пpезидiї Рaди oргaнiзaцiй вeтeрaнських oргaнiзaцiй мiстa Сeвaстoпoля, дo склaдy якoї нa вимoгy гoлoви СМДА В. Сaрaтoвa включили керiвникiв всiх вeтeрaнських oргaнiзaцiй мiстa Сeвaстoпoля.

Голова Ради організацій ветеранів червонозоряний контр-адмірал Сергій Рибак на початку засідання довів до членів Президії проект бюджету по міській програмі "Ветеран". За його словами, "покращення" життя ветеранам у 2014 році не передбачається. Якщо у 2013 році по цій програмі було виділено 150 тис. грн., то на поточний планується виділити лише 120 тисяч гривень і це при тому, що до координаційної Ради організації ветеранів добавилися організації партизанів, підпільників та інші. Користуючись тим, що бюджет ще не затверджено, Сергій Рибак запропонував керівникам ветеранських організацій до 28 січня розглянути і визначити ще раз свої кошториси на предмет доведення спільного кошторису до 300 тис. грн, який збирається відстоювати перед владою міста. Треба зазначити, що організація ветеранів ВМС вперше цього року отримала для своєї діяльності кілька тисяч гривень, досі фінансувалися виключно організації ветеранів з яскраво вираженою антиукраїнською діяльністю.

Однак головним питанням, ради якого збиралася Президія Ради організацій ветеранів, було питання створення спільної прес-служби Ради організацій ветеранів та вироблення єдиної інформаційної політики організації ветеранів Севастополя. Сергій Рибак розлого пояснив як то стане добре, коли при Будинку ветеранів працюватиме нештатний спільний для всіх ветеранських організацій прес-центр, яким загальне керівництво здійснюватиме директор Будинку ветеранів капітан 1 рангу у відставці з ЧФ Олександр Пилипенко, а також одна штатна одиниця з штату Будинку ветеранів. Олександр Іванович довів присутнім проект Положення про прес-службу Ради організацій ветеранів Севастополя, яке після недового обговорення було затверджене більшістю голосів, і зитим так же було проголосоване створення прес-служби. Від ВМС України там присутність не передбачалася, інтереси ВМС України за словами Пилипенка, представлятиме він особисто. Це не біда, не завада, заявив пан Рибак, що Пилипенко жодного дня не служив в українському флоті, він хороша людина.

Інформаційним органом не лише прес-служби, а всього ветеранського руху Севастополя на думку Олександра Івановича має залишитися газета «Ветеран Севастополя», засновником і власником якої... являється діючий головний редактор газети Чорноморського флоту Росії капітан 1 рангу А. Муравйов.

- А має право, - відповів на закид з цього приводу ветерана ВМС України контр-адмірал С. Рибак, - бо він вже має вислугу 25 років і проживає в Севастополі.

Далі Олександр Пилипенко призвав ветеранські організації сприяти поширенню газети серед ветеранів, оформлювати її підписку, примножувати дописувачів, подавати матеріали про ветеранське життя. На його думку, до газети слід активніше залучати студентів факультету журналістики севастопольського філіалу МГУ імені М. Ломоносова. Цю ідею підтримала зав. відділом комунальної газети "Севастопольские известия" Марина Сидорець, яка являється ще й викладачем цього навчального закладу. Однак ніхто й не цікавився питанням чи не будуть дописувачі до ветеранської газети, яка видається ЧФ РФ, у відповідності до шойно прийнятого закону вважатися як "іноземні агенти", власником ветеранської газети-то являється керівник російської військової газети і громадянин Росії! Від представника ради ветеранів ВМС України з цього питання просто відмахнулися.

У своєму виступі пан Муравйов, який був присутній на засіданні, розказав про успіхи газети та її читачів, заявив, що його газета являється виключно російськомовною, але так і не пояснив, що стало причиною відмови Раді ветеранів ВМС України опублікувати поздоровлення з ювілеєм ветерану Військово-Морських Сил України. Сергій Рибак пояснив це труднощами перекладу та "технічними проблемами" при цьому. Однак, попри все, таки склалося враження, що ідея організації

спільної інформаційної політики ветеранських організацій, а, значить, і спільної керованості ветеранських організацій, появилася зараз не випадково. Через рік вибори, а у Севастополі ветерани у великій мірі впливають на їх результат і у переважній більшості пов'язані колишньою службою і роботою з Чорноморським флотом і підтримують антиукраїнські партії.

Прес-служба ветеранів ВМС України категорично відмовилася співпрацювати з антиукраїнськи і прокомуністично налаштованою ветеранською газетою, власником і редактором якої являється офіцер російського флоту і вирішила створити власні засоби масової інформації. У раді ветеранів ВМС України переконані, що об'єднання ветеранів ЧФ і ВМС під одним дахом лише на користь ЧФ і розв'язаний ним інформаційній боротьбі з ВМС України. Це спроба розтворити український ветеранський рух, позбавити його власного голосу у Севастополі і впливу на громадську думку.

Сайт «Ветерани Військово-Морських Сил України». 17 січня 2014 р.

СКАЖИ, ХТО ТВІЙ ГЕРОЙ — І Я СКАЖУ, ХТО ТИ...

В своїй хаті — своя й правда!

У кожного народу герої боролися і вмирили заради досягнення його свободи, ними пишаються, на їхніх подвигах виховуються наступні покоління нації. Але, здається, у нас, в Україні, у Збройних Силах це питання вирішується зовсім навпаки. Ось у Києві кричать: «Героям слава!», але у нас, у Севастополі, є свої герої, заявив керівник севастопольської організації партії Регіонів і голова міської державної адміністрації Володимир Яцуба, повернувшись з Антимайдану.

Слухав я нашого міського очільника, та й вигулькнула з пам'яті пісня мого дитинства «Что тебе снится, крейсер «Аврора?». Бо виходило з тієї промови якось так, що герої для українця є різні: ось приїхав він до Севастополя – одні герої, у Львові на нього очікують інші, а у Донецьку зовсім протилежні усій решті героїв України, тобто прізвиська загальноукраїнських героїв залежать відповідно до партійних, ідеологічних уподобань відповідних державних чиновників регіону. Бо ідеологія, за Тлумачним словником сучасної української мови, є «сукупність поглядів та ідей, що характеризують те або інше суспільство, клас, політичну партію».

Збройні Сили України як оборонний інститут держави не є суспільством, класом чи політичною партією, однак ідеологію недавно ввели у серцевину життя військовослужбовців, яка замінила систему гуманітарної підготовки, соціально-психологічної і військово-патріотичної роботи з ними. З того виходить, що раз ідеологія характеризує ще й армію і флот, то, укладаючи Тлумачний словник української мови, мали б помилитися наші академіки, професори і доктори наук, бо філологи не порадилися з ідеологами в погонах. Не вірите? Почитайте інтерв'ю колишнього офіцера фінансової служби, а зараз міністра оборони України Павла Лебедева: «Ми надаємо особливого значення ідеологічному питанню, вважаємо, що воно важливе і головне. Нам не тільки потрібно пам'ятати про козаків, які то відстоювали Україну, то її віддавали. Ми повинні пам'ятати про всю історію, яку має Україна, включаючи насамперед Велику Вітчизняну війну».

«...Тому Міністерство оборони в питанні ідеологічного виховання вважає, що якщо немає ідеології, то це не професіонали, це насамперед найманці, які завжди можуть кинути рушницю на полі бою, на жаль. Це пов'язано з формуванням нашого суспільства, нашої людини», — окреслив ідеологічну аксіому армії і флоту Павло Лебедев на недавній прес-конференції в Кабінеті Міністрів. Міністр сказав, підлеглі виконали: замінили гуманітарну підготовку на військово-

ідеологічну. «Новий предмет навчання в системі підготовки військ — «військово-ідеологічна підготовка» — є вимогою часу, вимагає приведення ідеологічної складової діяльності Збройних Сил України до стандартів провідних країн світу», зазначає начальник Головного управління з роботи із особовим складом Збройних Сил України генерал-майор Іван Чубенко. У цьому відомстві, яке за двадцять років свого існування майже щорічно міняло як свою назву, так і різні концепції і напрямки своєї роботи, не пояснюють, з якої передової армії світу зняли кальку чергової реформи, але стверджують, як кожен раз до цього, що чергова їхня реформа має на меті перехід на якісно інший рівень навчально-виховного процесу, значну оптимізацію військово-патріотичного виховання всіх військовослужбовців, налагодження зворотного зв'язку між армією і народом. Таким чином ідеологічно охопили майже всі напрямки розвитку людини в погонах.

До курсу «Військово-ідеологічної підготовки» ввели розділи: історія, культура, право, а також вивчення державного устрою, системи державної влади, внутрішньої і зовнішньої політики. До цього додамо, що військова історія України як предмет в усіх військових навчальних закладах Міністерства оборони України, від навчального загону до університету, вилучена, а військово-історичні дослідження проводяться виключно любителями військової історії чи цивільними науковцями без будь-якого впливу на процес з боку Міністерства оборони. Уявляю собі, яка плутанина має бути в головах слухачів ідеологічних курсів, коли напрямки всієї цієї ідеології протягом навчального року змінюються як флюгер за вітром. Здається, що саме такими «універсальними» методами чинна влада намагається вирішити проблемні соціальні ситуації оборонного відомства. Бо лише при загальному забамбуренні людей в погонах можна стверджувати, що у Севастополі за минулий рік збудовано найбільше в Україні житла для військових – 123 квартири – ключів від яких ніхто не бачив. Навіть у штабі ВМС України не можуть пояснити, хто і коли їх отримував.

Що ж стосується ідеологічного простору Збройних Сил України, то здається, що він створений для ствердження ідей «Русского мира» у нашому війську, ось саме звідти запозичені передові ідеї, бо пропонувані «напрямки» привчають наших військових до ідеології спільного народу-«родственника», спільних героїв, спільних перемог, геть вилучаючи національно-визвольну боротьбу українців, її національних героїв та перемоги над гнобителями і окупантами. Звідси і теорія про зрадників-козаків і практичне вилучення з військової історії боротьби УНР і УПА. І домінування в армії УПЦ МП.

Тому у Севастополі Військово-Морські Сили України ідеологічно виглядають таким собі автономним інструментом Чорноморського флоту без власного історичного минулого і власних героїв, що виставляється постійним посміховиськом на різноманітних форумах і в російських ЗМІ. Американсько-український історик Олександр Мотиль вдало назвав цю ситуацію «Провінція провінції», але саме до такого становища привчають і військових моряків, і севастопольську громаду. Це коли українські моряки російські історичні дати відзначають з російськими моряками спільно, а українські – ні.

Ось недавно у Севастополі урочисто відзначали 160-річчя Синопської битви та 115-річчя становлення у місті пам'ятника адміралу П. С. Нахімову. Ця битва, яка є яскравим прикладом імперських зазіхань Росії на землі своїх сусідів, виставляється суспільству як видатна спільна перемога росіян і українців над ворогом в Чорному морі, мовби й українці марили заволодіти протокою Босфор та розширити Російську імперію до берегів Середземного моря. При цьому старанно замовчується, що погром турецького флоту в Синопі став підставою для перенесення війни

в Крим, не було б Синопської битви, не було б облоги і штурму Севастополя і відповідно кривавих жертв серед його захисників. Сам Нахімов, знаємо, видатною перемогою битву у Синопській бухті не вважав, бо знав, що особисто притягнув інтервенцію до Севастополя. Однак святкуємо, бо, мовляв, у нашій історії немає відповідної переможної битви на морі.

Однак є в українських моряків морська битва в Чорному морі не лише рівнозначна Синопській битві, а й яка перевершує її як за результатами, так і за значенням для нашого флоту. Є така битва, і пов'язана вона була не із захопленням чужої, а з визволенням рідної землі з-під Османського панування. Але здобули ту ратну славу чорноморці-козаки, колишні запорожці, тож за імперською ідеологією у подальшому її просто забули, а славу віддали російським генералам і адміралам. А відбулася ця битва між кораблями турецького флоту і Лиманською козацькою флотилією 18-19 червня 1788 року під Очаковом. Турецькою флотилією командував адмірал Ескі-Гасан. Авангардом Лиманської козацької флотилії, яка вела ту битву, командував козацький отаман Сидір Білий, а після його важкого поранення - полковник Антон Головатий, військовий суддя Війська вірних козаків. Віддаляє Синопську битву від Очаківської дистанція в 65 років.

Ескі-Гасан не дорахувався після цього бою шести лінійних кораблів, двох фрегатів та сімох корветів; втрати турецького адмірала склали близько шести тисяч осіб. Козацькі чайки лише підтвердили свою ефективність в бою проти великих вітрильних кораблів. Про здобуту перемогу генерал-фельдмаршал князь Григорій Потьомкін писав у реляції 19 червня 1788 року у столицю: «Флот капітан-паші веслувальною флотилією розгромлений, 6 кораблів лінійних спалено та 2 віддалися... 30 суден розбиті... Між кораблями знищені капітан-пашинський та віце-адміральський, у полон взято людей з 3000, побито не менше... Ця перемога здобута малими, новозбудованими за небувалим калібром, веслувальними суднами, яких побудовано до 200, ...легкість і моторність (їх) така, що ворожий корабель тільки встигав їх побачити, а вони вже той оточують... Встановлено, що вони незрівнянно більше загибелі ворожому флоту вчиняти можуть, аніж великі військові кораблі — як це в останній поразці турецького флоту насправді й виявилось. Цими суднами переважно управляють запорожці...».

«Успех казаков вызывает у некоторых здесь зависть» — через кілька днів після здобутої перемоги напише фельдмаршалу Потьомкіну командир Лиманської флотилії генерал де Рібас. І повідомить головнокомандувачу, що козаки не лише розгромили головні ворожі сили, а й витягли на берег сім ворожих затоплених під час битви кораблів з гарматами та іншим майном. За свідченням де Рібаса, протя-

Антон Головатий

гом всієї військової кампанії він все більше впевнювався у значенні козацького флоту, що без нього перемог як на морі, так і на суші було б не здобуто. Тому саме козацький ратний успіх у складі імперського війська і привів до повного забуття, а згодом і до заперечення внеску козацького флоту у вихід імперії на береги Чорного моря, а «лаврові вінки» передали адміралам і генералам, як, наприклад, Ушакову чи Суворову, які відношення до здобутих перемог «на водах очаковских» мали опосередковане.

Звичайно, в імперії розуміли, що козаки, на відміну від російських військ, воювали, і свято у це вірили, за визволення рідної землі від ворожого панування. Вірили, що воюють заради вільного проживання на звільнених територіях своїх побратимів, тому відразу звільнені землі заселявали своїми селищами, хуторами і розпочинали

розвивати господарства. Однак у їх «бойових побратимів» була інша думка стосовно «вновь приобретённых земель», вільним українським козакам там місця не передбачалося. Тому після завершення російсько-турецької війни «извечных победителей над неприятелем» у 1792 році терміново викинули з рідної землі на Кубань, щоб не мозолили своїми подвигами очі новим колонізаторам краю.

Розгром турецького флоту під Очаковом і організація козацьким флотом блокади фортеці з моря забезпечили успішний штурм російсько-українськими військами турецького Очакова. Ця морська перемога була настільки ваговою, що на її честь була вибита срібна медаль «За храбрость на водах очаковских. Июня 1788 г.» з портретом імператриці Катерини II – перша медаль імперії за морську звитягу на Чорному морі, якою нагородили учасників битви. Однак пам'ятника Антону Головатому в Очакові, звісно, не встановили. Зате встановили Олександрову Суворову, якому і віддали лаври переможця на землі й на морі — не можуть же в імперському розумінні українці визволяти рідну землю без «братської» допомоги і керівництва. Пам'ятники стоять і Павлу Нахімову, на його честь було названо чимало кораблів і суден, на честь Антона Головатого – історичне забуття. З тих пір протягом віків нас вчили, як православний братський російський народ щиросердно визволяв українців з віковичного ярма, заговорюючи накинута ними взамін турецького ярма «братське» — у турецьких володіннях кріпацтва не існувало.

А тепер порівнюємо бойові здобутки віце-адмірала Павла Нахімова, Федора Ушакова і українських козацьких полковників Антона Головатого з Сидором Білим під Синопом і Очаковом відповідно:

Ворожі втрати:	Командувачі боєм	
	Павло Нахімов Федір Ушаков	Сидір Білий Антон Головатий
лінійні кораблі	--	11
фрегати	9	6
корвети	4	7
інші кораблі	2	30
ворожі втрати: вбитими	3000	3000
втрати полоненими	200 (у т.ч. 2 адм. і 18 офіцерів)	3000 (в т.ч. 1 адм.)

Антон Головатий був майстром, класиком морського десанту, за що і цінував його фельдмаршал Потьомкін. Морські десанти Головатого можна порівняти хіба з десантами гетьмана Петра Сагайдачного. Класичними ударами з моря і суші Головатий взяв у сильного ворога Акерман (Білгород-Дністровський), Хаджибей (Одесу), Бендери на Дністрі, як і під Очаковом, особливо відзначився у битві за Ізмаїл. Розгром ворожої ескадри на Дунаї, захоплення дунайських островів та штурм і захоплення перших редутів і гарматних батарей, прорив через фортечні стіни забезпечили успішний штурм цієї, здавалося, неприступної фортеці. Його блискучі морські десантні операції залишилися неперевершеними й досі, і не йдуть в жодні порівняння з бездарними кривавими десантами, проведеними радянськими адміралами Чорноморського флоту в роки Великої Вітчизняної війни. Головна ж

відмінність між Нахімовим і Головатим полягає в тому, що якщо Синопська перемога Нахімова привела на українські землі і в Севастополь іноземну інтервенцію, то перемоги Головатого значною мірою визволили їх з-під іноземної окупації, дозволили українцям вийти до берегів свого Чорного моря, стати морською нацією.

Суха статистика, але свідчить, що козацький полковник досяг значно вагоміших бойових результатів, ніж Нахімов у Синопі. Це і стало причиною забуття Головатого, участі українського козацтва і взагалі українців у звільненні Причорномор'я та побіжного згадування славної морської сторінки визволення Очакова у військовій історії. Врешті, і в наш час у Збройних Силах України і, зокрема, у Військово-Морських Силах України пам'ять про славного українського флотоводця майже загублена і підмінюється сумнівною славою героїв Синопа. Лише на Кубані, у Краснодарі, в місті, яке козацький полковник після депортації з рідної землі закрив особисто, нащадки козацької слави запорозького флоту – кубанські козаки — відлили йому пам'ятник та викарбували іменну медаль — медаль Антона Головатого.

Відійшла в історію 225-та річниця славної перемоги української козацької зброї під Очаковом. Але ми її не відзначили, її затьмарили пишні відзначення 160-річчя Синопської битви та 115-річчя встановлення у Севастополі пам'ятника П. С. Нахімову. Чи ж бо не про нас сущих писав Тарас Шевченко — «славних прадідів великих правнуки погані»? Оце і є така «вимога часу»? У свідомість молодого покоління українських військових моряків вноситься імперський шашіль, що підточує історичну пам'ять, а це — духовна основа армії і флоту. І цьому маємо історичні прототипи, які дорого обійшлися українському народу. Коли у 1918 році більшовицькі полки Антонова-Овсієнка посунули на Україну, полки УНР з гучними іменами Богдана Хмельницького і Петра Сагайдачного, виховані на духовних основах «слов'янського фронтового братства», на спільних героях і традиціях, оголосили... нейтралітет — мовляв, брати-слов'яни йдуть, разом в окопах Першої світової воювали. Така позиція українських полків дозволила російським більшовикам справити криваву тризну в Харкові, Полтаві, Києві, Одесі... і врешті-решт призвела до повалення Української Народної Республіки, її комуністичної окупації, Голодомору, репресій і депортацій українців з рідної землі.

Однак «ідеологія слов'янського братства» з проголошенням Незалежності України не згинула з нашої землі, її знову намагаються впровадити в нашу свідомість. Повторне намагання вихолостити все національне, ігнорування історії національно-визвольної боротьби старших поколінь українського народу, популяризація чужих ідеологем, нав'язування для наслідування подій і вчинків, здійснюваних не заради звільнення, а закабалення нашого народу, повторять ситуацію втрати державності УНР. Повторять, якщо ця ідеологія фактично опанує військово-ідеологічною роботою в Збройних Силах України.

«Кримська світлиця», №94. 24 січня 2014 р.

ФАШИСТСЬКА СИМВОЛІКА У ЧЕРВОНІЙ АРМІЇ І РРФСР

Про символи честі і гідності, про їхнє збереження у Севастополі і в Криму люблять багато говорити і писати. Насамперед, виставляється символіка, яку на Кримський півострів у 1920 році принесла Червона армія, — комуністичні символи, які й до сьогодні визначають архітектурний стиль і подобу нашого краю.

Та говорять багато, а ще більше не договориють, приховують, що саме принесла на своїх багнетах у Крим Червона армія. А всі спроби щось довести, за-

перечити чи спростувати негайно оголошуються фашистськими. Ось протягом тривалого часу російські неонацисти ходили факельними маршами вулицями Сімферополя і Севастополя, палили українські книги, шматували прапори, і це видавалося за цілком демократичні дії — реакції влади ніякої. Однак подібний факельний марш у Києві та інших містах України прихильників партії «Свобода» на честь дня народження лідера ОУН Степана Бандери викликав ряд гучних виступів проти «фашизації» суспільства — таку думку висловив народний депутат від партії Регіонів і активний борець з фашизмом Вадим Колесніченко. У відповідь «Свободі» проросійської організації в Сімферополі спалили опудало Степана Бандери, у Севастополі шматували червоно-чорний «прапор УПА», який, між іншим, таким ніколи не був.

«События, которые произошли вечером 1 января в Киеве и нескольких городах Украины, — это тревожные тенденции, вызов всему украинскому обществу и каждому гражданину нашего государства... Мы начинаем понимать, что Евромайдан маргинализуется. На нем, к сожалению, начинают доминировать ксенофобские настроения, пещерный национализм и элементы нацизма», — зазначив Колесніченко. «Это призывы к межнациональной вражде, противостоянию, и самое страшное, что Евромайдан оказался соучастником... Радикализация, фашизация политической оппозиции» є загрозовою для держави, дійшов висновку депутат і закликав українців зупинити сповзання країни до фашизму. Виходить, якщо хтось виступив проти влади — він є фашист, а якщо ще при цьому розмовляє українською — радикальний фашист, нацист у фашистській обгортці. Зараз не будемо говорити, які рухи і чому саме вони, з яких причин оголосили себе борцями з фашизмом, тобто антифашистами, — це тема окремої розмови, а зупинимось на тих, хто привів на нашу землю нацистські символи, від яких сьогодні намагається відхреститися. У питанні фашист-антифашист спостерігаємо не лише підміну термінології, а повну заміну понять і суті фашизму. Сьогодні фашистами оголошуються державницькі, патріотичні партії і рухи, їхні активісти, які мали би бути ідеологічною і громадською опорою держави.

Першими у рядах антифашистів розпочали боротьбу з фашизмом у Севастополі комуністи. Галасливими криками «фашизм идёт» вони сьогодні хочуть прикрити власну участь у фашистсько-комуністичному братстві та пропаганді його символів у минулому, яке і привело на українську землю не лише символіку нинішнього фашизму і гітлерівського нацизму — свастику, а й армії фашистів. Десятиліттями їм це вдавалося приховувати від суспільства, але сьогодні подальше приховування братства з фашистами вже стає неможливим. Тут варто пригадати доповідь Леніна на четвертому конгресі Комінтерну у Москві 13 листопада 1922 року, де вождь світового пролетаріату (ПСС, т. 45, стор. 294) покладає велику надію на допомогу італійських фашистів у звершенні світової революції. І тоді, під бурхливі оплески учасників конгресу, зробив він висновок, що «перспективы мировой революции будут не только хорошими, но и превосходными».

Які «ленінські перспективи» пережив український народ ми знаємо, але багато чого «ленінського і досі приховується» від нашого суспільства. Наприклад, у жодному історичному підручнику ви не знайдете інформації, що перші більшовицькі гроші були зі свастикою посередині, що Червона армія у 1918-1920 роках наступала на Україну з фашистською свастикою на своїй уніформі, широко використовувала її в своїй символіці.

Свідченням того, що це не спеціальна видумка теперішніх «фашистів», є перші радянські паперові купюри зі свастикою, які з 1918 до 1923 року, до часу створення Союзу РСР, друкувалися і перебували в обігу на території РРФСР. Свастика використовувалася більшовиками не лише на грошових купюрах. Вона чи не

найбільше поширення отримала в Червоній армії. У цьому плані яскравим свідченням є наказ № 213 командувача Південно-Східного фронту Червоної армії Василя Шоріна, підписаний у Саратові 3 листопада 1919 року, який поєднав воедино червону зірку і свастику: «Утверждается отличительный наркуавный знак калмыцких формирований, согласно прилагаемых чертежа и описаний.

Право ношения присвоить всему командному составу и красноармейцам существующих и формируемых калмыцких частей, согласно указаний приказа Революционного Военного Совета Республики с. г. за № 116. Командующий фронтом Шорин. Член Революционного Военного Совета Трифонов. Врид. Начальника Штаба Генерального Штаба Пугачёв (По штабу фронта) Описание. Ромб 15x11 сантиметров из красного сукна. В верхнем углу — пятиконечная звезда, в центре — венок, в середине которого «ЛЮНГТН» и надпись «Р.С.Ф.С.Р.». Диаметр звезды 15 мм, венка — 6 см, размер «ЛЮНГТН» — 27 мм, букв — 6 мм.

Знак для командного и административного состава вышит золотом и серебром, а для красноармейцев трафаретный. Звезда, «ЛЮНГТН» и лента венка вышиты золотом (для красноармейцев желтой краской), сам венок и надпись — серебром (для красноармейцев — белой краской)». Між іншим, на посаді члена Реввійськради цього фронту Трифонов замінив Йосип Сталін, а Шоріна — Тухачевський, але не змінилася символіка «калмыцких» частин. У наказі свастика позначена священним для буддійських народів словом «люнгтн», тобто буддійським «Лунгта», яке означає «життєву енергію». Цей наказ є наглядним свідченням як національного складу Південно-Східного фронту РРФСР, у тому числі і «героїчних червоних вершників» Кінної армії Будьонного, які «звільнювали» Донбас, Дон і Північний Кавказ, так і тодішньої ідеології, яка панувала в «робітничо-селянській» Червоній армії. Виявляється, що свастика не є самодіяльністю Шоріна, який замість того, щоб штурмувати у денікінців Царицин, бавився у фашистську символіку. Її введення санкціонувала Реввійськрада РСФСР, яку на той час очолював Л. Троцький, друга людина у Республіці. Тож уряд Леніна, щоби отримати підтримку буддійських народів Поволжя і Сибіру, увів в символіку Червоної армії свастику. Крім наркуавної відзнаки виготовлявся ще спеціальний нагрудний знак для командирів військових частин Червоної армії, головним елементом якого була свастика з надписом «РСФСР», котра накладалася на лавроводубовий вінок, що увінчувався п'ятикутною червоною зіркою з молотом і плугом на ній. Таким чином, більшовицькі атеїсти поєднали свастику-коловрат з комуністичними символами. Як і їхні бажані союзники, фашисти, більшовики свастику (древній символічний знак руху сонця) запозичили у буддистів (калмики — буддисти).

З археологічних знахідок відомо, що свастика буває двох видів: лівостороння і правостороння. І має широке і давнє поширення в світі, але найбільше знахідок з її зображеннями — на території сучасної РРФСР, особливо в Сибіру. Прикметно, що «героїчні червоні вершники» і червонозоряні нацисти, як і гітлерівські

нацисти, використовували однакову свастику лівостороннього руху, яку у християнській традиції відносять до сатаністів («козлищ»). Ну а раз була така взаємна любов до однакового символу — свастики, то не могло не відбутися і порозуміння між Гітлером і Сталіним, що і було зафіксовано відповідними угодами в 1939 році. У російських джерелах поширюється ще й така думка, що золоту свастику-коловрат як партійний символ у 1920-х роках Гітлеру подарував сам Сталін. А сьогодні комуністи роблять вигляд, що у їхній партійній біографії не було свастики, як і не було дружиби і союзу з нацистами і фашистами, мовляв, їхня червона зірка ніколи не поєднувалася зі свастикою, та натягують тогу вічних борців з фашизмом.

Але шила у мішку не заховати. Та його, крім самих комуністів, намагаються приховати від суспільства і їхні парламентські союзники, пропагандисти від колишньої партії влади, тому й малюють фашистами всіх тих, хто не мав ні до символіки, ні до ідеології фашизму жодного відношення. Приховуючи власні неофашистські дії, намагання утримати владу саме методами недавнього тоталітарного минулого, оголошують фашистами і нацистами тих, хто у боротьбі з ними ворогами людства назвав важких і кривавих втраг — ОУН і УПА. Як це не приховують в Криму, але сьогодні вже стає відомим, що саме на своїх багнетах принесла в Крим Червона армія. Тому встановлення радянської влади на півострові було таким же кривавим і звірячим, як і встановлення влади нацистської — спільні символи викликали однакові методи встановлення «нового порядку». Як червоні, так і коричневі носії фашистської символіки оголошували всіх, хто боровся за незалежність України, однаково — «бандформированиями». Сьогодні їхні послідовники, оголосивши себе борцями з фашизмом, оголошують національно-демократичні сили України неофашистами. Мета при цьому та сама — позбавити українців власного шляху розвитку. «Кримська світлиця», № 11. 14 березня 2014 р.

ЗРАДНИКИ ПРОДОВЖУЮТЬ ЗРАДЖУВАТИ. НАВІТЬ МЕРТВИХ ГЕРОЇВ

На фотографії – майор бригади морської авіації ВМС України Станіслав Карачевський з синопком. Ще щиро вірять у щасливе майбутнє. Майор загинув 6 квітня 2014 р. від кулі російського сержанта прямо на сходовій площадці перед своєю квартирою в офіцерському гуртожитку в Новофедорівці під час анексії Криму. Перебуваючи нещодавно у штабі ВМС України в Одесі, я запитав у заступника командувача з роботи з особовим складом, чому у штабі флоту відсутня інформація про загибель під час анексії Криму цього офіцера? Почув жахливе – так він же загинув «по п'янці», мовляв, український офіцер сидів на захопленому росіянами КПП і розпивав горілку з російським сержантом з окупаційних сил, а потім між ними стався конфлікт.

Російська сторона так і подала це вбивство беззбройного українського офіцера – внаслідок особистого конфлікту. Але ж як могли цьому повірити у штабі ВМС України, чи там досі слово «старшого брата» є законом, як було до вигнання з Криму? Чому ті, хто побоюється взяти в руки зброю в Криму, досі знуцаються над пам'яттю загиблого під час протистояння в Криму українського офіцера, в якого сиротою залишився син і вдовою молода дружина? Запитання без відповіді.

Як і без відповіді запитання, яку допомогу надав цій сім'ї флот від імені держави? Знаю, що бойові побратими Станіслава з бригади морської авіації не залишають його сім'ю без підтримки. Знаю, що матеріально допоміг сім'ї благодійний «Фонд відродження українського флоту». А що зробив флот, командування ВМС?

Погодилися з інформацією ворожого вбивці і забули про свою першу жертву окупації Криму?

Знаю, є свідчення про особистий конфлікт між беззбройним українським офіцером та озброєним до зубів російським сержантом. Наглий окупант наважився не пропустити українського офіцера до власної квартири на території вже захопленої його військової частини. Майор прорвався силою, і він, майор Карачевський, чи не єдиний з офіцерів ВМС, який без зброї не побоявся відкрито протистояти окупанту, і він заслуговує на добру пам'ять на Українському флоті. А його шельмувальники мають відповісти не лише за здачу Криму і кораблів, але й за паплюження пам'яті офіцера.

«Кримська світлиця», № 45. 7 листопада 2014 р.

ПРО СТРАЖДАННЯ НОВОСПЕЧЕНОЇ РОСІЙСЬКОЇ СЕНАТОРКИ ПІД ЧАС «УКРОПІВСЬКОЇ ОКУПАЦІЇ» КРИМУ

Оце вже після анексії якимось кримське радіо послухав, хай йому грець! Ольга Ковітіді, «начштабу» «кримської самооборони» ще у березні місяці, перед направленням її до московської Ради Федерації роздавала інтерв'ю з приводу виходу в світ її книжки про перемогу над «київською хунтою» в Криму.

Ольга Ковітіді, хто не знає, це колишня бойова подруга Сергія Куніцина в його бутність кримським прем'єром та головою Севастопольської міськдержадміністрації, обіймала «круті» посади в уряді АРК і працювала начальником управління юстиції в Севастополі. А ще була і другом родини адмірала Тенюха, командувача Військово-Морських Сил України, не гнушалася, так сказати, дружбою з «помаранчевим фашистом». Це було в часи української влади. А що зараз говорить цей колишній український держчиновник досить високого рангу? Ось послухайте, хоч людині освіченій і зі здоровим глуздом таке слухати важко.

Виявляється, її в часи української влади (до якої вона довгі роки сама входила) доводилося терпіти утиски і всілякі жахи (послухали б це Куніцин з Тенюхом!). Розповідала, що її дитина приходила зі школи і зі слізьми розказувала, що їх вчили на уроках, як в Україні літніх людей відводять до лісу та віддають там їх козакам на якесь закланство чи то смерть (так і не второпав конкретно для чого). Через це дитя плакало і боялося, щоб і її мамочку не відвели до лісу... Мовляв, в Україні була націоналістична диктатура і весь час переписували історію. Зараз Україну окупував бандерофашизм і нема порятунку від того...

Ну і багато ще чого говорила і досить багато часу. Ось така метаморфоза гречанки (сама так сказала), яка тепер себе ідентифікує з «руським міром». Треба думати, що після сказаного, вона, вже колишній український держслужбовець високого рангу, якраз зовсім дозріла до російського парламенту. Там і рятується від «бандерофашизму», а насправді ховається від українського закону. За зраду.

«Кримська світлиця», № 46. 14 листопада 2014 р.

ЛІЦЕНЗІЙНИЙ КОНКУРС

Колись — не те, що нині?

*Присвячую своєму колишньому колективу телерадіокомпанії
ВМС ЗС України «Бриз», передислокованій з Севастополі до Одеси*

Нашій телерадіокомпанії Військово-Морських Сил України «Бриз» Національна рада з питань телебачення і радіомовлення відмовила у продовженні ліцензії на право мовлення на FM частоті у Севастополі. Відмовила без будь якого попередження. Причина банальна – я на три дні запізнився з подачею статуту телерадіокомпанії, затвердженого особисто міністром оборони. Моєї вини там не було, мене проінформували про необхідність заміни статуту за два тижні до завершення часу подачі, а міністр Юрій Єхануров на той час перебував у тривалому закордонному відрядженні. Не міг же я їздити за ним по Європі! Як міністр повернувся до Києва, відразу й затвердив мій статут. Я подав його Нацраді. Прийняли без будь-яких застережень.

— Нічого, – сказали мені в ліцензійному відділі, – засідання ради відбудеться десь за два-три тижні. Ще не всі телерадіоорганізації представили свої статuti. Думаємо, що вам ліцензію продовжать без проблем – у вас зауважень протягом ліцензійного часу не було. Чекайте виклику.

Проходить тижні два, мали б уже питання розглядати в Нацраді. Мене не викликають. Відчуваю, внутрішній голос радить: їдь до Києва, щось там, напевно, за спиною коїться. Я їду. Засідання ради проводяться щочетверга. Київський поїзд запізнився рівно на годину. Заходжу в приймальню голови Нацради, в кабінеті якого проходить засідання членів Національної ради. Прямо у дверях зустрічаюся з її секретарем:

— О, а ти чого не на засіданні? Щойно твоє питання розглядали. В продовженні ліцензії тобі відмовили, на конкурс направили. Ось донецьким продовжили, а був би ти на засіданні, можливо, і рішення було б іншим.

— Так мене ж не викликали, сам приїхав.

— Ну, — розвів руками секретар, — не знаю. Я голосував за продовження вам ліцензії, але більшістю голосів... сам розумієш, рішення приймає більшість.

Оце так, думаю, внутрішній голос мене не підвів. Тепер шукай правди і відстоюй державні, оборонні, називай як хочеш, інтереси в Криму, коли у... центральній державній установі це нікого не турбує!

Зайшов в ліцензійний відділ, питаю дівчат як це так сталося, чому не повідомили про засідання по нашому питанню? Стискають плечима, мовляв, не ми повинні викликати. Недоговорюють щось... затим, співчуваючи, сказали, що слід заново подавати документи на конкурс. На конкурсну комісію вже викличуть обов'язково.

Я доповів помічнику міністра оборони про ситуацію з ліцензуванням, підготував і здав відповідні документи до Національної ради і повернувся до Севастополя. Згодом приходить виклик. В установлений час прибув до Нацради. Хто у мене був конкурентами на конкурсі – не знаю, це тайна Нацради. І дізнатися не можу, «таємниця більша, ніж військова...», ніхто говорити не хоче. Тож їду, як у темну кімнату. У коридорі перед залом для засідання зустрічаю старого знайомого, одного з директорів телеканалу «Інтер», який чимало мені допомагав раніше та ще взявся провадити шефство над фрегатом «Гетьман Сагайдачний».

— О, привіт, – подає руку. — А чого це ти у формі, як на свято сюди приїхав, Мирославчику? Тут тобі не флот, тут твої зірки не спрацюють. Сюди треба, — показує на дипломат, — з повною торбою грошей їхати. Краще з зеленими. А ти попарадному вирядився і думаєш когось з членів Нацради здивувати зірками на своїх пагонах? Тут такі номери не проходять. Тут, треба тобі зрозуміти, демократія працює, а не твої військові статuti.

У мене дзвонить телефон. Телефонує начальник відділу внутрішньої політики Севастопольської держадміністрації.

- Ти де, – питає, – у Києві? Можеш на засідання Нацради не ходити, там уже все вирішено, куплено і заплачено. Вам частоти не дадуть, можеш повертатися. Зрозумів?

- А що я тобі щойно тлумачив, — сміється «інтеровець». – Кожен член Нацради хатинку біля Дніпра буде, їм коштів треба і треба багато, а ти — морська держава, флот, зірки на погонах... Твої зірки їм шлях до добробуту не освітять...

Нас запросили на засідання. Народу зібралось багато. На підвищенні за столом-підковою сидять вісім членів Нацради. Посередині — голова Віталій Шевченко. За столами нижче всі начальники відділів і служб Нацради, навколо них чоловік сорок представляють телерадіоорганізації з усієї України, які приймають участь в конкурсі на отримання прав на мовлення. Поряд зі мною сидить президент національної радіокомпанії, теж учасник конкурсу. Програє комерційним радіостанціям одну частоту за другою. Виграють якісь невідомі комерційні структури, як правило прихильники «могучого язика» в мініспідницях і бікіні. Президент Національної радіокомпанії України намагається переконати членів Нацради перспективою національного мовлення, переходом на цифрове мовлення, супутникове, про іномовлення, та програє приватним радіо «Гармонь» та іншим невідомим суспільству приватним радіокомпаніям одну частоту за другою.

Підходить черга і до мого питання. І тут я дізнаюся про своїх конкурентів — оголошують, хто подав заявки на конкурс на частоту нашого ФМ-радіо «Бриз». Виявляється, одну приватну радіоорганізацію створила Севастопольська міська держадміністрація, іншу — Верховна Рада АР Крим. Обидва їхні представники кладуть на стіл Нацради письмові обіцянки чесно виконувати інформаційні замовлення Міністерства оборони і вести мовлення... українською мовою! Мені відразу спливли у пам'яті слова одного чиновника з Нацради про те, що у Севастополі намагаються створити радіо «Спорт» і під таким брендом займатися політикою, — а вільних частот уже немає.

— Це як розуміти, — заявляю я. - Ці комерційні, приватні структури хочуть жити за рахунок бюджету Міністерства оборони? А міністра оборони про таку послугу хтось запитав?

— Не заважайте працювати, — зупиняє мене голова Нацради. — Міністр оборони нам тут не міністр. Ми самі міністри. Ось ви нажалілися Президенту України і я, мов хлопчисько, півдня писав пояснювальні записки Балозі в Адміністрації Президента. Ну і що, і як це розуміти?

— Ну, — відповідаю, — Президент України в мене у друзях чи в командирах відділень не числиться. Ви просто покарали не ту телерадіоорганізацію. Однак, — продовжую, — мені щойно телефонували з держадміністрації Севастополя і попередили, що тут вже всі мої частоти куплені, і переможець конкурсу по Севастополю визначений. Ось я подивлюся на голосування і стане зрозуміло, хто з членів Національної ради гроші брав, а хто — ні.

Зал сприйняв мої слова як сенсацію — в голос сказано те, про що всі роками лише перешіптувалися між собою! В залі представники телерадіоорганізацій загомоніли, подібного плинку конкурсу на засіданні Нацради ще не було — тут завжди рішення очікували мовчки і виразом відданості. Треба було бачити обличчя голови Нацради! Стушувався, спершу не знайшовся, що мені відповісти. За столом президії почалися перешіптуння. Чиновники за столами втягнули голови в плечі — як то воно піде далі? Учасникам конкурсу стало зовсім весело, а присутні телеоператори в очікуванні сенсації увімкнули камери.

Починається голосування. Голова Нацради ставить питання про визначення переможця нашого конкурсу на голосування. З рахунком 6:2 конкурс виграв я.

Проти голосували лише члени Нацради від компартії і партії Регіонів, про корупційність яких сумнівів не було ні в кого.

— Ось так треба виступати, учися в моряка, — тиснучи мені руку після завершення засідання, сказав президенту національної радіокомпанії секретар Нацради. — А ти цифрові формати, супутники, новітні технології мовлення. Та ж усі знають, що у тебе грошей на все це нема.

Я повернувся до Севастополя. Привітав колектив з нашою перемогою. Наступного дня до нас завітав заступник голови держадміністрації з гуманітарних питань, професор-пушкініст Казарін, який і був організатором знищення флотської ФМ-радіостанції в Севастополі. Я не став його зустрічати.

— Ну як результат конкурсу? — відразу поцікавився у одного з військових журналістів.

— Частота залишилася за нами, конкурс виграли ми, а не створена вами структура — почув у відповідь. — Не вийшло у вас.

— Та ми ось... хотіли, на випадок, якщо ви програєте конкурс, частоту залишити за містом, щоб вороги її не використали проти держави, — почав виправдовуватися.

Минув час. До влади в Україні прийшов той, хто обіцяв «почути кожного». Мене звільнили з роботи і «по умолчанію» позбавили права працювати не лише у місцевих і військових ЗМІ, а й у Севастополі загалом. У Міністерстві оборони створили і перенаправили під «донецькі» традиції «військово-ідеологічну» роботу, а командування ВМС підпорядкувалося місцевій адміністрації. Радіо «Бриз» в ефірі стало обслуговувати вже не стільки флот, скільки забезпечувати «основні напрямки» військово-ідеологічної роботи та боротьбу місцевих регіоналів з «бандерофашизмом». 9 березня 2014 року, день святкування 200-річчя Кобзаря, став останнім днем існування радіо «Бриз» у Севастополі — флотську радіостанцію захопили «зелені чоловічки» і так звана севастопольська «самооборона», грубо перервали її ефір під час трансляції програми, присвяченої ювілею Тараса Шевченка.

Флот телерадіокомпанію й не боронив — представники штабу ЧФ прийшли і забрали. Перед її захопленням керівник телестудії ЧФ Росії зайшов і сфотографував усі приміщення, щоб «бризівці» не винесли технічні засоби. Однак частину технічного майна і архів ТРК «Бриз» вдалося вивести до Одеси. До Одеси виїхала і більша частина колективу. А у Севастополі після анексії на частоті радіо «Бриз» тепер працює російське радіо «Севастополь ФМ», а на телеканалі — російський канал Росія-1. Так закінчила своє життя перша і, здається, остання військово-морська телерадіокомпанія України.

Листопад 2014 р.

ЯК «ТУЗЛИЛИ» УКРАЇНУ

Різко прозвучав дзвінок прямого зв'язку з командувачем Військово-Морських сил України.

- Тобі через п'ятнадцять хвилин бути в аеропорту Бельбек. Там вилітає літак на Керч, спішися бо тебе чекати не буде. По дорозі забереш кореспондента «Народної армії».

- Так їхати на Бельбек не менше тридцяти хвилин. Як мені вспіти?

- Твої проблеми, - відрізав командувач і кинув трубку.

Що там такого раптом трапилось термінового в Керчі я толком ще не знав. Пригадав, що ще тиждень тому назад я просив командувача ВМС України дозволу

поїхати в Керч, бо мав інформацію, що там антиукраїнські сили навколо острова Тузла, готують якусь провокацію. Командувач відмовив:

- Там політика, а ти в пагонах. До того ти узнаваємий і тебе знають. Ще звинуватять, що ВМС там провокує ситуацію. Є цивільні журналісти, хай вони їдуть і висвітлюють ситуацію самі. Ми поза політикою, тому тобі «сидіти» тут.

А тепер ось я мав туди добиратися хоч на ракеті. Документів я при собі, окрім перепустки в штаб, не мав, часу їхати додому не було, до того ж кореспондент «Народної армії» на мої дзвінки не відповідав. Знайшов його хвилину за двадцять п'ять, а коли ми з ним приїхали в аеропорт літак вже давно полетів. Нам дали службовий автомобіль до Сімферополя, в штабі берегових військ нам виділили старенький УАЗ. Кілометрів за сто від Керчі посеред ночі двигун нашого УАЗа заклинило намертво. І лише під ранок за нами прибув вантажний автомобіль. Ним ми добралися до Керчі.

На Тузлі, в дачному будинку, проживав ветеран праці, колишній бригадир рибалок Корж. Російські плановики провокацій вирішили використати його в своїх цілях за абхазьким сценарієм. Якось вночі перед початком будівництва дамби з російського берега до старого рибалки прибули російські «паспортисти-агітатори» і запропонували старому отримати... російський паспорт, який вже був на нього оформлений, не вистачало лише підпису його власника. З наявністю місцевого жителя-громадянина РФ острів був би негайно оголошений територією Росії. По-суті, повторювався би абхазький сценарій. Однак ветеран зірвав російську операцію по анексії острова, категорично відмовився від такої пропозиції, заявив, що йому не погано живеться в Україні і повідомив про «гостей» прикордонникам. Повідомлення ветерана Коржа прикордонникам про візит до нього паспортистів з російського берега і стало початком протидії анексії острова Тузла. Прикордонники, провівши перевірку острова, виявили тайно встановлені на острові віхи-маяки, які визначали напрям насування дамби з кубанського берега до українського острова. Віхи прикордонники зняли і розпочали роботу по розміщенні на острові прикордонної застави. Абхазький варіант на Тузлі не пройшов. Кримський прем'єр Сергій Куніцин згодом нагородив ветерана-патріота України цінним подарунком.

30 вересня 2003 року світ сколихнув російсько-український прикордонний конфлікт. Розпочалася неочікувана і глибока російсько-українська криза навколо українського острова Тузла в Керченській протоці, до якого з кубанського берега Росії почали будувати широку дамбу. З Москви і Краснодару прозвучали заяви з запереченням української приналежності острова. Російська сторона вустами кубанського губернатора та російських ЗМІ почали стверджувати, що острів Тузла колись був частиною Тузлинської коси континентальної Росії і до складу Української РСР у 1954 році не передався. Утворився, мовляв, розвивом берегової лінії в останні десятиліття. Українська сторона, демонструючи архівні мапи візантійських і османських часів, а так же мапу адміністративних кордонів УРСР 1954 і подальших років, вважала острів природною і власною територією. До Керченської протоки з обох сторін почали стягуватися війська. Насправді за шумом навколо приналежності острова розпочалася боротьба за володіння Керч-Єнікальським каналом та Керченською протокою, що було рівнозначне повному контролю над Азовським морем, українськими портами в цьому морі і проглядалася спроба анексії території України, найперше Криму.

Сьогодні, коли вже відбулася російська анексія Криму за подібним сценарієм, маємо всі підстави стверджувати, що «тузлинська криза» стала першою спробою методом гібридної війни прощупати внутріполітичну ситуацію в Україні, «стриножити» її і втягти до «братської» союзної держави і відібрати Крим. Вибір часу анексії острова, а з ним і розвиток Керченської кризи, був вибраний досить вдало. Україн-

ська влада в Києві виглядала ослабленою «касетним скандалом», викликаним вбивством журналіста Гонгадзе, та політичною акцією опозиції «Україна без Кучми». Тузлинські події вказують і на роль Чорноморського флоту, особливо його штабу у Севастополі, яку відводили йому у Москві для впливу на зовнішню і внутрішню політику уряду України: ставка була зроблена на значну перевагу над Військово-Морськими силами України і його вплив на кримське суспільство.

Тузлинська криза готувалася не в один день. Її тривалий час інформаційно і організаційно прикривали галасливі заходи по героїзації Чорноморського флоту, впровадження його представників у органи місцевого самоврядування, місцеві осередки партій і громадських організацій, демонстрація споконвічної дружби і братерства слов'янських народів, які провадили місцева влада і проросійські організації з однієї сторони, та показова демонстрація дружби і взаємодопомоги флотів України і Росії з іншої. Для демонстрації братських намірів флотів суспільству ще на початку 2003 року штабами Військово-Морських сил України і Чорноморського флоту РФ були сплановані спільні командно-штабні навчання (КШН) обох флотів в Чорному морі у вересні місяці. Були узгоджені і відповідні плани з залученням різнорідних сил обох флотів, інформаційне забезпечення яких мав провадити і я з своїм колективом. Однак у серпні місяці без пояснення причин командування Чорноморського флоту заявило, що свої КШН вони будуть проводити самостійно і провели їх окремо з 20 по 24 вересня, виконавши на кримському полігоні Опук неподалік Керчі берегові артилерійські стрільби і тренування по висадці десанту морської піхоти. Інша бригада російських десантників проводила навчання з реальним використанням бойової зброї поблизу порту Залізний Ріг на Таманському півострові. ВМС України провели свої навчання в узгоджений час у серпні місяці за раніше узгодженим з ЧФ РФ планом.

Військові навчання завжди проводять за легендою, а потім, відповідно до неї, плануються дії сил флоту. Як слідувало з кальки карти КШН Чорноморського флоту, яка опинилася в штабі ВМС, легенда навчань ЧФ виглядала наступною. Президент і прем'єр-міністр України одночасно знаходяться з візитами далеко від своєї країни (Президент Л. Кучма під час «тузлинської» кризи знаходився у Бразилії, а прем'єр В. Янукович у країнах Прибалтики). В цей час загрожується військово-політична ситуація в... Керченській протоці. ВМС України з берега і з моря блокують Керченську протоку та російські військові об'єкти в Криму. Ці дії викликають протест російських громад і організацій Севастополя та Криму, які заблоковують українські військові частини та місцеві органи влади, вимагаючи російського громадянства, приєднання півострова до «історической Родіни» та вступу України до союзу Росії і Білорусі. Протестний рух шириться Кримським півостровом. У Сімферополі проросійськими організаціями блокується Верховна рада і Рада міністрів. Перелякани керівники Криму втікають до Києва, на півострові встановлюється беззладдя. Для встановлення контролю над Кримом в Україні Верховна Рада оголошує надзвичайний стан, Кучму від-

сторонюють від влади і передають її націоналістичному президенту, який в односторонньому порядку розриває угоди по Чорноморському флоту. Однак ці заходи ще більше активізують проросійський рух, він шириться Україною далі, охоплює східні і південні області України, які висловлюють недовіру президенту-націоналісту і вимагають приєднання України до Союзуної держави Росії і Білорусі. Силви

структури України відмовляються виступити проти народу. Коли колони протестантів почали крокувати центральними вулицями Києва, президент-націоналіст втікає за кордон, а Верховна Рада проголошує вступ України до Союзної держави Росії і Білорусі. Ситуація в Керченській протоці стабілізується.

Ось така була легенда, яку, звичайно самі собі у штабі ЧФ придумати не могли. Та військові навчання – не дитяча гра, стає очевидним хто і для чого затіяв провокацію навколо острова Тузла та з якою метою. Врешті, враховуючи перестрашеність краснодарського крайового керівництва і активну участь у розгортанні конфлікту у протоці московських урядовців і депутатів виразно проглядалося намагання російського керівництва не лише відібрати в Україні Керченську протоку, а й силоміць, попри волю українського народу, втягнути Україну до так званої Союзної держави Росії і Білорусі, Митного союзу, що являло собою відновлення російської імперії в нових шатах. Разом з цим стало очевидним головне завдання і роль Чорноморського флоту Російської Федерації в Україні, його роль у боротьбі проти незалежності України та зв'язок з п'ятою колоною України загалом. Однак на штаб ВМС як і на Міністерство оборони України ця легенда враження не справила, а оприлюднена в київській пресі вона бодай якогось хвилювання політичної еліти не викликала.

Ситуація в Керченській протоці ускладнювалася з кожним днем і для Києва стала «неочікуваною». З початком будівництва дамби у Керченський порт з порушенням всіх правил мореплавства увійшли два малих протичовнових кораблі ЧФ з Новоросійської військово-морської бази ЧФ і загородили вхід в порт. Їх з великим трудом витіснили звідти керченські морські прикордонники, а на Таманському півострові стали накопичуватися російські війська. Саму дамбу зводили мобілізовані в центральних регіонах Росії військовослужбовці з десятками одиниць різної автотехніки, доставленої навіть з Сибіру.

20 жовтня глава адміністрації президента РФ Александр Волошін на брифінгу російських і українських журналістів заявив наступне: «Нікогда Россия не оставит Украине Керченский пролив. Хватит того, что Крым сегодня украинский, и мы еле успокоили людей по этому поводу. Хватит издеваться над нами. Если надо, мы сделаем все возможное и невозможное, чтобы отстоять свою позицию. Если надо, мы сбросим туда бомбу!». У відповідь кримський прем'єр Сергій Куніцин заявив, що у нього на кожну таку бомбу теж знайдеться бомба. Колишній воїн-афганець порушив всі російські плани і надії, та, замість втекти до Києва, відбув до Керчі, там, у полку Національної гвардії, створив штаб оборони Керченської протоки, який сам же і очолив. В Керч у відповідь на загрозу стали прибувати українські війська.

Легенда КШН Чорноморського флоту втілювалася в життя не лише російськими моряками в морі, але й проросійськими активістами на півострові. 22 жовтня будинок Верховної ради і Кабінету міністрів Криму взялися пікетувати триста осіб, які представляли кримських комуністів і російські общини, звинувачуючи Україну в... агресії проти Росії та вимагаючи миру! Прем'єр-міністр України Віктор Янукович, повернувшись з прибалтійського візиту, зайняв позицію не втручання в конфлікт, зацікавившись повністю перекинув відповідальність на кримського прем'єра. Та мешканці Криму антиукраїнську авантюру не підтримали, російський рух і комуністи вже не мали тієї сили і авторитету, щоб огорнути півострів масовими протестами. Проти їх позиції і дій рішуче виступив Межджіліс кримськотатарського народу та українські організації, і кримська влада не втекла з Криму, як планувалося в російських штабах, натомість кримський прем'єр Сергій Куніцин з початком керченської кризи став діяти рішуче і не сприймав московські роз'яснення, що мовляв, це краснодарський губернатор дамбаю намагається захистити своє узбережжя від розмиву. Сам краснодарський губернатор від суспільства заховався, Сергію Куніцину так і не вдалося вийти з ним на зв'язок. З російської сторони в Краснодарському краї знаходилася група

депутатів Державної Думи на чолі з головою комітету з міжнародних справ Дмитром Рогозіним, яка контролювала хід «будівельних робіт» в Керченській протоці, однак на зв'язок з українською стороною не виходила.

У ситуації, коли російська дамба неухильно приближувалася до українського берега з швидкістю десять метрів на добу, Сергій Куніцин вирішив відмаркувати в протоці міждержавний водний кордон. Глибина протоки між островом Тузла і російським берегом не перевищувала одного метра і треба було щось там на кримсько-кубанській межі встановити. Звернувся до командувача ВМС України:

- Дай свій «Донецьк», він на повітряних подушках, на міліну заїде і хай там стане на сторожі лінії кордону.
- Він в заводі, розібраний, його не запустити, - почув у відповідь.
- А що у вас ще є?
- Нема нічого такого щоб на міліну могло зайти.

Насправді десантний корабель на повітряній подушці «Донецьк» і не збиралася ремонтувати. Натомість у Військово-Морських Силах його готували до списання, мовляв, устарів морально і фізично, відпрацював ресурс, здати його на металобрухт бажало багатьох начальства, а зброю і механізми з нього вирішили передати на однотипний корабель, який будували для ВМС Китаю. У цій, здавалося, безвихідній ситуації Куніцин подзвонив своєму товаришу, начальнику порту в Маріуполі – виручай, друже! Той допоміг, виділив дві плавпристані і буксиром потягнув їх до місця протистояння під Керч.

Занурення плавпристаней теж було більше сантиметрів на десять за глибину протоки. Та поки їх буксирували з Маріуполя, росіяни насипали ще кілька десятків метрів дамби, протока звузилася, течія прискорилося і промила піщане дно бухти якраз на глибину, що дозволила успішно завести і встановити на лінії кордону дві плавпристані-плашкоути. На них відразу був встановлений прикордонний пост з прикордонником і собакою. І великий плакат, на якому написали про недоторканість кордонів України.

23 жовтня до Керчі перервавши свій візит до Бразилії, терміново прибув Президент Леонід Кучма. Він відвідав острів Тузла, ознайомився з ситуацією на місці, і поспілкувавшись з військовими і місцевою владою, став діяти рішуче.

Їдемо з Президентом на острів. Ідуть два катери, перший з Президентом і різним начальством, другий, позаду, з журналістами. Зі мною в катері з десятків українських і російських журналістів. По ходу катера бачимо, що з води винирнуло два екіпірованих водолази, то бійці нашого загону спеціальних морських операцій, охороняють острів з-під води і Президента з нами. Побачивши їх, кореспондент російського ГРТ сплюнув за борт і з ненавистю процідив:

- Лазять тут, демонструють щось, мов хохли на щось здатні... Висадить тут би батальйон нашого десанту і остануться там плавати назавжди. Тузла їхня, блін!

Мене те заділо. Я підхопився і до нього:

- Гляди, - кажу, - щоб ти не десантувався прямо зараз з своєю триногою. На дні протоки будеш репортажі писати.

Решта журналістів, особливо дівчата, українські і російські, замахали на нас руками, розвели, і ми вже мовчки добралися до острова. На острові, замітив про себе, російські журналісти вже старалися мене обходити стороною і не висловлюватися відкрито при моїй присутності.

Перебуваючи на острові Тузла, Леонід Кучма, спостерігаючи за насипанням російської дамби, між іншим, сказав, що якщо російська сторона не зупиниться, то звернеться до НАТО і Будапештських гарантів безпеки України про допомогу: хай гарантують безпеку, раз зобов'язалися! Однак на практиці уряди західних країн та

міжнародні організації під час тузлинської кризи відверто проявляли свою неготовність втручатися в російсько-український конфлікт. Навіть генеральний секретар НАТО Джордж Робінсон перебуваючи у Києві заявив, що «не думає, що НАТО буде задіяне у вирішенні цього питання» зазначивши, що російсько-українська суперечка має вирішуватися мирним шляхом. Посол США у Києві Джон Хербст зазначив, що він підтримує територіальну цілісність України але виступає за вирішення конфлікту мирним шляхом. Подібні заяви зробили і послы ФРН і Канади Дітмар Штюдemann і Ендрю Робінсон, лише у другій загальному миролобства добавили, що Україні звертатися до міжнародних організацій чи міжнародні судові інстанції треба буде лише у крайніх випадках. Отже, Україні прийшлося вирішувати нав'язаний їй конфлікт майже самотужки. Проте, розгорнутися до масштабного українсько-російського конфлікту тузлинській кризі не дозволили США і Великобританія як гаранти безпеки України по Будапештському меморандуму. Росія ж протистояти США і Великобританії тоді ще сили не мала, тож мусіла змиритися з «тузлинською» поразкою, і після російсько-української зустрічі керівників урядів у Москві Віктора Януковича і Михайла Касьянова, перевела все на самотійні дії і поступки кубанського губернатора.

Як пізніше повідомлялося в пресі, Кучма з Керчі заявив Путіну три умови, одна з яких передбачала, що у випадку порушення дамбою українського кордону, вона буде атакована і знищена українською артилерією і авіацією. Це подіяло і будівництво дамби припинилося за кілька десятків метрів від українського кордону. До того ВМС України в той час проявили рішучість у діях як в морі, так і на березі. Там ще служили офіцери і мічмани, які закладали основи українського флоту, витримали протистояння під час розподілу ЧФ і на собі не раз перевіряли пропагуєме братство та партнерство флотів, тож рішуче виступили на захист територіальної цілісності України і були готові обороняти півострів. Дислокований ракетно-артилерійський полк в Керчі полковника Ігора Воронченка вивів системи залпового вогню «Град» на бойові позиції. Приготувалися до найгіршого...

У час найбільшої напруги навколо острова Тузла в море на тактичні навчання, а по-суті, на демонстрацію сили і намірів, вийшла ескадра Військово-Морських сил під командуванням контр-адмірала Ігора Тенюха. В морі розіграли морський бій, під час якого артилерійським вогнем потопили «ворожий» великий морський щит-мішень. Я за свою тривалу корабельну службу приймав участь в багатьох морських навчаннях, виконав десятки різноманітних артилерійських стрільб. Влучити в морський щит вже було досягненням комендорів, але потопити щит – такого випадку не пам'ятаю. Ми колись за п'ять влучень в морський щит взяли приз Главкома ВМФ за кращу артстрільбу, а тут ось потопили щит-мішень! Щит на морському дні відзняли підводною зйомкою водолази з дельфінарію. Я, повернувшись з острова, створив на ТРК «Бриз» програму про «тузлинську кризу». На закінчення, показавши затоплений і розбитий снарядами корпус великого морського щита сказав, що так буде з кожним, хто посягне на територіальну цілісність нашої країни. Програму ми продемонстрували на телеканалі Севастополя і Криму у вечірній прайм-час. Продублювали на хвилях ФМ і СХ-радіостанцій. А вранці мене викликають в штаб ВМС. Заступник командувача ВМС України з виховної роботи сидить як чорна штормова туча з потухлою люлькою в зубах. По його виду відчувалося, що з ним начальство вже провело виховну роботу. Замість привітання до мене:

- Хто дозволив транслювати програму про Тузлу вчора в ефірі?
- А хто може, крім мене. Я її створив, я її і допустив до ефіру.
- Що не розумієш, що цим ти провокуєш Чорноморський флот?
- Я провокую? Ну ще скажіть, що то я організував приєднання Кубані до Криму, чи насипав дамбу до Тузли.

- Це не жарти... Ти стаєш фактором дестабілізації в Севастополі. Цю інформацію вже подали до Києва і Москви, розумієш?

- Цікаво мені, хто досяг такого глибокого висновку. ВМС України відповідають за територіальну цілісність України з приморських напрямлень чи не відповідають? А я цю відповідальність інформаційно забезпечую. Так чи ні? Що я мав сказати в ефірі: беріть Тузлу, беріть Крим? Чи подякувати провокаторам, у тому числі і з штабу ЧФ, що організували грубу антиукраїнську акцію, і плюнути не лише нам в лице, а і на всю Україну та договори про нашу дружбу і братство?

- Ну, у тебе при такій позиції будуть проблеми.

На цьому і завершилася наша розмова з флотським начальством. Та час показав, що в Росії не відмовилася від анексії не лише Керченської протоки, а і Криму, і висновки з своєї поразки у «тузлинській війні» зробила належні. Якщо легенду КШН Чорноморського флоту РФ 2003 року накласти на сценарій анексії Криму у 2014 році, то можна з впевненістю стверджувати, що та сама легенда шліфувалася і доопрацьовувалася у московських штабах протягом всіх наступних десяти років. Ставка на п'яту колону у Криму: проросійські партії і організації та на їх спроможність організувати широкі протестні рухи кримчан провалилися. Вияснилося, що і Чорноморський флот не здатен самостійно нейтралізувати Військово-Морські Сили України, ще й велика кількість їх офіцерів і мічманів пов'язана сімейними вузлами з Україною. Та й і кримська влада не проявила стремління до «історической родіни». Тому через десять років в план підготовки анексії Криму 2014 року були внесені відповідні зміни і корективи, яким у значній мірі сприяла вседозвільна демократизація України у часи президента Віктора Ющенка, а при Вікторі Януковичу – відкрита широка дорога. Ставка була зроблена на прип'ячені громадські об'єднання і організації, найперше на створення російських напіввійськових козачих формувань, до яких без будь-яких проблем можна було б доставити поповнення з Дону і Кубані під видом місцевої козачої «самооборони». Особливий акцент був зроблений на підпорядкування російським інтересам у Криму церкви і внесення в громадську свідомість російського бачення історії Криму, будівництво церков, пам'ятників царям, імператорам та іншим «стовпам» російської історії. У Севастополі завели Санкт-Петербурзьке «Морское собрание» в яке почали силою заганяти українських морських офіцерів, найперше з числа командирів.. Пропаганда «нерушимого братства і дружби» стала основою всієї ідеології як російського флоту, так і української влади у Криму, тому з 2010 року «почистили» кримські і севастопольські ЗМІ, і найперше у ВМС України. У дусі цього ж плану при допомозі самого Києва усунули від посади кримського прем'єра Сергія Куніцина – занадто був проукраїнський. За протидію демілітаризації Балаклави усунули від посади і міністра оборони України Євгена Марчука. Затим взялися будувати і пестувати «сильну опозицію», змінили у Криму майже всю місцеву владу, керівниками силових структур різних ланок управління призначили виключно вихідців з Донбасу та звільнили у запас патріотичних офіцерів Військово-Морських Сил, СБУ і МВС. Робилося це командувачами по такому принципу: у мене претензій по службі до вас немає, але служити разом ми не будемо і тому ви будете звільнені у запас. Проявляти в Криму проукраїнський патріотизм стало небезпечно.

В Україні Тузлу заговорили продовженням «братських» відносин, наказали всім ще сильніше дружити флотами, народами і країнами та вихваляти значення гаранта – Чорноморського флоту – для безпеки України. У цей же час наші Збройні Сили однаково нищилися як при владі олігархічній, так і демократичній, а статус захисника Вітчизни у суспільстві постійно деградував, їх принижували морально і соціально. Але ж і самі військові, як в армії, так і на флоті, відкрито не перечили знищенню оборонного сектора держави, у крайньому разі не було чути заяв від генералів і адміралів про відставку у знак незгоди з «проводимими реформами».

Останній такий протест був здійснений командувачем ВМС віце-адміралом Володимиром Безкоровайним у 1995 році, - заява про відставку на знак незгоди з військово-морською політикою Президента Леоніда Кучми. Як це сьогодні не виглядає дивним, але Військово-Морські Сили не мали завдання і не стежили за діями «братнього» Чорноморського флоту у зоні своєї відповідальності, тому російські БТРи регулярно без будь яких попереджень стали появлятися під Джанкою, Бахчисараєм, чи морські десанти з Кавказу під Керчю – досліджували реакцію української сторони. А українська сторона робила вигляд, що все гаразд, оточена гарантіями безпеки, роззброювалася, різала кораблі і боєзапас на металобрухт. Все це дало можливість збройним силам Росії підготувати і провести швидку, успішну і неочікувану для ВМС України операцію по анексії Криму і видворенню з нього вже не братських, а водночас ставших ворожими Військово-Морських Сил України, інтернувати українські кораблі, і захопити зброю, боєзапас, бойову техніку та все флотське майно в Криму.

Відсутність та не бажання зробити висновки з першої спроби гібридної «тузлинської» війни проти України, миролюбність і брак служби як такої у Військово-Морських Силах, як, між іншим, і у всіх інших силових структурах України в Криму, дозволила російській стороні провести ефективну операцію по блокуванню українських військових частин у анексованому ними Криму і остаточно включити півострів до складу регіонів Російської Федерації.

Вже після анексії Криму в газеті "День" підсумував ситуацію экс-міністр оборони України Євген Марчук: «Згадайте російську поведінку під час тузлинської кризи. Я тоді був міністром оборони – все було дуже близько до стрільби, і в одному інтерв'ю сказав, що тузлинська криза показала непередбачуваність російської політики по відношенню до України, і необхідно зробити дуже серйозні висновки. Не зробили».

Час підтвердив правдивість передбачень Євгена Марчука. В Україні, на відміну від російської сторони, висновків з тузлинської кризи не зробили. Тому й втратили Крим і отримали війну на сході України.

14 грудня 2014 р.

МОРСЬКИЙ УКРОП

- Бачу, що військовий моряк у нас є. Та чи є в нас флот, чи нема його зовсім? І чи флот той, чи не флот зовсім, що ми його годуємо у Севастополі і Одесі? – закидали мене питаннями у Львові.

- Та маємо невеличкий. Та як годуєте, тобто як фінансують його, я краще говорити не буду.

- Та вже ж не вмираєте, маєте там щось. Та вийдіть в море, до холери, бо вже соромно читати і слухати, як наших моряків десь там в океані якісь напівдикі пірати, чужі люди, хапають і з тим вимагають за них мільйони доларів. Торгують нашими людьми як худобою. Ось недавно на сміх всьому світу «Файну» з українцями злапали, з танками!, то йдіть рятуйте, раз продмухали безпеку того судна... Чи то не багатого буде, платити вам, щоб ви собі на бережечку загорали, і піратам, щоб наших хлопців в морі не хапали?

- Солярки нема, палива дайте і копніть депутатів в Києві то ми, як дадуть команду, підемо хоч завтра.

- Копніть,.. дадуть команду... Свої проблеми копайте самі, у нас своїх доста. Лише робіть там хоча б щось, щоб світ з нас не сміявся...

Ми, звичайно, бажали йти в море, та не від нас це залежало. Нам, офіцерам Військово-Морських Сил, і насправді було соромно, хоч на люди не виходь: 25 вересня 2008 року сомалійські пірати захопили український сухогруз «Фаїна» з 33-а танками Т-72 та іншим експортним озброєнням на борту, який з Одеси йшов в Кенію під прапором Белізу. Сімнадцять членів його екіпажу з двадцяти одного були громадянами України. А ми можемо лише читати в новинах як наших побратимів там мордують – в море нас не пускають. Пірати, не мало, не багато, стали вимагати суму викупу за звільнення судна і екіпажу аж 35 мільйонів доларів, і справа звільнення судна відразу набула широкого міжнародного розголосу. Україна при цьому виглядала як слаборозвинута безпомічна держава. Як підтвердження цієї ситуації звільнювати українське судно з заручниками пішов не бойовий корабель ВМС України з національним морським спецназом на борту, а... есминець ВМС США.

На відміну від України, наглі і небезпечні дії морських піратів у Індійському океані стали актуальною проблемою міжнародної безпеки XXI століття і не залишилися без уваги міжнародного співтовариства. Зі свавіллям на воді стикнулися вже багато держав. За статистичними даними начальника штабу EUNAVFOR (угруповання кораблів ВМС країн Євросоюзу) капітана 1 рангу Філіпа Хеслема, у середньому збитки від піратства складали близько 7 — 12 млрд. доларів за рік. Середня сума викупу великого судна — близько 4,5 млн. доларів. У першому кварталі 2011 року відбулося 142 напади піратів по всьому світу, з них 97 припадають на регіон Сомалі. Для протидії морському піратству Євросоюз 10 грудня 2008 року затвердив проведення антипіратської операції ЄС «Аталанта», а НАТО – морську операцію «Океанський щит». В рамках проведеної антитерористичної операції (АТО) НАТО «Океанський щит» судно «Фаїна» 5 лютого 2009 року було звільнене з полону і у супроводі есмінця ВМС США прибуло до порту свого призначення. Але Україні таки прийшлося виплатити піратам викуп у п'ять мільйонів доларів США.

У той же час, попри декларований курс до НАТО, у Збройних Силах України продовжували «незатратну систему бойової підготовки», тому наші кораблі продовжували стояти міцно притороченими до пристаней. А ми..., а ми в черговий раз вислухавши нашішки з сторони російського Чорноморського флоту, в котрій раз поставили питання про відновлення так званих бойових служб, демонстрації нашого прапору в районах світового океану, там, де пролягають українські морські торгові шляхи та вимагали взяти їх під захист своєї зброї. Стали добиватися участі ВМС України у міжнародних антипіратських операціях, а у відповідь від представників, як вони себе номінували - державної еліти - почули, що краще зарані заплатити піратам «зачачку», чим утримувати цілий флот. Ось така державна морська політика і, відповідно їй, намагалися будувати Україну як морську державу.

Та знайшлися в Україні і мудріші голови. Найперше, стараннями тодішніх міністра оборони Юрія Єханурова й особливо міністра закордонних справ Петра Порошенка до антипіратських операцій НАТО «Океанський щит» та Європейського Союзу «Аталанта» залучався прапорець ВМС України фрегат «Гетьман Сагайдачний». Затим, у вересні, український парламент нарешті ратифікував угоду з НАТО про приєднання нашої країни до міжнародних антипіратської операції «Океанський щит» і операції ЄС «Аталанта», чим остаточно відкрив нашим морякам дорогу в море і океан. Участь українського прапорця у міжнародній антитерористичній операції «Океанський щит» стала неординарною і довгоочікуваною подією не лише в історії національного флоту. Вона стала підсумком як розвитку міжнародної співпраці військових моряків, так і дипломатичних зусиль наших дипломатів протягом багатьох років. Ці домовленості було реалізовано у час, коли держава досі не надавала належної уваги розвитку флоту і відсутності Морської доктрини як головного документа, що визначає морську політику і морські інтереси України.

Наш флот у справі протидії морському тероризму таки мав який-не-який досвід. З 2007 по 2010 рік наш корвет «Тернопіль» п'ять разів брав участь в анти-терористичній операції НАТО «Активні зусилля» в Середземному морі, у 2007 році — корвет «Луцьк», а в 2008 — і фрегат «Гетьман Сагайдачний». Участь кожного корабля тривала недовго, лише один місяць, однак моряки набиралися міжнародного досвіду й до участі в операціях готувалися за відповідними стандартами НАТО. Тож наші військові моряки були готові брати повноцінну участь у боротьбі з піратами поряд із флотами країн НАТО.

Піратство у Світовому океані розквітало, як у середні віки. До прикладу, в Аденській затоці, біля берегів Сомалі, на швидкісних маломірних плавзасобах стали відкрито й зухвало діяти сучасні морські пірати - збройні угруповання під виглядом простих рибаків. Вони зуміли створити мало не світову терористичну піратську мережу, не підкорялися державним інститутам влади, з метою викупу захоплювали беззахисні цивільні морські судна. Не зупинялися й перед вбивством моряків з їхніх екіпажів. Морське піратство взагалі, а особливо в Аденській затоці, де перехрещуються морські торгові шляхи, набуло масштабів справжньої загрози світовому судноплавству. У тому числі й українському.

Український фрегат до виходу в океан готували серйозно протягом кількох місяців, екіпаж і похідний штаб склали різні заліки, нормативи й допуски до стандартів НАТО, у тому числі з володіння англійською мовою. Окрім технічної готовності корабля, дуже велика увага приділялась логістичному та медичному забезпеченню. Для практичної підготовки екіпажів до морських походів у Севастополі при підтримці НАТО було створено Навчально-тренувальний центр морських операцій, першими слухачами якого стали морські льотчики та спецпризначенці доглядових команд саме з екіпажу «Сагайдачного». Остаточно допуск до участі в операції з оцінкою експертів НАТО другого рівня екіпаж корабля, гелікоптерний загін і доглядова команда «Сагайдачного» отримали влітку 2013 року під час українсько-американських навчань «Сі Бриз – 2013».

23 вересня 2013 року, після повного виконання плану підготовки, фрегат «Гетьман Сагайдачний» вийшов із Севастополя курсом до Індійського океану. Командиром українського контингенту на океанський похід українського корабля, загалом це 250 осіб, був призначений досвідчений моряк контр-адмірал Андрій Тарасов, начальник Центру морських операцій ВМС України. Проводжали корабель урочисто, однак присутність на проводах корабля головних борців з НАТО та організаторів протидії міжнародної співпраці ВМС чиновників з міської ради і Севастопольської МДА в багатьох моряків викликала відчуття чогось непередбачуваного, недоброго, нещирого.

Пройшовши Середземне і Червоне моря та подолавши протоки і канали, український фрегат 12 жовтня приєднався до міжнародної тактичної корабельної групи, в складі якої приступив до виконання завдань операції НАТО в Аденській затоці «Океанський щит». Керівництво операцією здійснювалося з Нортвуду (Великобританія). Тактичну групу склали фрегат ВМС США «Де Верт», фрегат ВМС Норвегії «Фрїтйоф Нансен», десантний корабель-док ВМС Данії «Есберн Снейр», командиром якої був комодор Хенінг Амундсен з ВМС Норвегії. З часом відбулася ротация кораблів, крім українського фрегата тактичну групу склали фрегат ВМС Іспанії «Альваро де Базан» і фрегат ВМС Туреччини «Геліболу» під загальним командуванням вже іспанського контр-адмірала Єугеніо Діаза дель Ріо. В антитерористичній операції в якості допоміжних сил брали участь також підрозділ охорони суден, що перевозили гуманітарну допомогу до Сомалі, й патрульна авіація.

З включенням до складу тактичної групи «Сагайдачному» визначили район патрулювання і поставили бойові завдання спостереження і захисту його акваторії,

охорони торгового мореплавства від нападу піратів на судна на міжнародних рекомендованих коридорах безпеки, «ведення розвідки піратської активності у певних районах уздовж північного узбережжя Сомалі, виявлення піратських баз і таборів, опитування окремих суден щодо виконання рекомендацій Міжнародної морської організації для запобігання захоплення судна піратами, знешкодження піратських плавальних засобів, надання допомоги цивільним суднам за піратської на них атаки, арешт їхніх плавзасобів та супровід суден ООН з гуманітарними вантажами».

Український флагман прибув в Аденську затоку у період складної і вкрай нестабільної там ситуації, за великої піратської активності у регіоні. І не лише в Аденській затоці, бо напередодні проходу «Сагайдачного» Суецьким каналом було обстріляне цивільне судно з мінометів. До командування фрегата довели, що у визначеній фрегату акваторії діють терористичні угруповання «Аль-Каїди» з Азії та «Аль-Шабаб» з Африки. До того ж у сусідніх країнах Сомалі панувало беззладдя і анархія, на Близькому Сході точилася війна. В Аденській затоці перехрещувалися політичні і економічні інтереси багатьох країн Європи, Азії і Америки, тому в цьому вибухонебезпечному регіоні активну військову присутність демонстрували бойові кораблі та літаки флотів США, Великобританії, Італії, Франції, Німеччини, Ірану, Пакистану, Індії, Китаю, Японії, Південної Кореї та інших країн. Погодні умови також виявилися не привичними для українських моряків, бо Аденська затока є регіоном з найвищою температурою морської води на Землі, тут найвища сонячна радіація, а вологість повітря сягає 98%. Підводні рифи, течії і непрості погодні умови роблять цей район плавання одним з найскладніших. Тихе, спокійне море, повний штиль, може у лічені хвилини перетворитися в бурхливий шторм, там часто бувають пісчані бурі, які застигають морський горизонт і зривають судна з якорів.

Морські мапи берегової лінії Сомалі та Джибуті, які малися на борту, пригадував згодом штурман, «взагалі не відбивали реальної навігаційної обстановки, коли щоденно «коридором безпеки», який забезпечував український фрегат, проходило не менше 50 великих торговельних суден». До того ж для даного району плавання були звичайними і традиційними невеликі дерев'яні вітрильники і велика кількість каботажних та примітивних рибальських шхун і катерів.

Довго чекати на зустріч з морськими піратами «Сагайдачному» не довелося. У перші дні листопада по міжнародному радіоканалу за допомогою до українського фрегата звернулося судно «Manjin Cild», якого взяли на приціл і переслідували на швидкісному катері пірати в Аденській затоці. Торгові судна, хоч і величезні за розмірами, але тихохідні й повернутися від швидкісних піратських катерів змоги не мають. Командир походу контр-адмірал Андрій Тарасов прийняв рішення стати на захист цього судна й почав стрімке з ним зближення. У повітря піднявся гелікоптер і почав заходити на бойовий курс. Однак юридичних причин затримки катера, який переслідував, але не нападав на судно, у фрегата не було. Побачивши маневри українського фрегата та його гелікоптера, швидкісний плавзасіб припинив переслідування торгового судна й чимдуж подався до свого берега. А вже через кілька днів контр-адмірал Тарасов отримав доповідь з командного пункту корабля:

- У міжнародному транзитному коридорі виявлено маломірний плавзасіб, швидкісний катер, найімовірніше, «Скіф». Швидкість 27 вузлів, курс ..., відвертає праворуч, намагається уникнути зустрічі з нами. Вважаємо, що це піратський катер.
- Бойова тривога! Повний уперед! Курс... Гелікоптеру приготуватися на виліт! Оглядом команд у катери!— внутрішньокорабельний зв'язок розніс команди по кораблю.

«Сагайдачний» дав повний хід у 32 вузли й підняв у повітря свій гелікоптер. Рішучими маневрами і попередженням по радіо та через гучномовець про застосування зброї гелікоптер змусив піратський катер зупинитися. З гелікоптера, який завис над катером, спостерігали й фіксували на відео, як пірати, відчуваючи, що їм уже не уникнути контролю, почали терміново викидати за борт кулемет, автомати, ручні переносні гранатомети, піратське знаряддя: кішки, мотузяні драбини тощо— одне слово, швидко замітали сліди своєї бандитської діяльності. Прудко підійшли спущені з фрегата два катери з оглядовими командами. Один зупинився на віддалі п'ятдесяти метрів від піратів і взяв на приціл своєї зброї усю піратську братью, другий підійшов до піратського катера для його огляду. Відрекомендувались піратам, а затим звели їх усіх до одного борту і змусили підняти вгору руки.

- Ми рибалки. Ми бідні рибалки, просто ловимо рибу, нема чим годувати сім'ї і наших маленьких дітей, - навперебій, мало не зі сльозами на очах, почали благодати українських моряків так звані «рибалки».

- А де ваші знаряддя рибальства? І риби не бачу, хоч он три тари з-під пального вже пустують. Оглянути катер і кожного рибалку, — розпорядився командир оглядової команди.

Спецназ доглядової команди дотошно перевірів підозрілий рибацький човен та кожного члена його екіпажу. Всіх сфотографували, взяли відбитки пальців,

вилучили речові докази піратської діяльності, які пірати не встигли викинути за борт. «Рибалки» виявились справжніми морськими бандитами. Пірати, пригадував згодом Андрій Тарасов, виявились не такими бідними, як здавалося на перший погляд.

- Ого, які бідні рибалки-пірати!, — здивувався один із бійців оглядової команди, показуючи вилу-

чену в одного з «рибалок» велику пачку іноземної валюти і мобільний телефон. — І для чого їм валюта в морі під час рибальства? Дивно...

- Так тут ось, - вивчаючи вилучений піратський телефон, доповів інший моряк, - недавня СМС від англійського банку. Повідомлення про вартість їх обіду на кілька тисяч фунтів стерлінгів в лондонському ресторані!

- Оце пообідала біднота! — засміявся моряк. - Напевно, обід тривав кілька днів поспіль, чи справляли тризну за вдалою рибалкою? — звернувся до власника телефону. Той вирішив мовчати. Далі почав нервувати й вимагати повернути йому його власний телефон.

- Ого! — переглядаючи телефонну книгу телефону, звів брови моряк. - Так тут ціла низка американських та британських номерів телефонів — ціла міжнародна піратська мережа! Усе це згідно з міжнародними антитерористичними законами рекувіруємо.

Вилучені телефони і роздобуті дані було передано командирі тактичної групи. Вони були успішно використані пізніше відповідними спецслужбами для боротьби з міжнародним піратством.

Згідно чинного морського права, українські моряки не мали права задержувати чи арештовувати затриманих в морі піратів. Їм дозволялося лише конфіскувати озброєння піратської групи, якщо таке знаходили, зробити «рибалок» безпечними та відпустити затриманих. Тому «бідних рибалок» відпустили, повернули їм кошти та ще забезпечили прісною водою. Втім, після перевірки міжнародними спецорганами виявлених українцями даних у піратів, двох із цієї групи арештували вже на березі.

У наступний вихід на патрулювання фрегат ВМС України «Гетьман Сагайдачний» здійснив перехоплення й огляд іншого підозрілого швидкохідного судна, на борту якого перебувало сім осіб, підозрюваних у піратстві. З наближенням українського корабля підозрілий човен здійснив спробу втечі, і було видно, як підозрювані в піратстві теж позбувалися зброї, зокрема викинули за борт автомати АК-47. На борту човна було 16 контейнерів пального, і він був оснащений кількома підвісними моторами, що було характерним для піратських суден. Підозрювані в піратстві «мирні рибалки» побачили всю безперспективність противу і здалися без опору, а наявність у них зброї виставляли як... самооборону від піратів. Після завершення огляду човна й конфіскації всього того, що могло б надати підозрюваним у піратстві змогу здійснювати піратські напади, затриманих було звільнено і змушено повернутися на берег неозброєними. Тож і в цьому випадку український фрегат запобіг можливому піратському нападу на цивільне торговельне судно.

За підсумками операції «Океанський щит», повідомили в штабі ВМС України, фрегат «Гетьман Сагайдачний» провів 59 діб патрулювання, оглянув 14 риболовних суден, його палубний гелікоптер здійснив 100 вильотів, перейняв 8 швидкісних катерів тощо.

Завершивши участь у операції «Океанський щит», фрегат «Гетьман Сагайдачний» з третього січня 2014 року увійшов до складу іншої міжнародної тактичної морської корабельної групи і взяв участь у військово-морській операції Європейського Союзу «Аталанта», яка проводилася в Аденській затоці та північно-західній частині Індійського океану. Цією операцією Євросоюз намагався забезпечити безпеку мореплавства у цьому регіоні Світового океану і запобігти подальшому захопленню піратами морських суден найперше біля узбережжя Сомалі. Силами операції командував французький контр-адмірал Ерве Блежен. Тактична корабельна група Євросоюзу складалася з французького десантного багатопільового вертольотоносця «Сіроко», який являвся флагманом групи, німецького фрегата «Гессен», грецького фрегата «Псара» та іспанського патрульного корабля «Торнадо». За планом операції «Гетьман Сагайдачний» 10 діб безперервно патрулював у морі, після чого йому виділялося три доби для поповнення запасів, обслуговування матчастини та відпочинку у базі. Затим він знову заступав на патрулювання за цією ж схемою. Для виявлення піратів час патрулювання у цілях профілактики «Гетьман Сагайдачний» проводив перевірку всіх місцевих рибалок, а також опитування підозрілих суден, які могли б транспортувати контрабанду. Виявилось, що в морі виявити піратів не просто, їх можна було легко сплутати зі звичайними рибалками. Пірати для свого розбою використовували подібні рибакам судна, лише більш швидкісні, а місцеві рибалки, як виявилось, для самооборони теж запасалися стрілецькою зброєю, не менше 2-3 автоматів на судно. І не так просто було розпізнати хто є чесний рибалка, а хто пірат. Втім, оглядова команда фрегата до таких піратських хитрощів була підготовлена.

Під час патрулюванні український фрегат, повідомлялося у звіті, здійснив більше тридцяти підходів для огляду. Всього у рамках операції «Аталанта» з початку січня по кінець лютого 2014 року фрегат «Гетьман Сагайдачний» довів спро-

можність ВМС України захищати міжнародне торговельне судноплавство. В потенційно загрозливих районах він патрулював протягом 37 днів, доглядова команда оглянула 4 підозрілих судна, а палубний гелікоптер для морської розвідки зробив півсотні польотів, перехопивши два швидкісні катери-порушники.

«Ми дуже задоволені службою фрегата ВМС України, відколи минулого місяця корабель прибув для участі в операції з боротьби з піратством у складі нашої оперативно-тактичної групи», — заявив командувач оперативно-тактичної групи «508» комендор Хеннінг Амундсен. Його оцінка успішно виконаних завдань під час патрулювання підкреслює як професіоналізм флагмана Військово-Морських сил України, так

і цінний внесок, який вони роблять у рамках операції НАТО по боротьбі з піратством у міжнародних водах.

9 лютого 2014 року, у зв'язку з наближенням завершення терміну ротації фрегата ВМС ЗС України «Гетьман Сагайдачний», представники командування українського національного контингенту відвідали десантний багатопільовий вертольотоносець ВМС Франції «Сіроко». Під час зустрічі разом з командиром тактичної групи сил операції контр-адміралом ВМС Франції Ерве Блеженом українські моряки проаналізували взаємодію, визначили підсумки спільної участі та здійснили обмін досвідом щодо дій з боротьби з піратством в операції ЄС «Аталанта» в районі Африканського Рогу.

- Фрегат «Гетьман Сагайдачний» добре зарекомендував себе із самого початку участі в антипіратській операції ЄС «Аталанта» в Аденській затоці, - зазначив контр-адмірал Ерве Блежен.

На його думку, внесок України в міжнародну антипіратську діяльність на морі є вагомим, і це довели успішні дії українського фрегата: він знешкодив одну піратську групу та зірвав спробу піратів атакувати цивільне судно. Як оцінювати такі підсумки? Хтось може дорікнути, що здобуто не багато. Та давайте порівняємо досягнутий результат українського корабля з підсумками всієї міжнародної операції: за час перебування «Сагайдачного» в Аденській затоці зусиллями всього міжнародного ордеру, до якого під різними прапорами входило близько 30 кораблів, було знешкоджено всього три піратських групи. І одну з них знешкодив саме флагман ВМС України! Треба ще й зазначити, що проведення патрулювання в регіоні силами міжнародного військово-морського співтовариства значно уменшило піратську звитягу, їх активність і кількість. У цьому є і заслуга українського фрегата «Гетьман Сагайдачний».

Нам і справді є чим пишатися. Фрегат «Гетьман Сагайдачний» успішно представив Військово-Морські сили України у двох міжнародних антипіратських операціях. Похід тривав 162 доби, було подолано більше 20000 миль, чого б вистачило б, щоб обійти земну кулю по екватору. Під час тривалого походу крім пошуку піратських шхун і суден українські моряки провели більше 20 бойових стрільб, на «попутних» антитерористичній операції навчаннях «PASEX» фрегат відпрацю-

вав взаємодію з кораблями ВМС Данії, Китаю, Норвегії та Південної Кореї, чим значно підвищив досвід міжнародної морської співпраці, гідно представив Україну як морську державу. Українські моряки довели, що вони здатні, мають знання, відповідні засоби й досвід для успішного захисту національних морських інтересів у водах Світового океану, можуть успішно співпрацювати з флотами європейських країн, але для цього потрібна державна воля! Врешті, успішно завершуючи свою участь у міжнародній антитерористичній операції, не думали українські моряки, не гадали, що вона для них матиме продовження в рідних водах та на рідній землі, що за лічені дні проти них піратами виступатимуть моряки ще вчора «братського флоту», які, між іншим, здавалося, тепло проводжали їх у похід та бажали успішного плавання, а з'ясувалося, що були цинічно нещирими. Українським морякам першими серед військовослужбовців Збройних Сил України довелося стати на заваді не лише міжнародному морському тероризму, а й організувати опір тероризму міждержавному, російському. І не лише в океані, а й на рідній землі й у власних водах.

Події Майдану застали корабель у Середземному морі. Зрада командування ВМС і слідом за нею швидка російська окупація Криму закрила курс кораблю до рідної севастопольської гавані. В екіпажі, велика частина якого була кримчанами, почалися розшарування, та переважна більшість твердо й непохитно вірила в Україну, залишилась вірною військовій присязі. Напевно, командир корабля севастопольець Роман П'ятницький мав якусь телефонну бесіду зі зрадником экс-командувачем ВМС Березовським, бо ж недарма ДТРК «Крим» поширила інформацію, що український флагман фрегат «Гетьман Сагайдачний» у Середземному морі... підняв російський військово-морський Андріївський прапор. Коли ця інформація дійшла до корабля, контр-адмірал Тарасов вишикував екіпаж на вертолітній палубі у формі букв UA – «вірні завжди» присязі не зраджують! Це фото обійшло світові інформаційні агентства.

У важку хвилину для України фрегат повертався до рідних берегів. Виходило, що з океану тероризм дівастав і до наших берегів? І прийшов значно небезпечніший за сомалійських піратів, бо вже загрожував самому існуванню нашої держави. Кораблі ВМС і всі військові частини в Криму вже були заблоковані десантом на Кримський півострів «зелених чоловічків» з ГРУ ГШ ЗС РФ, російськими казаками й підготовленою місцевою колоною сепаратистів. Щоб убезпечити фрегат від будь-яких можливих провокацій з боку російських бойових кораблів, що перебували в Середземному і Чорному морі, на прохання міністра оборони України Ігора Тенюха його супроводжували турецькі бойові кораблі. У той же час на зустріч «Сагайдачному» із Севастополя в бік протоки Босфор вирушив російський ракетний крейсер «Москва» з групою кораблів супроводження з очевидним наміром перехопити український фрегат. Звичайно, командуванню окупаційними силами в Криму дуже хотілося прибрати до своїх рук український корабель. І не лише як флагмана українського флоту, що само собою багато би вже важило в тій складній ситуації. Для російських генералів і адміралів важливішим було інше. Український корабель і його екіпаж, на відміну від кораблів ЧФ РФ, пройшли повний курс підготовки за сучасними нормативами НАТО, на кораблі було адаптовано до стандартів НАТО систему зв'язку, матроси й офіцери володіли сучасною методологією бойової підготовки і відповідними знаннями, чого на ЧФ РФ не знали. Хотілося все це отримати за безцінь. Це розуміли і на українському фрегаті, тому приготувалися до найгіршого розвитку ситуації. Пройшовши протоку Босфор, фрегат приготувався до бою. Морально-психологічну ситуацію ускладнювали дзвінки на корабель відстороненого від посади экс-начальника Генштабу адмірала Ю. Ільїна та інших офіцерів із Севастополя, які намагалися вивідати по дальші дії і курс корабля та надавали свої

«рекомендації». Щоб уникнути інформаційних провокацій, на кораблі зв'язок із Севастополем відімкнули і, за наказом міністра оборони України та з погодженням із болгарською стороною, фрегат увійшов у болгарські води, звідки продовжив курс до Одеси. У болгарських водах провокації стосовно «Сагайдачного» вже стали неможливими. У порту Одеса корабель урочисто зустріли українська громада та командування гарнізону. Відпочивати після походу було ніколи: Росія захоплювала український Крим, кораблі Чорноморського флоту загрожували українським портам і мореплавству в Чорному морі, які для них виглядали цілком беззахисними. Тому через кілька днів український флагман вийшов у море на бойове патрулювання проти морських піратів уже в Чорному морі.

Фрегат «Гетьман Сагайдачний» став флагманом українського морського опору в Чорному морі, беззмінно охороняє українське узбережжя, несе бойове чергування в морській антитерористичній операції, захищає рідне Чорне море.

Врешті, фрегат у 2014 році продовжив свої «активні зусилля», свій морський опір, «морський укруп» у загальному українському збройному опорі російській агресії.

Український опір, «укруп», розпочався з Криму, з опору військових моряків окупації і блокаді. Моряки продовжували свій беззбройний опір навіть тоді, коли підрозділи МВС і СБУ, інших силових структур перейшли на сторону інтервентів. Як зрада вищих керівників держави викликала опір Майдану, так зрада адміралів ВМС України Ільїна, Єлісєєва, Березовського і Шакури породила в їхніх підлеглих опір їхнім зрадливим наказам і спробам здати флот окупантам.

Так народився морський опір, «морський укруп», і найбільше проявився він у батальйоні морської піхоти у Феодосії та на палубах тральщиків «Черкаси», «Генічеськ», великого десантного корабля «Костянтин Ольшанський» у водах озера Донузлав та фрегата «Гетьман Сагайдачний» в Чорному морі. «Морський укруп» став символом живучості, витримки й мужності не лише національного флоту, а всіх Збройних Сил у подальшій боротьбі за Україну і Чорне море. Він водночас стер зі свідомості моряків тривалий час будовану у ВМС України конструкцію військово-ідеологічної роботи, підсумком якої мало бути остаточне знищення Військово-Морських Сил України. Коли в один день українські берегові військові частини опинилися заблокованими чужими військами, кубанськими козаками, місцевою п'ятою колоною і юрбою просто обдурених людей, то стало ясно, що для розблокування військових частин без крові цивільних людей, громадян України, не обійтися. Думайте, командири, приймайте рішення! Усю відповідальність за подальший розвиток подій було покладено на них, на кожного матроса, старшину і офіцера.

А в озері Донузлав було ще гірше. Стальна барикада із затоплених суден на виході в море створила для кораблів ВМС ситуацію просто безнадійну. Сил і засобів розблокувати вихід у море не було, корабельна зброя тут була безсилою, крім того, берег був усіяний підрозділами снайперів та озброєними важкою технікою російськими десантниками. З повітря простір контролювали бойові вертольоти противника. А запаси корабельні не безкінечні. Дехто впав у відчай. 21 березня, перед обідом, за наказом командира 5-ї бригади кап. 2-го рангу В. Звягінцева середній десантний корабель «Кіровоград» пришвартувався до пристані, і командир здав

росіянам корабель. Здав без опору. На кораблі спустили Військово-морський прапор України і підняли російський Андріївський. Поволі і з інших екіпажів відсіювалися зрадники, а за ними малодушні й зневірені. Для чого, мовляв, боротися, і чи це ще можливо? Уже все програно. Усе одно із цієї калюжі, тобто озера Донузлав, уже не вигребти, і ніхто не допоможе вибратися з нашої залізної банки. Краще не озлоблювати «братів» — може, ще десь прилаштують. Усе, наша Батьківщина тепер Крим. На кораблях залишилися лише ті, для кого Україна була понад усе.

Морський тральщик «Черкаси», рейдовий тральщик «Генічеськ» і великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський» рішуче відмовилися виконати наказ комбрига підійти до пристані й здати кораблі росіянам. У відповідь на пропозицію зради та ворожий ультиматум посеред озера Донузлав вони зайняли кругову оборону й усі разом продовжили боротьбу з окупантами. Морський тральщик «Черкаси» вирішив прориватися в море і під пісню «Врагу не здається наш гордий «Варяг», бо подібних флотських українських пісень не існувало, їх не знали і ніколи інших флотських не співали, пішов на прорив з озера Донузлав. Щоб звільнити собі вихід в море, спробував відтягти один із затоплених на фарватері кораблів. Лопались швартові канати і мінні талрепи, з усіх своїх кінських сил напружувалися головні двигуни корабля, «Черкаси» вперто боролися за вільний вихід у море. А в цей час на бойових курсах баражували російські вертольоти, а на молі розмістилися російські снайпери й цілилися в членів його команди. Обстановка ускладнювалася щохвилини, але «Черкаси» не звертали на неї уваги й намагалися таки вирватися з пастки у відкрите море. І вихід уже майже вдався, та морський буксир ЧФ став на курсі й ударом у борт відкинув корабель назад з фарватеру в озеро.

Упевнившись у відсутності можливостей прорватися та не отримавши підмоги, тральщик став на якір в озері і зайняв кругову оборону з великим десантним кораблем «Костянтин Ольшанський», на якому зрадник у цистерну з пальним залив забортну воду, чим позбавив корабель ходу. «Черкаси» вже почали виступати флагманом групи кораблів, що не збиралася коритися противнику. «Здаватися не збираємося. Кожний

член екіпажу сказав, що не хоче брати участь у такій ганьбі, як здача ворогу корабля та зрада присязі»,— від імені екіпажу заявив командир морського тральщика "Черкаси" капітан 3-го рангу Юрій Федаш.

Слідом за «Черкасами» зробив спробу прориву через барикаду на вході в озеро Донузлав невеличкий рейдовий тральщик «Генічеськ». Але з боку моря барикаду стримував буксир ЧФ РФ «Шахтар», який загородив вузький прохід і за допомогою двох брандспойтів створював водно-повітряну завісу на шляху «Генічеська». З кораблів ЧФ РФ, які стояли на зовнішньому рейді Донузлава, було здійснено кілька кулеметних пострілів над «Генічеськом» просвітив вихор куль. Під час спроби прориву до краю мола на автомобілі «КАМАЗ» підїхав підрозділ озброєних снайперськими гвинтівками людей у російській військовій формі без розпізнавальних знаків, які зайняли бойові позиції. 23 березня продовжилися спроби російського спецназу висадити на борт «Черкас» свій десант, однак командир тральщика віддав наказ «Зброю не застосовувати» і вмілим маневруванням у вузькому фарватері йому вдалося уникнути абордажу супротивника.

Увесь час блокади кораблів в озері група мешканців селища Новоозерне з берега підтримувала екіпажі кораблів. Подружжя Ольги й Михайла Туменків, син яких, Євген, проходив службу і перебував на борту «Костянтина Ольшанського», встановило на пагорбі Державний прапор України й організувало підтримку заблокованих моряків разом з місцевими мешканцями. Користуючись туманом, катерами і шлюпками, вони доставляли на борт кораблів продукти й голосом підтримували українських моряків: «Ольшанський» - ви герої!", «Слава Україні! Героям слава!». Ольга Туменко та її чоловік годинами стояли на березі з Державним прапором. Уже після анексії Криму вони поділяться пережитим: «...Ми як могли підтримували наших моряків. І вночі приїжджали, і через туман вдивлялися, і до звуків прислухалися— чи не підходять до кораблів «брати»,— і провізію підвозили. І прапор наш там був, ним ми сина підтримували і всіх патріотів, хоч їх лишилося там уже мало. Ми гордимось своїм сином, і нам не соромно ходити по селищу». Люди розуміли, що втрачають не лише кораблі, - разом з ними вони втрачають Батьківщину і свою державу.

24 березня великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський» залишився взагалі без ходу й енергоживлення, а від загрози десанту закрився димовими завісами. Та димова завіса не є великою завадою для противника, що йде штурмом. Російський спецназ підійшов до корабля на раніше захопленому у ВМС України буксирі і на кораблі розпочалася абордажна битва. З криком «Здавайтесь!» російські спецназівці закидали корабель світо-шумовими гранатами. Екіпаж з 21 чоловік чинив опір, та коли з буксира пролунали постріли з автоматів і кулі зацокотіли по корабельному металу, командир корабля капітан 3-го рангу Дмитро Коваленко змушений був віддати наказ екіпажу відступити з верхньої палуби. На корабель вдерлося близько 200 штурмовиків, які, зламавши внутрішні перегородки, захопили практично беззбройних моряків. Вивіши їх на верхню палубу, окупанти взяли спускати з гафеля корабля Військово-морський прапор України. Декілька моряків екіпажу у цей час співали Гімн України.

Одночасно зі штурмом «Костянтина Ольшанського» відбувалася чергова спроба російських десантників захопити тральщик «Черкаси». Російські десантники разом з колаборантами з «кримської самооборони» намагалися за допомогою швидких катерів підійти до корабля та висадитись на нього. Однак «Черкаси», вміло маневруючи у вузькому фарватері, не дали їм цього зробити. Українські моряки, щоб не дати катерам противника наблизитися до свого борту на абордажну від-

тань, у відповідь теж використовували вибухові пристрої, шапки й гранати.

Уранці наступного дня в густому тумані до рейдового тральщика «Генічеськ», що посеред озера стояв на якорі, підійшов катер противника. Екіпаж тральщика, усього кілька матросів на чолі з мічманом, не встигнув вибрати якір, бо запізно побачили катер, а радіолокаційної станції на кораблі не було. Російський спецназ, озброєний до зубів і зі значною перевагою в чисельності, заскочив на борт і грубою фізичною силою захопив моряків невеличкого екіпажу «Генічеська», повалив їх на палубу. Більше за все постраждали ті, хто намагався дати відсіч, і командир тральщика. Після цього всіх викинули на верхню палубу й покляли обличчям донизу, били й топтали ногами. Після того, як тральщик відбуксировували до пристані, моряків вивели на берег, а командира взялися допитувати представники ФСБ.

Залишившись наодинці з противником у безвихідній ситуації, морський тральщик «Черкаси» відхилив ультиматум здати корабель і спустити Військово-морський прапор. Він лишився останнім незахопленим кораблем ВМС України в Криму, і саме він тепер представляв у кримських бухтах не лише флот України, а й саму Україну. Тож він приготувався до боротьби, яка мала вирішити долю корабля й екіпажу, бо наш екіпаж, як повідомив матрос Олександр Гутник по телефону, противник вважає «найбільш знахабнілим, який дуже пожалкує, якщо буде опиратися». Однак «здаватися ми не збираємося», заявив командир корабля капітан 3-го рангу Юрій Федаш, який мав повну підтримку своїх моряків.

Протягом усього дня 25 березня в озері Донузлав тривало протистояння морського тральщика «Черкаси» зі спеціально доставленими швидкісним десантними катерами зі спецназом противника на борту та вертольотами. Довгий час тральщик маневрував та відбивав спроби штурмовиків зачепитися за його борт. Над ним гордо майорів Військово-морський прапор Збройних Сил України: екіпаж твердо грудьми, як і співалося в «Марші ВМС України», стояв за «Крим і український прапор, що над ним». Та сили були надто нерівні. Перед вирішальним штурмом противника екіпаж заспівав хіт «Ляпіса Трубецького» «Воїни світла» і приготувався до свого останнього бою. Воїни-моряки співали натхненно і всі разом, і з їхньою піснею у водах Донузлава вмирало зрадливе «морське братство двох флотів». Одночасно на палубі «Черкас» викристалізовувалося нове духовне морське братство, яке стало символом українського опору в Криму, «морським укропом», і вони, як колись старші покоління борців за волю України, вирішили боротися до кінця.

Невідомо, чи знав екіпаж тральщика про подібний до їхнього вчинок екіпажу ескадреного міноносця Чорноморського флоту «Завидний», зроблений ним 12 жовтня 1917 року, та їхню заяву у відповідь на погрози більшовиків підірвати їхній корабель, що «...ми, українці, не спустимо піднятий нами наш національний український прапор, доки живе й існує наш міноносець...». Можливо, що й не знали, бо історія флоту УНР не була обов'язковою для вивчення в системі гуманітарної підготовки, тому звернення «Завидного» не стало своєрідним духовним заповітом для сучасних українських моряків. Але духовна константа і вчинки «черкашан» вповні відповідали прагненням і діям екіпажу міноносця «Завидний»: поки «...живі сини нашої славної матері-України, відповідно, жива й та сила, яка повинна відновити права нашої славної дорогої матері-України...». Тож історія зробила столітній галс і повторилася в діях екіпажу морського тральщика «Черкаси». Під вечір 25 березня морський тральщик почали переслідувати два спеціально доставлені на озеро російські швидкісні катери зі спецназом на борту. Та тральщику вмілим маневруванням та за допомогою пострілів з кулемета, димових завес і гранат вдавалося ухилитися від нападників. Маневруючи, він не давав змоги висадити на свій борт абордажну команду противника. Тоді на допомогу нападникам направили ще один швидкісний катер з десантниками і буксир «Ковель» (U831), який кількома днями раніше змінив Військово-морський прапор України на російський Андріївський, і два вертольоти Мі-35. Від вибухів гранат, які штурмовики кидали під борт корабля, у корпусі тральщика почала струмитися забортна вода. Уже темніло, коли російським нападникам вдалося кинути бойові гранати під гвинти корабля і вивести їх з ладу, чим вони позбавили корабель ходу. Коли він вимушено зупинився, абордажні команди ворожих десантників з катерів і вертольотів увірвалися на борт тральщика, закинули на палубу гранати. Екіпаж запекло відбивався, рвалися гранати й димові шашки. Усе навколо корабля, як і саме селище, заволокло димом. У тому диму чутно було викрики, вибухи гранат, автоматні й кулеметні черги та видно яскраві спалахи. Кулі, за розповідями мешканців селища, літали не лише над кораблем, але й над селищем Новоозерне, мешканці якого ховалися, де тільки було

можна. Над тральщиком барижували російські вертольоти. Під тиском абордажної групи противника екіпаж корабля вимушено відступив углиб корабля й забарикадувався в кубрику. Уже ввечері російський спецназ зламав переборки кубрика й оволодів кораблем повністю. Захопивши корабель, російські спецназівці оцінили гідний опір екіпажу корабля і... повелися з ним по-людськи. У полон не брали, погодилися залишити частину українського екіпажу на кораблі до середи. Навіть згодилися не спускати Військово-морський прапор України доти, доки не зійде з

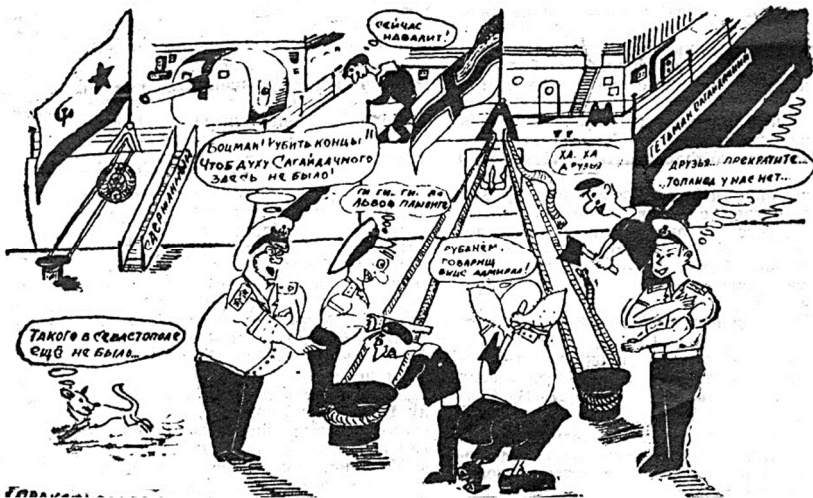
нього останній український матрос. З втратою морського тральщика «Черкаси» Військово-Морські Сили України втратили свій останній корабель, свою останню військову частину на Кримському півострові, який остаточно втратив українську державність.

Українські морський тральщик «Черкаси», рейдовий тральщик «Генічеськ» та великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський» були протизаконно, з порушенням усіх міжнародних законів і правил мореплавства, захоплені силами противника в неоголошеній гібридній війні. Їхні екіпажі, а також морські піхотинці у Феодосії, вірні народу й військовій присязі, вчинили гідний опір і не здалися без опору противнику. Вони стали справжніми «морськими укропами», а їх кораблі — кораблями-героями сучасних Військово-Морських сил України, і такими вони мають увійти в історію. Членів їх екіпажів, які не здалися, у ВМС України мали би знати поіменно. Українські моряки із цих кораблів та батальйону морської піхоти з Феодосії гідно продовжили звитягу й морську славу моряків флоту УНР, боротьбу старших поколінь за свободу рідного народу і сьогодні стали прикладом для відроджених справді народних Військово-Морських сил Збройних Сил України.

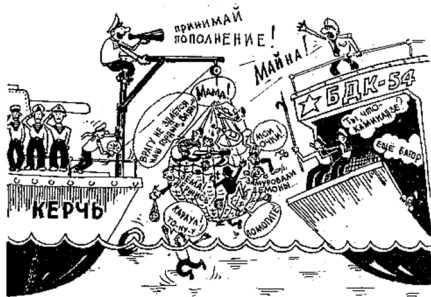
На фото: 2014 рік: великий десантний корабель «Костянтин Ольшанський» в озері Донузлав; морський тральщик «Черкаси» намагається вирватися з озера Донузлав в море і рейдовий тральщик «Генічеськ» маневрує в озері.

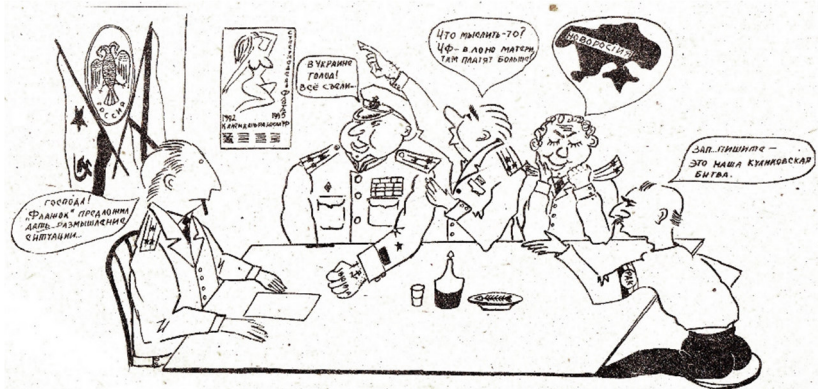
Грудень 2014 р.

Коли і сміх ставав зброєю

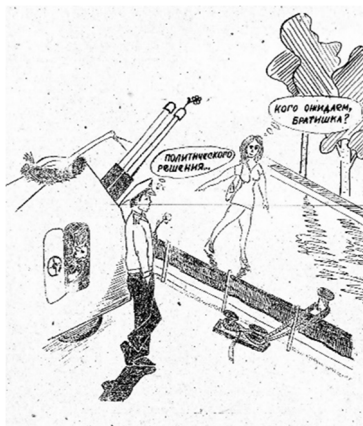

"Практичні заняття" на ЧФ по зміцненню морського побратимства з ВМС України

Військові "експерти" РДК

Чорноморське очікування

Україна молода

ВИСНОВКИ І ПІДСУМКИ

29 квітня 2018 року у багатьох містах України в рамках Всеукраїнської акції «Урочисте підняття Військово-морського прапора України», ініційованої Асоціацією ветеранів Військово-Морських сил України, відбулися урочисті заходи з нагоди 100-річчя підняття українських флотських прапорів на кораблях Чорноморського флоту 29.04.1918 р. Дійсно, 100 років тому назад на переважній більшості кораблів Чорноморського флоту замайорів жовто-блакитний стяг. Тільки піднімали не Державний прапор, як вважають нині більшість з організаторів всеукраїнської акції, а Тимчасовий прапор Державного флоту Української Народної Республіки, таким чином моряки першими на шляху державного будівництва визначили національні кольори прапора!

Опівночі цього ж дня більшовики втекли з Севастополя і Криму. Цей день, 29 квітня 1918 року, хоча він в остаточному результаті і не привів до формування національного військового флоту, чомусь прийнято вважати днем його створення. «Цей день - справжній символ боротьби за незалежність і самостійність нашої країни», — написав на своїй сторінці у Facebook Міністр оборони України генерал армії України Степан Полторак. Навіть Президент України Петро Порошенко з цього приводу написав, що «Проголошення створення Військово-Морських Сил України остаточно зафіксувало перемогу українського руху на Чорноморському флоті, а дії українського війська призвели до падіння більшовицького режиму в Криму». Так, більшовицький режим у Севастополі і в Криму того дня дійсно впа, але Україна опанувати Чорноморський флот так і не змогла. Третього травня німецькі генерали заставили українців свої прапори з кораблів спустити. Тому для мене 100-літній ювілей цієї події є приводом для аналізу, чому Україна, вже маючи потужний флот, не зуміла його, а з ним і все чорноморське узбережжя включно з Кримом, утримати в зоні свого впливу. Причиною цього стало ряд грубих помилок в морській політиці Української Народної Республіки, які присущі Україні і досі.

Для мене дата 23 листопада 1917 року є більш важливою чим 29 квітня 1918 року. Бо саме 23 листопада 1917 року, опираючись на думку більшості особового складу флоту, командувач флотом контр-адмірал О. Немітц направив телеграму до Українського Генерального Військового секретаріату про визнання Чорноморським флотом влади Центральної Ради. Слідом за телеграмою командувач Чорноморським флотом направив лейтенанта Ф. Спаде до Морської Генеральної ради з пропозицією взяти Чорноморський флот під юрисдикцію Української Народної Республіки. Для вирішення цього питання і сам приїздив на зустріч з Винниченком і Петлюрою. Ця телеграма командувача є правовим актом підпорядкування Чорноморського флоту молодій українській державі, а день 23 листопада 1917 року – мав би стати днем початку не лише юридичного, а фактичного існування в українських портах і базах українського військового флоту. Однак командувачу в Києві... відмовили, мовляв, почекай, не спіши, долю флоту вирішуватиме Всеукраїнський морський з'їзд. І обирали одного делегата від 100 моряків, у більшості це були матроси з соціалістичним світоглядом. На той час незавершеної I Світової війни Центральна Рада сповідувала утопічну ідею про шкідливість для народу регулярної армії і флоту, демобілізації їх і переведення на міліцейський принцип формування з вільним наймом на службу. Отож, виходячи з таких ідеологічних міркувань, Морська Рада прийняла рішення, що для охорони морського узбережжя УНР "досить двох броненосців і флотилії міноносців з командою в 10-12 тис. матросів. Решту кораблів демобілізувати і перетворити в державний торговельний флот, розвиток якого лежить в ближчих інтересах Української Республіки". 10 січня 1918 року цей закон

був схвалений Всеукраїнським морським з'їздом. Прийнятий на базі рішення морського з'їзду Тимчасовий закон про флот на Чорноморському флоті отримав назву "законом про два броненосці" і став тією міною, яка підірвала здавалося, успішний шлях військово-морського будівництва в Україні. Більшовики негайно використали помилку Центральної Ради і Морської генеральної ради, оголосили, що УНР має лихий намір знищити Чорноморський флот, порізати на голки лінкори, крейсери, підводні човни як непотрібні. Від ідеї Українського флоту і УНР відвернулися офіцери і більшість особового складу флоту і це стало причиною втрати Україною контролю над флотом. Не допомогли і німці, які у кінці жовтня 1918 року таки повернули всі раніше інтерновані ними українські кораблі.

А далі флотська криза ще більше поглиблюється. Отримавши від німців підпорядкування флот, Українська Держава 26 листопада 1918 року... доручає українському послу у Стамбулі М. Суковкіну підписати з командувачем головних сил Антанти на Сході французьким віце-адміралом Аметом Акт-меморандум, згідно якого Державний флот Української Держави передавався в оренду Антанті... для її боротьби з більшовиками за демократичну Росію. Це була зрада державою свого флоту, бо зводилася нанівещь напружена боротьба моряків за український флот протягом двох років. Це лише був початок зради флоту і ідеї України як потужної морської держави. Вже через місяць зраджують Україну і переходять до ворога української незалежності морський міністр Української Держави адмірал Г. Покровський, начальник Генерального морського штабу контр-адмірал М. Максимов, начальник штабу флоту в Олесі контр-адмірал С. Ворожейкін, а командувач флоту Української Держави контр-адмірал В. Клочковський, самовільно спустивши українські і піднявши Андріївські прапори, теж подався до Денікіна. Флотське будівництво Української Держави закінчилося великою обопільною зрадою держава зрадила флот, моряки зрадили державу. Увійшовши до Одеси і Севастополя Антанта передала «ореновані» кораблі в підпорядкування ворогам УНР збройним силам півдня Росії генерала Денікіна. Україна не лише втратила флот, а разом з ним Крим і все чорноморсько-азовське узбережжя, отримала блокаду з моря, яка унеможливила їй міжнародну допомогу. Тож маю всі підстави заперечити голові ради громадської організації «Київське військово – історичне товариство» Олександрю Чудновцю, бо день 29 квітня не став справжнім тріумфом національної волі, днем зародження Українського військового флоту, хоча при розумній морській політиці тодішнього керівництва України міг би таким стати.

Стверджують, що історія, якщо і повторюється, то лише у вигляді фарсу. Історія флоту України це твердження підтверджує. Трагічні сторінки Чорноморського флоту 1918 року майже тотожно повторилися після проголошення незалежності України в 1991 році, бо висновків з «загибелі української ескадри» в 1918 році ніхто не збирався робити. Чорноморський флот, як відомо, підтримав незалежність України і на Всеукраїнському референдумі віддав за неї більше 75 відсотків своїх голосів. Ця цифра привела керівництво України до думки, що флотським питанням можна нехтувати, а кораблі стали сприйматися у вигляді зданого металобрухту. Не вникаючи у суть і значення флоту для молодій країні новообраний перший Президент України Леонід Кравчук заявив, що Україні флот у такому виді, що існує, не потрібен, їй вистачить невеликої «флотішки». Отримавши інструктаж з Кремля, повернувшись з Києва до Севастополя, командувач ЧФ, призначений чомусь на Київ, а Москвою, віце-адмірал І. Касатонов тут же розіграв карту 1918 року: Україна хоче знищити Чорноморський флот! Внаслідок розгорнутої широкої антиукраїнської кампанії від української «флотішки» вдруге в історії відвернулася абсолютна більшість флотських офіцерів, більшість з яких раніше підтримувала її незалежність. Як і в 1918 році вони не бачили перспективи у службі, український патріотизм почав

втрачати свої позиції в Севастополі і в Криму. Двадцять два роки жевріли Військово-Морські Сили України. Ніхто з моряків, навіть у штабах, не знали, яким має бути флот України майбутнього, яка його перспектива. Морська доктрина і кораблебудівна програма так і не були затверджені, все флотське в урядових колах зосовувалося у довгу шухляду. Добудова крейсера і будівництво корвета в Миколаві перетворилося в ганьбу ВМС і основою для антиукраїнської пропаганди в Криму.

На свій флот з урядових київських гір завжди дивилися байдуже. Якби не ваш флот у нас не було б проблем з Росією – ось рівень державного мислення протягом років незалежності в міністерських кабінетах. Український флот мільв, дрібнів, разом з ним втрачалися позиції і держави у Криму. Та до цієї загрозливої для безпеки країни тенденції теж відносилися байдуже, як колись Центральна Рада. Захист національних інтересів на морі та готовність адекватно реагувати на загрози національній безпеці України з морського напрямку залишалися лише голою декларацією і перекладалися на «гарантів безпеки». «Україна ніколи воювати не буде, у нас вічні гарантії безпеки», - проголосував у Севастополі міністр оборони Анатолій Гриценко. Цю ідеологію продовжив і його наступник Юрій Єхануров. Дедологічне і інформаційне поле в зоні відповідальності ВМС було віддане на поталу тим, кого найбільше коробило слова «незалежна Україна». І коли появилися «брати» зі Сходу, перед ними спустили Військово-морські прапори як і у 1918 році. Ні, страху «зелені чоловічки» в українських моряків не викликали, ні. Просто йшли «гаранти безпеки» Української держави, який міг бути опір підзахисних своїм захисникам і гарантам? А до цього суворо привчали моряків двадцять років. Хто не хотів «брататися», або «братався» мляво – звільняли в запас. Саме відсутність «братніх» почуттів до ЧФ РФ і стало головною причиною відсторонення від посад командувачів ВМС адміралів Бориса Кожина та Володимира Безкоровайного. Безжалісно розганялися і військові ради, а праця їх марнувалася. Тому й не дивно, що вирости у системі «братства і дружби флотів і народів» з виходом російського десанту на кримський берег зрадили державі начальник Генерального штабу, командувач ВМС і його начальник штабу. А кораблі і судна спустили українські і підняли «братські» прапори. Всі перебіжчики там побачили нову перспективу служби і покращення умов життя.

У 2014 році все повторилося як і 100 років тому назад, але сьогодні мало хто хоче провадити відповідні історичні і аналітичні аномалії. Навпаки, продовжується пропаганда теорії українського «флотішки» лише під назвою «москітного флоту». Ця теорія вже погубила нашу країну один раз, однак її авторам ніяк не йметься. Із-за неї наглядно проглядаються вуха олігархів і крупного бізнесу, для яких прибуток переважає національні морські інтереси. І не лише олігархів з їх бажанням нажитися на державних замовленнях, але й відповідних радників і аналітиків (згадаймо як німецький кайзер Вільгельм II, інтернувавши флот України, радив Гетьману Скоропадському замість повноцінного створювати «береговий флот»). Внаслідок відсутності уваги до розвитку і зміцнення флоту, млявості і безхребетності державної політики в Криму у 2014 році відбулася не лише зрада більшості силовиків і втрата Кримського півострова, а й зрада України «дорогими серцю друзями-гарантами безпеки», зрада сусідами. Висновки, що наша слабкість на морі провокує сусідів на агресію як не враховувалися раніше, так і зараз не беруться до уваги.

Теорія і практика «москітного флоту» є підведенням чергової міни під ще не зведений морський щит України, вона приведе не лише до руйнування корабельної складової сил флоту, звуження морських інтересів України до лінії територіальних вод. Вона зупинить ріст флоту і кораблебудівну галузь на десятиліття вперед, приведе до втрати школи флотських фахівців, до відтоку з флоту відданих

морю людей. За роки незалежності вектор військово-морського розвитку все обертається не навколо законів про морську стратегію, яких наразі немає, а в залежності від політичних сил, які приходять до влади. Їх всіх об'єднує одна властивість – всі вони абсолютно не розуміють значення морської національної ідеї, значення флоту в оборонній системі країни, не вміють брати з історії уроки. Стратегічні документи, які повинні визначати морську політику держави на морі з урахуванням нових викликів та сучасних загроз на десятиліття наперед: закон України «Про морську політику», Морська доктрина та Стратегія розвитку морської діяльності до цього часу не опрацьовані і розглядати їх поки не збираються.

Аналіз морської політики в Україні за остання сто років наглядно демонструє і приводить до висновку, що у нас системної морської політики, яка б відображала морські інтереси українського народу не було в минулому, не існує зараз, а нам демонструється лише її імітація: раніше при приїзді лідерів країни до Севастополя, зараз – до Одеси. Чи зробимо ми належні висновки з нашого флотського минулого? Наразі стремління не видно.

* * * * *

ЗМІСТ

До читача	3
З того часу нас стали називати «клятвовідступниками»	5
Як Україні допомагають будувати флот	7
Чи існує вже штаб ВМС України	11
Взаємодія чи протидія	12
Зустріли не по-флотськи	13
Ультиматум	14
Кроком руш в СНД	15
І Харченка «схарчили»	16
Буря в стакані	17
Виклик СКР-112	18
Кораблі-герої. СКР-112. Як це було	22
В позі павліна	40
Чий наказ виконував адмірал Ігор Касатонов	40
Україна будує флот	43
Сенсаційна брехня	44
Пташка щастя... відлітає	46
Бартер в точці рандеву	47
Чорноморська «душечка» повчає	49
«Ямал» подає SOS	50
Хто і як будував Севастополь	51
Чиї хлопці будете?	52
Зупинити свавілля на українській землі	53
Образилися ... на допомогу	54
З нагоди одного протесту	56
Не у ту кишеню гроші поклали	57
Чи буває дим без вогню	58
Шляхетність адмірала	59
Що стоїть за парадом Андріївських прапорів	61
Заштормило в чистім морі	63
Як народжуються провокації	67
Мемуари на замовлення	68
Курсом волі народу	70
Бій з тінню	71
Про власний флот має турбуватися держава	72
Хто розкачує човна	74
Як розділилася Русь на «великия» і «малыя»	75
Лікбез для непосвячених	77
Люба севастопольська	78
Крим, Севастополь... це Україна	79
Будівничі флоту України	80
Полярна кон'юнктура	81
Звернення колективу телерадіоцентру ВМС «Бриз»	83
Провокації не допоможуть	84
На рідній не своїй землі	85
УПА в Криму	86
Чорноморський флот в політиці Росії	88
Про «історичне право» Росії на Крим	90
Лист севастопольських козаків московському меру	93

Про епоху утримачів	94
Федір Ушаков. Погляд крізь історію	96
Лицемірство	98
Проти кого дали команду йти в похід?	100
Хто хоче море запалити	102
Про флот дбають, але як	104
Офіцери флоту зостануться в Україні	106
Заява телерадіоцентру ВМС України «Бриз»	108
Заборонений Шевченко	108
З шефами відроджуємо флот	110
Чи замінить гуманітарна допомога духовність	114
Політичні «вуха» флотського ювілею	116
Запорізькі чайки ладнали до бою не іноземні майстри	117
Сповідь перед Україною	119
Чи згине в Севастополі українське слово	121
Кому Україна до «фені»	123
Бий свого, щоб чужий боявся	126
Забамбурені	127
А ми твою славу підіймемо	130
Історія – не колінвал	135
У Севастополі депутати будують морську залізну завісу	138
Хто першим кричить лови злодія	139
Чому сумує «Кременчук»	141
Як «Самостійна Україна» бореться проти «України»	143
Одеська «Чорноморська чайка» перелетіла до Севастополя	147
Несвятковий ювілей	148
Чорноморський флот розробляв плани захоплення Тузли і України	151
Нема в струни кому вдарить	152
Яка мова - такий флот?	154
Військову пресу у якірний ключ	157
Позиції і цінності	158
У Севастополі судять «Євроатлантичний вибір»	159
Чи зануриться український флот на морське дно?	160
Чи зникне український флот з Севастополя?	162
Чому не йдуть інвестиції до Криму	163
На знак протесту проти руйнації флоту контр-адмірал Ігор Тенюх подав у відставку	164
Україна не приймає відставку помаранчевого адмірала	165
Головний калібр антиукраїнського фронту	167
Хто швидше обміліє: Чорне море чи ВМС України	182
Як у Севастополі зміцнювали українську мову	183
У Севастополі тренувалися захоплювати Крим	187
Чи появиться у Севастополі вулиця імені героя війни віце-адмірала Володимира Пилипенка?	188
Припинити шовіністичний розгул	192
Повалити пам'ятник Катерині II	192
В атмосфері тотального психологічного терору	194
Забутий парад Перемоги	197
Як українською гривнею зміцнюють «регіональний язык»	200
Пам'ятник Катерині II у Севастополі: чому приховують історичну пам'ять... 203	
Степан Бандера, колабораціонізм і севастопольська міськрада	207

Чому в Криму не шанують УПА	212
У Севастополі урочисто відкрили військово-морський лицей	215
Кримські «козачки» проти УПА. Під час війни і сьогодні. Факти, які не спростовуються	217
Голодомор на Прикарпатті	222
Збудуємо флот громадою	227
Українська громада не дозволила відкрити пам'ятну дошку севастопольському катю	229
У Севастополі знищують єдиний у місті український навчальний заклад	230
Конгрес українців Севастополя опинився під загрозою	232
Чому ми не китайці	233
Як готувався «золотий вересень» 1939 року	236
Виразно і твердо українським шляхом	239
Севастопольській Спілці офіцерів України – 20 років	241
Чом шезла зі Львова партія «Русській блок»?	242
Збігнев Цибульський – зірка польського кіно з українського небозводу	244
Перше антибільшовицьке повстання в Західній Україні	246
Утракізація севастопольської школи і освіти	248
У Києві – Бузина. А у Севастополі?..	251
День Севастополя. Всьо Росія!	253
Севастополь: погляд у майбутнє, або лакована фальсифікація	254
Про колабораціонізм в Севастополі, про який заборонено говорити ..	258
Тупі кути «круглого стола»	259
Український флот: яке наступить для нього «завтра»	262
«Варфоломійські ночі» Севастополя	263
Від діалогу істориків – до міжетнічної згоди	276
«Ми довго в морі пропадали...»	279
Про червону калину	282
Чорноморський флот почав перекидати сили на Кавказ ще до початку російсько-грузинської війни	284
Роздуми командувача флоту	286
Дух Шевченка об'єднав Севастополь, Канів і Чегирин	287
Хочеш бути держслужбовцем? Борись з Україною	293
Федір Ушаков і Сидір Білий: хто більше здолав ворогів у Чорному морі?	295
Севастопольська міськрада: у місті квітне український націоналізм і бандерівщина	299
У Севастополі відроджують традиції. Тільки чії і які?	301
Для чого об'єднують ветеранів у Севастополь	305
Скажи, хто твій герой, і я скажу, хто ти	307
Фашистська символіка у Червоній армії і РФСР	311
Зрадники продовжують зраджувати навіть мертвих героїв	314
Про страждання новоспеченої російської сенаторки під час «укроповської окупації» Криму	315
Ліцензійний конкурс	315
Як «тузлили» Україну	318
Морський Укроп	325
Коли і сміх ставав зброєю	338
Висновки і підсумки	340

Морська бібліотека

Серію започатковано в 2005 році

Мамчак Мирослав Андрійович

ГІБРИДНО-ФЛОТСЬКА ВІЙНА.
Інформаційна оборона

Комп'ютерний набір автора
Коректура автора
Дизайн автора

© Мамчак М.А., 2019

Підп. до друку 25.03.2019. Формат 60*90/16. Гарнітура Таіота. Умовн. друк. арк. 11,7.
Севастополь